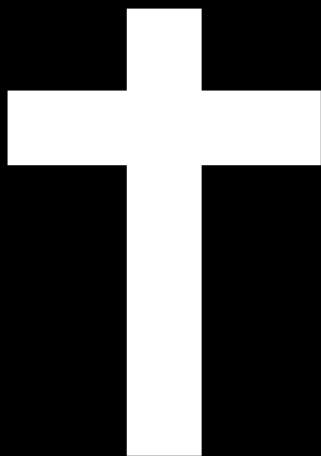

Ashéninka Perené

Ashéninka Perené: Ashéninka Perené (New Testament+)

Ashéninka Perené

Ashéninka Perené: Ashéninka Perené (New Testament+)

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ashéninka Perené)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
4937822c-7fbb-5a7c-989d-ccf71fe482a2

Contents

MATEO	1
MARCOS	70
LUCAS	111
JUAN	182
YANTAYI-TAKIRI	233
ROMA-SATZI	297
1 CORINTO-SATZI	327
2 CORINTO-SATZI	357
GALACIA-SATZI	377
EFESO-SATZI	388
FILIPOS-SATZI	399
COLOSAS-SATZI	406
1 TESALÓNICA-SATZI	413
2 TESALÓNICA-SATZI	419
1 TIMOTEO	423
2 TIMOTEO	432
TITO	438
FILEMÓN	442
HEBER-IITI	444
SANTIAGO	467
1 PEDRO	475
2 PEDRO	483
1 JUAN	488
2 JUAN	496
3 JUAN	498
JUDAS	500
IÑAAKAN-TAITZIRI	503
PANTHAANTSI	536

KAMIITHARI ÑAANTSÍ ISANKINA-TAKIRI MATEO

*Icharini-yitari Jesús
(Lc. 3.23-38)*

¹ Iroka iwairo-payi ikaratzi icharini-takari Jesús, Saipatzii-totaari. Tima yoka Jesús iriitaki icharini David aajatzi Abraham.

² Ikanta pairani Abraham, itzimaki itomi ipaitakiri Isaac. Ikanta Isaac tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Jacob. Ikanta Jacob tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Judá. Tima oshiki iririntzi tzimain-tsiri Judá.

³ Ikanta Judá itzimakaakiro Tamar, ipaitakiri Fares, iriima pasini ipaitakiri Zara. Ikanta Fares tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Esrom. Ikanta Esrom tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Aram.

⁴ Ikanta Aram tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Naasón. Ikanta Naasón tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Salmón.

⁵ Ikanta Salmón itzimakaakiro Rahab, ipaitakiri Booz. Ikanta Booz itzimakaakiro Rut, ipaitakiri Obed. Ikanta Obed tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Isaí.

⁶ Ikanta Isaí tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri David. Tima yoka David iriitaki pinkathari-taintsiri.

Ikanta pinkathari David itzimakaakiro iina Urías, ipaitakiri Salomón.

⁷ Ikanta Salomón tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Roboam. Ikanta Roboam tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Abías. Ikanta Abías tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Asa.

⁸ Ikanta Asa tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Josafat. Ikanta Josafat tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Joram. Ikanta Joram tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Uzías.

⁹ Ikanta Uzías tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Jotam. Ikanta Jotam tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Acaz. Ikanta Acaz tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Ezequías.

¹⁰ Ikanta Ezequías tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Manasés. Ikanta Manasés tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Amón. Ikanta Amón tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Josías.

¹¹ Ikanta Josías tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Jeconías. Tima ti aparani ikanta Jeconías oshiki iririntzi tzimain-tsiri. Aripaiti inosikaitanakiri yaitanakiri maaroni anta Kompi-jaariki.

¹² Ikanta ipiyajaara inosikan-taita-karira Kompi-jaariki. Ari itzimajiri itomi Jeconías, ipaitakiri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Zorobabel.

¹³ Ikanta Zorobabel tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Abiud. Ikanta Abiud tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Azor.

¹⁴ Ikanta Azor tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Aquim. Ikanta Aquim tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Eliud.

¹⁵ Ikanta Eliud tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Matán. Ikanta Matán tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri Jacob.

¹⁶ Ikanta Jacob tzimanaki itomi irirori, ipaitakiri José. Iriitaki José oimithori María. Tima iroka María irootaki tzimakiriri Jesús, irijatzi ipaitai-tziri Saipatzii-totaari.

¹⁷ Iriitaki yokapayi iwaisatzititakari yitanakaro Abraham irojatzi David, ikarajiiitzi 14. Ipoñaanaro David irojatzi inosikan-taitana-kariri Kompi-jaariki, ikarajiiitzi 14. Ikanta ipiyajara inosikan-taita-kariri Kompi-jaariki, irojatzi itziman-takari Saipatzii-totaari, ikarajiiitzi 14.

Itziman-takari Jesús

(Lc. 2.1-7)

¹⁸ Iroka okanta itziman-takari pairani Jesús, Saipatzii-totaari. Tzimatsi iinathori José opaita María, irootaki ikasiyakari iinantyaaro. Titzimaita iñihiro itsipa-tyaaro. Iro kantacha, motyaataki María ikantakaakaro Tasorinkantsi.

¹⁹ Tima tampatzika-siri inatzii José irirori, inintawitaka iwashaantiro María imananiikiini, ti ininti iwasinonkairo inkimakoi-takiro itzimasi-waitaka iintsiti.

²⁰ Ikanta ikinkisiryaa-waita José tsitiniriki, iñaakakari Imaninkariti Pawa imisiri-kii, ikantakiri: “José, icharini pinkatharini David. ¿Paitama pikinkisiryaa-tantari piwashaantiro María? Payiro, tima Tasorinkantsi kantakaarori omotyaa-tantakari.

²¹ Aririka intzimaki iincha-niki, pimpaitiri “Iwawisaa-kotajai Pawa”. Tima iriitaki wawisaa-kotairini ishininka-payi ikaaripirotaiki. Tima iroka wairontsi “Iwawisaa-kotajai Pawa”, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Jesús”.

²² Tima omatanta-yitakari iroka-payi, ari omonkaratari okaratzi isankina-takaakiri Pawa pairani Kamantan-tzinkari, ikantakiri:

²³ Ari otzimanitaki kooya kaari ñiirini sirampari, intzimi otomi, Impaitaitiri Emanuel, irootaki paitakaan-tairini inkantaitiri: “Itsipatai Pawa.”

²⁴ Ikanta isaakitanaji José, imatakiro okaratzi ikantakiriri Imaninkariti Pawa, iinantakaro María.

²⁵ Titzimaita imaantyaaro irojatzi itziman-takari itakari otzimakiri otomi. Ipaitai-takiri JESÚS.

2

Ipokaki yotantikiri iñiiri Jesús

¹ Tima tzimaki Jesús nampitsiki Tantapankoniki, iipatsitiki Judá-iti tsika ipinkathari-wintantzi Herodes. Ari yariiijiitaka yotantikiri-payi Aapatyaawiniki ikinapaakiro isitowa-piintzi ooryaatsiri.

² Isampitan-tapaaki, ikantzi: “¿Tsika isaikika iwinkathariti Judá-iti owakira tzimain-tsiri? Tima anta nonampiki tsika nopoñaaka, noñaaki impokiro noyotan-takari tzimaki. Irootaki nopokan-tanakari nompinkathariti.”

³ Ikanta ikimaki pinkathari Herodes antaro okantzimo-siryaa-nakari, ari ikimi-tzita-nakari maaroni Aapatyaawini-satzi.

4 Ikaimakaan-takiri Herodes maaroni ijiwariti Ompira-tasorintsi-taari, aajatzi maaroni Yomitaan-taniri, isampitakiri, ikantziri: “¿Tsikama intzimika Saipatzii-totaari?”

5 Ari ikantajii-tanaki irirori: “Ari intzimiri anta Tantapankoniki iipatsitiki Judá-iti, tima ari okantzi isankinari Kamantan-tzinkari, ikantaki:

6 Irooma awiroka Tantapankoni saikatsiri iipatsitiki Judá-iti, Tikatsi thainkimini, inkantaitimi: ‘Ti piriipiroti awirokaiti, anaimi pasini pinkathari-wintziriri ashininka Judá-iti.’

Tima aritaki impoñii-yaari pinkathari-pirori anta.

Iriitaki jiwatajirini Israel-iiti nasitari naaka.”

7 Tima imananiikiini ikaimakaan-takiri Herodes pokaintsiri yotankiri-payi, isampitakiri, ikantziri: “¿Tsika-paitika piñaakiri impokiro piyotan-takari tzimaki pinkathari?”

8 Ari ikamantakiri tsika-paiti iñaakiri. Ikantzi Herodes: “Kamithataki, pimatiro pijati Tantapankoniki paminiri tsika isaiki iinchaaniki. Aririka piñaakiri aajatzi pinkinapaji aka pinkaman-tanajina, nojatiita naaka nompinkathatiri.”

9 Ikanta ikimaki yotankiri-payi ikantakiri pinkathari, awisajii-tanaki. Aajatzi iñaanajiri impokiro iñaakiri chapinki inampiki. Ikanta yariitzi-matapaaka, iñaatziiri yaatzinka-paaki tsika isaikaki iinchaaniki.

10 Ikanta iñaakiri yaatzinka-paaki impokiro, antaro ikimo-siri-jiitanaki.

11 Ari ikyaajii-tapaaki pankotsiki, iñaapaa-kitziiri iinchaaniki aajatzi María, iriniro. Otyirowa-jiita-paaka, ipinkatha-tapaakiri. Ipoñaaw wayiitapaakiro okaratzi yamakiniriri, ipapaakiri ooro, kasankari, aajatzi kipishaari. Oshiki owinaro iroka-payi. *

12 Ikanta imaajii-tapaaki, ari imisimpyai-takiri, ikantai-tziri: “Airo pikinasi-tanajiri Herodes.” Irootaki ikinanta-naari pasiniki awotsi ipiyanta-naari inampiki.

Isiyantakari Apitantoniki

13 Aritaki piyajiitaja yotankiri-payi. Yapiitajiro Imaninkariti Pawa iñaanatairi José imisiriki, ikantziri: “¡José! Pisiyakairi iinchaaniki aajatzi iriniro, pijati nampitsiki Apitantoniki. Ari pisaikiri anta irojatzii nonkantan-tajaamiri: ‘Pimpiyaji.’ Tima awotsikitaki Herodes inintzi iwiiri iinchaaniki.”

14 Ikanta isaakitanaki José, ikamantakiro María, tima tsitiniki isiyaka Apitantoniki yaanakiri iinchaaniki.

15 Ari isaikakiri anta, irojatzii ikamantaari Herodes. Ari omonkaratari isankina-takiri pairani Kamantan-tzinkari, ikantaki:

Isaikawitaka notomi nampitsiki Apitantoni, tima nonkaimajiri impiyaji.

Yapirotaitakiri iwaitakiri iintsipayi

16 Ikanta iyotaki Herodes yamatawi-takiri yotankiri-payi, otyaanakari imasirinka. Ari ityaankaki apirotirini iwiiri intsi-payi, ikantakiri: “Pijati Tantapankoniki aajatzi maaroni nampitsi okaratzi otsipa-nampitari, piwiiri maaroni iinchaaniki owakira tzimain-tsiri,

* 2:11 kipishaari = Mirra

aajatzi ikaratzi tzimain-tsiri apiti isarintsiti.” Tima ikamantakiri chapinki yotaniriki-payi tsika-paiti iñaanta-kariri impokiro.

¹⁷ Ari omonkaratari ikamantan-takiri pairani Kamantan-tzinkari Jeremias, ikantaki:

¹⁸ Ikimaitaki Tonkaironiitoniki antaro irajjiita-chari.

Irootaki osaro-payi kaminkaroni Raquel irakotariri intsiti-payi.

Tima tikatsi mataironi yoimosirinka-jyaaro, tima ithonka iwamai-tzitai-takiro iinchaaniti-payi. †

Ipiyantajari José iipatsitiki Israel-iiti ipoñaajaro Apitantoniki

¹⁹ Okanta apaata, kamaji irirori Herodes. Iroatzi isaikaki José Apitantoniki. Ari yapiitajiro Imaninkariti Pawa iñaanatairi imisiriki.

²⁰ Ikantajiri: “¡José! Kantacha pimpiyi iipatsitiki Israel-iiti, paanajiri pintsiti aajatzi iriniro. Tima kamaji nintawi-tachari iwiiri.”

²¹ Ikanta isaakitanaki José, jataji iipatsitiki Israel-iiti, yaanajiri iinchaaniki aajatzi iina.

²² Iro kantacha, ikimaki José ikantaitzi: “Iriitaki pinkathari-taatsi Arquelao inampiitiki Judá-iti, yimpoyii-taari Herodes, iririni.” Oshiki itharowanaki, ti ininti isaikapaji anta. Ari yapiitai-tziri iñaanai-tajiri imisiriki, ikantai-tziri: “Paamaiyaari Arquelao.” Irootaki ikinanta-najari Tapowiniki.

²³ Ari inampita-pajaro nampitsiki Kasiyakaa-wini. Tima ari omonkaratari ikantakiri pairani Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki: Ikasiyakaitaitakiriri impaitaitiri.

3

Kiwaatantatsiri Juan

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9,15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Okanta pairani anta iipatsitiki Judá-iti, ari ipokaki Juan Kiwaatantatsiri, ikamantantzi.

² Iroka ikantan-tapaaki: “Piwashaantairo pikaaripiro-siri-waitaki, tima irootaintsi impinkathari-wintantaji aka Inkiti-satzi.”

³ Tima irootaki ikinkitha-takotaki pairani Kamantan-tzinkari Isaías, ikantzi:

Tzimatsi kaimapain-tsini otzisi-masiki, inkantan-tapaaki:

Piwamiithatainiri Awinkathariti tsika inkinapaaki.

Pinkimita-kaantiro itampatzikai-tziro awotsi.

⁴ Irootaki ithaaritari pairani Juan, intyii-tziro iwitzi ikyaakoitari, iwathata-kitari misinantsi-masi. Iwari kintori, iriri iyaaki pitsi. *

⁵ Oshiki pokaintsiri pairani iñiiri Juan, Aapatyaawini-satzi, aajatzi poñaanain-chari pasiniki inampi-payi Judá-iti, ipokanaki ikaratzi nampi-thapyaa-tarori Pariña.

⁶ Ikinkitha-takoyi-takiro ikaaripiro-siri-waitzi, irootaki ikiwaatantakariri Juan yokapayi anta Pariñaaki.

⁷ Ikanta iñaawakiri Juan ipokajjiitaki Nasitantaniri aajatzi Sadoc-iti, inintzi inkiwaatiri iyotaitan-tyaariri kitisiritaji, ikantawakiri: “Ti pinkamiitha-siri-jiiti awiroka, pikimita-sitakari maranki. ¿Piñaajaantzi airo iwasankitaitajimi?”

† 2:18 Iroka Raquel irootaki iinani Israel. * 3:4 ikyaakoitari = camello

⁸ Omapiro-rika piwashaantajiro pikaaripiro-siri-waitzi, pinkamiitha-siritaji, pisiyako-tajyaaro pankirintsi kithota-tsiri.

⁹ Airo pikanta-siri-waitzi: 'Naaka icharini nowaisatzitini Abraham.' Pinkimi nonkantimi: 'Airo pikantakaa-piro-waitasita pinkimitakaantyyaa awiroka ininta-pirotani Pawa, kantatsi yatziri-takairo iroka mapi, irootaki impoyii-tajyaarini incharini-yitajyaari awaisatzitini Abraham.'

¹⁰ Airorika pisiyaaro pankirintsi kithoki-tatsiri, ichikakai-tatyiiyaro shiicha pankirintsi-ponkitziki kaari kithoki-tatsini, yaitakiro intaitiro.

¹¹ Aririka iwashaantajiro ikaaripiro-siriwita atziri, aritaki nonki-waantantaiyaari nijaa. Iro kantacha, awotsikitaki matzirori ipinkatharitsitzi, nopinkatha-tzitaikari naaka, ti onkanti inkimita-kaantina impiratanononthoapan-tyaaniriri ikyaantari iitziki. Tima iriitaki kimitakaan-tyaaroni inkiwaantantaityaarimi Tasorinkantsi, yoiti-siriantyaaairimi paamari.

¹² Tima yairikakiro irirori itikaiki-minto, irootaintsi inkaratiro intikai-kiwaiti. Iwakoyi-tairo kamiithari okithoki pankirintsi, intaimaitajyaaro otakii-riki." †

Ikiwaataka Jesús

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Ipoñaa ipokaki Jesús anta Pariñaaki, ipoñaakaro Tapowiniki. Ipokasi-takiri Juan inkiwaatiri.

¹⁴ Ti inintawityaa Juan inkiwaatiri Jesús, ikantawakiri: "¿Paitama pipokasi-tantanari naaka nonkiwaatimi? Awiroka kiwaatinani naaka."

¹⁵ Yakanaki Jesús, ikantzi: "Noninta-piro-tatzii pinkiwaatina. Irootaki inintakaa-kinari Pawa." Ari inintanaki Juan, ikantziri: "Aritaki nonkiwaatakimi."

¹⁶ Yaanakiri, ikiwaatakiri. Isitowanajiira nijaaki Jesús, kimiwaitaka asitaryaa-nakyaami inkiti, iñiitatzii ipokasi-takiri Tasorinkantsi ikina-paaki inkitiki ikimita-paakari siro.

¹⁷ Ikimaitatzii inkitiki ikantai-tanaki: "Nitakokitani inatzii yoka notomi, oshiki nokimo-siri-wintakiri."

4

Inkaaripiro-siri-takai-tirimi Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Ikantakaa-nakari Jesús Tasorinkantsi jatanaki otzisi-masiki, ari inintawi-takari Kamaari inkaaripiro-siri-takairimi.

² Oshiki kitaitiri isaikawaitaki, tikatsi iwajyaari, ayimatakiri itashi. Tima onkaratzii 40 kitaitiri isaikawaitaki anta.

³ Ikanta Kamaari, ipokasi-takiri Jesús inkaaripiro-siri-takairimi. Ikantapaakiri: "Omapiro-tatyaa-rika Itomitami Pawa, pimpyirowar-itintsi iroka mapi, piyaaro." *

⁴ Ari yakanaki Jesús, ikantanakiri: "Tzimatsi sankinarintsi kantat-siri:

† **3:12** Tima aririka awiikitiro awankiri, atikakitakiro, antayimai-tyaaro otakii-riki. Irootaki aaki okithoki, atikitakiro kamiitha, awakoyi-takiro. Ari inkimitaa-jyaari aajatzi pokaintsiri, iinasiyi-tajyaari atziri, inisironka-yitajyaari inkarati kimisanta-najirini, iriima kaari washaantironi ikaaripiro-siritzi, intaanta-jyaari paamari kaari tsiwaka-nitatsini. * **4:3** owaritintsi = pan

Ti apatziro owañaantzi okaratzi iwaitari, tima irootaki owañaapirotan-tatsiri ankimisantajirori okaratzi ikantairi Pawa.”

⁵ Ikanta Kamaari yaanakiri nampitsiki tasorintsi-tatsiri, yatiita-kaapaakiri jinoki otawantoki tasorintsi-panko. †

⁶ Ikantawi-tapajari: “Omapiro-rika Itomitami Pawa, pimitayi osaawikinta. Pinkinkithasiritiro isankinai-takiri pairani okantzi:

Ari intyaan-takimiri Pawa Imaninkariti yaamaako-wintyaami.

Iriitaki thomaimini airo pantziwa-tantaro mapi piitziki.”

⁷ Ari yakanajiri Jesús, ikantziri: “Okantzi aajatzi isankinai-takiri pairani:

Ti onkamiithati piñaan-tyaari Piwinkathariti Pawa.”

⁸ Yapiiwi-takari Kamaari yaanajiri Jesús tonkaariki otzisiki. Iñaakakiri maaroni nampitsi ipinkathari-yitzi atziri, tima kamiitha okanta owaniinka-yitaka.

⁹ Ikantapajiri: “Piñiuro okaratzi tzimatsiri anta. Aririka pintyiirowasitakyaana pimpinkathatina, aritaki nompakimiro maaroni.”

¹⁰ Ari yakanajiri Jesús, ikantziri: “¡Pijati intaina! Kamaari pinatzii awiroka. Tima isankinaitaki pairani, kantatsiri:

Ampinkatha-tajiri Awinkathariti, apatziro ankimisantajiri irirori.” ‡

¹¹ Ari yintainainiwita-paintari Kamaari. Pokajii-tapaaki Imaninkariti Pawa, yaminapaa-kiniri inintziri Jesús.

Yitanakari yantayi-tziri Jesús

(Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹² Ari ikimakiri Jesús yasitakoi-takiri Juan. Irootaki ipiyanta-naari irirori Tapowiniki.

¹³ Ti isaikapaji Kasiyaka-wini, ikinanaji Capernaum-ki, ari isaikapajiri. Tima inkaari-thapyaaiki osaiki Capernaum, inampiitiki iwaisatzitini Zabolón-iti aajatzi Neftalí-iti.

¹⁴ Ari omonkaratari okaratzi ikinkitha-takiri pairani Kamantan-tzinkari Isaías, ikantaki:

¹⁵ Osaiki inkaari-thapyaaiki inampitsiti Zabolón-iti aajatzi Neftalí-iti,

Intatzikirona Pariñaaki,
Saikatsiri Tapowiniki, tsika impiyota-jyaari pasini-satziiti.

¹⁶ Ikaratzi kimiwita-kariri inkinaki-tyiimi otsitini-kitzi,

Ari iñaayitajirori iroopirori ootamintotsi.

Otsiman-kakowi-takari yaampari ñaawakai-nkari inkinaimi sarinkawiniki.

Okimiwai-taaro isaikajimi okitainkatzi.

¹⁷ Aripaiti yitanakaro Jesús ikinkitha-takairi atziri-payi, ikantziri: “Piwashaantairo pikaaripiro-siri-waitzi, tima irootaintsi impinkathari-wintantaji aka Inkiti-satzi.”

Yamiñaanakiri Jesús simaatzinkaripayi

¹⁸ Ikanta isiri-thapyaa-tanakaro inkaari anta Tapowiniki, irojatzi iñaanta-pajariri Simón, ipaitai-tziri aajatzi Pedro, itsipatari iririntzi ipaita Andrés, ikithajiiitzi. Tima simaatzinkari inajiiitzi.

¹⁹ Ikantapaakiri: “Piyaatina, osiyawai-tajyaaro iroñaaka iriimi atziri nosimaa-takaa-jiityaami.”

²⁰ Tima ti ishintanaki, yookanakiro iithari iyaatanakiri.

† 4:5 nampitsi tasorintsi-tatsiri = Aapatyaawini ‡ 4:10 Kamaari = Satanás

²¹ Iro yawisanintanakimi, iñaapaa-tziiri Jacobo aajatzi Juan, iririntzi. Ari isaikajiitzi irirori iwawithai-tziro iithari-minto itsipatakari iriri paitachari Zebedeo. Yamiñanakiri aajatzi irirori,

²² yookanakiri iriri iwitoki, iyaatanakiri Jesús.

Iyomitaantaki Jesús maaroni nampitsiki

²³ Ithonka-kiro yaniitakiro Jesús anta Tapowiniki, iyomitaantaki maaroni nampitsiki tsika yapatota-piintaita, ikamantan-takiro Kamiithari Ñaantsi tsika okantakota ipinkathari-wintantaji Pawa. Yisitakotakaa-yitaji ikaratzi mantsiya-yitatsiri nampitsiki.

²⁴ Tima ithonka ikima-kotai-tanakiri Jesús anta. Ikimajiitaki aajatzi Tonkaironisatzi, yamayitakiri ishininka ikaratzi mantsiya-tatsiri, yisitako-takaa-yitawakiri. Yamakiri ikaratzi aayitziri kantasi-waitachari mantsiyarintsi, katsiwai-tatsiri, kamanawai-tatsiri, kisoporokiwaita-tsiri. Yamakiri aajatzi ikyantasiritari piyari. Tima inthonkiri iwawisakota-wakiri Jesús.

²⁵ Tima iyaataa-jiitakiri oshiki Tapowini-satzi, Apipakowinisatzi, Aapatyaawini-satzi, poñaayi-tanain-chari pasiniki inampiki-payi Judá-iti, aajatzi intatzikiro Pariñaaki.

5

Ikinkithatzi Jesús tonkaariki

(Lc. 6.20-23)

¹ Ikanta iñaakiri Jesús oshiki apatowinta-kariri, tonkaanaki otzisiki, ari isaikapaaki anta. Pokapaaki iyomitaani-payi, ipiyotzi-minta-paakari.

² Ari iyomitaa-yitakiri, ikantziri:

Ikantakota kimosiritaatsini

³ "Kimosiri inkantajyaa sipita-siriri, tima iriitaki ñaajironi ipinkathari-wintantaji Inkiti-satzi.

⁴ Kimosiri inkantajyaa iraaninta-waita-chari, tima iriitaki yoimosirinkai-tajiri.

⁵ Kimosiri inkantajyaa tsinampa-siriri, tima iriitaki saikaatsini kamiitha kipatsiki ikasiya-kaita-kiriri.

⁶ Kimosiri inkantajyaa amina-mina-tzirori inkamiitha-siriti, tima aritaki iñaajiro inintziri. *

⁷ Kimosiri inkantajyaa nisironka-tantatsiri, tima aritaki inisironkai-tairi irirori.

⁸ Kimosiri inkantajyaa kitisiriri, tima iriitaki ñaajirini Pawa.

⁹ Kimosiri inkantajyaa oitsimaryaan-taniri, tima iriitaki inkantaitiri: "itomiyaayi Pawa najiitzi."

¹⁰ Kimosiri inkantajyaa inkimaatsita-kayi-tyaari ikamiitha-siritzi, tima iriitaki ñaajironi ipinkathari-wintantaji Inkiti-satzi.

¹¹ Kimosiri pinkantajyaa imaninta-waitaitimi, inkimaatsi-takaityaami, inthaiya-kowai-taityaami okantakaan-tziro pikimisantaana.

¹² Tharowinta pinkanta-yityaa, tima Pawa pinatajimini inkitiki. Pinkinkithasiritiro tsika ikantai-takiri pairani ikimaatsi-takaitari itanakarori Kamantan-tzinkari-payi."

* 5:6 amina-mina-tzirori inkamiitha-siriti = iriitaki osiyariri ayimaniintziri imiri aajatzi itashi ikowa-pirotaji inkamiitha-siritai.

Osiyarori tziwi

¹³ “Pisiyakaro awiroka-payi tziwi. Aririka inkonowaitiro tziwi tsika ompaityaa, airo apatanaaro inkatyokan-taityaaro. Ontzimatyii imanintaitiro, yookaitakiro osaawiki yaatzika-waitaitiro.”

Kimitariri ootamintotsi

¹⁴ “Aririka osaiki nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maaroni aririka ootyaa tsitini-paiti, ti omaña nampitsi. Tima kitainka-takotaniri pinatzii, awiroka yomitaa-najirini maaroni atziri, airo pimanimo-tziri okaratzi piyotanajiri.

¹⁵ Ari okimitari aajatzi, aririka oishiri ootamintotsi, ti antatakotiri. Tima owakotziri jinoki inkitainka-takotan-tyaari ikaratzi saikatsiri pankotsiki.

¹⁶ Ari pinkanta-najyaari awiroka, pisaika-yitanaji kamiitha iñaantyaamiri pishininka-payi okamiithatzi okaratzi pantayi-tanajiri. Irootaki impinkatha-tanta-jyaariri irirori Asitairi Inkiti-satzi.”

Ikinkitha-takotziro Jesús Ikantakaan-taitsiri

¹⁷ “Airo pikinkithasiri-tasita nopokatzi nowashaanta-kayimiro Ikantakaan-taitsiri, airo nowashaanta-kayimiro aajatzi ikinkitha-takotakiri pairani Kamantan-tzinkari. Apatziro nopoki nomonkara-takaa-yitajyaaro okaratzi ikinkitha-takoi-takiri pairani.

¹⁸ Omapiro onthonkajyaa kipatsi aajatzi inkiti, airotzimaita awisasita Ikantakaan-taitsiri irojatzi omonkara-tanta-kyaari maaroni. †

¹⁹ Airorika pithotyiro Ikantakaan-taitsiri, airorika pikaman-tajiri pishininka inkiman-tajyaarori irirori, airo panintaajaro ipinkathari-wintantaji Inkiti-satzi. Iriima matakirori ithotyiro iyomitaan-tajiro, iriitaki iriipiro-taatsini tsika impinkathari-wintantaji Inkiti-satzi.

²⁰ ¿Pisiyakaan-tzima kamiitha-siri ikanta Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri? Airorika panaajiri awiroka pinkamiitha-siritaji, airo piñaajiro ipinkathari-wintantaji Inkiti-satzi.”

Ikinkitha-takotziro Jesús kisaantsi

(Lc. 12.57-59)

²¹ “Piyojii-tziro awiroka okaratzi ikantai-takiriri pairani awaisatzi-tini, ikantai-tziri:

Airo piwamaantzi. Aririka piwamaantaki, aritaki iwasankitai-takimi awirori.

²² Iroka nokantzi naaka: Airo pikishiri pishininka, iwasankitai-tzimi = kari. Airo pikanta-waitziri: ‘Ti piyowaiti awiroka.’ Aritaki iwasankitai-takimi pinkatharintsiki. Ti onkamiithati pinkisa-niinta-waitiri pishininka piitamasontzi-waitiri, patsipitaro = kari pintaajyaa sarinkawiniki. ‡

²³ Tima paapiintziri pipira pasitakaari Pawa pimpomi-tiniri, iro kantacha aririka pinkinkithasiri-tapaakiro tzimatsi kisanitzimiri pishininka,

²⁴ pookanakiri pipira pasitakaariri, pijatasitiri kisakimiri. Pinkantairi: ‘Ashininká, thami aakamiithata-wakaajyaa.’ Aririka paapatyaa-wakaajyaa, pimpiyi pomitai-rontsiki, pimpomi-tapajiniri Pawa pasitakaariri pipira.

† 5:18 Ikantakaan-taitsiri = jota, tilde = yanini-payi sankinarintsii ‡ 5:22 pishininka = pirintzi, pitsiro

25 Tzimatsi-rika kishimini, piñaatyiri yaanakimi pinkatharintsiki, pintharo-wakoti awotsiki, pinkantiri: 'Airo pikisawaita, thami aakamiithata-wakaajyaa.' Tima aririka yariita-kaakyaami pinkatharintsiki, inkantakiri impiratani: 'Paanakiri yoka.' Aritaki yaitanakimi yasitakoitimi.

26 Airorika pipinata-sitari ikaratzi ikowako-takimiri, airo yoimisitowa-kaantajimi. Omapiro."

Ikinkitha-takotziro Jesús mayimpi-taantsi

27 "Piyotziro awirokaiti ikantakaan-taitakiri pairani, ikantaitzi:

Airo pimayimpitzi.

28 Iroka nokantzi naaka: Aririka piñiuro kooya, ompoña ayimawaitimi piniwi-siri-tyaaro, pimayimpi-siri-takiro.

29 Iroka nosiyakaan-timiro. Iroorika pokipiro kaaripirota-kayimiri, piwashaantajiro, pinkimi-takaan-tiro pinkitho-ryaatyiromi, piroki. Tima ti pininti patsipi-tajyaaro sarinkawini onkanta-kaantiro poki, tima irootaki kamiitha-tatsi pisaika-pityaakitaji.

30 Iroorika pakopiro kaaripirota-kayimiri, piwashaantajiro, pinkimitaan-tairo pinchika-tyiromi pako, pookiro. Tima ti pininti patsipi-tajyaaro sarinkawini okantakaan-tziro pako, tima irootaki kamiitha-tatsi pisaikaponthokitai.

Ikinkitha-takotziro Jesús ookawakaantsi

31 "Ikantaitaki aajatzi pairani:

Aririka yookawa-kaityaa, ontzimatyii impaitiri tsika osankina-takota yooka-wakaan-tyaari.

32 Iroka nokantzi naaka. Kaaripiro-siritaki ikaratzi ookasitarori iina, irooma iñiuro-rika omayimpitaki kantacha yookiro. Aririka aawitajyaa iroori pasini oimi, omayimpi-tzimo-takiri itawitari oimintari. Ari inkanta-jyaari aajironi, mayimpitaki irirori."

Ikinkitha-takotziri Jesús pairyaa-siwai-tariri Pawa

33 "Piyojii-tziro ikantai-takiriri pairani awaisatzitini:

Airo pipairyaa-siwaitari Pawa.

Tima aririka ontzimi pinkasiya-kairiri Pawa, ontzimatyii pimonkaratiniri.

34 Iroka nokantzi naaka: Ti onkamiithati pimpairyaa-siwai-tyaari Pawa pimatan-tyaarori pikanta-yitziri. Airo pipairyaa-siwaitaro inkiti, tima ari isaikiri Pawa anta.

35 Airo pipairyaa-waitziro kipatsi, tima iriitaki asitaro Pawa, irootaki ikatziya-chinti-tanta-piintari. Airo pipairyaa-siwaitaro Aapatyaawini, tima aritaki ipinkathari-wintantaji Pinkathari-pirori.

36 Airo pipairyaa-siwaitaro piito, pinkanti: 'Airorika nomatziro nokantziri, inthatzinkai-tinaro noito.' Tima ti awiroka matironi pishooka-kairo pipai, ipoñaa pinkisaisitakaajiro.

37 Airo pamatawi-tantzi. Omapiro-rika pantiro pikanta-yitziri, pinkanti: 'Jii, nomatiro.' Airorika pantziro, pinkanti: 'Airo nomatziro.' Tima ti onkamiithati pishikiyiuro piñaani."

Okantakota kisaniintaantsi

(Lc. 6.27-36)

38 "Piyojii-tziro awiroka ikantai-takiri pairani:

Aririka pinkitho-ryiitiri irooki pasini atziri, okamiithatzi inkisakowintai-tyaari, inkitho-ryiitai-timiro poki awiroka.

Aririka pinkiryaa-kotiri pasini atziri, okamiithatzi inkisakowintai-tyaari ikiryaaakitimi awiroka.

³⁹ Iroka nokantzi naaka. Ti onkamiithati pimpiya-tyaari kisaniiintz-imiiri. Aririka impasaitimi kashita-poroni, pisinitiniri imonti-porotimi impasatimi.

⁴⁰ Aririka yaitimi pinkatharintsiki ininti yaapithai-timiro pithaari, pisinitiniri yaanakiro aajatzi piwiwiryakota-piintari.

⁴¹ Aririka impirai-tyaami paanakiro owaararontsi pookiro niyaanki awotsi, paanakiro owaararontsi panaakairo tsika ikantai-takimi pookiromi. §

⁴² Aririka inkantaitimi: 'Pimpina,' okamiithatzi pimpiri. Aririka inkantaitimi: 'Pimpawakina, ari noipyaajimi,' okamiithatzi pimpiri airo pithañaa-pithatari.

Okantakota itakoitari kisaniiintantatsiri

⁴³ Piyojii-tziro awiroka ikantaitaki pairani:

Pintakota-jyaari pishininka. Iriima ikaratzi kishimiri, pinkishiri irirori.

⁴⁴ Iroka nokantzi naaka: 'Pintako-tyaari kishimiri. Pamana-kotairi maaroni inisironka-tanta-jyaariri Pawa. Airo pipiyatari kisaniiintz-imiiri, paakamiitha-tairi.'

⁴⁵ Irootaki ikowa-kayi-takiriri itomiyi-taari Asitairi Inkiti-satzi. Tima iriitaki owitsika-kiriri ooryaatsiri kitaityaa-kotziriri maaroni atziri: kamiitha-siriri, aajatzi kaari-piro-siriri. Irijatzi owitsika-kirori inkani, iwaryiiniri maaroni atziri: tampatzika-siriri aajatzi kowiinka-siriri.

⁴⁶ Apatziro-rika pitakotari ikaratzi otakotamiri awiroka, ¿pisiyakaantzi aritaki impinataimi Pawa? Tima airo, irootaki yanta-piintakiri sintsiwintziriri atziri impinatiri iriitaki yasitakai-yaari iwinkathariti wirakocha.

⁴⁷ Apatziro-rika piwitha-tapaa-kyaari pishininka, ¿aminaasi-waitaantsi iroka? Tima irootaki imata-piintakiri pasini-satzi atziri.

⁴⁸ Pinkamiitha-siri-yitaji awiroka, pisiyako-tajyaari Asitairi Pawa, omapiro ikamiitha-siritaki irirori."

6

Ikinkitha-takotziri Jesús opasitan-tachari

¹ "Piwashaantajiro piwapyii-motari atziri-payi pikamiithasiri-taimi. Aikiro-rika pijatakaa-tyiuro, tikatsi impinata-jimiri Asitairi Inkiti-satzi.

² Aririka pimpassi-tantyyaa, airo pikanta-kanta-waitzi: 'Nopasitan-taka naaka.' Apatziro ikanta-kanta-waitzi owapyiimo-tantaniri tsika yapatota-piintaita aajatzi tsika ikinaita-piintzi, irootaki impinkathaitan-tyaariri irirori. Tzimaki pinkatha-matsi-takiriri irirori.

³ Aririka pimpassi-tyaari awiroka asinonkai-nkari, airo pikanta-kanta-waitzi,*

⁴ omanani-kiini onkantyyaa pipasitan-takari. Apatziro iyotzi Pawa, tima iriitaki pinatajimini."

§ 5:41 niyaanki awotsi = 1 milla; panaakairo ikantawi-takamira = 2 milla.
Pisiyakaantiro ti oyotimi pampati tsika opaita antziri pakopiro

* 6:3

Iyomitaantziro Jesús amanaantsi

(Lc. 11.2-4)

⁵ “Aririka pamaniri Pawa, airo pisiyakotari kantasiwairintzi. Tima inkatziya-piinta irirori yapatota-piintaita aajatzi niyaankiniki nampitsi iñaantyaariri ishininka-payi. Tzimaki pinkatha-matsi-takiriri irirori. Omapiro.

⁶ Irooma awiroka aririka pamani, pasitakotyaa piwankoki pinkowakotiri Asitairi tsipata-kamiri. Iriitaki ñiimini apaniroini, aritaki inisironka-takyaami, iriitaki pinatajimini.

⁷ Aririka pamani, airo papii-pii-tziro okaratzi pikantakiri. Apatziro yapii-pii-tziro pasini-satzi atziri. Iñaajaantzi yapii-yapii-tziro ikan-takiri aritaki inkimakiri Pawa.

⁸ Paamawintyaa pisiyakotari = kari awiroka. Tima tikira pinkowakotiriita Asitairi kowityii-motamiri, iyotzita-waitakaro irirori okaratzi kowityii-motamiri.

⁹ Iroka pinkanti pamana-piinti awiroka:

Asitanari, nampitarori inkitiki,
Tasorintsi onatzii piwairo awiroka.

¹⁰ Pimpinkathari-wintajina naaka.

Pantakainaro aka kipatsiki okaratzi pininta-kainari awiroka,
Pinkimi-takaan-tajinari inkiti-wiri, pantakairi irirori maaroni pininta-kairiri awiroka.

¹¹ Pimpa-piintina kowityii-motanari noyaari. †

¹² Pimpyaako-tajinaro nokaaripiro-siri-waitaki,

Tima nomatakiro naaka, nopyaako-tajiri ikaratzi owaaripiro-siri-tanari.

¹³ Airo pisinitana iñaantai-tyaana, inintaiti yanta-kayi-tinaro kaaripirori.

Tima pasi piwajiro pimpinkathari-wintantaji awiroka.

Ari pikanta-jitatziiro otzimimo-tzimi pisintsinka, aajatzi piwaniinkaro.

Aritaki okantari.

¹⁴ Aririka paripiro-tajyaari ikaratzi kishimiri, aritaki yaripiro-taimi awiroka Asitairi Inkiti-satzi.

¹⁵ Irooma aiorika paripiro-tari ikaratzi kishimiri, tima airo yaripiro-taami awiroka Asitairi.”

Ikinkitha-takotziro Jesús tziwintaantsi

¹⁶ “Aririka pintziwintyaa pisirita-kotyaari Pawa, airo pikanta-kantawaitzi: ‘Notziwinta-tyaari Pawa.’ Paamaiyaa pisiyari = kari awiroka kantasiwaitsinkari. Itziwinta-piintawita irirori mantsiya ikantayita, irootaki iyoitantari itziwintatyaa. Tzimaki pinkatha-matsi-takiriri irirori. Omapiro.

¹⁷ Irooma awiroka aririka pintziwin-tyaari Pawa, pinkiwa-porotyaa, pinkisityaa kamiitha,

¹⁸ airo iyotantaitami pitziwintatyaa. Apatziro iyotimi Asitairi Inkiti-satzi, tima iriitaki pinatajimini.”

Ikinkitha-takotziro Jesús inkiti-sato owaararontsi

(Lc. 12.32-34)

¹⁹ “Airo pashaaranta-siwaita aka kipatsiki, oshiki opirikitanaki, ompowanaki, tima tzimatsi oshiki kosintzi aka.

† 6:11 noyaari = pan

²⁰ iro kamiitha-tatsi pantayi-tairo pisaikan-tajyaari kamiitha inkitiki. Irootaki kimitajyaaroni pashaarantaa-tyiyyaami inkitiki tsika ti opiriniki-tapaji, opowani-tapaji aajatzi, tima ti intzimapaji kosintzi anta.

²¹ Tima tsika-rika piwaa-rantaka, aritaki pisirita-piinta-tyaaro.”

Ikinkitha-takotziro Jesús ootamintotsi

(Lc. 11.33-36)

²² “Irootaki oki osiyariri ootamintotsi awathaki. Kamiitha-rika okanta poki, piñaantaro kamiitha, okimiwai-takaro pinkoñiityaa-kotatyiimi. ‡

²³ Tirika ampantyaaro poki, airo piñaantaro kamiitha, okimiwai-takaro pintsitini-kitako-tatyiimi.” §

Ikinkitha-takotziro Jesús owaararontsi

(Lc. 16.13)

²⁴ “Tikatsi matironi yantawai-tiniri apiti opiratan-tachari. Tima aparoni ininta-piroti imonkara-tiniri ompira-tantachari, iriima pasini inkisaniinta-nakiri. Ari okantari aajatzi: Tikatsi matironi yantawiniri Pawa inintziri irirori, aririka inkinkithasiri-takotai-tyaaro awaararontsi onkimiwai-tanakyaaro iroomi ompiratyaarini.”

Ikinkitha-takotziro Jesús kantzimo-siri-taantsi

(Lc. 12.22-31)

²⁵ “Pinkimi nonkanti: Airo okantzimo-siri-waitami pinkanti: ‘¿Paitama noyaari, opaitama niriri, opaitama nonkithaa-tyaari?’ Tima tzimatsi ankinkithasirita-piintajiri, irootaki kowapiro-tachari, anauro okaratzi awayita-piintari, aajatzi akithaayita-piintari.

²⁶ Thami ankinkisiryaa-takotiri tsimiri-payi. Ti impankitiro iyaari, ti iwitsiki iwanko iwantyaarori iwankiri. Iro kantacha, Pawa opapi-intziriri okaratzi iwayitari. ¿Tima intako-piro-tyaami awirokaiti Pawa?

²⁷ Aikiro-rika pijatakaa-tyiuro onkantzimo-siri-waityaami ¿arima pinkantakiro piwawi-niinta-wairo pisarintsiti?

²⁸ Thami ankinkithasiri-takotiro incha-tyaaki-payi, ti añiuro antawaiti, ti ontyaawintyaaro onkithaa-tyaari. Titzimaita onkantzimo-siri-waityaaro, onkanti: ‘¿Opaitama nonkithaa-tyaari?’ *

²⁹ Owaniinka kamiitha, anairi iwaniinkata Salomón, pinkathari-tatsiri pairani.

³⁰ Tima iriitaki Pawa owaniinka-tzirori. Okantawita kapichiini añaaawitaro owaniinkata-painta, iro osamani tikatsi apantyaaroni aririka onkama-tyaa-tanaki, inchikai-takiro, intayii-takiro. ¿Airoima ikimpoyaa-wintzimi awiroka Pawa? Aritaki, airo pikiso-siritzi.

³¹ Aritapaaki okantzimo-siri-waitami, pikantzi: ‘¿Paitama noyaari, opaitama niriri, opaitama nonkithaa-tyaari?’

³² Apatziro okantzimo-siri-waitari pasini-satzi-payi. Irooma awirokaiti, iyotako-tzimiro Asitairi Inkiti-satzi opaita-rika kowityiimotamiri.

‡ 6:22 Siyakaa-winta-chari okitsi kamiithari, iriitaki atziri pimantaniri (kaari masitha-tatsiri), iriitaki ñaajironi inkimatha-tairo okaratzi yantakairiri Pawa, tima isaikanaatzii okitaankatzi

§ 6:23 Siyakaa-winta-chari airorika apantaro oki, iriitaki atziri masithari kaari kimatha-tironi okaratzi yanta-kayiriri Pawa, tima isaikatzi otsitini-kitzi * 6:28 incha-tyaaki-payi = lirio

³³ Tima irootaki kowapiro-tachari impinkathari-wintajimi Pawa, iwamiitha-siri-taimi aajatzi, aritaki impayita-jimiro okaratzi kowityii-motamiri.

³⁴ Aritaki okantari, airo okantzimo-siri-waitami opaita-rika awishimo-timini onkitaitita-manaji, aritaki piñaakiro. Tima maaroni kitaitiriki-payi piña-piintakiro okaratzi kantzimo-siri-yitamiri.”

7

Ikinkithata-kotziro Jesús mishakowintaantsi

(Lc. 6.37-38,41-42)

¹ “Ti onkamiithati pimishakowintanti, paamaiyaa imishakowintai-tzimi = kari awiroka.

² Aririka pinkanta-kotiri pishininka, aritaki inkanta-kota-nakimi awiroka. Ontzimatyii paamaiyaa, otzimi-kari pantzi-motantani, imapiro-tajimi = kari apaata impiyatai-tyaami.

³ Tima osiyawaitakaro aririka ontyaa-kitimi antaro incha-pitoki pokiki, ¿kantachama paminiri pasini tyaakita-chari kapichiini irokiki?

⁴ ¿Kantachama pinkantari: ‘Pimpoki naajimiro otyaa-kita-kimiri?’ Otyaaki-taikimi awiroka antaro incha-pitoki.

⁵ Tima pisiyakari awiroka kantasiwaitsinkari. Ontzimatyii pitawakyaaro awiroka paawairo antaro inchatu otzika-kimiri pokiki, paminaji kamiitha paanta-jyaaniriri otyaakita-chari kapichiini.

⁶ Ti impaitiri otsitzi okaratzi tasorin-tsita-tsiri yasitari Pawa. Ti impaitiri aajatzi chancho okaratzi poriryaa-yitatsiri pinapirota-chari, ti iyoti inithaa-wainiti oshiki yoipatsi-waitiro yaatzika-waitakiro. Ti impaita-tyiiri inintawitari, oshiki inkatsimati, aritaki yatsikantaki.” *

Ikinkithata-kotziri Jesús amana-pirotziriri Pawa

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ “Pikamiti, pamina-minatai aajatzi, aritaki impaita-jimiro pinintziri. Pisiyakaantiro aririka pariityaa pankotsiki, pinkanta-paakiri asitarori: ‘Pasitaryiinaro piwanko.’ Aritaki yasitaryaa-kimiro iwanko.

⁸ Tima aritaki impaitajiri kamitan-tatsiri. Inkarati aminaminataironi, aritaki iñaakai-tairi. Aririka inkantanti: ‘Pasitaryiinaro.’ Aritaki yasitaryaaitakiniri.

⁹ Aririka inkamitimi pitomi, inkantimi: ‘Apaá, pimpina noyaari.’ ¿Arima pimpakiri mapi? †

¹⁰ Aririka inkantimi: ‘Pimpina sima.’ ¿Arima pimpakiri maranki iyaari?

¹¹ Tima piyotziro pitakotari awiroka pitomi-payi, kaari-piro-siri pinawita. Iriitaki mapirotzirori Asitairi Inkiti-satzi, itakotari maaroni amanayitairiri.

¹² Aririka pininti intakoi-tajyaami, pitawakyaaro awiroka pin-takotantyyaa. Tima irootaki kanta-kota-chari Ikantakaan-taitani, iro-jatzi ikantakiri pairani Kamantan-tzinkari-payi.”

* **7:6** Ikantai-tziri aka: “tasorin-tsita-tsiri yasitari Pawa” aajatzi “poriryaa-yitatsiri pinapirota-chari”, irootaki siyakaa-wintacha Kamiithari Ñaantsi tasorin-tsita-tsiri. Tima irootaki iñaani Pawa osiyariri ikaratzi poriryaa-yitatsiri pinapirota-chari. Iriima otsitzi aajatzi chancho, iriitaki siyakaa-winta-chari ikaratzi kaari nintironi inkimisantairo Kamiithari Ñaantsi, oshiki ikisaniintakiri kamantanzirori. Tirika inintiro inkimisanti, airo yanta-waitatsiri inkimisanti † **7:9** noyaari = pan

Ikinkithata-koitziro awotsi-manchaki
(Lc. 13.24)

¹³ “Aririka pininti pinkyaa-pankotairi Pawa, pisiya-kayiro pimpampi-thata-tyiromi awotsi-manchaki. Tima tzimatsi pasini awotsipirori, kaari pomirintsita-chani inkinan-taityaaro. Tima oshiki pampithata-kirori, iriitaki asinonkaa-chani sarinka-winiki.

¹⁴ Irooma awotsi-manchaki, ti ishikiti kinantyaaroni, iriitaki ariitaa-chani anta tsika irasi iwiro yañaaji.”

Ikinkithata-kotziri Jesús osiyawitariri kamantantatsiri
(Lc. 6.43-44)

¹⁵ “Paamawinta-jiityaa awirokaiti yamatawitzimi = kari osiyawitariri Kamantan-tzinkari, isiyapaa-kyaari ipiraitari ti ikatsima-waiti. Iro kantacha kaari-piro-siriri inatzii, isiyakari owantaniri. ‡

¹⁶ Ontzimatyii ayotiiri kamiitha-rika okaratzi yantayitziri, irootaki ayotantyaari kamiitha-siriri inatzii. ¿Añiiroma chochoki iraitsiri onkitho-kitan-tyaaro owaato kitoochii? Tima ti. ¿Kantachama onkitho-kitan-tyaaro pasini chochoki-payi iroori? Tima airo. §

¹⁷ Iroorika inchato saankanata-tsiri oshooki, okitho-kitzi kamiitha. Irooma inchato karipirori, ti ampantyaaro okithoti.

¹⁸ Tima maaroni inchato saankanata-tsiri oshooki, ti onkaaripiroti okithoki. Ari okantari aajatzi inchato sampiya-sita-tsiri osi, ti onkamiithati okithoki.

¹⁹ Tima intowaitatyiiro inchato kaari kithokita-tsini kamiitha, yaitziro intayiiro.

²⁰ Aritaki piyojiita-wakiri awiroka-payi amatawiriri aririka piñaayitakiro okaratzi yantayitiri.”

Ikinkithata-kotziri Jesús oyotako-pirotairiri
(Lc. 13.25-27)

²¹ “Tzimawitacha oshiki kantanari: ‘Nowinkathariti pinatzii awiroka, nopinkathatzimi.’ Airotzimaita ikyaaji inkitiki tsika ipinkathari-wintantai Pawa. Apatziro inkyaaji ikaratzi antanajirori inintziri Asitanari Inkiti-satzi.

²² Apaata aririka namina-kotajiri maaroni yantayitakiri, tzimayitansi kantayita-jinani: ‘Nowinkathariti, nopairyaa-kimiro piwairo nokinkithata-kotzimi. Nopairyakimi nisita-kota-kayiri isakasiritantari piyari. Ari nokimita-jiriri aajatzi noshininka-payi, oshiki notasonka-winta-yitaki nopairyiiniri piwairo.’

²³ Nonkan-tzimaityaari naaka: ‘Ti noyotimi. Pijati intyaatsikaini, omapiro pikaaripiro-siritaki.’ ”

Ikinkithata-koitziri apiti owitsika-tsiri iwanko
(Lc. 6.46-49)

²⁴ “Pinkimi. Aririka pinkinkithasiritiro maaroni nokanta-kimiri, aririka pinkimisanta-najiro maaroni, ari okamiithatzi. Irootaki piyotanyaaari. Pisiyaari witsika-tsiri iwanko okiraawiro-pathatzi kipatsi.

²⁵ Oparyaa-witaka antaroiti inkani, amaraaniwitaka. Antaro otampyaa-witaka, ookanta-witapaakaro pankotsi, ti aawyiuro. Tima owatzika-pirotayaa kamiitha okiraawiro-pathataki kipatsi.

‡ 7:15 ipiraitari ti ikatsima-waiti = oisha = oveja; owantaniri = lobo § 7:16 chochoki iraitsiri = uva; chochoki-payi = higo

²⁶ Ari okimitari aajatzi airorika pikinkithasiritziro okaratzi nokantayitakimiri, airorika pinkimisanta-najiro, airo piyota-nita. Pisiyakotakari witsika-tsiri iwanko impaniki-pathatzi.

²⁷ Okanta oparyaa-paaki inkani, amaanita-paaki. Ari otampyaata-paaki, ookanta-paakaro pankotsi, tyaanaki. Ti ñiitajiro.”

²⁸ Irootaki iyomitaa-kiriri Jesús ikaratzi apatowinta-kariri. Okiryaaantzi ikantajiita atziri-payi ikimiri.

²⁹ Tima ti omaña isintsinka iyomitaantzi, yanairi iyomitaantzi Yomitaan-taniri-payi.

8

Yisita-kota-kaitziri omatziri pathaa-rontsi

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Ikanta yoirinkajaro Jesús ikinkithatakira tonkaariki, iyaatajiri oshiki atziri.

² Ari ipoka-sitakiri omatziri pathaa-rontsi, ityiirowa-sita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkathari, pinintzi-rika, aritaki onkantaki pisita-kota-kaajina.”

³ Irootaki yakotan-tanakari Jesús, itzinkakiri kapichiini, ikantziri: “Nonintzi, pisita-kotaji.” Isitanaki ipathaa-waiwita.

⁴ Ikantawita-waari Jesús pathaa-waiwita-chari: “Airo pikamantakotana. Apatziro piwanakiro pijata-sitiri Ompira-tasorintsitaari, pimatantyaarori Ikantakaantani pairani Moisés, paanakiniri Pawa pasitakaariri pipira, irootaki iyotantai-tyaari isita-kotajimi.”

Yisita-kota-kaajiri Jesús impiratani wirakocha jiwatziriri owayiripayi

(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta yawisanaki Jesús, ariijiitaka nampitsiki Capernaum. Ari ipokaki ijiwari iwayiriti wirakocha ñiiri Jesús,

⁶ ikantapaakiri: “Nowinkathariti, tzimatsi naaka nompiratani nowankoki, omapiro imantsiyataki, kisoporokitaki.”

⁷ Ari yakanakiri ikantziri: “Aritaki nojataki nowawisaakotajiri.”

⁸ Ikantanaki irirori: “Oshiki nopinkathatakimi awiroka, tima tikatsi miraawintyaanani naaka, airo okantzi pinkyaa-wankotina. Apatziro nonintzi pinkanta-kaantiri yisita-kotai, aritaki omatakyya pinkantiri.

*

⁹ Tzimatsi ompiratanari naaka, tzimatsi aajatzi owayiripayi nompiratari naaka. Aririka nonkantiri: ‘Pijati,’ aritaki ijataki. Aririka nonkanti pasini: ‘Pimpoki,’ aritaki impokaki. Aririka nonkantiri nompiratani: ‘Pantiro iroka,’ imatziro yantziro.”

¹⁰ Okiryaaantzi ikantanaka Jesús ikimakiri ikantaki ijiwariti owayiri. Ikantanakiri ikaratzi oyaatakiriri: “Iriitaki matakirori yoka ikimisantzi, tima aka inampiitiki Israel-iiti tikira noñii aparoni siyaarini. Omapiro.

¹¹ Pinkimi, aririka impinkathari-wintantai Inkiti-satzi, aritaki intzimak oshiki pasini-satzi poñaachani pasiniki nampitsi, yanintaajyaa isaikakaajiri awaisatzitini Abraham, Isaac aajatzi Jacob.

* **8:8** Yoka ijiwari iwayiriti wirakocha, kaari Judá-iti, pasini-satzi atziri inatzii. Pairani ti inkyya-wankotiri Judá-iti pasini-satzi kaari ishininkatyya.

¹² Airotzimaita itzima-pirotaji ashininka saikaatsini anta. Iriitaki inintawitaitari impinkathari-wintairi maaroni anta, tima oshiki ipiyathataka, irootaki yookanta-jyaariri otsitini-kitaki. Ari irawaita-jyaa, yatsikai-kiwaitajyaa inkimaatsitajyaa.”

¹³ Ipithoka-sita-naari ijiwariti owayiri, ikantziri: “Pimpiyi piwankoki. Pimatakiro pikimisantzi awiroka, irootaki yisita-kotan-tajyaari pimpiratani.” Apatha-kiro yisita-kotanaki impiratani iwankoki.

Yisita-kota-kaajiro Jesús irayiro Pedro
(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)

¹⁴ Ikanta ikinanaki Jesús iwankoki Pedro. iñaapaa-tziro irayiro onaryaaka, omatatziro okatsirinkawaitsi.

¹⁵ Itzinka-paakiro kapichiini irakoki, isita-kotanaki. Piriintanaka, aminayita-wakiniri ompaita opawakiriri.

Isitakotakaaki Jesús oshiki mantsiyayitatsiri

¹⁶ Okanta otsitiniityaanaki, yamaita-paakiniri oshiki yaayiri piyari. Yisita-kota-kaayitairi ikisatha-yitakiri iwiyariti. Yisita-kota-kaaki aajatzi ikaratzi mantsiyayita-tsiri.

¹⁷ Ari omonkaratari ikamantantakiri pairani Kamantan-tzinkari Isaías, ikantaki: Iriitaki aanakiro amantsiyari, Irijatzi aanakiro okaratzi akimaatsi-yitari.

Nintawitachari iyaatiri Jesús
(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Ikanta iñaakiri Jesús ishiki-pirota-paaki atziri apato-tawintariri, ikantanakiri iyomitaani: “Thami amontyaaji intatzikironta.”

¹⁹ Ikantawita-waari Yomitaan-taniri: “Yomitaanarí, nonintzi noyaata-nakimi tsika pinkinayiti awiroka.”

²⁰ Yakanaki Jesús, ikantziri: “Tzimatsi imoro kowincha imaanta-piintari, aajatzi ikimita tsimiri-payi tzimatsi imayiro. Iriima yoka Itomi Atziri ti ontzimi iwanko imaanta-piintyaari irirori.”

²¹ Ari ikantanaki iyomitaani: “Yomitaanarí, noninta-witaka naaka noyaata-nakimi, airotzimaita iroñaaka, nonintatzii noñiuro nonkitata-najiri asitanari, aripaiti noyaatimi.”

²² Ikantanaki Jesús: “Piyaatina. Tima inkarati kamasirita-tsiri, aritaki inkitatairi irirori kaminkari-payi.”

Imairintziro Jesús tampyaa
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Ari ititanaka Jesús pitotsiki, itsipatakari iyomitaani-payi.

²⁴ Ikanta imontyaa-kotanaka, maanaki Jesús pitotsiki. Iro iwiraakowitaka niyankyaaki, omapokakiri iyomitaani-payi antaro tampyaa, otitapaaka nijaa pitotsiki otamaakata-nakira inkaari.

²⁵ Ijata-sitai-takiri Jesús, iwakiryii-paakiri, ikantai-tziri: “¡Yomitaanarí, ampiinkatyii! ¡Piwawisaa-kotajina!”

²⁶ Ikantanakiri irirori: “¿Paitama pitharowantari? ¿Tikirama pikimisanta-pirotzi?” Piriintanaka, imairintakiro tampyaa aajatzi otamakaanikaari, awisanaki, mairyaatanaji kamiitha.

²⁷ Okiryaantzi ikantawinta-nakari Jesús, antaro ipinkathata-nakiri, ikanta-wakaa-jiita: “¿paitama atzirita-tsiri yoka? Imairintziro tampyaa, aajatzi inkaari.”

Gadara-satzi yaakiri piyari
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Arijiitaka intatzikiro, aatakota-paaki nampitsiki ipaitai-tziri Gadara. Ari isiya-sita-wakari apiti atziri yaakiri piyari ipoñaakaro kitataari-masiki. Katsima ikantakaakari piyari, oshiki itharowakaitari, ti onkanti inkinaiti anta.

²⁹ Ikaimaa-pirotatzii ikantzi: “¡Jesús, Itomi Pawá! ¿Pivasankita-tyiinama tikirata omonkaratyaata? ¿Tsikama nokanta-kimika awiroka?”

³⁰ Ari isimoka-waijiitzi oshiki chancho anta.

³¹ Ñaawaitanaki iwiyariti, ikantzi: “Aririka pisita-kota-kaajiri naaka, pinyaantina ipiyotaka chancho.”

³² Ikantzi Jesús: “¡Pijati piyarí!” Jatanaki piyari-payi chanchoki, isaikantapaakiri, irootaki isiyanta-nakari impiritaki, mitaajiita-paaka maaroni inkaariki, apirotaka ipiinkaki.

³³ Ikanta iñaakiro aamaako-wintariri chancho okaratzi kantain-chari, siyanaka nampitsiki, ikamanta-paakiri maaroni atziri okaratzi iñaakiri.

³⁴ Irootaki iyatanta-nakariri atziri-payi, iñaapaakiri Jesús, ikanta-paakiri: “Ti noninti pisaiki nonampiki, pamini tsika pinkini.”

9

Yisita-kota-kaajiri Jesús kisoporokiri
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ikanta ititanaaro Jesús pitotsiki, imontyaaaja inampiki.

² Ari yamaita-kiniri kisoporokiri, yanatakoi-takiri inaryaa-mintoki. Iyosirita-wakiri Jesús ikaratzi anata-kota-kiriri oshiki yawintaa-paakari, iñaanata-wakiri mansiyari, ikantziri: “Pinkimo-siriwintyaa ashininká, tima impyaakoi-takimiro pikaaripiro-siri-witaka.”

³ Kimawaki Yomitaan-taniri-payi, ikanta-siritanaki: “Ithainkatasorintsitatzii yoka.”

⁴ Yotaki Jesús tsika ikanta-siritzi, isampita-nakiri, ikantziri: “¿Opaita pikaaripiro-siritantari?”

⁵ ¿Tima onkamiithati nonkanti: ‘Ipyaakoi-tajimiro pikaaripiro-siri-witaka?’ ¿Irooma pinintzi nonkantiri: ‘Pinkatziyi, pijatai?’

⁶ Iroñaaka piyotiri Itomi Atziri otzimi-motziri isintsinka aka kipatsiki, aritaki impyaakotairi kaaripiro-siri-witachari.” Ipithoka-sitanakari kisoporokiri, ikantziri: “Pinkatziyi, paanajiro pinaryaa-minto, pijatai piwankoki.”

⁷ Ari ikatziyanaja mansiya-witachari, jataji iwankoki.

⁸ Tima iñaakiri maaroni piyotain-chari, okiryantzi ikantajiitanaka iñaawajiri ijataji. Ikantajiitanaki: “Imapirota-tziiro Pawa, iriitaki matakirori otzimi-motan-tariri itasorinka yoka atziri.”

Yamiñaitanakiri Mateo
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ikanta yawisanaki Jesús, irojatzi iñaanta-paariri Mateo, iriitaki yoka sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki. Ikantapajiri: “Piyaatina.” Ari ikatziyanaka Mateo iyaatanakiri.

¹⁰ Ariitaka iwankoki Mateo iwakaiyaari Jesús, ari itsipatakariri iyomitaani-payi. Tima oshiki sintsiwintan-tatsiri yamaitiri kiriiki jatanain-tsiri, ijatzitaka aajatzi oshiki antayitzirori kaari-pirori. Ari ikaratzi itsipajiitakari Jesús.

¹¹ Ikanta iñaakiri Nasitantaniri, ikaimakiri iyomitaani Jesús, isampitakiri, ikantziri: “¿Paitama itsipatan-tariri Jesús sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki aajatzi antayitzirori kaari-pirori? Ti onkamiithati.”

¹² Ikimaki irirori Jesús, ikantzi: “Aririka imantsiyati atziri ipokasitziri aawintan-tzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tikatsi ininti irirori.

¹³ Ontzimatyii pinkinkithasiritiro Ikantakaantani Pawa, kantatsiri: Ti apatziro nonintzi pamayitajina patsipita-kaani.

Iro nokowa-pirotajiri pinisironkatairi pishininka.

Tima ti nompoka-sitiri ikimita-kaantai-tziri kamiitha-siriri inawita, nopoka-sita-tziiri kaari-piro-siriri nonkaima-siritajiri iwashaantairo kaari-pirori.”

Ikinkithata-kotziro Jesús itziwintaita

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Ari ipokajiitaki iyomitaani Juan, isampita-paakiri Jesús, ikantziri: “¿Ipaitama kaari itziwintanta piyomitaani? Tima nontziwintapiintyaa naaka, ari ikimi-tzitari iyomitaani Nasitantaniri.”

¹⁵ Ari yakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Aririka ajati aawakaantsiki, ¿arima awasirita-paakyaa? Aryaajaini apaata, aririka yaitakiri iimintaitari, aripaiti intziwintaityaa.

¹⁶ Tima aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami iwapatankaitantyaaro owakirari manthakintsi, aritaki osaraa-pirotanaki aririka ampithata-nakyaa owakirari manthakintsi.

¹⁷ Ari okimitari aajatzi, ti inkanta-pirotayaa paisatori misinantsinaki iwantai-tyaari airyaari iraitsiri. Aririka iwantai-tyaari, aritaki isanaryaanaki, aparata-siwaitakyaa iraitsiri aajatzi misinantsinaki. Iriitaki kamiithatatsi owakirari misinantsinaki iwantai-tyaari, apitiro inithaa-wakaa airo oyaaripirota-wakaa.”

Irisinto Jairo aajatzi kooya mantsiyatatsiri

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Ikinkithawai-minthaitzi Jesús, ariitapaaka ijiwariti Judá-iti, ityiirowa-paaka impinkathata-paakiri, ikantziri: “Kamaki nosinto, irootaki nopokantari pijati nowankoki pantanta-jyaaro kapichiini pako, añaajiita.”

¹⁹ Ari ijatanaki Jesús, aajatzi iyomitaani-payi, iyaatanakiri.

²⁰ Ari opokapaaki kooya mantsiyata-tsiri, tima oshiki osarintsi asinonkaawaitaka, tzima-kotaki 12 osarintsi, okina-sita-paakiri itaapiiki Jesús, antakiro kapichiini opatziki iithaari.

²¹ Okanta-siritzi: “Aririka notzinki-takiri kapichiini iithaari, aritaki nisita-kotaji.”

²² Ari ipithoka-sita-nakaro Jesús, ikantziro: “Kimosiri pinkantanajyaa noshininka, irootaki isitakotaa-jimiri pawintaajana.” Apathakiro isitanaki omantsiyari kooya.

²³ Ikanta yariita-paaka Jesús iwankoki ijiwariti Judá-iti, iñaapaa-tziiri showiriwintzirori kamaintsiri, oshiki atziri akiwai-nkataan-chari iraajiita.

²⁴ Ikantapaakiri: “Pishikajiiti, ti onkami piraako-jiitakari, omakoryaatzii.” Tima thainkaitakiri Jesús.

²⁵ Imisitowa-paakiri maaroni, kyaapaaki Jesús, yairika-wakotapaakiro, piriintanaja iintsi.

²⁶ Tira imanakoitanakiri Jesús, ikimakoi-tanakiri maaroni anta.

Yisita-kota-kaajiri Jesús apiti mawityaakiri

²⁷ Ikanta yawisanaki Jesús, iyaatanakiri apiti mawityaakiri, ikantzi ikaimi: “¡Ikasiya-kaitani pinkatharini David, pinisironkata-jyaana!”

²⁸ Irojatzii yariitan-tapaakari pankotsiki. Ipokapaaki okaakiini mawityaakiri, ari isampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Tima pawintaakana awiroka aritaki nomatakiro pinintziri?” Ikantajiitzi irirori: “Jii, ari pimatakiro Nowinkathariti.”

²⁹ Akotanaki Jesús, itzinkakiri kapichiini irokiki, ikantziri: “Isita-kota-kaajimi pawintaana.”

³⁰ Apatha-kiro yaminanaji kamiitha. Isintsi-thawita-waari, ikantziri: “Airo pikamanta-kotana nisita-kota-kaajimi.”

³¹ Iro kantacha jaitjiitanaki yokapayi ikamantantanaki, ithonka ikimakoi-tanakiri Jesús anta.

Iñaawaita-kaajiri Jesús kisowaantiri

³² Ikanta yamaita-paakiniri Jesús yaayiri piyari, kisowaanti ikantaka.

³³ Tima yisita-kota-kaawakiri Jesús yoka atziri, ñaawaitanaji, imisitowainiri iwiyariti. Okiryantzi ikantanaka atziri-payi, ikanta-siri-jiitzi: “Tira añaapiintiri ashininka-payi imatiro kimityaaroni yantakiri yoka.”

³⁴ Iriima Nasitantaniri-payi, ikantajiitzi irirori: “Ipajiinkatyaari ijiwariti piyari yisita-kota-kaantariri yayiri.”

Sampai-nkataki pankirintsi

³⁵ Tima ithonka yaniitakiro Jesús maaroni nampitsi, iyomitaan-tayitaki tsika yapatota-piintaita. Ikinkithata-piintakiro Kamiithari Ñaantsi, tsika okanta ipinkathari-wintantai. Yisita-kota-kaayitakiri maaroni, tikatsi aaroni mantsiyarintsi pomirintsitzi-motyaarini.

³⁶ Ikanta iñaakiri Jesús oshiki apatowinta-kariri, antaro itako-siritanakari, ikantanaki: “Omapiro yasinonkaayita yoka atziri-payi. Ikimitakari ipiraitari aiorika itzimi aamaako-wintyaarini.” *

³⁷ Aikiro ikantana-kitziiri iyomitaani-payi: “Isiyakaro yokapayi atziri osampai-nkatzi pankirintsi, tizimaita intzima-piroti atziri koyaaajironi.

³⁸ Pamanairi awirokaiti Awinkathariti, intyaankiita oshiki jatasitirini atziri-payi, tima tzimatsi oshiki kimisantaa-tsini.”

10

Iyosiitaki Jesús 12 Tyaantariiti
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

* 9:36 ipiraitari = oisha

¹ Ipoña*a* iyoyaaki Jesús 12 iyomitaani, ipajiinkakiri isintsinka. Imatanakiro irirori yisita-kota-kaayitziri maaroni kantasi-waita-chari imantsiyari aajatzi ikaratzi ikyaantasiritari piyari.

² Yoka ikaratzi 12 iyoyaakiri Jesús, iriyyitaki ipaitakiri Tyaantaariiti: Itanakarori Simón, ipaitakiri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés, iririntzi Pedro. Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipatakari Juan iririntzi.

³ Ipoñaapaaka Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo sintsiwintan-tawita-chari yamaitiniri kiriiki, ipoñaapaaka Jacobo itomi Alfeo, Tadeo,

⁴ ipoñaapaaka Simón, ipaitai-tziri aajatzi Kisakotan-taniri. Ipoñaapaaka owiraanta-paakarori Judas Nampitsiwiri, iriitakira pithoka-sita-kariri Jesús.

Ityaantai-takiri karatain-tsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Ipoña*a* ityaankakiri Jesús karatatsiri 12, iyomita*a*-yitawakiri, ikantziri: “Airo pikini isaiki pasini-satzi atziri, airo pikinanaki aajatzi inampiki Ositikii-toni-satzi.

⁶ Apatziro pinkina-yitanaki inampiki Israel-iiti, osiyakariri ipiraitari ipyaawitaka.

⁷ Aririka pijatanaki, iroka pinkanti pikamantanti: ‘Irootaintsi impinkathari-wintantaji Inkiti-satzi aka.’

⁸ Pisita-kota-kaayitajiri mantsiyari, pañaakaa-yitairi kamatsiri, pisita-kota-kaajiri pathaa-waita-tsiri, aajatzi ikyaantasiritari piyari. Tima Pawa nisironkataami awirokaiti, ti ininta-kotimi. Irootaki pimatana*jiri* awiroka airo pikowa-kotantzi, pinisironkatan-tajyaa.

⁹ Airo paanaki nasiyita-chari piiriikiti, *

¹⁰ aajatzi piyaari awotsiki. Airo paanaki pasini pithaari, aajatzi pasini pinkyaan-tyaari piitziki, pikotzikiiri. Tikatsi pasini paanakiri. Tima inkantaiti:

Ipaiziri antawaita-tsiri iwariti.

¹¹ Aririka pariitakyaa nampitsiki, paminapaaki aakamiithata-wakimini, iriitaki pisaiki-mota-paaki, irojatzi pawisan-takyaari pasiniki nampitsi.

¹² Aririka pariitakyaa pankotsiki, piwithatan-tapaakyaa.

¹³ Aririka yaakamiithata-wakimi piwithata-paakari, aritaki isaikaji kamiitha. Airorika yaakamiithata-wakimi, aminaa-sitaka piwitha-witapaakari.

¹⁴ Airorika yaakamiithatzimi, airorika ikimisantzimi aajatzi, pawisa-pithatiri, pintika-najiro pipatsi-kitziti. †

¹⁵ Iriitaki imapiroiti apaata aririka yaminakoi-tairi maaroni yantay-itakiri. Aritaki anaanakiro ikantai-takiri pairani Paamaarini-satzi aajatzi Katsimaarini-satzi. Omapiro.”

Inkimaatsitakaitaimi apaata

¹⁶ “Notyaan-tzimira iroñaaka, pikimitakari ityaantai-tziri ipiraitari tsika ipiyota owantaniri. Iro kantacha, ontzimatyii pisiya-kotyaari awiroka-payi kokintzi maranki, pisiya-kotyaari aajatzi siro itsinampa-siri-waitzi. ‡

¹⁷ Paamaiyaa. Tima yaitatyiimi jiwariki, impasawaitaitimi tsika yapatota-piintaita.

* 10:9 piiriikiti = ooro, plata, cobre † 10:14 otikirori iipatsi-kitziti ‡ 10:16 ipiraitari = oisha; owantaniri = lobo

18 Ompoña yaitanakimi isaiki pinkathari-piroriki okantakaan-tziro pawintaajana. Ari pinkinkithata-koyita-jinari anta, inkimayitaji aajatzi pasini-satzi atziri-payi.

19 Aririka piñaakiro yaitanakimi, airo pikanta-siri-waitzi: ‘¿Opaitama noñaawaita-paakiri?’ Tima tzimatsi iyosirita-kayi-mironi opaita piñaawaitiri.

20 Airo piyota-sitaro awiroka ompaityaa piñaawaitiri, iriitakira Tatorinkantsi poñaachari Asitamiriki yotakayi-mironi onkarati piñaawaitiri.

21 Aritaki iñiitaki aakaantirini iririntzi iwa-kaantiri. Aakaantirini itomi. Tzimatsi owa-kaantirini asitariri ikisaniinta-nakiri.

22 Oshiki kisaniintimini okantakaaro pikimisantaana. Iro kantacha, ikaratzi oijatanari yawintaajana, iriitaki awisakotaa-tsini. §

23 Aririka inkisaniintai-tanakimi anta, pawisa-pithatiri. Tima tikira pinthotyiro pijayiti inampiki Israel-iiti, piyapaaka yoka Itomi Atziri. Omapiro.

24 Tira iñiiti aparoni iyomitaai-tziri yanairi yomitairiri. Tira iñiiti aajatzi aparoni ompirataari yanairi ompiratariri impinka-thaitiri.

25 Apatziro añiiri aparoni iyomitaai-tziri inkimita-jyaari yomitairiri pairani. Ari ikantari aajatzi ompirataari. Tima oshiki ikisaniintai-takina iroñaaka naaka, ikimita-kaitakina naakami Nantatsiri. Awiroka imapiroiti inkisaniintaitimi pikimisantaana.”

¿Itzimikama antharowan-tyaari?

(Lc. 12.2-9)

26 “Airo pitharowan-tawaitari yokapayi, tima ontzimatyii onkoñaata-koyitai okaratzi manakowitain-chari, oiñaarontairo kaari ikimatha-witaita pairani.

27 Tzimatsi-rika nonkaman-timiri tsitiniriki, pikamantantairo awiroka kitaipaiti. Tzimatsi-rika nonkinkithata-kayimiri awirokaiti nomananikiini, pinkaman-tairi awiroka maaroni atziri.

28 Airo pitharowan-tawaitari nintatsini iwimi, tima airo imatziro yooka-siritimi irirori sarinka-winiki. Apatziro pintharowan-tyaari Pawa matzirori yapirotantzi, yooka-siritantzi sarinka-winiki.

29 Tima ti impina-piro-wityaa tsimiri-payi, iro kantacha iyotzi Pawa aririka inkamakaranti aparoni. *

30 Tima iyotzityaaro Pawa tsika okaratzi tzimatsiri aisi.

31 Piñaakiro, tima yaamaa-kotyaari Pawa tsimiri-payi, awiroka imapirotti yaamaako-wintami. Airo pitharowan-tawaitari kisaniintzimiri.

Arika pinkantanti: ‘Nopinkathatairi Jesús’, aritaki imataimi irirori Asitanari inkantakowintaimi

32 Aririka pinkantiri pishininka: ‘Nopinkathatajiri Jesús,’ aritaki nonkantajiri Asitanari Inkiti-satzi: ‘Apaá, ipinkathataana yoka.’

33 Irooma pinkantiri-rika pishininka: ‘Ti nompinkathatiri Jesús,’ aritaki nonkantzi-tyaari naaka, nonkantajiri Asitanari: ‘Apaá, ti impinkathatina yoka.’ ”

Ikinkithata-kota Jesús

(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

§ 10:22 awintaa: wairontsi * 10:29 ti impina-piro-wityaa = aparoni kiriiki inkarati-rika apiti tsimiri

³⁴ “Airo pikinkithasiri-waita awirokaiti, ti apatziro nopoki noyomitaa-yitajiri atziri-payi yaakamiithata-wakaiyaa aka kipatsiki, okimiwaitakaro namatyimi wisa-mintotsi imaimanita-wakaan-taityaari.

³⁵ iroka nopokan-takari:

Inkisaniantajiri atziri iriri,
Onkisaniantajiro kooya iniro,
Onkisaniantajiro kooya ayiro.

³⁶ Impithoka-sita-wakaiyaa atziri-payi inkisanianta-wakajyaa ikaratzi isaikajitzi iwankoki.

³⁷ Irootaki kamiitha-witacha pintakotyaari piri, piniro, pintsiti-payi. Iro kantacha, iroorika paakowinta-nakyaa pintakotyaari pishininkapayi, anaanakiro-rika okaratzi pitakotana naaka, airo nokimita-kaami naapatyaani.

³⁸ Airorika patsipita-kowintaana pinkimisantajina awiroka, pinkimita-kaantairomi ipaikakoi-tatyimimi, tira pinkamiithati nasitajyaami naaka.

³⁹ Tima inkarati itakowaita-chari apaniroini irootaki yantantarori inintasi-waitari irirori, aritaki impyaa-sitajyaa. Iriima ikaratzi at-sipi-wintarori yantanajiro nonintziri naaka irootaki ikamawintan-takanari, aritaki yawisako-siritai.”

Impinai-tairi apaata

(Mr. 9.41)

⁴⁰ “Tzimatsi-rika aapatyii-yaamini, naaka yaapatyaaka. Ari okantari aajatzi, tzimatsi-rika aapatyii-yaanani naaka, iriitaki yaapatyaaka Asitanari otyaanka-kinari aka.

⁴¹ Tzimatsi-rika yotimini Kamantan-tzinkari pinatzii irootaki yaapatyaan-tamiri, aritaki pinkaratairi apaata impinatajimi Pawa. Ari okanta aajatzi, tzimatsi-rika yotakimini kamiithasiriri pikanta pikimisantai irootaki yaakamiithatan-tamiri, aritaki pintsipatyari apaata impinataimi Pawa.

⁴² Aririka iyoitimi awiroka noyomitaani, irootaki ipantai-tamiri piriri okantawitaka ti piriipiro-wityaa awiroka, aritakira impinai-tajiri apaata yoka itakota-kamiri. Omapiro.”

11

Ityaantakiri Juan iyomitaani

(Lc. 7.18-35)

¹ Ikaratakiro Jesús iyomitaakiri 12 iyomitaani. Awisanaki ikaman-tanti maaroni nampitsiki okaratzi tzimatsiri anta.

Ityaantakiri Juan iyotaani

² Tima yasitakoi-takiri irirori Juan kiwaatan-tsiri, ari ikima-kotakiri Saipatzii-totaari okaratzi yantayitakiri. Ityaankaki apiti iyomitaani,

³ isampitiri, inkantiri: “¿Awirokama ipaitai-tziri, ‘Pokatsini?’ Kaaririka awiroka, ¿Tzimatsima pasini noyaa-kotiri?”

⁴ Ikanta yariiijitaka, isampita-paakiri Jesús. Ari yakanaki irirori, ikantzi: “Aririka pimpiyanaji, pinkaman-tapajiri Juan okaratzi pikimakiri awiroka, okaratzi piñaakiri nantayitakiri.

5 Tima naminakaa-yitajiri mawityaakiri, naniita-kaayitajiri kisorokiri, nisita-kota-kaayitairi pathaa-waita-tsiri, nokimakaa-yitajiri atsikimpityari, nañaakaa-yitajiri kaminkari, nokinkithata-kota-jiniri Kamiithari Naantsi asinonkainkari-payi.

6 Kimosiri inkantajyaa inkarati kaari kisosiri-wintainani.”

7 Ikanta ipiyaaro iyomitaani Juan, isampita-nakiri Jesús ikaratzi piyowinta-kariri, ikinkithata-kotziri Juan, ikantzi: “¿Paitama piñaakiri chapinki otzisi-masiki? ¿Iriima piñaaki kimitarori saworo opiyonka-tonkita-kaaro tampyaa? *

8 ¿Piñaakirima iwaniinkata ikithaata? Ti. Tima inkarati waniinkata-chari ikithaata, isaika-pankotziri pinkathari.

9 Irootaki pijata-sitan-tariri piyotzi Kamantan-tzinkari inatzii. Tima imapirota-tziuro irirori yanaanakiri pasini Kamantan-tzinkari-payi.

10 Tima iriitaki isankinata-koitakiri pairani, ikantaitaki: Pamini, aritaki nontyaantaki ityaaroni inkamanta-kotimi, Iriitaki witsikaan-timini tsika pinkina-paaki.

11 Pinkimi nokantzi naaka: Pairani oshiki atziri tzimawitain-chari, tikatsi anairini Juan Kiwaatan-tatsiri okaratzi iyota-nitakari. Iriima inkarati tsinampa-sirita-tsini, impinkathari-wintairi Pawa inkitiki, aritaki yanaa-kotairi irirori Juan. Omapiro.

12 Tima owakira yitanta-nakarori Juan ikinkithata-kaimi irojatzii iroñaaka, tzimatsi oshiki nintatsiri sintsiini iñiuro impinkathari-wintairi Inkiti-satzi. Osiyawaitakaro isintaitzi aririka iwayiritaityaa.

13 Pairani tzimayitatsi Kamantan-tzinkari-payi aajatzi Ikantakaan-taitani, irootaki ikamantantai-takiri irojatzii itziman-takari Juan.

14 Iriitakira Juan ikinkithata-koitakiri pairani, tima iriitaki Elías-tatsiri pokatsini. ¿Pikimisantziroma?

15 Kowirori inkimathatiro, inkimisanti.

16 ¿Ipaitama nosiyakaan-tiriri yokaiti atziri? Isiyakari washaantawairintzi iinti aririka isiyakaa-waityaa owaankiirin-tsiki, ikaima-kotawakaa-jiita,

17 ikanta-wakaa-jiita: ‘Thami ashowiriti amashaitan-tyaari.’ Ti ininti. Ikantawita: ‘Thami ampanthai awasiritan-tyaari.’ Ti ininti.

18 Aritaki pikanta-jiitaka awirokaiti. Piñaawitakari Juan, itziwintapaaka, ti imirityaaro kachori, pikanta-jiitakiri: ‘Tkyantasirityaari piyari, irootaki itziwaitantari.’

19 Ipokawitaka Itomi Atziri, ti intzityaaro irirori owaritintsi, iriro kachori. Pikanta-jiitakiri: ‘Kaari-pirori inatzii, niyawai-rintzi, sinkiryaantzi. Yaapatyaari sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki, yaapatyaari aajatzi kaari-piro-siriri.’ Tikatsi ompaityaa, tima aririka iñiitairo onkarati awisatsini apaata, ari iyoitairi ompapiro iyota-nita.”

Ikanta-machiitziri kisosirita-tsiri
(Lc. 10.13-16)

20 Ipoñaawitakari ikinkithata-kota-nakiri Jesús ikaratzi ñaawita-karori itasonka-wintantzi nampitsiki, tizimaita iwashaantiro ikaaripiro-siri-jiitzi. Ikantzi:

21 “Ikanta-machiitzimi Simapankoni-satzi aajatzi nampitarori Corazín. Oshiki piñaawitakaro notasonka-wintantaki, tizimaita

* 11:7 kimitarori saworo opiyonka-tonkita-kaaro tampyaa = atziri sipita-siriri

pinkimisanta-jiiti. Iriimi ñaakinani Mapini-satzi aajatzi Simaa-satzi, aritaki inkithaata-nakyaaromi mirimasita-tsiri kithaarintsi, saikawaita-nakimi samanpoki iwasirita-kotyaa ikaaripiro-siri-yitaki, inkimisantajimi maaroni iriroriiti. †

²² Awirokatakai imapiroiti iwasankitaitiri apaata aririka yaminakoi-tairi maaroni yantayitakiri. Aritaki anaanakiro ikantai-takiri pairani Mapini-satzi aajatzi Simaa-satzi.

²³ Aajatzi awirokaiti nampitarori Capernaum, pikinkithasiriwita pijatai inkitiki, apatziro pijamatsitaji tsika ikinayitzi kaminkari. Iriimi ñaakinani pairani Paamaarini-satzi okaratzi piñaawitakari awirokaiti, irojatzu osaikimi inampiiti.

²⁴ Awirokatakai imapiroiti iwasankitaitimi apaata aririka yaminakoi-tairi maaroni yantayitai-takiri. Aritaki anaanakiro ikantai-takiri pairani Paamaarini-satzi aajatzi Katsimaarini-satzi.”

Pimpoki nosaiki naaka, pimakoryaaji
(Lc. 10.21-22)

²⁵ Irootaki yamananta-nakari Jesús, ikantzi: “Apaá, tima awiroka pinkathari-wintziriri inkiti-satzi aajatzi kipatsi-satzi, oshiki notharow-intakami. Tima awiroka omani-motakiri yotaniriiti iroka-payi, iriitaki piyotakaa-yitai osiyariri iintsi itsinampa-siritzi.

²⁶ Ari okanta, tima irootaki onimota-kimiri awiroka Asitanari.”

²⁷ Ikantanakiri piyowinta-kariri: “Iriitaki Asitanari oyotakaa-narori maaroni. Apatziro iyotana irirori, tima Itomi iwana. Ari nokimitari naaka apatziro noyotziri Asitanari, kantacha noyotakaa-yitajiri non-intziri naaka iyotajiri.

²⁸ Aririka piñiuro onkantzimo-siri-waityaami, ompomirintsitzi-mowaityaami, pimpoki nosaiki naaka, aritaki nomakoryaa-sirita-kaayitaimi.

²⁹ Okimiwaitakaro ontzimi-rika opaita nonkima-tinata-kaiyaamiri. Tima tzimatsi nonintziri noyomitaimiri: tima naaka tsinampa-siri. Aritaki piñaajiro nomakoryaa-sirita-kaajimi.

³⁰ Tima okaratzi nokima-tinata-kaamiri naaka, ti ompomirintsipirotayaa.”

12

Ikinkithata-kotziro Jesús kitaitiri imakoryaan-taitari
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Okanta kitaitiriki imakoryaan-taitari, ikini-mota-nakiro Jesús pankirintsi-masi. Ari isapiryanaiki okithoki pankirintsi iyomitaani Jesús, tima intashaa-jiitatzi.

² Iñaakiri Nasitantaniri, ikantanakiri Jesús: “Paminiri piyomitaani isapirya-kiwaitatzii kitaitiriki imakoryaan-taitari, tima ti osinitaa-ntsiti isapirya-waitaiti.”

³ Akanaki Jesús ikantziri: “Tima piñaanata-kotiri pinkatharini David aantawita-kariri itashi itsipatari ikarajiitzi.

† **11:21** Tima yokaiti nampitarori Corazín aajatzi Simapankoni-satzi, Judá-iti inatzii. Iriima Mapini-satzi aajatzi Simaa-satzi, pasini-satziiti inayitzi, ti ishinkatyaari Judá-iti

⁴ Ikyaaki tasorintsi-pankoki, iwakaro tasorin-tsita-tsiri owaritintsi, ipakiri ikarajiiiti. Ti osinitaan-tsiwityaa, apatziro iwapiintaro Ompira-tasorintsitaari.

⁵ Tima piinaatiro Ikantakaan-taitsiri, tima yantawaita-piinti Ompira-tasorintsitaari kitaitiri imakoryaan-tairi tasorintsi-pankoki, tikatsi kisantyaarini.

⁶ Nokantzi naaka, tzimatsi aka ipinkatha-piroi-tziri, iriitaki anairori tasorintsi-panko.

⁷ Irootaki isankinata-koitakiri pairani, ikantaitzi:

Ti noninti pamajina pipira pintaajinari,

Irootaki noninta-pirotajiri pintakota-jyaari pishininka.

Aririka pikimathatiromi iroka, airo pikisan-tarimi yokapayi, tima ti inkaaripiro-siriti.

⁸ Tima yoka Itomi Atziri pinkathari-pirori inatzii, yanairo kitaitiri imakoryaan-taitari.”

Atziri kisowakori

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Ipoña yawisanaki Jesús, kyaapaaki yapatota-piintaita.

¹⁰ Ari isaikakiri anta kisowakori. Ikanta Nasitantaniri-payi, isampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Sinitaa-ntsita-tsimaa yisita-kota-kaantaiti kitaitiri imakoryaan-taitari?” Irootaki isampitan-tariri okantantyaari inkanta-kotiri.

¹¹ Yakanaki Jesús, ikantziri: “Tira pamina-sityaari awiroka pipira aririka intityaa omoro-naki kitaitiri imakoryaan-taitari, pitakotari, pinosikiri.

¹² Iriitaki itako-piroitari atziri, yanairi ipiraitari. Tima sinitaantsitatsi anisironkatantyyaa kitaitiri imakoryaan-taitari.” *

¹³ Iñaanata-nakiri kisowakori, ikantziri: “Pintharyaawakotai.” Kantanaka ikantakiri, akotanaji kamiitha atziri, okimita-naaro pasini irako.

¹⁴ Ari isitowa-jiitanaki Nasitantaniri yapatojiitaka, ikinkithatawakaajiiitakani, ikanta-wakaa-jiita: “¿Tsikama ankanti-rika Jesús ampyaakaan-tyaariri?”

Isankinata-koitzi-takari pairani Jesús

¹⁵ Yotaki Jesús ikowaitatzii iwaitiri, irootaki yawisan-tanakari. Iyaatanakiri oshiki atziri, yisita-kota-kaayitaki oshiki mantsiyari.

¹⁶ Isintsi-thawitakari ikantziri: “Airo pikamanta-kotana.”

¹⁷ Ari omonkaratari ikinkithatakiri pairani Kamantan-tzinkari Isaías, ikantzi:

¹⁸ Yoka nompiratani, iriitaki noyoyaakiri.

Notakotani inatzii, iriitaki oimosirinkanari.

Oisokiro iwiro Notasorinka,

Ikinkithata-kaajiri pasini-satziiti atziri ikamantairi tampatzika-siritantatsiri.

¹⁹ Airo ikaima-waitzi irirori,

Airo ikimaitziri isinchii-nkawaiti inkinkithata-kotyaa owaankiirintsiki-payi.

²⁰ Airo iwatsi-pirotziro isatairo sonkari sataawita-chari,

Airo iitsiwakiro paamari-minki tsiwaki-matain-tsiri,

* 12:12 ipiraitari = oisha = oveja

Irojatzí imatanta-jyaarori yitsinampairi ñiitairo iroopirori. †

²¹ Iriitaki iyaakoniintairi pasini-satziiti atziri. ‡

Kisimatziriri Tasorinkantsi
(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

²² Ari yamaita-kiniri Jesús yaakiri piyari. Tima mawityaaki ikan-takaakari, ikiso-waantita-kaakiri. Imatawajiri yisita-kota-kaawajiri, aminanaji kamiitha, ñaawaitanaji.

²³ Okiryaantzi ikantanaka maaroni atziri, ikantajiitzi: “¿Iriima yoka ikasiya-kaita-kiriri pinkatharini David?”

²⁴ Kimajiitaki irirori Nasitantaniri, ikantajiitzi: “Yoka atziri isintsitakaa-tziiri Nantatsiri, irootaki yisita-kota-kaantariri ikaratzi yaakiri piyari.”

²⁵ Yotzimaitaka irirori Jesús ikinkithasiritakari Nasitantaniri, ikantanakiri: “Aririka imaimanita-wakaiyaa atziri tsika ipinkathari-wintaitziri, aritaki yooka-wakaanakyaa. Aririka imaimanita-wakaiyaa atziri inampiki, aritaki yooka-wakaanakyaa. Aririka imaimanita-wakaiyaa atziri tsika isaika-wankota-wakaa, aritaki yooka-wakaanakyaa.

²⁶ Ari ikantzitari aajatzi piyari aririka imaimanita-wakai-yaami. Aritaki yooka-wakaanakyaa, ¿airoma ithonka yooka-wakaanakyaa?

²⁷ Iriirikami Kamaari Nantatsiri osintsitakainari naaka, ¿irijatzima sintsitakairiri piyomitaani awiroka yisita-kota-kaantariri ikaratzi yaakayitzi? Aririka okanta pikamanta-kota-tziiri piyomitaani, aritaki inkisan-takyaamiro okaratzi pikantakiri.

²⁸ Irooma naaka ipanaro isintsinka Tasorinkantsi poñaachari Pawaki, irootaki nomatan-tariri nisita-kota-kaayitzi ikaratzi yaakiri piyari. Tima imapokakimi awiroka-payi Pawa ipinkathari-wintantai.

²⁹ Tima aririka inintaiti inkositaitiri atziri sintsita-tsiri kamiitha, ontzimatyii yitaita-wakyaari yoosotaitiri, airo ikantanaja inkisakowintyaaro yasiyiwitari yayitaitiri.

³⁰ Tima inkarati kaari aapatyaanari naaka, iriitaki kisaniiintanari. Ikaratzi kaari amitakotinari inkoyaa-kotina, yaparata-kota-tyaana.

³¹ Pinkimi nokantzimiri naaka: Kantatsi Pawa yaripirotyaari antayitzi irori kaari-pirori, ari inkimitairiri ñaawaitzi irori kaari-pirori-payi. Iriima kisimata-kirini Tasorinkantsi, airo yaripiroi-taari.

³² Ari okantari aajatzi: Kantatsi yaripirotyaari Pawa kisimatirini Itomi Atziri, iriima kisimata-kirini Tasorinkantsi, airo yaripirotaari.

³³ Tima osiyawaitakaro aririka ñiitiro kamiithari chochoki, iyotaitzi kamiitha okanta owaato. Irooma piyanta-tsiri chochoki, iyotaitzi kaari-pirori onatzii owaato.

³⁴ Tima pisiyakari maranki awirokaiti, kaari-piro-siri pikanta-jiitaka. Tikatsi pinkantyaa piñaawaitiro kamiithari, ti onkamiithati okaratzi pikinkithasiri-yitari, irootaki okaaripirotantari piñaawai-yitzi.

³⁵ Tima aparoni kamiithasiriri ikinkithasiritaro kamiithari, irootaki okamiithatantari yantayitzi. Iriima kaari-piro-siriri ti inkinkithasirityaaro kamiithari, irootaki okaaripirotantari yantayitzi.

† **12:20** Siyakaa-winta-chari sonkari aajatzi paamari-minki tsiwaki-matain-tsiri, iriitaki atziri-payi kimisanta-tsiri kapichiini, asinonkaa-siri-yitachari, mantsiya-siri-yitatsiri, sipita-sirita-tsiri, tima aritaki inisironkatairi Jesús, airo isinitziri yokaiti yasinonkaa-yitajyaa, tima aawyaasiri inkanta-kaayita-jyaari, isiri-pirotajyaa. ‡ **12:21** Paminiro ‘Tsika Ikantai-tziro Naantsi-payi’ okanta-kota ‘Wairontsi’.

³⁶ Iro kantacha nokantantari naaka, apaata aritaki yaminakoi-tairo kowiinka-yitatsiri ñaantsi okaratzi iñaawai-yitziri atziri-payi.

³⁷ Kamiitha-rika okanta piñaawai-yitziri, aritaki yaakamiithai-tajimi. Tirika onkamiithati, inkantai-taimi: 'Kaari-pirori pinatzii, oshiki pinkimaatsi-waitajyaa.' "

Inintzi kaari-piro-siriri-payi intasonka-wintan-taiti

(Lc. 11.29-32)

³⁸ Ari yakanaki Nasitantaniri aajatzi Yomitaan-taniri, ikantzi: "¡Yomitaanari! Nonintzi noñaajimi pintasonka-wintanti."

³⁹ Ikantzi Jesús: "Tima kaari-piro-siriri pinajitzi awiroka, oshiki pithainkakiri Pawa pinintzira piñiina nontasonka-wintanti. Airotzimaita nomatziro, apatziro piñiuro awishi-mota-kiriri pairani Kamantan-tzinkari Jonás.

⁴⁰ Tima iniyakiri antari kyaatsi, okaratzi mawa kitaitiri aajatzi mawa tsitiniri isaikaki imotyaaiki. Aritaki inkanta-jyaari yoka Itomi Atziri inkitawita-paintyaa kipatsiki onkarati mawa kitaitiri aajatzi mawa tsitiniri.

⁴¹ Apaata aririka yaminakoi-tajiro okaratzi yantaitziri, aritaki imishakowintaimi Inawini-satzi, tima ikimisantakiri pairani irirori Jonás, iwashaanta-najiro yantayitziro kaari-pirori. Tima yoka saiki-mota-kimiri awiroka-payi yanairi Jonás.

⁴² Apaata aririka yaminakoi-tajiro okaratzi yantaitziri, aritaki omishakowintaimi kooya pinkatha-rotatsiri pairani kirinkanta, tima opokaki pairani iroori isaiki yotaniri pinkathari Salomón, okimisantakiri. Tima yoka saiki-mota-kimiri awiroka yanairi Salomón."

Ipiya-sitanta piyari

(Lc. 11.24-26)

⁴³ "Tima osiyawaitakaro isaika-siritan-tyaarimi piyari aparoni atziri, iwankotsi-titakaro yañaaminto. Aririka yookawitai-takyaari, isitakowitaja atziri. Jatanaki piyari inkinawaiti otzisi-masiki, ti iñii tsika isaiki.

⁴⁴ Ari inkanta-siritai piyari: 'Nompiyajji nowankoki tsika nopoñaaka.' Piyajja piyari, iñaapaa-tziuro kamiitha opisitaka isiri atziri, owaniinka okantaka, tikatsi saikantyaaroni.

⁴⁵ Ijata-sita-nakiri mapirotzirori ipiyaritzi, ikantakiri: 'Thami ajati nowankoki, pintsipatyaana ampinkathariti.' Yamaki ikaratzi 7 piyari. Aritaki yasinonkaa-pirotyaari atziri, anaanakiro yasinonkaawita pairani. Aritaki pinkanta-jyaari awirokaiti."

Irinero Jesús aajatzi iririntzi-payi

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Aikiro ikinkithata-kaatziiiri Jesús atziri-payi piyowinta-kariri, aritapaaka irinero otsipatakari iririntzi-payi, okatziya-paaka intakiroki, okaimakaan-tapaakiri.

⁴⁷ Ikantawitai-takari Jesús: "Ari opoki piniro otsipatari pirintzi-payi, onintzi oñiimi."

⁴⁸ Yakanaki Jesús, ikantzi: "¿Otzimikama nonirotari, itzimi nirintzitari?"

⁴⁹ Yookota-nakiri ikaratzi iyomitaa-piintakiri, ikantzi: "Yokaiti, iritaki nokimita-kaajari nirintzi, irojatzi nokimita-kaajari noniro.

⁵⁰ Tima inkarati antanajirori inintziri Asitanari Inkiti-satzi, iriitaki nirimintzitaari, irootaki notsirotaari aajatzi noniron-taari.”

13

Isiyakaa-wintziri Jesús pankiwai-rintzi

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Ipoñaa yawisanaki Jesús isaikawita-paaka pankotsiki, ikinanaki inkaari-thapyaaki. Ari isaikapaaki.

² Ari ipiyowinta-paari oshiki atziri. Ari ititanta-nakari irirori pitotsiki, saikapaaki. Katziya-jiitaka atziri-payi inkaari-thapyaaki.

³ Isiyakaa-winta-tziiniri okaratzi ikinkithata-kairiri, ikantziri: “Tzimatsi pankiwai-rintzi jatatsiri impanki-waiti.

⁴ Ikanta yookaikitakiro iwankiri, tzimatsi ooka-painchari awotsiki, ipokapaaki tsimiri, iwapaakaro.

⁵ Tzimatsi pasini ookaikita-painchari omapi-poro-kitzi ti ontzima-piroti kipatsi, sintsiini oshooka-witanaka. Ti ontonta-pathatatyii kipatsi,

⁶ sampiya-sitanaki pankirintsi isintsita-paaki ooryaatsiri, tima ti ontzima-piroti oparitha.

⁷ Tzimatsi pasini ookaikita-painchari kitoochii-masiki, anaanakiro kitoochii oshookanaki, kamanaki pankirintsi.

⁸ Irooma pasini ookaikita-painchari okamiitha-pathatzi kipatsi, saankana oshookanaki, kithotanaki maaroni. Tzimanaji okithoki shookapain-tsiri. Aparoni otzima-pirotatzii okithoki, pasini oshikini-intzi okithoki, pasini kapichiini okitho-kitzi. *

⁹ Kowirori inkimathatiro, inkimisanti.”

¿Opaitama isiyakaa-wintan-tarori Jesús?

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Ari isampita-nakiri iyomitaani, ikantziri: “¿Paitama pisiyakaa-wintan-taniriri atziri-payi pikinkithata-kairi?”

¹¹ Yakanaki Jesús, ikantzi: “Isinitai-takimiro awiroka piyota-kotairo ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, iriima yokaiti ti isinitai-taniriri irirori.

¹² Ikaratzi otzimi-motakiri, aritaki ontzimimo-pirotairi. Iriima kaari otzimi-motzi, imapiroi-tairi yaapithai-tajiri okaratzi tzimimo-witariri.

† ¹³ Irootaki nosiyakaa-wintan-tarori okaratzi nokinkithatziri, aririka yaminawityaa yokaiti, airo iñaamaitaro. Ari inkimawityaaro, airo ikimathata-wakiro nokanta-witariri.

¹⁴ Iriitaki ikinkithata-kotaki pairani Kamantan-tzinkarini Isaías, ikantaki:

Pinkima-jiiwityaa, airotzimaita pikimathatziro.

Paminaa-jiiwityaa, airotzimaita piñiuro.

¹⁵ Kisosiri ikanta yokaiti.

Atsikimpitya ikantajiitaka.

Mawityaaki-yitaki.

* **13:8** Tzimanaji okithoki shookapain-tsiri = okaratzi 100 okithoki, pasini okaratzi 60 okithoki, pasini okaratzi 30 okithoki † **13:12** Iroka okanta-kota kinkithata-kota-chari aka: Kapichiini-rika pinkimisanta-wakiro nokanta-kimiri, kapichiini piyotajiro. Irooma pinkimisanta-pirotawaki-rika, oshiki piyotawakiro, aikiro noyotakaa-pirotanakiyimi.

Irootaki airo yokichaa-tanta,

Airo ikimi,

Airo ikimatha-tantaro,

Tima airo ikimisantai, airo nowawisaakotajiri aajatzi.

¹⁶ Irooma awirokaiti pinkimo-siri-wintairo poki aajatzi piyimpita, tima piñaayitajiro, pikimayitairo aajatzi.

¹⁷ Irootaki inintawitakari pairani Kamantan-tzinkari-payi aajatzi kamiithasiriri-payi iñiromi okaratzi piñaakiri, okaratzi pikimayitairi awirokaiti. Titzimaita inkimajitiro. Omapiro.”

Ikinkithata-kotziro Jesús isiyakaa-wintziri pankiwai-rintzi

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ “Pinkimi nonkaman-timiro nosiyakaa-wintakiri pankiwai-rintzi.

¹⁹ Tzimatsi kimirori nokinkithata-kotziro ipinkathari-wintantai Pawa, titzimaita inkimathatiro. Aritaki pokaki Kaari-pirori, iwashaanta-kaapaakiri ikimisantawita. Iriitaki kimitakarori ookaikita-painchari awotsiki.

²⁰ Tzimatsi nintawitarori ñaantsi, ikimisantzi sintsiini owakira ikimawakiro. Iriitaki kimitakarori ookaikita-painchari omapi-poro-kitzi.

²¹ Ti iyotako-pirota-tyiuro ñaantsi, ti inkisa-sityaaro ikimaatsi-winta-nakaro ikimisantzi, iwashaanta-nakiro. Isiyakaro pankirintsi sampisitain-tsiri kaari tzima-pirota-tsini oparitha.

²² Tzimatsi kimirori ñaantsi, iro kantacha oshiki iniwitaro yoimosirinkawaitya, ikinkithasirita-kotaro iwaararo, irootaki ipyaakotan-takarori ñaantsi, ti inkimisanti. Ikimitakaro ookaikita-painchari kitoochii-masiki, kaari kithota-tsini.

²³ Tzimatsi pasini kimirori ñaantsi, ikimisanta-nakiro. Yiriipiro-winta-nakiro. Iriitaki osiyakarori pankirintsi shookapain-tsiri okamiitha-pathatzi kipatsi, oshiki-pirotanaki okithoki, pasini amataja oshikiniintzi, pasini kapichiini okithotanaki.”

Ikinkithata-kotziri Jesús pankitzirori kamiitahakiri pankirintsi

²⁴ Yapiitakiro Jesús isiyakaa-wintziniri, ikantzi: “Iroka osiyari aajatzi ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, osiyari atziri pankitzirori kamiitahakiri pankirintsi.

²⁵ Ikanta imajitzi tsitini-paiti aamaako-wintarori, pokaki ikisaniintani yamaki towarisi, ipankitakiro itsipataakiro pankirintsi, piyanaka.

‡

²⁶ Okanta oshookanaki pankirintsi, kithokitanaki. Ari okimitakari aajatzi towarisi itsipatai-takirori pankirintsi.

²⁷ Ikanta iñaakiro impiratani, ikamantakiri asitarori, ikantakiri: ‘Tira onkanti okithoti pankirintsi apankitakiri piwaniki, ¿paitama tsipataa-kirori towarisi?’

²⁸ Ikantanaki asitarori iwani: ‘Iriitaki pankita-kirori kisaniintanari.’ Ikantzi impiratani: ‘¿Pinintzima nojati nonthoka-yitajiro?’

²⁹ Ikantzi asitarori: ‘Airo, kimitaka ari pinthoka-kotakiro pankirintsi.

³⁰ Ari onkakarati ontsipatyaauro oshooki, irojatzi osampatan-takyaari pankirintsi. Aripaiti nonkantimi: Pichikiro towarisi, pintayiro. Pawi-ikitairo pankirintsi, piwakoyitairo.’ ”

Isiyakaa-wintziro Jesús yaninita-tsiri okithoki

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Ari yapiitakiro Jesús isiyakaa-wintziro ikinkithatziri, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, ikimitakari pankitzirori yaninikita-tsiri okithoki. §

³² Tima yanini okantawita okithoki, aririka oshookanaki, anaanakiro pasini iwankiri iwaniki, antaro ochiwotanaki, aritaki imawosi-yityaari tsimiri-payi.”

Isiyakaa-wintai-tziro siñakairori yatantaitari

(Lc. 13.20-21)

³³ Yapiitakiro isiyakaa-wintziro Jesús ikinkithata-kaantziri, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, isiya-kotaro kooya amiroka-pathatzirori yatantaitari. Aakotakiro pankirintsi-pani okaratzi mawa matzitaki, okonowakiro siñakairori, irojatzzi osiñanta-kyaari maaroni opatha.”

Okaratzi Ikinkithatakiri Jesús

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ari ikanta-piintatyaa Jesús ikinkithata-kairi atziri-payi okaratzi iyomitairiri. Airorika otzimi kinkitharintsi tikatsira iyomitairi.

³⁵ Ari omonkaratari ikantakiri pairani Kamantan-tzinkari ikinkithata-kotziri Pawa, ikantaki:

Nosiyakaa-winta-tyiiniri atziri-payi onkarati nonkinkithati-niriri.

Noyomitaajiri kaari iyowita pairani owakira owitsikan-takari kipatsi irojatzzi iroñaaka.

Iyomitaan-tziro Jesús osiyakaa-wintari towarisi

³⁶ Ikanta iwithata-naari Jesús ikaratzi piyowinta-kariri, kyaapaaki pankotsiki. Ipiyowinta-paakari iyomitaani, ikantziri: “Piyomitainaro okaratzi pisiyakaa-wintakiri. ¿Paitama osiyakaa-wintari towarisi itsipatai-takirori pankirintsi ipankitai-tziro?”

³⁷ Ari yakanaki Jesús, ikantzi: “Yoka Itomi Atziri iriitaki osiyariri pankita-kirori pankirintsi iwaniki.

³⁸ Irooma owaantsi irootaki osiyarori kipatsi asaikantari. Irooma pankirintsi osiyakaa-wintari ikaratzi ipinkathari-wintairi Pawa. Irooma towarisi osiyakaa-wintari ikaratzi yasiyitari Kaari-pirori.

³⁹ Iriima kisaniiantan-tsiri pankita-kirori towarisi isiyakaa-wintari Kamaari. Irooma ikoyaitairo okithoki pankirintsi, osiyakaa-wintaro onthonkajyaa apaata kipatsi. Ikaratzi koyaaajirori okithoki pankirintsi isiyakaa-wintari Maninkariiti.

⁴⁰ Piñaakiro tsika ikantai-takiro ithokai-takiro towarisi, yaitanakiro itayitziro. Osiyakaa-wintaro tsika inkantai-tajiro apaata kipatsi aririka onthonkajyaa.

⁴¹ Intyaan-kairi Imaninkariti Itomi Atziri, yapatotairi kaaripiro-yitatsiri, aajatzzi kaaripiro-sirita-kairiri pasini, airo itsipataari ikaratzi ipinkathari-wintairi Inkiti-satzi.

⁴² Yookairi tsika opaamataki pomitaantsi. Ari iraawaitajyaa, yatsikai-kiwaityaa.

§ 13:31 yaninita-tsiri okithoki pankirintsi = mostaza

43 Iriima kamiitha-siri-yitain-tsiri isaiki-motairi Asitariri tsika ipinkatha-ritzi, siparyaa inkantajyaa inkimitha-jyaari ooryaatsiri. Kowirori inkimathatiro, inkimisanti.”

Ikinkithata-kotziri Jesús manachari kiriiki

44 Yapiitakiro Jesús, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, isiya-kotari kiriiki imanaitziri owaantsiki. Tzimatsi atziri ñaakiriri, ti onkanti yaanakiri, aajatzi imananajiri, tikatsi inkamanti. Antaro ikimo-siri-winta-nakiri kiriiki, jataki ipimantziro okaratzi tzimi-motziriri, yamanantakiro owaantsi.”

Ikinkithata-kotziro Jesús poriryaari pinapirota-chari

45 Ikantzi aajatzi Jesús: “Iroka ikanta aajatzi ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, ikimitari nintatsiri yamananti iriipirori poriryaari. *

46 Ñaaki iriipirori poriryaari, inintaki yamanantiri. Piyaja inampiki, ipimanta-paakiro okaratzi tzimi-motziriri, yamanantakiri poriryaari.”

Ikinkithata-kotziro Jesús kithari

47 Ikantaki aajatzi Jesús: “Iroka ikanta aajatzi ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, isiyari kithata-tsiri. Yaaki oshiki kantasiwaita-chari sima.

48 Inosika-kotakiri othapyaaiki, ikoyaakiri kamiithata-tsiri itiyitakiri kantziriki. Ikaratzi kaari kamiithata-tsini, yookayitakiri.

49 Aritaki onkanta-jyaari apaata aririka onthonkajyaa kipatsi. Impokaki Maninkariiti, iyosiitairi kamiithasiriri aajatzi kaari-piro-siriri.

50 Yookairi kaari-piro-siriri tsika opaamataki paamaripirori, ari iraawaita-jyaari, yatsikai-kiwaitajyaa.”

Owakirari owaararonsi aajatzi paisatori

51 Ari ikantzi Jesús: “¿Pikimathatakiro okaratzi nokantakiri?” Ikantajiitzi iyomitaani: “Nokimathatakiro.”

52 Aikiro ikantana-kitzii Jesús: “Nosiyakaa-wintiri iriritaitari tzimat-siri iwaararo pinapirota-chari. Tima yaapiintzi paisatori iwaararo, yaapiintzi aajatzi owakirari. Ari inkantyaari aajatzi yomitaantani-payi ipinkathari-wintairi Inkiti-satzi, iyomitaan-tairo okaratzi itarori iyomitaan-taitziro pairani, iyomitaan-tairo aajatzi owakirata-tsiri.”

Piyaja Jesús Kasiyakaawiniki

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Ikaratakiro Jesús isiyakaa-wintakiro okaratzi ikinkithata-kotakiri, awisanaki.

54 Ariitaja inampiki. Iyomitaan-tapaji yapatota-piintaita. Okiryaantzi ikanta ikaratzi kimiriri, ikantajiitzi: “¿Paitama kantakaa-kiriri yoka iyota-nitantari, itasonka-wintantaki aajatzi?”

55 ¿Kaarima itomi oshironkirori incha-kota? ¿¿Kaarima otomi María? ¿Kaarima iririntzi Jacobo, José, Simón, aajatzi Judas? †

56 ¿Kaarima atsipatari iritsiro-payi aka? ¿Tsikama yaakiroka okaratzi iyota-nitakari?”

57 Tima oshiki ithainkai-takiri, ikisaniintai-tanakiri. Irootaki ikantan-tanakari Jesús: “Asi owiro ti impinkathataitiri Kamantan-tzinkari inampiki aajatzi iwankoki irirori. Irooma pasiniki nampitsi, oshiki impinkathataitiri.”

* 13:45 poriryaari = perla † 13:55 Jacobo = Santiago

⁵⁸ Tima oshiki ithainka-matai-takiri Jesús inampiki, irootaki kaari imatantaro intasonka-wintanti.

14

Kamaki Juan Kiwaatan-taniri
(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

¹ Ikanta pinkathari Herodes, ikima-kotakiri Jesús. *

² Ikantakiri impiratani: “Yoka Jesús iriitakira Juan Kiwaatan-taniri. Iriitaki añaatsi, irootaki otzimantari itasorinka.”

³ Tima iriitaki Herodes aakaantzi-takariri chapinki-paiti Juan, yoosota-kaantakiri, iminkyaa-kaantakiri, okantakaan-tziro Herodías iinanta-witari Felipe, iririntzi irirori.

⁴ Tima iyomitaawitana-tyaari pairani Juan yoka Herodes, ikantawitari: “Ti onkamiithati payitiri iina pirintzi.”

⁵ Ari inintawitaka Herodes iwa-kaantiri, iro kantacha oshiki itharowakaakari atziri-payi, tima iyojiitzi atziri-payi Kamantan-tzinkari inatzii Juan.

⁶ Okanta apaata, irootaki kitaitiri yoimosirinka-witaro itzimantari Herodes. Ipiyojiitaka ishininka, yoimosirinka-jiita. Ari opokapaaki osinto Herodías, owisiryyaa-paaka. Oshiki okamiithatzi-motakiri Herodes.

⁷ Ikantanakiro: “Tzimatsi-rika pinkampitinari, aritaki nompakimiro. Omapiro, iyoitzi Pawa airo namatawitzimi.”

⁸ Tima oyomitaakiro iniro tsika onkanti. Irootaki okantan-takariri: “Nonintziro pimpinaro iito Juan Kiwaatan-taniri, piwakinaro matzitati.”

⁹ Ari iwasirita-nakari Herodes, ti inintawityaa. Iro kantacha, tima ikimajiitakiri inkaaranki ishininka ikantakirori, ikantanakiri impiratani-payi: “Pamakiniro onintakiri mainaro.”

¹⁰ Iwisai-takiri Juan anta tsika yositakoi-takiri.

¹¹ Yamakoi-takiro iito matzitati, ipaitakiro mainaro, aanakiniro iniro.

¹² Ikanta ipokajiita-paaki iyomitaani Juan, ikitatairi. Jaitijiitanaki isaiki Jesús, ikamantakiri.

Iwakaari Jesús 5000 atziri
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Ikanta ikima-kotakiri Jesús iwamaitakiri Juan, titanaka pitotsiki, ijati yositaa-waityaa. Iro kantacha ikimajiitaki atziri-payi tsika ijati, iyaatzisita-nakiri ikinajiitanaki awotsiki.

¹⁴ Iro yaata-kota-paaki-tzii Jesús, iñaapaa-tziiri oshiki oyaawintakariri. Itako-sirita-paakari, yisitakotaaki oshiki mantsiyari.

¹⁵ Okanta otsitiniityaanaki, ipokapaaki iyomitaani, ikantziri: “¡Yomitaanari! Asaikatziira otzisi-masiki, aritaki tsitiniityaaki. Pinkaratiro pikinkithatzi, ijataita atziri-payi nampitsiki yamananti iyaari.”

¹⁶ Ari yakanaki Jesús, ikantziri: “¿Paitama yatsipitan-tyaarori ijayitaji? Pimpiri awiroka iyaari.”

¹⁷ Ikantzi iyomitaani: “Tikatsi nopiriri naaka apatziro itzimi apiti sima aajatzi okaratzi 5 yatantari.” †

¹⁸ Ikantzi Jesús: “Pamakinari.”

* 14:1 pinkathari = tetrarca † 14:17 yatantari = pan

19 Ipoñaa ikantakiri maaroni atziri-payi piisaikajiiti katarosi-masiki. Yaakiri sima aajatzi yatantari, aminanaki inkitiki, ipaasoonki-wintakiro. Ipitoryaakiro, ipayitakiri iyomitaani, iwawisaa-kiniri irirori atziri-payi piyotain-chari.

20 Tima maaroni iwajiitaka, kimaniinta-jiitaka. Iyoyajiro okaratzi tzimaraanta-naintsiri, itiyitajiro okaratzi 12 kantziri jaikitaa-tyari.

21 Kimitaka ikaratzi 5000 sirampari-payi owainchari, tizimaita iyoitiro tsika-rika okaratzi kooya-payi aajatzi intsi-payi owainchari.

Yaniitantaro Jesús inkaari

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

22 Ipoñaa ikantanajiri Jesús iyomitaani: “Pitajyaaro pimontyaaji intatzikiro.” Iwithayita-waari ikaratzi piyowinta-kariri, ikantawajiri: “Kantatsi pijayitai iroñaaka.”

23 Ikanta ithonkakiri iwithata-waari atziri-payi, tonkaanaki Jesús otzisiki yamani. Ari isaikakiri irirori tonkaariki yamani irojatzi otsitinitan-tanakari.

24 Owiraa-kota-jiitaka iyomitaani-payi niyankyaani inkaari, antaro okantaka osinkyaatani inkaari, tima imonthaa-kityii-yaaro tampyaa.

25 Okanta okitaititzi-mataki, ipoka-sitajiri Jesús iyomitaani-payi yaniitan-taaro inkaari.

26 Ikanta iñaawajiri iyomitaani yaniitan-taaro inkaari, ti iyotawajiri, itharowan-tawaari, ikaimajiitanaki, ikantzi: “¡Koraakitaki siritsiwí!”

27 Iro kantacha, iñaanata-pajiri Jesús iyomitaani-payi, ikantziri: “Naaka pokaatsi, tonta-siri pinkantyyaa airo pitharowan-tawaitana.”

28 Ari yakanaki Pedro, ikantziri: “Nowinkatharítí, awiroka-rika, pinkanta-kaiyaaro naniitan-tyaaro naaka inkaari nomonthaa-waami.”

29 Ikantzi Jesús: “Pimpokanaki.” Ayiitanaki Pedro, yaniitan-tanakaro inkaariki jataki isaikaki Jesús.

30 Iro kantacha, ikinkithasirita-nakiro Pedro antaro-payi otamakaan inkaari, itharowan-tanakaro, tsitsiyanaki. Ari ikaimanaki, ikantzi: “Pinkatharí, paawajina.”

31 Yakota-sita-nakiri Jesús, yairika-wajiri. Ikantziri: “Kapichiini pawintaana. ¿Paitama pikiso-siritantari?”

32 Ikanta itijiitapaja pitotsiki, awisai-nkatanaki tampyaa.

33 Tima antaro ipinkathata-nakiri ikaratzi titainchari pitotsiki, ikan-tajiitzi: “Omapirotatyyaa awiroka Itomi Pawa.”

Yisita-kota-kaantaki Jesús Piyompijaari-ki

(Mr. 6.53-56)

34 Arijiitaka intatzikiro, osaiki nampitsi ipaitai-tziri Piyompi-jaari.

35 Tima iyotawakiri atziri-payi ikaratzi nampitarori anta iriitaki Jesús, ikamantakiri maaroni atziri saikatsiri anta, yamayita-paakiniri ikaratzi mantsiya-yitatsiri.

36 Ikantai-takiri Jesús: “Pisinitiri mantsiyari-payi yantawakiro kapichiini opatzi-kaaki pithaari.” Tima inkarati antzita-kiriri iithaari Jesús, isitako-yitaji.

15

Owaaripiro-siritziriri atziri

(Mr. 7.1-23)

¹ Ikanta Nasitantaniri-payi aajatzi Yomitaan-taniri-payi poñaayitain-chari Aapatyaawiniki, isampita-nakiri Jesús, ikantziri:

² “¿Paitama kaari ikantantaro piyomitaani-payi okaratzi amiyitari arokaiti iyomitaairi awaisatzitini? Tima ti inkiwaa-kotyaa aririka iwajiityaa.”

³ Yakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Paitama pipiyathatan-tarori awiroka Ikantakaantziri Pawa, apatziro paako-wintaro okaratzi iyomitaajairi pairani awaisatzitini?”

⁴ Iroka ikantzi Pawa:
Pimpinkathatairi piri aajatzi piniro.
Ikantaki aajatzi:

Inkarati mishatirini iriri aajatzi iriniro, ontzimatyii iwamaitiri.

⁵ Iro kantacha, pikanta-piinta-jiitzi awiroka: ‘Kamiithatatsi ankantiri asitairi: “¡Apaá! Nasitakaakari Pawa maaroni noiriikiti, airo okanta nonisironkatyaami.”’

⁶ piyomita-sitakari okaratzi yamitaitari pairani, ti piyomitaantiro inintziri Pawa. Irootaki kaari inisironkatan-taari ashininka-payi iriri. Piñaakiro.

⁷ Tima owapyimotan-taniri pinajiitzi. Awiroka ikinkithata-kotaki pairani Isaiás, ikantaki:

⁸ Ipinkatha-waanti-tasitana atziri-payi,
Titzimaita isirityaana kamiitha, intaina-siri iwana.

⁹ Aminaa-sita ityirowayita ipinkathatana,
Iyomitaanta-sitakaro yamiyitari irirori.”

¹⁰ Ikaimakiri Jesús maaroni piyowinta-kariri, ikantziri: “Piwakimpitayityaa, pikimathatan-tyaanari:

¹¹ Tima inkarati awayitari ti okaaripiro-siritanti, irooma okaratzi añaaawai-yitziri, irootaki kaaripirosiritantatsiri.”

¹² Ikanta iyomitaani-payi Jesús ipoka-sita-paakiri okaakiini, ikantapaakiri: “Tira onimotiri Nasitantaniri-payi ikimakimi pikantaki.”

¹³ Ikantanaki Jesús: “Aritaki inthokairo Asitanari Inkiti-satzi maaroni pankirintsi kaari ipankitzi irirori.

¹⁴ Pamina-sityaari. Tima inkimitatyaari aparoni mawityaakiri akathata-wakaa-chari. Aririka yakathata-wakaiyaa mawityaakiri, ti iyoti tsika inkini, tima apitiroiti intijiityaa omoro-nakiki.”

¹⁵ Ikantzi Pedro: “Piyomitainaro okaratzi pisiyakaa-wintakiri.”

¹⁶ Ikantzi Jesús: “¿Pimatzi-takama awiroka-payi ti ontzimi-motimi piyotani?”

¹⁷ ¿Tima piyoti okaratzi awapiintari okini ashiitoki, irojatzi ositowan-tajyaari?”

¹⁸ Iro kantacha aririka añaaawai-yitiro kaari-pirori akinkithasiritari, irootaki kaaripirosiritantatsiri.

¹⁹ Tima asiriki akinkithasiri-yitaro kaari-pirori, owan-taantsi, mayimpitaantsi, kaaripirori ñathatantachari, kositaantsi, thaiya-kotaantsi, kisimataantsi.

²⁰ Irootaki kaaripirosiritantatsiri iroka-payi. Irooma airorika akiwaa-kota aririka ayaa, ti okaaripiro-siritanti iroori.”

Awintaanka Owintini-sato
(Mr. 7.24-30)

²¹ Ikanta yawisanaki Jesús, jataki anta Mapiniki aajatzi Simaaki.

22 Ari osiya-sita-wakari Owintini-sato nampitarori anta, okaimapaakitzi iroori, okantziri: “¡Pinkatharí, Ikasiya-kaitani pinkatharini David. Nonintzi pinisironkatyaana! Tima mapiroataka nosinto okimaatsi-waita yaakiro piyari.”

23 Titzimaita yakiro Jesús. Ari ipokapaaki iyomitaani, ikantapaakiri: “Pintyaan-tairo, oshiki oñaasirinkai okaima-kaimatzi oyaata-kayira.”

24 Ari yakanakiro Jesús, ikantzi: “Apatziro ityaantai-takina nonisironkatajiri noshininka Israel-iiti osiyakariri ipiraitari ipyaawaiyitaka.” *

25 Ari otyirowa-sita-nakari Jesús iroka kooya, okantanakiri: “¡Pinkatharí, pinisironkatyaana!”

26 Ari ikantzi Jesús: “Tima ti aapithatiri iwariti intsiti apiri otsitzi iyaaro.” †

27 Akanakiri iroori, okantziri: “Omapiro pikantaki Pinkatharí. Iro kantacha, iwapiintaro otsitzi okaratzi iwaryiiri otapinaki piratariri.”

28 Aikiro ikantana-kitziro Jesús: “¡Kooyá, omapiro pawintaakana! Irootaki nomatan-tyaarori pikowa-kota-kinari.” Apatha-kiro isitakotana isinto.

Yisita-kota-kaaji Jesús oshiki atziri

29 Ikanta yawisanaki Jesús, ikinanaki inkaari-thapyaaiki saikatsiri Tapowiniki. Ipoña itonkaanaki otzisiki, ari isaikapaakiri anta.

30 Ari ijatakiri oshiki atziri, yamayitaki kantawai-yitachari imantsiyariti: kisoporiwaita-tsiri, mawityaakiri, kisowaantiri, pisaponthokiri, maaroni. Ipiyota-kiniri ikatziyaka Jesús, tima inthonkiri yisita-kota-kaayitairi.

31 Okiryaantzi ikantawintai-takari Jesús iñaawaita-kaajirira kisowaantiri, isitako-yitaji pisaponthokiri, yaniita-kaayitairi kisoporokiri aajatzi kisoporiwaita-tsiri, yaminakaa-yitairi mawityaakiri. Ikantajiitzi atziri: “Omapiro ikamiithataki Iwawani Israel.”

Iwakaari Jesús 4000 atziri

(Mr. 8.1-10)

32 Yapatotakiri Jesús iyomitaani, ikantakiri: “Oshiki nonisironkatakari atziri-payi, tima okaratzi mawa kitaitiri isaikajiitaki ikimisantana, tikatsi iwajyaa. Ti noninti ijata-sitajyaa airo iwanaja, ayiri = kari itashi awotsiki.”

33 Ikantajiitzi iyomitaani: “¿Tsikama ayika yatantaitari awakaiyaariri aka otzisi-masiki? Oshiki ikarajiitzi.”

34 Ari isampitziri Jesús iyomitaani, ikantziri: “¿Tsikama okaratzi yatantaitari tzimatsiri?” Ikantzi iyomitaani: “Tzimatsi okaratzi 7, tzimatsi aajatzi kapichiini simaa-niki.” ‡

35 Ipoña ikantakiri ikaratzi piyotain-chari isaikajiiti osaawiki.

36 Yaakiro 7 yatantaitari aajatzi simaa-niki, ipaasonki-wintakiro. Ipitoyaa-yitakiro, ipayitakiri iyomitaani, iwawisaa-kiniri piyotain-chari atziri.

* 15:24 ipiraitari = oisha = oveja † 15:26 Iro yamijiitari pairani Judá-iti isiyakaa-wintantzi. Iriitaki otsitzi siyaarinimi pasini-satziiti kaari ishininkatya. Irootaki imatakiri pairani Jesús, tima isiyakaa-wintakiro kooya irootaki siyaarinimi otsitzi, tima kaari ishininka. Iriima ishininka-payi Judá-iti, iriitaki siyaarinimi iintsi. ‡ 15:34 yatantaitari = pan

³⁷ Owaajitaka maaroni, kimajitaka. Yawiiitajiro tzimaraanta-paintsiri, ijaikitaji okarati 7 kantziri.

³⁸ Ikarati 4000 sirampari owainchari. Ti iyotaitiro tsika okarati kooya-payi aajatzi intsi-payi owainchari.

³⁹ Ikanta iwithata-waari Jesús ikarati owainchari, titanaja pitotsiki, montyaanaka Pankothanthaariki.

16

Ikowakoi-tziri Jesús intasonka-wintanti

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ Ikanta Nasitantaniri-payi aajatzi Tampatzika-wiri-payi, inintajitaki inkompita-kaiyaarimi Jesús. Ikantakiri: "Intsityaa pintasonka-wintanti noyotan-tyaari omapiro ityaantakimi Pawa aka."

² Yakanakiri Jesús ikantzi: "Aririka piñiuro onkirainkaitzii tsitinii-tiini, pikanta-piinta-jiiti: 'Oryaa-manaatyii onkitaitita-manaji.'

³ Irooma piñiuro-rika kapichikitaiti onkityonkaityii minkori inkitiki, pikantzi: 'Omparyaatyii inkani.' Tima piyotako-wityaaro inkiti, piyotako-witaro aririka omparyii inkani. Titzimaita piyoyitiro okarati piñaayi-witakari iroñaaka aka.

⁴ Ti pinkamiitha-siri-jiiti awiroka, oshiki pithainkakiri Pawa, pininta-sijiita piñiina nontasonka-wintanti, airotzimaita noñaakimiro. Ap-atziro piñiuro siyaaroni awishi-mota-kiriri pairani Kamantan-tzinkari Jonás." Yapakaakiro Jesús ikantayitakiri, awisanaki.

Siñakairori yatantari Nasitantaniri

(Mr. 8.14-21)

⁵ Ikanta yariijitaka iyomitaani Jesús intatzikiro, ti yaanaki yatantaitari, imaisanta-nakiro. *

⁶ Ikantzi Jesús: "Paamaiyaaro siñakairori yatantari Nasitantaniri aajatzi irasi Tampatzika-wiri."

⁷ Ikanta-wakaa-jiita iyomitaani: "¿Paitama ikantan-tairi Jesús? ¿Irooma ikantan-tairi tira amaki yatantaitari?"

⁸ Yotaki Jesús ikanta-wakaari iyomitaani, ikantziri: "Tikira pisiripiro-tyana awiroka-payi, irootaki pikinkithasiri-waitantari, pikanta-jiitzi: 'Tira amaki yatantaitari.'

⁹ ¿Tikirama pikimatha-jiitziro? Chapinki otzimawita yatantaitari okarati 5, iro kantacha nowakaaka ikarati 5000 atziri. Pikoyaaajiro tzimaraanta-paintsiri. ¿Tsikama okaratzika kantziri pijaikitajiri?

¹⁰ Aajatzi nokimitaakiro karatsiri 7 yatantaitari, nowakaaka ikarati 4000 atziri. ¿Tsikama okaratzika kantziri pijaikitajiri?

¹¹ ¿Paitama kaari pikimathatantaro awiroka-payi? Tira nonkinkithata-kotiro iwaitari yatantaitari. Nokanta-tziimi: 'Paamaiyaaro siñakairori yatantatari Nasitantaniri aajatzi irasi Tampatzika-wiri.' "

¹² Ari iyotanaki iyomitaani, tira inkinkithata-kotiro Jesús siñakairori yatantaitari, isiyakaa-winta-tziuro okarati iyomitaan-tayitziro Nasitantaniri aajatzi Tampatzika-wini.

Iyotaki Pedro: Saipatzii-totaari inatzii Jesús

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

* 16:5 yatantaitari = pan

13 Ikanta yariitaka Jesús Cesarea-ki, inampitsitiki Filipo. Ari isampitakiri iyomitaani, ikantziri: “¿Paitama ikinkithasirita-koitariri Itomi Atziri?”

14 Akaajiitanaki iyomitaani, ikantzi: “Tzimatsi atziri kantatsiri, ‘Juan Kiwaatan-taniri pinatzii.’ Ikantzi pasini, ‘iriitaki koñaataatsi Elías.’ Ikantzi pasini ‘iriitaki Jeremías.’ Tzimatsi kantayita-tsiri aajatzi, pasini Kamantan-tzinkari pinatzii.”

15 Ikantzi Jesús: “¿Tsikama pikanta-jiitzi awiroka?”

16 Ari yakanaki Simón Pedro, ikantzi: “Awiroka Saipatzii-totaari Itomi Pawa Añaanita-tsiri.”

17 Ikantzi Jesús: “Kimosiri-wintaari pinatyii Simón itomi Jonás, kaari atziri oyota-kayi-mirori, iriitaki Asitanari Inkiti-satzi oyotakaa-kimirori.

18 Nompaitajimi Kisopathari, tima pisiyakaro awiroka okiso-pathatzi kipatsi, aritaki nowitsikairori nowanko. Inkarati kimisantaa-tsini apaata, iriitaki siyayita-jyaaroni pankotsi. Airo imataitziri yitsinam-pairi impyaakaa-sitai-tyaari sarinka-winiki. †

19 Pisiyaari aamaako-wintarori asitakoro pankotsi, kantatsi yasitaryi-iro, yasitiro, yantsiriitiro sintsiini. Irootakira pankotsi siyakaa-wintachari impinkathari-wintantai Inkiti-satzi. Tima inkarati pisinitairi awiroka aka kipatsiki, iriitaki isinitaiti inkitiki. Iriima kaari pisiniyitaji awiroka aka kipatsiki, airo isinitai-tziri aajatzi anta inkitiki.”

20 Aikiro ikantana-kitziiri Jesús maaroni iyomitaani: “Apaata pika-mantantzi, pinkanti: ‘Iriitaki Saipatzii-totaari yoka Jesús.’ ”

Ikamanta-kota Jesús inkami

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

21 Ari yitanakaro Jesús ikamantziri iyomitaani-payi, ikantziri: “Oninta-pirotatyaa ajati Aapatyaawiniki, tima antaro inkimaatsitakaiyaana antari-kona-payi, ijiwa-piroriti Ompira-tasorintsitaari, aajatzi ijiwari Yomitaan-taniri-payi, aritaki iwa-kaantinari. Iro awisaw-itakyaa mawa kitaitiri añaajana.”

22 Ikanta Pedro, yaanakiri Jesús intyaatsikaini, ikantakiri: “Pinkathari, ti onimo-tina pikantziri, ti noninti awishi-motimi pikantakiri.”

23 Ari ipithoka-pithata-nakari Jesús yoka Pedro, ikantanakiri: “Pijati Kamaari. Ti pisirityaaro awiroka inintakaanari Pawa, apatziro pisiritaro ininta-piintziri atziri-payi.”

24 Ikantanakiri Jesús pasini-payi iyomitaani: “Tzimatsi-rika nintatsiri intsipatyaaana, iwashaantajiro inintasi-yitari yantiro, onkanta-wityaa ipaikakoi-tirimi, intsipatyaaana.

25 Tima inkarati itakowaita-chari yantayitziro inintayitziro irirori, aritaki impyaa-sitajyaa. Iriima ikaratzi atsipiwintarori yantanajiro nonintziri naaka irootaki ikamawintan-tanari, aritaki yawisako-siritai.

26 Aminaasi-waita otzimi-motantzi owaararonsi aka kipatsiki, aritaki ompyaakaa-sita-jyaari. ¿Kantatsima impinako-wintaityaa airo ipyaasi-waitan-taita?

† **16:18** Kisopathari = ikantai-tziri iñaaniki irirori-payi ‘Petros’, irootaki osiyarori iñaaniki wirakocha ikantaitzi ‘Pedro’

²⁷ Aririka impiyi apaata yoka Itomi Atziri yamajiro iwaniinkaro Asitariri, intsipata-jyaari Maninkariiti, iriitaki pinatapa-jironi okaratzi yantaitakiri.

²⁸ Omapiroatyaa, tzimatsi pikaratziri aka, tikira pinkamiita aritaki piñaakiri Itomi Atziri tsika inkantyyaa impinkathari-wintanti.”

17

Isiparyii-motziri Jesús iyomitaani

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Okanta awisaki 6 kitaitiri, yaanajiri Jesús Pedro, Jacobo, Juan iririntzi Jacobo. Tonkaanaki otzisiki.

² Ari isiparyaa-porotzi-motakiri iyomitaani, isiyanakari ooryaatsiri, omatzitanaka iithaari kitamaarokini okantanaka.

³ Iñaatziiri Moisés itsipatakari Elías ikinkitha-waita-kairi Jesús.

⁴ Ari ikaimanaki Pedro, ikantzi: “¡Pinkathari! Omapiro okamiithatzi pamakina aka. Kamiitha nowitsikimi mawa panko-shitantsi: Aparoni pasityaa awiroka, aparoni yasityaa Moisés, yasityaa aparoni Elías.”

⁵ Iñaawai-minthaitzi, anaapaakiri oorinta-chari minkori. Ikimatzii iñaawaitai-tanaki minkoriki, ikantaitzi: “Notomi inatzii yoka nitakok-itari, oshiki nokimo-siri-wintakiri. Pinkimisantairi.”

⁶ Ikanta ikimajiitaki ikantai-takiri, oiyojiitanaka osaawiki, antaro itharowanaki.

⁷ Ari ipokapaaki Jesús, itzinka-paakiri iyomitaani-payi, ikantziri: “Pinkatziyi, airo pitharowa-jiitzi.”

⁸ Ari yaminawita-naari, tikatsi iñaanaji, apaniro ikatziyaka Jesús.

⁹ Ikanta yoirinka-jiitaja, ikantakiri Jesús iyomitaani: “Airo pikaman-tantziri piñaakiri irojatzii apaata aririka yañaaji yoka Itomi Atziri inkamawitakyaa-rika.”

¹⁰ Isampita-nakiri iyomitaani, ikantziri: “¡Yomitaanari! ¿Paitama ikanta-kotziri Yomitaan-taniri-payi, ikantzi: ‘Aririka impoki-mataki Saipatzii-totaari, iriitaki jiwatapain-tsini Elías impoki?’ ”

¹¹ Yakanaki Jesús, ikantzi: “Omapiro ikantziri, iriitakii jiwatapain-tsini Elías impoki, itampatzika-siritan-tapaaki.

¹² Pinkimi nonkanti naaka: Ariiwitaka Elías, tikatsi yotawakirini, oshiki iwasankitai-takiri. Ari inkantai-tiriri Itomi Atziri, oshiki iwasankitaitiri irirori.”

¹³ Ari iyojiitanaki iyomitaani iriitaki Juan Kiwaatan-taniri ikinkithata-kotziri.

Yisita-kota-kairi Jesús mainari yaakiri piyari

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta yariiitiitapaja ipiyojiita atziri. Pokapaaki aparoni atziri ifiiri Jesús. Ityirowa-sita-paakari, ikantapaakiri:

¹⁵ “¡Pinkathari! Pinisironkata-jyaanari notomi, oshiki ikamana-waitzi, antaro ikimaatsi-waitaka, itaawaita-piintaka, ipiinka-waitzi nijaaki.

¹⁶ Namawita-kaniri piyomitaani yaawinta-jinari. Titzimaita ikan-tiri.”

¹⁷ Ari yakanaki Jesús, ikantanaki: “Ti pinkimisanta-jiiti awiroka, pikinasi-waitaka. ¿Tsika-paitima piyoti? Pamakiri aka pitomi.”

¹⁸ Ikanta ikisawakiri Jesús piyari, iwashaanta-najiri mainari. Isita-kotanaji.

19 Ikanta iyomitaani-payi Jesús yaanakiri intyaatsikaini, isampitakiri, ikantziri: “¡Yomitaanarí! ¿Paitama kaari nomatantari naaka nomatiri noitsinampairi piyari?”

20 Ikantzi Jesús: “Tima tikira pawintyaarita kamiitha Pawa, irootaki kaari paawyaantari. Pinkimi nonkanti: Onkanta-wityaa kapichiini pawintyaari Pawa, aritaki pisirinkakiro otzisi, pinkantiro: ‘Pisirinki.’ Aritaki osirinkanaki. Tima tikatsi kompitzi-motyaa mini aririka pinkimisanta-piroti. Omapiro. *

21 Iro kantacha, aririka pininti pisita-kota-kairi kimitariri yoka mainari, ontzimatyii pamani iro-piroini, pintziwintyaari.” †

Yapiitajiro Jesús ikamanta-kota inkami

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Ikanta yariijitaka Jesús anta Tapowiniki, yapiitakiri ikantziri iyomitaani: “Impimantai-tatyiri

23 Ari iwaitiri. Iro awisawitakyaa mawa kitaitiri, aritaki yañaaji.” Antaro iwasiritanaka iyomitaani-payi ikimakiri ikantaki.

Ipinaitziro yasita-kayi-tarori Tasorintsi-panko

24 Ikanta yariitaka Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokaki sintsiwintanta-tsiri impaitiri kiriiki yasita-kayi-tarori tasorintsi-panko, isampita-paakiri Pedro, ikantziri: “¿Ipinata-piintziro yomitaimiri ikasiya-kaitarori Tasorintsi-panko?”

25 Ikantanaki Pedro: “Ipinata-piintziro.” Ikanta ipiyaaro tsika isaikajiitzi, iriitaki tharo-wakota-waincha Jesús isampita-wajiri Pedro, ikantziri: “¿Paitama pikinkithasiritari Simón? ¿Paitama isintsiwintziri pinkathari-payi impinatiri kiriiki? ¿Iriima isintsiwintziri ishininka-piro-payi irirori? ¿Iriima isintsiwintzi pasini-satziiti ariitzinkari-payi?”

26 Ari yakanaki Pedro, ikantzi: “Iriitaki isintsiwin-tziri ariitzinkari-payi.” Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tima ti onkowa-piroyaa impinatiro ishininkatari irirori.

27 Iro kantacha, ti noninti inkisawaityaa sintsiwintanta-tsiri impaitiri kiriiki. Pijati inkaariki pinkachaati. Aririka pinosikaki, paminawaantitiri, aritaki piñaajiri kiriiki. Paanakiniri sintsiwintanta-tsiri impaitiri kiriiki. Iriitaki pimpina-wintyaari awiroka aajatzi naari.”

18

Tsika itzimi iriipirota-tsiri

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

1 Ikanta iyomitaani-payi Jesús ipiyowinta-paakari, ari isampitakiri, ikantziri: “¡Yomitaanarí! Aririka impinkathari-wintantai Inkiti-satzi. ¿Itzimikama iriipirotsati intsipatyaari impinkathariti?”

2 Ari ikaimaki Jesús aparoni iintsi, ikatziyakiri tsika isaikajiitaki irirori,

3 ikantziri: “Airorika piwashaantairo tsika pikanta pairani, airorika pikimitaari tsika ikanta yoka iintsi, airo ipinkathari-wintaimi Inkiti-satzi. Omapirotyaa.

* 17:20 kapichiini = yaninita-tsiri osiyaro okithoki “mostaza” † 17:21 Paminiro Tsika Ikantai-tziro Naantsi-payi okanta-kota ‘onasiyita ñaantsi-payi’.

4 Tima inkarati tsinampa-sirita-tsini inkimita-jyaari yoka iintsi, iriitaki iriipirotatsini tsika ipinkatha-ritai Inkiti-satzi.

5 Ikaratzi aakamiithatairiri osiyakariri iintsi yawintaajana, naaka yaakamiithataki.” *

Aririka antakaantiro kaari-pirori

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

6 “Tzimatsi-rika antakairini kaari-pirori osiyakariri iintsi yawintaajana, onkamintha inthatai-tiniri mapi ikintsiki, iwiinkai-takiri osaankanaatzi inkaari.

7 Omapirotatya onkowiinkati kipatsiki. Ari intzimaki antakaantayitironi kaari-pirori. Inkanta-machiitiri antakaan-tironi kaari-pirori.

8 Iroorika pako, piitzi pikaaripirotanta, piwashaantiro, pinkimita-kaantiro pinthatzinkairomi, tima irootaki kamiithatatsi pawisakoritaji, ti ampantyaaro otzimawita apiti pako, apiti piitzi, ompoña onkanta-kaantaimi apaata pasi piwanta-jyaarori pintaajyaa.

9 Iroorika poki pikaaripirotanta, piwashaantiro, pinkimita-kaantiro pisorya-kita-jyaami, tima irootaki kamiithatatsi pawisako-pityaakitai, ti onkanti otzimawita apiti poki, ompoña onkanta-kaantaimi apaata yookaitaimi opaamataki sarinka-wini.”

Isiyakaa-wintai-tziri pyaawita-chari ipiraitari

(Lc. 15.3-7)

10 “Paamaiyaa pimaninta-waitziri = kari osiyayita-kariri iintsi. Tima yaamaa-kowintani inatzii Maninkari itsipata-piintari Asitanari Inkiti-satzi.

11 Tima irootaki ipokantari Itomi Atziri iwawisaa-koyitairi ikaratzi pyaawitain-chari. †

12 Pinkimi nosiyakaa-wintimiro. Tzimatsi piratachari ikaratzi 100 ipiraitari. Ikanta ipyaaraantaka aparoni, ikaratanaji 99 ipira. Yookanakiri 99 ipira otzisi-masiki, jataki yamina-minatairi pyainchari. ‡

13 Ikanta iñaajiri, antaro ikimo-siritaji yaajirira pyaawitain-chari, tima anaanakiro ikimo-siri-wintziri pasini 99 ipira kaari pyaachani.

14 Ari ikantari aajatzi Asitairi Inkiti-satzi, ti ininti impyaa aparoni osiyakariri yoka iintsi.”

Tsika ikantaita yaripirotawakaita

15 “Aririka inkaaripirotzi-motimi kimisantzinkari, pijata-sitiri isaiki apaniroini, ari pinkinkitha-waita-kairi, iyotantyaari opaita ikaaripirotakari. Aririka inkimimi piyomitaa-najiriri, pinkimita-kaantairi pirintzi okaakiini inatyimi. §

16 Iroorika airorika ikimimi piyomitaa-witanariri, paanaki pasini kimisantzinkari, airorika apiti, iriitaki pintsipatyaari piyomitaa-najiri. Tima ontzimatyii inkarati apiti, airorika mawa iriitaki akakotimimi piyomitaa-najiri.

17 Airorika ikimimi piyomitaa-witanari, pinkamantiri maaroni kimisantzinkari. Aikiro-rika ijatakaa-tyiuro, pinkimita-kaantiri pasini-satzi atziri kaari pishininkatya, tima isiyakari sintsiwintanta-tsiri impaitiri kiriiki.

* 18:5 Paminiro ‘Tsika Ikantai-tziro Ñaantsi-payi’ okanta-kota ‘Wairontsi’. † 18:11 Onasiyita ñaantsi-payi ‡ 18:12 ipiraitari = oisha = oveja § 18:15 kimisantzinkari = pirintzi

18 Tima inkarati pisinitairi awiroka aka kipatsiki, iriitaki isinitaiti inkitiki. Iriima kaari pisiniyitaji awiroka aka kipatsiki, airo isinitaitziri aajatzi anta inkitiki. Omapirotayaa.

19 Napiitiro nonkantimi: Aririka pinkarati apiti paapatyaa-kota-wakaiyaaro pikinkithasiritari pikamitantiri, impoña pikamitiri Asitanari Inkiti-satzi, aritaki imatakaa-kimiro irirori.

20 Tsika-rika yapatota apiti, tirika mawa atziri ipinkathataana naaka, aritaki nosaikitari naaka anta notsipatari.”

21 Ikanta Pedro isampita-nakiri Jesús, ikantziri: “¡Pinkathari! Aririka iwaaripirocina nokaratzi nokimisanta-jüitzi, ¿tsikama onkarati nompyaakotiri naripirotan-tajyaariri? ¿Apatziroma onkarati 7?” *

22 Ari yakanaki Jesús, ikantanakiri: “Tira apatziroma nompyaakotiri onkarati 7, tima oshiki papiitiri pimpyaakotairi.” †

Ikinkithata-koitziri apiti iriiwita-tsiri

23 “Iroka ikanta ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, tima isiya-kotyaari pinkathari ikowa-kotziri impiratani impinatairi iriiwitziri.

24 Ikanta yitanakaro pinkathari ikowa-kotziri iriiwitziriri, yamaita-paakiri iriiwi-pirota-tsiri. ‡

25 Tima tikatsi yayi impinawinta-jyaari. Ikantanaki pinkathari: ‘Paanakiri yoka atziri, iina, itomi-payi, aajatzi okaratzi tzimi-motziriri, pimpimantiri. Ari naajiri naaka kiriiki ikaratzi iriiwitanari.’

26 Ari ityiirowanaka ompirataari, ikantanakiri pinkathari: ‘Airo pipimantana, piyaa-kota-wakina kapichiini, aritaki nompinatajimi.’

27 Ari inisironkata-nakari pinkathari yoka impiratani, ikantziri: ‘Kamiithataki, ti piriwitajina.’ Tima ipyaakotakiri okaratzi iriiwitziriri.

28 Ikanta ijatanaji ompirataari, imonthaakari iriiwitziriri irirori kapichiini. Yairika-kintsita-wakiri, ikantziri: ‘Pimpinatajina piriwi-tanari.’ §

29 Ari ityiirowa-siwita-nakari, ikantziri: ‘Piyaawakina kapichiini, aritaki nompinatajimi.’

30 Titzimaita ininti iyaawintyaa, yaanakiri, iminkyaa-kaantakiri, ikantziri: ‘Aritaki nomisitowa-kaantajimi aririka pimpinatajina.’

31 Iñaakiri ikarajüitzi, ti onimota-nakiri, jatanaki ikamantziri iwinkathariti.

32 Ikanta pinkathari, ikaimakaan-takiri impiratani, ikantawakiri: ‘Kaari-pirori pinatzii awiroka. Nopyaakota-kimiro piriwitanari awiroka, pikantakina: piyaawinta-wakyaana.’

33 Ari pinkantantimi awiroka, pinisironkatantyyaa.

34 Tima antaro ikisanaka pinkathari, ipasata-kaantakiri, iminkyaa-kaantakiri, ikantziri: ‘Aririka pimpinatajina awiroka, aritaki nomisitowa-kaantajimi.’

* **18:21** nokaratzi nokimisanta-jüitzi = niritzi † **18:22** Ikantakoi-tziri aka “oshiki papiitiri,” aririka ampyaakotanti onkarati 7, apiitairo 7, apiitairo 7, irojatzii 70. Tzimatsi osiyakaa-wintari 7, irootaki kamiithasiritaantsi. Tima aninti-rika aripirotyaari akaaripirotajiri, airo awashaanziro ampyaakotiri yantzi-motairi. ‡ **18:24** Ikantakoi-tziri aka “iriiwi-pirota-tsiri” irootaki osiyarori ankanti iriiwitakii ikaratzi 10,000 ijaikitakii kiriiki. Ari yantawai-wityaa oshiki osarintsi, airozimaita ipinaka-winta. Yoka oshiki kiriiki ipaitai-tziri “talento”, 40 kilo ikaratzi itinatzi. Tima aparoni talento yantita impinaitiri 20 atziri yantawaiti aparoni osarintsi.

§ **18:28** kapichiini = 100 denario

³⁵ Ari inkanta-jimiri apaata Asitanari Inkiti-satzi, airorika pipyaako-tairi iriipiroini owari-pirotzimiri pikaratzi pikimisantzin-karitzi.” *

19

Ti onkamiithati yookaitiro iinaitari

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Ari ithonka-nakiro Jesús iyomitaantzi Tapowiniki, awisanaki in-tatzikiro Owaryiinkaariniki iipatsitiki Judá-iti.

² Ipiyotzi-wintai-tawaari. Yisita-kota-kaapaji oshiki mantsiyari-payi anta.

³ Ari ipoka-sitakiri Nasitantaniri-payi inintzi inkompita-kaiyaarimi Jesús, isampita-paakiri, ikantziri: “¡Jesús! ¿Sinitaa-ntsita-tsuma yookasi-waityaaro iina atziri?”

⁴ Ari yakanaki Jesús, ikantziri: “¿Tima piñaanata-kotiri owakira iwitsikan-taita-kariri atziri? Tima iwitsikaitaki sirampari aajatzi kooya.

⁵ Ikantaitaki:

Irootaki airo isaikantaja mainari-payi asitaririki aririka yaawakaa-najyaa,

tima aparoni inkanta-najyaa iwathaki osiyawaityaaro iwichaa-wakaa-jyaami.

⁶ Tima inkarati aawakaa-naachari tira apiti inkanta-najyaa, aparoni ikantana iwathaki. Irootaki airo okantanta yookajiro atziri iina itsipata-kaariri Pawa.”

⁷ Yapiitakiri Nasitantaniri isampitziri, ikantziri: “¿Opaitama ikanta-kotziri pairani Moisés, ikantaki:

Aririka yooka-wakaityaa, ontzimatyii impaitiri tsika osankinata-kota yooka-wakaan-tyaari?”

⁸ Ikantzi Jesús: “Okantakaaro pipiyatha-waita, irootaki isinitan-tamirori Moisés pookiro piina. Tima pairani owakira iwitsikan-taita-karori maaroni, ti ari onkantyyaa.

⁹ Nokantzi naaka: Kaaripiro-siritaki ikaratzi ookasitarori iina, irooma iñihiro-rika omayimpitaki kantacha yookiro. Aririka aawitajyaa iroori pasini oimi, omayimpitzi-motakiri itawitari oimintari. Ari inkanta-jyaari aajironi, mayimpitaki irirori.”

¹⁰ Ikantzi iyomitaani: “Aririka okanta, airo yaawakaitami.”

¹¹ Ikantzi Jesús: “Iriirika Pawa kowakai-mironi aritaki pinkimathatakiro. Tira maaroni inkimathaitiro tsika-rika okanta-kota aawakaantsi.

¹² Tzimatsi atziri ari ikantzita itzimapaaki ti onkanti yayi iina. Tzimatsi pasini yaithokitai-tziri, ti onkanti yayi iina. Tzimatsi pasini nintatsiri isaikasi-waityaa, tima yiriipiro-winta-tyiiri pinkatha-ritatsiri inkitiki. Nintatsiri inkimathaitiro nokantakiri, imatiro.”

Itasonka-wintziri Jesús intsi-payi

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Ari yamaita-paakiniri Jesús intsi-payi, ikantai-tapaakiri: “Non-intzi pamana-kotinari nintsiti, piwasi-patzii-totiri pintasonka-wintiri.” Ikantzi iyomitaani Jesús: “Airo piñaasirinkiri Awinkathariti.”

* 18:35 pikimisantzin-karitzi = pirintzi

14 Ikantzi Jesús: “Airo pitzikiri, nonintzi naaka yamaitinari iintsi. Tima inkarati osiya-kota-naariri iintsi, iriitaki ñaajironi tsika ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi.”

15 Ikanta ithonkakiri Jesús iwasi-patzii-totakiri intsi-payi, jatanaji irirori.

Ipokaki mainari Ashaarantaniri iñiiri Jesús

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)

16 Ari ipokapaaki aparoni mainari iñiiri Jesús, ikantapaakiri: “¡Kamiithari yomitaan-taniri!. ¿Paitama nantajiri nasi nowanta-jyaarori nañaaji?”

17 Ari yakanaki Jesús, ikantzi: “¿Paitama pikantan-tanari ‘kamiithari?’ Tira intzimi aparoni kamiithari, apatziro ikantakaaro Pawa ikamiithatzi. Pinintzi-rika pasi piwiro pañaaji, pimonkara-yitairo ikantai-takiri Ikantakaan-taitaniki.”

18 Inintanaki mainari iyota-kotiro, ikantziri: “¿Otzimikama pikantziri?” Ikantzi Jesús:

Airo piwamaantzi.

Airo pimayimpitzi.

Airo pikositzi.

Airo pithaiya-kotanta.

19 Pimpinkathatairi piri aajatzi piniro.

Pintakota-jyaari pishininka pinkimita-kaantiri pitakota awiroka.

20 Ikantzi mainari: “Nomatakiro maaroni iroka, iroatzi nitanakaro pairani ainiro nintsita-paaki. ¿Paitama kowityaa-chari iroñaaka?”

21 Ikantzi Jesús: “Pinintzi-rika pintampatzika-siriti, pijati, pimpimantiro maaroni tzimi-motzimiri, pimpiri asinonkainkari, tima osiyawaitakaro piwaa-ranta-jyaami inkitiki. Aririka pimatakiro pimpoki, piyaatina.”

22 Ikanta ikimaki mainari, owasiri ikanta ipiyanaka, tima ashaarantzinkari inatzi.

23 Ikantanakiri Jesús iyomitaani: “Oshiki ompomirintsitzi-motyaari ashaarantaniri ijatai ipinkatha-ritai Inkiti-satzi. Omapiro.”

24 Yapiita-nakiro Jesús, ikantzi: “Tima oshiki ipomirintsitaro ikyaakoitari inkyaan-tyaaro yanini omoro. Iri mapirota-chani ashaarantaniri impomirintsita-jyaaro inkyaaji ipinkathari-wintantzi Pawa.” *

25 Ikanta ikimaki iyomitaani-payi, okiryaantzi ikantanaka, ikanta-wakaa-jiita: “¿Paitama awisakotaa-tsini?”

26 Ari itsikanatakari Jesús iyomitaani-payi, ikantziri: “Airo imatziro yitsinampairi atziri-payi, iriima Pawa tikatsi pomirintsitzi-motyaarini irirori.”

27 Ari yakanaki Pedro, ikantzi: “Yoka nokarajiitzi nonintzi noy-aatakimi, tima nookayita-nakiro okaratzi tzimi-motanari. ¿Paitama impinai-tajinari apaata?”

28 Ikantzi Jesús: “Aririka owakirataji apaata maaroni, impinkatharitari Itomi Atziri isaikan-tajyaaro waniinkata-chari isaika-minto. Aritaki pinkimita-jyaari awirokaiti pikaratzi piyaatakina, pimpinkathari-wintairi maaroni inkarati incharinita-jyaari Israel, ikaratzira 12 inasiyita. Omapiro.

* 19:24 ikyaakoitari = camello

29 Tima tzimayitatsi awintaa-janari, irootaki yookanta-nakarori iwanko, iririntzi, iritsiro, asitariri, iina, iintsiti, iipatsiti. Aritaki iñaajiro ontzimi-motairi oshiki, irasi iwiro yañaayitaji. †

30 Iro kantacha, tzimatsi iroñaaka oshiki itayiwitarori, iriitakira ampoita-tsini iñaayitairo. Tzimatsi pasini ampoiya-tsiri iroñaaka, iriitakira itayita-jyaaroni iñaayitairo.”

20

Antawaita-tsiri chochoki-masiki

1 “Iroka okanta-kota impinkathari-wintantai Inkiti-satzi, osiyari atziri tzimatsiri ichochoki-masiti. Yananinkanaki yamini antawaita-tsini iwankiri-masiki.

2 Ikanta iñaaki nintatsiri yantawaiti, ikantakiri: ‘Pitanakyaaro iroñaaka pantawaiti irojatzi tsitiniiti, nompinatimi aparoni kiriiki ikaratzi ipinatanta-piintai-tziri yantawaitaiti aparoni kitaitiri.’ Ikan-tajjiitzi antawai-rintzi: ‘Kamiithataki.’ Ityaantakiri iwankiri-masiki. *

3 Ikanta ijinokita-paaki ooryaatsiri aajatzi ipiyanaja asitarori iwankiri-masi nampitsiki. Iñaapaji pasini ikatziya-jiita tikatsi yantawairi. †

4 Ikantapaakiri: ‘Pijati pantawaiti nowankiri-masiki, aritaki nompinatikimi okaratzi ipinatanta-piintaitzi.’ Jaitijiitaki yantawaiti.

5 Ari ikantakiro itampatzikata-paaki ooryaatsiri, aajatzi itainkanaki ooryaatsiri. ‡

6 Ari ikantakirori aajatzi otsitiniityaanaki, iñaapaji atziri isaikajiitzi, tikatsi yantawairi, isampita-paakiri: ‘¿Tikatsima pantawairi pisaika-siwaitantari kitaitiriki?’ §

7 Yakajiitanaki, ikantzi: ‘Tikatsi antawaita-kayinani.’ Ikantzi irirori: ‘Pijati pantawaiti nowankiri-masiki, aritaki nompinatikimi okaratzi ipinatanta-piintaitzi.’

8 Okanta otsitinitanaki, ikantakiri asitarori iwankiri-masi kimpoyiiniriri iiriikiti, ikantziri: ‘Pinkaimiri maaroni antawai-rintzi pimpinatiri aparoni kiriiki ikaratzi ipinatanta-piintai-tziri yantawaitaiti aparoni kitaitiri. Iriitaki pitawakya pimpinatiri ampoita-paintsiri yantawaitaki, irojatzi pimatantakyaariri itakarori kapichikitaiki yantawaitaki.’

9 Ari ipokajiita-paaki ampoita-paintsiri yantawaitaki, kapichiini yantawai-witaka ipinaitakiri aparoni kiriiki.

10 Ipokajiita-paaki itakarori yantawaitaki kapichikitaiki, isiyakaantzi iriitaki impina-piroiti. Ti, ari ikimitakari pasini-payi tsika ikaratzi ipinaita-kiriri.

11 Ikanta ipinawitai-takari, ikisanakiri asitarori yantawairi,

12 ikantanakiri: ‘Ti yantawai-piroiti ampoita-paintsiri, iro kantacha imonkaratakana pipinata-kinari, naaka atsipiwita-kariri ooryaatsiri.’

† 19:29 ontzimi-motairi oshiki = yookanaki-rika aparoni, aritaki impaitairi 100; Wairontsi

* 20:2 kiriiki = denario † 20:3 ijinokita-paaki ooryaatsiri = ooryaatsiri 3. (Ari okanta iyomitai-tziri ooryaatsiri pairani.) ‡ 20:5 itampatzikata-paaki ooryaatsiri = ooryaatsiri 6, itainkanaki ooryaatsiri = ooryaatsiri 9. (Ari okanta iyomitai-tziri ooryaatsiri pairani.) § 20:6 otsitiniityaanaki = ooryaatsiri 11. (Ari okanta iyomitai-tziri ooryaatsiri pairani.)

13 Ikantzi asitarori iwankiri-masi: ‘Ashininká, nopinatakimi kami-itha, ¿tíma nokantzi-takami kapichikitaiti nompinatimi aparóni kiri-iki?’

14 Yoka aparóni kiriiki nopinatzimiri, pijatai. Tíma naaka ninta-sitacha nompinatiri aparóni kiriiki ampoita-paintsiri yantawaitzi,

15 ¿Aíroma okantzi nompinatanti nonintziri naaka? ¿Píkisako-niinta-tyaaroma nonisironkatantzi naaka?’

16 Tíma oshiki jiwatatsiri íñaayitajiro, iriitaki ampoita-tsini. Tzimatsi oshiki ampoiyyita-tsiri íñaayitajiro, iriitaki jiwatatsini. Tíma oshiki inkaima-witaityaa, iro kantacha kapichiini inkarati iyosiitaitiri.”

*

Yapiitakiro Jesús ikamantzi iwamaitiri

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Ikanta itonkaanaji Jesús íjatiro Aapatyaawiniki, iriitaki itsipatanaja 12 iyomitaani, ikantakiri awotsiki:

18 “Ajatatzíira Aapatyaawiniki. Ari yaakaan-taitiriri Itomi Atziri, yayiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari, intsipata-kyaaari Yomitaan-taniri, iriitaki mishakowintirini iwaitiri.

19 Iwawisaa-kiniri pasini-satziiti atziri iwashaya-mintha-waityaari, impasawaitiri, ipaika-kotakiri. Iro awisawitakyaa mawa kitaitiri, aritaki yañaaji.”

Inintziri Jacobo aajatzi Juan

(Mr. 10.35-45)

20 Okanta iina Zebedeo opoka-sitakiri Jesús, otsipatakari otomi-payi, yoka Jacobo aajatzi Juan. Otyirowa-paaka, okantapaakiri: “Nonintzi pinisironkatyaana.”

21 Ari isampita-nakiro Jesús, ikantziro: “¿Paitama pikowakotanari?” Okantzi iroori: “Tíma irootaintsi pimpinkatharin-tsiti awiroka, nonintzi intsipatyaami notomi impinkathari-wintanti, isaikimotimi aparóni pakopiroki, iriima pasini isaiki pampatiki.”

22 Ikantzi Jesús: “Tira piyotiro opaita pikowa-kotanari. Tíma oshiki nonkimaatsityaari naaka. ¿Arima pamawitakiro awiroka onkarati pinkimaatsityaari? ¿Arima pisiyakaana nonkami naaka?” Ikantajiitzi irirori: “Aritaki nomatakiro.” †

23 Ikantzi Jesús: “Omapiro, tíma irootaintsi pinkimaatsityaaro onkarati nonkimaatsityaari naaka. Irooma pintsipatyaana ampinkathari-wintanti pisaiki aparóni nakopiroki, pasini nampatiki, tira naaka nintakai-yaaroni itzimi nontsipatyaari, apatziro iyotzi Asitanari tsika itzimi ikasiya-kaakiri.” ‡

24 Ikanta ikimajiitaki pasini iyomitaani, ikisaita-nakiri Juan aajatzi Jacobo.

25 Yapatota-najiri Jesús iyomitaani-payi, ikantziri: “Piyojiitzi awiroka tsika ikanta iwinkathariti pasini-satziiti, oshiki impiratanta. Ari ikimitari aajatzi iriipirotatsiri ipinkathatai-tziri irirori.

26 Irooma awiroka-payi, aririka pininti piriipiroti, pisiya-kotyaari tsika ikanta ompirataari.

* **20:16** Paminiro Tsika Ikantai-tziro Ñaantsi-payi okanta-kota ‘onasiyyita ñaantsi-payi’.

† **20:22** iroka ikantawita Jesús: “¿Arima pimatakiro awiroka piriro kipishaari onkarati niriri naaka? ¿Arima pisiyakaana inkiwaataitina naaka?” ‡ **20:23** iroka ikantawita Jesús: “Omapiro, aritaki pimatakiro piriro niriri naaka, aritaki pinkimita-kyaaana inkiwaataitina naaka.”

²⁷ Iroorika pinintzi pijiwata-kaanti, pisiya-kotyaari ompirataari.

²⁸ Ti iro impokan-tyaari Itomi Atziri impiratantyyaa, iro ipokantakari isiya-kotyaari ompirataari, inkamawintanti, iriitaki pinakowintantatsini, yookakaa-wintairi maaroni.”

Yaminakaajiri apiti mawityaakiri

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Ikanta yawisajiiitanaki Kasiryaariki, oshiki atziri oyaatana-kiriri.

³⁰ Ari isaiki awotsi-nampiki apiti mawityaakiri. Kimaki irirori, ikantaitzi: “Ari inkinapaaki Jesús aka awotsiki.” Irootaki ikaimantanakari, ikantzi: “¡Pinkathari, Ikasiya-kaitani pinkatharini David, pinisironkata-jyaana naaka!”

³¹ Oshiki ikisatha-witai-takari. Ti imairiti, aikiro ikaimatzi sintsiini: “¡Pinkathari, Ikasiya-kaitani pinkatharini David, pinisironkata-jyaana naaka!”

³² Katziya-paaka Jesús, ikaimakiri ikantziri: “¿Paitama pinintziri?”

³³ Ikantajiitzi irirori: “Pinkathari, nonintzi naminawaitaji kamiitha.”

³⁴ Antaro inisironkata-nakari Jesús yoka mawityaakiri, ipampita-kiniri irooki. Apatha-kiro yaminawaitanaji kamiitha, iyaatanakiri Jesús.

21

Yariitan-takari Jesús Aapatyaawiniki

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Aritaki okaakitzi-mata-paaki yariitan-tyaari Jesús Aapatyaawiniki. Tima ariiijitaka Chochokipankoniki omontitakari otzisi Yinkaitoni. Ari ityaantakiri Jesús apiti iyomitaani,

² ikantakiri: “Pijati nampitsiki amontitakari, ari piñiuro onthata-kotyaa ikyaakoitari ontsipata-kyaari yanini. Pinthataryaa-kotiro, pamakinaro. *

³ Tzimatsi-rika sampitimini, pinkantiri awiroka: ‘Inintatziuro pinkathari. Aritaki yoipyaa-jimiro.’ ”

⁴ Ari omonkaratari isankinatakiri pairani Kamantan-tzinkari, ikan-taki:

⁵ Pinkaman-tairo maaroni Kisakowintoni-sato, pinkantiro:

Awotsikitaki Piwinkathariti ipoka-sitakimi,

Tsinampa-siri ikanta ipokaki ikyaa-kotaka,

Kiripiri inatzii owaiyani yaakaitziri tinari.

⁶ Ikanta ijatanaki apiti iyomitaani, imatakiro okaratzi ikantawa-kiriri Jesús.

⁷ Yamakiro ikyaakoitari otsipataakari oyaaniti. Iwankita-kiniri manthakintsi imitzikaraki, ikyaa-kota-nakari Jesús.

⁸ Ikanta atziri-payi saikain-tsiri anta, imaaronka-sita-nakiri imanthaki awotsiki tsika inkinanaki. Tzimatsi pasini chikanain-tsiri inchasi imaaronka-sitziri.

⁹ Tima inkarati atziri jiwatain-tsiri, ikaratzi oyaatakiriri itaapiiki, ikaimajiitzi, ikantzi:

¡Korakitataiki awinkathariti, Ikasiya-kaitani pinkatharini David!

¡Tasonka-wintaari ikantaja, tima Pinkathari inatzii otyaanka-kiriri!

* 21:2 ikyaa-kotari = burro, pollino, asno

¡Korakitataiki awinkathariti, awisiryawinta-jyaari Inkiti-satziwi! †
 10 Ikanta yariita-paaka Jesús Aapatyaawiniki, isampita-wakaanaka
 ikaratzi nampitarori, ikantajiitzi: “¿Tsikama ipaitaka yoka?”
 11 Tzimatsi kantanain-tsiri: “Iriitaki Jesús, Kamantan-tzinkari inatzii,
 iriitaki poñaachari Kasiyakaawiniki saikatsiri Tapowiniki.”

Imisitowiri Jesús pimanta-tsiri tasorintsi-pankoki
 (Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

12 Tima kyaapaaki Jesús tasorintsi-pankoki, imisitowa-paakiri
 pimanta-waita-tsiri, aajatzi ikaratzi amananta-waita-tsiri. Yooka-
 yitapaakiro iwantariri kiriiki, ari ikimitaakiro tsika iwaitziri siropayi.

13 Ikantapaakiri: “Isankinai-takiro pairani iñaawaitzi Pawa, ikantzi:
 Nowanko onatzii iroka, aritaki yamana-piintai-tinari.
 Iro kantacha awirokaiti, aritaki pamatawitanta-piintaki pipimanta-
 yitzi, pikimita-kaantakiro kosintzi-panko.”

14 Ari ipokajiita-paaki tasorintsi-pankoki oshiki mawityaakiri, kiso-
 porokiri, maaroni yisita-kota-kaayitairi.

15 Tima okiryaaantzi ikantawintai-tanakaro okaratzi yantakiri Jesús.
 Ari ikaimajiitanaki intsi-payi, ikantajiitzi:
 ¡Thami apinkathatajiri Ikasiya-kaitani pinkatharini David!
 Iro kantacha ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, aajatzi Yomitaan-
 taniri, ikisajiitanaka irirori, tima ti onimotiri.

16 Isampitai-tanakiri Jesús, ikantai-tziri: “¿Pikimakiro ikantajiitzi
 mainari-payi?” Ikantzi Jesús: “Nokimakiri. ¿Tima piñaanatiro
 awiroka sankinarintsi? kantatsiri:
 Iriitaki intsi-payi aajatzi thotatsiri ithomi,
 Pimatakaakiri ipinkatha-yitaimi.”

17 Ari yawisanaki Jesús, ikinanakiro Asinonkaa-pankoniki. Ari
 imaakiri anta.

Imishatziro Jesús pankirintsi kaari kithokita-tsini
 (Mr. 11.12-14,20-26)

18 Okanta okitaitita-manaji, piyaja Jesús nampitsiki. Ari itashaa-
 paaki niyaanki-thakiniki awotsi.

19 Iñaapaaki awotsi-nampiki pankirintsi, ijata-sita-nakiro, iñaatziiro
 ti onkithokiti, oyosiita-sita osi. Ikantanakiro: “Pasi piwiro airo pikitho-
 kitai.” Okanta pankirintsi, kamasitanaki. ‡

20 Ikanta iñaakiro iyomitaani, okiryaaantzi ikantajiitanaka, isampita-
 nakiri, ikantziri: “¿Paitama okama-sitan-tanakari pankirintsi?”

21 Yakanaki Jesús, ikantziri: “Omapiro nonkantimi, iroopiro-rika
 pawintyaana, airorika pikiso-siri-waitzi, aritaki pimatajiro awiroka,
 aritaki anaanakiro tsika okanta piñaakiro pankirintsi. Kantatsi
 piñaanatiro otzisi, pinkanti: ‘Osirinki otzisi, ompiiinki inkaariki.’
 Aritaki omatakyaa.

22 Tima onkarati pinkowako-tairi pamana-nikii, aririka pawintaa-
 nakyaaari Pawa, aritaki impakimiro.”

Itasorinka Jesús
 (Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Ikanta yariitaaro Jesús Tasorintsi-pankoki, iyomitaan-tapaji.
 Ari ipokakiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari, aajatzi antari-kona-payi,

† 21:9 Korakitataiki awinkathariti = Hosana; Wairontsi ‡ 21:19 pankirintsi = higuera

isampita-paakiri: “¿Paitama ontyaan-kakimiri piñaakantiro pita-sorinka?”

²⁴ Ari yakanaki Jesús, ikantziri: “Aajatzi naaka tzimatsi nosampitimiri. Aririka pakakinaro, aritaki nonkantakimi ipaita otyaanka-kinari.

²⁵ Ikiwaatantaki pairani Juan, ¿Paitama otyaanka-kiriri? ¿Iriima Pawa? ¿Atzirima?” Ari ikanta-wakaa-jiitanaka: “Aririka ankantiri Pawa otyaankakiri, aritaki inkanta-nakai: ‘¿Paita kaari pikimisantantari?’

²⁶ Aririka ankanti: ‘Atziri ontyaan-kakiri,’ aritaki inkisanakai atziripayi.” Tima inkanta-jiiti atziri-payi Kamantan-tzinkarini inatzii Juan.

²⁷ Ari ikantajiitzi: “Ti noyotiro.” Ikantzi Jesús: “Pikimitaka awirokaiti ti pininti pinkaman-tinaro, aajatzi naaka airo nokaman-tzimiro paita otyaanka-kinari.”

Ikinkithata-koitziri apiti itomitaitari

²⁸ Ikantzi Jesús: “¿Tsikama okantzi-motami awiroka-payi iroka? Tzimatsi atziri tzimatsiri apiti itomi. Okanta apaata ikantakiri itomi: ‘Notomí, pijati pantawaiti pankirintsi-masiki.’

²⁹ Ikantzi itomi: ‘Ti noninti.’ Iro osamaniitaki, opiyi-motaari itomi, jataki yantawaitzi.

³⁰ Ipoñaá ikantakiri pasini itomi. Ikantanaki irirori: ‘Ari nomatakiro Apaá.’ Titzimaita ijati.

³¹ ¿Itzimikama itomi antakirori ikowakiri iriri?” Ari ikantajiitzi: “Iriitaki antakirori yitakari impiratari.” Ikantzi Jesús: “Irootaki anaakota-jimini impinkathari-wintairi Pawa mayimpipro-payi aajatzi sintsiwintanta-piinta-tsiri opiri iriikiti intyaan-tiniri wirakocha-payi. Omapiro.

³² Tima impokawi-taka pairani Juan, ikamanta-witakami pikamiithasiritan-tajyaari, iro kantacha ti pinkimisanta-wakiri. Iriima ikaratzi sintsiwintanta-piinta-tsiri opiri iriikiti aajatzi mayimpipro-payi, okimisantanaki. Piñaawitakari awirokaiti, titzimaita piwashaantiro tsika pikanta-jiita, pinkimisantan-tajjaariri.”

Kaari-piro-siriri antawai-rintzi

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ “Pinkimi napiitiro nosiyakaa-wintimiro: Tzimatsi atziri pankitzirori chochoki-masi, itantota-kotakiro maaroni othapiki, iwitsika-sitakiro iwiro owaaki apaata, iwitsikaki aajatzi pankotsipinthaki yaminakoi-tantyaarori pankirintsi jinoki. Yaminaki atziri aminironi iwankiri-masi. Jataki irirori intaina.

³⁴ Okanta okithoki-paititaki chochoki, ityaantaki impiratani yaajati.

³⁵ Ikanta antawai-rintzi-payi aminirori pankirintsi-masi, iñaawakiri ipokaki ompirataari, ipasawaitaki aparoni, iwakiri pasini, ishinyaakiri pasini.

³⁶ Ityaantaki pasini impiratani, oshiki ikaratzi. Ari ikimitaa-wakiri aajatzi irirori.

³⁷ Ari iwiraantaro ityaantakiri itomi-piro irirori, ikantzi: ‘Aritakima impinkathata-wakiri notomi naaka.’

³⁸ Ikanta iñaawakiri antawai-rintzi ipokaki itomi, ikanta-wakaa-jiita: ‘Yoka asitajyaaroni apaata pankirintsi-masi. Thami awiri, ayiroota aroka.’

³⁹ Yairika-wakiri, yaanakiri othapiki pankirintsi-masi, iwakiri.

⁴⁰ Aririka impokanaki asitarori iwankiri-masi, ¿tsikama inkanti-rika antawai-rintzi-payi?"

⁴¹ Ikantajiitzi irirori: "Ontzimatyii iwamaitiri kaari-pirori, yaminaji pasini iriipirori aminaironi pankirintsi-masi, iriitaki tyaanta-piinti-niriri okithoki iwankiri."

⁴² Ikantzi Jesús: "Tima piñaanatiro Sankinarintsi, ikantaitzi: Imaninta-witakaro kipayi witsikirori pankotsi, Iro kantacha iroatzi yaitairi iroka otzinkami-pirori. Iriitaki Awinkathariti Pawa matajirori, Irootaki okiryaa-wintan-tariri." §

⁴³ "Irootaki nonkantan-tyaari naaka: Airo ipinkathari-wintaimi awiroka Pawa, iriira impinkathari-wintai pasini-satzi-payi tsika itzimi osiyaarori pankirintsi okitho-kitzi ikimisantaira.

⁴⁴ Tima inkarati siraryanta-tajyaaroni mapi, aritaki intanka-paaki. Iriima inkarati anawyaajiri mapi, aritaki opowitakiri."

⁴⁵ Ikanta ijiwari Ompira-tasorintsitaari aajatzi Nasitantaniri, iyotaki iriitaki ikimakaitaki.

⁴⁶ Ari inintawitanaka yaakaan-tirimi, titzimaita imatiro, oshiki itharowan-takari atziri-payi. Tima inkanta-siri-jiiti atziri Kamantan-tzinkari inatzii Jesús.

22

Isiyakaa-wintai-tziri aawakaa-chari

¹ Ari yapiita-najiro Jesús isiyakaa-wintziro iyomitaan-tziri. Ikantzi:

² "Iroka ikanta ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, isiyari pinkathari oimosirinkiriri itomi yaawakaa.

³ Ityaankakiri impiratani, inkamantiri pokatsini yoimosirinkyaa. Titzimaita impokajiiti ikaimakaantani.

⁴ Ityaanka-witaka pasini impiratani, ikantawakiri: 'Pinkantiri noyaimani impoki iyaa, nowamaaki wathayita-tsiri nopira, noimosirinkatziiri notomi yaawakaiyaa. Aritaki owitsikaka maaroni.' *

⁵ Iro kantacha yokaiti ikaimakaantani, aikiro ipiyatha-jiitatyaa. Jatayitaki iwaniki, pasini ikinaki ipimanta-waitzi.

⁶ Tzimatsi pasini owasankitaa-kiriri ompirataari, iwakiri.

⁷ Ikanta ikimaki pinkathari, antaro ikisanaka, ityaankaki iwayiriti, yapirotakiri owantain-tsiri, itaitakiniri inampi.

⁸ Ikantajiri pasini impiratani: 'Aritaki owitsikaka maaroni oimosirinkan-tyaari, ti imiraawintaitiri impokajiiti ikaratzi nokaimakaanta-witakari.

⁹ Pijati awotsiki-payi, pinkantiri inkarati piñiiri impokiita oimosirinkyaa.'

¹⁰ Jataki ompirataari, yapatotaki ikaratzi iñaakiri: kamiithata-tsiri aajatzi kaaripirota-tsiri. Piyojiita-paaka oimosirinka-chani.

¹¹ Ikanta yaminakiri pinkathari ikaratzi pokaintsiri. Iñaatzii satikain-chari ti inkithaatyaaoro iwaniinkata-sityaari aawakaa-chani.

¹² Ikantakiri: 'Ashininká, ¿tsikama pikanta pikyaan-takari aka ti pinkithaatyaaoro piwaniinkata-sitan-tyaariri notomi?' Ari imairitaki, ti yaki.

§ 21:42 kipayi, otzinkami = mapi * 22:4 nopira = toro

13 Ikantakiri impiratani: ‘Pooso-wakotiri, pooso-kitzitiri, pookiri otsitini-kitaki, ari yiraawaityaari, yatsikai-kiwaityaa, inkimaatsita-jyaa.’

14 Tima oshiki inkaima-witaityaa, iro kantacha kapichiini iyosiitaiti.”

Ikinkithata-koitziri kiriiki ipinaitziriri pinkathari

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Ikanta ijajiitaji Nasitantaniri. Ari ikinkitha-waijiitzi, ikantajiitzi: “¿Tsikama ankinakairoka ankompita-kaantyaariri Jesús?”

16 Ityaankaki iyomitaani Nasitantaniri itsipatakari yaapatyaani Herodes, ikantapaakiri Jesús: “Yomitaan-taniri, okaratzi piyomitaan-tziri iroopiro okanta, irootaki iyotakoi-tantyaariri iriipirori Pawa. Ti pinkimisantiro ikantayitziri atziri, ti piñaawaitiro pinimota-kaantyaariri.

17 Pinkantina ipaita pikinkithasiritari awiroka: ¿Kamiithata-tsuma ampiri kiriiki ikaratzi sintsiwintanta-tziri iwinkathariti wirakochapayi?” †

18 Iyotawakiri Jesús ikinkithasiritari, ikantziri: “Owapyiimotan-taniri. ¿Paitama piñaantan-tanari?”

19 Piñaakajiitinari kiriiki pasitakaariri Pinkathari.” Ari yamaitapaakiniri kiriiki. ‡

20 Isampita-nakiri, ikantziri: “¿Paitama asitarori iwairo aka? ¿Paitama asitarori isiyakaaro?”

21 Ikantajiitzi: “Irasa iwinkathariti wirakocha.” Ikantzi Jesús: “Tima iriitaki iwinkathariti wirakocha asitari, pantantyaanari isintsitzimiri, pimpinatiri. Iriima ikaratzi yasitari Pawa, pantantyaanari isintsitzimiri irirori.”

22 Ikanta ikimajiitaki ikantakiri Jesús, okiryaaantzi ikantajiitanaka, iwashaanta-nakiri. Jaitjiitaji.

Isampita-kowintai-tziro yañaaji kamatsiri

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 Tikira awishi iroka kitaitiri, ipokajiitaki Tampatzika-wiri ifiiri Jesús. Iriitaki Tampatzika-wiri-payi kantatsiri: “Airo yañaaji kamayita-tsiri.” Isampita-paakiri Jesús,

24 ikantziri: “Yomitaan-taniri, isankinataki pairani Moisés, ikantzi: ‘Aririka inkami atziri, airorika iwaiyan-takairo iina, kantatsi yaajiro iririntzi, iwaiyan-takaajiro irirori. Inkimita-kaantiri iriimi asityaarini iririntzi kamaintsiri.’

25 Thami ankantawaki: Tzimatsi karatatsiri 7 iririntzi. Itarori itzimi yaaki iina, tikira itsima-kayiro iina kamaki, yaajiro pasini iririntzi.

26 Ari ikantakari aajatzi apitita-tsiri iririntzi. Aajatzi pasini mawatatsiri. Ari ikantakari maaroni ikartzira 7.

27 Okanta apaata kamaji iroori kooya.

28 Aririkami yañaayitaji apaata kamayita-tsiri, ¿itzimikama oimintapirotyaari kooya? Tima maaroni ikartzira 7 iinanta-witakaro.”

29 Yakanaki Jesús, ikantziri: “Pikinakaa-sitakaro awiroka, ti piyotakotiro Sankinarintsi-pirori, ti piyotakotiro itasorinka Pawa.

30 Aririka yañaayitaji kamayita-tsiri, airo itzimi aawakai-yitaa-chani. Isiyapa-jyaari Imaninkariti Pawa anta inkitiki.

† 22:17 iwinkathariti wirakochapayi = César ‡ 22:19 kiriiki = denario

³¹ ¿Tima piñaanata-kotiro tsika onkantyya aririka yañaaji kamayita-tsiri? Iroka ikantzi Pawa, iñaawaitzi:

³² Naakataki Iwawani Abraham, Isaac, aajatzi Jacob.

Ari ayotziri irirori, tima ti imatiro kaminkari impinkathatiri Pawa, apatziro ipinkathatzi añaayita-tsiri.”

³³ Ikanta ikimajitakiri Jesús ikantaki, okiryaantzi ikantawinta-nakari, ikantajitzi: “Omapiro okamiithatzi iyomitaan-tziri.”

Otzinkami-pirori Ikantakaan-taitani

(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ikanta ikimaki Nasitantaniri kamiitha yakakiri Tampatzika-wiri isampita-kiriri, apatojitaka irirori.

³⁵ Ikanta aparoni apatotain-chari, irijatzi yotakotzirori Ikantakaan-taitziri, ipoka-sitakiri Jesús isampitiri, inintzi inkompita-kaiyaarimi, ikantapaakiri:

³⁶ “Yomitaan-taniri, ¿otzimikama otzinkami-piro Ikantakaan-taitziri?”

³⁷ Yakanaki Jesús, ikantziri: “Piwinkathariti inatzi Pawa, ontzimatyii pininta-piro-tajiri, pininta-siri-tajiri. Isiriki piwairi.

³⁸ Irootaki iroka otzinkami-pirori Ikantakaan-taitani.

³⁹ Ari osiyaro apitita-naintsiri, kantatsiri: Pintakota-jyaari pishininka, pinkimita-kaantiri pitakota awiroka.

⁴⁰ Tima iroka apiti nokanta-kimiri, otzinkami-piro onatzii, irootaki poñaachari pasiniki Ikantakaan-taitani aajatzi okaratzi isankinatakiri pairani Kamantan-tzinkari-payi.”

¿Paitama charinitariri Saipatzii-totaari?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Imatanakiri irirori Jesús, isampita-nakiri Nasitantaniri ikarajitaki yapatojiita,

⁴² ikantziri: “¿Paitama pikinkithasirita-kotariri awiroka Saipatzii-totaari? ¿Tsikama itzimika awaisatziti ikasiya-kayi-takiri pairani incharininyaari?” Ikantajitzi Nasitantaniri: “Iriitaki pinkatharini David ikasiya-kayi-takiri.”

⁴³ Ikantzi Jesús: “¿Paitama iñaawaita-kaantariri pairani Tasorinkantsi pinkatharini David, isiyakaan-tziri Iwinkathariti? Ikantaki pairani:

⁴⁴ Iñaawaitanaki Pawa, ikantawajiri Nowinkathariti:

Pisaikapaji nakopiroki ampinkathari-wintanti,

Irojatzi noitsinampaan-tajyaariri kisaniintzimiri,

Aripaiti intyiirowa-sita-jyaami, pimakoryaa-kitzitan-tajyaari.

§

⁴⁵ Imatzitakaro David ikantaki: ‘Nowinkathariti inatzii.’ ¿Tsika inkini incharininyaari?”

⁴⁶ Ari imairijitanaki ti yaki. Tharowa-siri ikantajitaka, tikatsi nintatsini isampita-najiri.

23

Ikinkithata-kotziri Jesús Yomitaan-tatziri aajatzi Nasitantaniri
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Ari ikinkithata-kaakiri Jesús apatowinta-kariri, aajatzi iyomitaani-payi, ikantzi:

² “Piñiiri Yomitaan-tziri aajatzi Nasitantaniri, iriitaki iyotakopirotzirori Ikantakaantziri pairani Moisés. *

³ Pinkimisantiri okaratzi inkantimiri, ti pinkan-tzimaityaaro pinkimita-kotyaari okaratzi yantayitziri, ti imonkaratiro irirori okaratzi ikantziri.

⁴ Omapiro opomirintsita okaratzi ininta-kayimiri pantairomi. Titzimaita impomirintsityaaro irirori imayitairo.

⁵ Yantasi-yitaro inintzi iñaantai-tyaariri. Oshiki yasiminthatari misinantsi-monki tsika ititaitziro Osankinaritsi-pirori intsirika-kotziro ishimpaki, aajatzi itamakoki. Iwaniinka-ponkitzi-yitziro iithaari isitsi-ikaki manthakintsi.

⁶ Yasiminthataro isatikaitiri niyaanki tsika iwajiitaja ishininka. Ari ikimitari aririka ijati pankotsiki yapatota-piintaita.

⁷ Inintzi ñaapinkatha iwithata-piintai-tyaari aririka iñiitiri. Inintzi inkantiri atziri-payi: ‘¡Yomitaan-tanirí!’ †

⁸ Ti onkamiithati pininti awiroka inkantaitimi: ‘¡Yomitaan-tanirí!’ Apatziro ikanta yomitaan-tatsiri, iriitaki Saipatzii-totaari tikatsi pasini. Irooma maaroni awiroka-payi osiyawaitakaro pirintzita-wakaiyaami.

⁹ Tima aka kipatsiki ti onkamiithati pinkanta-siwaityaari pishininka: ‘¡Asitanarí!’ Tima apatziro ikanta Asitamiri Inkiti-satzi.

¹⁰ Ti onkamiithati aajatzi inkantaitimi: ‘¡Nowinkathariti!’ Tima apatziro ikanta piwinkathariti, iriitaki Saipatzii-totaari.

¹¹ Ikaratzi nintatsiri yiriipiroti, isiya-kotyaari impirataitani.

¹² Ikaratzi nintasi-waita-chani impinka-thaitiri, aritaki intsinampasirita-kaitairi. Iriima tsinampa-waiwita-chari iriitaki impinkatharitakai-tairi.

¹³ ¡Ikanta-machiitzimi Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, owapyiimotan-tanirí! Pintzika-yitakiri kowirori impinkathari-wintairi Inkiti-satzi. Airo pikyaaji awiroka tsika impinkathari-wintantai Pawa, titzimaita pisinitiri pasini inkyaayitaji irirori.

¹⁴ ¡Ikanta-machiitzimi Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, owapyiimotan-tanirí! Pawiinta-sitakaro paapithatziro owanko kinankaro, irootaki pisamaninkan-tarori pamana-piintawita airo iyotantaitami. Tima antaro iwasankitaaitami. ‡

¹⁵ ¡Ikanta-machiitzimi Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, owapyiimotan-tanirí! Oshiki pisintsitakiri pasini-satzi-payi isiya-kotai aroka Judá-iti, piyomitaakiri iwapyii-motantyaari irirori. Aritaki isiya-kota-jyaami awiroka yatsipita-jyaaro sarinka-wini.

¹⁶ ¡Ikanta-machiitzimi osiyakariri mawityaakiri yakathata-wakaa-jiitaa! Kantatsiri: ‘Aririka impairyaitiro tasorintsi-panko, inkantaiti: iwasankitaina Tasorintsi-panko-wiri airorika nomatziro nokantziri. Pikantzi: tikatsi ompaityaa airorika imonkaratai-tziro. Irooma aririka impairyaitiri ooro saikatsiri tasorintsi-pankoki, pikanta-piintaki: Ontzimatyii yantaitiro ikantai-takiri.’

* **23:2** iyotakopirotzirori ikantakaantziri Moisés = isaikantaro isaika-minto Moisés † **23:7** Yomitaan-tanirí = Rabí ‡ **23:14** Paminiro ‘Tsika Ikantai-tziro Ñaantsi-payi’ okanta-kota ‘Onasiyita ñaantsi-payi’.

17 ¡Masontzi-sirirí, mawityaaki-sirirí! ¿Iriima ooro kowapirota-chari? Kaari, iro kowapirotacha tasorintsi-panko otasorintsita-kairi ooro.

18 Pikantzi aajatzi: ‘Aririka impairyaitiro pomitai-rontsi, inkantaiti: ‘Twasankitaitina Ataapiintziniri pomitai-rontsiki airorika nomonkaratziro nokantziri. Tirika imonkarataitiro, tikatsi pinkanti. Irooma aririka impairyaitiri ipiraitari itayiitziro pomitai-rontsiki, pikanta-jiiitzi: Ontzimatyii yantaitiro ikantai-takiri.’

19 ¡Masontzi-sirirí, mawityaaki-sirirí! ¿Iriima ipiraitari kowapirota-chari? Kaari, iro kowapirotacha pomitai-rontsi otasorintsita-kairi itayiitziro.

20 Ikaratzi pairyirori pomitai-rontsi, ithonkiri ipairyakiri ikaratzi itayiitziro anta.

21 Ari ikanta ikaratzi pairyirori tasorintsi-panko, ithonkiri ipairyakiri ikaratzi tzimantarori.

22 Ikaratzi pairyirori inkiti, ithonkiro ipairyiro isaikinta Pawa, isiyakaakaro iriimi Pawa ipairyakiri.

23 ¡Ikanta-machiitzi Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, owapyiimotan-tanirí! Pipapiintziro Pawa iwosinikan-taitari. Titzimaita pantiro kowapirota-chari inintakai-tzimiri: Pinkamiitha-siriti, pinisironkatantyya, pawintaa-sirita-jyaari. Irootaki kowapirota-chari pantayitairo, airo piwashaanta-tzimaitaro pantiniri kowapirota-chari. §

24 ¡Mawityakiri akathata-wakaa-charí. Osiyakariri tzimawintziriri sikiryaa-niki airo yirakotantari, iro kantacha yirakowaitakiri ipira ikyaakoitari. *

25 ¡Ikanta-machiitzi Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, owapyiimotan-tanirí! Pikimitakaro iramintotsi aajatzi owamintotsi, okitiwita intakiroki, irooma inthompointa kipatsi okantaka. Aritaki pikantakari awiroka iñiitziro kamiithasiri pinawita, kosintzi pinatzii, pikowa-piintakiro panintaa-waityya apaniroini.

26 ¡Mawityakiri Nasitantanirí! Pinkimita-kaantyya pishita-piintziro inthompointa piraa-minto aajatzi piwaminto, onkitita-jiita intakiroki.

27 ¡Ikanta-machiitzi Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, owapyiimotan-tanirí! Pikimitakaro okitamaarowita iwantai-tariri kaminkari, owaniinka okantawita intakiroki. Irooma inthompointa, ari osakiri itonki-poroki kaminkari, sitzii-nkataki.

28 Ari pikantakari awiroka, iñaawitakami atziri pantakiro kamiithari, owapyiimotan-taniri pinatzii, kaaripiro-siritakimi.

29 ¡Ikanta-machiitzi Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, owapyiimotan-tanirí! Tima piwitsika-pirinitiro ikitaitziro Kamantan-tzikari, piwaniinka-yitziro tsika ikitaitziro kamiithasiriri.

30 Pikanta-jiiitzi: ‘Ari atzimi-tyaami pairani airo awamaawaitzirimi arokaiti, airo asiya-kotari awaisatzitini owamaayita-kiriri Kamantan-tzinkari.’

§ 23:23 Iroka kanta-kota-chari “pipapiintziro Pawa”, aririka oshooki 10 inchasi piwosinikan-tarori piwariti, payi aparoni pasitakai-yaari Pawa. Ari pinkanta-piintziro, aririka oshooki 10, pinasiyya aparoni pasitajyaari Pawa. Ari pinkantirori okaratzi shookatsiri pipankitziro; iwosinikan-taitari = menta, eneldo, camino * 23:24 ikyaakoitari = camello

³¹ Apaniroidi pikamanta-kota, pisiya-kotakari piwaisatzitini ikaratzi owamaakiriri pairani Kamantan-tzinkari.

³² ¡Intsiyaa pinthotyiro okaratzi yitanakari pairani piwaisatzitini-payi!

³³ ¡Ti pinkamiitha-siri-jiiti, pikimita-sitakari maranki! ¿Piñaamatsitaki airo iwasankitai-tzimi sarinka-winiki?

³⁴ Irootaki nontyaan-tantyaamiri Kamantan-tzinkari, Yomitaantaniri, aajatzi Yotzinkari. Iriitaki piwamaa-kaanti aparo-payi, pipaika-kota-kaantiri. Iriima pasini, pimpasata-kaanta-waitiri yapatota-piintaita, oshiki piwasankitaa-yitiri nampitsiki.

³⁵ Irootaki piñaantyaarori awiroka iwasankitaa-wintai-timiri ikaratzi iwamaitakiri pairani, yitanakaro kamiithasiriri Abel irojatzi Zacarías itomini Berequías. Iriitaki iwamaitaki pairani ijatajiromi pomitai-rontsiki ipoñaajaro tasorintsi-pankoki.

³⁶ Ari iwasankitaa-wintai-takiri yokapayi okaratzi awisain-tsiri pairani. Omapiro.”

Yiraako-siritaro Jesús Aapatyaawini

(Lc. 13.34-35)

³⁷ “¡Aapatyaawini-satzi! Oshiki piwantaki Kamantan-tzinkari. Pishimyaakiri ikaratzi ityaanta-witai-takamiri. Tima nonintawitapiinta nosiya-kotyaaarimi waaripa osamoonkiitzi yaniriki, ari nonintzi nonkanta-jirimi ikaratzi notomitaari. Titzimaita inintajiiti.

³⁸ Kaanki-panko onkantajyaa piwanko. †

³⁹ Airo piñaapiintaana aka irojatzi apaata pinkantan-tajyaari: ¡Tasonka-wintaari ikantaja, tima Pinkathari inatzii otyaanka-kiriri!” ‡

24

Ikinkithata-kotziro Jesús imporokaitiro tasorintsi-panko

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Ikanta isitowanaji Jesús tasorintsi-pankoki, iro ijatanajimi. Ari ikantzi iyomitaani: “Paminirotyaa tsika okanta iwitsikai-tziro tasorintsi-panko.”

² Yakanakiri Jesús, ikantzi: “Piñaakiro awiroka maaroni mapi-payi okaratzi opiwiryaa, airo piñaayitajiro apaata inthonkaitiro imporokaitiro. Omapiro.”

Íñitairi apaata aririka onthonki-matajyaa

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

³ Ikanta yariijiitaka tonkaariki Yinkai-toniki, saikapaaki Jesús. Ari ipokajiita-paaki iyomitaani, isampita-paakiri: “¿Tsika-paitima omonkaratyaa okaratzi pikantakiri? ¿Paitama noñiiri noyotan-tyaari? ¿Aripaitima onthonkajyaa aririka pimpiyi-matai?”

⁴ Ari yakanaki Jesús, ikantanakiri: “Paamaiyaa yamatawitai-tzimi = kari.

⁵ Tima oshiki pokatsini apaata impairyaa-paakiro nowairo, inkanti: ‘Naaka Saipatzii-totaari.’ Oshiki yamatawiti.

⁶ Tima ari pinkima-koyitakiro oshiki manataantsi. Paamaiyaa oimiraasiritzimi = kari, ontzimatyii omatyaa iroka-payi, tikiratzimaita omonkarata onthonkan-tajyaari maaroni.

7 Imaimanita-wakaityaa nampitsiki, iwayirita-wakaiyaa pinkathari-payi. Iñiiti mantsiyarintsi, tashitsi, onikayityaa tsika-rika-payi.

8 Irootaki itanakyaaroni inkimaatsitai-tyaaro maaroni iroka-payi.

9 Yaakaan-taitakimi, ari imaimani-waitaitimi irojatz i wamaan-taityaamiri. Oshiki inkisaniinta-nakimi pasini-satziiti okantakaan-tziro poiijatana naaka. *

10 Oshiki washaantironi apaata ikimisantawita. Yaakaanta-wakaiyaa ikarajiitzi. Airo yaripirota-wakaa kisaniinta inkanta-wakajyaa.

11 Iñiiti oshiki pokapain-tsini isiya-kotyaaarimi Kamantan-tzinkari, yamatawita-paakiri inkarati kimisanta-wakirini.

12 Ari yanta-piroi-tirori kaari-pirori, airo itakota-wakai-yitaja.

13 Ikaratzi oijatanainari awiintajanari, iriitakira awisakotaa-tsini.

14 Aririka omonkaratajyaa inkimakoi-tairo maaroni kipatsiki Kami-ithari Ñaantsi kinkithata-kotzirori ipinkathari-wintantai Pawa, ari-paiti omonkaratajyaa onthonkan-tajyaari maaroni.

15 Aritaki piñaakiri ipaitai-tziri 'Pinkaari Apirotan-taniri', iriitaki ikinkithata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari Daniel, isaikapaaki otasorintsitzi. (Inkarati ñaanataironi iroka, ontzimatyii inkimathatiro.)

16 Ikaratzi nampitarori iipatsitiki Judá-iti, ontzimatyii isiya otzisiki.

17 Pisaiki-rika intakiroki piwanko, ari pimpoñiiyaa pisiyanaki, airo pikyaa-panaatzi paapanaati ompaityaa-rika.

18 Piwaniki-rika pisaiki, pisiyi airo paapanaatziro pithaari.

19 ¡Inkanta-matsitaitiro onkarati motyaata-tsini, aajatzi tzimayitai-tsini intsiti ainiro ithoyitzi ithomi!

20 Pamaniri Pawa, pinkantiri: 'Pookaa-wintajina airo nosiyan-tawaitanaka kyaarontsi-paitiki, aajatzi kitaitiri imakoryaan-taitari.'

21 Tima antaro onkantyyaa yasinonkaityaa apaata. Tima pairani owakira iwitsikai-takiro kipatsi irojatz iroñaaka, ti iñiiti siyaaroni iroka asinonkaantsi. Airo apiita iñiiti siyaaroni.

22 Airo itharokyatai-tzimi yoimairintaitiro iroka asinonkaantsi, tikatsi awisakotaa-tsinimi. Ikamintha iyosiitai-takiri ikaratzi awintaa-jariri Pawa, irootaki yoimairintan-taita-karori sintsiini asinonkaantsi.

23 Aririka pinkimi inkantaitimi: 'Yoka Saipatzii-totaari.' Pasini kantatsini: 'Jiirinta Saipatzii-totaari,' airo pikimisantziri.

24 Ari impokaki siyakotyaaarini Saipatzii-totaari, siyakotyaaarini Kamantan-tzinkari. Iñaakan-tapaaki kaari iñaapiintaitzi. Intasonkawintan-tayita-paaki. Aamaa-sityaa, ari yamatawiti aajatzi ikaratzi iyosiitakiri Pawa.

25 Tima nokaman-tzita-kamiro pairani.

26 Aririka inkantaitimi: 'Ariitapaaka otzisiki', airo pijata-sitziri. Inkanti pasini: 'Inthompoina pankotsiki isaiki,' airo pikimisantziri.

27 Tima aririka impiyi Itomi Atziri, isiyapa-jyaaro ookatha-rontsi. Itanakyaaro omorikanaki isitowa-piintzi ooryaatsiri irojatz tsika ikyaa-piintzi.

28 Tima tsika-rika isaiki sitziwari, ari ipiyotzi-wintari amimpori." †

* 24:9 Wairontsi † 24:28 Ikimita añaapiintziri amimpori ishonka-jiita, tima ayoti tzimatsi kamaintsiri. Ari okimitari aajatzi aririka añaayitakiro okaratzi ikinkithata-kotakiri Jesús, ayotzi irootaintsi impiyi-matai.

Impiyan-tajyaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 17.25-36; 12.41-48)

²⁹ “Aririka onkarata-paaki apaata antaro yasinonkaityaa, aritaki intsiwakaki ooryaatsiri, airo yoorinta kasiri. Inthopiryaayiti impokiro, aajatzi ikaratzi tzimawita-chari isintsinka inkitiki.

³⁰ Aripaiti iñiitaji inkitiki iyotantai-tyaari irootaatsi impiyaji Itomi Atziri. Antaro intharowa-jiiti ikaratzi shininkata-wakaa-chari aka kipatsiki. Iñiitawajiro iwaniinkaro aajatzi itasorinka, inkinan-tapajyaaro minkori.

³¹ Tima sintsiini intyoota-paaki maninkariiti, yapatota-pajiri ikaratzi iyosiitai-takiri nampitarori tsika-rika-payi owiraapaja kipatsiki, tsika owachintitapaja.

³² Tima onkimita-jyaaro tsika okanta piñaa-piintziro pankirintsi: aririka piñaakiro iirisiti, irootaatsi osarintsitaji. ‡

³³ Irootaki piyotiri awirokaiti, aririka piñaakiro okaratzi nokantakimiri, pokimatajana.

³⁴ Airo ikamita yoka ashininka-payi, irojatzi iñaanta-kyaarori okaratzi nokantakimiri. Omapiro.

³⁵ Ari onthonka-jyaari inkiti aajatzi kipatsi, irooma okaratzi nokaman-takimiri ontzimatyii omonkara-yitajyaa.

³⁶ Tikatsi yotironi kitaitiri, tsika iwiraiyaa ooryaatsiri nompian-tajyaari, imatzitaro inkiti-wiri Maninkari ti iyoti. Apatziro iyotziro Asitanari irirori.

³⁷ Onkimita-jyaaro pairani airo yañaawita Noé, ari onkanta-jyaari aajatzi impiyaji-rika Itomi Atziri.

³⁸ Tima pairani tikira ariitya onkaro, onimowaitziri atziri, iwajiita, yirawai-jiitzi, yaawakaiyita iina. Irojatzi ititanta-nakari Noé amaatako-minto-tsiki.

³⁹ Ari onimowaitziri tikatsi inkinkithasirita-koti irojatzi omapokantakariri onkaro, ithonka ipiinkaki. Ari onkanta-jyaari aajatzi impiyaji-rika Itomi Atziri.

⁴⁰ Isaiki apiti antawaita-tsiri iwaniki, yaitaji aparoni inkitiki. Iriima pasini yookaita-najiri.

⁴¹ Osaiki apiti kooya ontononka-waitzi, yaitaji aparoni inkitiki. Irooma pasini yookaita-najiro.

⁴² Pisakisiritai awiroka, tima ti piyoti tsika-paiti impiyi Piwinkathariti.

⁴³ Pinkinkithasirita-kotiri tsika inkantyyaa atziri, aririka iyotimi impokatyyii kosintzi tsitiniri, aritaki isakisiritakimi airo ikositan-taitari iwankoki.

⁴⁴ Ontzimatyii paamaiyaa awiroka. Owitsika pinkantyyaa, tima tikatsi yotatsini tsika-paiti impiyi Itomi Atziri.

Yotasirita-tsiri ompirataari

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Pisiya-kotyaari antawai-ryaantzi ompirataari, yotasirita-tsiri kamiitha. Yookanakiri iwankoki ompiratariri, ikantanakiri: ‘Paminiri ikaratzi saikatsiri pankotsiki, pimpa-piintiri iyaari.’

⁴⁶ Tima kimosiri inkantyyaa yoka ompirataari aririka impiyi ompiratariri, aririka iñaapajiri imonkaratakiro ikantana-kiriri.

‡ 24:32 pankirintsi = higuera

47 Aritaki isinitainiri yaamawinta-jyaaniri okaratzi yasitari. Omapiro.

48 Iriima kaari-pirori ompirataari, ikantzi: 'Airo ipiyita ompirata-nari.'

49 Iwasankitaa-waitakiri pasini ompirataari. Jataki itsipatyaari sinki-ryaantzi.

50 Ari onimowaitziri ompirataari, ti iyotiro kitaitiri, tsika iwiraiyaa ooryaatsiri impiyi, imapoka-sitajyaa yariitajyaa.

51 Oshiki iwasankitaa-pajiri, yookajiri tsika ikasiya-kaitakiri owapyiimotan-taniri. Ari yiraawaityaa, yatsikai-kiwaityaa, inkimaatsitajyaa."

25

Ikinkithata-koitziro 10 mainaro

¹ "Iroka ikanta ipinkathari-wintantai Inkiti-satzi, isiya-kotaro 10 mainaro jatatsiri tsitiniri omonthai-yaari aawakaa-chani. Aayitanaki ootaminto.

² Tzimatsi 5 mainaro yotasirita-tsiri, tzimatsi aajatzi 5 mainaro kaari yotasirita-tsini.

³ Iroka 5 mainaro kaari yotasirita-tsini, aawitanaka ootaminto, iro kantacha kapichiini aanaki iyaaki.

⁴ Irooma pasini yotasirita-tsiri, aanaki iroori ootaminto, aanaki aajatzi oshiki iyaaki.

⁵ Ti impoki sintsiini aawakaa-chani, apaakiro owochokini, maaji-itanaki.

⁶ Okanta niyaankiiti tsitiniri, okimatzi ikaimaitzi, ikantaitzi: '¡Korakitaki aawakaa-chani, pimonthaa-wakyaari!'

⁷ Saakitanaki mainaro-payi, ojaikita-najiri iyaaki ootaminto-payi.

⁸ Okanta mainaro-payi kaari yotasirita-tsini, okamiwita-nakaro yotasirita-tsiri, okantziro: 'Pimpina iyaaki poota-minto, irootaintsi intsiwaki nasi naaka.'

⁹ Okantanaki yotasirita-tsiri: 'Airo, ari inthaata-nakyaasi nasi naari, pijati pamananta-painti awiroka.'

¹⁰ Ojaminthaita-paintzi amanantzi, ariitapaaka aawakaa-chani. Jatanaki okaratzi aamawintain-chari, omonthaa-wakari, yaanakiro tsika yoimosirinkaitiri. Yasitai-tanakiro ikyaa-piintaitzi.

¹¹ Okanta opiyawita-paaka mainaro jatatsiri amanantzi, okaima-kaima-witapaaka, okantzi: '¡Pasitaryiinaro naari!'

¹² Okimatzi yakaita-nakiro, ikantai-tziro: 'Ti noyotimi. Omapiro.'

¹³ Pisakisiri-yitaji awiroka, tima ti piyotiro kitaitiri, tsika inkarati ooryaatsiri impiyi Itomi Atziri."

Ikinkithata-koitziri kiriiki (Lc. 19.11-27)

¹⁴ 'Iroka ikanta Inkiti-satzi ipinkathari-wintantai, isiya-kotari atziri jatatsini intaina, yapatotakiri impiratani, ipanakiri okaratzi yasitari yaamaako-wityaaniri.

¹⁵ Tima ipanakiri aparoni-payi tinatatsiri ijaikitaki iiriikiti. Yoka impiratani yotasirita-tsiri kamiitha ipanakiri ikaratzi 5 tinatatsiri ijaikitaki kiriiki, pasini impiratani amataachari iyotasiritzi ipanakiri

ikaratzi apiti tinatatsiri ijaikitaki kiriiki, iriima owiraanta-paakarori ipanakiri aparoni. Jataki irirori intaina. *

¹⁶ Ikanta impirataitani ipaitakiri 5 kiriiki, yantawaita-kaakiri iiriikiti, ishikyaakiri, yaaji pasini ikaratzi 5 kiriiki.

¹⁷ Ari ikantakari pasini ipaitakiri apiti tinari ijaikitaki kiriiki, ishikyaajiri irirori, yaaji ikaratzi apiti tinari ijaikitaki kiriiki.

¹⁸ Iriima pasini ipaitakiri aparoni, yaanakiri iiriikiti, ikitatakiri kipatsiki.

¹⁹ Okanta osamanitaki piyaja ompiratariri asitariri kiriiki, ikaimakaan-tapajiri impiratani-payi iyotzi tsika ikantakiri iiriikiti.

²⁰ Pokapaaki ipaitakiri 5 tinari ijaikitaki kiriiki, iñaakapajiri pasini 5 tinari ijaikitaki kiriiki ishikyaakiri, ikantapaaki: 'Pinkathari, 5 tinari ijaikitaki kiriiki pipakinari pairani, yoka pasini 5 tinari ijaikitaki noshikyaajiri.'

²¹ Ikantzi Pinkathari: 'Ariwi nompiratani, yotasiriri pinatzii. Kapichiini kiriiki pikimpoyaakina, aritaki pinkimpoyaaji oshiki pasini kiriiki. Pimpoki, pintsipatyaana anintaajyaa.'

²² Ariitapaaka ipaitakiri apiti tinari ijaikitaki kiriiki, ikantapaaki: 'Pinkathari, apiti itinatzi ijaikitaki kiriiki pipakina, yoka pasini apiti itinatzi ijaikitaki noshikyaajiri.'

²³ Ikantzi Pinkathari: 'Ariwi nompiratani, amataachari iyosiritzi. Kapichiini kiriiki pikimpoyaakina, aritaki pinkimpoyaaji pasini oshiki kiriiki. Pimpoki, pintsipatyaana anintaajyaa.'

²⁴ Ipokapaaki ipaitakiri aparoni itinatzi ijaikitaki kiriiki, ikantapaaki: 'Pinkathari, noyotzi naaka masiryaantzi pinatzii, sintsiini pantawaita-kaantziri piiriikiti, ari okanta pishikyaan-tariri.'

²⁵ Irootaki notharowa-kaanta-kamiri, naanakiri piiriikiti, noki-tatakiri kipatsiki. Yoka namajimiri.

²⁶ Yakanaki asitariri kiriiki, ikantziri: 'Kaari-piro-siriri pinatzii awiroka, oshiki pipira-nita. Piyowitaka aritaki nonkisakimi aiorika pishikyiri kiriiki,

²⁷ piñaawitaka airo pimatziro awiroka, paminimi antawaita-kayimirini, aritaki ishikiniintakimi kiriiki, iriitaki pimpawa-jinarimi nopiyaka iroñaaka.'

²⁸ Ikantai-tanakiri ikaratzi saikain-tsiri: 'Paapithatiri tinatatsiri ijaikitaki kiriiki, pimpairi pasini impirataitani oshikyaakiri-iriri ikaratzi 10 itinatzi ijaikitaki kiriiki.'

²⁹ Tima inkarati otzimi-motakiri, aritaki ontzimimo-pirotairi. Iriima kaari otzimi-motzi, imapiroi-tairi yaapithai-tairi okaratzi tzimimowitariri.

³⁰ Paanakiri yoka kaari-piro-siriri, pookiri otsitini-kitzi. Ari yiraawaityaari, yatsikai-kiwaitajyaa inkimaatsi-waitajyaa."

Ikinkithata-koitziro mishakowintaantsi

³¹ "Aririka impiyaji Itomi Atziri omapiro impinkatharin-tsitapaji. Intsipata-jyaari maninkariiti, isiya-kota-jyaari pinkathari isaikantaro waniinkata-chari isaika-minto.

* **25:15** tinatatsiri ijaikitaki kiriiki = talento. Ikaratzi ishikitzi kiriiki, iriitaki aparoni talento, itinatzi 40 kilo. Antitacha impinatan-taiyaari 20 antawaita-tsiri aparoni osarintsi.

32 Yapatotajiri maaroni atziri tsika-rika isaikaji irirori. Inasita-jyaari imisaika-yitajiri. Inkimita-kotyaari atziri nasitariri ipiraitari ti ininti inkonowyaa.

33 ikatziya-yitairi ipira itako-pirotani irako-piroki, iriima ipira imaninta-yitziri yampatiki ikatziya-yitairi. †

34 Tima iñaanatairi Pinkathari inasitakari ipira irako-piroki, inkantiri: 'Pimpoka-jiiti maaroni, oshiki inkimosiritakajiimi Asitanari, pinampita-jyaaro tsika ipinkathari-wintantzi irirori, tima pairani iwitsika-yitzi-takamiro owakira iwitsikan-takarori kipatsi.

35 Tima piñaakina pairani aawitana notashi, pipakina nowariti. Piñaakina ayimatana nomiri, pipakina niriiri. Piñaakina nariitami pinampiki, pinisironkatagina piwankoki.

36 Piñaakina nosaraa-kowaitzi, pipakina nokithaatakari. Piñaakina nomantsiyataki, pamitakotagina nisita-kotan-taari. Iminkyaa-kaantaitakina, pipoka-sitagina paminana.'

37 Ari inkanta-jiiti kamiithasiriri: 'Pinkathari. ¿Tsika-paiti noñiimi pitasha-niintzi, nopantamiri piwariti? ¿Tsika noñiimi pimiriniintzi, nopantamiri pimiri?

38 ¿Tsika-paiti noñiimi, naakamiithatan-tamiri nowankoki? ¿Tsika noñiimika pisaraa-kowaitzi, nopantamiri pithaari?

39 ¿Tsika-paiti noñiimi pimantsiyatzi, yasitakoi-tzimi, nojatantari noñiimi?'

40 Inkanti Pinkathari: 'Tima pinisironka-yityaari ikaratzi awintaa-yitaanari nokimita-kaantajiri iyiki, naakataki pinisironkatzi. Omapiro.'

41 Impithoka-sita-nakiri inasitakari yampatiki, inkantiri: '¡Kaari-pirori! Pijati pinkimaatsita-jyaari paamari kaari tsiwaka-nitaatsini ikasiya-kaita-kiriri Kamaari intsipata-jyaari maaroni imaninkariti irirori.

42 Piñaawitakana notashi-niintzi, ti pimpina noyaari. Ayimatakina nomiri, ti pimpina niriiri.

43 Piñaawitana nariita pinampiki, ti pinisironkatyaana piwankoki. Piñaawitakana nosaraa-kowaitzi, ti pimpina nonkithaatyaari. Piñaawitakana nomantsiyatzi, iminkyaaaitakina, ti pimpoki piñiina.'

44 Ari inkanta-witanakyaa kaari-piro-siriri: 'Nowinkathariti, ¿tsika-paiti noñaawitami pitashi-niintzi, pimiriniintzi, pipoki nonampiki, pisaraa-kowaitzi, pimantsiyatzi, iminkyaaitzimi, titzimaita nonisironkatyaami?'

45 Inkanti Pinkathari: 'Tima piñaakiri yasonkaa-waita yokaiti kaari iriipirota-tsini, tira pinisironka-yityaari, naakataki pantzimotaki. Omapiro.'

46 Irootaki yatsipitan-tyaarori kanta-jitaa-chani owasankitaantsi. Iriima inkarati kamiithasiritaa-tsini, irasi iwiro yañaayitaji."

26

Ikamanta-wakaita yaakaantiri Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ikanta ithonka-nakiro Jesús okaratzi ikinkithata-kotakiri, ikan-tanakiri iyomitaani:

† 25:33 ipiraitari itako-pirotani = oisha = oveja; ipira imaninta-yitziri = cabra

² “Piyojiitzi awiroka oyotapaaka apiti kitaitiri yoimosirinkai-tairo Anankoryaantsi. Ari yaakaan-taitiri Itomi Atziri ipaikakoitiri.”

³ Ikanta ijiwari Ompira-tasorintsitaari-payi, Yomitaan-taniri-payi aajatzi Antari-kona-payi, ipiyojiitaka iwankoki Caifás ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari.

⁴ Ari ikamanta-wakaa-jiitaka, ikantzi: “Thami amatawitiri Jesús ayiri awa-kaantiri.

⁵ Iro kantacha, airo amaimanitziri kitaitiri yoimosirinkaita, ikisakowintari = kari atziri-payi.”

Isaitan-taitari Jesús kasankari

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Ikanta yariitaka Jesús nampitsiki Asinonkaa-pankoniki, ikyaapaaki iwankoki Simón omawitari pairani pathaa-rontsi.

⁷ Ari ariitapaaka kooya amakotaki kasankari, kamiitha okantaka onaki iwitsikai-tziro mapi, oshiki owinaro. Osaitan-tapaakari iitoki Jesús isaikaki iwajiita. *

⁸ Ikisajiitanaka iyomitaani iñaakiro, ikantajiitanaki: “¿Paitama aparawaitan-tarori?”

⁹ Aritaki aakimi oshiki kiriiki aririka ampimanta-kiromi, iriitaki ampasityaaririmi asinonkainkari.”

¹⁰ Iyota-kotakiri Jesús ikinkithasiritari, ikantziri: “¿Paitama pikisan-tarori kooya? Kamiitha noñaakiro naaka antakiri.

¹¹ Irasi iwatyiro pintsipatyaari asinonkainkari, irooma naaka airo piñiuro pintsipata-piintyaana.

¹² Tima ojiwatatzii iroka kooya osaitan-tanaro kasankaari omishatyaana tsika onkanyaa ipaikakoitina apaata.

¹³ Tsika-rika ikamantantai-tairo Kamiithari Ñaantsi, aritaki inkinkithata-koitajiro aajatzi iroka kooya, inkinkithasiritan-taityaarori antakiri iroori. Omapiro.”

Ipimantantzi Judas

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Ikanta Judas Nampitsiwiri karawitariri 12 iyomitaani Jesús, ijata-sitakiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari.

¹⁵ Ikinkitha-waita-kaakiri, ikantziri: “¿Paitama pimpinari aririka namakimiri?” Iñaakai-takiri ikaratzi 30 ipiwiryaa kiriiki impaitiriri.

¹⁶ Aripaiti yitanakaro Judas yamina-minatziro tsika-paiti yaakaan-tiri.

Owiraantarori yakyoota-najiri iyomitaani-payi

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Tima monkarata-paja itarori kitaitiri iwanta-piintai-tarori yatan-taitari kaari ikonowaitzi siñakaironi, pokajiita-paaki iyomitaani Jesús, isampita-paakiri: “¿Tsika ankotsita-kaantika ayaari oimosirinkantyaarori Anankoryaantsi?”

¹⁸ Ari ikantzi irirori: “Pijati nampitsiki. Ari pimonthaakyaa atziri, pinkantiri: ‘Ikantzi oyomitaanari: “Noyotzi irootaintsi nompyaakotyaa, nonintzi nojati piwankoki noimosirinkyaa kitaitiri Anankoryaantsi, nontsipatyaari noyomitaani-payi.” ’ ’ ”

* 26:7 mapi = alabastro

¹⁹ Imatakiro iyomitaani okaratzi ikantakiriri Jesús. Ikotsita-kaantaki iyaari kitaitiri Anankoryaan-tsiki.

²⁰ Aritaki tsitiniityaanaki yariita-paaka Jesús, saikapaaki iwajiityaa itsipata-paakari iyomitaani ikarajiiitzi 12.

²¹ Ikanta iwajiita, ikantzi Jesús: "Pikarajiiitaki pakyootana aka, tzimatsi aparoni aakaantinani. Omapiro."

²² Owasiri ikantajiiitanaka. Aparo-payi yitanakaro isampitziri, ikantziri: "¿Naakama Pinkathari?"

²³ Ikantzi Jesús: "Itzimi-rika oochoantakironi yatantaitari tsika noochaantziro naaka, iriitaki aakaantinani.

²⁴ Omapirotatyyaa impyaakotyaa Itomi Atziri, tima irootaki isankinata-koitakiri pairani. Iro kantacha nokantzi naaka: 'Airo itzimaa-jatzimi yoka, aakaantirini Itomi Atziri.' "

²⁵ Ari ikantanaki Judas pithoka-sitan-taniri: "¿Naakama Yomitaa-nari?" Ikantzi Jesús: "Irootaki pikantakiri awiroka."

²⁶ Tima ainiro isaiki iwajiita, yaakiro Jesús yatantaitari, ipaasoonki-wintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri iyomitaani, ikantziri: "Iroka, piyaaro, nowatha onatzii."

²⁷ Yaakotakiro iraitziri, ipaasoonki-wintakiro, ipakotakiri iyomitaani, ikantziri: "Pirajiiiti maaroni,

²⁸ tima niraani onatzii iroka, irootaki ñaakanta-pirotironi aapatyyaa-wakaan-tajyaari, irootaki sitowaa-tsini yaripiroi-tantyaariri kaari-pirosiriri.

²⁹ Pinkimi nonkanti, airo niritaaro iroka irojatzii apaata aririka impinkathari-wintantai Asitanari, aripaiti apiitairori."

Ikinkithatziro Jesús imanakowintanti Pedro

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Ikanta ithonka-nakiro ipantha-kotziri Pawa, jaitijiiitanaki yinkaitoniki.

³¹ Ikantanakiri Jesús iyomitaani: "Irootantsi pookina iroñaaka tsitiniri. Tima irootaki isankinata-koitakiri pairani ikantaitzi:

Nowiri aamaako-wintariri ipiraitari, aritaki inthonkakyaa yoiwaraa-nakyaa ipira.

³² Iro kantacha aririka nañaaji, Tapowinikira piñaapajina."

³³ Ari yakanaki Pedro, ikantzi: "Aritakima yookajiiitakimi pasini-payi, airo nomatziro naaka."

³⁴ Ikantziri Jesús: "Iroñaaka tsitiniri tikira iñiita waripa, mawasatzi pinkantaki: 'Ti noñiiri Jesús.' Omapiro."

³⁵ Ikantzi Pedro: "Airo nookimi, aritaki ankarati ankami." Ari ikantajiiitaki aajatzi maaroni iyomitaani.

Yamani Jesús Tononkaitoniki

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta yariitaka Jesús itsipatakari iyomitaani ipaitai-tziro Tononkaitoniki, ikantapaakiri iyomitaani-payi: "Ari pisaikawaki aka, nojaniintawaki naaka anta, namani."

³⁷ Apatziro yaanakiri Pedro aajatzi apiti itomi Zebedeo. Tima oshiki yiraako-sirita-paakari Jesús.

³⁸ Ikantziri: "Owamai-mata-tyaana nowasirinka. Ari pisaikawaki awiroka aka, thami asakisiriti."

³⁹ Awisanaki kapichiini irirori Jesús. Tyiirowa-paaka, amanapaaki. Ikantzi: “Asitanari, pinintzi-rika awiroka, pokakaakowintina onkarati nonkimaatsityaari. Airo panta-kayinaro noninta-witari naaka, apatziro pimata-kayinaro pininta-kaakinari awiroka.”

⁴⁰ Ipiya-sita-pajari iyomitaani, iñaapaa-tziiri imaajiitzi. Ikanta-paakiri Pedro: “¿Tima pinkisa-sityaaro kapichiini piwochoki, pintsi-patyaana asakisiriti? †

⁴¹ Pisaakiti, pamani, paamaiyaa otsimikari pikinakaa-sitani. Oshiki okaratzi kamiithata-tsiri pikowawitari pantirimi, iro kantacha ti pinkisa-siwai-nityaa.”

⁴² Aajatzi ipiyanaja Jesús, amanapaji, ikantzi: “Asitanari, iroorika natsipityaari nonkimaatsityaaro iroka, aritaki nomatakiro pininta-kaakinari.”

⁴³ Ikanta ipiyapaja, aajatzi iñaapajiri imaajiitzi, tima antaro okantaka iwochokini.

⁴⁴ Ipiya-pithata-naari, mawa ipiyaka yamani. Irojatzzi yapiitapaji ikantakiri inkaaranki.

⁴⁵ Ari ipiya-sita-paakari iyomitaani, ikantapaakiri: “¿Irojatzzima pimaajiitzi? Monkarata-paaka yaakaan-tantai-tyaariri Itomi Atziri, yaitanakiri kaari-piro-siririki atziri.

⁴⁶ Pimpiriinti, thami ajataji. Okaakitzi-mata-paaki pimantinani.”

Yairikai-takiri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Iñaawai-minthaitzi Jesús ariitapaaka Judas, ikarata-piintziri 12 iyomitaani. Oshiki atziri itsipata-paaka, yamayitaki iwisa-minto, ipasaminto. Ityaantani inatzii ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari, irasi aajatzi antari-kona-payi.

⁴⁸ Tima ikamantzi-takari yamayitakiri yoka pithoka-sitan-taniri, ikantakiri: “Itzimi-rika nowithata-paakyaari nonintaata-paakiri, iritaki, pairikiri.”

⁴⁹ Ari itsitoka-paakari Judas okaakiini Jesús, ikantapaakiri: “Yomitaanari.” Inintaata-paakiri iwithata-paakari.

⁵⁰ Ari isampitziri Jesús, ikantzi: “Ashininká, aritaki ariitakami aka, pimatirotyaa pipoka-sitziri.” Pokajiita-paaki itsipayita-paakari, yairika-paakiri Jesús, yoosota-nakiri.

⁵¹ Ikanta tsipata-kariri okaakiini Jesús, inosika-nakiro iyotsiroti, itotzitakiri iyimpita inanpiri ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari.

⁵² Ikantzi Jesús: “Piwajiro piyotsiroti tsika paakiro. Tima inkarati owisantantaroni iroka kotsiro, aritaki iwisaitakiri irirori.

⁵³ Piyotzi awiroka, kantacha namaniri Asitanari, aritaki intyaan-kakimi oshiki-pirota-tsiri maninkariiti kisakowintyaa-nanimi. ‡

⁵⁴ Iro kantacha ari omonkaratari okaratzi isankinata-koita-kinari pairani.”

⁵⁵ Ipithoka-sita-nakari Jesús ikaratzi pokaintsiri, ikantziri: “¿Naakama kosintzi pamasitan-tanari piwisa-minto aajatzi pipasaminto? ¿Tima piña-piintina noyomitaantzi maaroni kitaitiri aka tasorintsi-pankoki, kaarima paantana anta?

† 26:40 kapichiini = aparani-machiini hora ‡ 26:53 oshiki-pirota-tsiri maninkariiti = 12 legión; legión = oshiki-piroriiti iwayiriti wirakocho, inkarati 3000 owayiri, tirika inkarati 6000

⁵⁶ Ari onkanyaari, irootaki omonkaratan-tyaari okaratzi isank- inatakiri pairani Kamantan-tzinkari.” Ari isiyayitanaka maaroni iyomitaani-payi, yooka-nakiri Jesús apaniroidi.

Yapatowintaitari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54,63-71; Jn. 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Tima inkarati airikapaa-kiriri inkaaranki Jesús, irijatzi aanakiriri iwankoki Caifás ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari. Ari yapatojiita Yomitaan-taniri-payi aajatzi Antari-kona-payi.

⁵⁸ Nosikacha niitsiniikiroidi Pedro iyaatako-wintziri Jesús, iro- jatzi yariitan-tapaakari iwankoki ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari. Kyaapaaki owaankiiri-tsitiki pankotsi, itsipata-paakari kimpoyaan- taniri, inintzi Pedro inkimako-wintiri tsika inkantaitiri Jesús.

⁵⁹ Ikanta ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari itsipatakari ikaratzi apatotain-chari, yaminawitaka ipaita thaiya-kotyaarini Jesús om- poñaan-tyaari iwa-kaantiri.

⁶⁰ Ti iñaamaityaa, ipokawitaka oshiki nintatsiri inthaiya-kotyaarimi. Irojatzi ikatziyan-tanakari apiti thaiya-kota-nakariri,

⁶¹ ikantanaki: “Nokimiri naaka chapinki iñaawaitzi ikantzi: ‘Ari nomporokairo tasorintsipanko, iro awisawitakyaa mawa kitaitiri, nonthonkajiro nowitsikairo.’ ”

⁶² Ari ikatziyanaka ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari, ikantanakiri Jesús: “¿Paitama kaari pakanta? ¿Tima piyota-kotiro okaratzi ikantakoi-tzimiri?”

⁶³ Irojatzi imairitaki Jesús, ti yaki. Ari isintsi-thata-nakiri, ikantziri: “Pimpairyiri Añaanita-tsiri Pawa, noyotan-tyaari omapiro onkarati pinkantinari. ¿Awirokama Saipatzii-totaari Itomi Pawa?”

⁶⁴ Ari yakanaki Jesús, ikantziri: “Irootaki pikantakiri awiroka. Iroñaaka piñiiri Itomi Atziri isaiki-motairi irako-piroriki Pawa Sintsi- pirori impinkatha-ritai. Ari piñaajiri impiyi inkinapaji minkoriki.”

⁶⁵ Ikanta ikimawakira Ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari, is- araanakiro iithaari ikisanaka, ikantanaki: “Naakiro, ipairyaa-sitakari Pawa. Tikatsi aninti pasini inkanta-koitiri. Pikimajiitaki awiroka ithainkakiri Pawa.

⁶⁶ ¿Tsikama pikanta-jiitzi awiroka?” Ari ikantajiitzi ikarajiitzi: “¡Tzimaki ikinakaa-sitani! ¡Ontzimatyii inkami!”

⁶⁷ Ari ichoonta-poro-waita-nakiri. Tzimatsi pasini kaposaporo- waita-nakiriri. Tzimatsi pasini pasaporo-waita-nakiriri.

⁶⁸ Ikantziri: “¡Saipatzii-totaari! ¿Kamantan-tzinkari pinatzii, intsityaa pinkantina ipaita pasawaitzimiri?”

Ikantzi Pedro: Ti noñiiri naaka Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Irojatzi isaikaki Pedro intakiroki, ari oñaapaakiri otzikataaro, okantapaakiri: “¿Tima awiroka itsipata pairani Jesús Tapowini-satzi?”

⁷⁰ Oshiki ñaakiriri Pedro itikanakiro, ikantzi: “Tityaa, ti noyotiri ipaita pikantanari.”

⁷¹ Ari isitowa-paintzi Pedro itantotai-takiro kaankirin-tsiki. Aajatzi oñaapajiri pasini ompirataaro, okantapaakiri itsipayitakari: “Irijatzi yoka itsipata-piintari Jesús, Kasiyakaawini-satzi.”

⁷² Ari yapiita-nakiro Pedro itikanakiro, ikantzi: “Omapirotyaa, iyotzi Pawa, ti noyotiri naaka yoka atziri pikantanari.”

⁷³ Tikira osamaniti, yapiitakiri ikaratzi itsipatakari ikantziri: “Awirokatakari itsipata-piintari Jesús, tima Tapowini-satzi pinatzii, iri-iwaitaki iñaawaita-piintzi irirori.”

⁷⁴ Ikantanaji Pedro: “Timachiini, ti noyotiri yoka atziri pikantanari. Apatziro iyotzi Pawa nothaiya-rika, iriitaki wasankitainani.” Ari iñaanaki waripa.

⁷⁵ Ari ikinkithasirita-najiro Pedro ikantakiriri Jesús: “Tikira iñiita waripa, mawasatzi pinkanti: ‘Ti noñiiri Jesús.’ ” Sitowanaki Pedro, antaroiti yiraawaitanaka.

27

Yaitanakiri Jesús Pilato-ki

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Okanta okitaitita-manaji, apatota-manaka ijiwariti Ompira-tasorintsitaari aajatzi antari-kona-payi, ikamanta-wakaa-jiitaka iwiri Jesús.

² Ari yoosaita-nakiri Jesús, yaitanakiri isaiki ijiwari wirakocha ipaita Poncio Pilato, jiwari-pirori inatzii irirori.

Ikamantakari Judas

³ Ikanta Judas pithoka-sitan-taniri, iyotanaki iwamaakaanta-sitaitakari Jesús. Antaroiti ikinkithasiritanaka, yaanajiri 30 kiriiki yoipyaa-jiniri ijiwari Ompira-tasorintsitaari aajatzi antari-konaiti,

⁴ ikantapajiri: “Yoka piiriikiti. Ti onkamiithati okaratzi nantakiri. Tikatsi yanti Jesús naakaanta-sitakari.” Ikantajiitanaki irirori: “Taanitya, piyotziro awiroka.”

⁵ Yookanakiri kiriiki tasorintsi-pankoki, isiya-pirota-nakityaa ipiyanaka, sitsikapaaka.

⁶ Ikanta ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari, yaajiri kiriiki, ikanta-wakaa-jiita: “Ti osinitaa-ntsiti ankimpoyaaajiri kiriiki, tima iriitaki apinawinta-kiriri iwan-taityaariri.”

⁷ Ikanta-wakaa-jiita: “¿Tsika ankanti-rika kiriiki?” Ikantajiitzi: “Thami amanantan-tyaaro pitzithari-pathata-tsiri, tsika inkitaitiri inkamayiti pasini-satziiti atziri.”

⁸ Irojatzii iroñaaka ipaitai-tziro iroka kipatsi: “Iraantsi-patha.”

⁹ Ari omonkaratari isankinatakiri pairani Kamantaniri Jeremías, ikantaki:

Yaitakiri 30 kiriiki,

Iriitaki inintajiitakiri Israel-iiti impinaitiri,

¹⁰ Irootaki yamanantan-taitakari pitzithari-patha,

Irootaki inintakaa-kinari Pinkathari namanantiro.

Isampitakiri Pilato yoka Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Ariitaka Jesús isaiki jiwari wirakocha, isampita-wakiri, ikantziri: “¿Awiroka iwinkathariti Judá-iti?” Yakanaki Jesús, ikantzi: “Irootaki pikantakiri awiroka.”

¹² Ikanta ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari aajatzi Antari-kona-payi, oshiki ithaiya-kowita-paakari Jesús. Ti yakamaityaa irirori.

13 Ikantzi Pilato: “¿Tima pinkimi okaratzi ikantakoi-tzimiri?”

14 Irojatzí imairitaki, ti yaki. Oshiki okantzimosiryaa-nakiri Pilato yoka Jesús.

Imishakowintai-tziri Jesús iwamaitiri

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

15 Tzimatsi yamita-piintari ijiwariti wirakocha: Maaroni osarintsi aririka yoimosirinkyaa Judá-iti, imisitowa-kaantziri yasitakoi-tziri ishininka itzimi-rika inintajitakiri irirori.

16 Tzimatsi aparoni Judá-iti yaakaan-taitziri ipaita Barrabás, ikimakoitani inatzii yoka yantakiro kowiinkata-tsirí.

17 Ikanta yapatojitaka atziri, isampitantaki Pilato, ikantzi: “¿Ninkama pinintziri nomisitowa-kaantiri? ¿Iriima Barrabás? ¿Iriima pinintziri Jesús ipaitai-tziri Saipatzii-totaari?”

18 Iyotzi Pilato isamaitari Jesús, irootaki yaakaan-taitan-tariri.

19 Tima otyaankaki inkaaranki iina Pilato kamantirini, ikan-takiri: “Airo pantawinthatziri awiroka kamiithasiriri. Tima oshiki imisimpyaakina tsitiniri, antaro omintharowa-siryaaakina.”

20 Iro kantacha yokapayi ijiwari-piroti Ompira-tasorintsitaari aajatzi antari-kona-payi, itsimaakiri piyotain-chari atziri, ikantzi: “Irootaki kamiithatatsi imisitowaitiri Barrabás, iriima Jesús iwamaitiri.”

21 Yapiita-nakiro jiwari wirakocha isampitantzi: “¿Ninkama pin-intziri nomisitowa-kaantajiri?” Ikantajitzi maaroni: “¿Iriitaki Barrabás!”

22 Ikantzi Pilato: “¿Tsikama nonkanti-rika Jesús ipaitai-tziri Saipatzii-totaari?” Ikantajitzi atziri: “¿Pipaika-kota-kaantiri!”

23 Ari ikantzi ijiwari wirakocha: “¿Tzimatsima kaari-pirori yantakiri?” Aikiro isintsitatzi ikaimajitzi atziri, ikantzi: “¿Pipaikakota-kaantiri!”

24 Ari iyotanaki Pilato ampinaasi-waita isampitziri, tima omapiro ikatsima-jiitaki atziri. Ikaimakaantaki nijaa, iñiitakiri maaroni iki-waakotanaka, ikantzi: “Tira naaka kanta-sityaaroni iwamaitakiri-rika kamiithasiriri. Awiroka kanta-sityaaroni.”

25 Ikantajitzi atziri piyotain-chari: “Irootaki nokowajitzi, naaka yookoiti ipaita-rika awisain-tsini, imaitajiri aajatzi inkarati noncharini-yitajyaari, yookoitari irirori.”

26 Ari imisitowa-kaantai-takiri Barrabás. Iriima Jesús ipasata-kaanta-nakiri, imishakowintakiri ipaikakoitiri.

27 Ikanta owayiri-payi, ikyaakaa-nakiri Jesús iwayiri-pankotiki. Ari yapatowinta-kariri. *

28 Isapokai-tapaakiri Jesús, ikithaatan-takari kityonka-masita-tsirí osiyarori ikithaata-piintari pinkathari-yitatsiri.

29 Yamathaitan-takari kitoochii-tapo, yairika-kaakiri irako-piroki saworo-karakí. Ityiwasi-tzimaitari ithainka-mawaitziri, ikantajitzi: “¿Apinkathatziri iwinkathariti Judá-iti!” †

30 Oshiki ichoonta-poro-waitakiri, iposaina-waitantari saworo-karakiki.

31 Ikanta ikaratakiro isironta-winta-waitari. Isapokainiri ikithaata-kiriri inkaaranki, ikithaatainiri iithaari, yaanakiri ipaika-kotiri.

* 27:27 iwayiri-pankoti = pretorio † 27:29 Iro yamita-piintari pinkathari yamathaitaro poriryaa-yitatsiri, yairika-piintziro aajatzi irako-piroriki asiro-karakí.

*Ipaikakoi-tziri Jesús irojatzi ikamantakari**(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)*

³² Ikanta ijajiitanaki, imonthaakari Simón poñaachari Cirene, ikanta-nakiri yanatiro ipaikakoi-tantyaariri Jesús.

³³ Irojatzi yariitan-takari tonkaariki ipaitai-tziro Atzirii-toni.

³⁴ Ari ipakoitakiri Jesús kachori ikonowai-takiro iyipitintsi, ikanta ithotawakiro kapichiini, ti iriro. ‡

³⁵ Ikanta ipaikakoi-takiri. Yaakiro owayiri-payi iithaataru Jesús, yooki-mota-wakai-yitakaro, ikimita-kaantakiro iñaary-taita iytantyaari itzimi ayironi. Ari omonkaratari ikinkithatakiri pairani Kamantan-tzinkari, ikantaki: Ipawakaakaro nomanthaki.

Iñaariwintakaro iytantyaari itzimi-rika ayironi.

³⁶ Ari isaikajiitaki yaminako-wintziri.

³⁷ Isankinaitaki ipaikakoi-tanta-kariri, okantzi: YOKA JESÚS, IRIITAKI IWINKATHARITI JUDÁ-ITI. Intsirika-koita-kiniri jiñoikiini ipatziinaki.

³⁸ Itsipatai-takiri apiti kosintzi ipaikakoi-tziri, iwatzika-koitaki irako-piroki, pasini yampatikiri.

³⁹ Ithainka-mawaitakiri ikaratzi awisayita-tsiri anta, itikai-nata. §

⁴⁰ Ikantai-tziri: “Awiroka porokironi tasorintsi-panko, iro awisaki mawa kitaitiri piwtsikairo. Awirokami Itomi Pawa piwawisaa-kotajyaa. ¿Paitama kaari payiitanta ipaikakoi-takimi?”

⁴¹ Ari imatzitakaro ijiwari-piroriti Ompira-tasorintsitaari, Yomitaantaniri-payi, Nasitantaniri-payi, aajatzi antari-kona-payi, ikantajiitzi:

⁴² “Iwawisaa-kotziri pasini, ¿kaari imatantaro iwawisaa-kotajyaa irirori iriimi iwinkathariti Israel-iiti? Ari iwawisaa-kota-jyaami ipaikakoi-takiri, aritaki ankimisanta-kirimi

⁴³ Yawintaari Pawa, intsityaa añiiri omapiro-rika itakotari ari iwawisaa-kotajiri. Tima inkanta-piintzi: ‘Naaka Itomi Pawa.’ ”

⁴⁴ Ari imatzitakaro kosintzi itsipatakari ipaika-kota, ithainkima-waitakiri.

*Ikamantakari Jesús**(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)*

⁴⁵ Ikanta itampatzikata-paaki ooryaatsiri, omapoka-sitanaka otsitini-tanaki, irojatzi osihityaan-tanaka. *

⁴⁶ Ari ikaimanaki Jesús sintsiini, ikantanaki: “¡Elí! ¡Elí! ¿Lama sabactani?” (Iro akantziri añaaniki aroka: “¡Pawá! ¡Pawá! ¿Paitama pookan-tanakanari?”)

⁴⁷ Ikanta saikawinta-kiriri, ikimawakiri ikaimanaki, ikantajiitzi: “Pinkimiri, ikaimatziiri Elías.”

⁴⁸ Isiya-painta, imitzitziya-paintzi manthakintsi kipishaariki, yankowii-takiniri saworo-pankiki, iwaan-kakota-kiniri yatsimiyaata-wakiro.

⁴⁹ Ikantajiitzi pasini: “¡Piwashaantiri! Añaawakiri ari impokaki Elías yookakaa-wintairi.”

⁵⁰ Yapiita-nakiro Jesús ikaimanaki sintsiini, pyaakotanaka.

‡ **27:34** Irootaki yoitaitziriri atziri airo ikimaatsitanta aririka iwasankitaaitiri. § **27:39** Iro yamijiitari Judá-iti itikai-nata aririka ithainka-siritanti. Irootaki osiyarori amijiitari aroka-payi, aririka oototiri atziri anthainka-siritiri, ankantiri: “¡Piñaakiro! ¡Pikimakiro!”

* **27:45** Ooryaatsiri

⁵¹ Okanta tasorintsi-pankoki, saraanaki niyaankiki ithatasii-tzirori, apimanki okantanaka, itanakaro jinoki irojatzzi osaawiki. Antaroiti onikanaka kotaayitanaki mapi.

⁵² Ithonka iporoka-kotanaki kaminkari, oshiki añaajatsi kami-ithasiriri kamawitain-chari.

⁵³ Tima yañaajira pairani Jesús, ikaratzi añaajatsiri isitowanajiro omoroki jatayitaji nampitsiki tasorin-tsita-tsiri, oshiki atziri iñaakayitaari. †

⁵⁴ Ikanta ijiwari owayiriiti aajatzi ikaratzi ikatziya-wintari Jesús, iñaakiro onikaro, iñaakiro okaratzi awisain-tsiri, antaroiti itharowanaki, ikantanaki: “¿Omapiro-witatyaama Itomitari Pawa yoka?”

⁵⁵ Amina-kotakiri anta oshiki kooya. Irootaki poñainchari Tapowiniki oyaatziri Jesús, oshiki amitaakota-piintakiri.

⁵⁶ Iroka okarajiitzi: María Pankothanthaari-sato, María iriniro Jacobo aajatzi José, aritaki osaikakiri aajatzi iriniro itomi-payi Zebedeo.

Ikitaitakiri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Okanta otsitiniityaanaki, ari ipokaki ashaaranta-chari poñaachari Tonkaironiitoniki, ipaita José. Irijatzzi iyomitaani Jesús.

⁵⁸ Ijata-sitakiri Pilato, ikantapaakiri: “Pisinitinari nonkitatajiri Jesús.” Nintaki Pilato yaanajiri inkitatairi.

⁵⁹ Ikanta José, iponatan-taari Jesús kitiri manthakintsi.

⁶⁰ Iwakota-paintziri owakiranataki imoronta-kaantziri José siranta ikasiya-kaari kaminkari, ipinaa-kaantaki antaroiti mapi, ishipita-kotan-takari. Piyanaka José.

⁶¹ Okanta María Pankothanthaari-sato, aajatzi pasini María, amina-jiitaki tsika ikitaitakiri.

Aamaako-wintariri tsika ikitaitakiri

⁶² Okanta awisanaki iwitsika-winta-piintaitaro kitaitiri imakoryaan-taitari, ari ijataki ijiwari Ompira-tasorintsitaari aajatzi Nasitantaniri anta iwankoki Pilato,

⁶³ ikantapaakiri: “Pinkathari, chapinki ainiro yañaawita kamatawiri, nokimiri ikantzi: ‘Aririka nonkama-witakyaa, iro awisaw-itakyaa mawa kitaitiri, aritaki nañaaji.’

⁶⁴ Pintyaanki aamaakowintyaarini irojatzzi omonkaratan-takyaari mawatapaintsiniri kitaitiri. Aamaa-sityaa ijataki tsitiniri iyomitaani-payi, yaajatiri. Inkantiri atziri-payi: ‘¡Añaaji Jesús!’ Aririka imatakiro, aritaki owatsi-pirotakyaa yamatawitanti.”

⁶⁵ Ikantanaki Pilato: “Yoka owayiri-payi, paanakiri, pinkantiri yaamaako-wintyaari tsika okanta pinintziro awiroka.”

⁶⁶ Jaitijiitaki tsika iwakoitakiri Jesús, iwitziñaaka-kota-paakiri omoroki. Ari isaika-winta-jiitzi.

28

Yañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

† 27:53 nampitsi tasorin-tsita-tsiri = Aapatyaawini

¹ Okanta awisanaki kitaitiri imakoryaan-taitari, aritaki kitaititamanaji itapiintarori kitaitiri. Ananinkanaka María Pankothanthaarisato aajatzi pasini María aminiro tsika ikitaitakiri Jesús.

² Omapoka-sitanaka onika sintsiini, tima yayiita-paakitzi Imaninkariti Awinkathariti, katziya-paaka kitataari-moroki, isirinka-paakiro mapi yasitan-taita-karori, ari isaikapaaki.

³ Siparyaa ikantapaaka iroowaitaki oorinta ookatha-rontsi. Kita-maaroki okantaka iithaari iroowaitaki okitamaaro-tzi sharaka.

⁴ Ikanta owayiri aamaako-wintariri kitataari, antaro itharowanaki, piyonkawaitanaka iñaawakiri maninkari, tyaanaki osiyawaitakaro inkamana-kityiimi.

⁵ Ari iñaanata-nakiro maninkari kooya-payi saikain-tsiri, ikantziro: “Airo pitharowan-tajitana awiroka. Noyotaki iriitaki pipoka-sitzi Jesús ipaikakoi-takiri.

⁶ Ti isaiki aka, añaaji, aritaki ikantzi-takami chapinki. Pimpoki, paminiro tsika inaryaa-witaka.

⁷ Pimpiyanaki, pinkamantiri iyomitaani-payi añaaji Jesús ikamawitaka, ijiwataimi Tapowiniki, aritaki piñaajiriri anta. Irootaki ikantaitakinari nonkamantimi.”

⁸ Ti oshintanaki kooya-payi opiya-pithata-nakaro kaminkari-moroki, oimiraa-nakiro, iro kantacha oshiki otharowintanaka, osiyana-kityaa kooya-payi ojati onkamantiri iyomitaani. Osiya-minthaita onkamantiri iyomitaani,

⁹ imonthaakaro Jesús awotsiki, iwithata-wakaro. Ojata-sita-nakiri ikatziyaka, otyirowa-sita-paakari, awithano-kitakiri.

¹⁰ Ari ikantziro Jesús: “Airo pitharowan-tasiwaitana. Pijati, pinkamantiri ikaratzi nirintzitari, ijati Tapowiniki, aritaki iñaayita-jinari anta.”

Ikinkithatakiri owayiri

¹¹ Okanta opiyajitanaka kooya, jatanaki aajatzi owayiri-payi nampitsiki, ikamantakiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari okaratzi awisain-tsiri.

¹² Ari yapatojiitanaka aajatzi antari-kona-payi, ikanta-wakaa-jiitaja: “¿Tsika ankantyaaka amanakotan-tyaariri?” Ikaimakiri owayiri, iyomitaa-naakiri ikantziri: “Yoka oshiki kiriiki nompinatimiri,

¹³ pinkantiri atziri-payi: ‘Ipokajitaki niyaankiiti tsitiniri iyomitaani, nomaa-minthaitzi naaka, ikosita-paintziri.’

¹⁴ Aririka inkimaki ijiwari wirakocha, naaka kantako-wintimini airo iwasankitaantami.”

¹⁵ Yaakiri owayiri-payi ipinaita-kiriri, imatakiro ikamantantayitakiro ñaantsi okaratzi ikantai-takiriri. Irootaki imatzita-nakari aajatzi aparo-payi Judá-iti ikamantantziro iroka ñaantsi irojatzi ikantziro iroñaaka.

Ityaantziri Jesús iyomitaani

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ikanta 11 iyomitaani Jesús jataki Tapowiniki, osaikira otzisi ikantzi-takariri Jesús tsika iñaajiri.

¹⁷ Ikanta iñaawajiri Jesús, ityirowa-sita-waari. Tzimatsi kisosirita-tsiri, ikanta-siriziti: “Iriitaa-jataki Jesús.”

¹⁸ Ari ipokapaaki Jesús okaakiini, ikantapaakiri: “Tima inthonkyaa ipinkathai-taana inkitiki aajatzi kipatsiki.

¹⁹ Irootaki nonkantan-tyaamiri awirokaiti: Pijati pinthonkiro maa-roni nampitsi, pinkimisanta-kaayitairi atziri-payi. Aririka inkimisanta-yitaji, pinkiwaa-yitairi, tima iriitaki isiniyitairi Asitairi, Itomi, aajatzi Tasorinkantsi. *

²⁰ Piyomitaa-yitairi yantairo okaratzi noyomitaa-yitakimiri awiroka. Irooma naaka nasi nowatyiiro nontsipata-jyaami, irojatzi apaata onthonkan-tajyaari kipatsi." Ari onkantyaari.

---

* 28:19 Wairontsi

KAMIITHARI ÑAANTSI ISANKINATAKIRI MARCOS

Ikamantantakiri Juan Kiwaatan-taniri
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9,15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Iroka okanta opoñaan-tanakari Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Itomi Pawa, yoka Jesús Saipatzii-totaari.

² Iriitaki isankinata-kotakiri Kamantan-tzinkari Isaías, ikantzi: Pamini, aritaki nontyaantaki ityaaroni inkamanta-kotimi, Iriitaki witsikaan-timini tsika pinkina-paaki.

³ Tzimatsi kaimapain-tsini otzisi-masiki, inkantan-tapaaki: Piwamiithatainiri Awinkathariti tsika inkinapaaki. Pinkimita-kaantiro itampatzikai-tziro awotsi.

⁴ Tima pokaki Juan otzisi-masiki, ikamantantzi, ikinkithata-kota-paakiro tsika okanta-kota kiwaataantsi, ikantan-tapaaki: "Piwashaantajiro kaari-pirori, aritaki impyaakoi-tajimiro pikaaripiro-siri-witaka."

⁵ Oshiki pokaintsiri iñiiri Juan, Aapatyaawini-satzi, aajatzi poñaanainchari pasiniki inampiki-payi Judá-iti. Ikinkithata-koyitakiro ikaaripiro-siri-waitzi, irootaki ikiwaatan-takariri Juan yokapayi anta Owaryiinkaariniki.

⁶ Irootaki iithaaritari Juan, yontyii-tziro iwitzi ikyaakoitari, iwathakitakari misinantsi-masi. Iriira iwari kintori, iriiri iyaaki pitsi. *

⁷ Iroka ikantaki Juan ikinkithatzi: "Awotsikitaki matzirori ipinkatharitsitzi, nopinkathatzi-tataikari naaka. Ti onkanti inkimita-kaantina impiratani noiyootan-tyaari nonthopainiri ikyaantari iitziki.

⁸ Apatziro-machiini nokiwaatantaro naaka nijaa. Iro kantacha, iriitaki kimitakaan-tyaaroni inkiwaatan-tairimi Tasorinkantsi."

Ikiwaataka Jesús
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Ikanta ipokaki Jesús ipoñaaakaro nampitsiki Kasiyakaawini saikat-siri anta Tapowiniki. Ikiwaata-wakiri Juan anta Owaryiinkaariniki.

¹⁰ Iro isitowan-tanakyaarimi Jesús, iñaatziiro asitaryaa-nakityi-yaami inkiti, isaawiin-kasita-paakari Tasorinkantsi ikinapaaki jinoki isiyapaakari siro.

¹¹ Ikimaitatzii inkitiki ikantai-tanaki: Awirokatakira Notomi notako-pirotani. Oshiki nokimo-siri-wintakimi.

Inkaaripiro-sirita-kaitirimi Jesús
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ikanta Tasorinkantsi yaanakiri Jesús otzisi-masiki.

¹³ Ari inintawitakari Kamaari inkaaripiro-sirita-kairimi. Tima oshiki kitaitiri isaikaki anta itzimayitzira kowiinkari atsikan-taniri, okaratzi 40 kitaitiri. Irojatzi ipokanta-paakari Maninkariiti yaminayita-paakiniri inintziri. †

Yitanakari yantayitziri Jesús
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

* 1:6 ikyaakoitari = camello † 1:13 Kamaari = Mishatantaniri

14 Ipoñaa ikinanaki Jesús Tapowiniki ikamantantiro Kamiithari Ñaantsi tsika okanta-kota ipinkathari-wintantai Pawa. Aritaki yasitakoi-takiri irirori Juan.

15 Ikantan-tapaaki Jesús, ikamantantzi: “Monkarataka iñiitan-tyaariri Pawa impinkathari-wintantai, pinkimisantajiro Kamiithari Ñaantsi. Piwashaanta-yitairo pikaaripiro-siri-waitzi.”

Yaantai-tanakariri 4 simaatzinkari

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 Ikanta isirithapyaata-nakaro Jesús inkaari anta Tapowiniki, iñaapaa-tziiri paitachari Simón itsipatakari iririntzi Andrés iikithajitzi. Tima simaatzinkari inajitzi.

17 Ikantapaakiri: “Piyaatina, osiyawaita-jyaaro iroñaaka iriimi atziri nosimaata-kaajyaami.”

18 Tima ti ishintanaki, yookanakiro isimaa-minto iyaatanakiri.

19 Iro iwaana-kityaa, iñaapaa-tziiri Jacobo, itomi Zebedeo, aajatzi Juan, iririntzi. Ari isaikajitzi irirori iwitoki iwaipatziro isimaa-minto.

20 Yamiñaa-nakiri aajatzi, iyaatanakiri. Ainiro isaikanaki iriri itsipayitari iratziriti.

Atziri yaakiri piyari

(Lc. 4.31-37)

21 Aritaki arijiitaka Jesús nampitsiki Capernaum. Okanta aparoni kitaitiri imakoryaan-taitari, ikyapaaki yapatota-piintaita, ari iyomitaan-tapaaki.

22 Okiryaaantzi ikantajiita atziri-payi ikimiri. Tima ti omaantyyaa isintsinka iyomitaantzi, yanairi iyomitaantzi Yomitaan-taniri-payi.

23 Ari isaikakiri atziri yaakiri piyari anta karapapankoki, kaimanaki irirori,

24 ikantzi: “Jesús, Kasiyakaawini-satzi, noyotzimi naaka, awirokataka Itasorintsiti Pawa. Iro pipokantari aka papirojiitina.”

25 Ari ikisathata-nakiri Jesús, ikantanakiri: “¿Pimairiti piyari, pijatai!

26 Kaimanaki sintsiini atziri, impiyon-kawaitakaa-nakari iwiyariti, iwashaanta-najirira.

27 Okiryaaantzi ikantanaka atziri-payi, ikanta-wakaanaka: “¿Paitakama iroka? ¿Owakirama yomitaantsi onatzii? Imatziri yitsinampairi yisita-kota-kairi yaakiri piyari.”

28 Ikimakoi-tanakiri sintsiini Jesús maaroni anta Tapowiniki.

Yisita-kota-kaajiro Jesús irayiro Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 Ikanta isitowa-najira Jesús karapapankoki, yaanakiri Juan aajatzi Jacobo, ikinajiitanaki iwankoki Simón, isaikaki aajatzi Andrés iririntzi Simón.

30 Iro yariita-paaki-tyaa, ikantai-tawakiri: “Omatatziro katsirinkan-tantsi irayiro Simón.”

31 Aikiro ipithoka-sita-nakaro, yakatha-wakotakiro, imisaikakiro. Isita-kotanaki. Piriintanaka aminayita-wakiniri ompaityaa opawakiriri.

Yisita-kota-kaayitzi Jesús mantsiyari

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Okanta otsitiniityaanaki, yamaita-paakiniri Jesús oshiki mantsi-yari, yamaita-kiniri aajatzi oshiki yaakiri piyari.

³³ Ipiyotzi-mintai-tapaakari Jesús pankotsiki.

³⁴ Yisita-kota-kaayitairi maaroni. Tira isiniti aparoni piyari iñaawaiti yisita-kota-kaayitzirira ikaratzi yaakayitziri. Tima iyotzi piyari tsika ipaita Jesús.

Iyomitaantzi Jesús maaroni Tapowiniki

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Okanta okitaititzi-mataki, ananinkanaka Jesús apanirowni, ijatiro otzisi-masiki, ari yamanapaaki.

³⁶ Ikanta Simón itsipatakari ikaratzi iyaajiitziri, yamina-minatairi.

³⁷ Ikanta iñaapajiri, ikantapajiri: “¡Yomitaanari! Yamina-minai-tatziimi.”

³⁸ Yakanakiri irirori ikantzi: “Thami ajati, tira iro nompokan-tyaari nosaiki aka, ontzimatyii noyomitaan-tayiti pasiniki nampitsi.”

³⁹ Ari okanta-tzimaitaka, ithonka-kiro Jesús yaniitakiro Tapowini, iyomitaantaki tsika otzimayitzi karapapanko-payi maaroni nampitsiki, yisita-kota-kaayitaji oshiki yaakayi-witari piyari.

Yisita-kota-kairi omatziri pathaa-rontsi

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Ipoña ipokaki omatziri pathaa-rontsi, ityiirowa-sita-paakari Jesús, ikowa-kota-paakiri ikantzi: “Pinintzi-rika, aritaki onkantaki pisita-kota-kaajina.”

⁴¹ Yaminanakiri Jesús, itako-sirita-nakari. Irootaki yakotan-tanakari Jesús, itzinkakiri kapichiini, ikantzi: “Nonintzi, pisita-kotai.”

⁴² Isitanaki ipathaa-waiwita. Tikatsitanaki.

⁴³ Ikantawita-waari ijatajira inampiki,

⁴⁴ ikantzi: “Airo pikamanta-kotana. Apatziro piwanakiro pijata-sitiri Ompira-tasorintsitaari, pantantyaarori Ikantakaantani pairani Moisés, paanakiniri Pawa pipira patsipita-kaani, irootaki iyotantai-tyaari isita-kotajimi.”

⁴⁵ Iro kantacha ikamantantanaki pathaa-waiwita-chari anta nampitsiki tsika okanta yisita-kotan-taari. Iro kaari okamithantanta isaikanaji Jesús nampitsiki. Jataki otzisi-masiki, ari isaikakiri. Aritzimaitaka ipoka-sitziriri oshiki atziri.

2

Yisita-kota-kaajiri Jesús kisoporokiri

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

¹ Awisaki tsika okaratzi kitaitiri, aajatzi ipiyaja Jesús nampitsiki Capernaum. Ikimayitawaji atziri-payi, ikantaitzi: “Ariitaja Jesús.”

² Ipiyotzi-winta-waari, ti yantita-paakyaaro pankotsi. Iyomitaayitapajiri maaroni.

³ Tzimatsi 4 atziri pokasita-kiriri Jesús yanata-kotakiri kisoporokita-tsiri.

⁴ Ti onkanti iñiiri, itzikakiri oshiki atziri piyotain-chari. Ati-itanaki jinoki pankotsiki, iwinaakiro pankotsi tsika isaikaki Jesús, ari iwaniiryaa-kotakiri kisoporokiri.

⁵ Ikanta iyosirita-wakiri Jesús oshiki yawintaa-jiita-paakari, iñaanata-wakiri kisoporokiri, ikantziri: “¡Notomí! Ipyaakoi-tajimiro pikaaripiro-siri-witaka.”

⁶ Kimajiitaki Yomitaan-taniri, ikanta-siri-jiitanaki irirori:

⁷ “Ithainka-tasorintsitazii yoka. Tima tikatsi kantironi impyaakotan-tiro kaari-pirori, apatziro imatziro Pawa.”

⁸ Yotaki Jesús ikinkithasiritakari, isampitakiri, ikantziri: “¿Paitama pikinkithasiri-waita-sitantari?”

⁹ ¿Tima onkamiithati nonkantiri kisoporokiri: ‘Ipyaakoi-tajimiro pikaaripiro-siri-witaka?’ ¿Irooma pinintzi nonkantiri: ‘Pinkatziyi, paanajiro pinaryaa-minto, pijatai?’

¹⁰ Iroñaaka piyotiri Itomi Atziri otzimi-motziri isintsinka aka kipatsiki, aritaki impyaakotairi kaaripiro-siri-witachari.” Ipithoka-sitanakari kisoporokiri, ikantziri:

¹¹ “Nokantzimi Naaka, pinkatziyi, paanajiro pinaryaa-minto, pijatai piwankoki.”

¹² Katziyanaka kisoporokiriwitachari, yaanajiro inaryaan-tawitari, sitowanaki. Maaroni atziri iñaakiri, okiriryaantzi ikantajiitanaka iñaawajiri ijatai. Iwisiryaawinta-nakari Pawa, ikantajiitanaki: “Tira añaapiinti siyaaroni iroka.”

Yamiñaa-nakiri Jesús Leví

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ipoñaa yapiita-pajiro Jesús iyomitaa-yitapajiri atziri inkaarithapyaaki. Ari ipiyotzi-wintai-tawaari.

¹⁴ Ikanta yawisanaki Jesús, irojatzi iñaanta-paariri itomi Alfeo paitachari Leví. Isaiki irirori, iwakiri jiwari wirakocha isintsitantzi yamaitiniri kiriiki, ikantapaakiri: “Piyaatina.” Ari ikatziyanaka irirori iyaatanakiri.*

¹⁵ Ikanta yariita-kaakari iwankoki iwakaiyaari Jesús, ari itsipatakari iyomitaani-payi aajatzi pasini ikaratzi oyaata-piintziriri. Tima oshiki sintsitantatsiri yamaitiniri kiriiki jatanain-tsiri, ijatziitanaka oshiki kaari-piro-siririiti. Tima maaroni yakyootakiri Jesús ikaratzi oyaatakiriri.

¹⁶ Ikanta Nasitantaniri-payi aajatzi Yomitaan-taniri-payi, iñaakiri Jesús yakyootziri ikaratzi sintsitantatsiri yamaitiniri kiriiki, oshiki aajatzi kaari-piro-siririiti. Isampitakiri iyomitaani Jesús, ikantziri: “¿Paitama itsipatan-tariri kaari-piro-siririiti, itsipatakari aajatzi sintsiwintantatsiri yamaitiniri kiriiki?”

¹⁷ Ikimaki irirori Jesús, ikantzi: “Aririka imantsiyati atziri ipokasitziri aawintan-tzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tikatsi ininti irirori. Tima ti nompoka-sitiri naaka ikimita-kaantai-tziri kamiithasiriri inawita, nopoka-sita-tziiri kaari-piro-siriri nonkaimasiritajiri iwashaantairo kaari-pirori.”

Ikinkithata-kotziro Jesús itziwintaita

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Tzimatsi pokasita-kiriri Jesús, isampita-paakiri ikantziri: “Itzita-piintakaro iyomitaani Juan iwariti, ari ikimitari iyomitaani Nasitantaniri-payi. ¿Paitama kaari itzitantaro piyomitaani awiroka?”

* 2:14 Leví = Mateo

¹⁹ Ari yakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Aririka intsipatai-tyaari aawakaa-chari, ¿arima intziwintai-tapaakyaa? Kimitaka airo, kimosiri inkantaityaa iwawaitaityaa.

²⁰ Iroma apaata, aririka yaitakiri iimintaitari, aripaitira intziwintaitaityaa.

²¹ Tima aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami iwapatankaitanta-kyaaro owakirari osapiki, aritaki osaraa-pirotanaki aririka ampithata-nakyaaw owakirari osapiki.

²² Ari okimitari aajatzi, ti inkanta-pirotayaa paisatori misinantsinaki iwantai-tyaari airyaari iraitsiri. “Aririka iwantai-tyaari, aritaki isanaryaanaki, aparaata-siwaitakyaaw iraitsiri aajatzi misinantsinaki. Tima apatziro ikamiithatzi owakirari misinantsinaki iwantai-tyaari.”

Isapiryaaakitziro iyomitani Jesús okithoki pankirintsi kitaitiri imakoryaan-taitari

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Okanta kitaitiriki imakoryaan-taitari, ikinanaki Jesús pankirintsimasiki. Ari isapirya-nakiri iyomitaani okithoki pankirintsi.

²⁴ Ti onimotiri Nasitantaniri-payi, isampitakiri Jesús, ikantanakiri: “¿Paitama isapiryan-tarori piyomitaani? Tima ti osinitaa-ntsiti yantawaitaiti kitaitiriki imakoryaan-taitari.”

²⁵ Yakanaki Jesús ikantzi: “¿Tima piñaanata-kotiri pinkatharini David ikowityaa-waitan-takari aantawityaariri itashi, itsipayitakari ikarajijitzi?”

²⁶ Tima ikyaaki David tasorintsi-pankoki impira-tasorintsi-piropaitantari Abiatar, iwakaro yatantaitani tasorin-tsita-tsiri, ipakiri aajatzi itsipayitakari. Tima ti osinitaan-tsiwityaa iwaityaaro, intaini iwapiinta-yitaro Ompira-tasorintsitaari.”

²⁷ Aikiro ikantana-kitzii Jesús: “Tima iriitaki atziri-payi kantakaan-tzirori otziman-takari kitaitiri imakoryaan-taitari. Tima ti kari kitaitiri imakoryaan-taitari kantakaan-tironi itziman-takari atziri-payi.

²⁸ Tima yoka Itomi Atziri pinkathari-pirori inatzii, yanairo kitaitiri imakoryaan-taitari.”

3

Atziri kisowakori

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Ipoñaaw ikyaapaji Jesús karapapankoki. Ari isaikakiri atziri kisowakori.

² Inintai-tatziira iñiitiri yisita-kota-kairi mansiyari kitaitiri imakoryaan-taitari. Yamaakowintari, omatantyaari inkanta-koitiri.

³ Ari ikaimakiri Jesús kisowakori, ikantziri: “Pimpoki, pisatikyaaw niyaanki.”

⁴ Isampitakiri ikaratzi piyotzi-winta-kariri, ikantziri: “¿Otzimikama sinitaa-ntsita-tsiri antiri kitaitiri imakoryaan-taitari? ¿Tima onkamiithati anisironkatantyaaw, irooma kamiithatatsi awamaanti? ¿Tima onkamiithati antiro iroopirori, irooma kamiithatatsi ankaaripiro-waiti?” Tikatsi akatsini.

⁵ Yamina-nakiri Jesús piyotzi-minta-kariri, owatsimaa-sirita-nakiri iñaayitakiri kisosiri ikantajijitzi, ikantanakiri kisowakori: “Pitharyaa-wakotai.” Matanaka, akotsitanaji kamiitha.

⁶ Ari isitowa-jiitanaki Nasitantaniri yapatojiitaka, jataki ikinkitha-waita-kairi aapatyaariri Herodes, ikantajiitzi: “¿Tsikama ankanti-rika Jesús ampyaakaan-tyaariri?”

Ipiyota-jiita inkaari-thapyaaiki

⁷ Ikanta isitowanaji Jesús, ikinanaji inkaari-thapyaaiki itsipata-naari iyomitaani. Iyaariki iwanakiri Tapowini-satzi, nampiyitarori iipatsitiki Judá-iti,

⁸ Aapatyaawini-satzi, Kiraarini-satzi, maaroni nampiyitarori in-tatzikiro Owaryiinkaarini. Ikimajiitaki aajatzi Mapini-satzi, Simaa-satzi, ikantaitzi: “Iñaakantaki Jesús oshiki kaari iñaapiintaitzi.” Pokajiitanaki iñiiri.

⁹ Irootaki ikantan-tanakariri Jesús iyomitaani yamininiri pitotsi, airo yanawyaan-taitari.

¹⁰ Tima imatakiro Jesús yisita-kota-kaayitaki oshiki. Itatyaanka-pirinikita-wakaaka mantsiyari inintzi yantanta-wakyaari kapichiini irako.

¹¹ Ipoka-piinta-yitzi ikyaantasiritari piyari, ityiirowa-sitari Jesús, ikaima-tzimaita sintsiini, ikantzi: “¡Awiroka Itomi Pawa!”

¹² Airo iyotzitan-taitari Jesús, ikisatha-yitziri.

Iyosiitaki Jesús 12 Tyaankaariiti

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ipoña itonkaanaki Jesús otzisiki. Ari ikaimakaan-takiri ikaratzi ookimota-kariri. Jaitijiitaki ikaratzi ikaimakaan-takiri.

¹⁴ Aripaiti iyosiitaki 12 intsipata-piintyaari, iriyyitaki ipaitakiri Tyaantaariiti, iriitaki intyaankiri inkinkithata-kaantayiti.

¹⁵ Ipasankyaakari yisita-kota-kaayitairi irirori mantsiyari, ikaratzi ikyaantasiritari piyari.

¹⁶ Yoka ikaratzi iyosiitakiri: Simón, ipaitakiri “Pedro,” (akantziri añaaniki aroka: “Kiraawiro.”)

¹⁷ Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo aajatzi Juan, irijatzi iririntzi Jacobo. Ipaitakiri “Boanerges,” (akantziri añaaniki aroka: “Otomi ookatha-rontsi.”)

¹⁸ Ipoñaapaaka Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, ipoñaapaaka Simón, Kisakotan-taniri. *

¹⁹ Ipoñaapaaka Judas Nampitsiwiri, pithoka-sityaarini. Ipoña ipokaji Jesús pankotsiki. †

Kisimatziriri Tasorinkantsi

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

²⁰ Ari ipiyotzi-minta-waari oshiki atziri-payi, ti onkanti ijata-painti iwajyaa Jesús.

²¹ Tzimatsi kantain-tsiri: “Sinkiwintaka Jesús.” Irootaki ipokanta-witakari ishininka-payi okaakiini, yaanajirimi.

²² Arijiita-paaka aajatzi Yomitaan-taniri ipoñaayitaka Aapatyaaw-iniki, ikantapaaki irirori: “Yoka atziri isintsitakaa-tziiri Nantatsiri, irootaki yisita-kota-kaantariri ikaratzi yaakiri piyari.”

* **3:18** Kisakotan-taniri = cananeo = Owintini-wiri † **3:19** Iroka-payi owiraanta-paakarori ñaantsi-payi, tzimatsi osankina-yitaka aajatzi anta 3.20.

²³ Ikanta ikimaki Jesús, yapatojiitakiri, isiyakaa-winta-tziiniri okaratziki ikinkithata-kairiri, ikantziri: “¿Tzimatsima Kamaari yomitaa-wakaanaa-chari airo ikamaaritanta? †

²⁴ Aririka imaimanita-wakaiyaa atziri tsika ipinkathari-wintai-tziri, aritaki yooka-wakaanakyaa.

²⁵ Aririka imaimanita-wakaiyaa atziri tsika isaika-wankota-wakaa, aritaki yooka-wakaanakyaa.

²⁶ Ari ikantari aajatzi Kamaari aririka imaimanita-wakai-yaami, aritaki yooka-wakaanakyaa, airo isintsitzi, ari inthonkyaari.

²⁷ Tima aririka inintaiti inkositaitiri atziri sintsitzi-tsiriri kamiitha, ontzimatyii yitaita-wakyaari yoosotaitiri, airo imatanajiro inkisakowintyaaro yasiwitari, yayitai-takiri.

²⁸ Pinkimi iriipirota-tsiriri nonkantiri: Kantatsi yaripirotairi Pawa antayitziroori kaari-piroori, aritaki inkimitairiri aajatzi thainkatasorintsita-tsiriri. Omapiro.

²⁹ Iriima kisimata-kirini Tasorinkantsi, irasi iwiro airo yaripirotairi.”

³⁰ Irootaki ikantan-takari Jesús, tima inkantaitakitziri: “Kamaari inatzii.”

Iriiniro Jesús aajatzi iririntzi-payi

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Ari ariitapaakari iriniro Jesús otsipatakari iririntzi-payi, okaimakaan-tapaakiri, okatziya-paaka intakiroki.

³² Ikantawitakari ikaratziki apatowinta-kariri: “Ari opokiri piniro aajatzi pirintzi-payi, onintzi oñiimi.”

³³ Ikantanaki Jesús: “¿Otzimikama nonirotairi, itzimika nirintzi-tairi?”

³⁴ Ari yamina-nakiri ikaratziki apatowinta-kariri, ikantzi: “Yokaiti, iriitaki nokimita-kaajari nirintzi, irojatzi nokimita-kaari noniro.

³⁵ Ikaratziki antanajirori inintziri Pawa, iriitaki nirintzitaari, irootaki notsirotaari aajatzi noniron-taari.”

4

Isiyakaa-wintziri Jesús pankiwai-rintzi

(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

¹ Ipoñaa ipiyanaja aajatzi Jesús inkaari-thapyaaki, iyomitaan-tapaji. Ipiyotzi-wintai-tawaari. Titanaka pitotsiki, saika-kotaki niyankyaaki kapichiini, katziya-jiitaka atziri-payi oparaitiki ikimisanta-jiitzi.

² Tima okaratziki iyomitaa-yitziiriri, isiyakaa-winta-tziiniri, ikantzi:

³ “Tzimatsi pankiwai-rintzi jatatsiri impanki-waiti.

⁴ Ikanta yookaiki-takiro iwankiri, tzimatsi ookakita-painchari awot-siki, ipokapaaki tsimiri, iwapaakaro.

⁵ Tzimatsi pasini ookakita-painchari omapi-poro-kitzi ti ontzima-piroti kipatsi, sintsiini oshooka-witanaka. Tira ontonta-pathatatyii kipatsi,

⁶ sampiya-sitanaki pankirintsi isintsita-paaki ooryaatsiri, tima ti ontzima-piroti oparitha.

⁷ Tzimatsi pasini ookakita-painchari kitoochii-masiki, anaanakiro kitoochii oshookanaki. Ti onkithoti, kamanaki pankirintsi.

8 Irooma pasini ookaikita-painchari okamiitha-pathatzi kipatsi, saankana oshookanaki, kithokitanaki maaroni. Tzimayitaji okitho aparoni-payi okaratzi shookain-tsiri. Aparoni shookapain-tsiri, kapichiini okithokitanaki, pasini oshiki piyokiniinta-naintsiri, pasini oshiki-pirota-naintsiri okitho.” *

9 Aikiro ikantana-kitzii Jesús: “Okowa-pirotatyaa iroka, ontzimatyii pinkimisanta-jiitawaki maaroni.” †

10 Tima jaitijiitaji maaroni atziri, ari isaikaki Jesús itsipayitakari ikaratzi oyaayita-piinta-kiriri, aajatzi 12 iyomitaani. Ari isampitanakiri Jesús ikaratzi itsipatakari, ikantziri: “¿Tsikama okanta-kotaka okaratzi pisiyakaa-wintakiri inkaaranki?”

11 Yakanakiri Jesús, ikantziri: “Isinitai-takimiro awiroka piyotakotairo tsika okanta-kota ipinkathari-wintantai Pawa. Iriima pasini-payi, airo nokaman-tzitari irirori, apatziro nosiyakaa-winta-yitiniri,

12 ari onkantyaa

Airo iñaantaro ikimayi-witari.

Onkanta-witakyaa inkimisanti, airo ikimathatziro,

Ari onkantyaa airo ipiya-siritantaja, tima airo ipyaakoi-tairi irirori.”

13 Aikiro isampita-tziiri Jesús ikaratzi itsipatakari, ikantziri: “¿Tima piyotawakiro nosiyakaa-wintakiri? Aririka nosiyakaa-winta-kimiro pasini, ¿tsikatyaa pinkantyaa piyotan-tyaarori?”

14 Tima yoka atziri ookaikita-kirori iwankiri, iriira siyakaa-wintacha kamantantzirori iñaani Pawa.

15 Tzimatsi kimawitarori ñaantsi, ipokapaaki Kamaari, imaisanta-kaapaakiri. Iriiyitakira osiyakaa-wintziri ookaikita-painchari awotsiki.

‡

16 Tzimatsi kimawitarori ñaantsi, ikimisantawita sintsiini. Isiyakowitakaro ookaikita-painchari omapi-poro-kitzi, oshooka-witanaka sintsiini.

17 Ti iyotako-pirota-tyiuro ñaantsi, ti inkisa-sityaaro ikimaatsi-winta-nakaro ikimisantzi, iwashaanta-nakiro. Isiyakaro pankirintsi sampisitain-tsiri kaari tzima-pirota-tsini oparitha.

18 Tzimatsi pasini kimawitarori ñaantsi, osiyakaa-wintakiri ookaikita-painchari kitoochii-masiki.

19 Okantakaan-tziro ayimatziro ontzimi-motairi osaawi-sato, ikinkisiryaa-kotaro yashaarantyyaa, iro ikowa-pirotaki ontzimi-motairi maaroni. Anaanakiro ñaantsi ikimawita-wakari, isiyakaro pankirintsi kaari kithota-tsini.

20 Tzimatsi kimawakirori ñaantsi, osiyakaa-wintakiri ookaikita-painchari okamiitha-pathatzi kipatsi. Ikimisananaji, isiya-kotakaro aparoni shookapain-tsiri, tzimanain-tsiri iipiyokiini okithokitanaki, pasini oshiki piyokiniinta-naintsiri, pasini oshiki-pirota-naintsiri okitho.”

Onkoñaata-koyitaji manakowitain-chari

(Lc. 8.16-18)

21 Ipoña ikantaki aajatzi: “Aninti-rika ootyaari ootaminto, ¿arima antata-kotakiri? ¿Awakotzirima otapinaki? Tira. Awakotziri jinoki.

* 4:8 kapichiini okithokitanaki = okaratzi 30 okithoki; oshiki piyokiniinta-naintsiri = okaratzi 60 okithoki; oshiki-pirota-naintsiri okitho = okaratzi 100 okithoki † 4:9 okowa-pirotatyaa = tzimatsiri iyimpita ‡ 4:15 Kamaari = Mishatantaniri

²² Ari onkantayaa onkoñaata-kotan-tajyaari aajatzi manakoyi-witain-chari, oiñaarontairo kaari ikimatha-witaitya pairani.

²³ Okowa-pirotatyaa iroka, ontzimatyii pinkimisanta-jiitawaki maaroni.”

²⁴ Ikantanakiri aajatzi: “Paamaiyaaro okaratzi pikimakiri. Tzimatsirika pantzi-motantani, imapiroi-taimi apaata awiroka. §

²⁵ Ikaratzi otzimi-motakiri, ari ontzimimo-pirotairi oshiki. Iriima kaari otzimi-motzi, imapiroi-tajiri yaapithai-tairi okaratzi tzimimowitariri.” *

Isiyakaa-wintziro Jesús oshooki pankirintsi

²⁶ Ipoña ikantanaki aajatzi Jesús: “Tzimatsira okimitari ipinkathari-wintantai Pawa. Okimita-tyaari aparani atziri pankitzirori pankirintsi,

²⁷ imayi tsitiniri, ipoña isaakita-manaji. Titzimaita iyotiro tsika okanta oshookan-tanakari iwankiri.

²⁸ Apaniro oshooka-waitzi, itanakyaaro ositowanaki yanini osi, impoña opairyanaki, tzimanaki oshiki okithoki.

²⁹ Aririka osampataki, monkara-paitita-paaka yawiikitan-taityaarori.”

Isiyakaa-wintai-tziro okitho inchato yaninikita-tsiri

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Ikantanaki aajatzi Jesús: “¿Paitama osiyari aajatzi ipinkathari-wintantai Pawa? ¿Paitama nosiyakaa-winti-mirori?

³¹ Osiyatyaaro aririka ampankitiro yaninikita-tsiri okithoki. Okantawita yanini onawita, †

³² aririka ampankitakiro, oshookanaki, anaanakiro pasini pankirintsi, antaro onkanta-yityaa ochiwo, ari imawosi-yityaari tsimiri otsimanka-tapi-sitaki.”

¿Paitama isiyakaa-wintan-tarori Jesús ikinkitha-yitziri?

(Mt. 13.34-35)

³³ Ari ikanta-piintatyaa Jesús isiyakaa-winta-yitziniri atziri okaratzi iyomitaa-yitziriri. Kapichiini-rika inkimatha-yitiro atziri-payi, kapichiini iyomitaa-yitiri. Oshiki-rika inkimatha-yitiro atziri-payi, oshikira iyomitaa-yitiri.

³⁴ Tikatsi aparani okaratzi ikamantantziri kaari isiyakaa-wintzi. Iriima iyomitaani-payi, ikimathata-kaakiri okaratzi iyomitaa-yitakiriri.

Imairintziro Jesús tampyaa

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Okanta otsitiniityaanaki, ikantanajiri iyomitaani: “Thami amontyaaji intatzikirona.”

³⁶ Tima jaitijiitaji maaroni piyotzi-winta-kariri. Ari isaikaki irirori pitotsiki, montyaa-kota-jiitajaani. Tzimatsi oyaatana-kiriri ikinakoyitanaki pasiniki pitotsi.

§ 4:24 Okaratzi kinkithata-kota-chari aka, iroka okanta-kota: Kapichiini-rika pinkimisanta-wakiro nokanta-kimiri, kapichiini piyotajiro. Irooma pinkimisanta-pirotawaki-rika, oshiki piyotawakiri, aikiro noyotakaa-pirota-nakitziimiro. *

* 4:25 Iroka siyakaa-winta-chari okaratzi ikinkithata-koitziri aka: Ikaratzi yotawakironi noyomitaa-kiriri, aikiro noyotakaa-pirota-nakityiiri. Iriima kaari kimisanta-wakironi noyomitaa-witakariri, imapirotajyaa airo iyotajiro. † 4:31 yaninikita-tsiri okithoki = mostaza

³⁷ Ari omapoka-paakari antaroiti tampyaa, antaro osinkyaatanaki, otitaata-paaka nijaa pitotsiki.

³⁸ Iro kantacha Jesús, maatsi irirori opataki pitotsi, itzii-totaka. Ari ijatasii-tanakiri iwakiryii-tapaakiri, ikantai-tziri: “¡Yomitaanari! ¡Antsitsiya-kotatyii! ¿Tikatsima ompaitzi-motyaaami?”

³⁹ Piriintanaka Jesús, iñaanata-nakiro tampyaa, ikantziro: “¡Ar-itapaaki pitampyaataki!” Ikantzi-tanakaro inkaari aajatzi: “¡Pimairyaaati!” Awisanaki tampyaa, mairyaaatanaji inkaari.

⁴⁰ Ikantziri iyomitaani: “¿Paitama pitharowan-tanakari? ¿Tikirama pawintaa-piroyana?”

⁴¹ Oshiki impinkathata-nakiri, ikamanta-wakaa-jiitanaka itharowan-kakiini: “¿Ipaitatyaakama yoka imairintan-tarori tampyaa, imair-intziro aajatzi inkaari?”

5

Gadara-satzi yaakiri piyari

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Arijiitaka intatzikirona inkaari, aatakota-paaki nampitsiki ipaitaitziri Gadara.*

² Iro yaata-kota-paaki-tziini, isiya-sita-wakari yaakiri piyari ipoñaakaro kitataariki,

³ ari isaikawaitziri irirori. Ti yaawyiitiri yoosiwitai-tantari asirotha.

⁴ Itzimpishiro yoosiwitai-tantari iitziki aajatzi irakoki. Tikatsira iitsinampairini.

⁵ Yasi iwiro maaroni kitaitiri aajatzi tsitiniri, ikinayitzi otzisiki, kitataariki, ikaimawaitzi, itotakaa-yitaro mapishita-payi.

⁶ Ikanta iñaawakirira ipokaki Jesús, isiya-sita-wakari, ityiroowa-sita-paakari.

⁷ Ikaimapaaki sintsiini, ikantzi: “¡Jesús! ¡Itomi Pawapirori! ¿Tsikama pinkantinaka? ¡Ti noninti piwasinonkaina!”

⁸ Tima inkisathata-paaki-tziiri Jesús, ikantapaakiri: “¡Pijati piyari!”

⁹ Ikanta isampita-nakiri, ikantziri: “¿Tsikama pipaitaka?” Ari yakanaki piyari, ikantzi: “Nopaita ‘Oshikyaantzi,’ tima oshiki nokarajitzi.”

¹⁰ Aikiro isintsiwinta-nakityaari piyari, ikantziri: “Ti noninti piityaankina pasiniki nampitsi.”

¹¹ Ari ipiyotaka tyonkaarikiini oshiki chanco isimoka-jiitzi.

¹² Ikantajiitzi piyari: “Pimityaankina anta chanchoki.”

¹³ Ikantzi Jesús: “Pimatiro.” Jatanaki piyari-payi chanchoki, yaaka-paakiri, irootaki isiyanta-nakari impiritaki, mitaajiita-paaka maaroni inkaariki, apirotaka ipiinkaki. Aamaaka ikarawita 2000 chanco.

¹⁴ Ari isiyajiitanaka aamaako-wintariri chanco-payi, ikamantanta-paaki nampitsiki, ikamantakiri aajatzi maaroni saikayita-tsiri iwaniki. Pokajiitanaki yaminiro awisain-tsiri.

¹⁵ Ipoka-sita-paakiri Jesús. Iñaapaa-tziiri yaawitari oshikyaantzi piyari. Isaikaki, kamiitha ikantanaja, ikithaataja. Itharowa-jiitanaki.

¹⁶ Ikaratzi ñaakiriri inkaaranki ikamanta-wakiri okaratzi awishimota-kiriri yaawitari piyari aajatzi chanco-payi.”

* 5:1 Gadara = Gerasa

¹⁷ Ikantai-tanakiri Jesús: “Ti noninti pisaiki nonampiki, pamini tsika pinkini.”

¹⁸ Ipoñaa ititanaja Jesús pitotsiki, isintsiwinta-witawaari yisita-kotakaajiri, ikantawita-waari: “Nonintzi noyaata-nakimi.”

¹⁹ Yakanaki Jesús, ikantzi: “Airo piyaatana, pijatai pishininkaki. Pinkanta-pajiri: ‘Iwawisaa-kotaana Pawa, inisironkataana Pinkathari.’”

²⁰ Ari ikantakiro yoka yisita-kota-kaitairi, jataji inampiki paitachari Apipakowini, ikamanta-pajiri maaroni atziri, ikantapajiri: “Yisita-kota-kaajana Jesús.” Yamina-winthai-tanakiri ikimaitziri ikantayita-pajiri.

*Irisinto Jairo aajatzi kooya antzita-kiriri iithaari Jesús
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)*

²¹ Ikanta ipiyaja Jesús ipoñajaro intatzikiro. Ipiyotzi-winta-waari oshiki atziri inkaari-thapyaaiki.

²² Ari yariita-paaka jiwatatsiri karapankoki ipaita Jairo. Iñaapaakiri Jesús, ityiirowa-sita-paakari,

²³ ikantapaakiri: “Onkamatyii nosinto. Nonintzi pijati pantanta-jyaaro kapichiini pako, isita-kota-jiita.”

²⁴ Ikanta ijatanaki Jesús, iro kantacha iyaakanakiri oshiki atziri, yanawyii-mata-nakiri.

²⁵ Okanta aparoni kooya sokaawaita-chari, tzima-kotaki 12 osarinti omantsiya-waitaki,

²⁶ oshiki yaawinta-witai-takaro, apirotakiro tzimimo-witarori opinawinta. Aminaasi-waitaka, aikiro omapirotatyaa omantsiyatzi.

²⁷ Okimaki iroori ikinkithata-koitziri Jesús. Okina-sita-nakiri itaapi-iki, antzita-paakiri kapichiini iithaari.

²⁸ Okanta-siritzi: “Aririka nontzinki-takiri kapichiini iithaari, aritaki nisita-kotai.”

²⁹ Apatha-kiro isitanaki osokaawaiwita. Okimawakiro owathaki iroori ti onkatsi-waitanaji.

³⁰ Tima yotaki Jesús tzimatsi isita-kotakaa-sitakari isintsinka, ipithoka-sita-nakaro, isampita-nakiri ikaratzi oyaatakiriri, ikantziri: “¿Paitama antzita-kinarori noithaari?”

³¹ Yakanakiri iyomitaani, ikantzi: “¿Tima piñaajiri yanawyii-matakimi atziri? Aikiro pikantatzii: ‘¿Paita antzita-kinarori?’”

³² Aikiro yamina-minata-nakitzii Jesús, iñiiri antzita-kiriri iithaari.

³³ Okanta iroka kooya opinkathata-nakiri Jesús, piyonkawaitanaka. Tima oyotzi irootaki isita-kota-kaaji. Ojata-sita-nakiri, otyiirowa-sita-paakari, okamanta-kota-paaka.

³⁴ Ikantanakiro irirori: “Kooyá, irootaki isita-kota-kaajimiri paw-intaajana. Kantatsi pijatai, kimosiri pinkanta-najyaa, aritaki isita-kotaimi.”

³⁵ Tikira-mintha inthonkiro Jesús iñaanatziro kooya, ariitapaaka poñainchari iwankoki jiwari, ikantapaakiri: “Kamaki pisinto. ¿Aritaki piñaasirinkakiri yomitaan-taniri?”

³⁶ Ikanta ikimawaki Jesús ikantai-tapaakiri, ikantanakiri jiwatakaantziri karapankoki, ikantziri: “Airo pitharowa-siwaita. Paw-intyaana.”

³⁷ Tikatsi isiniti iyaatanakiri. Intaini yaanakiri Pedro, Jacobo, Juan. Iriitaki Juan iririntzi Jacobo.

³⁸ Ikanta ijataki, ariitaka iwankoki jiwari. Iñaapaa-tziiri yakiwaa-masitaka atziri-payi, sintsiini yiraa-kota-jiitakaro.

³⁹ Kyaapaaki Jesús, ikantapaakiri: “¿Paitama piraanta-jiitari? Ti onkami iintsi, omakoryaatzi.”

⁴⁰ Thainka-siri iwawitai-takari Jesús. Imisitowa-paakiri maaroni. Intaini isaikanaki asitarori aajatzi iyomitaani-payi. Ikyaa-sita-nakiro inaryii-takiro iintsi.

⁴¹ Yairika-wakota-paakiro, iñaanata-paakiro, ikantziro: “¡Talita cumi!” (Akantziri aroka: “Iintsi, pimpiriinti.”)

⁴² Piriintanaja intsika, aniitanaji. Tima tzimaki 12 osarintsiti, irootaki aniiwaitan-tanaari. Tima okiryaaantzi ikantajiitanaka ikaratzi ñaakirori.

⁴³ Ikantzi Jesús: “Pimpiroota owariti.” Ipoña ikantanakiri aajatzi: “Tira noninti pinkaman-tayitiri atziri-payi.”

6

Ipiyaja Jesús Kasiyakaawiniki

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ikanta ipiyaja Jesús inampiki, ari iyaatajiri iyomitaani.

² Okanta aparoni kitaitiri imakoryaan-taitari, iyomitaantaki Jesús karapapankoki. Okiryaaantzi ikanta ikaratzi kimiriri, ikantajiitzi: “¿Paitama matakaa-kiriri yoka iyota-nitantari, itasonka-wintantaki aajatzi?”

³ ¿Kaarima itomi oshironkirori incha-kota? ¿Tima iriitaki otomi María? Oñiiri Jacobo, José, Judas aajatzi Simón, iriitaki iririntzi-payi. ¿Kaarima atsipataro iritsiro-payi aka?” Oshiki ithainkima-waitai-takiri.*

⁴ Irootaki ikantan-tanakari Jesús: “Asi owiro ti impinkathataitiri Kamantan-tzinkari inampiki isaikayitzira ishininka, aajatzi iwankoki irirori. Irooma pasiniki nampitsi, aritaki impinkathatai-takiri.”

⁵ Ari okanta kaari okantan-tanaja Jesús iñaakantiro isintsinka anta. Apatziro yisita-kotakai aparoni-payi mantsiyari, yantanta-nakari kapichiini irako.

⁶ Tima okiryaaantzi iwakiri Jesús ikaratzi kisosiri-waita-tsiri, kaari nintatsini inkimisantiri. Irootaki ikinanta-nakari iyomitaan-tayitzi pasiniki nampitsi okaratzi tzimayita-tsiri anta.

Ityaantai-tziri 12 oyomitaari

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ipoña yapatotakiri Jesús 12 iyomitaani. Ipajiinkaakiri isintsinka. Imatanakiro irirori yisita-kota-kaayitziri ikyaaantasiritari piyari. Ityaantakiri, intsipata-wakai-yitanakyaa inkarati apiti.

⁸ Ikantawakiri: “Airo paanaki tsika ompaityaa, airo paanaki piwariti, pitharati, aajatzi piiriikiti, intaini paanaki pikotziikiri.

⁹ Airo paanaki aajatzi pasini pithaari. Apatziro pinkyaan-tanakyaa pisaantari piitziiki.”

¹⁰ Ikantzi-tawakari aajatzi: “Aririka pariitakyaa aparoni pankotsi, ari pimaapaaki, iroatzi pawisan-takyaari pasiniki nampitsi.

* 6:3 Jacobo = Santiago.

¹¹ Airorika yaakamiithai-tzimi, airorika ikimisantai-tzimi, pawisa-pithatiri. Pitikanajiro pipatsi-kiitziti, irootaki iyotantai-tyaari ti inkimisantiri Pawa. Iriitaki imapiroiti apaata aririka yaminakoi-tajiri maaroni yantayitakiri. Aritaki anaajiro apaata ikantai-takiri Paamaarini-satzi aajatzi Katsimaarini-satzi. Omapiro.” †

¹² Ikanta ijajiitaki iyomitaani Jesús ikamanta-yitakiri atziri iwashaantajiro ikaaripiro-siri-waitzi.

¹³ Yisita-kota-kaayitaki ikyaantasiritari piyari, ari ikimitaakiri oshiki mantsiyari itziritan-takari yiinkantsi.

Ikamantakari Juan kiwaatantaniri

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Ikanta pinkathari Herodes ikima-kotakiri Jesús okaratzi yantay-itziri. Tima ikantaitaki: “Yoka Jesús iriitaki Juan Kiwaatantaniri. Iriitaki añaajatsi, irootaki otzimantari itasorinka.”

¹⁵ Pasini kantayita-tsiri: “Elías inatzii.” Ikantaitzi aajatzi: “Aamaa iriitaki osiyariri Kamantan-tzinkari tzimita-chari pairani.”

¹⁶ Ikanta ikimaki Herodes ikantai-takiri, ikantanaki irirori: “Iriitaki añaajatsi Juan nowisa-kaantakiri.”

¹⁷ Tima iriitaki Herodes aakaantzi-takariri chapinki-paiti Juan, yoosita-kaantakiri, iminkyaa-kaantakiri, okantakaan-tziro Herodías iinanta-witari Felipe, iririntzi irirori. Irootaki iinantaari Herodes.

¹⁸ Tima iyomitaa-wita-tyaari pairani Juan yoka Herodes, ikantaw-itari: “Ti onkamiithati payitiri iina pirintzi.”

¹⁹ Irootaki opoñaantari okisaniintziri Herodías, onintawitaka owamaakaan-tirimi.

²⁰ Ari okanta yasita-kota-kaantan-tariri Herodes. Iro kantacha Herodes antaroiti ipinkathatakiri Juan, iyotzi kamiithasiriri inatzi, itasorintsita-kaani Pawa. Ti ininti iwakaantiri. Tima okaratzi iyomitaa-witariri, okompitzimo-siritakari Herodes. Ari iyosiryaaawinta-witaro ikimisantziri.

²¹ Okanta aparoni kitaitiri, yoimosirinka-witaro Herodes itziman-takari pairani. Ipokajiitaki inampiri-payi, ijiwari owayiriiti, aajatzi ikaratzi jiwayita-tsiri Tapowiniki. Owajiitaka.

²² Ari okyaapaaki osinto Herodías iwajiitara, amashaita-paaki, ookimotakari kamiitha Herodes amashaitani, ari ikimiyitakari ikaratzi itsipatakari iwajiita. Ikantanakiro Herodes: “Ari nompakimi opaita-rika pinkamitinari.

²³ Airo namatawitzimi, iyotzi Pawa iriipiro nokantzi. Iroorika pinin-timi okaratzi nopinkathari-wintziri, aritakimi nompakimi kashitani.”

²⁴ Ojata-sita-nakiro iniro, okantapaakiro: “¿Paitama nokamitiriri?” Okantanaki iniro: “Pikamiitiri iito Juan Kiwaatantaniri.”

²⁵ Piyapaaka mainaro, okantapaakiri: “Nonintzi pimpinaro iito Juan, piwakinaro matzitaki.”

²⁶ Antaro iwasiritanaka pinkathari. Iro kantacha, tima maaroni ikimaitakiri inkaaranki ikantakirori mainaro, tikatsi inkinakaa-najiro, ontzimatyii impiro okowa-kota-kiriri.

²⁷ Ityaankaki owayiri yamakiniri iito Juan. Jatanaki owayiri tsika yasitakoi-takiri Juan, iwisa-paakiri,

† **6:11** Tzimayitatsi sankinarintsii tsika ti iñiitiro owiraantarori iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi

28 yamakotakiro iito matzitaki. Ipatakiro mainaro, aanakinero iniro.

29 Ikanta ikimajiitaki iyomitaani Juan. Pokajitaki, ikitatajiri.

Iwakaari Jesús 5000 sirampari

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30 Tima ariijiitajani ityaankani, apatotapaja maaroni tsika isaiki Jesús, ikamanta-pajiri okaratzi yantayitakiri, okaratzi iyomitaan-takiri.

31 Aikiro ipoka-minthatatzii atziri, piyayitacha pasini. Ti onkanti ijata-painti kapichiini Jesús iwajyaa. Irootaki ikantan-tanakariri Jesús iyomitaani: "Thami ajati otzisi-masiki, amakoryaa-wakiita kapichiini."

32 Otijiitanaka pitotsiki, jaitijiitaki.

33 Iro kantacha, oshiki amina-kota-wakiriri ijatanaki, iyotawakiri iriitaki. Siyajiitanaka ikinajiitaki awotsiki, ipoñaanakaro nampitsiki-payi. Iriitaki itajiitakaro yariitaka, apatojiita-paaka.

34 Ikanta yariita-paaka Jesús, iñaapaa-tziiri ipiyojiitaka. Itakosiryaa-paakari. Tima inkimita-tyaari ipiraitari aiorika itzimi aamaako-wintyaarini. Iyomitaa-yitapajiri aajatzi. ‡

35 Aritaki tsitiniityaanaki, ipokapaaki iyomitaani, ikantziri: "¡Yomi-taanari! Asaikatziira otzisi-masiki, aritaki tsitiniityaaki.

36 Pinkaratiro piyomitaantzi, ijatajiita atziri-payi nampitsiki yamananti iyaari, ijayiti aajatzi yamina-minati owaritintsi owaantsiki-payi."

37 Yakanaki Jesús, ikantanakiri: "Pimpiri awiroka iyaari." Ikantzi: "¿Pininta-tziima nojati namanantaiti nowakai-yaariri? Ontzima-tyiira antawaitimi inkarati 6 kasiri aantyaari oshiki kiriiki amanantan-tyaari owaritintsi, awakaan-tyaariri maaroni." §

38 Ikantzi Jesús: "¿Tsika okaratzika owaritintsi yamarontakari atziri-payi? Pijati paminaitiro." Ikanta yaminaitziro, ikantziri: "Tzimatsi ikaratzi apiti sima aajatzi okaratzi 5 yatantari." *

39 Ikantzi Jesús: "Pimisaikiri maaroni atziri onatsiryaa-masitaki katarosi, pinasiyityaari pimisaika-yitiri."

40 Ari imatakiri. Tzimatsi nasiyitain-chari isaikayitaki aamaaka ikaratzi 100 atziri, imataka aajatzi pasini aamaaka ikaratzi 50 atziri. Ari ikantayita-kiriri, imisaikakiri maaroni.

41 Ipoñaa yaakiri Jesús yoka sima aajatzi yatantari, aminanaki inkitiki, ipaasoonki-wintakiro. Ipitoryaakiro yatantari, ipayitakiri iyomitaani, iwawisaa-kiniri irirori atziri-payi. Ari ikimitaa-kiriri aajatzi apiti sima, yantitaakari maaroni.

42 Tima maaroni iwajiitaka, kimaniinta-jiitaka.

43 Iyoyaaairo okaratzi tzimaraanta-naintsiri, itiyitajiri sima aajatzi yatantari okaratzi 12 kantziri jaikitaa-chari.

44 Aamaaka ikaratzi 5000 sirampari owainchari.

Yaniitantaro Jesús inkaari

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

45 Ipoñaa ikantanajiri Jesús iyomitaani: "Pitajyaaro pimontyaaji intatzikiro nampitsiki Simapankoniki." Iwithayita-waari ikaratzi piyowinta-kariri, ikantawajiri: "Kantatsi pijayitaji iroñaaaka."

⁴⁶ Ikanta ijajiitaji maaroni atziri, tonkaanaki Jesús otzisiki yamani.

⁴⁷ Aritaki tsitinitanaki, owiraa-kota-jiitaja iyomitaani niyankyaaki inkaari imontyaa-kota-jiita. Apaniro isaikaki Jesús otzisiki,

⁴⁸ yamina-kotakiri iyomitaani, sintsiini ikomajiitzi oipiya-piyata-kotakiri tampyaa. Okanta okitaititzi-mataki, ipoka-sitajiri Jesús iyomitaani-payi yaniitan-taaro inkaari, ikina-sita-pajiri itaapiiki, iro yawisan-tanakyaaririmi iyomitaani-payi.

⁴⁹ Iñaawajiri irirori, isiyakaantzi siriti inatzi, kaimajiitanaki,

⁵⁰ tima maaroni otsinka-siryaa-nakiri iñaawajirira. Iro kantacha, iñaanata-pajiri Jesús irirori, ikantapajiri: “Naaka pokaatsi, tonta-siri pinkantyyaa airo pitharowan-tawaitana.”

⁵¹ Titapaja pitotsiki, awisain-katanaki tampyaa. Okiryaaantzi ikanta-jiitanaka iyomitaani.

⁵² Tima tikiraata inkimathatiro ishikyaan-takarori Jesús owaritintsi, okantakaan-tziro ikiso-siri-wajjiitzi.

Yisita-kota-kaantzi Jesús Piyompishaariki

(Mt. 14.34-36)

⁵³ Ariijiitaka intatzikiro, osaiki nampitsi ipaitai-tziri Piyompishaariki, yoosita-paakiro pitotsi oparaitiki.

⁵⁴ Iro yayijiitaa-paakitzi pitotsiki, iyoitawakiri Jesús.

⁵⁵ Ikamanta-wakaanaka maaroni nampitarori anta, yamakoi-tapaakiri mantsiyari inaryaa-mintoki. Tsika-rika isaiki Jesús, ari yamakoi-tziniriri.

⁵⁶ Omataka ikinayitaki kiripiriki nampitsi, otzinkamiki nampitsi, aajatzi owaantsiki, iwakoitziniri mantsiyari-payi awotsiki tsika iyomparita-piintaita, ikantai-tziri: “Pisinitiri mantsiyari-payi yantawakiro kapichiini opatzi-kaaki pithaari.” Tima inkarati antzita-kiriri iithaari Jesús, isitako-yitaji.

7

Kaaripiro-siritziriri atziri

(Mt. 15.1-20)

¹ Ipoña ipokajiitaki Nasitantaniri itsipatakari Yomitaan-taniri-payi, ipoñaayitaka Aapatyaaawiniki. Yapatojiitaa-paaka tsika isaikakira Jesús.

² Tima iñaapaa-kitziiri iyomitaani ti yantiro yamita-piintaitari iki-waakota aririka iwajjiityaa. Ikisi-mata-paakiri.

³ Tima okaratzi yanta-piintziiri Nasitantaniri-payi aajatzi pasini Judá-iti, airorika ikiwaakota, airo iwaja. Irootaki yamita-piintakariri pairani iwaisatzitini, aririka ininti iyaa, ontzimatyii inkiwaa-kotawakyyaa.

⁴ Aririka yariitajyaa yamananta-waitzi, tikira iwapajyaata, inkiwaako-pirota-pajyaa. Tira aparoni onkantyyaa yamiyitari, ikiwayitzitaro aajatzi iriraa-minto, iyowitziti, iyotsi-minto, imaaminto, maaroni.

⁵ Irootaki isampitan-takariri Jesús, ikantziri: “¿Paitama ipyaakotan-takarori piyomitaani iyomitaa-yitairi pairani awaisatzitini? Noñaapaakiri iwajjiita, ti inkiwaa-kotyaa.”

⁶ Yakanaki Jesús, ikantzi: “Tima owapyiimotan-taniri pinajiitzi. Awiroka ikinkithata-kotaki pairani Isafas, ikantaki isankinariki: Ipinkatha-waanti-tasitana atziri-payi, Titzimaita isirityaana kamiitha.

⁷ Aminaa-sita ityiirowayita ipinkathatana,

Iyomitaanta-sitakaro yamiyitari irirori.

⁸ Pipyaakotakaro awiroka Ikantakaantani Pawa, pantasi-yitakaro yamiyitari atziri-payi. Pikiwayitziro piyowitziti, piraa-minto. Oshiki okaratzi pantasi-yitakari.” *

⁹ Ikantanakiri aajatzi: “Iro panta-pirotaki yamiyitari awaisatzitini, pithain-kawaitakiro Ikantakaantani Pawa.

¹⁰ Iroka ikantaki pairani Moisés isankinariki:

Pimpinkathatairi piri aajatzi piniro.

Ikantaki aajatzi:

Inkarati mishatirini iriri aajatzi iriniro, ontzimatyii iwamaitiri.

¹¹ Iro kantacha, pikanta-piinta-jiitzi awiroka: ‘Kamiihatatsi ankantiri asitairi: “¡Apaá! Nasitakaakari Pawa maaroni noiriikiti, airo okanta nonisironkatyaami.” ’ †

¹² Ari pikantakari awiroka, okaratzi piyomitairi pishininka iro kantakaariri kaari inisironka-yitan-taariri asitariri.

¹³ Intaini pantasi-yitakaro yamitaitari pairani, irootaki pampinaa-sita-kaanta-karori iñaani Pawa. Ari pikanta-piintatyaa pantayitziro kimitakarori iroka.”

¹⁴ Yapiitakiro ikaimajiri Jesús maaroni piyowinta-kariri, ikantziri: “Pikimajiiitina, pinkima-thatan-tyaanari maaroni.

¹⁵ Tima okaratzi iwaitari, ti akaaripiro-siritanti. Irooma okaratzi añaawai-yitziri, amisitowa-yitziri inthomponta, irootakira owaaripirosiritantatsiri.

¹⁶ Okowa-pirotatyaa iroka, ontzimatyii pinkimisanta-jiitawaki.”

¹⁷ Ikanta ijajiitaji atziri, kyaapaji Jesús pankotsiki. Ari isampitakiri iyomitaani, ikantziri: “Paitama pisiyakaa-wintakiri?”

¹⁸ Yakanaki Jesús, ikantzi: “¿Pimatzi-takama awiroka-payi ti ontzimi-motimi piyotani? ¿Tima piyoti awiroka ti okaaripiro-siritanti okaratzi iwaitari?”

¹⁹ Tikatsira onkantiro asiri, intaini okiniro ashiitoki, irojatzi ositowan-tanajyaari.” Iro iyomitaan-takiri Jesús, tima ti onkaaripiroti okaratzi iwaitari.

²⁰ Ipoña ikantanaki aajatzi: “Irooma aririka ankinkithasirityaa antakairi pasini atziri kaari-pirori, irootakira owaaripirosiritantatsiri.

²¹ Tima inthomponta asiriki akinkisiryaa-koyitaro kaari-pirori, kaari kinataantsi, mayimpitaantsi, owan-taantsi. ‡

²² kositaantsi, masithataantsi, kaari-piro-siritaantsi, amatawitaantsi, mayimpi-ryaantsi, samakoniintaantsi, kisimataantsi, tharowintaantsi, masontzi-siritaantsi.

²³ Tima okaratzi ikinkisiryaa-piintakari atziri kaari-pirori onatzi, irootaki iñaantarori owaaripiro-siri-waitziri. Tima inthomponta isiriki opoñaayitaka iroka-payi.”

Awintaanka Owintini-sato
(Mt. 15.21-28)

* **7:8** Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti ifiitiro owiraantarori iroka ñaantsi aka: onasiyita ñaantsi-payi † **7:11** asitakaa-kariri Pawa = Corbán ‡ **7:21** Iroka ñaantsi “kositaantsi” añaayitziro aka Sankinarintsi 7.22, irooma pasini-payi anta 7.21: onasiyita ñaantsi-payi

²⁴ Ikanta yawisanaki Jesús, jataki Mapiniki aajatzi Simaaki. Ari isaikapaaki apononiki pankotsi, ti inintawityaa inkimakoi-tirimi. Titz-imaíta onkanti imanakotyaa.

²⁵ Tima tzimatsi anta apononi kooya, ikyaantasiritari piyari osinto. Okima-kota-wakiri iroori Jesús, ojata-sita-nakiri, otyirowa-sita-paakari.

²⁶ Kaari Judá-iti iroka kooya, Owintini-sato onatzii. Okantapaakiri: “Pinkatharí, pisita-kota-kaajinaro nosinto, ikyaantasiritatyaaro piyari.” §

²⁷ Ikantanakiro irirori: “Tira aapithatiri iwariti intsiti ampiri otsitzi iyaaro, apaniro iwaro irirori irojatzii inkimatziitan-takyaari.” *

²⁸ Ipoñaa akanaki kooya, okantziri: “Omapiro pikantaki Pinkatharí. Iro kantacha, iwapiintaro otsitzi okaratzi yookaraan-tayitziri iinchaaniki.”

²⁹ Ikantzi Jesús: “Ari okanta, omapiro pikantakiri. Kantatsi pijatai, ari piñaapajiro pisinto, isita-kotaji iroori.”

³⁰ Okanta ojataji kooya owankoki, oñaapajiro osinto onaryaaka omaamintoki, isita-kotaji.

Yisita-kota-kaajiri Jesús atsikimpityari

³¹ Ipoñaa iwaanaja Jesús isaikawita-paaka Mapiniki ikinanajiro Simaaki, irojatzii yariitan-taari Tapowiniki. Irootaki kipatsi ipaitai-tziri anta Apipakowini.

³² Ari yamaita-kiniriri atsikimpityari, kisowaantiri ikanta aajatzi. Ikantai-tapaakiri: “Jesús, pantanta-wakyaari kapichiini pako.”

³³ Ipoñaa yaanakiri Jesús intyaatsikaini, isaantan-takari irakoi-mpiki iyimpitaki, itziritan-takari ichoori ininiki.

³⁴ Aminanaki inkitiki, isintsitanaki iwiniinkatanaka, ikantziri: “¡Efata!” (Akantziri añaaniki aroka: “asitaryaa-jyaa.”)

³⁵ Apatha-kiro asitaryaanaka iyimpita, ti inkiso-waantitanaji aajatzi, kantanaji iñaawaitzi.

³⁶ Ikantawitakari Jesús ikarajiiitzi atziri-payi: “Airo pikamanta-kotana.” Iro kantacha ipiyathatakari, ikamanta-nakiri maaroni atziri.

³⁷ Tima okiryaaantzi ikantawintai-tanakari Jesús, ikantaitzi: “¿Paitama okamiithatantari yantziri yoka? Ikimakaajiri atsikimpityawitachari, iñaawaita-kaajiri aajatzi kisowaantiri.”

8

Iwakaari Jesús 4000 sirampari

(Mt. 15.32-39)

¹ Ikanta yapatojiita oshiki atziri, thonkapaaka iwariti. Ikaimakiri Jesús iyomitaani ikantziri:

² “Oshiki nonisironkatakari atziri-payi, tima okaratzi mawa kitaitiri isaikajiiitaki ikimisantana, tikatsi iwajyaa.

³ Aririka notyaan-tajiri, ari aakiri itashi awotsiki, tima tziyayitatsi poñaachari intaina.”

§ 7:26 kaari Judá-iti = griego * 7:27 Iro yamijiitari pairani Judá-iti isiyakaa-wintantzi. Iriitaki otsitzi siyaarinimi kaari Judá-iti. Irootaki imatakiri pairani Jesús, tima isiyakaa-wintakiro kooya irootaki siyaarinimi otsitzi, tima kaari ishininka. Iriima ishininka-payi Judá-iti, iriitaki siyaarinimi iintsi.

⁴ Yakanaki iyomitaani, ikantziri: “¿Tsikama ayika awakaiyaariri aka otzisi-masiki?” *

⁵ Ari isampitziri Jesús iyomitaani, ikantziri: “¿Tsikama okaratzi yatantaitari tzimatsiri?” Ikantzi iyomitaani: “Tzimatsi okaratzi 7.”

⁶ Ipoñaa ikantakiri ikaratzi piyotain-chari isaikajiiti osaawiki. Yaakiro 7 yatantaitari, ipaasoonki-wintakiro. Ipitoryaa-yitakiro, ipayitakiri iyomitaani, ipayitakiri irirori ikaratzi piyotain-chari atziri.

⁷ Tzimitacha tsika-rika ikaratzi simaa-niki. Ipaasoonki-wintakiri aajatzi, iriitaki impaita-kiriri aajatzi atziri-payi.

⁸ Owajiitaka maaroni, kimajiitaka. Yawiitajiro tzimaraanta-paintsiri, ijaikitaji okaratzi 7 kantziri.

⁹ Maaroni owainchari aamaaka ikaratzi 4000 sirampari. Ari ityaanta-yitajiriri ijataji.

¹⁰ Ipoñaa ititanaja Jesús pitotsiki itsipata-naari iyomitaani, montyaa-kotanaja intatzikirona opaitara Dalmanuta.

Ikowakoi-tziri Jesús intasonka-wintanti

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Ikanta ipokajiitaki Nasitantaniri, iñaana-minthata-paakiri Jesús, inintzi iñiira intasonka-wintanti, iro iyotantai-tyaari omapiro opoñaaro itasorinka inkitiki, iñaanta-tyaari.

¹² Iwiniinkatanaka Jesús, ikantzi: “¿Paitama inintantari iñiina nontasonka-wintanti yokapayi? Airo noñaaka-tzimaitari. Omapiro.”

¹³ Piyanaaka Jesús, montyaa-kotanaja.

Siñakairori yatantari Nasitantaniri

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Ari ipyaakota-nakaro iyomitaani yaaronta-nakyaami yatantaitari, intaini yaamatsitanaki aparoni anta iwitoki. †

¹⁵ Ari ikantzi Jesús: “Paamaiyaaro siñakairori yatantari Nasitantaniri aajatzi irasi Herodes.”

¹⁶ Ari iñaanata-wakaa-jiita iyomitaani, ikanta-wakaa: “¿Irooma ikantan-tairi tira amaki yatantaitari?”

¹⁷ Yotaki Jesús ikanta-wakaari iyomitaani, ikantziri: “Tikira pikinkisiriyaajiitya awiroka, irootaki pikinkithasiri-waitantari, pikanta-jiitzi: ‘Tira amaki yatantaitari.’ ¿Tikirama pikimatha-jiitziro? Kisosiri pikantaka.

¹⁸ Tzimawitacha poki ti piñaanti. Tzimawitacha piyimpita ti pinkimi. ¿Tima pinkinkithasiritiro noshikyaan-takarori owaritintsi?

¹⁹ Chapinki otzimawita yatantaitari okaratzi 5, iro kantacha nowakaaka ikaratzi 5000 atziri. Pikoyaajiro tzimaraan-tapain-tsiri. ¿Tsikama okaratzika kantziri pijaikitajiri?” Ikantajiitzi: “12 kantziri.”

²⁰ “Aajatzi nokimitakiro karatatsiri 7 yatantaitari, nowakaaka ikaratzi 4000 atziri. ¿Tsikama okaratzika kantziri pijaikitajiri?” Ikantajiitzi: “7 kantziri.”

²¹ Ipoñaa ikantziri: “¿Tikirama pinkima-thati-roota?”

Yisita-kota-kaajiri mawityaakiri

²² Ariitaka Jesús Simapankoniki. Yamaita-kiniri mawityaakiri, ikantai-tapaakiri: “Pantanta-nakyaari kapichiini pako.”

* 8:4 awakaiyaariri, yatantaitari = pan † 8:14 yatantaitari = pan

²³ Ipoñaa yakatha-wakota-nakiri Jesús yoka mawityaakiri. Yaanakiri othapiki nampitsi. Ichoontakiri irokiki, yantantakari kapichiini irako. Isampi-tzimitari: “¿Kantatsi pamini?”

²⁴ Ari yaminanaki, ikantzi: “Aminawitaana, noñawitaari atziri yaniijüiti, iro kantacha ti inkoñaa-piroti, isiyakaro inchato.”

²⁵ Ipoñaa yapiitakiri ipampitziri irokiki, yaminakaajiri aajatzi. Ari yisita-kotanaki, koñaanajiri yamini intaina, iñaanajiro maaroni.

²⁶ Ityaantajiri yisita-kota-kaajiri, ikantawajiri: “Airo pikinanaji nampitsiki, ti noninti pinkamanta-kotina.”

Iyotaki Pedro: Saipatzii-totaari inatzi Jesús

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Ipoñaa iwaanaja Jesús, itsipata-naari iyomitaani, ijatiro maaroni nampitsi saikatsiri Cesarea-ki inampitsitiki Filipino. Okanta niyaanki awotsi isampitakiri iyomitaani, ikantziri: “¿Paitama ikinkisiryaakotanari atziri-payi?”

²⁸ Akajüitanaki iyomitaani, ikantzi: “Tzimatsi atziri kantatsiri Juan Kiwaatantani pinatzii. Ikantzi pasini Elías pinatzii awiroka. Tzimatsi kantayita-tsiri aajatzi, pasini Kamantan-tzinkari pinatzii.”

²⁹ Ipoñaa isampita-nakiri irirori, ikantziri: “¿Tsikama pikanta-jiüiti awiroka?” Ari yakanaki Pedro: “¡Saipatzii-totaari pinatzi!”

³⁰ Ikantzi Jesús: “Airo pikamanta-kotana.”

Ikinkithata-kotziro Jesús inkami

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Ari yitanakaro Jesús ikamantziri iyomitaani onkarati awishimotirini Itomi Atziri. Ikantziri: “Antaro inkimaatsita-kaiyaana Antari-konaiti, ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, aajatzi Yomitaan-taniripayi, ari iwaka-kaantinari. Iro mawatapain-tsiri kitaitiri, añaajana.”

³² Ari ikantakiriri, ti imaniro. Ari yaanakiri Pedro intyaatsikaini Jesús inintawita iyomitaa-najirimi.

³³ Ipithoka-pithata-nakari, yaminanakiri pasini iyomitaani-payi, ikisathata-nakiri Pedro, ikantziri: “Pijati Kamaari. Ti pisirityaaro awiroka inintakaanari Pawa, apatziro pisiritaro ininta-piintziri atziri-payi.” ‡

³⁴ Ipoñaa ikaimakiri Jesús ikaratzi piyotzi-minta-kariri, ikaimakiri aajatzi iyomitaani, ikantakiri: “Tzimatsi-rika nintatsiri intsipatyaaana, iwashaantairo inintasi-yitari yantiro, onkanta-wityaa ipaikakoi-tirimi, intsipatyaaana.

³⁵ Tima inkarati itakowaita-chari yantayitziro inintayitziri irirori, ari impyaa-sitajyaa. Iriima ikaratzi atsipiwintarori yantanajiro nonintziri naaka, okantakaan-tziro ikimisanziro Kamiithari Ñaantsi, irootaki ikamawintan-takanari aritaki yawisako-siritai.

³⁶ Ampinaasi-waita otzimi-motantzi waararontsi aka kipatsiki, ari-taki ompyaakaa-sitan-tajyaa.

³⁷ ¿Kantatsima impinako-wintaityaa airo ipyaasi-waitan-taita?

³⁸ Tima inkarati pasikiko-wintyaanani naaka aajatzi okaratzi nokinkithata-koyitakiri, ari imatapajiri aajatzi Itomi Atziri impasikikowinta-pajiri apaata aririka impiyi yamajiro iwaniinkaro Asitariri, aajatzi irasi Maninkariiti tasorin-tsitaa-tsiri.”

9

¹ Ipoñaa ikantanaki aajatzi Jesús: “Triipirora, tzimayitatsi pikaratzi aka, tikiraata pinkamiita, ari piñaakiro isintsinka Pawa tsika ikanta ipinkathari-wintantzi.”

Isiparyii-motakiri Jesús iyomitaani

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Okanta awisanaki 6 kitaitiri. Tonkaanaki Jesús otzisiki, yaanakiri Pedro, Juan, ipoñaa Jacobo. Ari isiparyii-mota-kiriri.

³ Kitamaro okantanaka iithaari, tikatsi ankimitakaantya okita-marotanakira.

⁴ Iñaatziiri Elías itsipata-paakari Moisés, ikinkitha-waita-kaapaakiri Jesús.

⁵ Iñaawaitasitanaka Pedro, ikantanakiri Jesús: “Yomitaanarí, omapiro okamiithatzi pamaiyakinani aka. Kamiitha nowitsikaiyimi mawa panko-shitantsi: Aparoni pashitya awiroka, aparoni yashitya Moisés, yashitya aparoni Elías.”

⁶ Tima intharowa-jiita-nakitzi, irootaki iñaawaitasiwaitantanakari.

⁷ Ipoñaa opokapaaki minkori otsiman-kakota-paakiri. Ikimatzi ikantaitzi: “Notomi inatzira yoka nitakokitari, pinkimisantiri.”

⁸ Ipoñaa yamina-piro-wijiitanaja, tikatsi iñaanaji, intaini Jesús.

⁹ Ikanta yoirinka-jiitaara otzisiki, ikowa-kotakiri airo ikamantantziro iñaakiri irojatzi apaata aririka yañaaji. Tima yoka Itomi Atziri ari yañaaji inkamawita-kyaa.

¹⁰ Irootaki airo ikamanta-kotantari, iro kantacha oshiki isampita-wakaa-jiitaka irirori tsika opaita ikanta-kotziri Jesús, ari yañaaji inkamawitakyaa.

¹¹ Ipoñaa isampitaiyakiri, ikantziri: “¿Paitaka ikanta-kotziri yotzinkariiti iriira jiwatapain-tsini Elías impoki?”

¹² Ari yakanaki Jesús, ikantziri: “Omapiro, iriitakira jiwatapain-tsini Elías impoki, intampatzikatan-tapaaki. ¿Tsikama okantzika isankinata-koyii-takina pairani? Tima onkanti: ‘Yoka Itomi Atziri, oshiki inthain-kawaitaitiri.’”

¹³ Pinkimi, aritakira pokaki Elías. Oshiki imaimanita-wakiri, imonkaratakiro okaratzi isankinata-koita-kiriri.”

Iwawisaa-kotziri Jesús iintsi yaakiri piyari

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta yariitaja Jesús yookanakiri iyomitaani, iñaapaatziiri ipiyotzi-wintakiri oshiki atziri itsipatakari yotzinkariiti iñaanaminthatziiri.

¹⁵ Ikanta iñaawairira ipokaji Jesús, yokiryaa-jiitanaki, isiyajitanaka iwithata-wajyaari.

¹⁶ Isampita-paakiri Jesús, ikantzi: “¿Paitama piñaanaminthatantariri?”

¹⁷ Akanaki aparoni, ikantanaki: “Yomitaanarí, namatziimiri notomi ikyaantasiritari piyari, ti onkantaji iñaawaitaji.”

¹⁸ Impoka-sita-pajiri-rika, oshiki iposakaa-waitari kipatsiki. Isimori-waanti-waita-kaari, yatsikai-kiwaita, ikisota-kairi. Nokanta-witakiri piyomitaani iwawisaa-kota-jinari, ti imatiri.”

¹⁹ Yakanaki Jesús, ikantanaki: “Titya pinkimisanta-jiiti awiroka. ¿Tsika-paitima piyoti? Pamakiri aka intsi.”

²⁰ Yamaita-paakiniri. Ikanta piyari iñaapaakirira Jesús, ipiyon-kaanakari sintsiini iintsika, tyaanaki, ipinaawaita kipatsiki, isimori-waanti-waitanaki.

²¹ Isampita-nakiri Jesús iriri iintsi, ikantzirii: “¿Tsika-paitima yitanta-nakari pintsiti?” Ikantzi: “Ari ikantzita owakira yintsita-paaki.

²² Itaakaa-waitakari paamariki, ipiinka-waitzi aajatzi nijaaki, inintzi iwamairimi. Kantatsi-rika pinisironkatyaana, pimatiro.”

²³ Ikantziri Jesús: “¿Paitama pikantan-tarori ‘Kantatsi-rika...?’ aririka pinkimisantanaji, aritaki omatakyaa maaroni.”

²⁴ Ipoñaa ikaimanaki sintsiini iriri iintsi, ikantanaki: “Kimisanta-witachana, tirika nonkimisanta-piroti, pinkimisantakaa-pirotajina awiroka.”

²⁵ Aikirora iñaatzi Jesús ipokajiita-paaki atziri, ikisathata-nakiri piyari, ikantanakiri: “Pintainariyaari iintsi, airora pipiya-sitaari aajatzi.”

²⁶ Ikaimanaki sintsiini piyari. Ikamanata-kaanakiri iintsika. Oshiki kantanain-tsiri: “Kamaki iintsika.”

²⁷ Ipoñaa yakatha-wakota-nakiri Jesús, ikatziyakiri. Añaanaji.

²⁸ Ikanta ikyaapaakira Jesús pankotsi, ari isampita-kiriri iyomitaani apaniroini, ikantziri: “¿Paitaka kaari nomatantari naaka nowawisakotiri?”

²⁹ Ikantzi Jesús: “Omapiro isintsitzi yoka piyari, okowatya aakow-intyaaro amani, antzi-wintyaari aajatzi.”

Yapiitajiro Jesús ikamanta-kota inkami-motanti

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ipoñaa iwaanaja Jesús, ikinayitanaji Tapowiniki. Tira ininti inkima-kotiri atziri-payi.

³¹ Tima iyomita-yitatziri iyomitaani, ikantaytziri: “Irootaintsira yaakaan-taitiri Itomi Atziri, iwaitiri. Awisawitakyaa, mawa kitaitiri, aritaki yañaaji aajatzi.”

³² Iro kan-tzimaita-chari ti iyojiita-wakiro okaratzi ikamanta-witariri. Tikatsi nintatsini isampitiri.

Tsika itzimi iriipirota-tsiri

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Arijiitaja Capernaum-ki. Ikanta isaikajiita-pajira pankotsi, isampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Paitaka pikanta-wakaari inkaaranki awotsiki?”

³⁴ Ari imairijitaki irirori. Tima inkanta-wakaa-winta-tyaaro inkaaranki awotsiki tsika-rika itzimi iriipirota-tsiri.

³⁵ Saikanaki Jesús, yapatotakiri 12 iyomitaani, ikantziri: “aririka pininti piriipiroti, pisiya-kotyaari ikanta otzikataari, ti impinkathari-wintanti irirori.”

³⁶ Yamaki aparoni iintsi isaikajiitakira, ithomaakiri, ikantzi:

³⁷ “Inkarati pairiirori nowairo ikimisantaana, impoña yaakami-ithatairi aparoni kimitariri yoka iintsi, naakara yaakamiithataki. Ari okimitari aajatzi, aririka paakamiithatakina naaka, osiyawaitakaro iriitaki paapatyaanaja otyaanta-kinari aka.”

Ari akaratziri kaari kisaniintairi

(Lc. 9.49-50)

38 Ari ikantanaki Juan: “Yomitaanari, noñaaki chapinki aparoni atziri pairyirori piwairo, iwawisaako-tzimaitari ikyaantasiritari piyari. Tira añaajiri ankaratiri aka, nowashaanta-kaakiri.”

39 Ikantzi Jesús: “Airo piwashaanta-kairimi. Tima inkarati tasonkawintan-tatsiri ipairyirora nowairo, airora ikisi-mataana osamaniitaki.

40 Tima ari akaratziri itzimi kaari kisaniiintaini.

41 aririka inkaminthayitimi impairyitiro nowairo, inkantaiti: ‘Nopakotiri nijaa yasitaari Saipatzitotaari.’ Iriitaki impinai-tajiri apaata. Omapiro.”

Airo pantakaan-tziro kaari-pirori

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 “Tsika-rika itzimi antakaa-kironi kaari-pirori aparoni iintsi awintaanari, osiyakariri yoka aka, ari iwasankitaa-yiitairi. Iro kamiithata-tsimi inthayii-tiniri mapi ikintsiki, iwiinkai-tiri inkaariki.

43 Iroorika pako panta-piintan-tyaami kaari-pirori, piwashaantiro onkantyyaa pawisakotan-tajyaari, pinkimita-kaantiro pithatyaa-tyiromi pako. Irojatzii pijaponthokitantajyaari inkitiki. Tima ti okantyya otzimawita apiti pako ompoña piñaajiro apaata yookaitaimi sarinka-winiki tsika pinkanta-jyaa pintaajya,

44 tsika anta ti inkaamanitapaji kinitsi, tsika ti intsiwaka-nitapaji paamari.

45 Iroorika piitzi panta-piintan-tyaami kaari-pirori, piwashaantiro onkantyyaa pawisakotan-tajyaari, pinkimita-kaantiro pichiika-tyiromi piitzi. Irojatzii pijaponthokitantajyaari inkitiki. Tima ti okanti otzimawita apiti piitzi ompoña piñaajiro apaata yookaitajimi sarinka-winiki tsika pinkanta-jyaa pintaajya,

46 tsika ti anta inkaamanitapaji kinitsi, tsika ti intsiwaka-nitapaji paamari aajatzi.

47 Iroorika piroki panta-piintan-tyaami kaari-pirori, piwashaantiro onkantyyaa pawisakotan-tajyaari, pinkimita-kaantiro pinkithoryaatiromi pooki. Irojatzii pijapityaakin-tajyaari inkitiki. Tima ti okanti otzimawita apiti poki ompoña piñaajiro apaata yookaitajimi sarinka-winiki tsika pinkanta-jitajya pintaajya,

48 tsika ti anta inkaamanitaji kinitsi, tsika ti intsiwaka-nitaji paamari aajatzi.

49 Tima paamarikira iñaantaityaami maaroni, inkimita-kaantaitimiro aajatzi okanta katyori.

50 Kamiitha okanta tziwi okatyotzi, aririka inkonowaitiro tsika ompaitya, airo apantaaro inkatyokan-taityaaro. Ari pinkantanajyaari awiroka ontzimatyii pinkimita-kota-jyaaro tziwi-pirori, paapatyawakaiya, tima ti okanti pintzimawintawakaiya.”

10

Iyomitaantzi Jesús ikantzi: ti okanti pookiro piina

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Ikanta iwaanaja Jesús ijatiro iipatsitiki Judá-iti, ikinanakiro inatzikiro Owaryiinkaarini. Yapatotzi-winta-waari oshiki atziri. Yitapaaro iyomitaa-yitapajiri ikimita-piintzirora.

² Ari ipokakiri Nasitantaniri, isampita-paakiri Jesús inintzi inkompita-kaiyaarimi, ikantapaakiri: “¿Sinitaa-ntsita-tsimá yookiro iina aparóni atziri?”

³ Yakanaki Jesús, ikantanakiri: “¿Paitama ikantakiri awaisatzitini Moisés?”

⁴ Ikantajitzi irirori: “Isinitantzi awaisatzitini Moisés ookiro ina aririka impaitairo tsika osankinata-kota ookawakaantsi.”

⁵ Ari yakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Okantakaan-tziro ti pinkimisanta-niti, irootaki isinitan-tamirori.

⁶ Tima pairani owakira itantanakari iwitsikantzi Pawa, Iwitsikakiri sirampari aajatzi kooya.

⁷ Irootaki airo isaikantaja mainari-payi asitaririki aririka yaawakaa-najyaa,

⁸ tima aparóni inkanta-najyaa iwathaki osiyawaityaaro iwichaa-wakaa-jyaami.

Tima inkarati aawakaa-naachari tira apiti inkanta-najyaa, aparóni ikantana iwathaki.

⁹ Irootaki airo okantanta yookajiro atziri iina itsipata-kaakariri Pawa.”

¹⁰ Ikanta isaikajitzi pankotsiki, isampitairi iyomitaani okaratzi ikantakiri,

¹¹ ikantanaki Jesús: “Itzimi-rika ookironi iina, aririka yaaji pasini kooya, imayimpi-wintakiro itawitarori.

¹² Ari okimita kooya aririka ookiri oimi, aajirika pasini sirampari, omayimpitaki aajatzi.”

Itasonka-wintziri Jesús iintsi-payi

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Ari yamaita-paakiniri Jesús intsi-payi, ikantai-tapaakiri: “Nonintzi piwasi-patzii-totiri nintsiti, pintasonka-wintiri.” Ikantzi iyomitaani Jesús: “Airo piñaasirinkiri Awinkathariti.”

¹⁴ Ti onimota-nakiri Jesús iñaakirira, ikantziri: “Pisinitiri intsi-payi impoka-siti-naata. Airo pithañaana. Tima inkarati kimitajyaarini irirori, iritaki ñaajironi ipinkathari-wintantzi Pawa.

¹⁵ Airorika ipinkathai-tziri Pawa inkimitai-tyaari ikantara intsi-payi, airo iñiitajiro tsika ipinkatha-ritaji. Omapiro.”

¹⁶ Ithomaa-wakiri intsi-payi, iwasi-patzii-toyitakiri, itasonka-wintayitakiri.

Mainari ashaaranta-chari

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Iro yawisan-tanajyaarimi Jesús, isiya-sitakari aparóni atziri, ityirowa-sita-paakari, isampita-paakiri: “¿Kamiithari yomitaan-taniri!. ¿paitama nantajiri naaka nowanta-jyaarori nañaaji?”

¹⁸ Ari yakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Paitama pikantan-tanari: ‘Kamiithari pinatzi?’ Apanirora ikantakaaro Pawa ikamiithatzi, tikatsi pasini.

¹⁹ Piyota-kota-kiroma Ikantakaan-taitziri:

Airo pimayimpitzi.

Airo piwamaantzi.

Airo pikositzi.

Airo pithaiya-kotanta.

Airo pamatawitantzi.

Pimpinkathatairi piri aajatzi piniro.”

²⁰ Yakanaki irirori, ikantzi: “Yomitaanari, Nomatakiro maaroni irojatzi nitanakaro pairani ainiro nintsita-paaki.”

²¹ Ikanta yaminanaki Jesús, itakota-nakari, ikantziri: “Tzimatsi aparoni kowityaa-painchari kaari panti. Pimpimantiro maaroni tzimi-motzimiri, pimpiri asinonkainkari, tima osiyawaitakaro piwaa-ranta-jyaami inkitiki. Aririka pimatakiro pimpoki, piyaatina.”

²² Ikanta ikimawakira, okantzi-moniinta-nakari. Owasiri ikanta ipiyanaja, tima ashaarantzinkari inatzii.

²³ Ikanta yaminanaki Jesús maaroni inampi-naki, ikantziri iyomitaani: “Oshiki ompomirintsitzi-motyaaari ashaarantaniri ijatai ipinkatha-ritaji Pawa.”

²⁴ Okiryaantzi ikantanaka iyomitaani ikimakirira ikantakiri. Ipoñaa yapiita-nakiro ikantzi: “Notomiiti. ¡Oshiki ompomirintsitzi-motyaaari ijatai tsika ipinkathari-wintantzi Pawa awintaarori iwaararo!

²⁵ Oshiki ipomirintsitaro ikyaaakoitari inkyaan-tyaaro yanini omoro. Iri mapirota-chani ashaarantaniri impomirintsita-jyaaro inkyaaji ipinkathari-wintantzi Pawa.” *

²⁶ Aikiro yokiryaa-nakitzii iyomitaani, ikantanakiri: “¿Paitama awisakotaa-tsini?”

²⁷ Ari itsikanatanakari Jesús iyomitaani-payi, ikantziri: “Airora imatziro apaniro atziri, iriitakira Pawa matakairini. Tima tikatsi pomirintsitzi-motyaaarini irirori.”

²⁸ Ikantanaki Pedro: “Yoka nokarajiiitzi nonintzi noyaatakimi, tima nookayita-nakiro okaratzi tzimi-motanari.”

²⁹ Yakanaki Jesús, ikantanakiri: “Omapiro, tzimayitatsi kimisanta-najirori Kamiithari Ñaantsi, kinkithata-koyita-najirori aajatzi, irootaki yookan-tanakarori iwanko, iririntzi, iritsiro, asitariri, iina, itomi, iipatsiti. †

³⁰ Aritaki iñaajiro ontzimi-motajiri oshiki, anaanakiro okaratzi yooka-nakiri. Tima oshiki onkarati iwanko, iririntzi, iritsiro, asitariri, itomi, iipatsiti. Onkanta-witakyaa oshiki inkisa-niinta-waitaitiri, tima apaata aritaki iñaajiro irasi iwiro yañaayitaji. ‡

³¹ Iro kantacha, tzimatsi iroñaaka oshiki itayiwitarori, iriitakira ampoita-tsini iñaayitajiro. Tzimatsi pasini ampoiya-tsiri iroñaaka, iriitakira itayita-jyaaroni iñaayitajiro.”

Yapiitajiro Jesús ikamanta-kota iwamaitiri

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² Ikanta itonkaa-jiitzi ipampithatziro awotsi ijatziro Aapatyaawiniki. Iriitaki jiwatatsi Jesús yanijiiitzi. Okiryaantzi ikantajiiitakiri iyomitaani, tharowa-siri ikantajiiita iyaatziri. Ipoñaa yapiitakiro Jesús yapatotziri 12 iyomitaani, inkamantiri onkarati awishi-motirini, ikantakiri:

³³ “Ajatatziira Aapatyaawiniki. Arira yaakaan-taitiriri Itomi Atziri, yayiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari, intsipata-kyaaari Yomitaan-taniri, iriitaki mishakowintirini iwaitiri. Impoña iwawisaa-kiniri wirakocha-payi,

* **10:25** ikyaaakoitani = camello; yanini omoro = omoro kithapi † **10:29** Tzimayitatsi sankinarintsitzi tsika ti iñiitiro ñaantsika “iina.” onasiyita ñaantsi-payi ‡ **10:30** ontzimi-motajiri oshiki = yookanaki-rika aparoni, aritaki impaitajiri 100

³⁴ ithainkimawaitaitiri, impasawaitaitiri, inchoonta-waitaitiri, iwa-maitakiri. Iro mawatapain-tsiri kitaitiri, aritaki yañaaji aajatzi.”

Inintziri Jacobo aajatzi Juan

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Ikanta itomi-payi Zebedeo yoka Jacobo aajatzi Juan, itsitoka-paakari okaakiini Jesús, ikantakiri: “Yomitaanari, nonintzi pantinaro nonkampitimi.”

³⁶ Ari isampita-nakiri ikantziri: “¿Paitama pinintziri nantimiri?”

³⁷ Ikantajiitzi: “Tima irootaintsi pimpinkathari-wintanti, pisinitina nontsipatyaami ampinkathari-wintanti piwaniinkaroki, nosaikaki aparoni pakopiroki pasini pampatiki.”

³⁸ Ikantanakiri Jesús: “Tira piyotiro opaita pikowa-kotanari. Tima oshiki nonkimaatsityaari naaka. ¿Arima pamawitakiro awiroka onkarati pinkimaatsityaari? ¿Arima pinkimita-kyaana nonkami naaka?” §

³⁹ Ikantajiitzi irirori: “Aritaki nomatakiro.” Ikantzi Jesús: “Omapiro, irootaintsira pimatiro onkarati nonkimaatsityaari, *

⁴⁰ Irooma pintsipatyaana ampinkathari-wintanti pisaiki aparoni nakopiroki, pasini nampatiki, tira naaka nintakaan-tironi itzimi-rika nontsipatyaari, irasi itzimi-rika ikasiyakai-tzitai-takari.”

⁴¹ Ikanta ikimajiitaki pasini iyomitaani, ikisanakiri Jacobo aajatzi Juan.

⁴² Ipoña yapatota-najiri aajatzi, ikantziri: “Piyojiitzi awiroka tsika ikanta iwinkathariti pasini-satzi atziri-payi, oshiki impiratanta. Ari ikimitari aajatzi iriipirotatsiri, isintsiwintantzi inkimisantaitiri.

⁴³ Irooma awiroka-payi, aririka pininti piriipiroti, pisiya-kotyaari tsika ikanta ompirataari.

⁴⁴ Iroorika pinintzi pijiwata-kaanti, pisiya-kotyaari ompirataari.

⁴⁵ Ti iro impokan-tyaari Itomi Atziri impiratantya, iro ipokantakari isiya-kotyaari ompirataari, ikamawintanti, iriitaki pinakowintantatsini, yookakaa-wintairi maaroni.”

Yaminakai-tajiri kamiitha Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ikanta yariitaka Jesús Kasiryariki. Ipoña iwaanaja itsipatanaari iyomitaani aajatzi ikaratzii apatotzi-winta-kariri. Okanta anta awotsi-nampikira, ifaapaakiri atziri paitachari Bartimeo, itomi Timeo, ikowako-yitantzi impasitai-tyaari.

⁴⁷ Ikanta ikimaki irirori, iriitaki Jesús poñaachari Kasiyakaawiniki, ikaima-kota-wakiri, ikantziri: “¡Jesús! Ikasiya-kaitani pinkatharini David, pinisironkata-jyaana!”

⁴⁸ Oshiki ikisatha-witai-takari, imairitan-tyaari, aikiro ikaimanakitzi sintsiini: “¡Ikasiya-kaitani pinkatharini David, pinisironkata-jyaana!”

⁴⁹ Katziya-paaka Jesús, ikantzi: “Pinkaiminari.” Ari ikaimai-takiri ikantai-tziri: “Pinkatziyi, kimosiri pinkanta-nakya, ikaimatziimi.”

⁵⁰ Yookanakiro iwiryakaro, katziyanaka, ipoka-sita-paakiri Jesús.

§ **10:38** Iro ikanta-kotzi Jesús aka: “¿Arima pimatakiro awiroka piriro kipishaari onkarati niriri naaka? ¿Arima pinkimita-kyaana naaka inkiwaataitina?” * **10:39** Iro ikanta-kotzi Jesús: “Omapiro, aritaki pimatakiro piriro niriri naaka, aritaki pinkimita-kyaana inkiwaataitina naaka.”

⁵¹ Isampita-wakiri irirori, ikantziri: “¿Tsikama pinintzi nonkanta-jimika?” Yakanaki irirori, ikantzi: “Yomitaanari, nonintzi nonkiryaaji.”

⁵² Ikantanaki Jesús: “Kantatsi pijataji, irootaki isitakotaa-jimiri pawintaajana.” Apatha-kirotanaka yaminawaitanaji kamiitha, iyaatanakiri Jesús awotsiki.

11

Ariitaja Jesús Aapatyaawiniki

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Aritaki okaakitzi-mata-paaki yariitan-tyaari Jesús Aapatyaawiniki. Tima ariijiitaka Chochokipankoniki aajatzi Asinonkaa-pankoniki, omontitakari otzisi Yiinkakii-toni. Ari ityaankakiri Jesús apiti iyomi-taani,

² ikantakiri: “Pijati nampitsiki amontitakari, ari piñiuro onthata-kotyaa kiripiri ipiraitari, tikira ikyaakoitari. Pinthataryaa-kotiri, pamakiri. *

³ Aririka isampii-tawakimi: ‘¿Pinkanti-rika pithataryaa-kotan-tariri ipiraitari?’ Pinkanta-nakiri awiroka: ‘Ikowatziiri Pinkathari. Aritaki yoipyaa-jimiri.’ ”

⁴ Jaitijiitaki, iñaapaakiri ithata-kotaka kiripiri ikyaakoitari pankotsi-nampiki. Ithataryaa-kota-paakiri.

⁵ Tzimatsi atziri ñaawakiriri, ikaima-kotakiri, ikantzi: “¿Pinkanti-rika pithataryaa-kotan-tariri?”

⁶ Ikantanakiri irirori okaratzi ikantawa-kiriri Jesús. Isinitai-takiniri yaanakiri kiripiri ikyaakoitari.

⁷ Yamaita-kiniri Jesús. Iwankita-kiniri manthakintsi imitzikaraki, ikyaa-kota-nakari Jesús.

⁸ Tzimatsi omaaronka-sitakiriri manthakintsi, pasini chikanaintsi inchasi imaaronkiro onkantyyaa owaniinkatan-tyaari awotsiki tsika ikinanakira.

⁹ Tima inkarati atziri jiwatain-tsiri, ikaratzi oyaatakiriri itaapiiki, ikaimajiitzi, ikantzi:

¡Korakitataiki awinkathariti!

¡Tasonka-wintaari ikantaja, tima Pinkathari inatzii otyaanka-kiriri! †

¹⁰ Tasonka-wintaari ikantaja pinkatha-ritain-tsini, ikasiya-kayitani awaisatzitini David.

¡Korakitataiki awinkathariti, awisiryawinta-jyaari Inkiti-satziwi!

¹¹ Ariitapaaka Jesús Aapatyaawiniki, kyaapaaki Tasorintsi-pankoki, yaminayita-paakiro maaroni. Tima tsitiniityaanaki, piyanaka Asinonkaa-pankoniki itsipata-naari 12 iyomitaani.

Imishatziro Jesús pankirintsi kaari kithotatsini

(Mt. 21.18-19)

¹² Okanta okitaitita-manaji, piyaja Jesús ipoñaajaro Asinonkaa-pankoniki, itashaa-paaki niyaanki-thaki awotsi.

¹³ Yaminaki antó iñaaki okatziya pankirintsi, owaniinka okanta oisi. Ijata-sita-nakiro, yamini tzimatsi-rika okitho. Tikatsi-tzimaita, oyosiita oisi, tima tikira onkitho-paititaji. ‡

* **11:2** ipiraitari, ikyaakoitari = pollino, burro † **11:9** Korakitataiki awinkathariti = Hosana; otyaanta: wairontsi ‡ **11:13** pankirintsi = higuera; okitho = higo

¹⁴ Ikantanakiro: “Pasi piwiro airo pikithotai.” Ikimajitakiri maaroni iyomitaani.

Imisitowiri Jesús pimanta-yitatsiri tasorintsi-pankoki

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Ikanta yariijitapaja Aapatyaawiniki. Kyaapaaki Jesús Tasorintsi-pankoki, imisitowa-paakiri pimanta-yitatsiri aajatzi ikaratzi amananta-yitatsiri. Yoka-yitapaakiro iwantariri kiriiki, ari ikimitaakiro tsika iwaitziri siropayi.

¹⁶ Tira isinitanaji aparoni yawisakairo iwaararo osaikira Tasorintsi-panko.

¹⁷ Ipoñaa iyomitaan-tanaki, ikantzi: “Isankinai-takiro pairani iñaawaitzi Pawa, ikantzi:

Nowanko onatzii iroka, aritaki yamana-piintinari poñaayita-chari maaroni nampitsiki.

Iro kantacha awirokaiti, aritaki pamatawitanta-piintaki pipimanta-yitzi, pikimita-kaantakiro kosintzi-panko.”

¹⁸ Ikanta ikimajitaki ijiwari Ompira-tasorintsitaari itsipatakari Yomitaan-taniri, yaminajitaki tsika inkinakairo iwamaakaaniri. Iro kantacha itharowan-tayitakari Jesús, tima oshiki amina-kiriri iñiirira kamiitha okanta iyomitaan-tayitzi.

¹⁹ Tima ari tsitiniityaaki, piyanaka Jesús.

Sampisitanaki pankirintsi imishatakiri

(Mt. 21.19-22)

²⁰ Ikanta ikina-manaji osaiki pankirintsi, iñaatziiro sampisitanaki, kamanaki maaroni oparitha.

²¹ Ikinkisiryaa-najiro Pedro ikantakiri chapinki Jesús. Ikantziri: “Yomitaanari, paminiro pankirintsi pimishata-nakiri, sampisitanaki.”

²² Yakanaki Jesús, ikantzi: “Pawintyaari awiroka Pawa.

²³ Omapiro nonkantimi, kantatsi piñaanatiro otzisi, pinkanti: ‘Osirinki otzisi, ompiinki inkaariki.’ Airorika pikiso-siryaa-waitanaki, iriirika pawintaa-nakya, aritaki ikantakimiro.

²⁴ Iroora nokantan-tamiri, tima aririka pamaniri Pawa pikamitiri tsika ompaityaa, pawintaa-nakyaari-rika, aritaki imatakimiro pikowakotziriri.

²⁵ Aririka pamaniri Pawa, paripirotajiri tzimatsi-rika kaari onimotakayimini, aritaki imatajimi Asitairi Inkiti-satzi yaripirotaimi awiroka tzimatsi-rika pikinaka-sitakari.

²⁶ Airorika paripiroitari ikaratzi kishimiri, tima airo yaripirotaami awiroka Asitairi Inkiti-satzi.” §

Isintsinka Jesús

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Ikanta yariijitaka Aapatyaawiniki, aniiwaitapaji Jesús Tasorintsi-pankoki. Ipoka-sita-paakiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari, itsipatakari Yomitaan-taniri-payi aajatzi Antari-konaiti.

²⁸ Isampita-paakiri, ikantziri: “¿Paitama ontyaan-kakimiri piñaakantiro pitasorinka?”

§ 11:26 Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro maaroni iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi

²⁹ Ari yakanaki Jesús, ikantanakiri: “Tzimatsi naaka nosampitimiri. Aririka pakakinari, aritaki nonkantakimi ipaita otyaanka-kinari.

³⁰ Tima ikiwaatantaki pairani Juan, ¿Paitama otyaanka-kiriri? ¿Iri-ima Pawa? ¿Atzirima?” Pakajiitityaa.”

³¹ Ari ikanta-wakaa-jiitanaka: “Aririka ankantiri Pawa otyaankakiri, aritaki inkanta-nakai: ‘¿Paita kaari pikimisantantari?’

³² Aamaa-sityaa ankanti: ‘Atziri otyaankakiri.’ ” Iro kantacha itharowantari inkisanakiri atziri-payi. Tima inkanta-jiiti atziri-payi Kamantan-tzinkarini inatzii Juan.

³³ Ari ikantajiitzi: “Ti noyotiro.” Ikantzi Jesús: “Pikimitaka awirokaiti ti pininti pinkaman-tinano, aajatzi naari airo nokaman-tzimiro paita otyaanka-kinari.”

12

Kaari-piro-siriri antawai-rintzi

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Ari yitanaaro Jesús isiyakaa-wintziro okaratzi iyomitaan-tayitziri, ikantzi: “Tzimatsi atziri pankitzirori chochoki-masi, itantota-kotakiro maaroni othapiki, iwitsika-sitakiro iwirowaaki apaata, iwitsikaki atiimintotsi yaminakoi-tantyaarori pankirintsi isaikaitaki jinoki. Yaminaki atziri aminironi iwankiri-masi. Jataki irirori intaina.

² Okanta okithoki-paititaki chochoki, ityaankaki impiratani yaajati.

³ Ikanta iñaawakiri antawai-rintzi, yaawakiri ipasawaita-wakiri, yoipyaaajiri tikatsi yaanaji.

⁴ Ityaanka-witaka aajatzi pasini impiratani. Itsitonkai-nawaitakiri, ikawiya-waitakiri.

⁵ Ityaantaki aajatzi pasini, iwai-takiri. Tima oshiki ikaratzi ityaanta-witakari, tzimayitatsi ipasawaitai-takiri, iwai-takiri pasini-payi.

⁶ Aparoni ikantapaaka itomi irirori, yitakoki-pirotari, ityaantakiri, ikanta-siritzi: ‘Iriirika notomi naaka, ari impinka-thaitakiri.’

⁷ Iro kantacha yokapayi antawai-rintzi, ikanta-wakaa-jiita: ‘Yoka asitajyaaroni apaata pankirintsi-masi. Thami awiri, ayiroota aroka.’

⁸ Yairika-wakiri, iwakiri. Yookakiri othapikita-paaka pankirintsi-masi.

⁹ ¿Paitama yantiri asitarori pankirintsi-masi? ¿Tima ari impokanaki irirori, iwakiri aamawinta-witarori iwankiri-masi, yaminanaji pasini?

¹⁰ ¿Tima piñaanatiro sankinarintsi? Ikantaitzi:

Imaninta-witakaro kipayi witsikirori pankotsi,

Iro kantacha irojatzi yaitairi iroka otzinkami-pirori. *

¹¹ Iriitaki Awinkathariti Pawa matajirori.

Irootaki okiryaa-wintan-tariri.”

¹² Ari inintawi-jiitanaka yaakaan-tanakirimi Jesús, iyotawakiro iri-itaki ikinkithata-kotziri. Ti onkanti, tima intharowan-tatyii-yaari atziri piyotzi-minta-kariri. Iwashaanta-nakiri, ijapithatajiri.

Kamiithama impinaitiri pinkathari

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Ipoña ityaantaitaki Nasitantaniri itsipatakari ikaratzi aapatyaa-yitariri Herodes, inintajiiwita inkompita-kaiyaarimi Jesús.

* **12:10** kipayi, otzinkami = mapi

14 Ikanta yariijitaka, ikantapaakiri: “Yomitaan-tanirí, okaratzí piñaan-nitari awiroka iroopiro onatzii. Ti pinkimisantiro ikantay-itziri atziri, ti piñaawaitiro pinimota-kaantyaariri. Piyomitaan-tziro awiroka iroopirori inintakaan-tziri Pawa. ¿Kamiithata-tsimá ampiri kiriiki isintsitan-tziri iwinkathariti wirakocha-payi? ¿Ampinatirima? ¿Airoma apinatziri?” †

15 Iyotakiri Jesús, owapyiimotan-taniri inatzii ikaratzí sampita-kiriri, ikantanakiri: “¿Paitama piñaantan-tanari? Pamakinari kiriiki, naminawakiri.”

16 Yamaita-paakiniri. Ikantzi Jesús: “¿Paitama asitarori isiyakaaro aka? ¿Paitama asitarori iwairo?” Ikantajiitzi irirori: “Trasi César.”

17 Ikantzi Jesús: “Tima iriitaki iwinkathariti wirakocha asitari, pantantyaaniri isintsiwintzimiri, pimpinatiri. Iriima ikaratzí yasitari Pawa, pantantyaaniri isintsitzimiri irirori.” Okiryaantzi ikantaji-itanaka ikimirira Jesús.

Isampita-kowintai-tziro aririka yañaaji kamayitain-tsiri
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Ipoñaawita ipokajitaki Tampatzikawiri ifiiri Jesús. Iriitaki Tampatzikawiri kantatsiri: “Airo yañaaji kamayita-tsiri.” Isampita-paakiri Jesús, ikantziri:

19 “Yomitaan-tanirí, isankinataki pairani Moisés, ikantzi: ‘Aririka inkami atziri, airorika iwaiyan-takairo iina, kantatsi yaajiro iririntzi, iwaiyan-takaajiro irirori. Inkimita-kaantiri iriimi asityaarini iririntzi kamaintsiri.’

20 Thami ankantawaki: Tzimatsi karatatsiri 7 iririntzi. Itarori itzimi yaaki iina, tikira iwaiyan-takairo iina, kamaki.

21 Ipoñaawita yaawitaaro pasini iririntzi apitita-tsiri itzimi. Ari ikimitakari irirori, kamaki, ti iwaiyan-takairo. Ipoñaawita-paaka mawatatsiri itzimi, aajatzi ikimitakari irirori.

22 Ari ikantakari maaroni ikarajitzi 7 iririntzi. Tikatsi aparoni waiyanta-kaironi. Ari owiraantarori kamaji aajatzi iroori kooya.

23 Aririkami yañaayitaji apaata kamayita-tsiri, ¿itzimikama oimintapirotyaari kooya? Tima maaroni ikaratzira 7 iinanta-witakaro.”

24 Yakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Paitama kaari pikimathantaro Sankinarintsi-pirori? ¿Paitama kaari piyota-kotantaro itasorinka Pawa?”

25 Tima aririka yañaayitaji kamayita-tsiri, airo itzimaji aawakayitaa-chani. Isiyapa-jyaari Maninkariiti anta inkitiki.

26 Irooma okanta-kota yañaayitaji kamayitain-tsiri, ¿tima piñaanatiro isankinatakiri Moisés tsika ikanta Pawa ifaanatan-takariri otaara kitoochii-masi? Ikantakiri: Naakataki Iwawani Abraham, Isaac, aajatzi Jacob.

27 Ari ayotziri irirori, tima ti imatiro kaminkari inkimita-kaantia-tyaari iwawani, apatziro ikaratzí añaatsiri ¿Ñaakiro? Pikinakaa-sitakaro awiroka.”

Otzinkami-pirori Ikantakaan-taitziri
(Mt. 22.34-40)

† 12:14 iwinkathariti wirakocha-payi = César

²⁸ Ari ipokapaaki aparoni Yomitaan-taniri, ikimapaakiri iñaanata-wakaa. Iyotapaaki kamiitha iyomitaakiri Jesús yoka Tampatzikawirisatzi, isampita-paakiri irirori: “¿Tsikama otzimika itarori onintapirota Ikantakaan-taitani?”

²⁹ Yakanaki Jesús, ikantzi: “Iroka ninta-pirota-chari, okantzi: ¡Pinkimi Israel-iiti! Yoka Awinkathariti Pawa, aparoni ikanta Ipinkatharitzirirori.

³⁰ Piwinkathariti inatzi Pawa, ontzimatyii pininta-piro-tajiri, pininta-siri-tajiri, pininta-sintsi-tajiri. Isiriki piwairi.

Irootaki iroka otzinkami Ikantakaan-taitani.

³¹ Ari osiyaro apitita-naintsiri, kantatsiri:

Pintakota-jyaari pishininka pinkimita-kaantiri pitakota awiroka.

Tikatsira pasini Ikantakaan-taitani anairori iroka-payi.”

³² Ikantanaki Yomitaan-taniri: “Kamiithataki, omapiro pikantakiri: Aparoni inatzi Pawa tikatsi pasini.

³³ Oshiki okamiithataki aninta-pirotajiri, aninta-siritajiri, aninta-sintsitajiri, isiriki awairi. Aajatzi ankimita-wakaa-najyaa aroka, antakota-wakai-yitajyaa. Iroora ikowakaa-pirotairi Pawa, anairo ipomitai-tziniriri yatsipi-wintaitari Pawa.”

³⁴ Ikanta iñaakiri Jesús kamiitha okaratzi ikantakiri, ikantanakiri: “Irootaintsimi piñiuro pimpinkathatairi Pawa, omatantyaari impinkathari-wintaimi irirori.” Tikatsira nintanaa-tsini isampitanajiri Jesús.

¿Paita charinin-tariri Saipatzii-totaari?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Ipoña*a* iyomitaantaki Jesús Tasorintsi-pankoki, ikantzi: “Piki-makiri Yomitaan-taniri, ikantzi: ‘Yoka Saipatzii-totaari incharinitajyaari pinkatharini David.’ ¿Tsikama inkantyaaka?”

³⁶ Tima Tasorinkantsi ñaawaita-kaakiri pairani pinkatharini David, ikantaki pairani:

Iñaawaitanaki Pawa, ikantawajiri Nowinkathariti:

Pisaikapaji nakopiroki ampinkathari-wintanti,

Irojatzir noitsinampaan-tajyaariri kisaniintzimiri,

Aripaiti intyiirowa-sita-jyaami, pimakoryaa-kitzitan-tajyaari.

³⁷ Imatzitakaro David ikantaki: ‘Nowinkathariti inatzii Saipatzii-totaari.’ ¿Tsika inkini incharinityaari?” Ikanta maaroni atziri piyotain-chari, onimoyitakiri ikimiri ikantayitziri Jesús.

Ikinkithata-koitziri yotzinkari

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ipoña*a* ikantaki aajatzi Jesús: “Paamaiyaari Yomitaan-taniri. Oshiki iniwitaro iwaniinka-tziityaa, ishamita-kaayityaaro iithaarithananaa. Inintzi pinkatha iwithata-piintai-tyaari aririka iñiitiri tsika iyomparita-piintaita.

³⁹ Yasiminthataro isatikaitiri niyaanki karapapankoki impinkathaitiri. Ari okimitari aririka ijati tsika yakyoota-wakaa-jiita.

⁴⁰ Yathawaa-yitaro aajatzi kinankaro yaapithatziro owanko. Iro isanthatakantarori yamanayita-piintzi airo iyotantaitari. Iro kantacha oshiki iwasantaitairi.”

*Asinonkainkaro kooya**(Lc. 21.1-4)*

⁴¹ Okanta aparoni kitaitiri isaiki Jesús Tasorintsi-pankoki, ari isaiki-mota-paakiro ititaita-piintziri ipasitan-taitari kiriiki. Iñaatziiri ipokajitaki atziri ikaratzi tiyitatsiri iiriikiti. Tzimatsi oshiki ashaarantaniri titayitatsiri oshiki kiriiki.

⁴² Ari opokapaaki kooya kinankaro, asinonkainkaro onatzii, otitapaaki iroori apimintyaki-tiini kiriiki, tikatsi antitachani yamanantaitantyaari.

⁴³ Ikaimanakiri Jesús iyomitaani, ikantziri: “Anaantaki iroka kooya, anaakiri pasini atziri ikaratzi tiyiwitain-chari. Omapiro.

⁴⁴ Tima inkarati titayiwitain-chari oshiki yasitakaa-witakariri Pawa, itita-sitakari tzimaraanta-tsiri iiriikiti. Irooma iroka kinankaro, apintzi-ryaakiri otitakiri oiriikiti amanantan-tyaarimi owariti.”

13*Ikinkithata-kotziro Jesús omporoki tasorintsi-panko**(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)*

¹ Ikanta isitowanaji Jesús Tasorintsi-pankoki, ikantzi aparoni iyomitaani: “Yomitaanari, pamini-rotyaa mapi iwitsikan-taitarori, antaro onayitzi, owaniinka-waitaka pankotsi.”

² Ikantzi Jesús: “Maaroni pankotsi okaratzi piñii-rika, airo piñaayitajiro okaratzi opiwiryaa apaata, inthonkaitiro imporokaitiro.”

*Iñiitiri aririka onthonki-matajyaa**(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)*

³ Ikanta yariijiitaka tonkaariki Yiinkai-toniki, imontita-paakaro Tasorintsi-panko. Ari isaikapaaki Jesús. Ikanta Pedro, Juan, Jacobo aajatzi Andrés, isampijiitakiri Jesús tikatsi pasini-payi kimirini, ikantziri:

⁴ “Pinkamantina. ¿Tsika-paitama omonkaratyaa okaratzi pikan-takiri? ¿Paitama noñiiri noyotan-tyaari?”

⁵ Ari yakanaki Jesús, ikantanakiri: “Paamaiyaa yamatawitai-tzimi = kari.

⁶ Tima oshiki pokatsini apaata impairyaa-paakiro nowairo, inkanti: ‘Naaka Saipatzii-totaari.’ Oshiki yamatawiti.

⁷ Tima ari pinkima-koyitakiro oshiki manataantsi. Paamaiyaa oimiraa-siritzimi = kari, ontzimatyii omatyaa iroka-payi, tikiratzimaita omonkaratyaa onthonkan-tajyaari maaroni.

⁸ Imaimanita-wakaityaa nampitsiki, iwayirita-wakaiyaa pinkathari-payi. Onikayityaa tsika-rika-payi. Iñiiti tashitsi. Irootaki itanakyaaroni inkimaatsitai-tyaaro maaroni iroka-payi.

⁹ Ontzima-tyiira paamaayityaa. Tima yaakaan-taita-tyiimi jiwari-payiki impasawaitaitimi karapapankoki. Impoña yaitanakimi isaikayitzira pinkatharintsi okantakaan-tziro pawintaana, ari pinkinkithata-koyita-jinari anta.

¹⁰ Iro ninta-pirotacha itawakyaaro inkima-kotairo atziri-payi Kamiithari Ñaantsi maaroni nampitsiki.

¹¹ Aririka yaitanakimi, airo okantzimo-siri-waitami, pinkanti: ‘¿Paitama nonkantiriri?’ Tima Tasorinkantsi yotakayi-mironi opaita pinkantiri, tira awiroka ñaawaita-sita-chani.

¹² Ari iñiitaki aakaantirini iririntzi iwa-kaantiri. Piñii aakaantirini itomi. Piñii wamaakaan-tirini asitariri ikisaniinta-nakiri.

¹³ Oshiki inkisaniinta-nakimi okantakaan-tziro pawintaajana naaka. Iro kantacha ikaratzi ojjatanari yawintaajana, iriitakira awisakotaa-tsini. *

¹⁴ Aririka piñaakiri ipaitai-tziri 'Pinkaari Apirotan-taniri' isaika-paaki tsika ti inintakaitiri, inkarati nampita-jyaaroni aka iipatsitiki Judá-iti, ontzimatyii isiyi otzisiki. Tima iriitaki ikinkithata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari Daniel. (Inkarati ñaanataironi iroka, ontzimatyii ikimathatiro.)

¹⁵ Pisaiki-rika intakiroki piwanko, ari pimpoñiiyaa pisiyanaki, airo pikyaa-panaatzi paapanaati tsika ompaityaa. †

¹⁶ Piwaniki-rika pisaiki, airo paapanaatziro pithaari.

¹⁷ ¡Inkanta-matsitaitiro onkarati motyaata-tsini, aajatzi tzimayitatsini intsiti ainiro ithoyitzi otomi!

¹⁸ Pamaniri Pawa, pinkantiri: 'Pookakaa-wintajina airo nosiyan-tawaitanaka kyaarontsi-paitiki.'

¹⁹ Tima antaaro onkantyyaa yasinonkaityaa apaata. Tima pairani owakira iwitsikai-takiro kipatsi irojatzi iroñaaka, ti iñiiti siyaaroni iroka asinonkaantsi. Airo apiita iñiiti siyaaroni.

²⁰ Airo itharokyaatzimi Pawa imairintziro iroka asinonkaantsi, tikatsi awisakotaa-tsinimi. Ikamintha iyosiitai-takiri ikaratzi awintaa-jariri Pawa, irootaki yoimairintan-takarori sintsiini asinonkaantsi.

²¹ Aririka pinkimi inkantaitimi: 'Yoka Saipatzii-totaari.' Pasini kantatsini: 'Jiirinta Saipatzii-totaari,' airo pikimisantziri.

²² Ari impokaki siyakotyaarini Saipatzii-totaari, siyakotyaarini Kamantan-tzinkari. Iñaakan-tapaaki kaari iñaapiintaitzi. Inintawitapaakyaa yamatawitiri ikaratzi iyosiitakiri Pawa, kantatsira.

²³ Paamawinta-yityaara awiroka, aritakira nokaman-tzita-yitakamiro."

Impiyan-tajyaari Itomi Atziri

(Mt. 24.29-35,42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ "Aririka onkarata-paaki apaata antaro yasinonkaityaa, aritaki intsiwakaki ooryaatsiri, airo yoorinta kasiri.

²⁵ Inparyaayiti impokiro, aajatzi ikaratzi tzimawita-chari isintsinka inkitiki, oshiki inkanta-kanta-yitanakyaa.

²⁶ Aripaitira impokaji Itomi Atziri inkinan-tapajyaaro minkori, iñiitawajiro isintsinka aajatzi iwaniinkaro.

²⁷ Impoña intyaan-kakiri Maninkariiti, yapatota-pajiri ikaratzi iyosiitai-takiri nampitarori tsika-rika-payi owiraapaja kipatsiki, tsika owirathapitapaja.

²⁸ Tima onkimita-jyaaro tsika okanta piña-piintziro pankirintsi, aririka piñaakiro airisiyitanaji, piyotzi irootaatsi osarintsitzi-mataji. ‡

²⁹ Irootaki piyotiri awirokaiti, aririka piñaakiro okaratzi nokanta-kimiri, pokimataana.

³⁰ Airo ikamita yoka ashininka-payi, irojatzi iñaanta-kyaarori okaratzi nokanta-kimiri. Omapiro.

* 13:13 awintaa: wairontsi † 13:15 intakiroki = jinoki okanta-pankaata pankotsi ‡ 13:28 pankirintsi = higuera

³¹ Arira onthonka-jyaari inkiti aajatzi kipatsi, irooma noñaani-yitakari omapirotyaa iroori.

³² Tikatsi yotironi kitaitiri, tsika iwiraiyaa ooryaatsiri nompiyantajyaari. Tira iyotiro Itomi, iri mapirotzirori inkiti-wiri Maninkari. Apatziro iyotziro Asitanari irirori.

³³ Paamaiyaa, aamawinta pinkantyyaa, pamani. Tira piyoti tsika-paiti omonkaratan-tyaari. §

³⁴ Okimityaaro aririka ijati aparoni atziri intaina. Yookanakiro iwanko, inkanta-yitanakiri maaroni impiratani onkarati yantiniriri. Aajatzi inkimitaakiri aamaako-wintarori pankotsi, inkanta-nakiri: 'Paamawinta-jyaana nompiyi.'

³⁵ Pisakisiriti awiroka, tima ti piyoti tsika-paiti impiyi asitarori iwanko, tsitinii-tiini, niyaankiiti-paiti, iñaaki-rika waripa, onkitaitita-manaji-rika,

³⁶ onkantyyaama aririka imapokajiro impiyi, airo iñaapajimi pimayi.

³⁷ Okaratzi nokanta-yitzimiri awiroka, irootakira nokanta-yitzi-tariri aajatzi maaroni: Paamaiyaa."

14

Ikamanta-wakaita yaakaantiri Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ari oyotapaaka apiti kitaitiri yoimosirinka-piintai-tziro Anankoryaantsi, iwanta-piintai-tarori yatantaitari kaari ikonowaitzi siñakaironi. Ari ikamanta-wakaakari ijiwari-payi Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yomitaan-taniri-payi, ikanta-wakaa-jiita: "Thami amatawitiri Jesús ayiri awa-kaantiri.

² Iro kantacha, airo amaimanitziri kitaitiri yoimosirinkaita, ikisakowintari = kari atziri-payi."

Isaitan-taitari Jesús kasankaari

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Ikanta ikinanaji Jesús Asinonkaa-pankoniki, osaiki iwanko Simón omawitari pairani kowiinkari pathaa-rontsi. Ari isaikaki iwajiita. Ariitapaaka aparoni kooya amakotaki kasankaari. Oyosiita owaaki incha-tyaaki, oshiki owinaro, kamiitha okantaka onaki iwitsikai-tziro mapi. Osataa-kotakiro opatziki, osaitan-takari ipatziinaki Jesús. *

⁴ Kisanaka ikaratzi ñaakirori, ikanta-wakaanaka: "¿Paitama aparaatan-tarori kasankaari?

⁵ "¿Paitama kaari ipimantaitantaro kasankaari? Ari aakimi oshiki kiriiki, iriitaki ampasityaaririmi asinonkainkari-payi." Ikisanakiro kooya. †

⁶ Ari ikantzi Jesús: "Piñaa-sityaaro. ¿Paitama pikisan-tarori? Kamiitha noñaakiro naaka antakiri.

⁷ Iriima asinonkain-kariiti irasi iwiro isaiki-motimi, pininti-rika pintakotyaaari, ari pimpasita-kyaari. Irooma naaka, kapichinita-paaki nosaiki-mota-najimi.

§ 13:33 Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro ñaantsika "pamani." onasiyita ñaantsi-payi * 14:3 incha-tiya = nardo; mapi = alabastro † 14:5 oshiki kiriiki = 300 denario (Iriitaki ipinaitziriri antawaita-tsiri aparoni osarintsi.)

⁸ Tima antatziiro iroka kooya aawyiiri iroori, jiwataki osaitan-tanaro kasankaari omishata-tyaana tsika onkanyaa inkitaitina apaata.

⁹ Tsika-rika ikamantai-tairo Kamiithari Ñaantsi, aritaki inkinkithata-koitairo aajatzi iroka kooya, inkinkithasiritan-taityaarori antakiri iroori. Omapiro.”

Ikinkisiryaa Judas yaakaantiri Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Ikanta Judas Nampitsiwiri, ijata-sitakiri ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari yaakaantiri Jesús. Iriiwitaka itsipawitari 12 iyomitaani.

¹¹ Antaro ikimo-siri-jiitanaki jiwari, isinitaakiri impiri kiriiki. Yamina-minata-nakiro Judas tsika inkinakairo yaakaantiri Jesús.

Owiraantarori iwakaanaari iyomitaani

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Iroora itarori kitaitiri iwanta-piintai-tarori yatantaitari kaari ikonowaitzi siñakaironi, iwamaa-piintaitzi aajatzi ipira yatsipitaitari iwaitari kitaitiri Anankoryaan-tsiki. Isampitakiri iyomitaani Jesús, ikantziri: “¿Tsika ankotsita-kaantika ayaari oimosirinkan-tyaarori Anankoryaantsi?”

¹³ Ipoñaa ikantanakiri apiti iyomitaani: “Pijati nampitsiki, ari pimonthai-yaari atziri yaakotziro inijaati kowityaa-niki. Piyata-nakiri,

¹⁴ tsika-rika inkyaapaji, pinkantiri asitarori iwanko: ‘Inintzi iyoti Yomitaanari tsika yakyootiri iyomitaani yoimosirinkiro kitaitiri Anankoryaantsi.’

¹⁵ Ari iñaakana-kimiro jinoki iwanko, antaro okantaka iwitsikai-takiro onkini iwaytyaa. Ari pinkotsita-kaantiri ayaari.”

¹⁶ Jaitijiitaki iyomitaani ariitaka nampitsiki. Iñaakiro okaratzi ikantakiriri, ari ikotsita-kaantakiri iyaari kitaitiri Anankoryaantsi.

¹⁷ Okanta otsitiniityaanaki yariita-paaka Jesús, itsipata-paakari 12 iyomitaani.

¹⁸ Ikanta iwajjitara, ikantzi Jesús: “Pikaratakira pakyoootana, tzimat-sira aparoni pithoka-sityaanani. Omapiro.”

¹⁹ Owasiri ikantajiitanaka. Aparoni-payi yitanakaro isampitziri, ikantziri: “¿Naakama?”

²⁰ Ikantzi Jesús: “Iriitaki aparoni pikaratakira, ochaanta-kirori yatantari tsika noochaantziro naaka.

²¹ Omapirotyaa impyaakotyaa Itomi Atziri, tima irootaki isankinata-koitakiri pairani. Iro kantacha nokantzi naaka: ¡Ikantamachiitzi! Airo itzimaa-jatzimi yoka, aakaantirini Itomi Atziri.”

²² Tima ainori isaiki iwajjita, yaakiro Jesús yatantari, ipaasoonki-wintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri iyomitaani, ikantziri: “Iroka, piyaaro, nowatha onatzii.” ‡

²³ Ipoñaa yaakotakiro iraitziri, ipaasoonki-wintakiro, ipakotakiri iyomitaani, irayitaki ikarajitzi.

²⁴ Ikantziri: “Niraani onatzii, iro ñaakanta-pirotironi ikasiya-kaantaitani. Irootaki sitowaa-tsini, ari onkanyaa yawisako-siritan-tajyaari oshiki atziri.

²⁵ Airo niritaaro iroka, irojatzii apaata aririka impinkathari-wintantai Pawa, aripaiti apiitajirori. Omapiro.”

‡ 14:22 yatantari = [pan]

Ikinkithata-kotziri Jesús imanakotiri Pedro

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Ikanta ithonka-nakiro ipanthesa-kotziri Pawa, jaitijiitanaki Yiinkaitoniki.

²⁷ Ikantanakiri Jesús iyomitaani: “Irootantsi pooka-jitina awirokaiti iroñaaka tsitiniri. Tima irootaki isankinata-koitakiri pairani ikantaitzi:

Nowiri aamaako-wintariri ipiraitari, aritaki inthonkakyaa iwaraa-nakyaa ipira. §

²⁸ Iro kantacha, aririka nañaaji, naaka itajyaaroni nojataji Tapowiniki.”

²⁹ Ari yakanaki Pedro, ikantzi: “Aritakima yookajiitanakimi pasinipayi, airo nomatziro naaka.”

³⁰ Ikantziri Jesús: “Iroñaaka tsitiniri, tikira apititanaki inii waripa, mawasatzi pimanakotina, pinkanti: ‘Ti noñapiintiri Jesús.’ Omapiro.”

³¹ Aikiro isintsitazii Pedro, ikantzi: “Airo nooki-mii, aritaki ankarati ankami.” Ari ikantajiitaki aajatzi ikarajiitzi.

Yamani Jesús Toonkaitoniki

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ikanta yariijiitaka ipaitai-tziro Toonkaitoni, ikantapaakiri iyomitaani-payi: “Ari pisaikawaki aka, namanawaki.”

³³ Iri itsipatanaka Pedro, Jacobo aajatzi Juan. Antaro yiraa-sirita-kota-paakari.

³⁴ Ikantziri: “Owamai-mata-tyaana nowasirinka. Ari pisaikawaki awiroka aka, pisakijiiti.”

³⁵ Iwaaniintanaka kapichiini irirori. Tyiirowa-paaka, yamanapaaki, onkantyya airo ikimaatsitan-taromi awishi-motirini.

³⁶ Ikantzi: “Asitanari, tikatsi pomirintsitzi-motyaa mini awiroka. Nonintawita pookakaa-winti-naromi onkarati nonkimaatsityaari. Iro kantacha airo pimatano okaratzi nokowawitakari naaka, iro pimatipaita pininta-kaakinari awiroka.”

³⁷ Ikanta ipiyapaaka, inaaapa-tziiri imaajiitzi. Ikantapaakiri Pedro: “Simón, ¿pimaatzii? ¿Tima pinkisa-sityaaro kapichiini piwochoki? *

³⁸ Pisaaki-jiiti, pamani inaanaitami = kari, inintaiti yantakai-timiro kaari-pirori. Oshiki okaratzi kamiithata-tsiri pininta-witari pantirimi, iro kantacha ti pinkisa-siwai-nityaa.”

³⁹ Aajatzi ipiyanaja, amanapaji. Irojatzii yapiitapaji ikantakiri inkaaranki.

⁴⁰ Ikanta ipiyapaja, aajatzi inaaapajiri imaajiitzi, tima ayimata-tziiri iwochokini. Ipasiki-waitzi iyomitaani, ti iyoti tsika inkanti.

⁴¹ Iro mawatatsiri ipiyaka, ikantapaakiri: “¿Irojatzima pimaajiitzi? Monkarata-paaka yaakaan-tantai-tyaariri Itomi Atziri, yaitanakiri kaari-piro-siririki atziri.

⁴² Pimpiriinti, thami ajataji. Okaakitzi-mata-paaki pimantinani.”

Yaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Inaawai-minthaitzi Jesús, imapoka-sitaka yariita-paaka Judas ikarata-piintziri 12 iyomitaani. Oshiki atziri itsipata-paaka, yamayitaki

§ 14:27 ipira = oisha, [oveja] * 14:37 kapichiini = aparani-machiini hora

iwisa-minto, ipasa-minto. Ityaankani inatzii ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, Yomitaan-taniri, aajatzi Antari-konaiti.

44 Tima ikamantzi-takari yamayitakiri yoka pithoka-sityaarini, ikan-takiri: "Itzimi-rika nowithata-paakyaari noninta-porota-paakiri, iri-itaki, pairikiri, paanakiri."

45 Ari itsitoka-paakari Judas okaakiini Jesús, ikantapaakiri: "Yomitaanari." Ininta-porota-paakiri iwithata-paakari.

46 Yairikai-tapaakiri Jesús, yoosoita-paakiri.

47 Ikanta tsipata-kariri okaakiini Jesús, inosika-nakiro iyotsiroti, itotzitakiri iyimpita inspiratani Ompira-tasorintsi-pirori.

48 Ipoñaa ikantzi Jesús: "¿Naakama kosintzi pamasitan-tanari piwisa-minto aajatzi pipasa-minto pairikan-tyaanari?"

49 ¿Tima piñaa-piintina noyomitaantzi kitaitiri-payi Tasorintsi-pankoki, kaarima paantana anta? Ari onkantyyaa, irootaki omonkaratan-tyaari ikantai-takiri Sankinarintsi-piroriki."

50 Siyajiitanaka iyomitaani, yookanakiri apaniroini.

Mainari siyanain-chari

51 Tzimatsi mainari oyaatako-winta-nakiriri Jesús. Ikithaa-witaka manthakintsi karini-masita-tsiri. Iro kantacha yairikawii-takari irirori,

52 yookanakiro iithaari ithañaanaka, isiya-mirikita-sitanaka.

Yapatowintaitari Jesús

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55,63-71; Jn. 18.12-14,19-24)

53 Ipoñaa yaitanakiri Jesús Ompira-tasorintsi-piroki. Ari yapa-tojiitaka maaroni ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, Antari-konaiti, aajatzi Yomitaan-taniri.

54 Ikanta Pedro nosikaka ipoki intainaini, iyaatako-winta-tziiri Jesús, irojatzi yariitan-tapaaka iwankoki Ompira-tasorintsi-pirori. Kyaa-paaki owaankiiri-tsitiki pankotsi, ari isaikapaakiri itsipata-paakari kimpoyaan-taniri, yakitsi-jiita paamariki.

55 Ikanta ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari itsipatakari ikaratzi apatotain-chari, yaminawitaka ipaita thaiya-kotyaarini Jesús ompoñaan-tyaari iwa-kaantiri.

56 Tzimawitaka oshiki thaiyako-witapaa-kariri, ti omonkarata-wakaa-tzimaityaa okaratzi ikantayi-witakari pasini-payi.

57 Ari ikatziya-jiiwanaka, ithaiya-kota-nakari Jesús, ikantzi:

58 "Nokimiri naaka chapinki ikantzi: 'Ari nomporokakiro Tasorintsi-panko, iwitsikani atziri, iro mawatatsiri kitaitiri nonthonkajiro nowit-sikainiri naaka pasini, kaari ipomirintsita atziri iwitsikairo.' "

59 Iro kantacha ti onkanti yaapatyaa-wakaa-wintyaaro okaratzi ikantako-witariri Jesús.

60 Ipoñaa ikatziyanaka Ompira-tasorintsi-pirori, isampita-nakiri Jesús, ikantziri: "¿Paitama kaari pakanta? ¿Tima piyota-kotiro okaratzi ikantakoi-tzimiri?"

61 Irojatzi imairitaki, ti yaki. Yapiitakiri isampitziri: "¿Awirokama Saipatzii-totaari, Itomi Thasonkawintaari?"

62 Yakanaki Jesús, ikantzi: "Naakataki. Irootaintsi piñiiri Itomi Atziri isaiki-motairi irako-piroriki Pawa Sintsi-pirori impinkatha-ritai. Ari piñaajiri impiyi inkinapaji minkoriki."

⁶³ Ikanta ikimawakira Ompira-tasorintsi-pirori, isara-nakiro iithaari ikisanaka, ikantanaki: “Tikatsi aninti pasini inkanta-koitiri.

⁶⁴ Pikimajiitaki awirokaiti thainkakiri Pawa. ¿Tsikama pikanta-jiitzika awiroka?” Ikantajiitzi maaroni: “¡Tzimataiki ikinakaa-sitani! ¡Ontzimatyii inkami!”

⁶⁵ Tzimatsi ikarajiitzi choonta-poro-waita-nakiriri. Tzimatsi pasini owasi-porota-nakiriri ikaposa-poro-tzimaitari, ikantziri: “¡Intsityaa piyoti, Kamantan-tzinkari!” Imatzitakaro aajatzi aamaako-wintaniri, ipasa-poro-waitakiri.

Ikantzi Pedro: Ti noñiiri naaka Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Ikanta isaikakira Pedro intakiroki, sitowapaaki kooya impiratani Ompira-tasorintsi-pirori.

⁶⁷ Oñaapaakiri Pedro yakitsita, okantziri: “¿Tima awiroka itsipata pairani Jesús Kasiyakaawini-satzi?”

⁶⁸ Imanakotanakiri Pedro, ikantanaki: “Tityaa, ti nokimathatimi ipaita pikantanari.” Ari isitowa-paintzi kapichiini. Irojatzii ñaanta-nakari waripa.

⁶⁹ Okanta osamaniitaki, oñaajiri aajatzi, okamantakiri ikaratzi akitsita-chari, okantziri: “Irijatziitara yoka.”

⁷⁰ Yapiita-nakiro Pedro imanakotsiri. Tikira osamaniti, yapiita-nakiro ikaratzi saikain-tsiri isampitziri, ikantziri: “Awirokataka itsipata-piintari Jesús, tima Tapowini-satzi pinatzii, iriiwaitaki ñaawaita-piintzi irirori.” †

⁷¹ Ikantzi Pedro: “Tima, ti noyotiro pikantanari. Iyotzi Pawa omapiro nokantzi, nothaiya-rika iwasankitai-naata.”

⁷² Tikira osamaniti ari yapiita-nakiro ñaanaki waripa, kantanaka apiti yapiitakiro ñiini. Ari ikinkisiryaa-nakiro Pedro ikantakiriri Jesús: “Tikira apititi ñiini waripa, mawasatzi pimanakotina, pinkanti: ‘Ti noñiiri Jesús.’ ” Iraanaka ikinkisiryaa-nakiro.

15

Yaitanakiri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2,11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Okanta okitaitita-manaji, yapatojiita-manaja maaroni pinkathari: ijiwari Ompira-tasorintsitaari, Antari-konaiti, aajatzi Yomitaan-taniripayi, oshiki ñaawintakiri Jesús. Ipoñaawoosoita-nakiri, yaitanakiri isaikira Pilato, ijiwari wirakocha.

² Isampita-wakiri Pilato, ikantziri: “¿Awirokama iwinkathariti Judaiti?” Yakanaki Jesús, ikantzi: “Irootaki pikantakiri awiroka.”

³ Ikanta ijiwari Ompira-tasorintsitaari, ikisaniinta-nakiri, oshiki ikantako-waiwita-nakari.

⁴ Yapiita-nakiri Pilato isampitziri: “¿Tikatsima pinkanti awiroka? ¿Tima pinkimi okaratzi ikantakoi-tzimiri?”

⁵ Ti yaki Jesús. Okiryaaantzi iwanakiri Pilato yoka Jesús.

Imishakowintai-tziri Jesús

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

† **14:70** Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti ñiitiro owiraantarori iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi

6 Tzimatsi yamita-piintari ijiwariti wirakocha. Tima aririka yoimosirinkaityaa, imisitowa-piintzi aparoni Judá-iti yasitakoi-tziri, itzimi-rika inintakiri ishininka-payi.

7 Tzimatsi paitachari Barrabás, yasitakoi-tziri itsipatari ikarajitzi iwakantaki, imaimanitakiri iwinkathariti wirakochaiti.

8 Ikanta ipokajiita-paaki atziri, ikowa-kota-paakiri Pilato yantiro yamita-piintari.

9 Yakanaki Pilato, ikantzi: “¿Iriima pinintzi nomisitowa-kaantiri ipaitai-tziri ‘Iwinkathariti Judá-iti?’ ”

10 Iyotzi Pilato isamatyaari ijiwari Ompira-tasorintsitaari yaakaan-tanta-kariri Jesús.

11 Iro kantacha yoka ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, ikisaakakari atziri-payi inkanti: “Iro kamiithatatsi imisitowaitiri Barrabás.”

12 Yapiita-nakiri Pilato isampitziri: “Yoka ipaitai-tziri Iwinkathariti Judá-iti, ¿Tsikama nonkanti-rika?”

13 Ikantzi ikaimajitzi atziri: “¡Pipaika-kota-kaantiriwí!”

14 Ikantzi Pilato: “¿Tzimatsima kaari-pirori yantakiri?” Aikiro isintsitatzi ikaimajitzi atziri, ikantzi: “¡Pipaika-kota-kaantiriwí!”

15 Iro inintan-tanakiri Pilato yantiniri ookimotziriri atziri-payi, imisitowa-kaantakiri Barrabás. Iri ipasata-kaantanaki Jesús, isin-itakiri ipaikaakoitiri.

16 Ikanta owayiriiti ikyaaaka-nakiri Jesús owaankiiri-tsitiki iwayiri-pankotiki iwinkathariti wirakocha. Ari yapatota-kaantai-takiriri maaroni owayiri.

17 Ikithaata-paakiri kithaarintsi kityoonka-masita-tsiri osiyarori ikithaata-piintari pinkathari-yitatsiri. Ipoñaam yamathaita-kaitakari kitoochii-tapo.

18 Iro yantantarori iroka, tima inthainka-mawaita-tziiri. Ikaimakotzimaitari, ikantzi: “¡Yokaja iwinkathariti Judá-iti!”

19 Ipoñaam ipasaina-waitan-takari saworo-karak. Ichoonta-porowaitakiri. Ityirowasi-tzimaitari impinkathariti ikantzi.

20 Ikanta ikaratakiro isirona-winta-waitari. Isapokainiri kityoonka-masita-tsiri ikithaata-kiriri inkaaranki, ikithaatainiri iithaari, yaanakiri ipaika-kotiri.

Ipaikakoi-tziri Saipatzii-totaari irojatzii ikamantakari

(Mt. 27.32-56; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

21 Ikanta Simón, poñaachari Cirene, iriri Alejandro aajatzi Rufo, imonthaaitakari yariita irirori nampitsiki, isintsiiwinta-nakiri yanatanakiro ipaika-kotan-taityaariri Jesús.

22 Yaitanakiri tonkaariki ipaitai-tziro Atzirii-toni.

23 Ipaikoita-paakiri kachori ikonowai-takiro owaaki incható, ti iriro.

*

24 Ipoñaam ipaikakoi-tanakiri. Yaitakiro ikithaa-yitari Jesús ipaawakai-takaro, ikimita-kaantakiro iñaaritaita iyotantyaari intzimi ayironi.

25 Tima jinokita-paaki ooryaatsiri, ipaika-kotai-takiri Jesús. †

* 15:23 Iro yoitaitziriri atziri, ijimpa-wathatan-tyaari, airo ikimaatsi-waitanta aririka iwaskanitaaitiri. † 15:25 jinokita-paaki ooryaatsiri: iwiraa ooryaatsiri

²⁶ Isankinaitaki kantakaan-takirori ipaikakoi-tanta-kariri, okantzi: "Iwinkathariti Judá-iti."

²⁷ Ari itsipatai-takiri ipaikakoi-tziri apiti kosintzi, iwatzika-koitaki irako-piroki, pasini yampatiki.

²⁸ Ari omonkaratakari isankinata-koita-kiriri pairani, ikantaitzi: Ari inkimita-kaitairi iriimi kaari-pirori. ‡

²⁹ Ithainkima-waitakiri ikaratzi awisayita-tsiri anta, itikai-nata. Ikantziri: "Tima awiroka porokironi Tasorintsi-panko, iro mawatapain-tsiri kitaitiri piwitsikairo aajatzi.

³⁰ ¿Paitama kaari payiitanta ipaika-kotai-takimi piwawisaa-kotajyaa?"

³¹ Ari imatzitakaro ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari aajatzi Yomitaan-taniri-payi, iwashaa-winthawaitaari, ikanta-wakaa-jiita: "Iwawisaa-kotziri pasini, ¿kaari imatantaro iwawisaa-kotajyaa irirori?"

³² ¿Intsityaa Saipatzii-totaari-witachari Iwinkathariti Israel-iiti, yayiiti ipaikakoi-takiri onkantyya ankimisantantyariri!" Imatzitakaro aajatzi itsipatakari ipaika-kota, ithainka-mawaitakiri.

³³ Ikanta itampatzikata-paaki ooryaatsiri, omapoka-sitanaka otsitini-tanaki, irojatzi oshiityaan-tanaka. §

³⁴ Ari ikaimanaki Jesús sintsiini, ikantanaki: "¿Eloí! ¿Eloí! ¿Lama sabactani?" (Iro akantziri añaaniki aroka: "¿Pawá! ¿Pawá! ¿Paitama pookan-tanakanari?")

³⁵ Ikanta ikimawakiri saikawinta-kiriri ikaimanaki, ikantajiitzi: "Pinkimiri, ikaimatziiri Elías."

³⁶ Isiyapaaka aparoni, imitsiya-paintzi manthakintsi kachoriki kipishaari, yankowii-takiniri saworo-pankiki, iwaan-kakota-kiniri yatsimiyaata-wakiro. Ikantzi: "Añaawakiriita ari impokaki Elías iwayiitajiri."

³⁷ Ipoña yapiita-nakiro ikaimanaji sintsiini, ti yaniinkatanaji.

³⁸ Okanta anta Tasorintsi-pankoki, saraanaki niyaankiki ithata-sitaitzirori, apimankiti okantanaka. Itanakaro jinoki irojatzi osaawiki.

³⁹ Ikanta ijiwari owayiriiti katziya-winta-kariri Jesús, ikimakiri ikaimanaki sintsiini ikamanta-nakari, ikantanaki irirori: "¿Omapirowitayyaama Itomitari Pawa yoka?"

⁴⁰ Amina-kotakiri intyaatsikaini kooya-payi, iroka okarajiitzi: María Pankothanthaari-sato, Salomé, María iriniro iyaapitsi Jacobo aajatzi José.

⁴¹ Iroka-payi kooya irootaki tsipata-kariri pairani Jesús Tapowiniki, oshiki amitakota-piintakiri. Otsipatakaro aajatzi pasini kooya-payi oyaatapaa-kiriri Jesús ipokakira Aapatyaawiniki.

Ikitaitakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Tima tsitiniityaanaki. Irootaki kitaitiri yamina-ronta-piintaita iyaari onkitaitita-manaji kitaitiri imakoryaan-taitari.

⁴³ Ikanta José poñaachari Tonkaironiitoniki, ikarata-piintziri yapatota jiwari-payi Judá-iti, iriitaki oyaawintziriri Pawa impinkathari-wintantaji. Ti intharowanaki, ijata-sitakiri Pilato, ikantapaakiri: "Pisinitinari nonkitatajiri Jesús."

‡ 15:28 Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro maaroni iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi § 15:33 iwiraa ooryaatsiri

⁴⁴ Tima imapoka-paakiri Pilato, ti iyowityaa kamakira Jesús. Ikaimakaan-takiri ijiwari owayiri-payi, isampitakiri omapiro-rika ikamaki Jesús.

⁴⁵ Ari ikamantai-takiri Pilato, isinitainiri José yaanajiri.

⁴⁶ Yamananta-sitakiri kithaarintsi karini-masita-tsiri. Ipaikaryaa-kotajiri, iponatakiri. Iwakotakiri imorontai-tziro siranta ikasiyakaitari kaminkari. Yoipinaa-kaantaki antaroiti mapi, ishipita-kotan-takari.

⁴⁷ Okanta María Pankothanthaari-sato otsipatakaró María iriniro José, aminako-jiitakiri iroori tsika iwaitakiri.

16

Yañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Awisanaki kitaitiri imakoryaan-taitari. Okanta María Pankothanthaari-sato, otsipatakaró pasini María iriniro Jacobo, aajatzi Salomé, amananta-jiitaki kasankaari ontziritan-tajyaaririmi Jesús.

² Aritaki sitowi-mata-paaki ooryaatsiri itapiintarori kitaitiri. Ananinkanaki iroori ojajiiti omoroki iwawii-takarira Jesús.

³ Okanta-wakaa-jiita: “¿Ninkatyaa sirinkajaironi mapi yasita-kotan-taita-kariri?”

⁴ Iro kantacha aminawita-paakari tsika iwawii-takari, oñaatzii isirinkai-takiro mapi, tima antaro mapi onatzii.

⁵ Kyaapaaki omoroki iwawii-takarira. Oñaasita-paaka aparoni mainari isaikaki akopiroki, okitamaarotaa-nikitaki iithaari. Otharowa-jiitanaki.

⁶ Ari iñaanata-nakiro irirori, ikantziro: “Airo pitharowantana. Iriima pipokasiwita Jesús Kasiyakaawini-satzi, ipaika-kotai-takiri chapinki. Añaajira, ti isaiki aka. Paminiro iwawii-takarira.

⁷ Pimpiyanaki, pinkaman-tayitairi iyomitaani, pinkantairi Pedro ijiwataimi Tapowiniki, aritaki piñaajiriri anta. Tima iro ikamantzi-takamiri.”

⁸ Ari osiya-pithata-nakaro kaminkari-moro, pyonkawaitanaka. Tikatsi pasini atziri onkaman-tanaki, tima otharowa-nakitzi.

Iñaakaaro Jesús iroka María Pankothanthaari-sato

(Jn. 20.11-18)

⁹ Tima añaaji Jesús kapichikitaiti itapiintarori kitaitiri awisanakira kitaitiri imakoryaan-taitari, iroora yitanaja iñaakajaro María Pankothanthaari-sato yisita-kota-kaajiri pairani ikyaantasiritaro karatatsiri 7 piyari.

¹⁰ Iroora ojata-sitan-tanakariri iroori ikaratzi itsipatakaró pairani Jesús, oñaapaa-tziiri yiraawai-jiita, okamanta-paakiri oñaajirira Jesús.

¹¹ Ikanta ikimawi-jiita-wakiro oñaajiri Jesús yañaaji, ti inkimisanta-jiitiro.

Iñaakaari Jesús apiti iyomitaani

(Lc. 24.13-35)

¹² Ikanta iñaakaari Jesús apiti iyomitaani yanijjiitzi awotsiki, ipasini-protzi-mota-pajiri kapichiini.

¹³ Ari ipiyajiitanaka irirori, ikamanta-witapaakari ikarajiitzi. Ari ikimitai-takiriri aajatzi, ti inkimisantaitiri.

Ityaankiri Jesús iyomitaani-payi

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Iwawai-minthaita 11 iyomitaani Jesús, ari iñaakakari, ikisathata-pajiri iñaakirira kisosiri ikantajiitaka, ti inkimisantiri ikaratzi ñaayitajiriri yañaaji.

¹⁵ Ikantapajiri: “Pijati pinthotyiro maaroni nampitsi-payi. Pinkinkithatainiri atziri-payi Kamiithari Ñaantsi.

¹⁶ Tzimatsi-rika kimisantaironi, aririka inkiwaata-najyaa, iriitakira awisako-siritaa-tsini. Iriima kaari kimisanta-wakironi, iwasankitaitayiiri.

¹⁷ Iroka inkanta-yitanakyaa inkarati kimisanta-naatsini: yisita-kota-kaayitairi ikyaantasiritari piyari, inkantiri: ‘Nawintaari naaka Jesús Saipatzii-totaari.” Iñaawai-yitairo kantasi-waiyita-chari ñaantsi. *

¹⁸ Aririka yairika-wityaari maranki, aririka irawityaaro piyantsiri, tikatsi onkantiri, airo ikami. Ari onkantaki yisita-kota-kaayitairi mantsiyari-payi yantantyaari kapichiini irako.”

Iwajinokaja Jesús inkitiki

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ithonka-kiro Awinkathariti ikamanta-yitakiri, irojatzi iwajinokantaari inkitiki, itsipata-paari Pawa ipinkathari-wintan-tapaji. Isaikimota-pajiri irako-piroki.

²⁰ Ikanta ijajiitanaki iyomitaani, ikamantantaki maaroni nampitsiki. Iriira Awinkathariti matakaa-yitakiriri, yantakaa-yitakiri kaari iñaapiintaitzi, ari onkantyaa iyotantai-tyaari omapiro ikamantantaitziri. Omapirowí.

---

* 16:17 awintaa: wairontsi

KAMIITHARI ÑAANTSI ISANKINATAKIRI LUCAS

Iwithaitari Teófilo

¹ Oshiki nintawitaincha isankinatiromi okaratzi awishimo-yitakairi.

² Inintaitaki ithotyaaaitiro okaratzi iyomitaa-yitakairi ñaayita-jaanta-kirori owakiraini ikaratzi kamanta-kairori iroka ñaantsi.

³ Ari nokimitakari aajatzi naaka Teófilo. Tima namanpakaro niitsikiroini tsika okanta opoñaan-tanakari, irootaki nosankinatan-tamirori awiroka okaratzi awisayitain-tsiri.

⁴ Ari onkantayaa piyota-kotan-tyaarori iroopirori okaratzi iyomitaa-witai-takamiri.

Ikamantantaitzi intzimi Juan

⁵ Pairani, ipinkatha-ritantari Herodes iipatsitiki Judá-iti, ari isaikiri aparoni Ompira-tasorintsitaari ipaita Zacarías, iriitaki icharinini Abías. Irooma iina opaita Elisabet, irootaki irisaroni Aarón.

⁶ Kamiithasiri ikantajiita apitiroiti ipinkathatziri Pawa. Yanta-piintziro maaroni Ikantakaantani aajatzi iwinkakaantani, ti ontzima-waiti ikinakaa-sitani.

⁷ Iro kantacha ti intzimi iintsiti, tima maaniri onatzi Elisabet. Antyasipari ikantajiitaka apitiroiti.

⁸ Okanta apaata, monkaratapaja kitaitiri imatajiro ikarajiiitzi impira-tasorintsitaa-ritzi Zacarías.

⁹ Tima iro yamijiita-piintari Ompira-tasorintsitaari, ikimita-kaantaro iñaaritaita, ari iyotaitzi iriitaki Zacarías kyaatsini tasorintsi-pankoki intayiniri Pawa kasankainkari.

¹⁰ Piyojiitacha ikarajiiitzi intakiroki yamanajiiitzi itayiiitzirora kasankainkari.

¹¹ Ari iñaakakariri Zacarías Imaninkariti Pawa, ikatziyi-motapaakari irako-piroki itayirora kasankainkari.

¹² Ikanta iñaawakiri, antaro yokiryaantsi-tanaki itharowan-tanakari.

¹³ Ari iñaawaitanaki Maninkari, ikantzi: “Zacarías, airo pitharowantana. Tima ikimaita-kimiro pamanani. Aritaki piñaakiro piina Elisabet, intsimi iintsiti. Iriitaki pimpaitiri Juan.

¹⁴ Aririka intzimaki pitomi, oshiki pinkimo-siri-wintiri, ari inkantzi-tyaari aajatzi atziri-payi.

¹⁵ Tima iriipirori inkanta-kaiyaari Pawa. Airo pira-kairi kachoyitatsiri isinkitaitari. Tima isaikan-tzitakari Tasorinkantsi tikira-mintha intzimiita.

¹⁶ Inkinkithasirita-kaayita-jyaari oshiki Israel-iiti impiya-siri-yitaji inkimisantairi Awinkathariti Pawa.

¹⁷ Iriitaki jiwatairini Awinkathariti. Inkanta-kaakyaari itasorinka Kamantan-tzinkarini Elías, aritaki yoipyaa-siritairi ikaratzi iriritaitari, oshiki ipyaakotakaiyari itomi-payi. Aritaki intsimaryaa-sirita-kairi katsima-siriri, iwitsika-sirita-kaantajyaa inkimisantaitiri Awinkathariti.”

¹⁸ Yakanakiri Zacarías yoka Maninkari, ikantziri: “¡Arí! ¿Tsikama onkantayaa noyotan-tyaarori pikanta-kinari? Tima antyasiparitakina naaka, aajatzi okimitakari noina.”

¹⁹ Ikantzi Maninkari: “Naakataki Gabriel, saiki-motziriri Pawa. Iriitaki tyaanka-kinari nonkaman-timiro iroka Kamiithari Ñaantsi.

²⁰ Iro kantacha, okantakaaro pithain-kañaanitakina, kisowaanti pinkantayaa iroñaaka irojatzzi omonkaratan-takyaari okaratzi nokanta-kimiri.”

²¹ Saikajiiitatsi ishininka-payi intakiroki iyaawinta-jiitari Zacarías. Ikanta-wakaa-jiita: “¿Paitama ipyaawintari Zacarías tasorintsi-pankoki?”

²² Ikanta isitowa-witapaara Zacarías, ti onkanti iñaawaitapaji, ookoowaitasitapaja. Ari iyotanaki ikarajiiitzi tzimatsi iñaakiri tasorintsi-pankoki. Yasi iwanakiro ikiso-waantitanaki.

²³ Irojatzzi imonkaratan-taarori kitaitiri isaiki tasorintsi-pankoki, jataji iwankoki irirori.

²⁴ Okanta apaata, motyaataki Elisabet iina Zacarías. Antaroiti okinkisiryaa, ti ositowaji owankoki ikaratzi 5 kasiri omairintaka, okanta-siritzi:

²⁵ “Irootaki inintakaa-kinari Pawa, airo imaninta-siri-waitana noshininka-payi.”

Itziman-takari Jesús

²⁶ Ikanta imonkarata-paaka kasiri 6, ityaankajiri Pawa Maninkari Gabriel nampitsiki Kasiyakaawiniki saikatsiri Tapowiniki,

²⁷ iñiuro kooya kaari yotirini sirampari, paitachari María, tima irootaki ikasiyakari iinantaari mainari José, iriitaki icharini pinkatharini David.

²⁸ Ikanta ikyaapaaki Maninkari osaiki María, ikantapaakiro: “¡Nowithatami kooyá, itsipataami awiroka Awinkathariti. Panaako-yitairo pasini kooya-payi inisironka-pirotaimi!”

²⁹ Okanta oñaawakiri Maninkari iroka María, antaro okiryaaatzi-itanaki, osiriki owanakiro okaratzi ikantapaa-kirori iwithata-paakaro.

³⁰ Ipoñaá ikantziro Maninkari: “María, airo pitharowakaana, ikawinthaani pinatzi awiroka Pawa.

³¹ Aritaki piñaakiro pimotyaati, intzimi pintsiti. Iriitaki pimpaitiri Jesús.

³² Iriitaki matironi iriipiroti, impaitaitiri Itomi Jinoki-satzi. Tima iriitaki impinkatha-ritakairi Pawa, ikimitaakiri pairani icharinini David ipinkatha-ritakaakiri.

³³ Iriitaki pinkathari-winta-jirini ikaratzi icharini-yitaari picharinini Jacob, irasi iwiro impinkathari-wintantai irirori.”

³⁴ Ari osampita-nakiri María, okantziri: “¿Tsikama onkini nomotyaati, tikirata noñiirita sirampari?”

³⁵ Yakanakiro Maninkari, ikantziro: “Iriitaki kantakai-yaaroni Tasorinkantsi. Tima isaika-tatyiiyaamiro isintsinka Jinoki-satzi, osiyapaa-kyaaromi anaantzi aamparintsi. Irootaki impaitan-tyaari piwaiyani Tasorintsi Itomi Pawa.

³⁶ Ari okimitakari pishininka-thori Elisabet, ipaiwitaitaro maaniro, okantawitaka antyasiparo-witaka iroori, motyaataji. Tzima-kotaki 6 kasiri.

³⁷ Tima tikatsi kompitzi-motyaarini irirori Pawa.”

³⁸ Ari okantanaki María: “Naakataki impiratani Pinkathari, yantinaro okaratzi pikanta-kinari.” Irojatzí ipiyanta-naari Maninkari.

Ojataki María ariitaro Elisabet

³⁹ Ipoñaa pasini kitaitiri, sintsiini ojatanaki María tonkaariki osaikayitzira inampitsiti Judá-iti,

⁴⁰ irojatzí ariitan-takari iwankoki Zacarías, owithata-paakaro Elisabet.

⁴¹ Okanta okimawakiro Elisabet owithata-paakaro María, ishiwatanaka omotyaatakiri. Tima inkanta-kaana-kityaaro Elisabet Tasorinkantsi,

⁴² oñaawaitanaki sintsiini, okantanaki: “Awirokataki anairori pasini kooya-yitatsiri itasonka-wintai-takimi. Ari inkimityaari aajatzi piwaiyani.

⁴³ ¿Paitama pipoka-sitan-tanari iriniron-tyaari Nowinkathariti?

⁴⁴ Tima nokimawakimi piwithata-paakana, ishiwatanaka nomotyaatakiri ikimo-siritanaki.

⁴⁵ Kimosirira pinkantajyaa aajatzi awiroka pikimisantakira, tima aritaki omonkaratajyaa okaratzi inintakaa-kimiri Awinkathariti.”

⁴⁶ Opoñaa okantanaki María:

Antaroiti nowisiryaa-winta-jyaari Nowinka-thariti,

⁴⁷ Kimosiri nonkanta-wintyaari Pawa wawisaako-sirita-jinani.

⁴⁸ Tima iñaakina okantawita nasinonkaa-waita, tima naaka impi-ratani,

Inkantai-tajina naaka: Antaroiti intasonka-wintai-takiro.

⁴⁹ Tima antaroiti yantzi-mota-kinari matzirori otzimi isintsinka.

¡Tasorintsi onatzi iwairo!

⁵⁰ Irasi iwiro inisironka-yitairi inkarati incharinin-taityaari apaata, Intzimi-rika pinkatha-yitajirini.

⁵¹ Iro isintsinka imatanta-yitakari.

Yapirotzi-tairi ikinkisiryaa-witari yantirimi kantakaapiro-waita-chari.

*

⁵² Ikaratzi pinkathari-witachari, ikantakaan-takiro Pawa airo ijatakaantaro impinkathariti,

Iriitaki iñaapirota-kaari ikaratzi tsinampa-siryaa-witachari.

⁵³ Yashaaranta-kaayitari ikaratzi tashaa-niinta-waita-tsiri,

Iriima ikaratzi ashaaranta-witachari yaapitha-yitairi tzimimo-witariri imisitowai-takiri.

⁵⁴ Inisironkatairi Israel-iiti, tima impiratani inayitaki.

Ti impyaakotyaari inisironka-yitziri,

⁵⁵ Tima iro ikasiya-kaakiriri pairani awaisatzitini,

Yitanari Abraham aajatzi inkarati incharinin-tayita-jyaari kanta-jitaa-chani.

⁵⁶ Ari osaikimo-waita-paintziro María iroka Elisabet ikaratzi mawa kasiri, irojatzí opiyantajari owankoki iroori.

Itziman-takari Juan kiwaatan-taniri

⁵⁷ Okanta apaata, tzimaki Elisabet otomi.

⁵⁸ Ari ipokajitaki oshininka-payi ikimo-siri-winta-jiitziro, tima iyojiti itaki antaro inisironkatakiro Pawa.

* 1:51 isintsinka = irako

⁵⁹ Ikanta imaakota-paaki 8 kitaitiri iincha-niti, yaanakiri intomisitaa-nitaitiri. Ari inintawitaitaka impaitai-tirimi Zacarías, yaakotiri iwairo iriri.

⁶⁰ Titzimaita oninti iriniro, okantanaki iroori: “Airo ipaita Zacarías, impaityaa Juan.”

⁶¹ Ari ikantai-tanakiro: “¿Paitaka kantakotachari? Tima tikatsi pishininka paitachani Juan.”

⁶² Tima yookota-sitai-takaniri Zacarías isampitai-tziri tsika inintzi impaitiri.

⁶³ Ari yookotanaki Zacarías incha-kota yamaitiniri. Ari isank-inatakiri, okantzi: “Juan impaityaa.” Ari yokiryawinta-jiitanaki ikaratzi sampita-kiriri.

⁶⁴ Ari imapoka-sitanaja iñaawaitanaji Zacarías. Antaroiti ipinkathata-nakiri Pawa, iwisiryya-winta-nakiri.

⁶⁵ Tima antaaro inkiryapiro-jiitanaki maaroni ishininka-payi Zacarías. Ithonka ikimakoi-tanakiri maaroni tonkaariki-payi iipatsitiki Judá-iti.

⁶⁶ Pampitha-siri ikantajiita ikaratzi kimakowinta-kiriri, ikantajiitzi: “¿Tsikama impaityaa apaata yoka iincha-niki?” Tima kimpoyaa-winta iwakiri Awinkathariti yoka iincha-niki.”

Ikamantantakiri Zacarías

⁶⁷ Ikanta Zacarías, asitariri iincha-niki, ikantakaa-nakari Tasorinkantsi ikamantantanaki, ikantzi:

⁶⁸ Kimosiriwintaari inatzii Awinkathariti Pawa, iwawani Israel-iiti, Ipokaki iwatsinaryaa-koyitairi ikaratzi yasitari irirori.

⁶⁹ Ityaanka-kairi iriipirori Owawisaa-kotan-tatsiri, Iriitaki ishininka-mirinka icharini David, impiratani.

⁷⁰ Irootaki ikamantantakiri pairani tasorin-tsita-tsiri Kamantan-tzinkari-payi.

⁷¹ Iriitaki owawisaa-koyitainiri itzimawita oshiki kisaniintairi.

⁷² Tima inisironkatai imonkaratajiro ikantakiri pairani awaisatzitini, Osiriki iwakiro tasorin-tsita-tsiri ikasiya-kaakiriri pairani.

⁷³ Tima ikanta-pirotakiri pairani acharinini Abraham, Onkarati inkasiya-kaiyaariri.

⁷⁴ Yookakaa-wintai itzimayiwita kisaniinta-yitairi, Tikatsi antharowan-tawaitajyaa ankimisantajiri irirori.

⁷⁵ Kitisiri ankantajyaa. Kamiithasiri ankanta-winta-jyaari maaroni kitaitiri.

⁷⁶ Irooma awiroka notomi, impaitaitimi Iyamanta-niriti Jinoki-satzi. Tima awirokatakai jiwatairini Awinkathariti, piwamiithatainiri tsika inkinayitanaki.

⁷⁷ Awiroka kamantairini ashininka-payi, iyotanta-jyaari iriitaki owawisaa-kotan-tsiri. Iriitaki pyaakotairini ikaaripiro-siri-waiwitaka.

⁷⁸ Tima antaroiti okantaka inisironkatai Pawa, Ityaanta-kairi poñaachari inkitiki ikimita-kota-paakaro owakira okitaityaa-manaji.

⁷⁹ Ikitainkata-kotairi saikayita-tsiri otsitini-kitzi. Ikitainkata-kotairi ikaratzi otsiman-kakowitakari yaampari yotakaan-tatsiri ijata-jitatyii sarinka-winiki.

Iriitaki kimosiriwinta-kaayitaini aniitan-tajyaaro awotsi isaikan-taitari kamiitha.

⁸⁰ Tima kamiitha ikimotatzi iinchaaniki, ñaapirosiri ikanta. Ari isaikawaitzi otzisi-masiki, irojatzi omonkaratan-takari iñaakajyaari ishininka-payi Israel-iiti.

2

Itziman-takari Jesús

(Mt. 1.18-25)

¹ Ikanta apaata César Augusto, iwinkathariti wirakocha-payi, ikan-takaantaki isankinata-kotyaa maaroni atziri-payi.

² Aripaiti omapokaka isankinata-koityaa ijiwatantari Cirenio anta Tonkaironiki.

³ Ari ijajuitaki maaroni atziri isankinata-koyityaa inampiki tsika ipoñaayita pairani icharini.

⁴ Irootaki isitowa-tanakari irirori José, ipoñaanaka Kasiyakaawini saikatsiri Tapowiniki, ijatiro tsika itzimaki pairani pinkatharini David, ipaitai-tziri Tantapankoni saikatsiri iipatsitiki Judá-iti. Tima yoka José icharini inatzi pinkatharini David.

⁵ Ari isankinata-kotyaaari irirori aajatzi inathori María ikasiyakari iinantaayo, otzimi motyaatain-tsiri.

⁶ Ikanta yariijiitakara Tantapankoniki, ari omonkarataka ontzimaanitan-tyaari María.

⁷ Ari itzimakiri itakarori otomi. Oponatakiri, onaryaakiri iwamintoki ipiraitari, tima ti oñaapaaki tsika omaapaaki.

Maninkariiti aajatzi Saakiwintziriri ipira-payi

⁸ Tzimatsi aamaako-wintariri ipira-payi intyaatsikaini nampitsiki Tantapankoniki, yaakowintaro tsitini-paiti isaakiwintziriri ipira-payi. *

⁹ Iriitaki iñaakakari Imaninkariti Pawa. Tima ikitainkata-kotan-tapaakari iwaniinkaro Pawa. Antaro itharoka-tajiita-nakari.

¹⁰ Ari iñaanata-nakiri, ikantziri: “Airo pitharowakana, namatziimi Kamiithari Ñaantsi, irootaki oimosirinkairini maaroni atziri.

¹¹ Tzimataiki iroñaaka Owawisaa-kotan-tsiri inampiki pinkatharini David, iriitaki Saipatzii-totaari Awinkathariti.

¹² Iroka piyotan-tyaariri: Ari piñaakiri imponaitiri iinchaaniki inaryii-takiri iwamintoki ipiraitari.”

¹³ Imapoka-sita ikoñaata-paaki oshiki inkiti-wiri itsipata-paakari Maninkari, iwisiryaaawinta-paakari Pawa, ikantajii-tzi:

¹⁴ ¡Oshiki okamiitha-taitzi otzimi-motziri iwaniinkaro Pawa saikatsiri ojinoki-pirotzii inkiti!

¡Isaikayitaji kamiitha iyaminthaani aka kipatsiki!

¹⁵ Ikanta ipiyanaja Maninkariiti inkitiki, ikanta-wakaanaka aamaako-wintariri ipira-payi: “Thami ajati Tantapankoniki, aminaitiro opaita awisain-tsiri. Aritaki añiirori ikamanta-kairi Pawa.”

¹⁶ Tima sintsiini ijajuitanaki, irojatzi iñaanta-paakarori María aajatzi José, onaryaakiri iinchaaniki iwamintoki ipiraitari.

¹⁷ Ikanta iñaapaakiri, ikamantanta-paakiro okaratzi ikamanta-kiriri Maninkari.

* 2:8 ipira = oisha

18 Tima okiryaaantzi ikantajiitanaka ikaratzi kimayita-kiriri aamaako-wintariri ipira-payi ikinkitha-waitzi.

19 Irooma María, osiriki owiro okaratzi ikantai-tapaa-kirori.

20 Ari ipiyanaari yokaiti aamaako-wintariri ipira-payi, iwisiryaawintanakari Pawa, ikimosiriwintanakiri, tima iñaakiro okaratzi ikimakiri ikamantai-takiri.

Yaitanakiri Jesús tasorintsi-pankoki

21 Ari maakota-paaki 8 kitaitiri iinchara-niki, yaitanakiri intomisitaanaitiri. Ari ipaitai-takiri “Jesús,” tima aritaki ikantzi-takari Maninkari tsika impaityaa tikira-mintha omotyaatiriita María.

22 Okanta omonkarataka imairinta-jiita imonkaratan-tyaarori Ikan-takaantani jwarini Moisés. Ari yaitanakiri iinchara-niki Aapatyaawiniki yasita-kayi-tyaari Pawa.

23 Irootaki imonkaratan-tyaarori Iñaani Pawa, kantatsiri: Iriirika sirampari ojiwatziri kooya, yasita-kayi-tyaari Awinkathariti, itasorintsiti inatyii.

24 Imatantyaarori imonkaratiro Iñaani Pawa, ontzimatyii yasitakayaari yatsipita-kaani:

Apiti tookitzi, airorika inkarati apiti yanini siro.

25 Tzimatsi anta Aapatyaawiniki paitachari Simeón. Tampatzikasiriri inatzi irirori, pinkatha-tasorintsisiri inatzi, isaika-siritan-takari Tasorinkantsi. Iriitaki oyaawintarori yoimosirinkai-tairi ishininkapayi Israel-iiti.

26 Iriitaki iyosirita-kaakiri Tasorinkantsi, airo ikamita irirori irojatzi iñaanta-kyaariri Isaipatzii-totani Pawa.

27 Ikantakaakari Tasorinkantsi, pokaki tasorintsi-pankoki. Ikanta yariita-kaapaakari iriri Jesús tasorintsi-pankoki imonkaratan-tyaarori Ikantakaan-taitsiri,

28 ithomaa-wakiri Simeón yoka iinchara-niki, iwisiryaawinta-nakari Pawa, ikantzi:

29 Monkarataka Nowinkathariti okaratzi pikanta-kinari, Pisinitina nonkami, tima pimpiratani piwakina.

30 Tima noñaanajiri owawisaa-kotan-taniri,

31 Iriitaki pityaan-takiri iñaayitairi maaroni atziri-payi,

32 Iriitaki kitainkata-kotairini atziri-payi kaari noshininkata,

Iriitaki kantakai-yaaroni impinka-thaitan-tyaariri noshininka Israel-iiti pasitari awiroka.

33 Tima okiryaaantzi ikantanaka José aajatzi María okimiro ikantaitziriri iinchara-nikiti.

34 Ikanta Simeón yamana-kota-nakiri iriri iinchara-niki intasonkawintai-takiri. Ipoña ikantanakiro iriniro: “¡María! Yoka iinchara-niki iriitaki kantakai-yaaroni iwasankitaan-taityaari oshiki ashininka Israel-iiti. Irijatzi kantakai-yaaroni yawisako-siritan-tajyaari aajatzi oshiki ashininkapayi. Iñaakan-tayita-paakiri kaari iñaapiintaitzi. Iro kantacha oshiki maimanitirini. †

35 Tima yoka iinchara-niki iriitaki ñaakantironi okaratzi ikinkithasiritzi-takari. Iro kantacha, antaro piwasiritajyaa awiroka osiyawaityaaromi awisari-tatyiiimi wisamintotsi.”

† 2:34 awasankitaa = antziwata; awisako-siri = tzinaaja

³⁶ Ari osaiki aajatzi kooya paitachari Ana, Kamantantzinkaro onatzi iroori, irisinto Fanuel icharinini Aser. Antyasiparotaki iroori. Aawitaka oimi ainiro omainarota-paaki, okaratzi 7 osarintsi otsipawitakari oimi.

³⁷ Tzima-kotaki okaratzi 84 osarintsiti okinankarotaki iroori. Asi owiro osaiki tasorintsi-pankoki, aakowintaro kitaitiri aajatzi tsitiniri amani, omashika-wintakiro.

³⁸ Ari opokapaakiri aajatzi iroori, owisiryaaawinta-paakari Pawa. Ari okinkithata-kota-nakiri iincha-niki, ithonka ikimajiitakiro ikaratzi oyaawintarori yookakaa-wintai-tairi Aapatyaawini-satzi.

Ipiyantaari Kasiyakaawiniki

³⁹ Aritaki imonkaratakiro Ikantakaantsiri Pawa, piyaja Tapowiniki osaikira inampi Kasiyakaawiniki.

⁴⁰ Tima kimosiri ikanta ikimotatzi iincha-niki, aikiro ijatatzi isintsitzi, yotaniki ikanta. Kaminthaa iwakiri Pawa.

Isaiki Jesús tasorintsi-pankoki

⁴¹ Yasi iwiro asitariri Jesús ijatzi osarintsiki-payi anta Aapatyaawiniki yoimosirinkiro Anankoryaantsi.

⁴² Aritaki tzimaki Jesús okaratzi 12 isarintsiti, jaitijiitaki Aapatyaawiniki, tima irootaki yamijiitari yoimosirinkyaa.

⁴³ Aritaki karataki yoimosirinka-jiita, piyajiitaja asitariri, irojatzi isaikanaki irirori Jesús Aapatyaawiniki, titzimaita iyoti iriri aajatzi iriniro.

⁴⁴ Isiyakaantzi jiwataji itsipayitanaari ikarajiitzi. Aniiitaki aparoni kitaitiri, ari isampiwitakari ishininka-payi ikaratzi ipiyajiitaja.

⁴⁵ Titzimaita iñaajiri. Irootaki ipiyanta-naari Aapatyaawiniki yamina-panatiri.

⁴⁶ Tima okaratzi mawa kitaitiri iñaantaariri isaiki Tasorintsi-pankoki, ikinkitha-waita-kairi ikaratzi yotakotzirori Ikantakaan-taitani, isatikai-takiri niyaanki, isampi-minthatziri.

⁴⁷ Tima inkarati kimakiriri yakayitakiro okaratzi isampitai-tziriri, okiryaantzi ikantajiita iñaakiri omapiro iyota-nita.

⁴⁸ Ikanta iñaapajiri asitariri, okiryaantzi ikantapaaka aajatzi irirori, oñaanata-paakiri iriniro, okantziri: "Notomí, ¿tsikama pinkantinaka? Oshiki namina-minatakimi notsipataro piri, antaroiti pimintharowakina."

⁴⁹ Ari yakanaki irirori, ikantanaki: "¿Paitama pamina-minatan-tanari? ¿Tima piyoti okowa-pirotatyaa nosaiki iwankoki Asitanari?"

⁵⁰ Titzimaita ikimathatiro asitariri okaratzi ikantakiri.

⁵¹ Yaanajiri, jaitijiitaji Kasiyakaawiniki. Ti impiyatha-waityaa okaratzi impiratai-tariri. Irooma iriniro Jesús osiriki owakotziri okaratzi yantziri.

⁵² Aikiro ijatatsi ikimotatzi Jesús, yotaniki ikantaka. Iyaminthaani iwakiri Pawa. Ari ikimitaa-kiriri aajatzi atziri-payi iyaminthaani iwiri.

3

Ikamantantziri Juan kiwaatan-tatsiri

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Aritaki tzimaki okaratzi 15 osarintsi ipinkathari-wintantzi wirakocha Tiberio César maaroni anta. Iwakiri inampiri paitachari

Poncio Pilato ijiwariti iipatsitiki Judá-iti. Iriitaki owakiriri Herodes ijiwariti Tapowiniki. Ari ikimitaakiri Felipe iririntzi Herodes, iwakiri ijiwariti Iturea-ki aajatzi Traconite-ki. Aajatzi ikimitakiri Lisantias, iwakiri ijiwariti Abilinia-ki.

² Iriira Impira-tasorintsi-piroriiti anta yoka Anás aajatzi Caifás. Aripaiti ikinkitha-waita-kaakiri Pawa itomi Zacarías paitachari Juan anta otzisi-masiki.

³ Irootaki ijabatantakari Juan intatzikiro Owaryiinkaarini, ithonka yaniitakiro nampitsi okaratzi tzimatsiri anta, ikinkithata-kotakiro kiwaataantsi, ikantzi: “Piwashaantairo pantayitziro kaari-pirori, pinkiwaa-winta-jyaari Awinkathariti Pawa, aritaki impyaakoi-tajimiro pikaaripiro-waitaki.”

⁴ Ari omonkaratari isankinatakiri pairani Kamantan-tzinkari Isaías, ikantaki:

Tzimatsi kaimapain-tsini otzisi-masiki, inkantan-tapaaki:

Piwamiithatainiri Awinkathariti tsika inkinapaaki,

Pinkimita-kaantiro itampatzikai-tziro awotsi.

⁵ Omamiri-pathatai otinkanaa-yitzi,

Owintini-yitaji otzisi,

Tampatzika onkantajyaa awotsi okaratzi tzipiwita-chari,

Tima owintini-pankaa onkanta-yitajyaa.

⁶ Ari iñaajiro maaroni atziri tsika ikanta Pawa iwawisaa-kotantzi.

⁷ Ikantayita-wakiri atziri pokayitain-tsiri inkiwaatyaa: “Ti pikamiithasiri-jiiti awiroka, pikimita-sitakari maranki. ¿Pisiyakaantaki airo iwasankitaaitaimi?”

⁸ Omapiro-rika piwashaantajiro pikaaripiro-siri-waitzi, pikamiithasiri-yitaji, pinkimityaaro pankirintsi kithota-tsiri. Airo pikanta-siri-waitzi: ‘Naaka icharini nowaisatzitini Abraham.’ Pinkimi nonkantimi: Airo pikantakaapiro-waita-sita pinkimita-kaantyyaa awiroka ikowa-pirotani Pawa, kantatsi yatzirita-kairo iroka mapi, irootaki impoyiita-jyaarini incharini-yitajyaari awaisatzitini Abraham.

⁹ Aiorika osiyaaro pankirintsi kithokita-tsiri, ichikakai-takaro shi-icha pankirintsi-ponkitziki kaari kithokita-tsini, yaitakiro iitaitiro.

¹⁰ Ikanta atziri-payi isampita-nakiri, ikantziri: “¿Paitama nantajiri?”

¹¹ Ari yakanakiri, ikantzi: “Tzimatsi-rika apiti piithaari, pimpiri aparoni kaari otzimi-motzi. Tzimatsi-rika piwariti, ari pinkimitakiro aajatzi.”

¹² Ipoñaa ipokajiitaki sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki inintzi inkiwaatyaa, ikantapaakiri: “Yomitaan-taniri, ¿paitama nantajiri naaka?”

¹³ Ikantakiri: “Airo panaakairo ikantai-takimiri onkarati pinkowa-kotantiri.”

¹⁴ Ipoñaa ikantaki owayiriiti irirori: “Naaka, ¿paitama nantajiri?” Yakanakiri, ikantzi: “Airo pasaryii-matanta, airo pithaiya-kotanta onkantyyaa paapithatan-tyaariri atziri tsika-rika ompaityyaa. Pinkimosiri-wintiri ikaratzi ipinaitzimiri awiroka.”

¹⁵ Tima oshiki ikinkithasirita-kaakari Juan maaroni atziri-payi, ikanta-siri-jiitzi: “¿Kaarima yoka Saipatzii-totaari?”

¹⁶ Irootaki ikantan-tanakariri Juan maaroni atziri, ikantziri: “Apatziro-machiini nokiwaatantaro naaka nijaa. Iro kantacha, awot-sikitaki matzirori ipinkathari-pirotzi, nopinkathatzi-tataikari naaka. Ti

onkanti inkimita-kaantina impiratani nonthopaan-tyaaniriri ikyaan-tari iitziki. Tima iriitaki kimitakaan-tyaaroni inkiwaatan-tairimi Tasorinkantsi, yoiti-siritan-tairimi paamari.

17 Tima yairikakiro irirori itikaiki-minto, irootaintsi inkaratiro intikai-kiwaiti. Iwakoyitairo kamiithari okithoki pankirintsi, intayi-maita-jyaaro otakii-riki.”

18 Irootaki iroka-payi ñaantsi ikantakiri Juan ikinkithata-kairi maaroni atziri-payi Kamiithari Ñaantsi.

19 Ari ikimitaa-kiriri aajatzi Herodes pinkatha-ritatsiri, iyomitaa-witakari, yaakirora Herodías iinanta-witari Felipe iririntzi. Tima tzimatsi aajatzi oshiki pasini kaari-piro yantayitakiri.

20 Iroora owatsi-pirota-kirori yantakiri Herodes yasita-kota-kaantakiri Juan.

Ikiwaataka Jesús

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 Ikanta ikiwaatziri Juan maaroni atziri-payi, ari ikiwaata-kiriri aajatzi Jesús. Yamana-minthaitzi Jesús, kimiwaitaka asitaryaa-nakityi-yaami inkiti. *

22 Ari iñiitaki isaawiin-kasita-paakari Tasorinkantsi ikimita-paakari siro. Ikimaitatzii inkitiki ikantai-tanaki: “Awirokatakira Notomi nitako-pirotani. Oshiki nokimo-siri-wintakimi.”

Icharini-yitari Jesús

(Mt. 1.1-17)

23 Ikanta itanta-nakarori Jesús yantayitakiri, ari tzimaki 30 isar-intsiti. Ikantaitzi iri tomintakari José. Tominta-nakariri José ipaita Elí,

24 tominta-nakariri Elí ipaita Matat, tominta-nakariri Matat ipaita Leví, tominta-nakariri Leví ipaita Melqui, tominta-nakariri Melqui ipaita Jana, tominta-nakariri Jana ipaita José,

25 tominta-nakariri José ipaita Matatías, tominta-nakariri Matatías ipaita Amós, tominta-nakariri Amós ipaita Nahum, tominta-nakariri Nahum ipaita Esli, tominta-nakariri Esli ipaita Nagi,

26 tominta-nakariri Nagai ipaita Maat, tominta-nakariri Maat ipaita Matatías, tominta-nakariri Matatías ipaita Semei, tominta-nakariri Semei ipaita José, tominta-nakariri José ipaita Judá,

27 tominta-nakariri Judá ipaita Joana, tominta-nakariri Joana ipaita Resa, tominta-nakariri Resa ipaita Zorobabel, tominta-nakariri Zorobabel ipaita Salatiel, tominta-nakariri Salatiel ipaita Neri,

28 tominta-nakariri Neri ipaita Melqui, tominta-nakariri Melqui ipaita Adi, tominta-nakariri Adi ipaita Cosam, tominta-nakariri Cosam ipaita Elmodam, tominta-nakariri Elmodam ipaita Er,

29 tominta-nakariri Er ipaita Josué, tominta-nakariri Josué ipaita Eliezer, tominta-nakariri Eliezer ipaita Jorim, tominta-nakariri Jorim ipaita Matat,

30 tominta-nakariri Matat ipaita Leví, tominta-nakariri Leví ipaita Simeón, tominta-nakariri Simeón ipaita Judá, tominta-nakariri Judá ipaita José, tominta-nakariri José ipaita Jonán, tominta-nakariri Jonán ipaita Eliaquim,

* 3:21 inkiti

³¹ tominta-nakariri Eliaquim ipaita Melea, tominta-nakariri Melea ipaita Mainán, tominta-nakariri Mainán ipaita Matata, tominta-nakariri Matata ipaita Natán,

³² tominta-nakariri Natán ipaita David, tominta-nakariri David ipaita Isaí, tominta-nakariri Isaí ipaita Obed, tominta-nakariri Obed ipaita Booz, tominta-nakariri Booz ipaita Salmón, tominta-nakariri Salmón ipaita Naasón,

³³ tominta-nakariri Naasón ipaita Aminadab, tominta-nakariri Aminadab ipaita Aram, tominta-nakariri Aram ipaita Esron, tominta-nakariri Esron ipaita Fares, tominta-nakariri Fares ipaita Judá,

³⁴ tominta-nakariri Judá ipaita Jacob, tominta-nakariri Jacob ipaita Isaac, tominta-nakariri Isaac ipaita Abraham, tominta-nakariri Abraham ipaita Taré, tominta-nakariri Taré ipaita Nacor,

³⁵ tominta-nakariri Nacor ipaita Serug, tominta-nakariri Serug ipaita Ragau, tominta-nakariri Ragau ipaita Peleg, tominta-nakariri Peleg ipaita Heber, tominta-nakariri Heber ipaita Sala,

³⁶ tominta-nakariri Sala ipaita Cainán, tominta-nakariri Cainán ipaita Arfaxad, tominta-nakariri Arfaxad ipaita Sem, tominta-nakariri Sem ipaita Noé, tominta-nakariri Noé ipaita Lamec,

³⁷ tominta-nakariri Lamec ipaita Matusalén, tominta-nakariri Matusalén ipaita Enoc, tominta-nakariri Enoc ipaita Jared, tominta-nakariri Jared ipaita Mahalaleel, tominta-nakariri Mahalaleel ipaita Cainán,

³⁸ tominta-nakariri Cainán ipaita Enós, tominta-nakariri Enós ipaita Set, tominta-nakariri Set ipaita Adán, tominta-nakariri Adán iriitaki Pawa.

4

Inkaaripirosirita-kaitirimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Tima isaika-siritan-tanakari Jesús Tasorinkantsi, ipiyaja ipoñaajaro Owaryiinkariniki. Tima ikantakaakari Tasorinkantsi jataki otzisi-masiki.

² Ari isaikakiri anta okaratzi 40 kitaitiri, inintawitaka Kamaari inkaaripiro-sirita-kairimi. Tima tikatsi iyaari anta, ayimatakiri itashi.

³ Ikantawita-paakari: “Omapirota-tyaarika Itomintami Pawa, pimpyirowaritintsi iroka mapi.”

⁴ Ari yakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Tzimatsi sankinarintsi kantatsiri:

Ti apatziro owañaantzi okaratzi iwaitari, tima irootaki owañaapirotan-tatsiri ankimisantajirori okaratzi ikantairi Pawa.” *

⁵ Ikanta Kamaari yaanakiri Jesús tonkaariki. Ari ikoñaatakaapaintziro maaroni nampitsi ipinkathari-yitzi atziri.

⁶ Ikantapajiri: “Ari nonkanta-kaakyaaro impinkathatimi piñaayitakiri, ari nonpakimiro aajatzi iwaniinkaro. Tima naaka yositakaitaka maaroni, ari onkantaki nopiri itzimi-rika nonintziri.

⁷ Aririka pimpinkathatakina, maaroni ikaratzi piñaakiri, awiroka asitana-jyaaroni.”

* 4:4 irootaki kowapirotacha ankimisantajiro okaratzi ikantairi Pawa: onasiyita ñaantsi-payi

8 Ari yakanakiri Jesús, ikantziri: “Tzimatsi isankinaitaki pairani, kantatsiri:

Pimpinkathatiri Piwawani, iriitaki pinkimisantiri apaniro.”

9 Ikanta Kamaari yaanakiri Aapatyaawiniki, yatiita-kaapaakiri jinoki otawantoki tasorintsi-panko. Ikantawita-paari: “Omapiro-rika Itom-intami Pawa, pimitayi osaawikinta.

10 Pinkinkithasiritiro isankinai-takiri pairani okantzi:

Ari intyaan-takimiri Pawa Imaninkariti yaamaako-wintyaami,

11 Iriitaki thomaimini airo pantziwa-tantaro mapi piitziki.”

12 Ari yakanakiri Jesús, ikantziri: “Iroka ikantaitaki aajatzi pairani:

Ti onkamiithati piñaantyaari Piwinkathariti Pawa.”

13 Tira imatasityaari yitsinampairi Kamaari inkaaripro-sirita-kairi Jesús, yintainainitaa-paintari kapichiini.

Yitanakari yantayitziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

14 Ikanta ijatairo Jesús Tapowiniki, okyaantapakari isintsinka Tasorinkantsi. Ithonka ikimakoi-tanakiri anta inampiitiki.

15 Iyomitaan-tayitaki tsika yapatota-piintaita. Oshiki kimosiriwintana-kiriri anta.

Ipiyaja Jesús Kasiyakaawiniki

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 Ikanta ipiyaaro Jesús Kasiyakaawiniki, ariitaja inampiki tsika yantaritaki pairani. Ari omonkaratapaja kitaitiri imakoryaan-taitari, jataki yapatota-piintaita, irootaki yamita-piintakari irirori. Ari ikatziyanaka iñaanatiro sankinarintsi.

17 Ipaitakiri isankinari Kamantan-tzinkarini Isaías. Ikanta yampinai-ryaakiro sankinarintsi, yaminakiro tsika osankinataka, kantatsiri:

18 Isaikantana Itasorinka Pawa, Tima iriitaki saipatzii-tota-kinari.

Ityaankakina nonkinkithata-kaajiri asinonkainkari Kamiithari Ñaantsi.

Nowatsinaryaa-kotajiri okantzimo-siri-waitari.

Nonkaman-tajiri inosikaitani nonkantajiri: “Aritaki pisaika-siwaitajyaa yasitako-witai-takami.”

Aritaki naminakaa-yitajiri mawityaakiri-payi,

Aritaki nookakaa-wintajiri ikaratzi impira-waitaitari.

19 Ityaankakina nonkinkithati: “Iroñaaka osarintsiki ari inkaminthaa-jairi aroka-payi Pawa.”

20 Ipoñaá yampinaita-najiro Jesús sankinarintsi, ipanajiri jiwatzirori kinkitharintsi, saikanaki. Tima okiryantzi iwakiri maaroni atziri ikaratzi saikain-tsiri yapatota-piintaita.

21 Ari yitanakaro ikantanaki: “Omonkaratzi-motakami iroñaaka iroka Sankinarintsi okaratzi pikimakiri noñaanata-kimiro.”

22 Tima okiryantzi ikantajiitanaka ikaratzi kimakiriri inkinkithataki Jesús kamiithaini. Ikantajiitzi: “¿Kaarima yoka itomi José?”

23 Irojatzi ikantan-tanakariri: “Kimitaka ari pinkantakina: ‘Intsityaa aawintan-tzinkari paawintyaa awiroka. Tima oshiki nokimakowintakimi pantayitakiri Capernaum, intsityaa pantapajiro aajatzi aka pinampiki.’ ”

24 Aikiro ikantana-kitzii Jesús: “Omapiroatyaa nonkantimiri, asi owiro ti impinkathataitiri Kamantan-tzinkari inampiki irirori.

25 Tima omapirotyaa iroka, pairani ainiro isaikawitani Elías, ti omparyaa-jiranki inkani okaratzi mawa osarintsi aajatzi 6 kasiri anta inampitsitiki Israel-iiti, antaroiti itashiniintaitaki. Oshiki kinankaro tzimawita-chari anta,

26 iro kantacha, ti intyaan-taitiri Elías ijata-sitiro kinankaro ishininka, apatziro ityaantai-takiri ijata-sitiro pasini-sato kaari ishininkatyaa anta nampitsiki Sarepta saikatsiri Simaaki

27 Ari okimitakari aajatzi ainiro isaikawita Kamantan-tzinkari Eliseo, tzimawita-charanki inampitsitiki Israel-iiti oshiki mantsiyari pathaa-waita-tsiri. Iro kantachari ti intyaan-taitiri Eliseo yisita-kota-kaaji aparoni, iri ityaantaitaki Naamán kaari ishininkatyaa poñaachari Tonkaironiki, yisita-kota-kaajiri.”

28 Ikanta ikimajiitaki ikaratzi saikain-tsiri yapatota-piintaita, antaroiti ikisajiitanaka.

29 Ikatziya-jiitanaka, yaitanakiri Jesús owiraa-thapita nampitsi tsika osaiki impirita inintajiitzi intziriyirimi.

30 Iro kantacha Jesús, isiya-pithata-nakari isatikan-tanakari niyaanki, jataji.

Atziri yaakiri piyari

(Mr. 1.21-28)

31 Ikanta yoirinkaja Jesús nampitsiki Capernaum saikatsiri Tapowiniki. Iyomitaa-yitapajiri atziri kitaitiri imakoryaan-taitari.

32 Tima ti omaña isintsinka iyomitaantzi, okiryaantzi ikantajiitaka ikaratzi kimirori iyomitaan-tziri.

33 Okanta anta tsika yapatota-piintaita, ari isaikakiri atziri yaakiri piyari, kaimanaki sintsiini,

34 ikantzi: “Jesús, Kasiyakaawini-satzi, noyotzimi naaka, awirokataka Itasorintsiti Pawa. Iro pipokantari aka papirojiitina.”

35 Ari ikisathata-nakiri Jesús, ikantanakiri: “¡Pimairiti piyarí, pijatai! Ari ityaanaki atziri iwashaanta-najiri iwiyariti, titzimaitya iwasononkaa-nakiri.”

36 Okiryaantzi ikantanaka atziri-payi, ikanta-wakaanaka: “¿Paitakama iroka ñaantsi? Tzimatsi isintsinka yiitsinampaan-tairi imisiyiri piyari ikisathatakiri.”

37 Tima ithonka ikimakoi-tanakiri Jesús maaroni anta inampiitiki.

Yisita-kota-kaajiro Jesús irayiro Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Ikanta isitowanaki Jesús yapatota-piintaita, kyaapaaki iwankoki Simón. Ikantai-tawakiri: “Omatatziro irayiro Simón antaroiti kat-sirinkataantsi.”

39 Ari yoiyoota-sita-nakaro onaryaaka iroori, kimiwaitaka inkisathata-kityiromi katsirinkataantsi. Isita-kotanaki osaawaki-witaka. Apatha-kiro opiriintanaja, aminayita-kiniri opawakiriri.

Yisita-kota-kaayitziri Jesús mantsiyari-payi

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)

⁴⁰ Okanta otsitiniityaanaki, yamaita-paakiniri Jesús oshiki atziri nasiwai-yitachari imantsiyari. Ikanta iñaawakiri Jesús, apatziro yantantakari kapichiini irako, isitako-yitanaji.

⁴¹ Oshiki atziri yaakiri piyari imisitowaki iwiyariti, antaroiti ikaimay-itzi piyari, ikantzi: “¡Itomi Pawa pinatzi!” Titzimaita isinitiri iñaawaijiiti piyari, ikisatha-yitakiri, tima iyojiitzi piyari-payi iriitaki Saipatzii-totaari yoka Jesús.

Iyomitaantzi Jesús maaroni Tapowiniki
(Mr. 1.35-39)

⁴² Okanta okitaititzi-mataki, ananinkanaka Jesús apaniroini, isitowanaki ijatiro otzisi-masiki. Oshiki amina-minatairiri tsika-rika ikinaki. Ikanta iñiitajiri tsika isaiki, ti inintaiti ijataji.

⁴³ Irojatzii ikantan-tanakari Jesús: “Ontzimatyii inkimaitiro aajatzi pasiniki nampitsi Kamiithari Ñaantsi tsika okanta-kota ipinkathari-wintantai Pawa. Tima irootaki ityaankan-taita-kanari.”

⁴⁴ Aikiro ijatakaa-nakitziiro Jesús ikinkithatanaki pankotsi tsika yapatotapintaita okaratzi tzimatsiri anta Tapowiniki.

5

Kaari iñiita-piintzi simaataantsi

¹ Okanta aparoni kitaitiri, isaiki Jesús inkaari-thapyaaki anta Piyompi-jaariki. Yatsinaki-matakiri atziri ikaratzi piyotzi-winta-kariri ikimisantziro iñaani Pawa.

² Ari iñaaki apiti pitotsi oowaataka oparaitiki. Ti intitan-tajiita-jyaaro asitarori, tima inkiwajiita-tziro iithari-minto.

³ Titapaaka Jesús pitotsiki. Iriitakira asitaro Simón iroka pitotsi, ikantakiri intyaankiro kapichiini niyankyaaki. Ari isaikan-tanakaro Jesús pitotsi, yitanaaro iyomitaa-yitanajiri atziri.

⁴ Ikanta ithonka-nakiro iyomitaantzi, ikantzi: “Simón, paanakiro piwito niyankyaaki inkaari, ari pisimaatyaari.”

⁵ Ari yakanaki Simón, ikantzi: “Nomawitakaro nosimaata tsitiri-paiti, tikatsi nayi. Awiroka kantanari, aritaki nokantakiro.”

⁶ Imatakiro isimaata Simón, yaaki oshiki sima, iro onthatyiimi iithari-minto.

⁷ Ikaima-wakotairi ikarata-piintziri isimaata yamitakotajiri. Ikanta ijata-sita-nakiri, ikinako-jiitaki pasiniki pitotsi, ijaikitakiro apitiroiti iwito, iroowitain-chami itsitsiya-kota-jiiti.

⁸ Ikanta iñaakiro Simón Pedro kantain-chari, ityirowa-sita-nakari Jesús, ikantanakiri: “Pintainintyaana Pinkathari, kaari-piro-siriri nonatzi naaka.”

⁹ Tima antaroiti itharowanaki Simón iñaakiro yaaki oshiki sima. Ari ikantakari aajatzi itsipajitakari.

¹⁰ Imatzita-nakaro Jacobo aajatzi Juan, itomi-payi Zebedeo, tima irijatzi itsipatakari Simón. Iro kantacha Jesús ikantanakiri Simón: “Airo pitharowa-siwaita, onkimita-jyaaro iroñaaka iriimi atziri nosimaata-kaajyaami.”

¹¹ Ikanta yaatako-jiitapaji, yooka-nakiro maaroni, iyaataa-jiita-nakiri Jesús.

*Yisita-kota-kaajiri Jesús antziri pathaa-rontsi**(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)*

¹² Ikanta yariitaka Jesús pasiniki nampitsi, ari ipokakiri antziri pathaa-rontsi. Ari iñaapaakiri Jesús, ityirowa-sita-paakari, ikan-tapaakiri: “Pinkathari, pinintzi-rika, aritaki okantaki pisita-kota-kaajina.”

¹³ Irootaki yakotan-tanakari Jesús, itzinkakiri kapichiini, ikantziri: “Nonintzi, pisita-kotai.” Isitanaki ipathaa-waiwita.

¹⁴ Ikantawita-waari: “Airo pikamanta-kotana. Apatziro piwanakiro pijata-sitiri Ompira-tasorintsitaari, pantantyaarori Ikantakaantani pairani Moisés, paanakiniri Pawa patsipita-kaani pipira, irootaki iyotantai-tyaari isita-kotaimi.”

¹⁵ Iro kantacha ithonka ikimakoi-tanakari Jesús intaina. Oshiki atziri piyotzi-winta-kariri ikimisantziri. Inintajiitzi yisita-kota-kaayitainiri aajatzi imantsiyariti-payi.

¹⁶ Iro kantacha yintainaryaa-piinta irirori Jesús otzisi-masiki, ari yamaniri.

*Yisita-kota-kairi Jesús Kisoporokiri**(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)*

¹⁷ Okanta pasini kitaitiri iyomitaantzi Jesús, ari isaikajiitaki Nasitan-taniri aajatzi Yomitaan-taniri, iriitaki poñaayitain-chari nampitsiki-payi tzimatsiri anta Tapowiniki, iipatsitiki Judá-iti, poñaayitain-chari aajatzi nampitsiki Aapatyaawini. Tima otsimatakari Jesús isintsinka Pawa, kantatsi yisita-kota-kaayitiri mantsiyari.

¹⁸ Ari yamaita-paakiri kisoporokiri yanatakoi-takiri inaryaa-mintoki. Inintzi inkyaakaa-paakirimi pankotsiki, inaryaa-kotiri tsika isaikaki Jesús.

¹⁹ Titzimaita onkanti inkyaakairi, tima oshiki atziri piyotaincha. Yatiita-kaanakiri jinoki pankotsiki, imorontakiro pankotsi, iwayiita-kotakiri tsika ipiyotzi-wintai-takari Jesús.

²⁰ Iyotzi Jesús omapiro yawintaakari yokapayi, ikantanakiri kiso-porokiri: “¡Ashininká! Ipyaakoi-tajimiro pikaaripiro-siri-witaka.”

²¹ Ikanta ikimajiitaki Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, ikanta-siri-jiitanaki: “Ithainka-tziiri Pawa yokawí. Tima tikatsi kantironi impyaakotantiro kaari-pirori, apatziro Pawa ipyaakotan-tziro.”

²² Iyotzimaitaka Jesús ikinkithasiritari yokapayi, isampita-nakiri, ikantziri: “¿Paitama pikinkithasiri-waita-sitantari?”

²³ ¿Tima onkamiithati nonkanti: ‘Ipyaakoi-tajimiro pikaaripiro-siri-witaka?’ Irooma pinintziri nonkantiri: ‘Pinkatziyi, pijatai.’

²⁴ Iroñaaka piyotiri Itomi Atziri otzimi-motziri isintsinka aka kipatsiki, aritaki impyaakotairi kaaripiro-siri-witachari.” Ipithoka-sita-nakari kisoporokiri, ikantziri: “Nokantzimi Naaka, pinkatziyi, paanajiro pinaryaa-minto, pijatai piwankoki.”

²⁵ Apatha-kiro ipiriintanaka kisoporokiri, yaanajiro inaryaan-tawitari. Tima iwisiryaawinta ikantawinta-nakari Pawa ijataji iwankoki.

²⁶ Tima okiryaaantzi ikantajiitanaka ikaratzi ñaakiriri, iwisiryaawinta-yitanakari aajatzi irirori Pawa. Itharon-kakiini ikantajiitzi: “Tira añaapiintiro kimityaaroni iroka.”

Yaitanta-nakariri Leví
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ikanta isitowa-najira Jesús, iñaapaakiri paitachari Leví. Isaiki irirori, tsika iwakiri jiwari wirakocha isintsiwintantzi yamaitiniri kiriiki, ikantapaakiri: “Piyaatina.”

²⁸ Katziyanaka Leví, yookanakiro maaroni, iyaatanakiri.

²⁹ Ipoña Leví yaanakiri Jesús yoimosirinkyaa iwankoki itsipatanakari iyomitaani. Ari ijatakiri aajatzi oshiki sintsitantatsiri yamaitiniri kiriiki, oshiki pasini-payi jatayitain-tsiri. Ari ikarajitakiri iwajiita.

³⁰ Ikanta Nasitantaniri itsipatakari Yomitaan-taniri, iñaanaminthatakiri iyomitaani Jesús, ikantziri: “¿Paitama pitsipantantari piwajiita aajatzi pirajitzi kaari-piro-siriri, pintsipatari aajatzi sintsiwintantatsiri yamaitiniri kiriiki?”

³¹ Ari yakanaki Jesús, ikantanakiri: “Aririka imantsiyati atziri ipokasitziri aawintant-zinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tikatsi ininti irirori.

³² Tima ti nompoka-sitiri ikimita-kaantaitziri kamiithasiriri inawita, nopoka-sita-tziiri kaari-piro-siriri nonkaima-siritajiri iwashaantairo kaari-pirori.”

Ikinkithata-kotziro Jesús itziwintaita
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Ipoña isampitaitakiri Jesús, ikantaitziri: “¿Paitama kaari itziwintanta piyomitaani? Iriima irasi Juan, aajatzi irasi Nasitantaniripayi, oshiki itziwintapiinta-jiita, yamanajitzi aajatzi. Noñiiri piyomitaani awiroka, ti intzi-wintanityaa, owawaiyitacha, irawajitatsi.”

³⁴ Ari yakanaki Jesús, ikantzi: “Aririka intsipayii-tyaari aawakaa-chari, ¿arima intziwintaitapaakyaa?”

³⁵ Irooma apaata, aririka yaitakiri iimintaitari, aripaitira intziwintaita.”

³⁶ Ari isiyakaa-wintanakiniri Jesús, ikantziri: “Aparoni paisatori ikithaataitari, arimaa okantaki iwawitantaityaaro yaapatanka owakirari, ari omapirota-nakyaa osaraanaki aririka ampithata-nakyaa owakirari. Tira aripirota-kayiro paisatori ikithaataitari iwawitantaityaaro owakirari.

³⁷ Ari okimitari aajatzi, ti inkamithatzi paisatori misinantsi-naki iwantai-tyaari airyaari iraitsiri. Aririka iwantai-tyaari, aritaki isanaryaanaki, aparaata-siwaitakyaa iraitsiri aajatzi misinantsi-naki.

³⁸ Tima apatziro ikamiithatzi owakirari misinantsi-naki iwantai-tyaari.

³⁹ Ikaratzi amitarori iriro poitatsiri, airo yamitaaro irajiro airyaari. Inkanta-piinti: ‘Iro kamiithatatsi iriro poiri.’ ”

6

Ikinkithata-kotziro Jesús kitaitiri imakoryaan-taitari
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Okanta aparoni kitaitiri imakoryaan-taitari, ikinaki Jesús pankirintsi-masiki. Ikanta iyomitaani-payi isapirya-kitanaki okithoki, yamirokaki-tzimaitaro inkini iyaaro.

² Ti onimotiri Nasitantaniri-payi, isampitakiri ikantziri: “¿Paitama pisapirya-kitan-tarori? Tima ti osinitaa-ntsiti yantawaitaiti kitaitiriki imakoryaan-taitari.”

³ Ari yakanaki Jesús, ikantanaki: “¿Tima piñaanata-kotiri pinkatharini David aantawita-kariri itashi itsipayitakari ikarajiitzi?”

⁴ Ikyaaiki tesorintsi-pankoki, yaakiro yatantaitari tasorin-tsita-tsiri, iwakaro irirori, ipakiri aajatzi itsipayitakari. Tima ti osinitaan-tsiwityaa iwaityaaro, intaini iwapiinta-yitaro Ompira-tesorintsitaari.”

⁵ Ipoñaa ikantaki aajatzi: “Yoka Itomi Atziri ipinkathari-pirotzi irirori, yanairo kitaitiri imakoryaan-taitari.”

Atziri kisowakori

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Okanta pasini kitaitiri imakoryaan-taitari, ikyaaiki Jesús yapatotap-intaita, iyomitaan-tapaji aajatzi. Ari isaikakiri kisowakota-tsiri irakopiroke.

⁷ Tima aamaiyaa ikantayitaka Yomitaan-taniri aajatzi Nasitantaniri, inintzi iñiiri Jesús yisita-kota-kairi kisowakori kitaitiri imakoryaan-taitari ontziman-tyaari inkanta-kotiriri.

⁸ Yotzimaitaka Jesús opaita ikinkithasiritari yokapayi. Ikaimakiri kisowakori, ikantziri: “Pimpoki, pisatikyaa nopiyojiitaka naaka.” Pokanaki kisowakori, katziya-paaka.

⁹ Ari ikantzi Jesús: “Nonintzi nosampi-jiitimi: ¿Otzimikama sinitaantsita-tsiri antiri kitaitiri imakoryaan-taitari? ¿Tima onkamiithati anisironkatantyaa, irooma kamiithatatsi awamaanti? ¿Tima onkamiithati antiro iroopirori, irooma kamiithatatsi ankaaripiro-waiti?”

¹⁰ Yamina-nakiri Jesús piyotzi-minta-kariri, iñaanata-nakiri kisowakori, ikantziri: “Pitharyaa-wakotai.” Kantanaki ikantakiri, akotsitanaji kamiitha.

¹¹ Tima antaro ikisajiitanaka jiwari-payi. Ikamanta-wakaa-jiitaka tsika inkinakairo imaimanitiri Jesús.

Iyosiitaki Jesús 12 Otyaankaari.

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Ari itonkaanaki Jesús otzisiki yamani. Tima yaakowintakaro maaroni tsitiniri yamaniri Pawa.

¹³ Okanta okitaitita-manaji, yapatotakiri maaroni iyomitaani. Ari iyoshaakiri ikaratzi 12, iriitaki ipaitakiri Otyaankaari.

¹⁴ Jirika ikaratzi iyoshaakiri: Simón, iriitaki ipaitakiri Pedro, (akantziri añaaniki aroka Kiraawiro.) Iyoshaakiri Andrés iririntzi Simón. Iyoshaakiri Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé,

¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Iyoshaakiri Simón ipaitai-tziri aajatzi Kisakotan-taniri. *

¹⁶ Iyoshaakiri Judas iririntzi Jacobo. Iyoshaakiri aajatzi Judas Nampitsiwiri, iriitaki pithoka-sityaarini apaata.

Ikinkithata-kairi Jesús oshiki atziri

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ipoñaa yoirinka-jiitaja Jesús itsipataari iyomitaani. Ari isaikajiitapaaki owintini-pankatzi. Oshiki atziri piyotzi-winta-wakaariri, Aapatyaawini-satzi, aajatzi ikaratzi nampiyitarori ipatsitiki Judá-iti.

* 6:15 Kisakotan-taniri = cananeo = Owintini-wiri

Tzimatsi poñaayitain-chari inkaari-thapyaaki nampitsiki Mapiniki aajatzi Simaaki. Ipokajiitaki yokapayi inkimiro ikinkithatziri Jesús, inintajiitatzii iriroriiti yisitakoi-tainiri imantsiyariti-payi. †

¹⁸ Tima inkarati ikyaantasiritari piyari, yisita-kota-kaayitajiri.

¹⁹ Inintajiitaki maaroni atziri yanta-wakiri kapichiini irako, tima ontzimi-motziri Jesús isintsinka, yisita-kota-kaayitziri maaroni.

*Ikinkithata-koitziri kimosirita-tsini aajatzi asinonkaa-chani
(Mt. 5.1-12)*

²⁰ Ipoñaayamina-nakiri Jesús iyomitaani, ikantziri: “Tasonka-wintaari iwaitimi awirokaiti asinonkainkari, tima awirokataka ñaajironi impinkathari-wintantaji Pawa.

²¹ Tasonka-wintaari iwaitimi piñaawitaro pitashaa-niinta-waitzi iroñaaka, tima irootaintsi piñiuro pinkima-niintajyaa. Tasonka-wintaari iwaitimi piñaayi-witaro piraan-niinta-waita iroñaaka, tima irootaintsi piñaajiro pisironta-waitajyaa.

²² Tasonka-wintaari iwaitimi onkanta-witakyaa piñaayi-witaro iroñaaka inkisaniintaitimi, ikisimatimi, inkawiya-waitaitimi, imaninta-waitaitimi, okantakaan-tziro pawintaari Itomi Atziri.

²³ Tharowinta pinkanta-yitajyaa, pinkimo-siri-yitaji, tima Pawa pinayita-jimini inkitiki. Pinkinkithasiritiro okaratzi yantakiri pi-waisatzitini ikimaatsita-kaawaitakari Kamantan-tzinkari-payi.

²⁴ ¡Inkanta-machiitimi ashaarantzinkari! Tima piñaayitakiro iroñaaka panintaa-waiyitaka.

²⁵ ¡Inkanta-machiitimi pikaratzi piñiuro iroñaaka pikima-niintayita! Tima aritaki piñaajiro apaata awiroka pintashaa-niintaji.

¡Inkanta-machiitimi pikaratzi piñaayitziro iroñaaka pisironta-waita! Ari piñaajiro apaata pinkimaatsi-waitajyaa, ari piraawaitajyari aajatzi.

²⁶ ¡Inkanta-machiitimi pikaratzi iwisiryaawintaitami iroñaaka! Tima ari ikantawitai-takari pairani kimitako-witariri Kamantan-tzinkari-payi.”

*Pintakotyaari kisaniinta-yitzimiri
(Mt. 5.38-48; 7.12)*

²⁷ “Iro kantacha pinkimi nokantzi naaka: Pintakota-jyaari ikaratzi kisaniinta-yitzimiri, paakamiitha-yitairi.

²⁸ Airo pipiyatari kisimawaitzimiri. Pamanako-yitajiri thaiyako-witamiri.

²⁹ Aririka impasaitimi kashita-poroki, pisinityaari yapitiroryaa-porotimi impasatimi. Aririka inintaiti yaitiro piithaari pisaawantapiintari, pisinitiniri yaanakiro pikithaatakari.

³⁰ Aririka inkantaitimi: ‘Pimpina,’ okamiithatzi pimpimanta-niti. Aririka yayitai-timiro pasitari, okamiithatzi airo piñaawintziro.

³¹ Pinintzi-rika intakoi-tyaami, pitawakyaaro awiroka pintakotantyyaa.

³² Iriirika pitakota-sitakyaa ikaratzi itakoyitamiri awiroka, ¿Kamithatakima iroka? Ti, tima iro yanta-piintakiri kaari-piro-siriri.

† 6:17 Iroka-payi owiraanta-paakarori ñaantsi, tzimatsi osankinataka aajatzi anta vs 6.18.

³³ Iriirika paakamiithata-sitakyaa ikaratzi aakamiithatzimiri awiroka ¿Kamiithatakima iroka? Ti, tima iro imata-piintakiri kaari-piro-siriri.

³⁴ Aririka inkantaitimi: 'Pimpawa-kinaro, ari noipyaajimi,' impoña pimpawakiri tima piyotzi ari imatajimi awiroka apaata. ¿Kamiithatakima iroka? Ti, tima iro imata-piintziri kaari-piro-siriri.

³⁵ Pintako-yitajyaari awiroka kisayitzimiri, airo pipiyatari. Pimpimanta-niti aririka inkampitaitimi, airo piyaawinta imayitajimi awiroka. Antaroiti impinai-tajimi, itomintaamira Jinoki-satzi. Omapiro itakoyitakari irirori maaroni atziri kaari paasoonkitan-tatsini aajatzi kaari-piro-siriri-payi.

³⁶ Ikimitairo Asitairi itakotanta, ari pinkimita-najyaari awiroka."

Ikinkithata-kotziro Jesús kantzi-mataantsi

(Mt. 7.1-5)

³⁷ "Ti onkamiithati pimishakowintanti, paamaiyaa imishakowintantzimi = kari awiroka. Airo pikantzi-matantzi, imaitajimi = kari awiroka apaata. Aririka pimpyaakotanti, ari imaitajimi awiroka apaata.

³⁸ Pimpimanta-nitaji, tima ari imaitajimi awiroka apaata, yanaakaitajimiro awiroka okaratzi pipimantakiri. Tzimatsi-rika pantzimotantani, ari imapiroi-taimi apaata awiroka."

³⁹ Ipoña isiyakaa-winta-nakiniri Jesús, ikantzi: "¿Kantatsima yakathata-wakaiyaa mawityaakiri? Tima ti iyoti tsika inkini, ari imparyaaki apitiroiti omoro-naki.

⁴⁰ Tira ifiiti aparoni iyomitai-tziri yanairi yomitairiri. Irooma apaata aririka iyomitaa-piroi-takiri aritaki inkimita-jyaari yomitairiri pairani.

⁴¹ Tima osiyawaitakaro aririka ootyaakitimi antaro incha-pitoki pirokiki, ¿kantachama paminiri pasini tyaakita-chari kapichiini irokiki?

⁴² ¿Kantachama pinkantiri: 'Pimpoki naajimiro otyaakita-kimiri?' Otyaaki-taikimi awiroka antaro incha-pitoki. Tima pisiyakari awiroka owapyimotan-taniri. Ontzimatyii pitawakyaaro awiroka paawajiro antaro inchapitoki otzikaa-kimiri pirokiki paminaji kamiitha paanta-jyaaniiriri otyaakita-chari kapichiini."

Ari iyoitzirori onkithotanaki-rika

(Mt. 7.15-20)

⁴³ "Aparoni inchato saankanata-tsiri oshooki, ti ifiitiro onkaaripiroti okithoki. Irooma inchato sampiya-sita-tsiri, ti omkanti okithoti.

⁴⁴ Ontzimatyii ankimpoyiiri kamiitha-rika okaratzi yantayitziri, irootaki ayotantyaari kamiithasiriri inatzii. ¿Añiiroma chochoki onkitho-kitan-tyaaro owaato kitoochii? Tima ti. ¿Kantachama onkitho-kitan-tyaaro pasini chochoki-payi iroori? Tima airo. ‡

⁴⁵ Arira ikimiyita-naari kamiithasiriri ikinkithasirita-piintaro kamiithari, irootaki okamiithatantari yantayitziri. Iriima kaari-piro-siriri ti inkinkithasirita-piintyaaro kamiithari, irootaki okaariprotantari yantayitziri. Tima okaratzi ikinkisiryayitari, irootaki ifaaniyitakari aajatzi."

Ikinkithata-koitziri apiti owatzikirori iwanko

(Mt. 7.24-29)

‡ 6:44 chochoki iraitziri = uva; chochoki-payi = higo

⁴⁶ “¿Paitama ikantai-tantanari: ‘Pinkatharí, pinkatharí?’ Titzimaita yantaitinaro okaratzi nokanta-yitziri.

⁴⁷ Tzimayitatsi matanajirori okaratzi nokanta-yitziri. Yoka osiyanaari:

⁴⁸ Tima isiyaari aparoni atziri witsika-tsiri iwanko, ikiya-sitakiro itzinkami okiraawiro-pathatzi kipatsi, iwatzikakiro. Ipoña opokaki antaroiti amaarani, ookanta-paakaro sintsiini pankotsi, ti oshiwatiro. Tima iwatzikai-takitziro kamiithaini okiraawiro-pathatzira.

⁴⁹ Iriima ikaratzi pyaakotarori nokanta-yitziriri, kaari antanajironi. Ikimitakari aparoni atziri witsika-witachari iwanko, titzimaita inkiya-sitiro inthomponta. Okanta opokaki antaroiti amarani, ookanta-paakaro sintsiini, tyaanaki. Ti iñitairo.”

7

Yisita-kota-kaajiri Jesús inspiratani ijiwari owayiriiti
(Mt. 8.5-13)

¹ Tima ithonka-nakiro Jesús ikinkithata-kairi atziri-payi, jataji nampitsiki Capernaum.

² Ikanta imantsiyataki itako-pirotani inspiratani ijiwari owayiriiti wirakocha, irootaintsi inkamimi.

³ Ari ikimako-winta-kiriri Jesús, ityaantaki yantari-konati Judá-iti, inkaimiri Jesús, yisita-kota-kaajiriita inspiratani.

⁴ Ikanta ijata-sitakiri Jesús, ikantapaakiri: “Oshiki onkamiithatzi pamita-kotiri yoka ijiwari owayiriiti,

⁵ tima yaakamiithata-piintakina, iwitsika-kaantakina yapatotapintaita.”

⁶ Ikanta Jesús iyaatanakiri pokasita-kiriri. Iro yariitan-tyaarimi iwankoki, imonthaakari itsipa-winthari ijiwari owayiri, iriitaki pasini ityaantakiri, ikantawakiri irirori: “Pinkatharí, ikantakaan-tzimi no-jiwariti, ikantzi: ‘Oshiki nopinkathatakimi awiroka, airo okantzi pinkyaa-pankotina, tima tikatsi miraawintyaanani naaka.*

⁷ Irootaki kaari nojata-sitantami noñiimi naaka. Intaini nonintziro piñaani pinkanta-kaanta-wakiri nompiratani, aritaki yisita-kotaji.

⁸ Tzimatsi ompiratanari naaka, tzimatsi aajatzi owayiri-payi nompiratari naaka. Aririka nonkantiri: ‘Pijati,’ aritaki ijataki. Aririka nonkantiri pasini: ‘Pimpoki,’ aritaki impokaki. Aririka nonkantiri nompiratani: ‘Pantiro iroka,’ yantziro.”

⁹ Okiryaantzi ikantanaka Jesús ikimakiri ikantaki ijiwariti owayiri. Ipithoka-sita-nakari ikaratzi oyaatakiriri, ikantziri: “Iriitaki kantakirori ikimisantzi yoka, tima inkarati tzimatsiri noshininka-payi Israel-iiti tikira noñiita aparoni siyaarini yoka.”

¹⁰ Ikanta ipiyanaaro iwankoki jiwari ikaratzi ityaantai-takiri, iñaapaa-tziiri impiraitari isita-kotaji imantsiya-witaka.

Iwañaajiri Jesús intsiti kinankaro

¹¹ Ipoña ijataki Jesús nampitsiki ipaitai-tziri Owaniinkawini, itsipayitakari iyomitaani. Oshiki aajatzi atziri-payi oyaatakiriri.

* 7:6 Yoka ijiwari owayiri kaari Judá-iti, pasini-satzi atziri inatzi. Tima pairani aparoni Judá-iti, ti inkyaa-wankotiri kaari ishininkatya.

¹² Ikanta yariitzi-mataka nampitsiki, imonthaa-kotantaka yaitziri kaminkari inkitaiziri, apintzi otomintari kooya kinankaro. Oshiki atziri oyaatakirori iroka kooya.

¹³ Ikanta ifaawakirora Jesús kinankaro kooya, antaroiti itako-sirita-nakaro. Ikantziro: “Aritapaaki piraawaitaka.”

¹⁴ Ipokapaaki okaakiini, ipampita-paakiro iwantai-takariri kaminkari. Katziya-jiita-paaka anata-kotziriri. Ikantzi Jesús: “Mainari, awiroka noñaanatzu, pimpiintaji.”

¹⁵ Piriintanaja kamawitain-chari ifaawaitanaji. Yakathata-najiri Jesús irojatzi iriniroki.

¹⁶ Antaroiti itharowa-jiitanaki ikaratzi ifaakiriri. Ipoñaawisiryawinta-nakari Pawa, ikantajiitanaki: “Pokataiki iriipirori Kamantan-tzinkari.” Ikantajiitzi aajatzi: “Iriitaki Pawa kawinthawitairi.”

¹⁷ Ithonka ikimakoi-tanakiro yantakiri Jesús maaroni iipatsitiki Judaiti, aajatzi pasiniki nampitsi okaratzi isaika-nampi-yitziri anta.

Ityaankakiri Juan iyomitaani

(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Ikanta ikimaki Juan okaratzi awisain-tsiri, ikamantakiri iyomitaani-payi. Ari iyoshiitaki apiti iyomitaani,

¹⁹ ityaantakiri isampitiri Jesús, inkantiri: “¿Awirokama ipaitai-tziri, ‘Pokatsini?’ Kaari-rika awiroka, ¿Tzimatsima pasini noyaa-kotiri?”

²⁰ Ikanta iyajiitanakini, ifaapaakiri Jesús, ikantapaakiri: “Ityaankakina Juan Kiwaatan-taniri nosampitimi: ¿Awirokama ipaitaitzi ‘Pokatsini?’ Kaari-rika awiroka, ¿Tzimatsima pasini noyaa-kotiri?”

²¹ Tima aikiro yisita-kota-kaayitatzii Jesús kantasawayita-chari imantsiyaritipayi, ikaratzi ikyaantasiritari piyari, yokiryaa-kaayitaji oshiki mawityaakiri.

²² Irojatzi ikantan-tanakariri ikaratzi pokaintsiri: “Aririka pimpiyanaji, pinkaman-tapajiri Juan okaratzi piñajantakiri awiroka nantakiri, okaratzi pikima-jaanta-kinari aajatzi. Tima naminakawitajiri mawityaakiri, naniita-kaayitajiri kisoporokiri, nisita-kotakaayitairi pathaa-waita-tsiri, nokimakawitajiri atsikimpityari, nañaakawitajiri kaminkari, nokinkithata-kota-jiniri Kamiithari Ñaantsi asinonkainkari-payi.

²³ Tima tasonka-wintaari inkantai-tajiri inkarati kaari kisosiri-wintajinani.”

²⁴ Ikanta ipiyajiitanaja ityaantani Juan, isampita-nakiri Jesús ikaratzi piyowinta-kariri, ikinkithata-kotziri Juan, ikantzi: “¿Paitama piñaakiri chapinki otzisi-masiki? ¿Iriima piñaaki kimitarori saworo opiyonka-tonkita-kaaro tampyaa? †

²⁵ ¿Piñaakirima iwaniinkata ikithaata? Ti. Tima inkarati waniinkata-chari ikithaata, isaika-pankotziri pinkathari.

²⁶ Tima irootaki pijata-sitan-takariri piyojiitaki Kamantan-tzinkari inatzi. Tima imapirota-tziro irirori yanaanakiri pasini Kamantan-tzinkari-payi.

²⁷ Tima iriitaki isankinata-koitakiri pairani, ikantaitaki:

† 7:24 kimitarori saworo opiyonka-tonkita-kaaro tampyaa = atziri sipita-siriri

Pamini, aritaki nontyaantaki ityaaroni inkamanta-kotimi, Iriitaki witsikaan-timini tsika pinkina-paaki.

²⁸ Pinkimi nokantzi naaka: Pairani oshiki atziri tzimawitain-chari, tikatsi anairini Juan okaratzi iyota-nitakari. Iriima inkarati tsinampasiritaa-tsini, impinkathari-wintairi Pawa, aritaki yanaa-kotairi Juan.”

²⁹ Ikaratzi kimakiriri ikantayitakiri Juan, ikantanakiri: “Nonintzi pinkiwaatina.” Ari imatzita-nakaro inintzi inkiwaataitiri ikaratzi sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki. Ari imonkaratzirori okaratzi inintakaan-takiri Pawa.

³⁰ Irima Nasitantaniri-payi aajatzi Yomitaan-taniri-payi ti isinityaa inkiwaa-yitiri Juan, ari yaparatzirori okaratzi ikasiya-kaantziri Pawa.

³¹ Ipoñaa ikantzi Jesús: “¿Paitama nosiyakaawin-tiriri yokaiti atziri?”

³² Nonkimita-kaantiri washaantawai-rintzi iintsi owaankiirin-tsiki aririka isiyakaa-waityaa ikaratzi yintsijiitzi, inkanta-wakaa-juityaa: ‘Thami ashowiriti amashaitan-tyaari.’ Ti ininti. Ikantawita: ‘Thami ampanthai awasiritan-tyaari.’ Ti ininti.

³³ Aritaki pikanta-jiitaka awirokaiti. Piñaawitakari Juan itzita-paakaro owaritintsi, ti iriro kachori, pikanta-jiitakiri: ‘Tkyaaantasiritari piyari, irootaki itziwaitantari.’ ‡

³⁴ Ikanta ipokaki Itomi Atziri, ti intziwityaaro irirori owaritintsi, iriro kachori. Ikantai-takiri: ‘Kaari-pirori inatzi, niyawai-rintzi, sinki-ryaantzi, yaapatyaari sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki, yaapatyaari aajatzi kaari-piro-siriri.’

³⁵ Tikatsi ompaityaa ikantai-takiriri, tima aririka iñiitairo onkarati awisatsini apaata, ari iyoitajiri omapiro iyota-nita.” §

Yariitari Jesús Nasitantaniri paitachari Simón

³⁶ Ikanta aparoni Nasitantaniri yaanakiri Jesús iwakaiyaari. Ariijiitaka iwankoki, saikapaaki Jesús iwapiintaita.

³⁷ Okanta aparoni kaari-piro-siriri kooya nampitarori anta, okimakowintakiri Jesús ariitaka iwankoki Nasitantaniri iwajiityaa, jataki iroori aakotanaki kasankaari owantaro onaki iwitsikai-tziro mapinaki. *

³⁸ Okatziyi-mota-paakari iitziiki Jesús, irayi-mota-paakari. Okanta othaatanaka ooyaaki okiki ashitapaakiri iitziiki, oshitanta-tzimaitari oisi. Ipoñaa onintaa-kitzi-waitakiri, osaitan-tanakari kasankaari.

³⁹ Ikanta iñaakiri Nasitantaniri amakiriri Jesús, ikanta-siritanaki: “Omapiro-rikami Inkamantantzinkariti yoka, ari iyotakiromi tsika okantawaita iroka kooya antakiri, tima kaari-piro-siriri onatzi.”

⁴⁰ Ipoñaa ikantanakiri Jesús yoka Nasitantaniri: “Simón, tzimatsi nonintziri nonkantimi.” Ikantzi irirori: “Intsityaa pinkantinaro yomitaan-taniri.”

⁴¹ Ikantzi Jesús: “Tzimatsi atziri pinatziriri pasini apiti atziri. Aparoni ipina-pirotaki oshiki kiriiki, iriima pasini ipinatakiri kapichiini. †

⁴² Okanta apaata, ti onkanti yoka apiti atziri yoipyaaajiri kiriiki, ipiyaakoi-tairi iririiwitani apitiroiti. Intsityaa pinkantina, ¿tzimikama itako-pirotan-tachani?”

‡ 7:33 owaritintsi = pan; kachori = vino § 7:35 onkarati awisatsini = onkarati owajiitani

* 7:37 mapinaki = alabastro † 7:41 ipinatakiri oshiki kiriiki = 500 denario; ipinatakiri kapichiini = 50 denario

⁴³ Ikantzi Simón: “Iriira itako-pirotan-tacha atziri ipyaako-piroitakiri iriiwitani.” Ikantzi Jesús: “Pimatakiro awiroka pikantakiri.”

⁴⁴ Yaminanakiro Jesús osaikaki kooya, ikantziri Simón: “¿Piñaakiro antakiri iroka kooya? Tima nokyaa-wanko-witakami awiroka, titzimaita pimpina nijaa nonkiwa-kitzita-paakyaari. Irooma iroka kooya, okiwa-kitzitan-takanaro ooyaaki sitowanain-tsiri okiki, ipoña oshitan-takanaro oisi.

⁴⁵ Ti pininta-porota-wakina piwithata-wakyaana awiroka, irooma iroka kooya oshiki onintaa-kiitakina.

⁴⁶ Ti pisai-patzii-totan-tyaanari awiroka yiinkantsi pimpinkathatina, irooma iroka kooya, osaitan-takanaro kasankaari noitziki.

⁴⁷ Oshiki okaaripiro-siri-witaka iroka kooya, impyaakoi-tajiniro okantakaaro oshiki otakotantaka. Iriima ikaratzi ipyaakoi-tziri kapichiini, kapichiini itakotanta.”

⁴⁸ Ipoña ikantanakiro kooya: “Ipyaakoi-tajimiro okaratzi pikaaripiro-siri-witaka.”

⁴⁹ Ikantajiitanaki ikaratzi itsipajiitari: “¿Paitatyaakama yoka ikantantyaarori kaari-pirori impyaakotantiro?”

⁵⁰ Aikiro ikantana-kitziro Jesús iroka kooya: “Pijatai kamiitha, iro pawisako-siritan-taari pawintaana.”

8

Kooya amitako-yitakiriri Jesús

¹ Ikanta itsipayitakari Jesús 12 iyomitaani, yapirotakiro maaroni nampitsi ikinkithataki tsika ikanta-kota Pawa ipinkathari-wintantai.

² Ari itsipatakaro kooya-payi okaratzi yisita-kota-kaajiri ikyaantasiritaro piyari, okaratzi mantsiya-yiwita-chari aajatzi. Iroka okaratzi oyaatakiriri: María, ipaitai-tziri Pankothanthaari-sato, ikyaantasiritari ikaratzi 7 piyari,

³ opoñaapaaka Juana iina Chuza inspiratani Herodes, opoñaapaaka Susana. Tzimatsi aajatzi pasini-payi kooya okaratzi opapiinta-kiriri kiriiki Jesús.

Isiyakaa-wintziri Jesús pankiwai-ryaantzi

(Mt. 13.1-15,18-23; Mr. 4.1-20)

⁴ Ikanta ipiyotzi-winta-paakari Jesús oshiki atziri. Iriitaki poñaayitain-chari pasiniki-payi nampitsi inintzi iñiiri. Isiyakaa-wintatziiniri okaratzi iyomitaa-yitziiriri, ikantziri:

⁵ “Tzimatsi pankiwai-rintzi jatatsiri impanki-waiti. Ikanta yookaitakiro iwankiri, tzimatsi ookaikita-painchari awotsiki, ithonka yaatzikaikii-takiro. Ikanta ipokajiitaki tsimiri, iwapaakaro.

⁶ Tzimatsi pasini ookaikita-painchari omapi-poro-kitzi kipatsi. Okanta oshooka-witanaka, sintsiini osampisitanaki, tima ti otsinkapathati kipatsi.

⁷ Tzimatsi pasini ookaikita-painchari kitoochii-masiki. Okonowanakaro kitoochii-masi oshooka-witanaka. Okanta anaanakiro kitoochii oshookanaki, kamanaki pankirintsi.

⁸ Irooma pasini ookaikita-painchari okamiitha-pathatzi kipatsi, saankana okanta oshooka-paaki, kithokitanaki. Tima tzimatsi shookapain-tsiri kamiitha.” Ikanta ikaratakiro ikinkithataki, ari

ikaimanaki ikantanaki: “Okowa-pirotatyaa iroka, ontzimatyii pinkimisanta-jiitawaki maaroni.” *

⁹ Ari isampita-nakiri iyomitaani-payi, ikantziri: “¿Paitama siyakaa-winta-chari okaratzi piyomitaan-takiri?”

¹⁰ Ikantzi Jesús: “Isinitai-takimiro awiroka piyota-kotairo tsika okanta-kotaka ipinkathari-wintantai Pawa. Iriima pasini-payi, airo nokaman-tziri, apatziro nosiyakaa-wintiniri. Ari yaminawi-jiityaa, airo iñaamaitaro. Ari inkimawi-jiita-kyaaro, airo ikimatha-tzimaitaro.

¹¹ Iroka okanta-kota nosiyakaa-wintakiri: Iroka okithoki ipankitaitakiri, irootaki siyakaa-wintacha iñaani Pawa.

¹² Okaratzi ookaikita-painchari awotsiki, osiyakaa-wintari kimawitarori ñaantsi, ipokapaaki Kamaari imaisanta-kaapaakiri, ti inkimisanti, airo yawisako-siritai.

¹³ Ari okimita ookaikita-painchari omapi-poro-kitzi, osiyakaa-wintari kimawitarori ñaantsi, intsipayini ikimisantawita. Ti iyotako-pirotatyiiro ñaantsi, iwashaanta-nakiro ikimisantzi. Ti inkisa-sityaaro yantakai-takiri kaari-pirori, tima ikimitakaro pankirintsi ti ontzima-piroti oparitha.

¹⁴ Ari okimita ookaikita-painchari okitoochii-masitzi, osiyakaa-wintari kimawitarori ñaantsi. Okantakaan-tziro okantzimo-siri-waitari, ikinkithasiri-waita yashaarantyyaa, iniwiwaitaro intharowintawaityaa. Irootaki anaanakiro ñaantsi ikimawitakari, isiyakaro pankirintsi kaari kithota-tsini.

¹⁵ Irooma okitho ookaikita-painchari okamiitha-pathatzi kipatsi, osiyakaa-wintari kimisanta-najirori ñaantsi, kamiithasiri ikantanaja, amawiwaini ikanta, isiya-kotakaro pankirintsi saankana oshookanaki, oshiki okithotanaki.”

Onkoñaata-koyitai omanako-yiwitain-chari

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ “Aninti-rika ooshiri ootamintotsi, ti antata-kotiri. Ti awakotiri otapinaki. Owakotziri jinoki inkini inkoñiinkata-koti ikaratzi kyaintsiri. †

¹⁷ Ari onkimityaari aajatzi, ontzimatyii onkoñaata-koyitai omanako-yiwitain-chari, oiñaarontajiro kaari ikimatha-witaita pairani.

¹⁸ Paamawintyaaro okaratzi pikimakiri. Tsika-rika itzimi otzimi-motakiri, ari ontzimimo-pirotairi oshiki. Iriima kaari otzimi-motzi, imapiro-tajiri yaapithai-tairi okaratzi tzimimo-witariri.” ‡

Iriniro Jesús aajatzi iririntzi-payi

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Okanta opoka-sitakiri iriniro Jesús otsipatakari iririntzi-payi oñiiri. Titzimaita onkanti oñiiri itzikakiro atziri piyotzi-winta-kariri.

²⁰ Ari ikamantai-takiri, ikantai-tziri: “Ari opoki piniro otsipatakari pirintzi-payi, onintzi oñiimi.”

²¹ Ikantanaki irirori: “Ikaratzi kimairori iñaani Pawa, yantanajiro aajatzi okaratzi inintakairiri, iriitaki nirintzitari, irootaki nonirontari.”

* **8:8** shookapain-tsiri kamiitha = okaratzi 100 okithoki † **8:16** otapinaki = otapinaki amaaminto, ojinoki-niinta-yitatzii imaaminto-payi osiyaaromi okaratzi ojinoki-yitzi minkontsi-tapi ‡ **8:18** Okaratzi kinkithata-kota-chari aka, iroka okanta-kota: “Kapichiini-rika pikimisanta-wakiro nokanta-kimiri, kapichiini piyotajiro. Irooma pinkimisanta-pirotawaki-rika, oshiki piyotawakiri, aikiro noyotakaa-pirotanakitziimiro.”

*Imairintziro Jesús tampyaa**(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)*

²² Ari ititanaka Jesús pitotsiki itsipata-naari iyomitaani-payi, ikan-tanajiri: "Thami amontyaaaji intatzikirona." Jaitijiitaki.

²³ Ikanta imontyaa-kojiita, maanaki Jesús. Ari itampyaata-kotaki niyankyaa-niki inkaari, antaro osinkyaatanaki, titaata-paaka nijaa pitotsiki, irootaintsi itsitsiya-kota-jiiti.

²⁴ Ijata-sitai-tanakiri Jesús, iwakiryii-tapaakiri, ikantai-tziri: "¡Yomi-taanari! ¡Yomitaanari! ¡Atsitsiya-kotatyii!" Piriintanaka Jesús, iñaanata-nakiro tampyaa, ikantziro: "¡Aritapaaki pitampyaataki!" Ikantziro otamakaaní inkaari: "¡Pimairyaaatí!" Awisanaki tampyaa, mairyaatanaji inkaari.

²⁵ Ikantziri iyomitaani-payi: "¿Tsikama okinakika pawintaani?" Tima okiryaantzi ikantajiitanaka iyomitaani, antaro itharowan-tanakari, ikanta-wakaa-jiita: "¿Paitatyaakama yoka yomairintan-tarori tampyaa, aajatzi inkaari?"

*Gadara-satzi yaakiri piyari**(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)*

²⁶ Ikanta imontyaaakaro Jesús intatzikiro inkaari Tapowini, ariijiitaka nampitsiki Gadara. §

²⁷ Iro yaata-kota-paaki-tziini, isiya-sita-wakari yaakiri piyari. Osamanitaki ikyaantasiritari, ti inkithaatajyaa, ti yamitajyaa isaikaji pankotsiki, yasi iwiro isaikawaitzi kitataari-masiki.

²⁸ Ikanta iñaawakiri Jesús, ityiwowa-sita-wakari. Kaimanaki sintsi-ni, ikantzi: "¡Jesús! ¡Itomi Pawapirori! ¿Tsikama pinkantinaka? ¡Ti noninti piwasinonkaina!"

²⁹ (Tima inkisathata-wakitziiri Jesús yoka piyari iwashaantairi yoka atziri. Pairanitaki isaika-siritan-takari. Oshiki yoositan-tawitaitari asirotha, ithatyiro. Isiya-siya-waita otzisi-masiki ikantakaari piyari.)

³⁰ Ipoñaa isampita-nakiri: "¿Tsikama pipaitaka?" Ikantajiitzi piyari: "Nopaita 'Oshikyaantzi.'" Tima oshiki piyari saika-siritan-takariri yoka atziri.

³¹ Aikiro ikantana-kitzii piyari: "Ti noninti papirojiitina."

³² Ari ipiyotaka tyonkaarikiini oshiki chancho isimokaa-jiitzi. Ikan-tajiitzi piyari: "Pimintyankina chanchoki." Ikantzi Jesús: "Pimatiro."

³³ Jatanaki piyari-payi chanchoki, ikyaantasiritapaakiri, irootaki isiyanta-nakari impiritaki, mitaajiita-paaka maaroni inkaariki, apiro-taka ipiinkaki.

³⁴ Ikanta iñaakiro aamaako-wintariri chancho-payi okaratzi awisain-tsiri, siyajiitanaka, ikamantanta-paaki nampitsiki, ikamanta-nakiri aajatzi ikaratzi saikayita-tsiri iwaniki.

³⁵ Ari ipokajiitanaki atziri yaminiro okaratzi awisain-tsiri. Ikanta yariijiita-paaka isaikaki Jesús, iñaapaa-tziiri ikyaantasiritari piyari isaikaki itsipatakari Jesús, ikithaataka, kamiitha ikantanaja. Itharowa-jiitanaki.

³⁶ Tima inkarati ñaakirori awisain-tsiri, ikamanta-wakiri ikaratzi pokayitain-tsiri, ikantziri: "Iriitaki yoka isita-kota-kaajiriri ikyaantasiritari piyari."

³⁷ Ikanta nampiyitarori iipatsitiki Gadara-satzi, oshiki isintsiwintajiitakari Jesús, ikantziri: “Pijatai, ti noninti pisaiki-motina.” Irootaki ikantan-tariri, tima antaroiti itharowan-tanakari. Ari ititanaja Jesús pitotsiki, piyanaka.

³⁸ Isintsiwinta-witawaari yisita-kota-kaajiri, ikantziri: “Nonintzi noyaata-nakimi.” Yakanakiri Jesús, ikantziri:

³⁹ “Airo piyaatana, pijatai pinampiki pikamantantai, pinkantapaji: ‘Iwawisaa-kotaana Pawa.’ ” Imatakiro yoka atziri, jataji inampiki, ikamanta-pajiri maaroni atziri, ikantapajiri: “Iwawisaa-kotaana Jesús.”

Irisinto Jairo aajatzi kooya antzita-kiriri iithaari Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ikanta ipiyaja Jesús, kimosiriwinta ipiyotzi-winta-waari atziri, tima iriitaki iyaakoniintakiri.

⁴¹ Tzimatsi aparoni atziri ipaita Jairo, iriitaki jiwatakaan-tatsiri karapankoki. Iñaapaakiri Jesús, ityiirowa-sita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkathari, nonintzi pijati nowankoki.”

⁴² Tima onkami-matatzii yapintoti irisinto. Ari tzimaki iroori okaratzi 12 osarintsiti. Iyaatanakiri Jesús pokasita-kiriri. Ikanta iyaatzirira atziri-payi yoka Jesús, yatsinaki-matakiri.

⁴³ Okanta aparoni kooya sokaawaita-chari iraani, tzima-kotaki 12 osarintsi omantsiya-waitaki, tikatsi-tzimaita kantironi yaawintiro. Tima thonka-kotaka oiriikiti aawinta-kaanta-witaka.

⁴⁴ Okina-sita-paakiri itaapiiki Jesús, antzitakiri kapichiini opatziki iithaari. Apatha-kiro isita-kotanaki osokaawaita iraani.

⁴⁵ Ipoñaá isampitan-tanaki Jesús, ikantzi: “¿Ninkama antakinari?” Tikatsi kamanta-tsini ipaita antzita-kiriri. Ari iñaawaitanaki Pedro itsipatakari ikarajitzi, ikantzi: “Yotanari, tima piñaakiri yatsinaki-matakimi oshiki atziri.”

⁴⁶ Aikiro isintsita-nakitzii Jesús ikantzi: “Ninkama antakinari. Tima nokimawakiro nosintsinka tzimatsi isita-kotanaintsiri.”

⁴⁷ Okanta oñaakiro iroka kooyaka ti omana-kotyaa okaratzi antakiri, piyonkawaitanaka, opoka-sita-paakiri Jesús, otyiirowa-sitapaakari, maaroni ikimaitakiro okamanta-kota, ikimaitakiro tsika okanta omapoka-sitanaka isita-kotanaji osokaawaita iraani.

⁴⁸ Ikantanakiro irirori: “Kooyá, irootaki isitakotaa-jimiri pawintajana. Kantatsi pijatai, kimosiri pinkanta-najyaa.”

⁴⁹ Tikira-mintha inthonkiro Jesús iñaanatziro kooya, ariitapaaka poñainchari iwankoki jiwari, ikantapaakiri: “Kamakira pisinto, ariitapaaki piñaasirinkiri yomitaan-taniri.”

⁵⁰ Ikanta ikimakiri Jesús ariitapain-chari, ikantanakiri irirori: “Airo pitharowa-siwaita. Pawintyaana, aritaki isita-kotaji.”

⁵¹ Ikanta yariijiita-paaka pankotsiki, tikatsi isiniti inkyaapaaki, intaini Pedro, Jacobo, Juan, asitarori irisinto aajatzi iniro.

⁵² Oshiki irakota-jiitaro kamaintsiri. Ikantapaaki Jesús: “Airo piraajiita, ti onkami, omakoryaatzii.”

⁵³ Thainka-siri iwawitai-takari Jesús, tima omapiro iñiitakiro okamaki iintsi.

⁵⁴ Ikanta yairika-wakota-paakiro Jesús, iñaana-tzimaitaro sintsiini, ikantziro: “¡Iintsi, pimpiriinti!”

⁵⁵ Piyasirin-katapaaka iintsi, piriintanaja. Ari ikantzi Jesús: “Pim-piro oyaari.”

⁵⁶ Okiryaantzi ikantawinta-nakari Jesús yoka asitarori iintsi. Aikiro ikantana-kitzii Jesús: “Ti noninti pikamantantiro okaratzi piñaakiri.”

9

Ityaantai-tziri 12 Oyomitaari

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Ipoñaá yapatotakiri Jesús 12 iyomitaani ipajiinkaakiri isintsinka. Imatanakiro irirori yisita-kota-kaayitziri ikyaantasiritari piyari aajatzi mantsiyarintsi-payi.

² Ityaankakiri ikamantantiro tsika okanta-kota ipinkathari-wintantai Pawa, yisita-kota-kaayitairi mantsiyata-tsiri.

³ Ikantayitakiri: “Airo paanaki tsika ompaityaa, airo paanaki pikotzikiiri, pitharati, piwariti, piiriikiti, airo paanaki aajatzi pasini pithaari.

⁴ Aririka pariitakyaa pankotsiki, ari pimaapaki irojatzi pawisan-takyaari.

⁵ Airorika yaakamiithai-tzimi anta, pawisa-pithatiri, pitikanajiro pipatsi-kitziti, iro iyotantai-tyaari ti inkimisanti.” *

⁶ Ikanta ijajiitaki iyomitaani, ithonka ikamantantakiro nampitsiki Kamiithari Ñaantsi, oshiki mantsiyari yisita-kota-kaayitaki.

Ikamantakari Juan Kiwaatantaniri

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ikanta pinkathari Herodes ikima-kotakiri Jesús okaratzi yantay-itakiri, okantzimo-sirita-nakari, tima tzimatsi kantatsiri: “Añaajira Juan Kiwaatantaniri.”

⁸ Pasini kantatsiri: “Elías inatzii.” Ikantaitzi aajatzi: “Aamaasitya iri piriintaacha pasini Kamantan-tzinkari tzimita-chari pairani.”

⁹ Irojatzi ikantan-tanakari Herodes: “Nowisa-kaantakiri Juan. ¿Tsikama itzimi nokima-kotziri iroñaaka?” Oshiki inintawitaka iñiirimi Jesús.

Iwajiita 5000 sirampari

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Ikanta ipiyayitaara Otyaankaari.

¹¹ Iro kantacha iyojiitaki atziri tsika ikinaki, iyaakanakiri. Yaawakiri Jesús kamiitha yokaiti, ikamantakiri tsika okanta-kota impinkathari-wintantai Pawa, yisita-kota-kaayitakiri mantsiya-yitatsiri.

¹² Aritaki tsitiniityaanaki, ipokapaaki iyomitaani ikaratzi 12, ikanta-paakiri: “Pityaan-tajiri atziri-payi nampitsiki, yamini tsika imayi, tsika iyaa aajatzi, aamaa-sityaa tzimatsi-rika owaantsiki. Timá asaikatzi otzisi-masiki.”

¹³ Ari ikantzi Jesús: “Pimpiri awiroka iyaari.” Ari ikantajiitzi: “Tikatsi nopiriri, apatziro itzimi ikaratzi apiti sima aajatzi okaratzi 5 yatantari. ¿Pinintzima nojati namananta-kitiniri iyaari maaroni atziri?” †

* 9:5 otikirori iipatsi-kitziti † 9:13 yatantari = pan

¹⁴ Aamaaka ikarajiiitzi 5000 sirampari apatotain-chari. Ipoñaa Jesús ikantziri iyomitaani: “Papatoyitiri inkarati 50 atziri pimisaika-yitiri, ari pinkimita-kiriri maaroni.”

¹⁵ Ari ikantakiro, imisaikakiri maaroni atziri.

¹⁶ Ipoñaa yaakiri Jesús yoka sima aajatzi yatantari, aminanaki inkitiki, ipaasoonki-wintakiro. Ipitoryaakiro, ipayitakiri iyomitaani, iwawisaa-kiniri irirori atziri-payi piyotain-chari.

¹⁷ Tima maaroni iwajiiitaka, kimaniinta-jiitaka. Iyoyaajiro okaratzi tzimaraanta-naintsiri, itiyitajiro okaratzi 12 kantziri jaikitaa-tsiri.

Iyotaki Pedro: Saipatzii-totaari inatzi Jesús

(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)

¹⁸ Ikanta isaiki Jesús yamanajiiitzi itsipatari iyomitaani. Ari isampita-kiriri ikantziri: “¿Paitama ikinkithasirita-kotanari atziri-payi?”

¹⁹ Akajiiitanaki iyomitaani, ikantzi: “Tzimatsi atziri kantatsiri, Juan Kiwaatantaniri pinatzii. Ikantzi pasini Elías pinatzii awiroka. Tzimatsi kantayita-tsiri aajatzi, iriitaki itarori Kamantan-tzinkari añaajatsiri’ ”

²⁰ Ipoñaa ikantzi Jesús: “¿Tsikama pikanta-jiitzi awiroka?” Ari yakanaki Pedro, ikantzi: “Awirokatakiki Saipatzii-totaari poñaachari Pawaki.”

²¹ Ari ikantanakiri Jesús: “Airo pikamanta-kotana.”

Ikinkithata-kotziro Jesús iwamaitiri

(Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)

²² Aikiro ikantana-kitzii: “Antaro inkimaatsita-kaiyaana Antari-konaiti, ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, aajatzi Yomitaan-taniri-payi, aritaki iwa-kaantakina. Iro mawatapain-tsiri kitaitiri, añaajana.”

²³ Ipoñaa ikantanakiri maaroni: “Tzimatsi-rika nintatsiri intsi-patyaana, iwashaantairo inintasi-yitari yantiro, onkanta-wityaa ipaikakoi-tirimi, intsipata-piintyaana kitaitiriki.

²⁴ Tima inkarati itakowaita-chari yantayitziro inintayitziro irirori, ari impyaa-sitajyaa. Iriima ikaratzi atsipiwintarori yantanajiro nonintziri naaka irootaki ikamawintan-tanari, aritaki yawisako-siritai.

²⁵ Aminaasi-waita otzimi-motantzi waararontsi aka kipatsiki, aritaki ompyaaakaa-sitan-tajyaa.

²⁶ Tima inkarati pasikiko-wintyaanani naaka aajatzi okaratzi nokinkithata-koyitakiri, ari imatapajiri aajatzi Itomi Atziri impasiki-kowinta-pajiri apaata aririka impiyi yamajiro iwaniinkaro, irasi Asitariri, aajatzi irasi Maninkariiti tasorin-tsitaa-tsini.”

²⁷ Ipoñaa ikantanaki aajatzi Jesús: “Omapirotatyaa, tzimatsi pikaratziri aka, tikira pinkamiita aritaki piñaakiro tsika inkantyyaa Pawa impinkathari-wintanti.”

Isiparyii-motziri Jesús iyomitaani

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Okanta awisaki 8 kitaitiri, tonkaanaki Jesús otzisiki yamani, ari itsipata-nakari Pedro, Jacobo aajatzi Juan.

²⁹ Ikanta yamanira, ari ipasini-porotanaki Jesús, kitamaaro okan-tanaka iithaari osiparyaanaki.

³⁰ Iniiitatzii apiti katziya-painchari itsipata-paakari Jesús, Moisés inatzi itsipatakari Elías.

³¹ Otapotakari iwaniinkaro tsika ikatziya-jiita-paaka, ari ikinkitha-kojiitiro tsika inkantaitiri Jesús impyaakai-tyaari Aapatyaawiniki.

³² Tima ayimata-kirira Pedro iwochokini aajatzi ikimitakari ikaratzi itsipatakari. Okanta awishi-mota-nakiri iwochokini, iñaatziiro iwaniinkaro Jesús itsipata-karira apiti koñaata-paintsiri.

³³ Iro ipiyi-matanaka apitira tsipata-paintariri Jesús, ikantzi Pedro: “¡Yomitaanari! Omapiro okamiithatzi pamakina aka. Kamiitha nowitsikimi mawa panko-shitantsi: Aparoni pasityaa awiroka, aparoni yasityaa Moisés, yasityaa aparoni Elías.” Iñaawaita-sitanaka Pedro, ti iyoti opaita ikantziri.

³⁴ Iñaawai-minthaitzi Pedro, anaapaakiri minkori, antaro itharowanaki.

³⁵ Ikimatzi iñaawaitai-tanaki minkoriki, ikantaitzi: “Notomi inatzii yoka noyosiitakiri. Pinkimisantairi.”

³⁶ Okarata-paakira ñaantsi iñaawaitai-takiri, iñiitatzii apaniro ikantanaja Jesús ikatziya. Tira ikamantantzi-tyaaro iyomitaani tsika ikanta iñaakiri, imanani iwakiro.

Yisita-kota-kairi Jesús iintsi yaakiri piyari

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Okanta okitaitita-manaji, oirinka-jiitaja Jesús ipoñaajaro tonkaariki otzisiki, oshiki pokapain-tsiri imonthaa-wajyaari.

³⁸ Ari isatikaka aparoni atziri, kaimanaki sintsiini ikantzi: “¡Yomitaan-tanirí, nonintzi pamininari napintziti notomi!

³⁹ Ikyaaantasiritari piyari, oshiki ikaimakaa-waitziri, isimori-waantita-kairi ikamana-waitzi, iposakaa-waitari, ti iwashaantiri kapichiini.

⁴⁰ Nokanta-witakari piyomitaani yisita-kota-kayinari, ti imatiri.”

⁴¹ Yakanaki Jesús ikantanaki: “Ti pinkimisanta-jiiti awiroka, pikinasi-waitaka. ¿Tsikama onkarati nosaiki-mota-najimi noñiuro namawitimi? Pamakiri aka pitomi.”

⁴² Ikanta yamaita-paakiri iintsi, isinkiwinta-kaanakari piyari, tyaanaki osaawiki, antaroiti ipiyonka-waitanaka. Ipoña Jesús ikisathatakiri piyari, isita-kotanaji iintsi, yaanajiri asitariri.

⁴³ Tima okiryaaantsi ikantajiiitanaka atziri iñaakiro isintsinka Pawa.

Yapiitajiro Jesús ikamanta-kota inkami-motanti

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ipoña yapiitakiro Jesús ikantziri iyomitaani:

⁴⁴ “Piwakimpityaaro awiroka iroka ñaantsi, okowa-pirotatya. Irootaintsi yaakaan-taitiri Itomi Atziri”

⁴⁵ Iro kantacha ti ikimatha-jiitiro okaratzi ikantawitariri, tima imana-pithai-tatziiri airo ikimathatantaro. Irootakira itharowan-tajiiitari tikatsi sampitirini opaita ikinkithata-kotziri.

Tsika itzimi iriipirota-tsini

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ikanta iyomitaani Jesús ikanta-wakaa-mintakaro ipaita-rika iriipirota-tsini.

⁴⁷ Iro kantacha iyotaki Jesús opaita ikinkithasiritari iyomitaani-payi. Yaaki aparoni iintsi, imisaikakiri tsika isaikajiiitzi.

48 Ipoñaa ikantzi: “Ikaratzi aakamiithairiri osiyakariri iintsi yawintaajana, naaka yaakamiithataki. Ari okimitari aajatzi, aririka paakamiithatakina naaka, osiyawaitakaro iriitaki paakamiithatanaji otyaanta-kinari aka. Ikaratzi kaari iriipirota-tsini iroñaaka aka, iriitaki iriipirotaa-tsini apaata.”

Ari akaratziri kaari kisanaintairi
(Mr. 9.38-40)

49 Ipoñaa ikantanaki Juan: “Yomitaanari, noñaaki chapinki aparoni atziri pairyirori piwairo, yisita-kota-kayi-maitari ikyaantasiritari piyari. Tira añaaajiri ankaratiri aka, nowashaanta-kaakiri.”

50 Ikantanaki Jesús: “Airo piwashaanta-kairimi, tima ari akaratziri kaari kisanaintaini.” ‡

Ikisathatai-tziri Jacobo aajatzi Juan

51 Aritaki monkaratzi-mata-paaka iwajinokan-tajyaari Jesús, tontasiri ikantanaka ijati Aapatyaawiniki.

52 Ityaankaki amina-rontirini Ositikii-toniki.

53 Iro kantacha ti inintajiiti Ositikii-toni-satzi inkini-motiri, tima iyojiiti ijatatyii Aapatyaawiniki.

54 Ikanta Jacobo aajatzi Juan, ikantanakiri Jesús: “Pinkathari, thami ankaima-kaanti ookatha-rontsi ompoñaakyaa inkitiki, ikimitaakiro pairani Elías, yapirotyaata intajyaa yokaiti.” §

55 Ari ipithoka-sita-nakari Jesús, ikisathata-nakiri, ikantziri: “Tityaa pinkamiitha-siriti awiroka.

56 Tira iro impokan-tyaari Itomi Atziri aka impyaasi-waitajyaa atziri, ontzimatyii iwawisaa-koyitairi.” Irojatzii ikinanta-nakari pasiniki nampitsi.*

Nintawita-chari iyaatirimi Jesús
(Mt. 8.18-22)

57 Ikanta yawisanakira Jesús, ikantawitai-tawaari awotsiki: “Yomitaanari, nonintzi noyaata-nakimi tsika pinkinayiti awiroka.”

58 Yakanaki Jesús, ikantziri: “Tzimatsira imoro kowincha imaanta-piintari, aajatzi ikimita tsimiri-payi tzimatsi imayiro. Iriima yoka Itomi Atziri ti ontzimi iwanko imaanta-piintyaari irirori.”

59 Ipoñaa ikantawita-nakari Jesús pasini: “Piyaatina awiroka.” Ikantzi irirori: “Pinkathari, noninta-witaka naaka noyaata-nakimi, airotzimaita iroñaaka, nonintatzii noñiuro nonkitata-najiri asitanari, aripaiti noyaatimi.”

60 Ikantanakiri Jesús: “Tima inkarati kamasirita-tsiri, aritaki inkitatairi irirori kaminkari-payi. Ontzimatyii pinkinkithata-kotajiro awiroka tsika okanta-kota impinkathari-wintantai Pawa.”

61 Ari ikantawitanaka pasini: “Pinkathari, nonintzi naaka noyaatimi, iro kantacha pisinitina nowithata-panaatyaari noshininka nonampiki.”

62 Yakanaki Jesús, ikantziri: “Apatziro okanta pamina-piintziro pikiya-sitziro piwankiri, tikatsi paminayitanaji pasini. Ari ikimitari

‡ 9:50 akaratzi kaari kisanaintaini: onasiyita ñaantsi-payi § 9:54 ookatha-rontsi = paamari

* 9:56 Tzimayitatsi sankinarintsii tsika ti iñiitiro itanakarori iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi

kaari washaantaironi yantayita-piintziri, tira iñiuro apanta-pirotzi-motyaaari impinkathari-wintairi Pawa.”

10

Ityaantai-takiri ikaratzi 70

¹ Okanta okarata-paaki iroka-payi, ari yaminaki Jesús pasini intyaantiri ikaratzi 70, apiti-payi ityaankakiri, ijiwatiri nampitsiki tsika inkinayitanaki irirori.

² Ikantakiri: “Isiyakaro yokapayi atziri osampain-katzi pankirintsi, titzimaita intzima-piroti atziri koyaaajironi. Pamanajiri awirokaiti Awinkathariti, intyaan-tiita oshiki jatasitirini atziri-payi, tima tzimatsi oshiki kimisantaa-tsini.

³ Pijajüiti awiroka, naakataki otyaankimiri, pikimitakari ityaankaitziri ipiraitari tsika ipiyota katsimari owantachari. *

⁴ Airo paanaki piiriikiti, piwariti, piijakontata-sityaa. Airo piwithatari piñaanakiri awotsiki pisanantzi = kari.

⁵ Aririka pariitakyaa pankotsiki, piwithata-paakyaari saikatsiri. Pinkanta-paakiri: ‘Onkamintha pisaika-waiti kamiitha piwankoki.’

⁶ Tzimatsi-rika aakamiithata-wakimini, aritaki isaikaji kamiitha. Irooma airorika yaakamiithatzimi, ampinaa-sita piwitha-witapaakari.

⁷ Ari pima-paaki pankotsiki tsika pariitaka, airo pamina-minatzi pasini pankotsi. Ari piyaari, pirayitiro impaitimiri. Tima ontzimatyii impinaitiri antawaita-tsiri.

⁸ Aririka yaakamiithataitimi nampitsiki tsika pariitakyaa, piyaaro onkarati impaitimiri anta.

⁹ Pisita-kota-kaayitiri mantsiyari anta, pinkantiri: ‘Irootaintsi impinkathari-wintantaji Pawa.’

¹⁰ Irooma pariitakyaa pasiniki nampitsi, airorika yaakamiithatzimi, pawisa-pithatiri, pinkanta-nakiri:

¹¹ ‘Ari notikanajiro noipatsi-kitziti aka, irootaki iyotaitan-tyaari ti pinkimisanti. Iro kantacha, ontzimatyii piyoti irootaintsi impinkathari-wintantaji Pawa.’ †

¹² Iro kantacha, apaata owiraantyaaroni kitaitiri, imapiro-tairi iwasankitaitiri irirori nampitarori anta, aritaki anaajiro inkantai-tajiri Paamaarini-satzi.”

Ikanta-machiitziri kisosiriri nampitsiki-payi

(Mt. 11.20-24)

¹³ “Ikanta-machiitzimi Simapankoni-satzi aajatzi nampitarori Corazin. Oshiki piñaawitakaro notasonka-wintantaki, titzimaita pinkimisanta-jiiti. Iriimi ñaakinani Mapini-satzi aajatzi Simaa-satzi, aritaki inkithaata-nakyaaromi mirimasita-tsiri kithaarintsi, saikawaita-nakimi samampoki iwasirita-kotyaa ikaaripiro-siri-yitaki, inkimisantaimi maaroni iriroriiti. ‡

¹⁴ Awirokatakari imapiroiti iwasankitaitiri apaata aririka yaminakoi-tairi maaroni yantaitakiri. Aritaki anaajiro inkantaitiri Mapini-satzi aajatzi Simaa-satzi.

* **10:3** ipiraitari = oisha; owantachari = lobo † **10:11** otikirori iipatsi-kitziti ‡ **10:13** mirimasita-tsiri kithaarintsi; Tima yokaiti nampitarori Corazin aajatzi Simapankoni-satzi, Judá-iti inatzii. Iriima Mapini-satzi aajatzi Simaa-satzi, pasini-satziiti inayitzi, ti ishininkatyaaari Judá-iti.

15 Aajatzi awirokaiti nampitarori Capernaum, pikinkithasiriwita pijatai inkitiki, apatziro pijamatsitaji tsika ikinayitzi kaminkari.

16 Tzimatsi-rika kimisantimini, naakataki ikimisantaki. Itzimi-rika maninta-sirita-kimini, naaka imaninta-siritaki. Itzimi-rika maninta-sirita-kinari naaka, imanintakiri tsika itzimi otyaanka-kinari aka.”

Ipiyayitaja ityaankai-takiri ikaratzi 70

17 Tima kimosiri ipiyajuitaja ityaankai-takiri karatatsiri 70, ikantay-itapaji: “Pinkathari, tima awiroka otyaanka-kinari, yantziro piyari nokanta-yitziriri.” §

18 Ari ikantzi Jesús: “Noñaakiri Kamaari iwaryii-takiri inkitiki ikimiwaitakaro oporiryaatzi ookatha-rontsi.*

19 Tima naaka kantakaaro otzimi-motan-tamiri pisintsinka, aritaki onkantaki pisatikan-tyaari maranki aajatzi kitoniro-payi. Ari piitsi-nampaakiri piyari kisaniiintzimiri, tikatsi-tzimaita awishi-motimini.

20 Airotzimaita pikimo-siri-winta-sitaro yantakiro piyari pikantakiriri. Apatziro pinkimo-siri-wintiro isankinai-tajiro piwairo-payi inkitiki.”

Ikimo-siritzi Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Irojatzi ikimo-siritan-tanakari Jesús, ikantanaki: Mt 11.25-26 “Apaá, tima awiroka pinkathari-wintziriri inkiti-satzi aajatzi kipatsi-satzi, oshiki nowisiryaawintakami. Tima awiroka omanitzi-motakiri yotaniriiti iroka-payi, iriitaki piyotakaa-yitaji osiyariri iintsi itsinampasiritzi. Ari okanta, tima irootaki onimota-kimiri awiroka Asitanari.”

22 Ikantanakiri piyotsiwinta-kariri: “Iriitaki Asitanari oyota-kayinarori maaroni. Apatziro iyotana irirori, tima Itomi iwana. Ari nokimitari naaka apatziro noyotziri Asitanari, kantacha noyotakaa-yitajiri nonintziri naaka iyotajiri.”

23 Ipoña yapatotakiri Jesús maaroni iyomitaani, yaanakiri intyaat-sikaini, ikantakiri: “Tasonka-wintaari iwaitiri inkarati ñaayita-jironi okaratzi piñaayitajiri awiroka.

24 Tima tzimawitacha oshiki Kamantan-tzinkari, aajatzi pinkathariiti nintawitain-chari ifiirromi okaratzi piñaakiri, okaratzi pikimayitajiri aajatzi awirokaiti. Titzimaita inkimajiiitiro.”

Nisironkatan-taniri Ositiki-toni-satzi

25 Ari isaikakiri Yomitaan-tzirori ikantakaan-taitsiri, inintzi inkompita-kaiyaari Jesús, ikantakiri: “¡Yomitaan-taniri! ¿Paitama nantiri naaka nañaanitan-tajyaari?”

26 Ikantzi Jesús: “¿Paitama isankinai-takiri Ikantakaan-taitsiriki? ¿Tsikama okanta piyota-kotziro awiroka?”

27 Ari ikantzi Yomitaan-taniri: “Piwinkathariti inatzi Pawa, ontzimatyii pininta-piro-tajiri, pininta-siri-tajiri, pininta-sintsi-tajiri. Osiriki piwairi. Pintakota-jyaari pishininka, pinkimita-kaantiri pitakota awiroka.”

28 Ikantzi Jesús: “Omapiro pikantakiri. Pantiro iroka, aritaki pañaanitai.”

29 Ari ininta-jaantzi intzikaa-winta-nakya, isampita-nakiri Jesús, ikantziri: “¿Tsikama itzimika nonkimita-kaantiri ashininka?”

³⁰ Ikantzi Jesús: “Tzimatsi ashininka poñaachari Aapatyaawiniki inintzi ijatiro Kasiryaariki. Okanta niyaanki-thaki awotsi, imonthaakari kosintzi, yaapithatakiri okaratzi tzimi-motziriri, iposawaitanakiri, yookanakiri awotsi-nampiki ikami-mataki.

³¹ Ari ipokaki Ompira-tasorintsitaari, ishininka inawita, iñaawita-paakari inaryaaka, ti yaminanakiri yawisa-pithata-nakiri.

³² Ari ikimitakari aajatzi Leví-iti, irijatzi ishininka, iriitaki amita-kotanta-piinta-tsiri Tasorintsi-pankoki. Iñaawita-paakari inaryaa, ti yaminanakiri yawisa-pithata-nakiri.

³³ Ikanta ipokaki Ositikii-toni-satzi, kaari ishininka irirori. Iñaapaakiri inaryaa, inisironkata-paakiri.

³⁴ Yaawinta-paakiri itziritan-takari aawinta-rontsi, ipoña ikyaa-kota-kaanakari ipiraki, yaanakiri nampitsiki. Iriitaki amina-kiriri. †

³⁵ Okanta okitaitita-manaji, yaaki apiti kiriiki, ipinako-winta-nakiri, ikantanaki: ‘Pamininari yoka. Aririka nompiyaki apaata, nompinata-pajimi okaratzi paminakinari.’ ” ‡

³⁶ Ari isampitziri Jesús yoka Yomitaan-taniri, ikantziri: “Mawa ikaratzi ñaakiriri ikositai-tziri. ¿Tsikama itzimika kimitakaan-takariri ishininka?”

³⁷ Yakanaki irirori, ikantzi: “Iriitaki yoka nisironkata-paakariri.” Ikantzi Jesús: “Pijatai, irojatzi pimatapajiri awiroka.”

Yariitaro Jesús owankoki Marta aajatzi María

³⁸ Ikanta yawisanaki Jesús ariitaka pasiniki nampitsi. Ari osaikiri kooya paitachari Marta, iro isaiki-mota-paaki owankoki.

³⁹ Iroka kooya tzimatsi irinto opaita María. Irootaki tsipata-wakariri Jesús okimisantziri ikinkitha-waitzi.

⁴⁰ Irooma Marta oshiki okantzi-motakaro amina-mina-waitzi opawakiriri Jesús. Iroora opoka-sitan-takariri, okantapaakiri: “Pinkatharí, owapintaakina nirinto. ¿Pinkantinaro amitakota-wakina?”

⁴¹ Iro kantacha ikantanakiro Jesús: “Marta, ¿paitama okantzimo-siritan-tamiri onkarati pantayitiri?”

⁴² Aparoni okanta ninta-pirota-chari, irootaki onintakiri iroori María tikatsira kantironi yaapithatajiro.”

11

Ikinkithata-kotziro Jesús amanaantsi

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ipoña ijataki Jesús yamani. Ikanta ithonka-kiro, ari ikantakiriri aparoni iyomitaani: “Pinkatharí, piyomitainaro yamanaitzi, ikimitairo Juan iyomitaakiri iyomitaani irirori.”

² Ari ikantzi Jesús: “Iroka pinkanti pamana-piinti awiroka: Asitanarí, nampitarori inkitiki,

Tasorintsi onatzii piwairo.

Pimpinkathari-wintantaji.

Pantakaan-tajiro aka kipatsiki okaratzi pininta-kaantairi awiroka.

† 10:34 ipira = mora; itziritan-takari aawinta-rontsi = yiinkantsi aajatzi poitatsiri (vino)

‡ 10:35 kiriiki = denario, iriitaki ipinatanta-piintai-tziri yantawaitaitzi aparoni kitaitiri

Pinkimita-kaantairi saikatsiri inkitiki, yantayitziro okaratzi pininta-kairiri. *

³ Pimpa-piintinaro kowityii-motanari noyaari. †

⁴ Pimpyaakota-jinaro nokaaripiro-siri-waitaki,

Tima nomatakiro naaka, nopyaakotajiri ikaratzi awaaripiro-sirita-kinari.

Airo pisinitaana iñaantai-tyaana, inintaiti yanta-kayi-tinaro kaari-pirori.”

⁵ Ipoña ikantanakiri aajatzi: “Aririka intzimi aparoni pitsipawinthari, impokaki niyaankiiti, inkantimi: ‘Pimpawakina mawa yatantaitari, ‡

⁶ tzimatsi ariitachari nowankoki, tikatsi tzimatsini nopawakiriri.’

⁷ Impoña pinkanta-wityaari: ‘Airo piñaasirinkana nomaakaa-tziiri nintsiti-payi, tima nasitakiro nowanko, irootaki airo okantanta nom-pimi.’

⁸ Kimiwaitaka airo pinintawita pimpiri onkanta-witakyaa irii-witakami pitsipa-minthari. Iro kantacha aikiro isintsitatzii ikampitzimi, ari pisiwinta-nakiro pintzinai, pimpawakiri okaratzi inintziri.”

⁹ Ikantzi Jesús: “Pinkampitanti, pamina-minatai aajatzi, aritaki impaita-jimiro pinintziri. Pisiyakaantiro aririka pariityaa pankotsiki, pinkanta-paakiri asitarori: ‘Pasitaryiinaro piwanko.’ Aritaki yasitaryaa-kimiro iwanko.

¹⁰ Tima aritaki impaitairi kampitan-tatsiri. Inkarati aminaminataironi, aritaki iñaakai-tairi. Aririka inkantanti: ‘Pasitaryiinaro.’ Aritaki yasitaryaitakiniri.

¹¹ Tima aririka inkampitimi pitomi, inkantimi: ‘Apaá, pimpina yatantaitari’ ¿Arima pimpakiri mapí? Aririka inkantimi: ‘Pimpina sima.’ ¿Arima pimpakiri maranki iyaari? §

¹² Aririka inkantimi: ‘Pimpina kithokintsi.’ ¿Arima pimpakiri kitoniro?

¹³ Tima piyoti pitakotari pitomi-payi awiroka, kaari-pirori pinawita. Iriira mapirotzirori Asitairi Inkiti-satzi, itakotari irirori ikaratzi amanayita-piintziriri, inampi-sirita-kaayityaari Tasorinkantsi.”

Maimanita-wakaa-chari pankotsiki

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴ Ipoña yisita-kota-kaakiri Jesús aparoni kisowaantiri ikyaantasiritari piyari. Ikanta yisita-kota-kaajirira, ñaawaitanaji kisowaanti-witachari. Tima okiryantsi ikantawintai-tanakari Jesús.

¹⁵ Tzimatsi kantayita-naintsiri: “Yoka atziri isintaka-tziiri Nantatsiri, irootaki yisita-kota-kaantariri ikaratzi ikyaantasiritari piyari.”

¹⁶ Tzimatsi pasini nintatsiri iñihiro intasonka-wintanti Jesús, iro iyotantai-tyaari omapiro opoña itasorinka inkitiki, ininta-jitatzii iñaantai-tyaari.

* **11:2** Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro ñaantsika “nampitarori inkitiki,” aajatzi owiraantarori iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi † **11:3** noyaari = pan ‡ **11:5** yatantaitari = pan § **11:11** yatantaitari = pan; Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro iroka ñaantsi satikain-chari niyaankiniki aka. onasiyita ñaantsi-payi

¹⁷ Ikanta iyotaki Jesús okaratzí ikinkisiryaayitari atziri-payi, ikan-tanaki: “Aririka imaimanita-wakaiyaa atziri tsika ipinkathari-wintai-tziri, aritaki yooka-wakaanakyaa. Aririka imaimanita-wakaiyaa atziri tsika isaika-pankota-wakaa, aritaki yooka-wakaanakyaa.

¹⁸ Ari ikantzitari aajatzi Kamaari aririka imaimanita-wakai-yaami. Aritaki yooka-wakaanakyaa, ¿airoma ithonka yooka-wakaanakyaa? ¿Paitama pikantantari iriira owawisaakotanari Aantatsiri? *

¹⁹ Iriirikami Kamaari Nantatsiri sintsitakaanari naaka, ¿irijatz-ima sintsitakairiri piyomitaani awiroka yisita-kota-kaantariri ikaratzí ikyaantasiritari piyari? Aririka okanta pikamantakota-tziiri piyomi-taani, aritaki inkisan-takyaamiro okaratzí pikantakiri.

²⁰ Irooma naaka ipanaro isintsinka Pawa, irootaki nomatan-tariri nisita-kota-kaayitziri ikaratzí ikyaantasiritari piyari. Tima imapokakimi awiroka-payi Pawa ipinkathari-wintantai. †

²¹ Aparoni atziri sintsita-tsiri tzimatsiri imana-minto, aamaako-winta-chari, tikatsira matirini inkyaa-sitiri iwankoki yayitiri okaratzí yasitari.

²² Irooma ipoka-sitakiri pasini atziri anairiri isintsitzi, yaapithatakiri yawintaa-witari, yaapithatakiri yasitari, yantitaa-kyaaaro.

²³ Tima inkarati kaari aapatyaanari naaka, iritaki kisaniiintanari. Ikaratzí kaari amita-kotinari inkoyaa-kotina, iiwara-kota-tyaana.”

Ipiya-sitanta piyari

(Mt. 12.43-45)

²⁴ “Tima osiyawaitakaro isaika-siritan-tyaarimi piyari aparoni atziri, iwankotsi-titakari yañaa-minto. Aririka yookawitai-takyaari, isitako-witaja atziri. Jatanaki piyari inkinawaiti otzisi-masiki, ti iñii tsika isaiki. Ari inkanta-siritai piyari: ‘Nompiyaji nowankoki tsika nopoñaaka.’

²⁵ Piyaaaja piyari, iñaapaa-tziiro kamiitha opisitaka isiri atziri, owaniinka okantaka.

²⁶ Ijata-sita-nakiri mapirotzirori ipiyaritzí, ikantakiri: “Thami ajati nowankoki, pintsipatyaana ampinkathariti.’ Yamaki ikaratzí 7 piyari. Ari yasinonkaa-pirotyaari atziri, anaanakiro yasinonkaawita pairani.”

Mapirotironi inkimo-siritaji

²⁷ Tikira inkaratiro iñaawaitzi Jesús, okaimanaki aparoni kooya satikain-chari ipiyotaka atziri, okantzi: “Tasonka-wintaaro onatzi kooya owaiyan-takimiri, antarin-takaakimi othotaimi.”

²⁸ Ipoñaaa yakanakiro Jesús, ikantzi: “Iriira tasonka-winta-pirotaa-chani inkarati matajironi inkimisantairo iñaani Pawa.”

Inintajitzi kaari-piro-siriri intasonka-wintanti Jesús

(Mt. 12.38-42)

²⁹ Ikanta ipiyota-paaka oshiki atziri, ikantanaki Jesús: “Tima kaari-piro-siriri pinajitzi awiroka, oshiki pithainkakiri Pawa pin-intzira piñiina nontasonka-wintanti onkantyyaa pinkimisanta-pirotan-tyaanari. Airotzimaita nomatziro, apatziro piñiuro awishi-mota-kiriri pairani Kamantan-tzinkari Jonás.

* 11:18 Kamaari = Mishatantaniri † 11:20 isintsinka = irakoi-mpiki

30 Tima tsika ikantaka pairani Jonás iñaajitakiri Inawini-satzi, ari inkimita-jyaari aajatzi Itomi Atziri iñiiri yokaiti.

31 Apaata aririka yaminakoi-tajiro okaratzi yantaitziri, aritaki omishakowintaimi kooya pinkatha-rotatsiri pairani kirinkanta, tima opokaki pairani iroori isaiki yotaniri pinkathari Salomón, okimisan-takiri. Tima yoka saiki-mota-kimiri awiroka yanairi Salomón.

32 Apaata aririka yaminakoi-tairo okaratzi yantaitziri, aritaki imishakowintaimi Inawini-satzi, tima ikimisantakiri pairani irirori Jonás, iwashaanta-najiro yantayitziro kaari-pirori. Tima yoka saiki-mota-kimiri awiroka-payi yanairi Jonás.”

Ikinkithata-kotziro Jesús ootamintotsi

(Mt. 6.22-23)

33 “Aninti-rika ooshiri ootamintotsi, ti antata-kotiri. Awakotziri jinoki inkini inkoñiinkata-koti kyaintsiri.

34 Irootaki piroki osiyariri ootamintotsi piwathaki. Kamiitha-rika okanta piroki, piñaantaro kamiitha, okimiwaitakaro pinkoñiityaa-kota-tyiimi. Tirika apantyaaro piroki, airo piñaantaro kamiitha, okimiwaitakaro pintsitinikita-kota-tyiimi. ‡

35 Paamawinta-piroyaa piitsiwakirikari ootamintotsi saikanta-kamiri.

36 Omapiro-rika isaikan-takami ootamintotsi, tirika pantanajiro kaari-pirori, aritaki piñaakan-tairo iroopirori kamiithari, pinkimitanajyaari aparani ootamintotsi yoota-kotantzi.”

Ikinkithata-koitziri Yomitaan-tzirori Ikantakaan-taitani

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37 Tima ikaratakiro ikinkithataki Jesús, ipoka-sita-paakiri Nasitantaniri sintsiwinta-kiriri yakyootiri. Ikanta yariita-paaka Jesús iwankoki, saikapaaki iwapiintaita.

38 Oshiki okompitzi-motakari Nasitantaniri, iñaakiri Jesús ti imatajiro okaratzi yamijiitari ikiwaakota iwantyaari.

39 Irootaki ikantan-tanakari Jesús: “Awirokaiti Nasitantaniri, pikimita-kotakaro piraa-minto aajatzi piwaminto okitiwita kamiitha intakiroki, irooma inthomponta, kipatsi okantaka. Ari pikimiyitakari awiroka, kantatsi iñiitimi kamiithasiri pinatzi, oshiki pikositantzi, kaari-piro-siriri pinajitzi.

40 ¡Masontzi! ¿Tima piyoti tzimatsi owitsika-kimiri piwathaki koñaayita-tsiri. Irijatzi owitsika-sirita-kimiri inthomponta pañaantariki?

41 Ontzimatyii pipasitan-tajyaaro tzimatsiri inthomponta pañaantariki, aritaki pinkiti-siri-yitai.

42 ¡Ikanta-machiitzi Nasitantaniri! Pasitakaa-piintari Pawa iwosinikan-taitari. Titzimaita pintampatzika-yitajyaa, ti pintakosirita-jyaari Pawa. Irootaki ninta-piro-witachari pantayitairomi, airo piwashaanta-tzimaitaro pasini. §

‡ **11:34** Siyakaa-winta-chari oki kamiithari, aparani pimantaniri (kaari masithatatsi), iri ñiironi inkimathatairo okaratzi yantakairiri Pawa, tima isaikanaatzii okitainkatzi. Siyakaa-winta-chari airorika apantaro oki, aparani masithari, itzimi kaari ñiironi inkimathatairo okaratzi yantakairiri Pawa, tima isaikatzi tsika otsitini-kitzi. § **11:42** iwosinikan-taitari = menta, ruda, maaroni iwankiritari kimitarori pinitsi

43 ¡Ikanta-machiitzimi Nasitantaniri! Oshiki pininta-piintaki pisatikyaa niyaankiniki karapapankoki tsika impinkathataitimi, pinintzi aajatzi pinkatha iwithata-piintai-tyaami aririka iñiitimi.

44 ¡Ikanta-machiitzimi Yomitaan-taniriiti, Nasitantaniri, owapyiimotan-taniri pinatzi! Pikimita-sitakaro kaari iyoitzi ari ikitaitziri kaminkari. Inthonka yaatzika-kowaitakiri atziri-payi, titzimaita iyoti yaatzika-kotakiri kaminkari.” *

45 Ari yakanaki yomitaan-tzirori Ñaantsi, ikantanakiri Jesús: “¡Yomitaanari! Oshiki pikimakaa-kinaro naaka okaratzi pikantakiri.”

46 Ikantzi Jesús: “¡Ikanta-machiitzimi aajatzi yomitaan-tzirori Ikantakaan-taitani! ¿Paitama pikima-tinata-kaantariri atziri-payi? Titzimaita piñaayitiro awirokaiti pinkima-tinatyaaro.

47 ¡Ikanta-machiitzimi awirokaiti! Piwaniinka-pirini-yitakiro piwitsika-sitziri tsika ikitaitziri itayita-karori Kamantan-tzinkari ikaratzi iwamaakiri pairani piwaisatzitini.

48 Tima awirokaiti owitsika-siyitakiri tsika ikitaitakiri, ari opaka-kotziri awirokaiti okaratzi yantayitakiri pairani piwaisatzitini.

49 Iro kantacha, yotaaniri inatzi Pawa, ikantaki: ‘Ari notyaankaki Kamantan-tzinkari aajatzi Tyaankaariiti. Iriiyitaki imaimanitaiti, pasini iwai-taki.’

50 Ari onkanyaa iwasankitaa-wintan-tyaamiriri Pawa ikaratzi iwamaitakiri Kamantan-tzinkari owakira itantanakari iwitsikai-takiro pairani kipatsi.

51 Awirokaiti atsipita-jyaaroni impiyawintai-tyaari awaisatzitini Abel irojatzi Zacarias, itzimi iwamaitakiri ipoñaawitaaro pomitai-rontsiki irojatzi tasorintsi-pankoki.

52 ¡Ikanta-machiitzimi yomitaan-tzirori Ikantakaan-taitani! Ti pikantairo awiroka piyota-nitajyaa, awiroka kantakaan-tziro kaari ikimathatantaro pasini-payi.”

53 Ikanta isitowanaji Jesús iyomitaantzi yapatojiita, otyaanakari imasirinka Nasitantaniri aajatzi Yomitaan-taniri-payi. Yapatowintakari Jesús inintaki inkompita-kaiyaari, irootaki inkiman-tyaariri inkantiri.

54 Isintsi-thawaitakiri, inintzi iñaawaita-kairi ñaantsi kaari-pirori, inkanta-kotan-tyaariri.

12

Siñakairori yatantari Nasitantaniri

1 Ipoña ipiyotzi-mintai-tapaakari Jesús, anawyaa-pirinikitaka ikan-taka atziri-payi. Irojatzi ikantan-tanakari iyomitaani: “Ontzimatyii paamawintyaaro siñakairori yatantari Nasitantaniri, iroora isiyakaa-wintai-tziri iwapyii-motanta irirori.

2 Tima ontzimatyii onkoñaata-koyitai okaratzi manakowitain-chari, oiñaarontajiro kaari ikimatha-witaita pairani.

3 Okaratzi pimanakaa-witari tsitiniriki, ari ikamantantai-tajiro kitaitiriki. Okaratzi piñaawaitziri piwankoki pimanani-kiini, ari inkimakotairo maaroni atziri.”

* 11:44 Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro ñaantsika “Yomitaan-taniriiti, Nasitantaniri, owapyiimotan-taniri pinatzi.” onasiyita ñaantsi-payi

¿Intzimikama ampinkathatiri?

(Mt. 10.26-31)

⁴ Ikantzi Jesús: “Ashininká, airo pitharowa-kaawaitari nintatsini iwimi, tima ari owiraa-matsitari yaawyiiri irirori.

⁵ Yoka intzimi pintharowakai-yaari: Iriitakira Pawa matzirori iwamaantzi, matzirori intyaankimi sarinka-winiki. Apatziro pintharowakai-yaari irirori.

⁶ Tima ti impina-piro-wityaa tsimiri-payi, iro kantacha iyotzi Pawa aririka inkamakaanti aparoni. *

⁷ Iyotzitaro Pawa okaratzi tzimayita-tsiri aisi. Tima piñaakiro yaamaa-kotari tsimiri-payi, awiroka imapirotzi yaamaa-kotami, airo pitharowan-tawaitari.”

Inkarati kinkithata-kota-jinani atziri-payiki

⁸ “Intzimi-rika kantirini ishininka: ‘Nopinkathatajiri Jesús,’ aajatzi inkimitajyaa Itomi Atziri inkantajiri Imaninkariti Pawa: ‘Ipinkathataana yoka.’

⁹ Iriima tsika intzimi kantairini ishininka: ‘Ti nompinkathatiri Jesús,’ ari inkimitaitairi irirori, inkantaitiri Imaninkariti Pawa: ‘Ti impinkathatina yoka.’

¹⁰ Kantatsi yaripirotairei Pawa kisimatirini Itomi Atziri, iriima kisimata-kirini Tasorinkantsi, airo yapatyaari.

¹¹ Aririka yaitimi karapapankoki, aajatzi tsika isaikayitzi pinkathari-payi, jiwari-payi, airo okantzimo-siri-waitami, pinkanti: ‘¿Paitama nonkantiriri?’

¹² Tima Tasorinkaantsi yotakayi-mironi paita-rika piñaawaitiri anta.”

Ikinkithata-koitziri masontzitatsiri ashaarantzinkari

¹³ Ipoñaña iñaawaitanaki aparoni piyotzi-winta-kariri, ikantzi: “Yomitaanari, pinkantinari nirintzi impajinaata kashitani yookanajiri asitanarini.”

¹⁴ Ikantzi Jesús: “Ashininká, tira naaka aminako-yitzirori tzimawinta-wakaantsi nonkantan-tyaariri pirintzi.”

¹⁵ Aikiro ikantana-kitzii Jesús: “Paamawintyaa ayimatzi-rika pishikiyiro piwaararo. Tira iro owañaayitimini.”

¹⁶ Ipoñaña isiyakaa-winta-nakiniri, ikantzi: “Tzimatsi aparoni ashaarantzinkari kithokitain-tsiri oshiki iwankiwairi iwaniki.

¹⁷ Ipampitha-siri-waitaka, ikantzi: ‘¿Tsiikatyaa nowiroka oshikitain-tsiri nowankiri?’

¹⁸ Ari ikanta-siritanaki: ‘Iroka nantiri. Notanto-ryiiri nowanta-piintari nowankiri. Impoñaña nowitsika-kaanti antaroiti, ari nowirori okaratzi nowanki-ritari, aajatzi nowaararo.

¹⁹ Ari onimowai-tinari, tima oshiki nowarontakari. Oshiki osarintsi nomakoryaa-waiti, nowatzii-waityaa, nirawaiti niriri, noimosirinka-waityaa.’

²⁰ Iro kantacha, ikantzi Pawa: ‘Masontzi, iroñaaka tsitiniri yaasirin-kaitajimi, tira piyoti impaityaa aajironi okaratzi pasitari.’

²¹ Arira ikanta-kotari oshikyaa-waita-sitarori iwaararo, ti ishikyaa-tzimaityaaro okaratzi yasitari Pawa.”

* **12:6** ti impina-piro-wityaa = apiti kiriiki inkarati-rika 5 tsimiri.

*Ikinkithata-kotziro Jesús kantzimo-siritaantsi**(Mt. 6.25-34)*

²² Ipoñaa ikantanajiri iyomitaani: “Pinkimi nonkanti: Airo okantzimo-siri-waitami pinkanti: ‘¿Paitama noyaari, paitama nonkithaatyaaari?’

²³ Tima tzimatsi ankinkithasirita-piintajiri, irootaki ninta-pirotachari, anairo okaratzi awayita-piintari, aajatzi akithaayita-piintari.

²⁴ Thami ankinkithasirita-kotiri tsimiri-payi. Ti impankitiro iyaari, ti iwitsiki iwanko iwantyaarori iwankiri. Iro kantacha, Pawa opapi-intziriri okaratzi iwayitari. Awirokaitira imapirotzi itakotami Pawa.

† ²⁵ Aririka paakowintyaaro onkantzimo-siri-waityaami, ¿arima pinkanta-kaakyaaro piwawi-niinta-wairo kapichiini pisarintsiti? ‡

²⁶ Tira onkantatyii piwawiniintiro kapichiini, ¿paitama okantzimo-siritan-tamiri?

²⁷ Thami ankinkithasirita-kotiro incha-tyaaki-payi, ti añajiro antawaiti, ti ontyaawintyaa onkithaatyaaari. Titzimaita onkantzimo-siri-waityaaro, onkanti: ‘¿Paitama nonkithaatyaaari?’ Owaniinkata kamiitha, anajiri iwaniinkata Salomón, pinkatha-ritatsiri pairani. §

²⁸ Tima iriitaki Pawa owaniinkatzirori. Okantawita kapichiini añaaawitaro owaniinkata-painta, iro osamani tikatsi apantyaaroni aririka onkama-tyaakitanaki, inchikai-takiro, intayii-takiro. Awiroka imapiroti inkimpoyaa-wintaimi Pawa, aritaki, airo pikiso-siri-waitzi.

²⁹ Aritapaaki okantzimo-siri-waitakami awiroka, pikantzi: ‘¿Paita noyaari, paita niriri?’

³⁰ Apatziro okantzimo-siri-waitari pasini-satzi-payi. Irooma awirokaiti, iyota-kotzimiro Asitairi ipaita-rika kowityii-motamiri.

³¹ Tima irootaki kowapirota-chari impinkathari-wintaimi Pawa, aritaki impayita-jimiro okaratzi kowityii-motamiri.”

*Ikinkithata-kotziro Jesús inkiti-sato waararontsi**(Mt. 6.19-21)*

³² “Awirokaiti kimitakariri nopira, airo pitharowa-sijiita, tima iriitaki Pawa kantakai-yaaroni impinkatha-ritakaajimi.

³³ Pimpimanta-yitiro tzimi-motzimiri, pimpatitan-tyaaro. Iro kamiithatatsi pantayitairo pisaikan-tajyaari kamiitha inkitiki. Irootaki kimitajyaaroni pashaarantaa-tyiiaami inkitiki tsika ti intzimapaji kosintzi, tsika ti opirikinitapaji.

³⁴ Tima tsika-rika piwaa-rantaka, aritaki pisirita-piinta-jyaaro.”

Ompirataari aamawinta-chari

³⁵ “Piwathakita-nakyaaro piithaari. Poisayitiri poota-minto.

³⁶ Pinkimityaari ompirataari oyaawintariri yariitajyaa iwinkathariti yoimosirinka, inkini yasitaryaa-wajiniri inkyaan-tapajyaari sintsiini impirata-pajyaari.

³⁷ Tasonka-wintaari inkantajyaa ompirataari itzimi ifñaapajiri iwinkathariti aamawinta ikantaka. Omapiro nonkanti, aritaki imisaikajiri iwapiintaita iriitaki oyiitai-nirini iwariti.

† 12:24 tsimiri = cuervo ‡ 12:25 kapichiini = aparoni konakintsi § 12:27 incha-tyaaki-payi = lirio

³⁸ Tasonka-wintaari inkanta-yitajyaa inkarati iñiitapajiri aamawinta ikanta, onkanta-wityaa ti iyoti tsika-paiti yariitaityaa, niyaankiiti-rika, tirika onkitaititzi-mataki.

³⁹ Pinkinkithasirita-kotiri tsika inkantyya atziri, aririka iyotimi impokatyii kositirini, ari yaamawinta-kyaami airo ikositan-taitari iwankoki.

⁴⁰ Ontzimatyii paamaiyaa awiroka. Owitsika pinkantyya, tima tikatsi yotatsini tsika-paiti impiyi Itomi Atziri.”

Kaari-pirori ompirataari

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Ari ikantanaki Pedro: “Pinkathari. ¿Arima nokaratziri maaroni atziri pisiyakaa-wintakina?”

⁴² Ikantzi Jesús: “Pisiya-kotyaari antawai-ryaantzi ompirataari, yotasirita-tsiri kamiitha. Yookanakiri iwankoki ompiratariri, ikan-tanakiri: ‘Paminiri ikaratzi saikatsiri pankotsiki, pimpa-piintiri iyaari.’

⁴³ Tima kimosiri inkantyya yoka ompirataari impiyi-rika ompiratariri, aririka iñaapajiri imonkaratakiro ikantana-kiriri.

⁴⁴ Aritaki isinitainiri yaamawinta-jyaaniri okaratzi yasitari. Omapiro.

⁴⁵ Irooma inkanta-siritakimi ompirataari: ‘Airo ipiyitaja ompirata-nari.’ Impoña yantawaitakiri ikaratzi impiraitari aajatzi inkimitaakiro kooya impiraitari. Jataki iwatzii-waityaa, isinkiwaityaa.

⁴⁶ Ari onimowaitziri ompirataari, ti iyotiro kitaitiri, tsika iwiraiyaa ooryaatsiri impiyi iwinkathariti, imapoka-sita-jyaari yariitajyaa. Oshiki iwasankitaa-pajiri, yookajiri tsika ikasiya-kaitakiri kisosiririiti.

⁴⁷ Tima yoka ompirataari iyowitakaro okaratzi inintakaa-witariri iwinkathariti, titzimaita yaamawinta-jyaari impiyi. Irootaki impasapiroi-tantyaariri.

⁴⁸ Iriima kaari yotakotironi okaratzi inintakairiri, airo ipasa-piroi-tairi. Tima inkarati isinitai-tziri yanta-piro-yitiro inintai-tziri, oshiki impirai-tyaari. Intzimi-rika oshiki yawiinta-jita-piintakari, oshiki inkowakoi-tairi irirori.”

Ikinkithata-kota Jesús

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ “Iro nopokantari nowasankitairi kaari-piro-siriri, okimiwaitakaro iriimi paamari namakimi kipatsiki. Oshiki noninta-taiki itaitaityaami iwasankitaan-taiti, yapirota-jyaami kaari-pirori.

⁵⁰ Iro kantacha ontzimatyii nitanakyaaro naaka nonkimaatsitanakyya, irojatzi nomonkaratan-takyaarori. *

⁵¹ Pisiyakaantaki iro nopokantari iñaamatsitan-tajjaarori isaiki kamiitha kipatsi-satziiti. Nopokakira, namatziiro maimanita-wakaantsi.

⁵² Iroñaaka iñiitiro imaimanita-wakaiyaa atziri ikaratzi isaika-pankota-wakaa-jiita, apiti atziri imaimanitiri pasini atziri karatatsiri mawa.

⁵³ Inkisaniintajiri atziri itomi, imatzityaaro itomi impiyatyaari iriri.

Onkisaniintairo kooya osinto, omatzityaaro osinto impiyatyaaro iniro.

* 12:50 nonkimaatsitanakyya = inkiwaaitina

Onkisaniintairo kooya owatayiro, omatzityaaro owatayiro ompiyatzi-tyaaro ayiro.”

¿Tima piyotiro kantain-chari?

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ipoña ikantziri Jesús ikaratzi piyotzi-winta-kariri: “Tima aririka piñiiri minkori ikyaa-piintziro ooryaatsiri, pikanta-piintzi: ‘Omparyaatyii inkani.’ Omata pikantakiri.

⁵⁵ Tima aririka pinkimiro tampyaa ompoñiyaa katonko, pikanta-piintzi: ‘Oryaatyii kamiitha iroka kitaitiri.’ Omata okaratzi pikantziri.

⁵⁶ ¡Owapyimotan-taniri! Piyowitaro awiroka tsika okanta piñaayita-piintziro inkiti, aajatzi kipatsi. ¿Paitama kaari piyotakotantaro okaratzi kantachari iroñaaka?”

Paapatyii-yaari kisaniintzimiri

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ “¿Paitama kaari paminantaro awiroka okaratzi kamiithata-tsiri?

⁵⁸ Aririka intzimi kishimini, impoña yaanakimi pinkatharintsiki, pintharo-wakoti awotsiki, pinkantiri: ‘Airo pikisawaita, thami aakamiithata-wakaajyaa.’ Tima aririka yariita-kaakyaami pinkatharin-tsiki, inkantakiri impiratani: ‘Paanakiri yoka.’ Aritaki yaitanakimi yasitakoitimi.

⁵⁹ Airorika pipinata-sitari ikaratzi ikowa-kota-kimiri, airora yoimisitowa-kaantajimi.”

13

Airorika piwashaantairo pamiyitari, ari pimpyaa-sitajyaa

¹ Ari itsipajiitakari Jesús kinkithata-kotzirori awishi-mota-kiriri Tapowini-satzi iwamaakaan-takiri pinkathari wirakocha Pilato anta ipomita-piintai-tziri yatsipita-kayitani.

² Ikantanaki Jesús: “¿Pisiyakaantzima awirokaiti iro yantantaitarori iroka tsika ikantai-takiri iwamaitakiri, tima yanaatyiri ikaaripiro-siritzi pasini Tapowini-satzi?

³ Nokantzi naaka: Ti ari onkantyyaa. Airorika piwashaantziro pamiyitari awiroka, ari pinkimita-kota-jyaari irirori.

⁴ Ari ikimitakari karatatsiri 18 kamaintsiri atsinakakiri antaro atiiimintotsi anta Tyaantaariniki, ¿pisiyakaantzima iri mapirotzirori ikaaripiro-siritzi yanairi pasini Aapatyaawini-satzi?

⁵ Nokantzi naaka: Tira ari onkantyyaa. Tima airorika piwashaantziro awirokaiti pamiyitari, ari pinkimita-kota-jyaari.”

Isiyakaa-wintai-tziro pankirintsi kaari kithota-tsini

⁶ Ipoña isiyakaa-winta-nakiniri Jesús, ikantzi: “Otzimi iwankiri aparoni atziri iwaniki. Ari ijataki aparoni kitaitiri yaminiro tzimakirika okitho, tizimaita iñaapaaki.*

⁷ Ikantakiri aamaako-winta-niriri: ‘Tzimaki mawa osarintsi nopokawita naminiro nowankiri onkithoti, tizimaita noñaaji. Pinchikiro, ampinaasi-waita okatziya aka.’

⁸ Ari yakanakiri irirori, ikantzi: ‘Airo nowinkathariti, añaawairo iroka osarintsi airorika okithotzi, nonkiya-kota-wakiro oponkitziki onkini nontyaa-kitiro onkitho-kitan-tajyaari.

* 13:6 iwankiri = higuera

⁹ Aririka onkithotaji, kamiitha onatzi. Irooma airorika, aripaitira pintowa-kaantiro.' "

Iwawisaa-kotziro Jesús aparoni kooya kitaitiri imakoryaan-taitari

¹⁰ Ikanta iyomitaantzi Jesús kitaitiri imakoryaan-taitari karapapankoki,

¹¹ ari osaiki aparoni kooya tzima-kotain-tsiri 18 osarintsi ikyaan-tasiriitaro. Tsinka-mitzitaki, ti onkanti onkatziyi kamiitha.

¹² Ikanta iñaapaakiro Jesús, ikaimapaakiro, ikantziro: "Kooyá, isita-kotajimi pimantsiyawita."

¹³ Yantzitakiro kapichiini otsinka-mitzitaki. Tampatzikatanaji kamiitha. Oshiki otharowinta-nakari Pawa.

¹⁴ Iro kantacha ti onimotiri jiwatatsiri karapapankoki, antaroiti ikisanaka iñaakiri yisita-kota-kaantaki Jesús kitaitiri imakoryaan-taitari. Ikantanakiri atziri-payi: "Tzimatsi 6 kitaitiri yantawaitantaitari, ari pimpokiri yisita-kota-kaitimi. Tima ti osinitaa-ntsiti kitaitiri imakoryaan-taitari."

¹⁵ Irojatzí yakanta-nakari Jesús, ikantzi: "¡Owapyiimotan-tanirí! Kitaitiri imakoryaan-taitari pithataryaa-kota-piintziri awiroka pipira, pasitako-yitziri pirakairi nijaa. †

¹⁶ Tima iroka kooya ashininka onatzi, iro isarontari awaisatztitini Abraham, tzima-kotaki 18 osarintsi iñaasita-kaakaro piyari. ¿Tima onkamiithati nisita-kota-kayiro kitaitiri imakoryaan-taitari?"

¹⁷ Ikantakira Jesús, antaroiti ipasikitanaki ikaratzi kisaniiintziriri. Iro kantacha kimosiri ikantajuitanaka atziri ikaratzi ñaakirori yantakiri Jesús.

Isiyakaa-wintai-tziro okitho inchato yaniinikita-tsiri

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Ipoñaá ikantanaki Jesús: "¿Paitama osiyari ipinkathari-wintantaji Pawa? ¿Paitama nosiyakaa-winti-mirori?"

¹⁹ osiyaatyaaro aririka impankitaitiro yaniinikita-tsiri okithoki. Tima tzimatsi aparoni atziri pankita-kirori iwankiri-masiki, oshookanaki, antaro ochiwotanaki, aritaki imawosi-yityaari tsimiri-payi." ‡

Isiyakaa-wintai-tziro siñakairori yatantaitari

(Mt. 13.33)

²⁰ Ipoñaá yapiitakiro ikantzi Jesús: "¿Paitama nosiyakaa-winti-mirori ipinkathari-wintantaji Pawa?"

²¹ okimita-tyaaro siñakairori yatantaitari. Tima aparoni kooya, aakotakiro pankirintsi-pani okaratzi mawa matzitaki, okonowakiro siñakairori, irojatzí osiñanta-kyaari maaroni opatha."

Ikinkithata-koitziro yani-tinka-kiini ikyaa-piintaitzi

(Mt. 7.13-14,21-23)

²² Ithonka ikinayitaki Jesús nampitsiki iyomitaan-tayitzi. Irojatzí ikinanta-nakari Aapatyaawiniki.

²³ Ari isampitai-takiriri, ikantai-tziri: "Pinkatharí, ¿kapichima awisakotaa-tsini?" Ikantzi Jesús:

† 13:15 pipira = vaca, buey; mora = asno. ‡ 13:19 yaniinikita-tsiri okithoki = mostaza

²⁴ “Ontzimatyii piñaasintsityaa pinkimita-kaantyaaro pinkyaa-jatyiimi yani-tinka-kiini ikyaa-piintaitzi. Tima oshiki nintawita-chani inkyaan-tajyaaro, airotzimaita imatziro.

²⁵ Aririka yasanakiro iwanko asitarori, irojatzi-rika pisaikaki intakiroki, pinkanta-wityaa: ‘Pinkathari, pasitaryiinaro.’ Yakanakimi irirori, inkanti: ‘Ti noyotimi tsika pipoñaawiroka.’

²⁶ Impoña pinkanta-witanakyaa awiroka: ‘¿Tima piyotina akaratzi-ranki awajiita, irawaijiitzi aajatzi? Piyomitaanta-piintaki nonampiki.’

²⁷ Inkanti irirori: ‘Omapiro, ti noyotimi tsika pipoñaawiroka. Pijatawiiti akowintzirori kaari-pirori.’

²⁸ Arira piraawaityaari, patsikai-kiwaita-jyaari okantakaan-tziro patsipityaari, aririka piñaayitairi piwaisatzitini-payi Abraham, Isaac, Jacob intsipata-jyaari Kamantan-tzinkariiti isaikaji ipinkathari-wintantaji Pawa. Irooma awiroka intakiroki pisaikaji.

²⁹ Tima inkarati awisako-siri-yitaa-tsini impoñaawiroka-yitajyaa tsika owiraayitapaja kipatsi, aritaki intzimaki oshiki pasini-satzi poñaachani pasiniki nampitsi, yakyoo-yitairi Pawa tsika ipinkathari-wintantaji. §

³⁰ Tzimatsira ampoiyyita-tsiri iroñaaka, iriira ñaayita-jironi yitayitajyaaro. Tzimatsira itayitarori iroñaaka, iriira ñiironi yampoiyyitaji.”

Yiraaniinta-kotaro Jesús Aapatyaawini
(Mt. 23.37-39)

³¹ Ari yariiyyita-paaka Nasitantaniri, ikantapaakiri Jesús: “Pijataji, korakitaintsi pinkathari Herodes inintzi iwa-kaantimi.”

³² Ikantzi Jesús: “Pijati, pimpiyanaki, pinkantiri kimitakariri saari, nisita-kota-kaayitziiri yaakiri piyari, nisita-kota-kaayitziiri mantsiyari. Intaini iyotapaaka mawa kitaitiri nonkaran-tyaarori nantziri. *

³³ Iro kantacha, aikirora nojatatyii irojatzi mawatapain-tsini kitaitiri, tima anta Aapatyaawiniki aritaki iwaita-piintziriri Kamantan-tzinkariiti.

³⁴ ¡Aapatyaawini-satzi! Oshiki piwamakaantaki Kamantan-tzinkari. Piwa-kaantakiri ikaratzi ityaanta-witai-takamiri. Tima nonintawita-piintyaa nosiya-kotyaarimi waaripa osatitziiri yanini, ari nonintzi nonkanta-jirimi ikaratzi notomitaari. Titzimaita pininta-jiiti.

³⁵ Iroka pinampi tsika pisaika-piinta-yiwita, airo ifiitaji impaityaa nampita-jyaaroni. Pinkimi nonkanti: Airo piñaawiroka-piintaana aka irojatzi apaata pinkantan-tajyaari:

‘¡Tasonka-wintaari ikantaja, tima Pinkathari inatzii otyaanka-kiriri!’
” †

14

Yisita-kota-kaajiri Jesús jaaniya-waita-tsiri

¹ Okanta aparoni kitaitiri imakoryaan-taitari, ikinaki Jesús iwankoki ijiwari Nasitantaniri yakyootiri. Oshiki kimpoyaa-kiriri ompaityaa yantiri.

² Ari isaikakiri anta aparoni mantsiyari jaaniya-waita-tyari.

§ 13:29 tsika owiraayitapaja kipatsi = katonko aajatzi kiriinka, isitowa-pintzi ooryaatsiri aajatzi ikyaa-pintzira * 13:32 saari = zorro, otsitzi-niro † 13:35 otyaanta: wairontsi

³ Ipoñaa isampitakiri Jesús yomitaan-tayitzirori Ikantakaan-taitsiri aajatzi Nasitantaniri, ikantziri: “Kitaitiri imakoryaan-taitari onatzii iroñaaka, ¿tíma osinitaa-ntsiti yisita-kota-kaantaiti?”

⁴ Ti yakajiiti, irojatzii imairijiitaki. Yaakiri Jesús mantsiyari, yisita-kota-kaajiri, ityaankairi.

⁵ Ipithoka-sita-nakari yokapayi, ikantziri: “Aririka intityaa pipira omoroki kitaitiri imakoryaan-taitari, ¿tíma ari pinosikajiri intsi-payini?” *

⁶ Tikatsi inkanti yakanakiri.

Oimosirinka-chari aawakaan-tsiki

⁷ Ari isaiki Jesús ipampoyiiri inkarati akyootirini ijiwari Nasitantaniri, tharo-wako ikantajiiti inintzi isatika-yityaa intsipatan-tyaariri jiwari iyaa. Ari isiyakaa-winta-nakiniri Jesús, ikantanakiri:

⁸ “Aririka inkaimaitimi poimosirinkyaa aawakaan-tsiki, airo pininta-sita piasatikatyaa pininti pintsipatyaari jiwari, tíma tzimatsi pasini pokatsini anaakotzimiri yiriipirotziri irirori.

⁹ Aririka yariita-paakyaa, inkantakimi kaimakaan-tzimiri: ‘Airo piasatikata awiroka, pijati pisaiki intyaatsikaini.’ Antaroitira pimpasiki-winta-waityaa.

¹⁰ iro kamiithatatsi aririka pijati airo piasatika-waita, pisaika-paaki othapiki pankotsi. Impoña impokaki kaimakimiri, inkantimi: ‘Ashininká, pimpoki pisatikyaa awiroka anta.’ Aripaitira impinkathaitimiri.

¹¹ Tíma inkarati nintasi-waita-chani impinka-thaitiri, aritaki intsinampa-sirita-kaitairi. Iriima tsinampa-waiwita-chari iriitaki impinkatha-ritakai-tajiri.”

¹² Ipoñaa ipithoka-sita-nakari Jesús aanakiriri yakyootiri, ikantziri: “Aririka pinkaimi atziri piwakai-yaari, airo pikaima-sitari pishininkapirori awiroka, pirintzi, aajatzi ikaratzi ashaaranta-chari, tíma ari onkantaki impiyata-jyaami awiroka yakyootaimi.

¹³ Aririka poimosirinkyaa, iri pinkaimayiti asinonkainkari, pisa-pontho-yitatsiri, kisoporokiri, mawityaakiri.

¹⁴ Aritaki piñaajiro intasonka-wintaitimi, tíma yokapayi, airo okantzi impiyata-jyaami apaata yoimosirinkyaa. Iro kantacha ari impinai-tajimi pantakiri awiroka aririka yañaayitaji apaata kamiithasiriri.”

Isiyakaa-wintai-tziro antaroiti akyoota-wakaantsi

¹⁵ Ikanta ikimawakira aparoni ikaratzi isaiki iwajiita, ikantanaki: “Tasonka-wintaari inkantyyaa inkarati owaachani impinkatha-ritanakirika Pawa.” †

¹⁶ Ipoñaa ikantzi Jesús: “Tzimatsi aparoni atziri, inintaki yoimosirinkyaa antaroiti, ari yakyoota-wakaa-jiityaa. Ithonka ikaimakiri ikarajiitzi.

¹⁷ Ikanta omonkarata-paaka iwantyaari ityaantakiri impiratani, ikantakiri: “Pinkaimaitiri maaroni nokaima-kaantani, tíma irootaintsi awaajiityaa.”

* 14:5 pipira = buey (vaca), asno (mora); Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ifiitziro aajatzi iroka ñaantsi “intityaa pintsiti.” onasiyita ñaantsi-payi † 14:15 owaachani = iyaaroni yatantari (pan)

18 Ti ininti impokajiiti ikaratzi ikaimakaan-tawitakari. Yitanakaro aponi, ikantzi: 'Airo okantzi nojati, nojatatyii naminiro nowani namanantakiri. Irootaki airo okantanta nojati.'

19 Ikantaki pasini: 'Nojatatyii noñaantyaari namanantakiri nopirapayi, irootaki airo okantanta nojati.' ‡

20 Ari ikantaki pasini: 'Airo okantzi nojati, tima owakira naawakaaka.'

21 Ikanta ipiya ompirataari, ikamanta-pajiri iwinkathariti. Antaroiti otsimaa-nakari, ikantanakiri impiratani: 'Pijati, paniitiro awotsi-payi aajatzi kaankiirintsikipayi nampitsiki, pamakiri asinonkainkari, pisa-pontho-yitatsiri, mawityaakiri, kisoporokiri, maaroni inkarati piñiiri anta.'

22 Ari imatakiro impiratani. Ikantapajiri iwinkathariti: 'Nomatakiro okaratzi pikanta-kinari. Iro kantacha ainiro okaankityii pankotsi.'

23 Ipoña ikantziri impiratani: 'Pinthonkiro paniitiro awotsi, pijayiti tsika-rika-payi, pisintsitiri inkarati piñiiri anta, impokiita ojaikityaata nowanko.'

24 Pinkimi nonkanti: Oshikira nitawitakari nokaima-kaantziri, airotzimaita iñaajiitziro iyaa kapichiini nowitsika-kaantakiri owaritintsi.' "

Pomirintsita-chari ankimita-kotyaari Saipatzii-totaari

25 Oshiki ikaratzi oyaatakiriri Jesús. Ari ipithoka-sita-nakari, ikantziri:

26 "iro onimotzimiri pitakoyitari piri, piniro, piina, pitomi, pirintzi, pitsiro, pitakota aajatzi apaniro awiroka. Iro kantacha aririka anaanakiro okaratzi pintakotyaanami naaka pawintaajana, airora nokimita-kaantaami noyomitaani.

27 Ontzimatyii piriipiro-wintiro nokinkithata-kaayita-kimiri, onkanta-witakyaa ipaikakoitimi. Aririka piwashaantakiro, airora nokimita-kaantami noyomitaani.

28 Aponi nintatsiri iwitsiki pankotsi-pinthakii, yitawakyaaro inkinkisiryaa-wakyyaa tzimatsi-rika ikantantyaarori iwitsikiro.

29 Ari onkantyyaa inthonkan-tyaarori yitanakyaaro iwitsikiro, tima aririka yookanakiro ari isironta-winta-kyaari inkarati ñiirini.

30 Inkanta-jiiti: 'Piña-matsitiri yoka, ti yaawyyi, yooka-sitakaro.'

31 Ari ikimitari aajatzi, aponi pinkathari tzimatsiri oshiki iwayiriti, yoiwinthatyya iwayirityaari pasini pinkathari oshiki-pirota-tsiri iwayiriti. Ontzimatyii yitawakyaaro inkinkisiryaa-wakyyaa, aririka yiitsinampaakiri. §

32 Iñaakiro-rika airo yiitsinampairi, ainirora iwiraa intaina pasini pinkathari pokatsiri iwayirityaari, intyaankaki kantirini: '¿Tsikama ankantyyaaka airo owayirita-wakaanta?'

33 Ari okimitari aajatzi ontzimatyii pitawakyaaro pinkinkisiryaa-wakyyaa awirokaiti, tima airorika piwashaantziro pitakoyitaro okaratzi pasiyitari, airora nokimita-kaantaami noyomitaani."

Kimitarori tziwi kaari katyotaa-tsini

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

‡ 14:19 nopira-payi = karatatsiri 5 apiti-payi vaca (buey) § 14:31 oshiki = 10,000 iwayiriti; oshiki-pirota-tsiri = 20,000 iwayiriti

34 “Tima kamiitha okanta tziwi okatyotzi. Iro kantacha aririka ikonowaitiro tsika ompaityaa, ¿arima akantairo antziwi-pirotakajiro iroka tziwi?”

35 Tima tikatsi kantajironi, airo okamiithatai isaiponkitzitan-taityaaro pankirintsi, ontzimatyyi yookaitiro. Okowa-pirotatyaa iroka, ontzimatyyi pinkimisanta-jiitawaki maaroni.” *

15

Ikinkithata-koitziri ipiraitari pyaawita-chari

(Mt. 18.10-14)

1 Oshiki sintsitantatsiri yamaitiniri kiriiki itsipayitakari atziri-payi kaari-piro-siriri, ikimisanta-jiitzi iyomitaan-tzira Jesús.

2 Ikanta Nasitantaniri aajatzi Yomitaan-taniri, ikisi-mata-nakiri Jesús, ikantzi: “Paminiri yoka, itsipatakari atziri-payi kaari-piro-siriri, itsipatari iwapiinta-jiita.”

3 Ipoñaa isiyakaa-winta-nakiniri Jesús, ikantziri:

4 “Tzimatsi piratachari oshiki ipiraitari. Okanta aparoni kitaitiri, ipyaaka aparoni ipira, yookanakiri pasini ipiraitari otzisi-masiki, jataki yamina-minatairi pyainchari. ¿Tima pimatiro awiroka iroka? *

5 Ikanta iñaapajiri ipira, kimosiri ikanta yanatapajiri.

6 Ikanta yariitara iwankoki, yapatota-pajiri ishininka, ikantapajiri: ‘Pimpoki pintsipatyana oimosirinkyaa, tima noñaajiri nopira pyaawitain-chari.’ ”

7 Aikiro ikantatzii Jesús: “Arira onkimitaa-jyaari inkitiki, antaroiti inkimo-siri-wintaitiri aparoni owashaantairori ikaaripiro-siriwita anaajiro ikimo-siri-wintai-tziri oshiki-pirori kamiithasiririiti.”

†

Isiyakaa-wintai-tziri kiriiki pyaawita-chari

8 Ipoñaa ikantzi: “Nosiyakaa-wintimiro kooya tzimatsiri oshiki oiriikiti. Okanta aparoni kitaitiri ipyaa-pithatakaro aparoni oiriikiti, owaamataki ootaminto, opisitakiro maaroni owanko amina-minatairi oiriikiti. ‡

9 Okanta oñaajiri, okaimakiri oshininka, okantakiri: ‘Pimpoki, pintsipatyana noimosirinkyaa, tima noñaajiri noiriikiti pyaawitain-chari.’ ”

10 Aikiro ikantatzii Jesús: “Arira inkimitaajyaa Imaninkariti Pawa antaroiti inkimo-siritaji iñaaki-rika aparoni atziri iwashaantajiro ikaaripiro-siri-waitzi.”

Ikinkithata-koitziri atziri itomi pyaawitaintyari

11 Ipoñaa ikantanaki aajatzi Jesús: “Nosiyakaa-wintimiri aparoni atziri tzimatsiri apiti itomi.

12 Ikanta iyaapitsi itomi, ikantakiri iriri: ‘Apaá, pipinaro okaratzi pasitakai-yaanari.’ Imatakiro asitariri, itsiparyaa-kiniri itomi okaratzi yasitakai-yaariri aparoni-payi.

* 14:35 okowa-pirotatyaa = tzimatsiri iyimpita * 15:4 ipira, ipiraitari, nopira = oisha (oveja); oshiki = ikaratzi 100; pasini ipiraitari = 99 ipiraitari † 15:7 oshiki-pirori = 99 ‡ 15:8 oshiki = 10; iriikiti = dracma, kiriiki yasiyitari wirakocha, iriitaki ipinatan-taitariri antawaita-tsiri aparoni kitaitiri.

¹³ Tikira osamaniti, yoka iyaapitsi itomi ipimantakiro okaratzi yasita-kayi-takariri, jataki intaina pasiniki nampitsi. Ari yaparawaita-sitakari iiriikiti, yantasi-waiyitakaro kaaripiro-yitatsiri.

¹⁴ Ikanta ithonkakiri iiriikiti yaparawaitakiri, iñiitaki antaroiti tashitsi anta nampitsiki. Ari ikowityaa-nakiriri ikaratzi yaparata-siwaitakari.

¹⁵ Ipoñaa ijata-sitakiri nampitarori anta inintzi antawairintsi, ityaankai-takiri yaamiri chaancho.

¹⁶ Antaroiti ayimatakiri itashi, inintaki yakyootiri chaancho, tima tikatsi opirini iyaari.

¹⁷ Ipoñaa ikanta-siritanaki mainari: ‘Oshiki yanintaa-waitaka iwatziiita antawaita-tsiri iwankoki asitanari, ¿paitama nasinonkaa-waitantari naaka aka notashi-niintzi? §

¹⁸ Ontzimatyii nojataji asitanariki, nonkanta-pajiri: “Apaá, tzimatsi kaari-pirori nantzi-mota-kimiri, aajatzi nokimitaakiri Inkiti-satzi.

¹⁹ Ti onkamiithati pinkimita-kaantajina pitomi, apatziro nonintzi pinkimita-kaantinari ikaratzi antawaitzimotzimiri.” ’

²⁰ Ari ikatziyanaka mainari, piyaaja iwankoki asitariri. Tima ami-naaki ikanta asitariri, iñaawajiri ipokaji isiya-sita-waari, yawithanota-wajiri, ininta-porota-wajiri.

²¹ Ikantapaji itomi: ‘Apaá, tzimatsi kaari-pirori nantzi-mota-kimiri, aajatzi nokimitaakiri Inkiti-satzi. Ti onkamiithati pinkimita-kaantajina pitomi.’

²² Iro kantacha ikantakiri asitariri impiratani: ‘Pamaki iroopirori kithaarintsi, pinkithaata-wajiri notomi. Piwiniri irakoki poriryaa-tsiri, pinkyaan-takai-yaari iitziki ikyaantaitari.

²³ Impoña paminaki kiripiri ipiraitari, kamiitha iwathati, piwiiri. Nonintzi aimosirinkyaa. *

²⁴ Tima yoka notomi kamawitaka, iro kantacha añaaji iroñaaka. Pairani ipyaaka, iñiitajiri iroñaaka.’ Ari yitanakaro yoimosirinka-jiita.

²⁵ Ikanta yantariti itomi, saikatsiri owaantsiki yantawaitzi. Pokaji pankotsiki, ikimapaa-tziiri yoimosirinka-jiita.

²⁶ Isampita-paakiri aparoni impiratani paita ikimo-siritan-taitari.

²⁷ Ikantanakiri: ‘Ariitaja pirintzi, irootaki iwamaakaan-tantakari piri iriipirori piratzi, tima kamiitha yariitaja pirintzi, tikatsi awishi-motirini.’

²⁸ Ari ikisanaka, ti ininti inkyaapaji pankotsiki. Ipoñaa ijata-sitakiri iriri, oshiki isintsiwintakiri intsipatan-tyaariri yoimosirinkyaa.

²⁹ Irojatzi ikantan-tanakariri iriri: ‘Piñaawitana naaka oshiki nosaiki-motakimi, tikatsi nantzi-motimi. Tityaa pimpa-matsityaana aparoni apira noimosirinkyaa. †

³⁰ Irooma ipokaira iyira thonkita-kimiriri piiriikiti ipiro mayimpiporipayi, iriira piwamainiri wathata-tsiri piratzi poimosirinka-wajiri.’

³¹ Ari yakanaki iriri, ikantziri: ‘Notomí, pasi piwiro pisaiki-motakina awiroka, maaroni okaratzi nasitari, awiroka asitaro maaroni.

³² Irootaki ankimo-siritan-tyaari iroñaaka, tima yoka pirintzi, kamawitaka, iro kantacha añaaji iroñaaka. Ipyaawitaka iñiitairi iroñaaka.’ ”

§ 15:17 iwatziiita = oshiki pan * 15:23 ipiraitari = vaca † 15:29 apira = cabra

16

Isiyaka-wintai-tziri kaari-pirori impirataari

¹ Ipoñaa ikantakiri aajatzi iyomitaani: “Tzimatsi atziri ashaaranta-chari. Itzimi impiratani-payi. Okanta aparoni kitaitiri tzimatsi pokaintsiri, ikantai-takiri ashaaranta-chari: ‘Yoka ijiwari pimpiratani, yaparata-kimiro piwaararo.’

² Ikanta yoka ashaarantaniri ikaimakiri impiratani, isampitakiri: ‘¿Paitama pantakiri? Nokimaki ikantaitana. Nonintzi piñaakainaro okaratzi pantawaita-kinari. Tima ari okarata-paaki pijiwatziri nompiratani-payi.’

³ Ari ikanta-siritanaki yoka impirataari: ‘¿Tsika nonkantyaaka iroñaaka? Imisitowa-tyiina impiratanari. Ti noyotiro nompanki-waiti, aririka nonkamitanti impasitai-tyaana, oshiki nompasiki-wintyaa.’ *

⁴ Ikanta-sirtzi: ‘Noyotaki paita nantiri yaakamiithatan-taityaanari pankotsiki-payi aririka imisitowai-takina.’

⁵ Yapatotakiri ikaratzi iriiwitziriri iwinkathariti, ikantakiri itarori: ‘¿Tsikama ikaratzi piriwitziri nowinkathariti?’

⁶ Ikantzi irirori: ‘Oshiki inchatonaa okaratzi niriiwitziriri tsika iwaitzi yiinkantsi.’ Ipoñaa ikantziri: ‘Iroka piriwitsiri, sintsiini pisankinati, apatziro kashitani onkaratai inchatonaa piriwitiri.’ †

⁷ Ipoñaa isampitakiri pasini ikantziri: ‘¿Awiroka tsikama okaratzi piriwitziri?’ Ikantzi: ‘Oshiki ipiyota-koitziri pankirintsi niriiwitziri.’ Ipoñaa ikantziri aajatzi: ‘Iroka piriwitziri, pisankinati, apatziro kapichiini onkarataji ipiyota-koitziro pankirintsi piriwitziri.’ ‡

⁸ Ikanta yoka pinkathari, iñaakan-takiri impiratani iñaakirira omatatziiri iyotzi tsika ikinakairo kantain-chari. Arira ikantayitari atziri-payi iroñaaka, oshiki iyotzi tsika ikinakairo yaakamiithatan-tyaariri ishininka, yanairi tsika ikanta kimisantzin-kariiti.” §

⁹ Iro ikantan-tanakari Jesús: “Ontzima-tyiira piyoti paakamiithatan-tyaaro pashaaranta-yitari iroñaaka onkanta-wityaa ti apanta-piroyaaro, irootaki yaakamiithatan-taityaamiri apaata awiroka inkitiki.

¹⁰ Itzimi-rika yawiintaitari kapichiini, iriitaki yawiinta-piroi-tajyaa. Itzimi-rika kaari yawiintaitari, iriitaki mapirotaironi airo yawiinta-piroi-taari.

¹¹ Tirika yawiintai-tyaami impaitimiro owaararontsi kaari kaptirotatsini aka, tikatsira awiintyaamini impimiro iroopirotatsiri.

¹² Tirika pawiintyaari awiroka asinintsi, tikatsira opimini awiroka pasityaari.

¹³ Tikatsi matironi yantawaitiniri apiti ompiratan-taniri. Tima aparoni ininta-piroti imonkaratiniri impiratariri, iriima pasini inkisaniinta-nakiri. Ari okantari aajatzi: Tikatsi matironi yantiniri Pawa inintziri irirori, aririka inkinkithasirita-kotai-tyaaro awaararontsi onkimiwaita-nakyaaro iroomi ompiratyaaari.”

¹⁴ Ari ikaratzi ikimajiitaki Nasitantaniri, tima irijatzi niwitarori awaararontsi, isironta-wintakari Jesús ikimiri ikantayitakiri.

* 16:3 pankiwai = kiyamori † 16:6 oshiki inchatonaa = okaratzi 100; kashitani = okaratzi 50 ‡ 16:7 oshiki ipiyota-koitziri pankirintsi = 100 ipiyota-koitziro; kapichiini pankirintsi = 80 ipiyota-koitziro § 16:8 kimisantzin-kariiti = itomiiti kitainkari

¹⁵ Ipoñaa ikantanakiri: “Piyotzi pitzikaa-winta-jiita awiroka airo iyotantami atziri, iro kantacha iyotzimiro Pawa okaratzi pikinkisiryaay-itakari. Tima okaratzi iroopirotzi-mowitariri atziri, ipinki-matziro Pawa.”

Ikantakaan-taitziri aajatzi tsika okanta-kota ipinkathari-wintantaji Pawa

¹⁶ “Tima pairani ikinkithata-koitakiro Ikantakaan-taitani aajatzi isankinari Kamantan-tzinkari-payi. Opoñaa ikinkithataki Juan. Ari ikimawa-kirori iroñaaka atziri-payi Kamiithari Ñaantsi tsika okanta-kota ipinkathari-wintantaji Pawa. Oshiki inintajiitaki iñiuro okimiwaitakaro isintziiti aririka iwayeritayaa.

¹⁷ Ti ompomirintsityaa apirotajyaa apaata kipatsi aajatzi inkiti, iro kantacha airo apiro-tzimaitaa Ikantakaan-taitziri okaratzi yaniini-yitatsiri.”

Iyomitaantzi Jesús ikantzi: “ti onkamiithati pookiro piina”

¹⁸ “Itzimi-rika ookironi iina, aririka yaaji pasini kooya, imayimpi-wintakiro itawitarori. Ari ikimitari aajatzi aajironi kooya yookiri oimi, imayimpitaki irirori.”

Ashaaranta-chari aajatzi Lázaro

¹⁹ “Tzimatsi aparoni atziri ashaaranta-chari, owaniinkaki okanta ikithaata-piintari. Yaakowintaro kitaitiriki yoimosirinka yanintaa-waita iwatzii-waita. *

²⁰ Tzimatsi aparoni asinonkainkari ipaita Lázaro, ithonka ipathaa-waitaki yoka. Ari inaryaa-piintaka intakiroki iwanko ashaarantaniri.

²¹ Iriitaki nintatsiri iyoyajiro iwaryaa-yitziri iwariti ashaarantzinkari. Ari ipokiri otsitzi-payi ithotzi-tziri iwathaaro.

²² Okantaka apaata kamaki asinonkainkari, yaanakiri Imaninkariti Pawa, jataki isaikira Abraham. Ari ikimitakari ashaarantaniri kamaki aajatzi irirori, ikitaitakiri.

²³ Ikanta anta sarinka-winiki, oshiki ikimaatsi-waitaka yoka ashaaranta-witachari. Yaminaki intaina iñaatziiri Abraham itsipatakari Lázaro.

²⁴ Ari ikaimawitakari, ikantziri: ‘Chariní, Abraham, pinisironkatajyaana. Pintyaankiri Lázaro yamaa-jaitakina kapichiini nijaa nirawakiita, tima imapirotakina otasiniintakina paamari.’

²⁵ Ikantanaki Abraham: ‘Nochariní, pisirityaaro piwaararo pairani, aajatzi ikimita Lázaro isirityaaro ikimaatsi-waitakari. Iro kantacha kimosiri ikanta irirori aka, irooma awiroka ontzimatyii pinkimaatsi-waitajyaa.

²⁶ Tikatsi pinkini pimpoki, tzimatsi antaroiti impirita otzikairi, airo okantzi naaka nojata-sitimi.’

²⁷ Ari ikantawita irirori: ‘Pinkimi nokantzimi chariní, pintyaanti jatatsini isaiki noshininka-payi. †

²⁸ Tzimatsi anta nirintzi-payi, pinkamantiri airo ipokanta irirori aka, oshiki ikimaatsi-waitaita aka.’ ‡

* **16:19** owaniinkaki okanta ikithaata-piintari = jonkiro-masita-tsiri † **16:27** noshininka-payi = iwanko apaá ‡ **16:28** nirintzi-payi = ikaratzi 5 nirintzi

²⁹ Ari ikantzi Abraham: ‘Tzimatsi ikantaki isankinariki Moisés, tzimatsi aajatzi ikantayitakiri Kamantan-tzinkari-payi, irootaki inkimisantiri.’

³⁰ Ikantzi ashaaranta-witachari: ‘Airotyaami, chariní, Abraham. Tzimatsi-rika aparoni kamatsiri kamantairini añaatsiri atziri, ari iwashaantairo kaari-pirori yamiyitari.’

³¹ Aikiro ikantana-kitzii Abraham: ‘Tima ti inkimisantaitiro isankinari Moisés aajatzi Kamantan-tzinkari-payi, airotyaa ikimisantaa-jitziri inkaman-tawityaari piriinta-chani kaminkari.’ ”

17

Airo pantakaan-tziro kaari-pirori

¹ Ipoña a ikantanakiri Jesús iyomitaani: “Ari intzima-piintatyii tzipina-siririiti. Iriima antakaan-tironi kaari-pirori, inkantamachiitiri yoka. * ”

² Mt 18.6, Iro kamiithatatsi inthata-kaiti-nirimi mapi ikintsiki, iwiinkai-takiri inkaariki, ari onkantyyaa airo ikaaripirota-kaantanta. Tima Mt 18.6, itzimi-rika antakaa-kirini kaari-pirori kimitaariri iintsi yawintaa-janara, aritaki iwasankitai-tajiri. †

³ Ontzimatyii paamawintyyaa awiroka. Tima intzimi-rika aparoni pikarajitzi antzi-motimini kaari-pirori, piyomitairi. Aririka iwashaanta-najiro yantayi-witakari, pimpyaakotiro yantzimowitakamiri.

⁴ Ari okimitari aajatzi. Aparoni atziri tzimatsiri oshiki yantzi-motapiinta-kimiri, oshiki yapii-yapiitiro aparoniki kitaitiri, ontzima-tyiira papii-papiitiri pimpyaakotiri aririka impoka-sita-piintimi inkowakotimi pimpyaakotairi.” ‡

Pawintaa-pirota-kaiyaana

⁵ Ari ikantanakiri Tyaantariiti yoka Jesús: “Pinkathari, nonintzi pawintaa-pirota-kaiyaana.”

⁶ Ikantzi Jesús: “Onkanta-wityaa kapichiini pawintyaari Pawa, aritaki pisirinkakiro antaroiti pankirintsi katziyain-chari, pinkantiro: ‘Pisirinki, pinkatziyi anta inkaariki.’ Aritaki osirinkanaki.” §

Yantayitiri ompirataari

⁷ “Aririka intzimi pimpiratani, piñaawajiri yariitajyya ikyaawaniwaitzi piwaniki, yaamaako-wintari pipira ¿arima pinkanta-wajiri: ‘Pakyoota-pajina?’ ”

⁸ airo, apatziro pinkanta-wajiri: ‘Pinkotsitapaji owaritintsi. Pintharokyaati piyiitina, nowawakyaata, nirawakiita aajatzi. Ompoña pampoiti awiroka piwajyya.’

⁹ ¿Arima pimpaasoonkitakiri okaratzi yantiri pimpiratani? Airo.

¹⁰ Arira pinkimityaari aajatzi awiroka, aririka pimonkaratakiro okaratzi inintakaimiri Pawa, pinkanti: ‘Airo akimosiriwinta-waita impiraitai, tima apatziro amonkara-matsitiro okaratzi ininta-kayitakairi antiro.’ ”

Yisita-kota-kaitziri 10 pathaa-waita-tsiri

* 17:1 tzipina-siri = antziwa † 17:2 mapi = mapi itononkan-taitari ‡ 17:4 oshiki yapii-yapiitiro = 7 yapii-yapiitiro § 17:6 kapichiini = yaniinuta-tsiri osiyarori okithoki mostaza; antaroiti pankirintsi = sicómoro

¹¹ Ipoñaa iwaanaka Jesús ijatiro Aapatyaawiniki, ikinanakiro tsika owiraa-thapi-yitaro iipatsiti Ositikii-toni-satzi aajatzi Tapowini-satzi.

¹² Ikanta yariitaka nampitsiki, ari imonthaakari ikaratzi 10 antziri pathaa-rontsi, intaina ikatziya-jiitaka.

¹³ Ikaimajiitzi, ikantzi: “¡Yomitaanari Jesús, pinisironkatyaana naaka!”

¹⁴ Ari yaminanakiri irirori, iñaatziiri ikatziya-jiitaka, ikantziri: “Pijata-sitiri Ompira-tasorintsitaari yaminawa-kimiro piwathaaro.” Ikanta ijajiitanaki, omapoka-sitaka opyaanaka ipathaaro, isitakoyitanaji.

¹⁵ Ikanta iñaakiro yisita-kotaji aparoni pathaa-waiwita-tsiri, ki-mosiriwintaka ipiyaja irirori, antaro iwisiryaawintakari Pawa.

¹⁶ Ityiirowa-sita-paakari Jesús, ipaasoonkita-paakiri. Yoka piyachari Ositikii-toni-satzi inatzi.

¹⁷ Isampita-wakiri Jesús, ikantziri: “¿Tima 10 ikaratzi isita-kotaatsi, tsikama ikinakiza pasini?”

¹⁸ Tikatsira aparoni noshininka piyajatsini impaasoonkitajiri Pawa, apatziro ipiyajaro noshininka-niro.”

¹⁹ Ari ikantanakiri Jesús pathaa-waiwita-chari: “Pinkatziyanaji, pijatai. Iroora isitakotaa-jimiri pawintaajana.”

Itantana-kyaarori impinkathari-wintan-taiti
(Mt. 24.23-28,36-41)

²⁰ Ikanta Nasitantaniri isampita-nakiri Jesús, ikantziri: “¿Tsikapaite itantana-kyaarori impinkathari-wintantaji Pawa?” Yakanakiri irirori, ikantziri: “Aririka impinkathari-wintantaji Pawa, tira osiyaaro okaratzi koñaanita-tsiri.”

²¹ Airo ikantaitzi: ‘Iroka aka. Jironta anta.’ Tima aritaki pinkathari-siri-wintantai Pawa.”

²² Ipoñaa ipithoka-sita-nakari iyomitaani, ikantziri: “Ari pinintawitajyaa apaata piñiirimi kapichiini yoka Itomi Atziri, airo okantatzimaita.

²³ Ari pinkimaki inkantaiti: ‘Yoka aka.’ Pasini kantatsini: ‘Jiirinta anta.’ Airora pijata-sitziri, airo piyaatziri aajatzi.

²⁴ Aririka impiyi Itomi Atziri, inkimita-pajyaaro omoriki ookatharontsi, itanakyaaro tsika owiraaro kipatsi irojatzitzi tsika anta othapiki-tapaja.

²⁵ Iro itawakyaaroni iñiitawakiro inkimaatsitaityaa antaroiti, imaninta-waitiri yokaiti atziri-payi tzimayita-tsiri iroñaaka.

²⁶ Tima onkimityaaro tsika okanta pairani ainiro isaikawita Noé. Ari onkimitzi-tajyaari aajatzi aririka impoki-mataji Itomi Atziri.

²⁷ Onimowaitziri atziri iwawaiyita, yirawai-jiitzi, yaawakaiyita. Irojatzitzi ikyaanta-nakari Noé pitotsiki iwitsikakiri. Okanta oonkanaka kipatsiki, apirotakiri ipiinkaki atziri.

²⁸ Ari onkimita-jyaaro isaikawita pairani Lot. Onimotziri atziri iwajiita, yirawai-jiitzi, iyompari-waijiita, ipankiwai-jiitzi, iwitsika-jiitzi iwanko.

²⁹ Iro kantacha monkarata-paaka kitaitiri isitowan-tanakari Lot nampitsiki Paamaa-riniki, omapoka-sitaka oparyaa-paaki antaroiti paamari kitiri-moito okantaka, apirotakiri maaroni atziri itaaja.

³⁰ Ari onkimitaa-jyaari aajatzi aririka impiyi Itomi Atziri.

³¹ Pisaiki-rika intakiroki piwanko, ari pimpoñiiyaa pisiyanaki, airo pikyaa-panaatzi paapanaati piwaararo. Piwaniki-rika pisaiki, airo pipiya-panaata.*

³² Pinkinkisiryaa-kotiro okaratzi awishi-mota-kirori iina pairani Lot.

³³ Ikaratzi yantasiwaitari apaniroini yawisakotan-tajyaari, aritaki impyaasi-waitajyaa. Iriima inkarati kamawintinani, aritaki yawisako-siritai.”

³⁴ Aikiro ikantatzii Jesús: “Tzimatsi tsipata-wakaa-chani imayi, yaitaji aparoni inkitiki. Iriima pasini yookaita-najiri.

³⁵ Tzimatsi apiti kooya tsipata-wakaa-chani ontononka-waiti, yaitaji aparoni inkitiki, irooma pasini yookaita-najiro.

³⁶ Isaiki apiti antawaita-tsiri iwaniki, yaitaji aparoni inkitiki, iriima pasini yookaita-najiri.” †

³⁷ Opoñaa isampita-nakiri ikantzi: “¿Tsikatyaa anta omatajyaa-rika Pinkathari?” Ikantzi Jesús: “Ikimitara añaaapiintziri amimpori ishonka-jiita, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okimitari aajatzi aririka piñaayitakiro okaratzi nokinkithata-koyita-kimiri, piyotzira irootaintsi nompiyi-mataji.”

18

Ikinkithata-koitziro kinankaro aajatzi kaari-pirori pinkathari

¹ Ipoñaa isiyakaa-winta-nakiro Jesús onkantyyaa yamana-piintan-taityaari, airo okantzimo-niinta-waitantari.

² Ikantzi: “Tzimatsi aparoni nampitsi, ari isaikiri kaari-pirori jiwari, ti impinkathatiri irirori Pawa, aajatzi atziri-payi ti impinkathatiri.

³ Ari osaikiri aajatzi aparoni kooya kinankaro. Opoka-sita-piintakiri kaari-pirori jiwari, okantziri: ‘Nonintzi pinkaiminari kisaniintanari, piwitsikinaro awishi-mota-kinari.’

⁴ Ti inintawityaa jwarika. Ipoñaa ikanta-siritaki: ‘Ti nompinkathatiri Pawa, aajatzi nokimitajiri atziri.

⁵ Iro kantacha ontzimatyii nantiniro kamiithari onintziri iroka kinankaro. Nosamaro = kari aririka oñaasirinkina ompiya-piyata-sitina.’ ”

⁶ Ikantzi Jesús: “Pikimakiro ikanta-siritakiri kaari-pirori jiwari.

⁷ Iriira mapirotzirori Pawa, airo ishinta yantainiri kamiitha-yitatsiri ikaratzi iyosiiyitairi irirori, itzimi aakowinta-naarori yamanairi kitaitiri aajatzi tsitiniri.”

⁸ Aikiro ikantatzii Jesús: “Airora oshiintanaki yantantai-tyaarori kamiithari. Iro kantacha aririka impiyapaaki Itomi Atziri, ¿aikiroma iñaapaatyii awintaa-piintyaarini kipatsiki?”

Isiyakaa-wintai-tziri Nasitantaniri aajatzi sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki

⁹ Tzimatsi kinkisiryayitachari kamiithasiriri inatzii. Iro kantacha imaninta-siri-waitziri pasini atziri. Irootaki isiyakaa-wintan-tanakariri Jesús, ikantzi:

¹⁰ “Tzimatsi apiti atziri jatatsiri Tasorintsi-pankoki yamani. Nasitantaniri inatzii aparoni, iriima pasini iriitaki sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki.

* 17:31 intakiroki = jinoki okanta-pankaata pankotsi † 17:36 Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro maaroni iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi

¹¹ Ikatziya-paaka Nasitantaniri yamani, ikantzi: ‘Pawa, antaroiti nopaasoonkitzimi, tima ti nonkimityaari naaka pasini atziri, kosintzi inatzii, kaari-piro-siri ikantaka, mayimpiri inatzii, ari ikimitakari yoka sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki.

¹² Apiti napiitziro notzita-piintaro nowariti tikira ariitapajyaa pasini kitaitiri imakoryaan-taitari, nasitakaa-piintari Pawa kiriiki ikaratzi ipinaitanari.’ *

¹³ Ikanta sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki, ikatziya-paaka irirori intyaatsikaini, oiyoota-paaka yamani ti yamini jinoki. Tima antaro okantsi-mosiryaa-nakari, ikantzi: ‘Pawá, pinkawinthayina naaka, kaari-piro-siri nonatzii.’ ” †

¹⁴ Ikantzi Jesús: “Iriitakira yaakamiithai-tajiri yoka, kamiithasiri ikanta ijataji iwankoki, ti inkimityaari pasini. Tima inkarati nintasi-waita-chani impinka-thaitiri, aritaki intsinampa-sirita-kayi-tairi. Iri-ima tsinampa-waiwita-chari iriitaki impinkatha-ritakai-tajiri.”

Itasonka-wintziri Jesús intsi-payi

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Ari yamaita-paakiniri Jesús intsi-payi, ikantai-tapaakiri: “Nonintzi piwasi-patzii-totiri nintsiti, pintasonka-wintiri.” Ikantzi iyomitaani Jesús: “Airo piñaasirinkiri Awinkathariti.”

¹⁶ Iro kantacha ikaima-kota-nakiri Jesús, ikantziri: “Pisinitiri intsi-payi impoka-siti-naata. Airo pithañaana. Tima inkarati kimitajyaarini irirori, iriitaki ñaajaironi ipinkathari-wintantai Pawa.

¹⁷ Airorika ipinkathai-tziri Pawa inkimita-koityaari ikantaka intsi-payi, airo iñiitajiro ipinkatha-ritai. Omapiro.”

Jiwari ashaaranta-chari

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ Ikanta aparoni jiwari isampitakiri Jesús, ikantziri: “¡Kamiithari yomitaan-tanarí! ¿paitama nantajiri nasi nowanta-jyaarori nañaaji?”

¹⁹ Ari yakanakiri Jesús, ikantzi: “¿Paitaka pikantan-tanari: ‘Kamiithari pinatzi?’ Apanirora ikantakaaro Pawa ikamiithatzi, tikatsi pasini.

²⁰ Piyota-kota-kiroma Ikantakaan-taitziri:

Airo pimayimpitzi.

Airo piwamaantzi.

Airo pikositzi.

Airo pithaiya-kotanta.

Pimpinkathatairi piri aajatzi piniro.”

²¹ Yakanaki irirori, ikantzi: “Yomitaanarí, Nomatakiro maaroni irojatzi nitanakaro paironi ainiro nintsita-paaki.”

²² Ikanta ikimakirira, ikantzi Jesús: “Tzimatsi aparoni kowityaa-painchari kaari panti. Pimpimantiro maaroni tzimi-motzimiri, pim-piri asinonkainkari, tima osiyawaitakaro piwaa-ranta-jyaami inkitiki. Aririka pimatakiro pimpoki, piyaatina.”

²³ Ikanta ikimawakira jiwari, owasiri ikantanaka, tima ashaaranta-pirotzinkari inatzii.

* **18:12** asitakaa = iro aparoni yasita-kayi-tariri Pawa, iyosiitai-takiri okaratzira 10 † **18:13** okatsitzi-mosiryaa-nakiri = iposa-sipaniita-nakityaa (Tima irootaki yamiyitari Judá-iti tzimatsi-rika katsitzimo-sirtziriri.)

²⁴ Ikanta iñaakirira Jesús antaroiti iwasiritanaka, ikantanaki: “Oshiki ompomirintsitzi-motyaari ashaarantzinkari ijataji ipinkatha-ritajinta Pawa.

²⁵ Tima oshiki ipomirintsitaro ikyaakoitari inkyaan-tyaaro yanini omoro. Iri mapirota-chani ashaarantzinkari impomirintsita-jyaaro inkyaaji ipinkathari-tzinta Pawa.” ‡

²⁶ Ari ikantayitanaki ikaratzi kimakiriri, ikantzi: “¿Niinkama awisakotaa-tsini?”

²⁷ Ikantzi Jesús: “Tzimayitatsi opaita pomirintsitzi-moyitariri atziri, iriima Pawa ti ompomirintsitzi-motyaari.”

²⁸ Ipoña ikantanaki Pedro: “Yoka nokarajiitzi nonintzi noyaatajiitimi, tima nookayita-nakiro okaratzi tzimi-motanari.”

²⁹ Ikantanaki Jesús: “Omapiro, tzimayitatsi nintana-jirori impinkathari-wintairi Pawa, irootaki yookan-tanakarori iwanko, asitariri, iririntzi, iina, itomi.

³⁰ Aritaki iñaajiro ontzimi-motairi oshiki, anaanakiro okaratzi yookawita-nakari. Tima apaata aritaki iñaajiro irasi iwiro yañaayitaji.”

Yapiitajiro Jesús ikamanta-kota iwamaitiri

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Ikanta yapatotajiri Jesús 12 iyomitaani, ikantajiri: “Ajatatziira iroñaaka Aapatyaawiniki. Ari omonkaratyaari okaratzi isankinatakiri pairani Kamantan-tzinkari tsika inkantaitiri yoka Itomi Atziri.

³² Tima iwawisaa-kiniri wirakocha-payi. Ari iithainkimaawaitaitiri, inkimaatsita-kaityaari, inchoonta-poro-waitaitiri.

³³ Aririka ithonkakiro impasawaitaitiri, iwamaitakiri. Iro mawatapain-tsiri kitaitiri, aritaki yañaaji aajatzi.”

³⁴ Titzimaita inkimatha-jiitiro ikaratzi kimawita-kariri, ti iyojiiti opaita-rika iñaawintziri, tima ti inintaiti ikimathata-kaitiri iroka-payi.

Yaminakai-tajiri Kasiryaari-satzi

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Ikanta yariitzi-mataka Jesús nampitsiki Kasiryaari. Ari isaiki aparoni mawityaakiri awotsi-nampiki ikampitantzi impasitai-tyaari.

³⁶ Ari ikimaki mawityaakiri, isampitakiri ikaratzi awisayita-tsiri atziri, ikantziri: “¿Paita awisatsiri?”

³⁷ Ikantai-tanakari: “Ipokatzi Jesús poñaachari Kasiyakaawiniki.”

³⁸ Iroora ikaiman-tanakari, ikantzi: “¡Jesús! Ikasiya-kaitani pinkatharini David, pinisironkatyaana!”

³⁹ Ikisatha-witanakari ikaratzira jiwatanain-tsiri imairitan-tyaari. Aikiro ikaima-nakitzi sintsiini, ikantzi: “¡Ikasiya-kaitani pinkatharini David, pinisironkata-jyaana!”

⁴⁰ Katziya-paaka Jesús, ikantzi: “Pamakinari aka.” Ikanta yamaita-paakiniri, isampita-wakiri.

⁴¹ Ikantziri: “¿Tsikama pinintzi nonkantajimi?” Yakanaki mawityaakiri, ikantzi: “Pinkathari, nonintzi nonkiryaaji.”

⁴² Ikantzi Jesús: “Kantatsi pinkiryaaji, irootaki isitakotaa-jimiri pawintaajana”

‡ 18:25 ikyaakoitari = camello; yanini omoro = imoroki kithapi

⁴³ Apatha-kirotanaji yaminawaitanaji kamiitha, iyaatanakiri Jesús, kimosiriwinta ikantawinta-nakari Pawa. Ikanta iñaakiri atziri-payi, imatanakiro iriroriiti iwisiryaawinta-nakari Pawa.

19

Jesús aajatzi Zaqueo

¹ Ikanta yariita-paaka Jesús Kasiryaariki, yaniita-paakiro maaroni nampitsi.

² Ari isaikiri anta aparoni atziri ipaita Zaqueo. Iriitaki ijiwari sintsiwintan-tatsiri yamaitiniri kiriiki, iwakiri jiwari wirakochaiti, ashaarantzinkari inatzii Zaqueo.

³ Ininta-pirotaki irirori iñiiri Jesús. Iro kantacha ti onkanti iñiiri, oshiki atziri otzikaa-kiriri, tima ikaa-porityaakitsini.

⁴ Ikanta ijiwatanaki Zaqueo, atiitapaaki inchatoki onkini iñiiri Jesús, aririka inkinapaaki tsika isaikaki.*

⁵ Ikanta yariita-paaka Jesús yatiita-paakira Zaqueo, yaminapaaki isaikakira jinoki, iñaapaakiri, ikantziri: “Zaqueo, payiiti sintsiini, tima nosiritatyaro nomayi-motimi piwankoki.”

⁶ Sintsiini yayiitanaki Zaqueo. Kimosiri ikanta yaanakiri iwankoki.

⁷ Ikanta iñiitakiri, ikisi-mata-nakiri atziri-payi yoka Jesús, ikantajiti: “¿Paitama ikyaa-wankotan-tariri kaaripiro-sirita-tsiri?”

⁸ Ipoña ikantzi Zaqueo: “Pinkathari, ari nopakiri asinonkainkari kashitani nowaararo. Tzimatsi-rika namatawitakiri nokositziri, aritaki noipyaa-jiniri okaratzii nayitakiriri onkarati 4.”

⁹ Ikantanaki Jesús: “Iroñaaka piñiiri pawisako-siritaji awiroka aajatzi ikaratzii saika-wankotzimiri. Tima awirokatakiri iriipirori icharini Abraham.”

¹⁰ Tima irootaki ipokantakari Itomi Atziri yamina-minatairi ikaratzii pyaawitain-chari iwawisaako-siri-yitajiri.”

Isiyakaa-wintai-tziri 10 kiriiki

¹¹ Irojatzii ikimisanta-jiitakii atziri ikinkithata-kairira Jesús. Ipoña isiyakaa-winta-nakiniri, isiyakaantakii atziri-payi koñaaroini impinkathari-wintantajii Pawa, tima irootaintsi yariitzi-majiityaa Aapatyaawiniki.

¹² Ikantanakii: “Tzimatsi aparoni iriipirori atziri ijataki pasiniki nampitsi, impinkatha-ritakaitiri, ompoña impiyi inampiki.

¹³ Yapatota-nakiri 10 impiratani, ipanakiri ikaratzii 10 kiriiki, ikantanakiri: ‘Pantawaita-kairi kiriiki nopayita-kimiri, irojatzii nompiyantapaa-kyari.’ †

¹⁴ Iro kantacha tzimatsi ishininka kaari nintirini impinkathari-wintanti. Ityaankaitakii kantirini: ‘Ti noninta-jiitiri impinkathariti.’

¹⁵ Iro kantacha, tima ipinkatha-ritakai-takiri ipiyajara. Yapatotapajiri impiratani-payi ipanakiri kiriiki, inintzi iñiiri tsika ikanta yantawaita-kaakiri iiriikiti.

¹⁶ Yitapaakaro ipokakii aparoni, ikantapaakii: ‘Pinkathari, noshikyaakiri piiriikiti, naaji pasini ikaratzii 10.’

* 19:4 incható = sicómoro † 19:13 kiriiki = mina (Iñaantai-tyaari yaitiri aparoni mina, ontzimatyii yantawintaitiri inkarati mawa kasiri.)

17 Ikantanaki irirori: ‘Ariwí nompiratani, yotasiriri pinatzii. Kapichiini ikarawita kiriiki pikimpoyaakiri, aritaki piñaakiro pijiwawintiro onkarati 10 nampitsi.’

18 Ari ipokapaaki pasini impiratani, ikantapaaki: ‘Pinkathari, noshikyaakiri piiriikiti, naaji pasini ikaratzi 5.’

19 Aajatzi ikantanakiri irirori: ‘Ari pinkimityaari awiroka, ari pijiwawintai onkarati 5 nampitsi.’

20 Ipokapaaki pasini, ikantapaaki: ‘Pinkathari, yoka piiriikiti kami-itha noponata-kimiri.

21 Tima antaroiti notharowakakami pimapirota-tziiro pimasirinkata, sintsiini pantawaita-kaantziri piiriikiti, ari okanta pishikyaan-tariri.’

22 Ikantanaki irirori: ‘Kaari-pirori nompiratani pinatzii. Awiroka atsipityaaroni okaratzi pikanta-kinari. Piyowitaka aritaki nonkisakimi airorika pishikiyiri kiriiki,

23 piñaawitaka airo pimatziro pishikiyiri awiroka, paminimi antawaita-kayi-rinimi, ari ishikiniintakimi kiriiki, iriitaki pimpawajinarimi nopiyaka iroñaaka.’

24 Ipoña ikantziri piyotain-chari atziri: ‘Paapithatiri kiriiki, pimpiri oshikya-kiriri ikaratzi 10.’

25 Ikantajjitanaki atziri: ‘Pinkathari, ¿paitama impantai-tyaariri, tima tzimaki irirori ikaratzi 10 kiriiki pipakiriri?’

26 Aikiro ikantazii asitariri iiriikiti: ‘Itzimi-rika otzimi-motakiri, ari ontzimi-motajiri oshiki. Iriima kaari otzimi-motzi, imapiroi-tairi yaapithai-tairi okaratzi tzimimo-witariri.’

27 Ikantaki aajatzi: ‘Pamakiri ikaratzi kisaniiintanari kaari nintatsini nompinkathari-wintiri, nonintzi noñiiri piwishiri.’ ”

Ariitaja Jesús Aapatyaawiniki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

28 Ithonka-kiro Jesús ikantakiri, jiwatanaki ijatziro Aapatyaawiniki.

29 Ikanta yariitzi-mataka nampitsiki Chochokipankoniki aajatzi Asinonkaa-pankoni omontitakari otzisi Yiinkakiiroi-toni. Ari ityaan-takiri apiti iyomitaani,

30 ikantakiri: “Pijati nampitsiki amontitakari, ari piñiuro inthata-kotyaa kiripiri piratzi, tikira ikyaakoi-tariita. Pinthataryaa-kotiri, pamakinari aka. †

31 Aririka isampii-tawakimi: ‘¿Pinkanti-rika pithataryaa-kotan-tariri ipiraitari?’ Pinkanta-nakiri awiroka: ‘Inintatziiri Pinkathari.’ ”

32 Jaitijjitanaki ityaantai-takiri, iñaakiro okaratzi ikantai-takiriri.

33 Ithataryaa-kota-paakiri kiripiri ikyaakoitari. Isampita-wakiri asitariri, ikantziri: “¿Pinkanti-rika pithataryaa-kotan-tariri?”

34 Ikantanaki irirori: “Inintatziiri Awinkathariti.”

35 Irootaki yamanta-kariri. Iwankita-kiniri manthakintsi im-itzikaraki, ikyaa-kota-nakari Jesús.

36 Ikanta yaniita-kaanakiri Jesús kiripiri ikyaakoitari, imaaronka-sitai-tanakiri manthakintsi onkantyyaa owaniinkatan-tyaari awotsiki tsika inkinanakira.

† 19:30 ipiraitari, ikyaakoitari = asno, burro

³⁷ Ikanta yoirinki-mataja otzisi Yiinkakiiroi-toni, ari ikaimajiitanaki iyomitaani-payi Jesús ikaratzi piyowinta-kariri. Ikimosiri-wintanaki Pawa, iwisiriyaa-winta-nakari, iñaayita-piinta-kirora itasonka-wintantaki Jesús.

³⁸ Ikantajiitzi:

¡Korakitataiki awinkathariti!

¡Tasonka-wintaari ikantaja, tima Pinkathari inatzii otyaanka-kiriri!

¡Isaikakaa-yitai kamiitha nampitarori inkitiki!

¡Iro kamiithata-jitatsi otzimi-motziri iwaniinkaro Pawa nampitarori ojinoki-pirotzi inkiti! §

³⁹ Ikanta Nasitantaniri saikayitain-tsiri aajatzi anta, ikantakiri Jesús: “Yomitaan-tantaniri, pinkisa-thatiri piyomitaani.”

⁴⁰ Yakanaki Jesús, ikantzi: “Aririka noimairintakiri ikaratzi kaimayitain-tsiri, kimitaka ari onkantakimi onkaimanakimi mapi.”

⁴¹ Ikanta yariitzi-mata-paaka Jesús Aapatyaawiniki, iraa-kota-paakaro iñaapaakiro.

⁴² Ikantzi: “¡Oshiki okamiithataki pikimathatan-tyaarori, iroora kitaitiri piñaanta-jyaarori pisaiki kamiitha! Iro kantacha airo okanta tima mawityaaki ikantakai-takami.

⁴³ Tima irootaintsi impoki kisaniiintzimiri, iwitsikayita-sita-paakimi yapirotan-tyaamiri. Inthonka intapota-paakimi tsika owiraa pitanto, airo piñiiro tsika pinkini pisiyi.

⁴⁴ Ari imporokai-takimi, yasitaiyii-tyaari maaroni. Airo iñiitajiro mapipayi okaratzi wiwiryayitachari iroñaaka, okantakaan-tziro ti piyotawakiri itzimi pokasita-kimiri.” *

Imisitowiri Jesús pimanta-yitatsiri tasorintsi-pankoki

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Kyaapaaki Jesús Tasorintsi-pankoki, imisitowa-paakiri pimanta-yitatsiri ikaratzi amananta-yitatsiri aajatzi. †

⁴⁶ Ikantai-tziri: “Isankinai-takiro pairani iñaawaitzi Pawa, ikantzi: Nowanko onatzii iroka, aritaki yamana-piintai-tinari. Iro kantacha awirokaiti, aritaki pamatawitanta-piintaki pipimanta-yitzi, pikimita-kaantakiro kosintzi-panko.”

⁴⁷ Ari ikantapaa-kityaa Jesús iyomitaantzi maaroni kitaitiri Tasorintsi-pankoki. Iro kantacha yoka ijiwari Ompira-tasorintsitaari, Yomitaantaniri aajatzi Antari-konaiti, yamina-minatakiro tsika inkinakairo iwamaakaantiri.

⁴⁸ Ti onkanta-tzimaityaa iñii tsika inkinakairo, tima aamawintaa ikantajiitaka atziri-payi ikimisantziri Jesús.

20

Isintsinka Jesús

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ Ikanta iyomitaakiri Jesús maaroni atziri anta Tasorintsi-pankoki tsika okanta-kota Kamiithari Ñaantsi. Ipoka-sita-paakiri ijiwari

§ 19:38 Korakitataiki apinkathariwi = Hosana; otyaanta: wairontsi * 19:44 Tzimayitatsi sankinarintsi tsika iñiitziro aajatzi iroka ñaantsi “iriitaki Pawa pokasita-kimiri.” onasiyita ñaantsi-payi † 19:45 Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro owiraantarori iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi

Ompira-tasorintsitaari, itsipatakari Yomitaan-tzinkari-payi aajatzi Antari-konaiti.

² Isampita-paakiri Jesús, ikantziri: “Pinkantina, ¿ninkama tyaanka-kimiri piñaakantiro pitasorinka?”

³ Ari yakanaki Jesús, ikantziri: “Tzimatsi aajatzi nosampitimiri naaka, ontzimatyii pakina.

⁴ Tima ikiwaatantaki pairani Juan, ¿Paitama otyaanka-kiriri? ¿Iri-ima Pawa? ¿Atzirima?”

⁵ Ari ikanta-wakaa-jiitanaka: “Aririka ankantiri, ‘Pawa tyaankakiri,’ aritaki inkanta-nakai: ‘¿Paita kaari pikimisantantari?’

⁶ Aririka ankanti: ‘Atziri tyaankakiri,’ aritaki ishimyaakai atziri-payi. Tima inkanta-jiitzi atziri-payi Kamantan-tzinkarini inatzii Juan.”

⁷ Ari ikantajiitzi irirori: “Ti noyotiro.

⁸ Ikantzi Jesús: “Pikimitaka awirokaiti ti pininti pinkaman-tinano, aajatzi naaka airo nokaman-tzimiro paita tyaanka-kinari.”

Kaari-piro-siriri antawai-rintzi

(Mt. 21.33-34; Mr. 12.1-11)

⁹ Ipoña Jesús isiyakaa-winta-nakiniri atziri-payi, ikantzi: “Tzimatsi atziri pankizirori chochoki-masi. Ipoña yaminaki impaityaa aminironi iwankiri-masi, jataki irirori intaina oshiki ipyaaka.

¹⁰ Okanta okithoki-paititaki chochoki, ityaankaki impiratani yaajati. Ikanta iñaawakiri antawai-rintzi, yaawakiri ipasawaita-wakiri, yoipyaaajiri tikatsi yaanaji.

¹¹ Ityaantaki pasini. Ari ikimitakiri, ipasa-waitakiri, ikawiyawaitakiri, yoipyaaajiri tikatsi yaanaji.

¹² Ipoña ityaankaki mawatanain-tsiri impiratani. Ari ikimitaitakiriri, yantawaita-wakiri, yookakiri othapiki pankirintsi-masi.

¹³ Ikantzi asitarori iwankiri-masi: ‘¿Tsiakatya nonkantyaaka? Iri-rika notyaankaki notakotani notomi, ari impinkathatakiri.’

¹⁴ Ikanta iñaawakiri antawai-rintzi ipokaki itomi, ikanta-wakaa-jiita: ‘Yoka asitajyaaroni apaata pankirintsi-masi. Thami awiri, ayiroota aroka.’

¹⁵ Yairika-wakiri, yaanakiri othapiki pankirintsi-masi, iwakiri. ¿Paitama yantiri asitarori pankirintsi-masi?

¹⁶ ¿Tima ari impokanaki irirori, iwamaitiri aamawinta-witarori iwankiri-masi, yaminanaji pasini?” Ikanta yokaiti ikaratzi kimakirori ikantakiri Jesús, ikantajiitanaki: “¡Onkamintha airo okanta!”

¹⁷ Yamina-nakiri Jesús maaroni atziri-payi, ikantanakiri: “¿Paitama ikantaitakiri sankinarin-tsiki?

Imaninta-witakaro kipayi owitsikirori pankotsi,

Iro kantacha iroatzi yaitairi iroka otzinkami-pirori. *

¹⁸ Tima inkarati siraryaan-tajyaaroni kipayi, aritaki imporoka-paaki. Iriima inkarati anawyaajiri kipayi, aritaki opowitapaakiri.”

Ikinkithata-koitziri kiriiki impaitiriri pinkathari

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ari inintawitanaka ijiwari Ompira-tasorintsitaari itsipatakari Yomitaan-tatsiri yaakaan-tirimi Jesús, tima iyotaki iriitaki ikinkithata-koitziri. Titzimaita onkanti, oshiki itharowan-tayitakari atziri-payi.

* 20:17 kipayi, otzinkami = mapi

20 Ipoñaa ityaankaitaki amaminawai-rintzi, inkimita-paakyaari atziri kamiithasiriri, inintajiitzi inkompita-kaiyaarimi Jesús, inkaman-takotiri pinkathariki yaakaan-taitan-tyaariri.

21 Ikantapaakiri Jesús: “Yomitaan-tanirí, okaratzí piñaa-nitari awiroka iroopirori onatzi, kaarira inintakaanta-sitari atziri. Piyomitaan-tziro awiroka iroopirori inintakaan-tziri Pawa.

22 ¿Kamiithata-tsuma ampiri kiriiki ikaratzí isintsitan-tziri iwinkathariti wirakocha-payi?” †

23 Iro kantacha iyotawaki Jesús inintatzii yamatawitiri ikaratzí sampita-kiriri, ikantanakiri irirori: “¿Paitama piñaantan-tanari? ‡

24 Intsityaa piñaakainari kiriiki. “¿Paitama asitarori isiyakaaro aka? ¿Paitama asitarori iwairo?” Ikantajiitzi irirori: “Irasí César.”

25 Ikantzi Jesús: “Tima iriitaki iwinkathariti wirakocha asitari, pantantyaanari sintsiwntzimiri, pimpinatiri. Iriima ikaratzí yasitari Pawa, pantantyaanari isintsitzimiri irirori.”

26 Ti yüitsinampairi inkompita-kaiyaari, okiryaantzi ikantajiitanaka ikimakirira ikantaki, tikatsi inkantanaki.

Isampita-kowintai-tziro aririka yañaaji kamayita-tsiri
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Ipoñaa ipokajiitaki Tampatzikawiri iñiiri Jesús. Iriitaki Tampatzikawiri kantatsiri: “Airo yañaaji kamayita-tsiri.” Isampita-paakiri Jesús,

28 ikantziri: “Yomitaan-tatsirí, isankinataki pairani Moisés, ikantzi: ‘Aririka inkami atziri, airorika itsimakairo iina, kantatsi yaajiro iririntzi, iwaiyan-takaajiro irirori. Inkimita-kaantiri iriimi asityaarini iririntzi kamaintsiri.’

29 Thami ankantawaki: Tzimatsiri karatatsiri 7 iririntzi. Itarori itzimi yaaki iina, tikira itzimakairo iina, kamaki.

30 Ipoñaa yaawitaaro pasini iririntzi apitita-tsiri itzimi.

31 Ipoñaawita-paaka mawatanain-tsiri itzimi, aajatzi ikimitaka irirori. Ari ikantakari maaroni ikarajiitakira 7 iririntzi. Tikatsi aparoni tsuma-kaironi kooya.

32 Okanta osamanitaki kamaji aajatzi iroori.

33 Aririkami yañaayitaji apaata kamayita-tsiri, ¿itzimikama oimintapirotyaari kooya? Tima maaroni ikaratzira 7 iinanta-witakaro.”

34 Ari yakanaki Jesús, ikantanakiri: “Apatziro yaayitzi iina atziri-payi añaayitzi iroñaaka aka, yaakaa-wakai-yitaro iina aajatzi.

35 Iriima inkarati matajironi itsinampairi yañaayitaji apaata ikamayi-witaka, airo yaayita-jiitsi iina, airo yaakaa-wakai-yitaro iina aajatzi.

36 Tima airo iñaapajiro inkaamanitapaji anta, inkimita-pajyaari Maninkariiti, tima itomi Pawa inayitaatzii yañaayitajira.

37 Irooma ikanta-kota yañaayitaji kamayitain-tsiri, iñaakanta isankinari Moisés tsika ikanta Pawa iñaanatan-takariri otaara kitoochiimasi, ipaitakiri:

Iwawani Abraham, Isaac, aajatzi Jacob.

† 20:22 iwinkathariti wirakocha-payi = César ‡ 20:23 Tzimayitatsi sankinarintsí tsika ti iñiitiro owiraantarori iroka ñaantsí aka. onasiyita ñaantsi-payi

³⁸ Ari ayotziri irirori, tima ti imatiro kaminkari impinkathatiri Pawa, apatziro ipinkathatzi añaayita-tsiri. ¿Ñaakiro? Tima inkarati kamayiwita-chari, irojatzi yañai-motziri Pawa.”

³⁹ Ari ikantanaki aparoni Yomitaan-tatsiri: “Pikantakiro.”

⁴⁰ Tikatsira nintanaa-tsini isampita-najiri.

¿Paitama charinin-tariri Saipatzii-totaari?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Ipoña isampitantaki Jesús, ikantzi: “Pikimakiri Yomitaan-tatsiri, ikantzi: ‘Yoka Saipatzii-totaari incharinita-jyaari pinkatharini David.’ ¿Tsikama inkantyaaka?

⁴² iri pinkatharini David sankinata-kirori Panthaantsi kantatsiri: Iñaawaitanaki Pawa, ikantawajiri Nowinkathariti:

Pisaikapaji nakopiroki ampinkathari-wintanti,

⁴³ Irojatzi noitsinampaan-tajyaariri kisaniintzimiri,

Aripaiti intyirowa-sita-jyaami, pimakoryaa-kitzitan-tajyaari.

⁴⁴ Imatzitakaro David ikantaki: ‘Nowinkathariti inatzii Saipatzii-totaari.’ ¿Tsika inkini incharinitaari?”

Ikinkithata-koitziri yotzinkariiti

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Maaroni atziri-payi ikimakiri Jesús ikantakiri iyomitaani:

⁴⁶ “Paamaiyaari Yomitaan-tatsiri. Oshiki iniwitaro iwaniinkatziityaa, ishamita-kaayityaaro iithaari-thananaa. Inintzi pinkatha iwithata-piintai-tyaari aririka iñitiri tsika iyomparita-piintaita. Yasiminthataro isatikaitiri niyaanki karapapankoki tsika impinkathatai-tirimi. Ari ikimitari aririka ijati tsika yakyoota-wakaa-jiita.

⁴⁷ Yathanaa-yitaro aajatzi kinankaro yaapithatziro owanko. Iro isamanika-tantayitarori yamanayita-piintzi airo iyotantaitari. Iro kantacha oshiki iwasankitaaitairi.”

21

Asinonkainkaro kooya

(Mr. 12.41-44)

¹ Ari yamina-winthatzi Jesús ashaarantzinkari-payi itiyitziro ipasitan-taitari kiriiki anta Tasorintsi-pankoki.

² Opoña opokapaaki kooya kinankaro asinonkainkaro onatzi, otita-paaki iroori apimintyaki-tiini kiriiki.

³ Ikantzi Jesús: “Anaantaki iroka kooya, anaakiri ikaratzi titayiwitain-chari. Omapiro.

⁴ Tima inkarati titayiwitain-chari oshiki yasitakaa-witakariri Pawa, itita-sitakari tzimaraan-tatsiri iiriikiti. Irooma iroka kinankaro, apintzi-ryaakiri otitakiri oiriikiti amanantan-tyaarimi owariti.”

Ikinkithata-kotziro Jesús imporokaitiro tesorintsi-panko

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Tzimatsi kantayitain-tsiri: “Kamiitha okantayita mapi iwitsikan-taitarori Tasorintsi-panko, owaniinka okantaka.” Ipoña ikantanaki Jesús:

⁶ “Okaratzi piñiri witsika-yitain-chari, airo piñaayitairo okaratzi opiwiryaaka apaata, inthonkaitiro imporokaitiro.”

*Iñiitiri aririka onthonki-matajyaa**(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)*

⁷ Ipoña isampitai-tanakiri Jesús, ikantai-tziri: “¡Yomitaanari, ¿Tsika-paitima omonkaratyaa okaratzi pikantakiri? ¿Paitama noñaajiri noyotan-tyaari?”

⁸ Ari yakanaki Jesús, ikantanakiri: “Paamaiyaa yamatawitai-tzimi = kari. Tima oshiki pokatsini apaata impairyaa-paakiro nowairo, inkanti: ‘Naaka Saipatzii-totaari. Irootaintsira omonkaratzi-matajyaa.’ Airora pikimisanta-jiitziri.

⁹ Tima ari pinkima-koyitakiro oshiki manataantsi. Paamaiyaa oimiraa-siritzimi = kari, ontzimatyii okantyyaa iroka-payi, tikirat-zimaita omonkaratya onthonkan-tajyaari maaroni.

¹⁰ Imaimanita-wakaityaa nampitsiki, iwayirita-wakaiyaa pinkathari-payi.

¹¹ Antaroi onikayityaa tsika-rika-payi. Iñiiti tashitsi, mantsiyarintsi. Iñiiti aajatzi oshiki intharowan-taityaari, iñiiti inkitiki kaari iñiita-piintzi.

¹² Iroora itayita-nakyaaroni yaakaan-tanakimi atziri, imaimani-waita-nakimi. Impoña impasata-kaanta-waitaitimi karapapankoki, yasita-kota-kaanta-waitimi. Yaayita-nakimi isaikayitzi pinkatharintsi-pirori okantakaan-tzirora pawintaana. *

¹³ Iro okantayitan-tyaari iroka onkantyyaa pinkinkithata-kotan-tyaanari anta.

¹⁴ Ontzima-tyiira pawintyaana naaka, airo pipomirintsitanto ompaityyaa pinkanta-paakiriri.

¹⁵ Tima naaka yotakayi-mironi, ari onkantyyaa airo piñaantaro impiyatyaami onkarati pinkantiriri.

¹⁶ Ari piñaakiro yaakaantimi asitamiri, pirintzi, pishininka-thori, pitsipa-winthari. Tzimayita-tsira iwamaakaan-taitiri.

¹⁷ Oshiki inkisaniinta-nakimi okantakaan-tziro pawintaajana naaka.

¹⁸ Iro kantacha airo opyaakaan-tsikaita aparoni piisi.

¹⁹ Aririka pamawitakiro, iro piñaanta-yitajyaarori pawisako-siri-yitaji.

²⁰ Aririka piñaaki ishonka-paakiro owayiriiti Aapatyaawini, ari piyoti monkarata-paaka yapiroi-tantyaarori.

²¹ Inkarati nampita-jyaaroni aka iipatsitiki Judá-iti, ontzimatyii isiyi otzisiki. Inkarati saikatsini nampitsiki, ari impoñiyaa isiyani. Inkarati saikatsini iwaniki, airo ipiya-panaata iwankoki.

²² Tima inkisako-wintai-tatyii-yaari yokaiti, ari omonkara-yityaari okaratzi isankinai-takiri pairani.

²³ ¡Inkanta-matsitaitiro onkarati motyaata-tsini, aajatzi tzimayita-tsini intsiti ainiro ithoyitzi ithomi! Tima antaro onkantyyaa yasinonkaityaa aririka iwaskanitai-tajiri.

²⁴ Yapiroi-tairi Aapatyaawini-satzi. Impiratani iwayitairi atziri poñaayita-chari pasiniki nampitsi. Iriira oipatsita-kironi nampitsi Aapatyaawini kaari ashininkata, irojatzi omonkaratan-tajyaari okaratzi inintakaa-kiriri Pawa yokaiti pasini-satziiti.”

*Impiyan-tajyaari Itomi Atziri**(Mt. 24.29-35,42-44; Mr. 13.24-37)*

* 21:12 awintaa: wairontsi

25 “Ari iñiitaki apaata kaari iñiita-piintzi inkitiki, impasini-yitaji ooryaatsiri, kasiri, aajatzi impokiro. Ari onkimityaari kipatsiki, antaroti yasinonkaa-yitajyaa atziri-payi, airo iyotaji ompaityaa yan-tayitajiri okantakaaro owaimanka osinkyaani inkaari.

26 Ari owamai-matakiri itharonka atziri-payi inkinkisiryaa-kotiro onkarati awisatsini aka kipatsiki. Ari imatzita-kyaaro tzimawita-chari isintsinka inkitiki, oshiki inkanta-kanta-yitanakyaa.

27 Aripaitira impokaji Itomi Atziri inkinan-tapajyaaro minkori, iñitawajiro isintsinka aajatzi iwaniinkaro.

28 Aririka piñaayitakiro itanakyaaoro kantayita-chani, tzinaatamako pinkantyaa, tima irootaa-tsityaa yookakaa-wintai-taimi.”

29 Ipoñaa isiyakaa-winta-nakiniri Jesús, ikantzi: “Pinkinkisiryaa-kotiro tsika okanta piñaayita-piintziro pankirintsi aajatzi maaroni inchato-payi. †

30 Aririka piñaakiro airisiyitaji, piyotzi irootaatsi osarintsitzi-mataji.

31 Irootaki piyotiri awirokaiti, aririka piñaakiro okaratzi nokanta-kimiri, irootaatsi impinkathari-wintantaji Pawa.

32 Airo ikamita yoka ashininka-payi, iroatzi iñaanta-kyaarori okaratzi nokanta-kimiri. Omapiro.

33 Arira onthonka-jyaari inkiti aajatzi kipatsi, irooma noñaani-yitakari omapiroatyaa iroori.

34 Aamawinta pinkanta-yitajyaa awirokaiti, airo otyaami piyaari-pironka, ayimawaitimi pisinkityaa, onkantzi-mowaityaami. imapokaitzimi = kari.

35 Inkimitai-tapaa-kyaaro owirintsi. Ari yiwitajyaari ikaratzi saikayita-tsiri kipatsiki.

36 Paamaiyaa, pinkamaityaaro pamani, pinkanti: ‘Pookakaa-wintina airo nokimaatsitantaro okaratzi kinkithata-koyitain-chari. Piwitsika-sirita-kaiyaana nomonthaan-tawajyaariri Itomi Atziri.’ ”

37 Tima kitaitiri iyomitaantzi Jesús Tasorintsi-pankoki. Irooma tsitiniri, ijatzi Yiinkai-toniki, ari imayiri.

38 Ananinka-yitacha oshiki atziri ikimisantziri Jesús iyomitaan-tzira Tasorintsi-pankoki.

22

Ikamanta-wakaita yaakaan-taitiri Jesús

(Mt. 26.1-5,14-15; Mr. 14.1-2,10-11; Jn. 11.45-53)

1 Irootaatsi yoimosirinkai-tairo Anankoryaantsi, iwanta-piintai-tarori yatantaitari kaari ikonowaitzi siñakaironi.

2 Ari yamina-minatakiro ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, aajatzi Yomitaan-tsinkari-payi, tsika inkinakairo iwan-tyaariri Jesús. Oshiki itharowanta-takari ishininka-payi.

3 Ikanta Judas ipaitai-tziri aajatzi Nampitsiwiri, ikarawita-piintari 12 iyomitaani Jesús, ikamaari-sirita-kaanakiri Kamaari. *

4 Irootaki ijata-sitan-takariri ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, aajatzi ijiwari aamaako-wintarori Tasorintsi-panko, ikinkitha-waita-kaakiri tsika inkinakairo yaakaan-tiri Jesús.

† 21:29 pankirintsi = higuera * 22:3 Kamaari = Mishatantaniri

⁵ Oshiki ikimo-siri-jiitanaki jiwari-payi, ikamanta-wakaa-jiitaka im-piri kiriiki.

⁶ Tima nintaki Judas impaitiri kiriiki. Aripaiti yamina-minata-nakiro tsika inkinakairo yaakaantiri Jesús, airo iyotzimaita ishininka-payi.

Owiraantarori iwakaanaari iyomitaani

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Aritaki monkarata-paaka kitaitiri iwanta-piintai-tarori yatantaitari kaari ikonowaitzi siñakaironi, ari iwamaa-piintai-tziri aajatzi ipira yatsipita-kaitani iwaitari kitaitiri Anankoryaantsi.

⁸ Ari ityaankakiri Jesús yoka Pedro aajatzi Juan, ikantakiri: “Pijati pinkotsita-kaanti ayaari kitaitiri Anankoryaan-tsiki.”

⁹ Ikantajiitzi irirori: “¿Tsika anta pinintzika nonkotsita-kaanti?”

¹⁰ Ikantzi Jesús: “Aririka pariitzi-matakyya nampitsiki, ari pimonthai-yaari atziri yaakotziro inijaati kowityaa-niki. Piyaatzimaita-nakyaari, irojatzi pankotsiki tsika inkyaapaaki.

¹¹ Pinkantiri asitarori iwanko: ‘Inintzi iyoti Yomitaanari tsika yakyootiri iyomitaani, yoimosirinkiro kitaitiri Anankoryaantsi.’

¹² Ari iñaakana-kimiro jinoki iwanko, antaro okantaka iwitsikai-takiro inkini iwaityaa. Ari pinkotsita-kaantiri anta.”

¹³ Jaitijiitaki iyomitaani, iñaakiro okaratzi ikantakiriri, ari ikotsita-kaantakiri iyaari kitaitiri Anankoryaantsi.

¹⁴ Okanta omonkarataka iwantyaari, saikapaaki Jesús itsipata-paakari Tyaantaariiti.

¹⁵ Ikantziri: “¡Antaroiti nokimo-siritzi notsipatami awajiita Anankoryaan-tsiki tikira iwamaita-nakinaata!

¹⁶ Tima nowiraanta-tyiiaaro nowanaja irojatzi apaata omonkaratan-tajyaari impinkathari-wintantaji Pawa, aripaiti napiita-pajiro.”

¹⁷ Ipoña yaakotakiro iraitsiri, ipaasoonki-wintakiro, ipakotakiri iyomitaani, ikantziri: “Piri iroka, pantityaaro pikarajiitzi.

¹⁸ Tima airo niritaaro naaka, irojatzi apaata aririka omonkaratajya impinkathari-wintantai Pawa.”

¹⁹ Ipoña yaanakiro yatantari, ipaasoonki-wintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri iyomitaani, ikantziri: “Piyaaro, nowatha onatzii, tima iro kamawintimini. Irootaki pisirita-kota-piintan-tyaanari.”

²⁰ Ikanta ithonka-kiro iwajiita, yaakotakiro iraitsiri, ikantzi: “Niraani onatzii, irootaki sitowatsini yawisakotan-tajyaari oshiki atziri. Tima irootaki ñaakantaironi owakirari Ikasiya-kaantaitisiri.

²¹ Omapiro nokantzi: Pikarajiitaki pakyootana, tzimatsira aparoni pithoka-sityaanani yaakaantina.

²² Tima omapiro impiyaa-kotyaa Itomi Atziri, ari matzimaitaka inintai-takiri pairani. Iro kantacha, ¡Inkanta-machiitiri pithoka-sityaarini!”

²³ Ari ikanta-wakaa-jiitanaka iyomitaani: “¿Itzimikama kantironi?”

Tsika itzimi iriipirota-tsini

²⁴ Tima ikaratakiro ikanta-wakaa-jiita iyomitaani, ikantzi: “¿Tsikama itzimi iriipirota-tsini apaata?”

²⁵ Ipoñaa ikantanaki Jesús: “Piyojiitzi awiroka tsika ikanta iwinkathariti pasini-satziiti, oshiki impiratanta. Tima iriipiro ikan-tayita ipasitanta ikantakaro impiratan-tyaari.

²⁶ Airo pimatziro awirokaiti aririka piriiproyiti, pinkimita-kotyaari iyaapitsi itsimai-takiri. Aririka pijiwata-kaanti, pisiya-kotyaari tsika ikanta ompirataari.

²⁷ ¿Itzimikama iriipirota-tsiri? ¿Tima iriitaki iriipirota-tsiri osiyariri yaawinta-chari yantawaitai-tiniri? Irooma naaka nonkimita-kaantyya pantawaita-kaanimi piwina.

²⁸ Iro kantacha awirokaiti tsipata-piinta-kanari noñaayitziro okaratzi pomirintsitzi-moyitanari.

²⁹ Irootaki nosinitan-tyaamirori pimpinkathari-wintanti, ikimitaa-kinaro Asitanari naaka isinitaa-kinaro.

³⁰ Ari piñiirori ankarati akyoota-wajyaa, irawaitaji anta tsika nompinkatha-ritaji. Pinkimita-jyaari ikantara aparoni pinkathari isaikantaro waniinkata-chari isaika-minto, pimpinkathari-wintairi maaroni inkarati incharinita-jyaari Israel, ikaratzira 12 inasiyita.”

Ikinkithata-kotziro Jesús imanakotiri Pedro
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Ipoñaa ikantanakiri Jesús iyomitaani: “Simón, ikamitan-takimi Kamaari iñaanta-siri-yityaami, inkimita-kaantimi intikai-timimi oyosiita-nakyya otakii-riki kaari apantyaaroni.

³² Iro kantacha oshiki namana-kotakimi airo piwashaantantaro pikimisanta-najiri. Tima aririka pimpiya-sirita-paaki, awirokataki aawyaasirita-kaapaa-kirini kimisanta-jinani pikimita-kaantairi pir-intzi.”

³³ Ari yakanaki Pedro ikantanaki: “Ayimatakina Pinkatharí ankarati yasitakoitai, aritaki ankarati iwamaitaji.”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Pedro, iroñaaka tsitiniri tikiraata iñii waripa, mawasatzi pinkantaki: ‘Ti noñiiri Jesús.’ ”

Tharato aajatzi sataa-mintotsi

³⁵ Ipoñaa isampita-nakiri Jesús iyomitaani-payi, ikantziri: “Notyaan-kakimi chapinki ti paanaki pitharati, ti paanaki pikyaantari piitziki. ¿Tzimatsima kowityii-mota-kamiri?” Ikantajiitzi irirori: “Tikatsityaa.”

³⁶ Aikiro ikantatziiri: “Kantatsi payiro iroñaaka pitharati. Iriima kaari tzimatsini isataa-minto, impimantiro iithaari, yamanantan-tyaari.

³⁷ Tima omapiro omonkaratyaa okaratzi isankinata-koita-kinari pairani, ikantaitzi:

Ari inkimita-kaitairi iriimi kaari-pirori.

Tima airo awisa-sita iroka, ontzimatyii omonkaratyaa.”

³⁸ Ikantajiitanaki iyomitaani: “Pinkatharí, tzimatsi aka apiti sataa-mintotsi.” Ikantzi Jesús: “Aritapaaki.”

Yamani Jesús Toononkaitoniki
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Ari ijatanaki Jesús otzisiki Yiinkai-toniki, itsipata-nakari iyomitaani-payi. Ari ijata-piinta-jiitzi anta.

⁴⁰ Ikanta yariijiitaka anta, ikantapaakiri iyomitaani: “Pamani iñaantaitami = kari, inintaiti yanta-kayi-timiro kaari-pirori.”

⁴¹ Ari yawisaniintanaki irirori. Otyiirowa-paaka yamani. †

⁴² Ikantzi: “Asitanari, iroorika pininta-kayinari, paawyaa-kainaro pookakaa-winti-naromi onkarati nonkimaatsityaari. Airotzimaita pantanaro noninta-witari naaka, apatziro pantiro okaratzi pininta-kaakinari awiroka.”

⁴³ Ari imapoka-paakari aparoni Maninkari ikinapaaki inkitiki, yaawyaa-sirita-kaapaakiri.

⁴⁴ Tima antaroiti okatsitzimo-sirita-nakiri, ari yamana-pirotanaki. Iro ositowan-tanakari yamasawitani, iroowaitakimi iriraani thaatanain-chani, opitinka-paaka kipatsiki.

⁴⁵ Ikanta ikaratakiro yamanaki, piyapaaka, iñaapaa-tziiri imaajiitzi iyomitani-payi okantakaaro iwasiri-jiita.

⁴⁶ Ikantapaakiri: “¿Paitama pimaantari? Pisaaki-jiiti, pamani iñaantaitami = kari, inintaiti yantakai-timiro kaari-pirori.

Yaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Iñaawai-minthaitzii Jesús, iñaatziiri pokaintsiri. Iriitaki jiwatapain-tsiri Judas ikarata-piintziri 12 iyomitaani. Ininta-porotapaakiri Jesús iwithata-paakari.

⁴⁸ Ikantzi Jesús: “¡Judas! ¿Arima pipithoka-sitakiri Itomi Atziri pininta-porota-paakiri?”

⁴⁹ Ikanta yokaiti tsipata-kariri Jesús, ikantanaki: “¡Pinkathari! ¿Airoma apiyatantari osataa-minto?”

⁵⁰ Akotanaki aparoni, itotzitakiri irako-piroriki iyimpita impiratani Ompira-tasorintsi-pirori.

⁵¹ Ikantzi Jesús: “Aritapaaki, airo pimaimantziri.” Ipampitzi-tairi iyimpita, isita-kotanaji itowitai-takari.

⁵² Ikantanakiri ikaratzi pokaintsiri, ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, aamaako-wintarori Tasorintsi-panko, aajatzi Antari-konaiti, ikantziri: “¿Naakama kosintzi pamasitan-tanari piwisa-minto aajatzi pipasa-minto?”

⁵³ ¿Tima piña-piintina kitaitiri-payi Tasorintsi-pankoki, kaarima paantana anta? Aritaki onkantayaa, tima iroñaaka imata-kayimiro tsitini-wiri kaari pantzi pairani.”

Ikantzi Pedro: “Ti noñiiri Jesús”

(Mt. 26.57-58,69-75; Mr. 14.53-54,66-72; Jn. 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Ikanta yaitanakiri Jesús iwankoki Ompira-tasorintsi-pirori. Ampoitatsi Pedro iyaatako-wintziri intainaini Jesús.

⁵⁵ Ipoña iwaamataitaki paamari pankotsi-nampiki, yakitsi-jiita. Ari isaikita-paaka aajatzi Pedro yakitsita.

⁵⁶ Okanta aparoni ompirataaro, oñaapaakiri Pedro isaiki yakitsita. Aminaa-paakiri, ari okantzi: “¿Tima irijatzi yoka itsipata-piintariri Jesús?”

⁵⁷ Iro kantacha ikantanaki Pedro: “kooyá, tira noñiiri naaka.”

⁵⁸ Okanta osamaniitaki, ikinapaaki pasini, ikantapajiri Pedro: “¿Tima aajatzi awiroka ari pikaratziri Jesús?” Ikantanaji Pedro: “Ashininká, tira naaka.”

† 22:41 yawisaniintanaki = yawisanaki kapichi okimiwaitaro tsika owiraa osanthatzi yookaitziro mapí.

59 Iro osamanitaki kapichiini, tzimatsi pasini kantapain-tsiri: “Omapiro itsipatari Jesús chapinki yoka, tima Tapowini-satzi inatzii.”

‡
60 Ipoñaá ikantanaji Pedro: “Ashininká, ti noyotiri pikantanari.” Iñaawai-minthaitzi, omapoka-sitaka iñaanaki waripa.

61 Ari ipithoka-painta Jesús, yamina-paintziri Pedro. Irojatzii ikinkisiryaa-tanakari Pedro ikantakiriri: “Tikira iñii waripa, mawasatzi pinkanti: ‘Ti noñiiri Jesús.’ ”

62 Sitowanaki Pedro, antaroiti iraawaitanaka.

Ipasawaitai-tziri Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Ikanta ikaratzi aamaako-winta-kariri Jesús, isirona-winta-waitakari, ipoñaá ipasawaitakiri.

64 Iwasi-porotakiri, ikaposa-poro-tzimaitari, ikantziri: “¿Tima Kamantan-tzinkari pinatzi, intsityaa piyoti ninka pasaporotzimiri?”

65 Tzimatsi oshiki ikantayitziriri kaari-pirori ñaantsi.

Yapatowintaitari Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Okanta okitaitita-manaki, apatojiitaka Antari-konaiti, ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari itsipatakari Yomitaan-taniri. Ari yamaita-kiriri Jesús, isampitai-tawakiri, ikantai-tziri:

67 “Pinkantina, ¿Awirokama Saipatzii-totaari?” Ikantzi irirori: “Aririka nonkantakimi, airo pikimisantana.

68 Tzimatsi-rika nosampitimiri, airo pakana, airo papakaana aajatzi.

69 Iro kantacha, iroñaaka itanakyaaro, ari iñiiro Itomi Atziri isaiki-motairi irako-piroriki Pawa Sintsi-pirori impinkatha-ritai.”

70 Ikantajiitanaki ikaratzi apatowinta-kariri: “¿Awirokama Itomi Pawa?” Ikantzi Jesús: “Awiroka kantatsi, Naakataki.”

71 Iro ikantan-tanakari apatowintariri: “¿Paitama anintiri iroñaaka? Arokataki kimajiitakiri ikantakiri.”

23

Yaitanakiri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2,11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Ari ikatziya-jiitanaka ikaratzi apatotain-chari, yaanakiri Jesús isaiki Pilato, ijiwari wirakocha.

2 Ikantapaakiri: “Yoka atziri oshiki iyaaripirotakiro nonampi, iyomitaa-naakiri noshininka-payi airo ipantaari kiriiki piwinkathari-piroti César. Ikantaki Saipatzii-totaari inatzii, iriitaki pinkatha-ritatsi.”

3 Ari isampita-nakiri irirori Pilato, ikantziri: “¿Awirokama iwinkathariti Judá-iti?” Yakanaki Jesús, ikantzi: “Irootaki pikantakiri awiroka.”

4 Ikantanakiri Pilato yoka ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, aajatzi ikaratzi piyowinta-kariri, ikantziri: “Ti noñaajiro inkinakaa-sityaari yoka atziri.”

5 Aikiro isintsita-nakitzi Judá-iti, ikantajiitzi: “Oshiki iyomitaa-naakiri ashininka-payi imaimanitanti anampiki, yitanakaro Tapowiniki irojatzii aka.”

‡ 22:59 osamani = awisanaki aparoni hora

Iwawisai-takiri Jesús isaiki Herodes

⁶ Ikanta ikimaki Pilato, ikantaitzi: “Iyomitaa-ntaki Tapowiniki.” Ari isampita-kowinta-nakiri iriirika Tapowini-satzi.

⁷ Ikimatzi Pilato ikantajiitzi, ari ipoñaarori Jesús tsika ijiwata-kaantzi Herodes. Ityaankakiri tsika isaikapaaki Herodes ipoki yari-nta Aapatyaawiniki.

⁸ Ikanta iñaawakiri Herodes yamaitakiri Jesús, ikimo-siritanaki, tima oshiki ininta-piintaki iñiiri, oshiki ikima-kotakiri okaratzi yantayitakiri, ininta-pirotaki iñiiri irirori intasonka-wintanti.

⁹ Tima osamani isampita-wakiri. Titzimaita yaki Jesús.

¹⁰ Ari isaikitakiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari aajatzi Yomitaan-taniri-payi, tima oshiki ikantako-waiwita-kariri Jesús.

¹¹ Ikanta Herodes aajatzi iwayiriri irirori, itsinampaa-waita-nakiri, ikawiya-waita-nakiri aajatzi. Ikithaatan-takari iroopirori kithaarinti, yoipyajiri isaikira Pilato.

¹² Aripaitira yaapatyaa-wakaa-nakari Herodes aajatzi Pilato, tima pairani oshiki ikisaniinta-wakaa-witaka.

Imishakowintai-tziri Jesús

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.38-19.16)

¹³ Ikanta yapatotakiri Pilato maaroni ijiwari-payi Ompira-tasorintsitaari, pasini jiwari-payi, aajatzi atziri-payi ikaratzi piyowintariri.

¹⁴ Ikantakiri: “Pamawita-kanari yoka atziri ñaasirin-kairori anampitsiti, nosampi-sampi-witakari, tityaa noñiiri onkaaripiroti pikanta-kotziriri.

¹⁵ Ari ikimitaka Herodes, tima notyaan-kawita-kaniri irirori. Tikatsi yanti yoka atziri awakantan-tyaariri.

¹⁶ Apatziro nompasata-kaantakiri naaka, napakaajiri.”

¹⁷ Irootaki yamita-piintari Pilato yoimisitowa-kaantzi yaakaan-taitziri kitaitiri yoimosirinkaita.

¹⁸ Titzimaita onimotiri Judá-iti, ari ikaimajiitanaki ikarajiitzi, ikantzi: “¡Ti nonintiri yoka! ¡Iriitaki pimisitowa-kaanti Barrabás!”

¹⁹ Yoka Barrabás iriitaki yasitakoi-tziri iwantaki imaimanitakiri iwinkathariti wirakocha nampitsiki.

²⁰ Ari yapiiwitakaro Pilato ikantziri Judá-iti, tima inintawita-tyaa yapakai-tajirimi Jesús.

²¹ Ari yapiita-nakiro Judá-iti ikaimajiitzi: “¡Pipaika-kota-kaantiriwí! ¡Pipaika-kota-kaantiriwí!”

²² Irootaki mawatatsiri yapiiwitakaro Pilato isampitantzi, ikantzi: “¿Paitama kaari-pirori yantakiri yoka? Tikatsi yanti, airo awawai-siwaitari. Apatziro nompasata-kaantakiri, ijatajiita.”

²³ Aikiro isintsita-nakitzii Judá-iti ikaimajiitzi, inintzi ipaikakoitiri Jesús. Iro yapii-yapii-jiitzi ijiwari Ompira-tasorintsitaari, ari okantari inintakiri.

²⁴ Imatakiro Pilato okaratzi inintakiri Judá-iti.

²⁵ Imisitowai-tajiri yasita-koitsiri owantsinkari maimanitakiriri iwinkathariti wirakocha, tima iriitaki inintajiitakiri Judá-iti. Isinita-nakiri Pilato yoka Jesús yantiro Judá-iti inintziri irirori.

Ipaikakoi-takiri Jesús

(Mt. 27.32-56; Mr. 15.21-41; Jn. 19.17-30)

26 Ikanta yaitanakiri Jesús, imonthaaitakari paitachari Simón poñaachari Cirene, owakira yariita irirori nampitsiki, isintsiwin-takiri yanatanakiro ipaika-kotan-taityaariri Jesús.

27 Oshiki atziri oyaatako-winta-nakiriri Jesús. Tzimatsi kooya irakota-nakariri.

28 Ari yamina-paintziro Jesús okaratzi kooya irakota-kariri, ikantziro: "Aapatyaawini-sato, airo piraako-waita-sitana naaka, piraakotajyaa awiroka, aajatzi piwaiyani-payi.

29 Tima irootaintsi piñiuro inkantaiti: 'Tasonka-wintaaro okanta kooya kaari tsimatsini iintsiti, kaari = thotaa-nitachani.'

30 Ompoña inkaimaitaji, inkantaiti: "Pintaranka-sitina otzisi, pinkitati-naata." '

31 Tima piñaakiro tsika ikantai-takiro añiinkaro inchato, iro imapiroiti kaminkaro."

32 Ari yaitanaki aajatzi apiti kaari-piro-siriri, iriitaki tsipatyaarini Jesús iwamaitiri.

33 Ikanta yariita-kayi-tapaakari ipaitai-tziro Atzirii-toni, ari ipaikakoi-takiriri. Iwatzika-koitaki aparoni kaari-piro-siriri yampatiki, iriima pasini irako-piroki.

34 Ikantzi Jesús: "Asitanarí, ti iyoti paita yantziri kimaatsita-kaakanari, pimpyaakotiri." Ipoña yaitakiro ikithaa-yitari Jesús itsiparyaa-wakai-takaro, ikimita-kaantakiro iñaaritaita.

35 Irojatzzi yaminajiitaki atziri-payi. Imatzitakaro jiwatatsiri nampitsiki, itsinampaa-waita-nakiri Jesús, ikantzi: "Iwawisaa-kotziri pasini, ¿kaarima ikantantaro iwawisaa-kotyaa irirori? Iriimi Saipatzii-totaari iyosiitani Pawa, ari ikantakiromi."

36 Ari ikantzitarakoro aajatzi owayiriiti, ithainkakiri Jesús, ipoña yamakota-kiniri kachori kipishaari.

37 Ikantapaakiri: "Intsityaa piwawisaa-kotyaa, omapiro-rika awiroka iwinkathariti Judá-iti."

38 Tzimatsi sankinarintsi ipaikakoi-takiri jiñokiini ipatziitoki, iñaaniki Judá-iti, iñaaniki wirakocha, aajatzi iñaaniki iyomparita-piintari, okantzi: "Yoka Jesús, Iwinkathariti Judá-iti." *

39 Ari imatzitakoro iñaana-minthatziri aparoni kaari-piro-siriri itsipatakari ipaika-kota, ikantziri: "Awiroka-rika Saipatzii-totaari, piwawisaa-kotyaa, impoña piwawisaa-kotajina naaka aajatzi."

40 Iro yakanta-nakari pasini kaari-piro-siriri, ikisathata-nakiri iñaanata-kiriri Jesús, ikantziri: "Pimatzi-taroma awiroka ti pimpinkathariti Pawa, ari akaratakiri iwasankitaitajai.

41 Tima tzimatsi antakiri aroka añaanta-karori iwasankitaitajai. Iriima yoka iwasankitaa-siitakari, tikatsi kaari-pirori yanti."

42 Ari yaminanakiri Jesús, ikantziri: "Pinkatharí, airora pipyaakotana apaata aririka pimpinkathari-wintantai."

43 Yakanaki Jesús, ikantzi: "Omapiro nonkantimi, aritakira pintsipata-pajyaana iroñaaka awiroka tsika ikimo-sirii-tapaji."

* 23:38 Judá-iti = Heber-iiti; iñaani wirakocha = latina; iñaani iyomparita-piintari = griega; Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro iroka ñaantsi satikain-chari niyaankiniki aka onasiyita ñaantsi-payi

⁴⁴ Ikanta itampatzikata-paaki ooryaatsiri, omapoka-sitanaka otsitini-tanaki, irojatzi oshiityaan-tanaka. †

⁴⁵ Ari itsiwaka-nakiri ooryaatsiri. Okanta anta Tasorintsi-pankoki, saraanaki niyaanki ithata-sitai-tzirori, apimankiti okantanaka.

⁴⁶ Irojatzi ikaiman-tanakari Jesús sintsiini, ikantzi: “Asitanarí, paawakinaro nosiri.” Arira ikantanaki, ti yaniinkatanaji.

⁴⁷ Ikanta iñaakiro ijiwari owayiri katziya-winta-kariri, antaroiti ikimosiriwinta-nakari Pawa, ikantanaki: “Omapiroma ikamiithasiritzi yoka atziri.”

⁴⁸ Ari ikantzi-takari maaroni Judá-iti ikaratzi ñaayita-kirori awisain-tsiri, oshiki okatsitzi-moniinta-nakiri ijayitaira. ‡

⁴⁹ Iriima ikaratzi ñaapiinta-kiriri, aajatzi kooya-payi tsipata-kariri ipoñaan-takari Tapowiniki, intaina ikatziya-jitaka yamina-kotakiri paita awisain-tsiri.

Ikitaitakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Ikanta José poñaachari Tonkaironiitoniki saikatsiri iipatsitiki Judá-iti, kamiithasiri inatzi yoka, iriitaki itsipata-piintari yapatota jiwari-payi Judá-iti.

⁵¹ Ti onimotiri irirori tsika ikantai-takiriri Jesús. Tima yoka José iriitaki oyaawintziriri Pawa impinkathari-wintantai.

⁵² Ijata-sitakiri Pilato, ikantapaakiri: “Pisinitinari nonkitatajiri Jesús.”

⁵³ Ari ipaikaryaa-kotairi, iponatan-takari manthakintsi karini-masita-tsiri. Iwakotakiri imorontai-tziro siranta, tikira inkitaitantyaaro kaminkari.

⁵⁴ Irootaki kitaitiri yaminanta-piintaitari iyaari onkitaitita-manaji kitaitiri imakoryaan-taitari.

⁵⁵ Okanta kooya-payi tsipata-kariri Jesús ipoñaan-takari Tapowiniki, oyaatako-winta-nakiri, oñaakiro tsika ikanta inaryiita-paintziri iki-taitakiri.

⁵⁶ Okanta opiyajiita-paaka owitsika-yitaki kasankaari. Omakoryaa-jitaki, tima irootaki kitaitiri ikantakaan-taitziri imakoryaan-taityaaro.

24

Yañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Okanta awisanaki kitaitiri imakoryaan-taitari, aritaki kitaititamanai itapiintarori kitaitiri. Ananinkanaka kooya-payi ojati tsika iwakoitakiri Jesús, aanakiro kasankari owitsikakiri. Ari otsipatanakaro pasini-payi kooya.

² Okanta aminawita-paaka, oñaatzii osirinkanaka mapi yasantaita-karori omoro-naki.

³ Kyaapaaki inthompoina, ti oñaapajiri tsika iwakowitai-takari.

⁴ Ti oyojiiti paita-rika awisain-tsiri, paita-rika antiri. Oñaatzii ikatziyi-mota-paakoro apiti mainari, siparyaa okantaka iithaari.

⁵ Tima ontharowakanaki-tyaari, otyirowa-sita-nakari. Ari ikantziro: “¿Paitama pamina-minatan-tariri añaajatsiri aka kaminkari-moroki?”

† 23:44 owiraa ooryaatsiri ‡ 23:48 okatsitzi-moniinta-nakiri = iposa-nintaniiyita (Irootaki yantziri Judá-iti pairani aririka onkatsitzimo-siritiri.)

6 Ti isaiki aka, tima añaaji. Pinkinkithasiritiro ikantakiri isaikan-tawitari Tapowiniki.

7 Ikantzi: 'Irootaintsi yaakaan-taitiri Itomi Atziri, iwawisaa-kiniri kaari-piro-siriri, ipaika-koitiri. Iro mawatapain-tsiri kitaitiri, aritaki yañaaji aajatzi.' "

8 Ari okinkithasirita-nakiro iroori ikantakiri Jesús.

9 Opiya-pithata-nakaro kaminkari-moro, okamanta-paakiri 11 iyomi-taani Jesús aajatzi pasini-payi.

10 Iroka okaratzi kooya: María Pankothanthaari-sato, Juana, María iriniro Jacobo, aajatzi pasini kooya-payi, irootaki kamanta-paakiriri Tyaantaariiti.

11 Titzimaita inkimisantiro ikaratzi okamanta-witapaakari, isiyakaantzi okantasi-waita iroka kooya-payi.

12 Iro kantacha jatanaki irirori Pedro omoro-naki, isiya-pirota-nakityaa. Yaminawita-paaka inthompointa, iñaapaa-tziro naryaaka manthakintsi iponatai-tanta-kariri. Okiryaaantsi ikanta iñaapaakiro, irojatzji ipiyanta-paakari pankotsiki.

Awotsi jatachari nampitsiki Saawaarini

(Mr. 16.12-13)

13 Tikira imaakoti aparoni tsitiniri yañaantaari Jesús, ari yaniijiitzi apiti iyomitaani ijatziro nampitsiki Saawaarini. Ti osamani-piroti osaiki Aapatyaawini. *

14 Iroora ikinkitha-waijiitzi okaratzi awisain-tsiri.

15 Yanii-minthaitzi ikinkitha-waijiitzi, pokapaaki Jesús itsipata-paakari.

16 Titzimaita iyotawajiri iyomitaani, kimiwaitaka ipasikai-tatyirimi irokiki airo iyotanta-waari.

17 Ikantapaakiri: "¿Paitama pikinkitha-waitziri paniijiitzi? ¿Paitama piwasiritantari?"

18 Ikanta aparoni yomitaari, paitachari Cleofas, ikantanaki: "¿Awirokama aparoni yotachari kaari yotakotironi okaratzi awisain-tsiri Aapatyaawiniki?"

19 Ikantzi Jesús: "¿Paitama awisain-tsiri?" Ari ikantajiitzi iyomitaani: "Tima yoka Jesús Kasiyakaawini-satzi, ityaankakiri Pawa Inkamantantzinkariti, iriitaki iyotawakiri atziri-payi. Tima okaratzi yantayitakiri, okaratzi ikantayitakiri, ari iñaakan-tzirori isintsinka.

20 Iro kantacha yaakaan-takiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari itsipatakari ajiwari-payi, imishakowintakiri anta, ipaikakoi-takiri.

21 Nosiyakaanta-witaka naaka iriitaki ookakaa-wintairini maaroni ashininka Israel-iiti. Irootaki mawatatsiri kitaitiri iwamaitakiri.

22 Iro kantacha omapokakina kooya-payi nokarajiitzi, ojata-manaji kapichikitaiti kaminkari-moroki.

23 Ti oñaapajiri iwakowitai-takari Jesús, opiyaja okamantapaji: 'Noñaaki Maninkari, ikantakina: "Añaaji Jesús."'

24 Ari ijajiitanaki nokarajiitzi anta kaminkari-moroki, iñaapaakiro okaratzi okantajiitakiri kooya, ti iñaamai-tapajyaari Jesús."

25 Ari yakanakiri irirori, ikantanakiri: "¡Kisosiriri, oshiki pithainkasiritakiro okaratzi ikamantantakiri Kamantan-tzinkariiti!

* 24:13 ti osamani-piroti = 60 siyasiyawai-mintotsi [11 kilómetro]

²⁶ Irootaki ninta-pirotacha awishi-motiri Saipatzii-totaari iroka-payi, irootaki isaikan-tajyaari iwaniinkaroki.”

²⁷ Ari yitanakaro iyomitairi okaratzi isankinai-takiri tsika ikinkithata-koitziri Saipatzii-totaari. Yitanakaro isankinariki Moisés ithonka-kaakiri okaratzi isankina-yitakiri maaroni Kamantan-tzinkari-payi.

²⁸ Ariijiitaka nampitsiki tsika isiritaro. Ari inintzi Jesús yaw-isanakimi, kimiwaitaka ijatatyimi intaina.

²⁹ Ikantajiitzi yoka apiti iyomitaani: “Airo pawishi, ari pimaanaki aka, tima tsitiniityaaki.” Irojatzii ikyaanpaakari Jesús pankotsiki, ari isaikapaaki itsipataro iyomitaani.

³⁰ Ikanta isaikajiitzi iwajiityaa, yaakiro Jesús yatantari, ipaasonki-wintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri. †

³¹ Ari opisaityimo-tanjiri iriitaki Jesús. Tima impyaasi-tanaka Jesús, ti iñaawajiri tsika ikinaki.

³² Ikanta-wakaa-jiita: “¿Tima kimosiriwinta-siri pikanta ikinkitha-waitakai awotsiki, ikinkitha-waita-kairo sankinarintsi?”

³³ Ti isaikanaki, piyanaka Aapatyaawiniki. Iñaapaa-tziiri yapatojitaka 11 yomitaari, itsipayitakari pasini-payi ikarata-piinta-jiitzi.

³⁴ Ikantajiita-pajiri: “Omapiro yañaaji Awinkathariti. Tima iñaakajiri Simón.”

³⁵ Ari ikamantantakiro iñaakiri awotsiki, tsika okanta iyotantaariri ipaasonki-winta-pajiro yatantari.

Iñaakari Jesús iyomitaani-payi

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Ikinkithawai-minthaitzi iyomitaani, satikapaaka Jesús, iwithata-paakari ikantziri: “Pisaikaji kamiitha.”

³⁷ Tima antaaro itharowa-jiitanaki, isiyakaantzi siritsi ñaanatziriri.

³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Paitama pitharojiitantari? ¿Paitama pikisosingirijiitantari?”

³⁹ Naakataki, paminiro nako, aajatzi noitzi. Pimpampitina, paminapirotina. Tima ti ontzimi iwatha siritsi, ti ontzimi aajatzi itonki. Irooma naaka tzimatsi.”

⁴⁰ Ari iñaakanakiri irako aajatzi iitzi.

⁴¹ Tima onkanta-kaiyaari itharowintanaka iyomitaani-payi, antaro yokiryaa-ntsitanaki, ti iyotiri iritaki Jesús. Ari ikantzi Jesús: “¿Tzimatsi ayaari?”

⁴² Ari yamaita-kiniri tasirintsi sima aajatzi iyaaki yaarato. ‡

⁴³ Ikanta yaawakiri Jesús, iñaakiri iyomitaani-payi iwakari.

⁴⁴ Ari ikantzi: “Irootaki nokantzi-takamiri ainiro notsipayitami. Ontzimatyii omonkara-yityaa okaratzi isankinata-kota-kinari awaisatzitini Moisés, Kamantan-tzinkariiti, aajatzi Panthaa-tsiki.”

⁴⁵ Ari iyomitaakiri Jesús iyomitaani-payi ikimathata-kaakiri Sankinarintsi-pirori.

⁴⁶ Ikantziri: “Irootaki isankinai-takiri. Ontzimatyii inkimaatsita-kaityaari Saipatzii-totaari, iro mawatatsiri kitaitiri aritaki yañaaji.

† 24:30 yatantari = pan ‡ 24:42 Tzimayitatsi sankinarintsi tsika ti iñiitiro owiraantarori iroka ñaantsi aka. onasiyita ñaantsi-payi

⁴⁷ Ontzimatyii inkinkithata-koitiro nowairo maaroni kipatsiki, ari yitaita-nakyaaro Aapatyaawiniki. Irootaki iwashaantan-taityaarori kaari-pirori yantaitziri, impyaakoi-tajiri aajatzi.

⁴⁸ Awirokataka ñaayitironi iroka.

⁴⁹ Ari piñaakiro nontyaan-kimiro okaratzi ikasiya-kaaki-miriri Asitanari. Ari pisaika-jiitawaki aka Aapatyaawiniki, irojatzi isintsita-kaanta-kyaamiri poñaachani inkitiki.”

Iwajinokai-tairi Jesús inkitiki

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Ipoña yaanakiri Jesús iyomitaani-payi anta Asinonkaapankoniki. Ari itzinaa-wakotanaka, itasonka-winta-najiri.

⁵¹ Ikanta itasonka-wintakiri, imapoka-sita iwajinokai-tairi inkitiki.

⁵² Ikanta ipinkathata-nakiri iyomitaani. Piyajiitaja Aapatyaawiniki, antaroiti ikimo-siri-jiitanaki.

⁵³ Ari ikanta-jita-nakityaa iwisiryaawinta-naari Pawa anta Tasorintsi-pankoki. Omapirowi.

KAMIITHARI ÑAANTSI ISANKINA-TAKIRI JUAN

Yatziritaki ipaitai-tziri “Ñaantsi”

¹ Owakira itantanakari iwitsikan-taitzi pairani, aritaki tzimaki ipaitai-tziri “Ñaantsi.” Ari itsipatari Pawa. Tima Pawa inatzii irirori.

² Iriitaki itsipatakari pairani Pawa owakira itantanakari.

³ Iriitaki owitsika-jaanta-kirori maaroni tzimayi-tatsiri. Tikatsira aparoni okaratzi tzimayi-tatsiri kaari iwitsika-jaanti irirori.

⁴ Isiyawai-takari kitainkari ikitainka-takotairi atziri-payi okantanta-jyaari yañaayi-tantajyaari.

⁵ Isiya-paakari kitainka-takotan-tatsiri otsitini-kitzi. Titzimaita ikan-tiri yiysinampairi yoitsiwaka-wakiri osiyakarori tsitinikiri.

⁶ Pairani ityaankaki Pawa aparoni atziri, ipaita Juan.

⁷ Iriitaki kinkitha-takotapaa-kiriri ipaitai-tziri “Kitainkari,” omatantyaari inkimisantaitiro maaroni iyomitaantiri.

⁸ Yoka Juan kaarira ipaitai-tziri “Kitainkari.” Iriitaki kinkitha-takotirini pokatsini.

⁹ Tima pokaki aka kipatsiki mapirotzirori ikimita-kotari kitainkari, iriitaki kitainka-takota-jiriri maaroni atziri-payi.

¹⁰ Isaika-paintzi kipatsiki. Tima iriitaki owitsika-kirori kipatsi. Iro kantacha ti iyotawakiri atziri-payi ikaratzi saikatsiri kipatsiki.

¹¹ Isaikimowita-paintari ikaratzi ishininkata-wakaa-jiita. Titzimaita yaakamiitha-tawakiri.

¹² Iriima ikaratzi aakamiitha-tawakiriri, awintaa-naariri, iriityitaki itomiyi-taari Pawa. *

¹³ Itomi iwayitajiri Pawa yokapayi. Ti osiyaaro itominta-piinta-tajai atziri-payi, tira iniwinka-kiini iwaiyan-tayi-tai. Iriitaki Pawa nintasi-tainchari intomitantyyaa.

¹⁴ Yoka ipaitai-tziri “Ñaantsi,” yatziritaki, isaikimoyita-paintai. Kaminthaa-pirotan-taniri inatzii. Iroopirori onatzii iñaanitari. (Naaka-payi ñaajaanta-kirori itasorinka, ari osiya-jaantaro itasorinka yapintziti itomi Asitariri.)

¹⁵ Iriitaki ikinkithatakota-paaki pairani Juan, ikantapaaki: “Yoka nokinkitha-takotziri pairani, nokantaki: ‘Awotsikitaki impoyi-tyaanani, yanaakotana naaka, tima iriitaki itakarori pairani tikira-mintha nontzimi naaka.’ ”

¹⁶ Tima kamiitha-piro-waitaki irirori, irootaki añaanta-yitaarori maaroni aroka-payi yaakamiithaa-piro-piintai.

¹⁷ Pairani iriitaki Moisés isankina-takai-takiri Ikantakaan-taitziri. Iriima Jesús Saipatzii-totaari, iriita-jaantaki nisironka-yitairi, irijatzi ñaawaita-paintzirori iroopirori.

¹⁸ Tikatsi matironi iñiiri Pawa. Iriima yapintziti itomi Asitairi, saikamotziriri, iriitaki kamanta-yitairi arokaiti ayotantaari tsika ikanta Asitairi.

---

* 1:12 Wairontsi

Ikamantan-takiri Juan Kiwaatantatsiri

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Ikanta Judá-iti nampitarori Aapatyaawiniki, ityaankaki ijiwariti-payi Impira-tasorintsi-taari aajatzi Leví-iti isampitiri Juan, inkantiri: “¿Tsikama pipaitaka awiroka?”

²⁰ Iroka ikantanaki Juan, ti imanakotyaa, ikantzi: “Ti naaka Saipatzii-totaari.”

²¹ Aikiro isampita-jitatzii, ikantai-tziri: “¿Tsikama pipaitaka? ¿Awirokama Kamantan-tzinkari Elías?” Ikantzi Juan: “Ti naaka.” Aikiro ikantaji-tatzii: “¿Awirokama Kamantan-tzinkari pokatsini?” Ikantzi: “Ti.”

²² Ari ikantai-tziri: “¿Tsikama pipaitaka awiroka? Pinkamantina, irootaki nonkanta-pajiriri naari tyaanka-kinari. Intsityaa pinkaman-takotyaa.”

²³ Ikantzi Juan: “Naakataki kaimapain-tsini otzisi-masiki, inkanti: ‘Piwamiithatainiri Awinkathariti tsika inkinapaaki, pinkimitakaantiro itampatzikai-tziro awotsi.’ Irootaki ikamantan-tzitakari pairani Kamantan-tzinkari Isaías.”

²⁴ Yokapayi pokaintsiri isampitziri Juan, ityaankani inayitzi Nasitantaniri-payi.

²⁵ Aikiro isampita-tziiri, ikantziri: “Ti Saipatzii-totaari pinatyii awiroka, ti awiroka Elías, ti Kamantan-tzinkari pinatyii. ¿Paitama pikiwaatantari?”

²⁶ Ikantzi Juan: “Apatziro-machiini nokiwaatantaro naaka nijaa. Iro kantacha tzimatsi aparoni aka pikarajitzi, kaari piyojitzii.

²⁷ Iriitaki impoyii-tyaanani naaka, yanaako-waitakina naaka. Ti onkanti inkimita-kaantina naaka impiratani noiyootan-tyaari nosiriniri ikyaantari iitziki.”

²⁸ Irootaki awisayi-taintsiri pairani intatzikironta Pariñaaki ipaitaiziro Asinonkaa-pankoniki tsika ikiwaatantzi Juan.

Ipira Pawa

²⁹ Okanta okitaitita-manaji, iñaawajiri Juan ikinapaji Jesús, ikantzi: “¡Yoka ipira Pawa, iriitaki atsipita-jyaaroni iyaari-pironka maaroni atziri-payi, impyaakoi-tanta-jyaariri! †

³⁰ Iriitaki nokinkitha-takotakiri pairani nokantaki: ‘Awotsikitaki atziri impoyii-tyaanani naaka, yanaakotana, tima iriitaki itakarori tikira-mintha notzimiita naaka.’

³¹ Ti noyowityaari naaka. Irootaki nopokan-takari nonkiwaatantyaaro nijaa, irootaki iyotantyaanari maaroni Israel-iiti.”

³² Aikiro ijatakaa-nakitziro Juan ikamantantzi, ikantzi: “Noñaakiri naaka Tasorinkantsi ikinapaaki jinoki isiyakari siro, yookanta-paakari irirori.

³³ Ti noyowityaari naaka. Iro kantacha yoka iri tyaanka-kinari nonkiwaatantyaaro nijaa, ikantakina: ‘Aririka piñaakiri yayiita-sitakiri Tasorinkantsi, itzimi-rika yookanta-paakyaari, iriitaki kimitakaan-tyaaroni inkiwaatantairimi Tasorinkantsi.’

³⁴ Naakataki ñaajaantakiri, irootaki nokinkitha-takotan-tariri iri-itaki Itomi Pawa.”

Itanakarori iyomitaani Jesús

† 1:29 ipira = cordero

³⁵ Okanta okitaitita-manaji ari isaika-manaji Juan aajatzi apiti iyomitaani.

³⁶ Ikanta iñaawajiri Jesús ikinapaji, ikantzi Juan: “Jiirinta ipira Pawa.”

³⁷ Ikanta ikimawaki apiti iyomitaani Juan, iyaakanakiri Jesús.

³⁸ Ari ipithokanaka Jesús, iñaatziri ikaratzi oyaatakiriri, ikantziri: “¿Tsikama pijatika?” Ikantajiitzi irirori: “¡Yomitaanari! ¿Tsikama pinampi?” ‡

³⁹ Ikantzi Jesús: “Pimpoki piñiiri.” Ikanta iyaataa-jiita-nakiri, iñaakiro tsika inampitaro. Ari imaimota-paintziri, tima aritaki tsitiniityaaki. §

⁴⁰ Tima yoka kimakiriri Juan, oyaatana-kiriri Jesús, iriitaki Andrés iririntzi Simón Pedro.

⁴¹ Tima apatziro Andrés ijatasi-tanakiri Simón, iririntzi ikantapaakiri: “Noñaakiri Saipatzii-totaari (iri ikantai-tziri aajatzi, ‘Cristo.’)” *

⁴² Ikanta Andrés yaanakiri Simón isaiki Jesús. Ikanta iñaawakiri Jesús iririntzi Andrés, ikantawakiri: “Awiroka Simón, itomi Jonás. Iroñaaka pimpaitajyaa ‘Kiraawiro’.” (Iro ikantai-tziri aajatzi, Pedro.) †

Ikaimai-takiri Felipe aajatzi Natanael

⁴³ Okanta okitaitita-manaji, jataki Jesús Tapowiniki. Ari iñaapaa-kiriri Felipe, ikantapaakiri: “Piyaatina.”

⁴⁴ Tima yoka Felipe, Simapankoni-satzi, irootaki inampi Andrés aajatzi Pedro.

⁴⁵ Ikanta Felipe, ijatasi-tanakiri Natanael, ikantapaakiri: “Noñaataikiri isankina-takotakiri Moisés Ikantakaan-taitaniki, irijatzi isankina-takotzitaka aajatzi Kamantan-tzinkariiti. Iriitaki Jesús, itomi José, Kasiyaka-wini-satzi.”

⁴⁶ Ikantzi Natanael: “¿Tzimatsima kamiitha-siriri anta Kasiyaka-winiki?” Ikantzi Felipe: “Pimpoki, piñiiri.”

⁴⁷ Ikanta iñaawakiri Jesús ipokaki Natanael, ikantanaki: “Korakitaki iriipirori ishininka Israel, ti inthaiya-nityaa.”

⁴⁸ Ari ikantzi Natanael: “¿Tsikama anta piñaanaka piyotan-tanari?” Ikantzi Jesús: “Noñiitakami tikira-mintha inkaimimi Felipe pisaiki pankirintsi-tapiiki.” ‡

⁴⁹ Ikantanaki Natanael: “¡Yomitaanari! ¡Awirokatakaki Itomi Pawa, awirokatakaki Iwinkathariti Israel-iiti!”

⁵⁰ Ikantzi Jesús: “Irootaki pikimisantanta-matsi-tanakari nokantakimi noñaakimi pisaiki pankirintsi-tapiiki. Iro kantacha, aritaki piñaaki pasini anaironi iroka.”

⁵¹ Aikiro ikantana-kitzii Jesús: “Ari piñaakiro asitaryiyaa inkiti. Ari impiya-piya-jiiti maninkariiti yayiita-sitiri Itomi Atziri.” §

2

Aawakaantsi Nampitsiki Mawosi-winiki

‡ **1:38** Yomitaanari = Rabí § **1:39** tsitiniityaaki = iwiraaka ooryaatsiri 10. (Ari okanta iyomitai-tziri ooryaatsiri pairani.) * **1:41** Saipatzii-totaari = Mesías † **1:42** Kiraawiro = Cefas ‡ **1:48** pankirintsi-tapiiki = higuera § **1:51** asitaryiyaa inkiti = iñiitajiri inkiti-wiri, kaari kantawi-tachani iñaapiintaitiri.

¹ Okanta mawatapain-tsiri kitaitiri ari yaawakai-takari nampitsiki paitachari Mawosi-wini, saikatsiri Tapowiniki. Ari osaikakiri aajatzi iriniro Jesús anta.

² Ari ikaimakaan-taitakiri Jesús aajatzi iyomitaani-payi anta aawakaan-tsiki.

³ Ikanta yoimosirinka-jiita, thaatapaaka iraitsiri. Okanta iriniro Jesús, okantakiri otomi: "Thaatapaaka iraitsiri." *

⁴ Ikantzi irirori: "¡Kooya! ¿Tsikapaitama pikantan-tanari naaka? Tikira omonkara-paiti-tyaata noñaakan-tantyyaa."

⁵ Okantanakiri iroori ikaratzi kitanta-tsiri: "Pantiro onkarati inkantimiri notomi."

⁶ Ari owayitaka anta 6 kowitzi mapinatatsiri, irootaki iwanta-piintari Juda-iti nijaa, irojatzi ikiwayi-tantari yantakiro-rika ipinkai-tziri. Iroka kowitzi, tzimayi-tatsi antitachari apiti ikaantaitari nijaa, pasini mawa ikaantaitari. †

⁷ Ikantanakiri Jesús ikaratzi kitanta-tsiri: "Pijaikiti nijaa maaroni kowitzi." Imatakiro ijaiki-piro-yitakiro kowitzi.

⁸ Ipoña ikantzi Jesús: "Pinkitira kapichiini iraitsiri, paanakiniri aminakaan-tzirori oimosirinkaantsi." Ikantakiro ikantai-takiriri.

⁹ Ikanta yoka aminakaan-tzirori oimosirinkaantsi ikimaan-tawakaro kapichiini iraitsiri nijaawi-tachari, ti iyoti tsika okinako-tapaaki iroopirori iraitsiri. Apatziro iyojiitzi kitanta-tsiri, tima iriyyitaki jaikita-kirori nijaa. Ikanta aminakaan-tzirori oimosirinkaantsi, ikaimakiri aawakaa-chari,

¹⁰ ikantziri: "Irootaki yamiyitari atziri-payi yitapiintaro ipakotan-tziro iroopirori iraitsiri, aririka inkimatzi-jiitakyaa oimosirinka-chari, ari impakotan-taitiro jintaakyaari. Irooma awiroka piwapithaan-takaro iroopirori iraitsiri irojatzi iroñaaka."

¹¹ Irootaki itanakarori iñaakan-tziro Jesús nampitsiki Mawosi-winiki anta Tapowiniki, ari yitanakarori itasonka-wintantzi ñaakan-tzirori isintsinka. Ari ikimisanta-piro-tanakiri iyomitaani-payi.

¹² Ikanta okarata-paaki yoimosirinka-jiita, jatanaki nampitsiki Capernaum, itsipata-naaro iriniro, iririntzi-payi, aajatzi iyomitaani-payi. Ti osamani isaika-painti anta.

Imisitowiri Jesús pimanta-yitatsiri tasorintsi-pankoki

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Okaakitzi-mataji yoimosirinka-piintan-tarori Judá-iti Anankoryaantsi. Jataki Jesús Aapatyaawiniki.

¹⁴ Iñaapaakiri tasorintsi-pankoki piman-tsiriri ipira-payi, aajatzi isironi-payi. Ari isaikayi-takiri piman-tsiriri kiriiki. ‡§

¹⁵ Ikanta iñaapaakiri, yampithataki Jesús ipasa-minto, imisitowakiri maaroni pimantasiri tasorintsi-pankoki, itsipataakiri ipira-payi. Isok-itakiri iiriikiti ikaratzi pimantsiriri kiriiki, itatsinki-takiri okaratzi iwantayi-tariri.

¹⁶ Ikantakiri Jesús pimantziriri isironi: "¡Paanajiri pipira! ¡Ti onkamiithati pinkimi-takaantiro iwanko Asitanari pimantari-panko!"

* 2:3 iraitsiri = vino † 2:6 apiti ikaantaitari = 50 litro; mawa ikaantaitari = 70-100 litro ‡ 2:14 ipira-payi = buey, oisha (oveja) § 2:14 Ikaratzi pokayita-tsiri Aapatyaawiniki, yamayitzi iiriikiti ipoñaakaa-yitari inampiitiki irirori. Iro inintantari impimantiniri iiriikitiki Aapatyaawiniki, onkantyyaa yamanantan-tyaari piratsi-payi impomiti-niriri Pawa

¹⁷ Ari ikinkitha-siri-tanakiro iyomitaani okaratzi isankinai-takiri pairani, ikantaitzi:

Antaroiti nonkisa-kotyaaro piwanko.

¹⁸ Ikanta Juda-iti ikantanakiri Jesús: “Intsityaa piñaakanti kaari iñaapiintaitzi noyotan-tyaari omapiro otzimi pisintsinka pikantan-takarori pimisitowantzi.”

¹⁹ Ikantzi Jesús: “Pimporokiro iroka tasorintsi-panko, iro awisawitakyaa mawa kitaitiri, aritaki nompiriintajiro aajatzi.”

²⁰ Ikantajiitzi Juda-iti: “Tima okaratzi 46 osarintsi yantawai-taitaki iwitsikan-taita-karori iroka tasorintsi-panko, ¿arima pintzinaajiro awiroka onkarati mawa kitaitiri?”

²¹ Iroka “tasorintsi-panko” ikinkitha-takotakiri Jesús, iro ikantakowita iwatha irirori.

²² Ikanta yañaajira pairani Jesús, ikinkitha-siri-tanajiro iyomitaani-payi ikinkitha-takotzi-takari. Irootaki ikimatha-piro-tanta-nakarori Sankinarintsi, aajatzi okaratzi ikantayi-takiri Jesús.

Maaroni iyosiri-tziri Jesús

²³ Tima ainiro isaiki Jesús Aapatyaawiniki yoimosirinkai-tziri Anankoryaantsi, oshiki kimisanta-nakiriri iñaayitakiri itasonka-wintantaki. *

²⁴ Iro kantacha Jesús, ti yawintaa-yityaari yokaiti atziri-payi, tima iyosiritiri maaroni.

²⁵ Ti oninta-jaantya inkaman-taitiri Jesús tsika ikanta-siriyita atziri, iyoyitziri irirori isiriki.

3

Jesús aajatzi Nicodemo

¹ Tzimatsi Nasitantaniri ipaita Nicodemo, iriipirori Judá-iti inatzii.

² Ikanta ijataki tsitiniri Nicodemo iñiiri Jesús. Ikantapaakiri: “¡Yomitaa-nari! Noyojiitzi naaka iriitaki Pawa ontyaankakimi piyomitaa-yitina, tima tikatsi matironi okaratzi piñaakan-takiri awiroka, aiorrika itsipa-siritari Pawa.” *

³ Ari yakanaki Jesús, ikantziri: “Pinkimi nonkantimi. Itzimirika kaari apiitajironi intzimaji, airo iñaajiro impinkathari-wintantaji Pawa. Omapiro.”

⁴ Ikantzi Nicodemo: “¿Kantatsima yapiitajiro intzimaji atziri antyasipari-taintsiri? ¿Arima onkantaki inkyaaaji omotyaaki iriniro, yapiitan-tajyaarori intzimaji?”

⁵ Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika kaari kimitakaan-tironi intziman-tajyaaromi nijaa, kaarira intzi-masiri-takaa-yitajiri Tasorinkantsi, airo iñaajiro ipinkathari-wintantaji Pawa. †

⁶ Ikaratzi itzima-kaan-tziri atziri, atziri inatzi. Iriima ikaratzi kimitakaan-taarori itziman-tyaarimi Tasorinkantsi, tasorintsi-siri ikantanaja.

* **2:23** Paminiro ‘Tsika Ikantai-tziro Ñaantsi-payi’ okantakota ‘Wairontsi’. * **3:2** Yomitaa-nari = Rabí † **3:5** Okaratzi kinkitha-takota-chari aka “kimitakaan-tironi intziman-tajyaaromi nijaa,” tzimatsi siyakaa-winta-yitachari: (1) Tzimatsi kantatsiri iriitaki kinkitha-takotacha ikaratzi kiwaatanaa-chari ikimita-kaantajiro inkiwatyiromi ikaaripiro-yitaki. (2) Tzimatsi kantatsiri irootaki kinkitha-takotacha itzimaaira iinchaaniki. (3) Tzimatsi kantayi-tatsiri iri-itaki kinkitha-takotacha Tasorinkantsi, tima añaapiintakiri Tasorinkantsi isiyakaa-wintai-tziri nijaa.

⁷ Airo pikiryaa-wintha-tziro okaratzi nokanta-kimiri: ‘Okowa-piro-tatyaa papiitajiro pintzima-yitaji.’

⁸ Osiyakaaro tampyaanka otasonka-piintzi tsika onintayi-tziro. Piki-mawitaro opoimanka, titzimaita piyoti tsika-rika okinapaaki, tsika-rika ojatziro. Ari ikimitaari aajatzi ikaratzi intzi-masiri-takaa-yitajiri Tatorinkantsi.”

⁹ Ari yapiita-nakiro Nicodemo isampitziri, ikantziri: “¿Tsikama okantakotaka iroka?”

¹⁰ Ikantzi Jesús: “Awiroka oyomitaa-yitziriri Israel-iiti, ¿tima piyoti tsika okantakota iroka?”

¹¹ Nokinkitha-jiita-tziimiro okaratzi noyotako-yitziri. Nokinkitha-jiita-tziimiro okaratzi noñaayita-piintziri nokiki, titzimaita pinkimisanta-jiiti okaratzi nokanta-yitzimiri. Omapiro.

¹² Ti pinkimisantina nokinkitha-takotzimirosaawi-sato, irootaki mapirota-chani airo pikimisantana aririka noñaawintimiro inkiti-sato.

¹³ Tikatsira aponi jataintsini inkitiki, apatziro ikantakaaro poñainchari inkitiki. Iriitaki akinkitha-takotziri, Itomi Atziri.

¹⁴ Pairani iwatzika-kotakiri maranki awaisatzitini Moisés anta otzisi-masiki, ari inkimitai-tiriri aajatzi Itomi Atziri, ontzimatyii iwatzika-koitiri irirori,

¹⁵ yañaani-tanta-jyaari inkarati kimisanta-jirini”.

Itakotari Pawa maaroni osaawi-satzi

¹⁶ “Tima itako-pirotani iwiri Pawa osaawi-satzi, isinitakiri yap-intziti Itomi inkamawintajiri, irootaki airo ikaamani-tantaja inkarati kimisanta-jirini, irasi iwiro yañaani-yitaji.

¹⁷ Tima Pawa ti intyaantiri Itomi aka kipatsiki imishakowintajiri osaawi-satzi, inintatzii iwawisaa-koyitajiri.

¹⁸ Inkarati kimisanta-jirini Itomi Pawa, airo imishakowintai-tziri. Iriima kaari kimisantairini, tima imishakowintai-takiri, okantakaan-tziro ti inkimisantajiri yapintziti Itomi Pawa. ‡

¹⁹ Maaroni kaari kimisanta-tsini, aritaki imishakowintai-takiri, tima yanta-piintakiro kaari-pirori. Tima impokawita-painta pairani kipatsiki ipaitai-tziri ‘Kitainkari,’ iro ininta-piro-taitanaki tsitiniri, imanintawakiri ‘Kitainkari,’

²⁰ maaroni antayitzirori kaari-pirori ikisaniinta-tziiri ipaitai-tziri ‘Kitainkari.’ Imanako-waita airo iyotakoi-tantari yantayi-tziro kaari-pirori.

²¹ Iriima antapiinta-najirori iroopirori, yawintaa-piro-tanaari ‘Kitainkari,’ irootaki iñiitan-tyaariri yantawai-winta-naatziiri Pawa.”

Yaapatyaa-winthari iimintaitari

²² Ikanta ikinanaji Jesús iipatsitiki Judá-iti itsipayi-tanaari iyomi-taani, ari itsipatakari ikiwaatantzi.

²³ Matzitacha Juan ikiwaatantzi irirori Apinijaatiniki, tsika okaak-itapaji Aapatyaarini, tima anta ari otzima-piro-tziri nijaa. Ikaratzi jatayitain-tsiri anta, ikiwaayitawakiri.

²⁴ Tima tikira yaakaan-taitiriita Juan yasitakoitiri.

²⁵ Ikanta iyomitaani-payi Juan iñaana-wintha-takiri Judá-iti tsika okantakota inkiti-watha-tanta-jyaari yantayi-tziro ipinkai-tziri.

²⁶ Ari ijajiitaki isaiki Juan, ikantapaakiri: “Yomitaan-tanirí, jiiir-inta tsipatamiri intatzikiro nijaa Pariñaá, pikinkitha-takota-kinari, ikiwaatantatzii irirori, oshiki atziri pokasitziriri.” §

²⁷ Ari yakanaki Juan, ikantzi: “Tsika ikanta piñaakiri yoka, tira ompoñaá-siwaityaa, iriitaki Pawa iriipiro-takaakiriri.

²⁸ Tima awiroka-payi kimajaantakina nokantaki pairani: ‘Ti naaka Saipatzii-totaari, apatziro ityaantai-takina nojiwata-paakiri nokinkitha-takotiri.’

²⁹ Thami nosiyakaan-tawakiro aawakaa-chari, iriitaki aapiintziro kooya iimintaitari. Iriima itsipa-winthatani, airo ikantapiro-waisita irirori, apatziro inkimo-siri-tanaki inkimakiri-rika iñaawai-tanaki iim-intaitari. Ari nokantari naaka, ti niriipiro-waiti, iro kantacha antaro nonkimo-siritaki.

³⁰ Tima aikiro ijatatyii yiriipiroti yoka, irooma naaka ari nompairanii-tyaakotiri.”

Poñainchari jinoki

³¹ “Itzimi poñainchari jinoki yanairi maaroni. Iriima nampitarori kipatsiki, osaawi-satzi inatzi, ikinkitha-tasita-piintaro osaawi-sato. Iriima poñainchari inkitiki yanairi maaroni,

³² ikinkitha-takotziro okaratzi iñiiri, okaratzi ikimiri. Iro kantacha airo ikimisantai-tziro okaratzi ikinkitha-takotziri.

³³ Iro kantacha inkarati kimisanta-najirini yoka, aritaki imatanakyaa irirori inkinkitha-takota-nakiri Pawa iriipirori inatzii.

³⁴ Yoka ityaantakiri Pawa, iñaani Pawa inkinkitha-takoti. Tima Pawa ithonkiro inampi-siri-takaan-tantaro Itasorinka.

³⁵ Yoka Asitairi itakotari Itomi, ipinkathari-takaakiri maaroni tzimayi-tatsiri.

³⁶ Itzimi-rika kimisanta-najirini Itomi, aritaki yañaanitaji. Iriima kaari kimisanta-jirini Itomi, airo yañaanitaji irirori, apatziro yatzipi-tajyaaro iwasankitaajiri Pawa.”

4

Jesús aajatzi Ositikii-toni-sato

¹ Okanta apaata iyotaki Jesús ikimajiitaki Nasitantaniri-payi, ikan-taitzi: “Tzimaki oshiki iyomitaani Jesús, ikiwaataki oshiki atziri, yanaanakiri Juan.”

² (Kaari-machiini Jesús kiwaatantatsini, iyomitaani-payi kiwaatan-tatsiri.)

³ Irootaki ipiyantaari Jesús Tapowiniki isaikawitaka iipatsitiki Judá-iti.

⁴ Ontzimatyii inkinanajiro Ositikii-toniki tsikarika yathakiryaitziro.

⁵ Irojatzii yariitan-takari nampitsiki ipaitai-tziri Sikocharini. Iro tsipa-nampi-tarori iipatsiti Jacob, ipanajiriri itomi José ikamajira irirori Jacob.

⁶ Ari otzimiri anta nijaa iiyakotani pairani Jacob. Tima ayimatakiri imakori Jesús yaniitakira, isaikimo-tapaakiro nijaa. Aritaki tam-patzikataki ooryaatsiri. *

§ 3:26 Yomitaan-tatsirí = Rabí * 4:6 tampatzika ooryaatsiri = ooryaatsiri 6. (Ari okanta iyotaitziri ooryaatsiri pairani.)

7 Ari opokakiri Ositikii-toni-sato onkai nijaa. Ikantawakiro Jesús: "Pimpina nijaa nirawakiita."

8 Ijajitatzii iyomitaani nampitsiki yamananti owaritintsi.

9 Ari akanakiri kooya okantanakiri: "¿Tsika pinkina-kayiroka? Judá-iti pinatzii awiroka, pimapokina pikampitana nompimi nijaa, naaka Ositikii-toni-sato." Tima maaroni Judá-iti ti yaapatyii-yaari kamiitha Ositikii-toni-satzi.

10 Ari yakanakiro Jesús, ikantziro: "Arimi piyoti paita ipantziri Pawa, arimi piyotakirimi kamita-kimiri nijaa, awiroka kamitirinimi irirori. Aritaki impakimiromi irirori nijaa añaakaan-tatsiri."

11 Okantanaki kooya: "Pinkatharí, tikachaa-jaini pinkitan-tyaari nijaa, inthomponta osaiki, ¿tsikatyya payiroka pimpinari nijaa añaakaan-tatsiri?"

12 ¿Panairima awiroka awaisatzitini Jacob, opanajairori iroka nijaa, ira-jiitakiri pairani irirori, itomi-payi, aajatzi ipira-payi?"

13 Ikantzi Jesús: "Maaroni irirori iroka nijaa, airo opyaaja imiri.

14 Iriima inkarati irironi nijaa nopantziri naaka, airo iñaajiro imiritaji. Tima iroka nijaa nompajiriri naaka onkimita-jyaaro nijaatinka osiyaa-siri-tanta-jyaarimi, irasi iwiro yañaani-yitaji."

15 Okantzi kooya: "Pinkatharí, pimpinaro naaka iroka nijaa, airo nomiritantaja, airo nopiya-piya-waitanta nonkayi nijaa."

16 Ikantziro Jesús: "Pijati, pinkaimiri piimi, pimpiyamai-tajyaa aka."

17 Okantzi kooya: "Tikatsi noimi." Ikantziro Jesús: "Kamiitha pikantaki, ti intzimi piimi.

18 Tima pairani tzimawi-tacha ikaratzi 5 piimi. Iriima pitsipatari iroñaaka kaari piimi. Omapiro pikantakiri."

19 Ari okantanaki kooya: "Pinkatharí, kimitaka awiroka Kamantan-tzinkari.

20 Pairani nowaisatziti-payi Ositikii-toni-satzi ipinkathata-piintakiri irirori Pawa aka otzisiki. Irooma awirokaiti Judá-iti pikanta-jiitzi anta Aapatyaawiniki apinkathata-piinta-jiri."

21 Ikantanakiro Jesús: "¡Pinkimi kooya! Irootaintsi pimpinkathayitajiri awirokaiti Asitairi, ti onkowa-jaantyya pimpoki aka otzisiki, ti onkowa-jaantyya aajatzi pijati Aapatyaawiniki.

22 Omapiro, ti piyojii-wityaa awiroka ipaita pipinkathata-piintziri. Irooma naaka-payi Judá-iti noyotziri nopinkatha-tziri. Tima ishininka Judá-iti inatyii wawisaa-kotan-tatsini.

23 Tima irootzi-mataintsi piñaajiro. Iroñaaka impinkatha-siri-tairi Asitairi ikaratzi pinkatha-pirotariri. Tima iriitaki inintairi aajatzi irirori Asitairi impinkatha-yitairi.

24 Tima yoka Pawa iriitaki aajatzi Tasorinkantsi, kaari koñaata-tsini. Inkarati pinkatha-yitairini, ontzimatyii impinkatha-siri-pirotairi, ti onkowa-jaantajyaa yantayi-tairo koñaayi-tatsiri."

25 Okantzi kooya: "Noyotzi naaka ari impokaki Saipatzii-totaari, (ipaitai-tziri Cristo.) Aririka yariitakyaa, iriitaki kamanta-paakaironi maaroni tsika okantakota iroka-payi." †

26 Ikantzi Jesús: "Naakataki, kinkitha-waita-kaakimiri."

27 Ari yariijii-tapaja iyomitaani. Okiryaaantsi ikantajii-tapaaka iñaapaakiri ikinkitha-waita-kairo kooya. Iro kantacha tikatsi aparoni

† 4:25 Saipatzii-totaari = Mesías

sampita-paakirini, inkantiri: “¿paita osampitzimiri kooya? ¿Paita pikinkitha-waita-kairori?”

²⁸ Ookanakiro kooya oyowitziti, jataki nampitsiki, okantapaakiri oshininka-payi:

²⁹ “Pimpoka-jiiti, piñiiri atziri yotakirori maaroni nantayi-takiri pairani. ¿Kaarima Saipatzii-totaari?”

³⁰ Ari isitowa-jiitanaki atziri-payi saikatsiri nampitsiki, pokajii-tanaki isaikakira Jesús.

³¹ Ari isintsiwinta-jiitziri iyomitaani, ikantziri: “¡Yomitaanarí, piyaa!” ‡

³² Ikantzi Jesús: “Tzimatsi nowariti nowari naaka, ti piñaajiitiro awiroka.”

³³ Ari isampita-wakaanaka iyomitaani: “¿Tzimatsima ninka amakiniriri iwariti?”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Irootaki nokimita-kaantari nowariti nantiniri inintziri tyaanka-kinari. Ontzimatyii amonkara-tajiniri inintziri antainiri irirori.

³⁵ Iroka pikanta-piinta-jiitzi awiroka: ‘Iyotapaaka 4 kasiri osampatan-tyaari pankirintsi.’ Iro kantacha, pinkimi nokantzimi. Pamini pankirintsi-masiki, aritaki kantaka osampayitaki awiitan-tyaarori.

³⁶ Inkarati awiitaironi impinai-tajiri. Tima yawiitajiro okithoki pankirintsi osiyakaa-wintziriri añaaniiyi-tatsini. Irootaki intharowintan-tajyaari pankita-kirori intsipa-tajyaari awiikita-jironi.

³⁷ Tima omapiro isiyakaa-wintai-takiri, ikantaitzi: ‘Tzimatsi aparoni pankita-kirori, tzimatsi pasini awiitajironi.’

³⁸ Tima nontyaanka-yitakimi awirokaiti pawiiyi-tajiro kaari pipimirintsi-winta pantawai-wintiro. Tima tzimatsi pasini pomirintsi-winta-kirori yantawai-wintakiro. Awirokaiti anintaa-waitaarori yantawaitani.”

³⁹ Tima oshiki Ositikii-toni-satzi, asitarori inampi anta ikimisanta-nakiri Jesús okamanta-paakiri kooya, okantzi: “Iyotakiro okaratzi nantayi-takiri pairani.”

⁴⁰ Ikanta yariijii-tapaaka Ositikii-toni-satzi isaikaki Jesús, isintsiwinta-paakari isaikimo-tanakiri inampiki. Irojatzii isaikan-tanakari Jesús, okaratzi apiti kitaitiri isaikanaki.

⁴¹ Aikiro ishikita-nakitzi pasini kimisanta-naintsiri, tima iriitaki ikima-jaanta-kiriri okaratzi ikantayi-tziri Jesús.

⁴² Ari ikantai-tanakiro kooya: “Kimisanta-yitaana naaka, tira apatziro nokimisantajiri pikaman-tapaakina awiroka, tima naaka kimajaantajiri okaratzi ikantayi-tziri. Noyojii-takiri iriitaki matzirori iwawisaa-kotairi atziri-payi, iriitaki Saipatzii-totaari.”

Iwawisaakotajiri Jesús itomi aparoni jiwari

⁴³ Ikanta omonkarataka apiti kitaitiri isaikapaaki Jesús Ositikii-toniki, awisanaki ijatiro Tapowiniki.

⁴⁴ Tima iriitaki Jesús kanta-jaantantsi: “Aparoni Kamantan-tzinkari ti impinkatha-taitiri inampi-piroriki.”

⁴⁵ Ikanta yariitaja Tapowiniki, oshiki yaakamiitha-taita-wajiri anta, tima ari ikarataki ijajiitaki Aapatyaawini yoimosirinkiro Ananko-ryaantsi, iñaakiro maaroni yantayi-takiri Jesús anta.

⁴⁶ Ari yariitaari Jesús anta Mawosi-winiki saikatsiri Tapowiniki, tsika ipyaakiro nijaa okimiwai-tanakaro iraitsiri. Tzimatsi anta iriipirori jiwari, mantsiya-taintsiri itomi anta nampitsiki Capernaum. §

⁴⁷ Ikanta yoka jiwari ikimako-takiri Jesús ari yariita Tapowiniki ipoñaakaro iipatsitiki Judá-iti, ijatasi-tanakiri iñiiri. Isintsiwintapaakiri, ijati iwankoki iwawisaako-tairi itomi, irootaintsi inkamaki.

⁴⁸ Ari ikantanaki Jesús: “¿Paitama kaari pikimisantantana awirokaiti? Pininta-jaantzi noñaakaimiro kaari piña-piintzi, pininta-jaantzi notasonka-wintan-tawaki.”

⁴⁹ Iro kantacha ikantanakiri jiwari: “Pinkathari, thamiita iroñaaka, tikira ikamana-kiita notomi.”

⁵⁰ Ipoña ikantzi Jesús: “Pimpiyi piwankoki. Awisakotaji pitomi.” Ikimisananaki atziri okaratzi ikantakiriri Jesús, piyanaka.

⁵¹ Ipiya-winthaita iwankoki, imonthaakari impiratani-payi, ikantawajiri: “¡Awisakotaji pitomi!”

⁵² Isampita-nakiri tsika iwiraaka ooryaatsiri yamataa-koniintan-tanaari itomi, ikantajiitzi impiratani: “Chapinki, itainkanaki ooryaatsiri, aritaki awisanakiri ikatsirinka-waitzi.” *

⁵³ Ari ikinkithasiri-tanakiro asitariri aritaki iwiraakari ooryaatsiri chapinki ikantakiri Jesús: “Awisakotaji pitomi.” Irootaki ikimisanantanakari irirori, ari ikimita-nakari aajatzi maaroni ishininka-payi irirori ikimisanta-nakiri Jesús.

⁵⁴ Irootaki apititain-tsiri iñaakan-tziro Jesús itasonka-wintantzi yariitaja Tapowiniki ipoñaajaro iipatsitiki Judá-iti.

5

Kisoporokiri Simapankoni-satzi

¹ Okanta apaata, yoimosirinka-jiita Judá-iti Aapatyaawiniki. Ari ijatiztakari aajatzi Jesús.

² Ari osaikiri Aapatyaawiniki iwaankanai-tziro nijaa ipaitai-tziro “Nisironka-pankoni.” Tzimatsi okaratzi 5 owanko-shita-payi. Iro otsipa-nampitari asitako-rontsi ipaitai-tziri “Ipiraitari.” *

³ Ari ipiyotari oshiki mantsiyari, mawityaakiri, kisoporokiri, achoriwai-tatsiri. Tima naryaa-yita kipatsiki iyaawintaro oshiwaatyaa nijaa.

⁴ Ikantaitzi inatziira ipoki maninkari-payi ishiwaa-takairo nijaa, intzimi-rika itanakyaaaroni impiinkaa-tantyaaro nijaa oshiwaata, aritaki yisitakotaji imantsiya-waitzi. †

⁵ Tzimatsi anta aparoni mantsiyari okaratzi 38 osarintsi imantsiya-waitaki.

⁶ Ikanta iñaapaakiri Jesús inaryaaka yoka mantsiyari, iyotapaakiri osamani imantsiya-waitaki, isampita-paakiri, ikantziri: “¿Pinintzi pisitakotaji?”

§ 4:46 iraitsiri = vino * 4:52 itainkanaki ooryaatsiri = ooryaatsiri 7. (Ari okanta iyotai-tziri ooryaatsiri pairani.) * 5:2 Nisironka-pankoni. = ikantai-tziro iñaaniki Heber-iiti Betesda; Ipiraitari = Oisha = Oveja † 5:4 Onasiyita ñaantsi-payi

⁷ Ikantzi mantsiyari: “Tikatsi wiinkinani nijaaki aririka oshiwaa-paitityaa. Tima nokowawita-piinta nopiinkaatiimi, yanaako-waitakina pasini ipiinkaataki irirori.”

⁸ Ikantzi Jesús: “Pintzinai, paanajiro pinaryaa-minto, pijatai.”

⁹ Apatha-kiro yisitako-tanaji yoka atziri, yaanajiro inaryaa-minto, aniitanaji. Tima kitaitiri imakoryaan-taitari onatziira,

¹⁰ ikantakiri Judá-iti yoka atziri isitako-taatsiri: “Kitaitiri imakoryaan-taitari onatzii iroñaaka, ti osinitaan-tsiti paanajiro pinaryaa-minto.”

¹¹ Ikantzi isitako-taatsiri: “Ikantatyaana isitako-takaa-janari: ‘Paanajiro pinaryaa-minto, pijataji.’ ”

¹² Ari isampita-nakiri Judá-iti, ikantziri: “¿Itzimika kantakimiri: ‘Paanajiro pinaryaa-minto, pijataji?’ ”

¹³ Iro kantacha yoka isitakotaatsiri, ti iyoti tsika itzimi isitako-takaa-jiriri, ti iñaawajiri tsika ikinanaki Jesús, tima oshiki atziri piyotain-chari anta.

¹⁴ Okanta anta tasorintsi-pankoki iñaajiri Jesús yisitako-takaa-jiri, ikantziri: “Aritaki isitako-tajimi iroñaaka, airo papiitairo pantajiro kaari-pirori, omapiro-tzimi = kari kowiinka-piro-tatsiri.”

¹⁵ Ari ijatanaki isitako-taatsiri, ikamantakiri Judá-iti iriitaki Jesús isitako-takaa-jiriri.

¹⁶ Irootaki yitanta-nakarori ikisaniintziri Jesús, okantakaan-tziro yisitako-takaantaki kitaitiri imakoryaan-taitari.

¹⁷ Iro kantacha ikantzi Jesús: “Yasi iwiro yantawaitzi Asitanari, ari nokimitari naaka nantawaitzi.”

¹⁸ Irootaki ininta-piro-tantari Judá-iti iwiiri Jesús, tima ti apatziro yantawai-tantaro kitaitiri imakoryaan-taitari, isiyako-takari Pawa, ikantaki Jesús: “Iriitaki Pawa asitanari.”

Isintsinka Itomi Pawa

¹⁹ Ari yakanaki Jesús, ikantzi: “Yoka Itomi Pawa, ti yantiro ikowasi-yitari irirori. Apatziro yantziro okaratzi iñaakotziriri Asitariri. Tima okaratzi yantziri Asitariri, irojatzi yantziri Itomi. Omapiro.

²⁰ Tima intakotaari Asitariri yoka Itomi, iñaakiri maaroni yantayitzi irirori. Aikiro iñaakatziiri opaiyita-rika antaroyi-tatsiri, tima okiryaantsi pinkanta-wintyaaro awirokaiti.

²¹ Ikimitara Asitariri ipiriinta-yitziri kaminkari, yañaani-takairi, aritaki ikimi-tzitari Itomi irirori, yañaakaa-yitajiri inintziri.

²² Ti imishatanti Asitanari, iriira inintakaaki Itomi imishakowintantaji,

²³ irootaki impinkatha-tantai-tyaariri irirori Itomi, ikimitai-tziri Asitariri. Itzimi kaari pinkatha-tirini Itomi, ti impinkatha-tzityaari Asitariri, ontyaanka-kiriri aka.

²⁴ Inkarati kimaironi nokanta-yitakiri, aririka yawintaa-najyaari ontyaanka-kinari, aritaki yaña-siri-yitaji. Airo iwasankitai-tziri, aritaki okarata-paaki ikaamani-waitzi, irasi iwiro yañaaji. Omapiro.

²⁵ Tima irootaintsi omonkara-tajyaa, iroñaakataki inkimayi-tairo kamasiriri-payi iñaani Itomi Pawa. Tima inkarati kimaironi, aritaki yaña-siri-yitaji. Omapiro.

²⁶ Ikimita Asitariri yañaakaantzi, aritaki ikantzi-taari Itomi yañaakaantaji irirori,

27 ipakiri isintsinka imishakowintantaji, tima iriitaki Itomi Atziri.

28 Airo pikiryaa-wintha-tasitaro nokantakiri. Irootaintsi omatajyaa inkiman-tajyaarori kaminkari-payi iñaani,

29 ari impiriinta-yitanaki tsika ikitayitaka. Ikaratzi antapiinta-kirori kamiithari, yañaani-yitaji. Iriima antapiinta-kirori kaari-pirori, ari yañaawi-tajyaa iwasankitaitairi.”

Ñaayita-kiriri Saipatzii-totaari

30 “Ti nantasi-tyaaro noninta-sitari naaka, iriitakira Asitanari nintatsiri naminako-yitajimi. Okaratzi nomishakowintan-tziri naaka, tampsatika onatzii, tima ti nantasi-waityaaro noninta-sitari naaka, irootaki inintziri Asitanari ontyaanka-kinari.

31 Naakami kinkitha-takota-chanimi apaniroini, tikatsi apantyaaroni nokinkitha-takotziri.

32 Iro kantacha tzimatsi pasini kinkitha-takotanari, tima noyotzi naaka omapiro okaratzi ikinkitha-takotanari irirori.

33 Tima omapiro ikantakiri pairani Juan pityaankan-takari sampitaitirini. Tima okaratzi ikinkitha-takota-wakinari irirori omapiro-tatya.

34 Iro kantacha ti nonkowa-waitiri naaka atziri kinkitha-takotinani, inkanti: “Kamiithari inatzii yoka.” Nosiritanta-rori ikinkitha-takota-kinari pairani Juan, irootaki pinkimisantan-tajyaariri awiroka Pawa, pawisako-tajiita.

35 Tima okaratzi ikamantan-takiri pairani Juan okimita-paintari ootamintotsi kitainka-tatsiri. Irootaki pikowawita-paintari awirokaiti panintaa-wakyaaromi kitainkari.

36 Iro kantacha tzimatsi anairiri Juan ikinkitha-takotana. Okaratzi nantziri naaka, irootaki ikantanari Asitanari, irootaki omapiro-tzirori oñaakan-tzirori iriitaki Asitanari ontyaanka-kinari.

37 Iriitaki Asitanari ontyaanka-kinari. Irijatzi kamantan-taintsiri inkimisantan-taityaanari naaka. Titzimaita pinkimiro awirokaiti iñaawai-tziri. Tima ti piñaaw-poro-tanitiri.

38 Ti pinkimisantiro awirokaiti iñaani, okantakaan-tziro ti pinkimisantina naaka, tima naaka ityaantani.

39 Amatsinka pikantawita piñaana-tziro Iñaani Pawa, pisiyakaantzi aritaki pañaani-yitaji. Tima naakawitaka okinkitha-takotziri Iñaani Pawa,

40 titzimaita pininta-jiiti awiroka pawintaa-jyaana pasi piwanta-jyaarori pañaayitaji.

41 Ti namina-mina-tasityaaro naaka intharowinta-waityaana atziripayi.

42 Tima noyoyitzimi naaka tsika pikanta-jiita awiroka-payi, ti pimi-raawintiri Pawa.

43 Naaka ityaankaki Asitanari nompoki, ti pinkimisantina awirokaiti. Iro kantacha aririka impoki pasini yantayi-tapaakiro inintasitari irirori, aritaki paakamiitha-jiitakiri. †

44 ¿Tsikama pinkini pinkimisanta-jiiti, oshiki piniwiwaitaro inkimosiri-takaa-waitimi atziri ishamiwintzimi? Airo pininta-waitasita inkimo-siri-wintajimi Pawa?

⁴⁵ Airo pikinkithasiri-waitasita naaka mishakowinta-jimini Asitanariki. Iriitakira Moisés mishakowinta-yitajimini awirokaiti, tima iriitaki pawintaa-piintakari.

⁴⁶ Tima iriimi pinkimisantakimi Moisés, ari pinkimisanta-kinami naaka, tima naaka isankina-takotaki pairani Moisés.

⁴⁷ Tira pinkimisanta-tyiiri Moisés isankina-takowi-takana, ¿tsikama pinkini pinkimisantiro onkarati nonkanta-yitimiri naari?"

6

Iwakaari Jesús 5000 atziri

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Ipoñaa imontyaanaka Jesús intatzikiro inkaari saikatsiri Tapowiniki, irojatzi ipaitai-tziri Tiberias.

² Oshiki atziri oyaatakiriri, tima iñaakiri okaratzi yantayi-takiri, itikatsi-takaa-yitaji oshiki mantsiyari-payi.

³ Irojatzi itonkaan-tanakari Jesús otzisiki. Ari isaikapaaki itsipayi-takari iyomitaani-payi.

⁴ Tima ariitzi-matakaa kitaitiri Anankoryaantsi, yoimosirinkanta-piintari Judá-iti.

⁵ Ikanta yaminaki Jesús, iñaatziiri oshiki atziri oyaatakiriri, ikan-tanakiri Felipe: "¿Tsikama amanantika owaritinsi awakaiyaariri maaroni yokaiti atziri?"

⁶ Tima iyotaki irirori Jesús paita-rika yantiri. Iro kantacha isampita-sitari Felipe inkiman-tyaariri paita-rika inkantiri.

⁷ Ari yakanaki Felipe, ikantzi: "Ontzimatyii antawaiti inkarati 6 kasiri aantyaari oshiki kiriiki amanantan-tyaari owaritinsi, ari iwamatsi-tyaari kapichiini atziri-payi." *

⁸ Akanaki pasini iyomitaani Jesús, iriitaki Andrés iririntzi Simón Pedro, ikantzi:

⁹ "Yoka aparani iintsi amaintsiri 5 yatantaitari, apiti sima. ¿Arima yantita-kyaari oshiki atziri?" †

¹⁰ Ari ikantzi Jesús: "Pinkantiri isaikajiiti." Ari otzimiri anta katarosi-masi, ari isaikajii-tanaki. Tima apatziro iyomitai-takiri sirampari-payi ikarajii-tzi 5000.

¹¹ Ikanta yaakotakiro Jesús yatantaitari, ikaratakiro ipaasoonki-takiri Pawa, ipayitakiri ikaratzi saikayi-taintsiri. Ari ikimitaakiri sima, ipakiri ikaratzi nintayi-tatsiri iyaa.

¹² Ikanta ikimaajitaka maaroni atziri, ikantajiri Jesús iyomitaani: "Paayitajiro opitokiiriki okaratzi tzimaraan-tapain-tsiri, airo aparaawai-tanta."

¹³ Ari iyoyaayi-tajiro iyomitaani-payi, ijaikitaji okaratzi 12 kantziri tzimaraan-tapain-tsiri karawita-chari 5 yatantaitari.

¹⁴ Ikanta iñaakiro atziri-payi itasonka-wintakiro Jesús owaritinsi, ikantajii-tanaki: "Iriitaki yoka akimakotani Kamantan-tzinkari pokatsini aka kipatsiki. Omapiro."

¹⁵ Iro kantacha iyotaki Jesús impokajii-tatyii atziri-payi yaapaintiri, iwinkathariti-tyaari. Irootaki ipiyanta-naari tonkaariki isaikawaitzi apaniirini.

* 6:7 oshiki kiriiki = 200 denario † 6:9 yatantaitari = pan iwitsikai-tziri cebada

*Yaniitantaro Jesús inkaari**(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)*

16 Ikanta otsitiniityaanaki, oirinka-jiitaja inkaariki iyomitaani Jesús,
 17 otijiita-paaka pitotsiki, montyaa-kotanaka intatzikironta inkaari
 ijatairo nampitsiki Capernaum. Aritaki tsitini-piro-tanaki, tikira
 yariityaata irirori Jesús tsika isaikajiitaki iyomitaani-payi.

18 Antaro okantaka otamakaani inkaari, tima ontampyaa-tatzii
 sintsiini.

19 Tima santhataki imontyaa-kota-jiita iyomitaani inkaariki,
 iñaatziiri ipokaji Jesús yaniitan-taaro inkaari. Antaro itharowa-
 jiitanaki iyomitaani. ‡

20 Iro kantacha ikantapajiri Jesús yokapayi iyomitaani: “¡Naakataki,
 airo pitharowan-tawaitana!”

21 Tima kimosiri ikantajiita ititawajiri pitotsiki, tikira-mintha
 osamaniti aatakojii-tapaaki tsika isiritaro yariityaa.

Oshiki atziri amina-mina-tairiri Jesús

22 Okanta okitaitita-manaji, iyotaki atziri-payi saikain-tsiri in-
 tatzikiro apinto onatzi pitotsi imontyaan-tanaari iyomitaani-payi
 Jesús, apaniroini imontyaa-kotanaka iyomitaani-payi, ti ijati irirori
 Jesús.

23 Iro kantacha, yamaita-paaki pasini pitotsi poñaayi-tainchari
 nampitsiki Tiberias, aatajii-paaki tsika ipaasoonki-wintakiro
 Awinkathariti yatantaitari iwajiitakari.

24 Ikanta iñaakiro atziri-payi ti isaiki Jesús aajatzi iyomitaani-payi,
 otijiitanaka pitotsiki, jaitijiitaki nampitsiki Capernaum, yamina-mina-
 tairi Jesús.

Ipaitai-tziri Jesús “owaritintsi añaakaan-tatsiri”

25 Ikanta yariijiitaka intatzikironta inkaari iñaapajiri Jesús,
 isampita-pajiri, ikantziri: “Yomitaanari. ¿Tsika-paitima pariitaka
 awiroka aka?” §

26 Ikantzi Jesús: “Ti iro pamina-mina-tantyaanari pikimatha-tanajiro
 notasonka-wintakiro owaritintsi. Iro pamina-mina-matsi-tantanari
 pikima-niinta-jiitaka chapinki piwajiitaka. Omapiro.

27 Airo pantawaiwintziro owaritintsi thonkani-tachari, ontzimatyii
 pantawintairo owaritintsi kaari thonkachani añaanita-kayimini.
 Irootaki owaritintsi ipantziri Itomi Atziri, tima iriitaki iñaakan-takiri
 Pawa, Asitariri, tzimatsiri itasorinka.”

28 Ari isampitai-tanakiri, ikantai-tziri: “¿Tsikama nonkant-yaaka
 nantant-yaarori okaratzi inintziri Pawa nantiniri?”

29 Ikantzi Jesús: “Iroka inintziri Pawa pantajiri, ontzimatyii
 pinkimisantairi yoka ityaantakiri.”

30 Aikiro isampitai-tatziiri, ikantai-tziri: “¿Paitama pintasonka-
 wintantiri awiroka nonkimisantan-tyaamiri? ¿Paitama pantayi-tziri?”

31 Tima pairani iwayitakaro awaisatzitini ipaitai-tziri ‘Paitamá’ anta
 otzisi-masiki, iroka ikantaitzi isankina-takoi-tziro:

Pawa ipakiri iyaaro owaritintsi paryain-tsiri inkitikii.” *†

‡ 6:19 santhataki imontyaa-kota-jiita = 5 tirika 6 kilómetro = 25 tirika 30 estadio § 6:25
 Yomitaanari = Rabí * 6:31 paitamá = maná † 6:31 owaritintsi = pan

32 Ari yakanaki Jesús, ikantzi: “Okaratzi owaritintsi poñainchari pairani inkitiki, kaarira awaisatzitini Moisés opantironi. Iro kantacha iriitaki opajaironi Asitanari iroopirori owaritintsi. Omapiro.

33 Tima okaratzi owaritintsi ipantziri Pawa, iriitaki yoka poñainchari inkitiki, iriitaki añaa-ya-yitajirini maaroni owaaw-satzi.”

34 Ari ikantai-tanakiri: “Pinkathari, irootaki nonintziri pimpa-piintinaro iroka owaritintsi.”

35 Ikantzi Jesús: “Naakataki owaritintsi añaanita-kaantatsiri. Inkarati oija-siri-tainani naaka, airo itashaa-waitaji. Inkarati kimisanta-najinani naaka, airo imiriwaitaji.

36 Tima nokantakimi, piñaawi-jiitakana awiroka, ti pinkimisantina.

37 Ikaratzi ikowakiri Asitanari itsipa-siri-tyaana aritaki imatakiro, airo nomaninta-wakiri naaka.

38 Ti iro nompokan-tyaari aka nopoñaaka inkitiki nantayitiro noninta-sitari naaka, apatziro nanta-piintiro inintziri Asitanari ontyaanka-kinari aka.

39 Iroka inintziri Asitanari ontyaanka-kinari, airo nopyaakaan-tawaitzi aparani ikaratzi tsipa-siri-takaa-kanari, ontzimatyii nowañaa-yitajiri apaata owiraant-yaaroni kitaitiri.

40 Iroka inintziri Asitanari ontyaanka-kinari aka, inkarati yomitairini iriitaki Itomi, inkimisanta-najiri, aritaki yañaani-takaa-yitairi. Naaka owiriintairini apaata owiraan-tyaaroni kitaitiri.”

41 Irootaki opoñaantari ikisima-waita-nakiri Judá-iti yoka Jesús, ikimakiri ikantaki: “Naakataki owaritintsi poñainchari inkitiki.”

42 Ari ikanta-wakaa-jiitanaka: “¿Kaarima yoka Jesús, itomi José? Noyomitaa-jiitzi naaka asitariri. ¿Paitama ikantantari: ‘Nopoñaaro inkitiki?’ ”

43 Ikantzi Jesús: “Aritapaaki pikisima-waitakina.

44 Tikatsi tsipa-siri-tasit-yaanani naaka airorika yamasiri-tairi Asitanari tyaanta-kinari. Tima naaka owiriinta-jirini apaata owiraant-yaaroni kitaitiri.

45 Irootaki isankina-takotaki Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki: Iriita-jaantaki Pawa yomitaa-jirini maaroni. Tima inkarati kimairiri Asitanari, yomitairini irirori, aritaki itsipa-siri-tajyaana naaka.

46 Tima tikatsi ñaaporo-takirini Asitanari, apatziro poñainchari Pawaki, iriitaki ñaaporo-tziriri.

47 Inkarati kimisanta-jinani naaka, aritaki yañaanitaji. Omapiro.

48 Naakataki owaritintsi añaa-ya-yitajirini tatsiri.

49 Iwawitakaro piwaisatzitini ikantai-tziri ‘Paitamá’ anta otzisi-masiki, iro kantacha kamayitaji irirori.

50 Iriima yoka osiyakarori owaritintsi poñainchari inkitiki, airo ikaa-manitaji inkarati owakyaarini.

51 Naakataki añaanita-tsiri owaritintsi poñainchari inkitiki. Itzimirika owakyaaroni iroka owaritintsi, aritaki yañaanitaji. Iroka owaritintsi nopantziri naaka, nowatha-piro onatzii. Iriitaki natsipi-winta owaaw-satzi-payi yañaani-tanta-jyaari irirori.”

52 Ari ikanta-wakaa-jiita Judá-iti: “¿Tsikama inkinakairoka yoka iwakaan-tairori iwatha?”

53 Ikantzi Jesús: “Airorika piwaro iwatha Itomi Atziri, airorika piriro iriraani, airo pañaani-yitaji. Omapiro.

⁵⁴ Itzimi-rika owakyaaroni nowatha, itzimi-rika irakironi niraani, aritaki yañaani-yitaji. Naakataki opiriinta-jirini owiraant-yaaroni kitaitiri.

⁵⁵ Tima owaritintsi-pirori onatzii iroka nowatha, irooma niraani irootaki ira-piroitsiri.

⁵⁶ Itzimi-rika owakyaaroni nowatha, itzimi-rika irakironi niraani, itsipa-siri-taana naaka, nomatzitari naaka notsipa-siri-taari irirori.

⁵⁷ Tima yoka Asitanari ontyaanka-kinari naaka añaanita-tsiri inatzii, iriitaki añaakaanari naaka. Ari okantzitari aajatzi, itzimi-rika owayaanani naaka, aritaki nañaakaa-yitajiri.

⁵⁸ Nokinkitha-takota-tziiro owaritintsi poñainchari inkitiki. Iroka owaritintsi ti osiyaaro ipaitai-tziri 'Paitamá' iwayitakari pairani pi-waisatzitini, iwayiwi-takaro, ikamayitaki irirori. Iriima inkarati owakyaaroni yoka osiyarori owaritintsi, irasi iwiro yañaanitaji."

⁵⁹ Irootaki iyomitaan-takiri Jesús tsika yapatota-piintaita anta nampitsiki Capernaum.

Ikinkitha-takoi-tziro añaataantsi

⁶⁰ Ikanta ikimaitakiro iroka yotaantsi, oshiki ikaratzi kimisanta-kiriri Jesús, kantanain-tsiri: "Oshiki okompitataka okaratzi ikantayi-takiri Jesús. ¿Paitama kimisanta-matsi-tirini?"

⁶¹ Tima yotaki Jesús iñaawai-poroki-tatzii ikaratzi ikinkitha-takaakiri, isampita-nakiri: "¿Tima onimotimi okaratzi nokamantakimiri?"

⁶² ¿Tsikama pinkantika aririka piñiirimi yoka Itomi Atziri iwajinokajyaa tsika ipoñaaka pairani?

⁶³ Okaratzi nokinkitha-takoyi-takimiri, irootaki kantako-tachari okaratzi añaasiri-takaan-tatsiri, kaari awatha-piro nokinkitha-takotzi, tikatsi ompaita-jaantyyaa awatha. Nokinkitha-takota-tziiro awintaa-siri-taantsi kaari koñaani-tatsi, añaakaan-tatsiri.

⁶⁴ Iro kantacha tzimayi-tatsi pikarajitaki awirokaiti kaari kimisanta-tsini." Tima iyotzitakari Jesús inkarati kimisantairini, aajatzi tsika itzimi pithoka-sityaarini.

⁶⁵ Aikiro ikantana-kitzii Jesús: "Irootaki nokantzi-tanta-kamiri: 'Tikatsira aparoni tzipa-siri-tajyaanani naaka, airorika inintakaanari Asitanari.' "

⁶⁶ Aripaiti iñiitziro, oshiki owashaanta-nakirori ikimisantawita-piintari Jesús, ti intsipa-tanajyaari.

⁶⁷ Ari isampita-nakiri Jesús karatatsiri 12 iyomitaani, ikantziri: "¿Pinintzima pijayitaji awiroka-payi?"

⁶⁸ Ari yakanaki Simón Pedro, ikantziri: "Pinkathari, ¿Tzimatsima pasini nompia-sitajiri naaka-payi? Apatziro pikanta awiroka pikinkitha-takotziro añaakaan-tatsiri.

⁶⁹ Aritaki nokimisanta-jiitakimi naaka-payi, noyojii-takimi awirokataki Saipatzii-totaari, Itomi Pawa Añaanita-tsiri."

⁷⁰ Ari yakanaki Jesús, ikantziri: "¿Kaarima naaka oyoyaakimiri pikaratakira 12? Iro kantacha tzimatsi aparoni pikarataki kamaari inatzii."

⁷¹ Tima inkinkitha-takota-tziiri Judas, Itomi Simón Nampitsi-wiri. Iriitaki Judas pithoka-sityaarini, tima iriiwitaka aparoni ikaratzira 12 iyomitaani.

7

Iririntzi-payi Jesús ti inkimisanta-jiitiri

¹ Ipoñaa ijataki Jesús yariitan-tawaiyita Tapowiniki, ti ininti inkinanaji iipatsitiki Judá-iti, tima yamina-mina-tatziiri Judá-iti iwiiri.

² Iro kantacha monkara-tzimataja kitaitiri yoimosirinkanta-piintarori Judá-iti ipaitai-tziri “Panko-shitantsi.”

³ Imatanakiro iririntzi okaakiini Jesús, ikantanakiri: “Airo pimana aka, pijati inampiitiki Judá-iti iñaantyaamiri anta piyomitaani-payi onkarati pantayitiri.

⁴ Tima inkarati nintatsiri iyoitiri, ti imanakaayaaro yantayi-tziri. Piyotziro awiroka pantayi-tziro opaiyita-rika, piñaakantiro tsika ipiyojiita atziri-payi.”

⁵ Tima imatzitakaro iririntzi-payi irirori ithainka-siri-waitakiri.

⁶ Ari ikantanaki Jesús: “Tikira omonkaratyaata noñaakan-tantyaari naaka, irooma awiroka ti onasityaa piñaayi-tziro kitaitiri-payi.

⁷ Ti inkisaniintimi awiroka-payi osaawi-satziiti. Irooma naaka oshiki ikisaniintakina, tima koñaaro nokinkitha-takotziro naaka, kaari-pirori onatzii okaratzi yantayi-takiri.

⁸ Pijajiiti awiroka yoimosirinka-jiita, airo nojatzita naaka, tima tikira omonkaratyaata noñaakan-tantyaaa.”

⁹ Ikaratakiro iñaawai-yitakiro iroka ñaantsi, irojatzti isaikanaki Tapowiniki.

Yoimosirinkiro Jesús ipaitai-tziri “Panko-shitantsi”

¹⁰ Iro kantacha, tima jaitijiitaki iririntzi-payi, ari yampoitanaki irirori Jesús, imananiki ijataki, tikatsi yotatsini.

¹¹ Oshiki yamina-mina-takiri Judá-iti anta yoimosirinka-jiita, ikantajiitzi: “¿Tsikama isaikika yoka atziri?”

¹² Tima oshiki atziri thainka-waita-kiriri Jesús. Tzimatsi kantatsiri: “Kamiithari inatzii yoka atziri.” Tzimatsi pasini kantatsiri: “Ti inkamiithati, yamatawi-takiri atziri-payi.”

¹³ Iro kantacha, omanaan-tsikiini ithainka-mawai-takiri Jesús, tima itharowanta-tyaari ijiwariti-payi Judá-iti.

¹⁴ Iro kantacha, aritaki niyaankitaki yoimosirinka-jiita, ari ikyaa-paaki Jesús tasorintsi-pankoki, iyomitaan-tapaji.

¹⁵ Tima okiryantzi ikantajii-tanaka Judá-iti, ikantajiitzi: “¿Tsikama iyotani-tantari yoka, ti inkyaawityaa tsika iyomitaan-taitzi?”

¹⁶ Ari yakanaki Jesús, ikantzi: “Tima okaratzi noyomitaayitakimiri ti naaka yotasityaaroni, iriitaki oyota-kayi-narori ontyaanka-kinari.

¹⁷ Inkarati kowapiro-taironi inintziri Pawa, aritaki iyotairo iriitaki Pawa oyota-kayi-narori okaratzi noyomitaan-tziri, tima ti naaka yotasiwai-tyaaroni.

¹⁸ Tima inkarati oyomitaan-tzirori iyotasi-waitari, yamina-mina-tatzii impinkatha-taitiri. Iriima amina-mina-tzirori impinkatha-tairi ontyaanka-nari, iriitaki ñaawaitzirori iroopirori. Tira intzipi-siri-waiti irirori.

¹⁹ ¿Tima isankina-witakami pairani Moisés Ikantakaan-taitani? Iro kantacha, ti pimonkara-jiitiro. ¿Paitama pasaryaan-tanari piwiina?”

²⁰ Ari ikantajii-tanaki atziri-payi: “¡Kamaari! ¿Paitama asaryaamiri iwimi?”

21 Ikantzi Jesús: “Maaroni awirokaiti oshiki pikiryaa-winthatakiro piñaakina nantakiri kitaitiri imakoryaan-taitari.

22 Ikantakaantaki pairani Moisés pinto-misi-taani-tajyaa. (Tima kaari Moisés itakaan-tyaaroni intomisi-taani-tajityaa, awaisatziitini-payi itakaan-tanakarori pairani tikira-mintha intzimi Moisés.) Irootaki pitomisi-taanita-piintantari awiroka-payi kitaitiri imakoryaan-taitari.

23 Piñaakiro, pitomisi-taanita-piintantaki awiroka-payi kitaitiri imakoryaan-taitari pimatana-tyaaroni Ikantakaantani pairani Moisés. ¿Paitama pikisaniintan-tanari naaka nisitako-takaajiri maaroni iwathaki aparori atziri kitaitiri imakoryaan-taitari?

24 Paamawintyaa owapyii-motami = kari pimishakowintanti. Tampatzika-siri pinkanta-wintan-tajyaa.”

¿Iriitakima Saipatzii-totaari yoka?

25 Ari isampita-wakaanaka Aapatyaa-wini-satzi, ikanta-wakaa: “¿Kaarima yoka yamina-mina-taitziri iwaitiri?

26 Jiirinta isaikaki, maaroni ikimaitakiri iñaawaitzi, tikatsi akirini. ¿Iyotatzii-pinkatharipayi iriitaki Saipatzii-totaari jiirinta?

27 Iro kantacha, ayojiitzi yoka atziri tsika ipoñaaro. Irooma apaata aririka impokaki matzirori ipaita Saipatzii-totaari, tikatsi yotatsini tsika ipoñaaro.”

28 Tima irojatzi isaikaki Jesús tasorintsi-pankoki iyomitaantzi, ari isinchinkatanaki, ikantanaki: “¿Arimá! ¿Piyotanama awiroka-payi tsika nopoñaaro! Iro kantacha, ti naaka nintasi-tachani nompoki, ityaankani nonatzii yawintaa-piro-taitari. Kaari piyotako-tajiitzi awirokaiti.

29 Iro kantacha noyotziri naaka, tima aritaki nokarajitzi, iriitaki ontyaanka-kinari.”

30 Ari inintawi-tanaka yaakaan-tirimi, iro kantacha tikatsi akotasi-tirini, tima tikira omonkara-paititya.

31 Tima oshiki kimisanta-nakiriri Jesús, ikantajitzi: “Aamaa iriitaki yoka Saipatzii-totaari, tima oshiki itasonka-wintantzi. ¿Pikinkisiryama anairo onkarati intasonka-wintantiri Saipatzii-totaari?”

Ityaantaki Nasitantaniri airikirini Jesús

32 Ikanta Nasitantaniri ikimakiri atziri-payi ikinkitha-waita-kotziri Jesús. Yaapatyaa-nakari ijiwari-payi Ompira-tasorintsi-taari, ityaantaki aamaako-winta-rori tasorintsi-panko airikai-tirini.

33 Ikantzi Jesús: “Airo osamanitzi nosaiki-motanajimi, irootaintsi nompiki isaikira ontyaanka-kinari.

34 Oshiki pamina-mina-witajyaana, iro kantacha airo piñaajana, tima airo pitsipatana tsika nosaikapaji naaka.”

35 Ari isampita-wakaa-jiita Judá-iti, ikantzi: “¿Tsikama ijamatsitika yoka airo añaantari? ¿Ijatatyiima pasiniki nampitsi yoiwaraa-yitaka ashininka-payi Judá-iti, iyomitaa-yitairi wirakochaiti? *

36 ¿Paitama ikantako-tziri: ‘Pamina-mina-witajyaana, airotzimaita piñaajana, tima airo pitsipatana tsika nosaikapaji naaka?’ ”

Nijaa añaakaan-tatsiri

* 7:35 wirakochaiti = griegos

³⁷ Okanta owiraanta-paakarori kitaitiri yoimosirinka-piroi-tantyaari. Ari ikatziyanaka Jesús, iñawaitanaki sintsiini, ikantanaki: “Tzimatsirika miriniinta-waita-tsiri, intsipa-siritajyaana naaka, irawaitaji.

³⁸ Tima isankinaitaki Sankinarintsi-pirori, ikantaitaki: Inkarati kimisanta-jinani naaka, onkimiwai-tyaaro osiyaa-siri-tanta-jyaarimi nijaa añaakaan-tatsiri.”

³⁹ Iriitaki isiyakaa-wintzi Jesús inkarati kimisantairini inampi-siri-tanta-jyaari Tasorinkantsi. Tima tikira intyaantai-tiriita Tasorinkantsi, tikira iwajinoka-sitajyaaro Jesús iwaniinkaro.

Iporoka-jiitanaki atziri-payi

⁴⁰ Tzimatsi atziri-payi kimakirori ikantakiri Jesús, ikantajii-tanaki: “Omapiro-tatya yoka atziri Kamantan-tzinkari inatzii.”

⁴¹ Tzimatsi pasini kantanain-tsiri: “Saipatzii-totaari inatzii yoka.” Iro kantacha tzimatsi pasini kantatsiri: “Kaari, tima airo ipoñaaro Saipatzii-totaari Tapowiniki.

⁴² Tima isankinaitaki Sankinarintsi-pirori, ikantaitaki: Icharini inatyii pinkatharini David Saipatziitotaritatsini, impoñii-yaaro Tantapankoniki, inampiki pairani David.”

⁴³ Ari iporoka-jiitanaki atziri ikisa-wakaa-winta-nakari Jesús.

⁴⁴ Tzimatsi nintawi-tanain-chari yaakaan-tirimi, iro kantacha tikatsi akotasi-tirini.

Ti iñiiti siyaarini iñaawaitzi

⁴⁵ Ikanta ipiyapaaka aamaako-winta-rori tasorintsi-panko tsika isaiki Nasitantaniri aajatzi ijiwari Ompira-tasorintsi-taari, isampita-wajiri, ikantziri: “¿Paitama kaari pamantakari?”

⁴⁶ Ikantajiitzi irirori: “¡Tira iñiiti kimityaarini iñaawaiti!”

⁴⁷ Ikantajiitzi Nasitantaniri: “¿Yamatawi-tzita-kamima awiroka-payi?”

⁴⁸ ¿Tzimatsima ajiwariti kimisanta-kiriri yoka atziri? ¿Tzimatsima nokaratziri Nasitantaniri kimisanta-kiriri?

⁴⁹ Apatzirora ikimisanta-matsi-tziri atziri-payi kaari yotakotironi Ikantakaan-taitani, tima mishataari iinayitaji.”

⁵⁰ Ikanta Nasitantaniri Nicodemo, pokaintsiri pairani tsitiniriki iñiiri Jesús, ikantanaki:

⁵¹ “Isankinaitaki pairani Ikantakaan-taitsiri, ikantaitzi, ti osinitaan-tsiti imishakowintaitiri aparoni atziri airorika akimiri aroka-payi, irootaki ayotantyaari opaíta yantakiri.”

⁵² Ikantai-tanakiri: “¿Awirokama Tapowini-satzi? Piñaana-pirotiro Sankinarintsi, aritaki piñaakiro, tikatsi Kamantan-tzinkari poñaachani Tapowiniki.”

Kooya mayimpiro

⁵³ Ipoñaaa ijayitaji aparo-payi iwankoki.

8

¹ Iro kantacha tonkaanaki Jesús otzisiki Yiinkai-toniki.

² Okanta okitaitita-manaji, ipiyaja tasorintsi-pankoki. Oshiki atziri piyotzi-winta-waari, saikapaji Jesús iyomitaa-pajiri atziri-payi.

³ Ikanta Yomitaan-tsinkari-payi itsipatakari Nasitantaniri-payi yamakiniri aparoni kooya imonthaaitakari omayimpitzi. Ikatziya-paakiro niyaankiniki ipiyojiita.

⁴ Ikantapaakiri Jesús: “Yomitaan-tatsiri, iroka kooya imonthaaitakari omayimpi-waitzi.

⁵ Ikantakaantaki pairani Moisés iwaiitiro mayimpi-tatsiri kooya. ¿Tsikatyaa pikantzika awiroka?”

⁶ Irootaki isampitan-tariri inintzi inkompita-kayi-tyaari Jesús, onantyaari inkanta-koitiriri. Iro kantacha oiyootanaka Jesús isankina-waitantaro irako kipatsi.

⁷ Aikiro isampitai-tatziiri, ari ikatziyanaka yoiyoowitaka, ikan-tanakiri: “Tzimatsi-rika aparoni pikarajiitaki kaari antironi kaari-pirori, iriitaki itakaan-tyaaroni ishimyaan-tyaaro mapi iroka kooya.”

⁸ Aajatzi yoiyoontanaja, yapiita-najiro isankina-waitziro kipatsi.

⁹ Ikanta ikimajiitaki ikantakiri Jesús, aparo-payi ipiyayi-tanaka, tima ikinkithasiri-yitanakiro tsika ikantayita irirori. Iriitaki itaita-nakaro ipiyanaka antari-kona-payi. Ikanta isaikanaki apitiroini Jesús aajatzi kooya,

¹⁰ katziyanaka yoiyootaka, ari isampitziro ikantziro: “Kooyá, ¿Tsikama ikinajii-takika? ¿Tikatsima jatakaironi imishakowintimi?”

¹¹ Akanakiri iroori okantziri: “Tikatsi Nowinkathariti.” Ikantzi Jesús: “Aajatzi naaka airo nomishakowintzimi. Pijatai, airo papiitziro pinkaaripirotaji.”

Ikitainka-takotziri Jesús osaawi-satzi-payi

¹² Ari yapiita-najiro Jesús iyomitairi atziri-payi, ikantziri: “Naaka kitainka-takotziriri osaawi-satziiti. Inkarati oshintajinani naaka, aritaki nonkitainka-takotajiri, airo ikinawaitaji otsitini-kitzi.”

¹³ Ari ikantzi Nasitantaniri: “Piwakowinta-siwaita pikinkitha-takota apaniroini, tikatsi apantyaaroni okaratzi pikinkitha-takowai-witaka.”

¹⁴ Ari yakanaki Jesús, ikantzi: “Kamiitha okaratzi nokamantan-tziri, okantawitaka nokinkitha-takowitaka apaniroini naaka. Tima noyotzi tsika nopoñaakaro, tsika anta nojataji. Iro kantacha ti piyojiitiro awirokaiti.

¹⁵ Pamitasi-jiitakaro pikimita-kotari atziri-payi imishakowintantzi. Irooma naaka tikatsi nomishakowinti.

¹⁶ Aririka nomishakowintanti naaka, omapiro-tatyaara okaratzi nokanta-yitziri, tima ti apaniroini nomishakowintanti, ari nokaratziri Asitanari ontyaanka-kinari naaka.

¹⁷ Iroka okantzi Ikantakaan-taitsiri ipaitakimiri awirokaiti: Aririka osiya-wakaiyaa inkinkitha-takiri apiti kamantakotantatsini, omapiro-tatyaa okaratzi ikinkitha-tziri.

¹⁸ Naaka kinkitha-takotaincha. Ari ikantakari Asitanari ontyaanka-kinari irijatzi kinkitha-takota-kinari. Apiti nokaratziri nokinkitha-takota.”

¹⁹ Ikantzi Nasitantaniri: “¿Tsikama isaikiri Asitamiri?” Ikantzi Jesús: “Ti piyojiitina awiroka, ari pikimitairiri Asitanari ti piyotiri. Arimi piyojiitina naaka, ari piyotakirimi Asitanari.”

²⁰ Ari ikamantan-takirori Jesús iroka-payi ñaantsi tasorintsi-pankoki tsika iwaita-piintziri kiriiki yasitakai-tariri Pawa. Iro kantacha tikatsi aakaantirini, tima tikira omonkara-paititya yaantai-tyaariri.

Tsika nojataji naaka, airo pariitaja anta awiroka

²¹ Ari yapiita-nakiro Jesús ikantzi: “Aririka nojataji oshiki pamina-mina-witajyaana, iro kantacha aritaki pinkama-koyitairo pikaaripiro-yitaki. Tsika-rika nojatajiro naaka, airo pariitaja anta awiroka.”

²² Ari ikanta-wakaa-jiita Judá-iti: “¿Isiniwai-tatyaa yoka. Irootaki ikantantari airo ariita arokaiti tsika ijati irirori?”

²³ Ikantzi Jesús: “Osaawi-satzi pinayitzi awiroka, irooma naaka jinoki-satzi nonatzii. Iro pinampi awirokaiti aka kipatsiki, irooma naaka nonampitaro inkitiki.

²⁴ Irootaki nokantan-tamiri: ‘Aritaki pinkama-koyitairo piyaari-pironka. Airorika pikimisantana nokaman-takowitaka tsika nopaita naaka, irootaki pinkama-kotan-tajjaarori piyaari-pironka.’ ”

²⁵ Ikantzi Judá-iti: “¿Tsikama pipaitaka awiroka?” Ikantzi Jesús: “Aritaki nokaman-takimi.

²⁶ Tima tzimawi-tacha oshiki nonkantimiri, tzimatsi oshiki nomishakowinta-kimiri aajatzi. Tima okaratzi iñaawai-tziri ontyaanta-kinari iriipirori onatzii. Okaratzi nokaman-tayitzimiri osaawi-satziiti, irootaki ikamantanari irirori.”

²⁷ Iro kantacha ti inkimathatiri ikinkitha-takowi-takari Asitairi.

²⁸ Irootaki ikantan-tanakari Jesús: “Aririka pipaika-kotakaan-takiri Itomi Atziri, aripaiti piyoti tsika nopaita. Tima ti naaka antasiwai-tyaaroni noninta-kaari. Apatziro noyomitaan-tziro okaratzi iyomitaa-nari Asitanari.

²⁹ Itzimi ontyaanka-kinari ari itsipa-siritana naaka. Ti yookina Asitanari, tima nanta-piintzi-niri okaratzi ookimotariri.”

³⁰ Ikanta ikamanta-koyitakiro Jesús iroka-payi, oshiki kimisanta-nakiriri.

Ookakaa-wintajimi Iriipirori

³¹ Ikantakiri Jesús maaroni Judá-iti ikaratzi kimisanta-nakiriri, ikantziri: “Aririka poisokiro-tanakyaaro noñaani, awirokatakiri iriipirori noyomitaani.

³² Aritaki piyotairo iriipirori, irootaki iriipirori ookakaa-winta-jimini pisaika-siwai-tanta-jyaari.”

³³ Akaajii-tanaki Judá-iti, ikantzi: “Icharini-payi Abraham nonayitatzii naaka. Tikatsi ompirawai-tyaanani. ¿Paitama pikantan-tanari awiroka: ‘Aritaki yookakaa-wintajimi.’?”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Ikaratzi antapiintzirori kaari-pirori, osiyawai-takaro ompiratatyarimi. Omapiro.

³⁵ Aparoni ompirataari kapichiini ishininka-taitari, iriima aparoni itomitaitari yasi iwiro ishininka-taitari.

³⁶ Aririka yookakaa-wintajimi Itomitaitari, aritaki piyotaji omapiro yookakaa-wintajimi.

³⁷ Noyoyitzimi awirokaiti icharini-yitari Abraham. Iro kantacha pininta-jiitaki piwiina, tima ti onimotimi nokanta-yitzimiri.

³⁸ Irootaki nokamantan-tziri naaka okaratzi iñaakanari Asitanari. Irooma awirokaiti pantasitaro okaratzi pikimako-tziriri asitamiri.”

Iriitaki asitamiri kamaari

³⁹ Ari ikantajiitzi Judá-iti: “¡Iriitaki nowaisatzitini naaka Abraham!” Ikantzi Jesús: “Awirokami icharini-payi Abraham, aritaki pantakiromi okaratzi yantayi-takiri pairani irirori.

40 Iro kantacha, pininta-jiitaki awiroka piwiina nokaman-tawita-kamiro okaratzi iyotakaanari Pawa. ¿Tima ti ari inkantyyaa pairani Abraham!

41 Irojatzii pantayi-tziro okaratzi yantziri asitamiri." Ari ikantajiitzi Nasitantaniri: "¿Tira naaka iirintsiti thainka-tasorintsi-taniri. Tima apatziro ikanta Asitanari, iriitaki Pawa!" *

42 Ikantzi Jesús: "Iriitakimi Pawa asityaamini, aritaki pintakotakyaanami, tima nopoñaakaro naaka Pawaki, naakataki. Ti naaka pokasita-chani noninta-kaani-kiini, tima iriitaki Pawa ontyaankakinari.

43 ¿Paitama kaari pikimatha-tantaro nokanta-yitzimiri? Tima ti pininta-jiiti pinkimisantiro noñaani.

44 Iriitaki asitakamiri Kamaari, panta-piinta-kiniri okaratzi inintziri. Yasi iwiro kamaari owakira itantana-karori, iwamaa-siri-tantzii. Irii thaiyawaari-payi inatzii, ti iñaawaitiro iroopirori. Aririka ininti yamatawi-tanti, iñaawai-tziro thaiyaantsi.

45 Irooma naaka, noñaawai-tziro iroopirori ñaantsi, titzimaita pinkimisanta-jiitina awirokaiti.

46 ¿Tzimatsi aka pikarajiitaki, kantinani: 'Kaari-piro-siriri inatzii Jesús?' Tima okaratzi noñaawai-tziri, iroopirori onatzii. ¿Paitama kaari pikimisantantana?

47 Itzimi-rika yasitari Pawa, ikimisantziiro iñaani. Irooma awirokaiti ti yasityaami Pawa, ti pinkimisanta-jiiti."

Itzimitsitaka Saipatzii-totaari

48 Ikantajiitzi Judá-iti: "Omapiro nokantakimi Ositikii-toni-satzi pinatzii, tima kamaari pinatzii."

49 Ikantzi Jesús: "Ti nonkamaariti, nopinkatha-tziri naaka Asitanari. Irooma awirokaiti, ti pimpinkatha-jiitina.

50 Ti naaka nintasi-tachani pimpinkathatina, tzimatsi pasini nintasiri impinkatha-taitina, iriitaki mishakowintan-tatsini apaata.

51 Tzimatsi-rika kimisantaironi noñaani, airo ikamayitaji apaata. Omapiro."

52 Ikantajiitzi Judá-iti: "Ari noyojiitzi omapiro pikamaaritzii. Tima kamaki Abraham, ari ikimitakari Kamantan-tzinkari-payi, kamayitaki maaroni. Ipoña pikantzi awiroka: 'Tzimatsi-rika kimisantaironi noñaani, airo ikamayitaji.'

53 ¿Panairima awiroka nowai-satzitini Abraham? Kamaki irirori, ari ikimiyi-takari Kamantan-tzinkari. ¿Tsikama pipai-matsitaka awiroka?"

54 Ikantzi Jesús: "Naakami nintasi-tachani impinkatha-taitinami, tikatsi apantyaaroni. Iro kantacha tzimatsi pinkathatakaantanari, iriitaki Asitanari. Irijatzii pikinkitha-takota-piintziri awiroka, pikantzi: 'Iriitaki Nowawani.'

55 Titzimaita piyojiitiri awirokaiti. Irooma naaka noñiiri. Aririka nonkantimi 'ti noñiiri,' thaiyawaari nonatzii, nosiyako-takami awirokaiti. Iro kantacha omapiro noñiiri naaka. Nokimisantziiro iñaani.

* 8:41 thainka-tasorintsi-taniri = mayimpiriiti. Tima isiyakaa-winta-tziiri pairani Judá-iti, ti yoisokiro-tyaari Pawa, yantayi-tziro kaari-pirori.

⁵⁶ Tima yoka Abraham, piwaisatzi-titari awiroka-payi, ikimo-siritaki pairani iñiuro nompoka-paititi. Imatzimai-takaro iñaakina, antaro ikimo-siritaki.”

⁵⁷ Ikantzi Judá-iti: “Tikira-mintha ontzimi onkarati 50 pisarintsiti. Ari pikantzi piñiiri Abraham.”

⁵⁸ Ikantzi Jesús: “Tikira-mintha intzimiita pairani Abraham, ‘Naakataki.’ Omapiro.”

⁵⁹ Ikanta yaayiwi-tanaka mapi Judá-iti inintzi ishimiirimi Jesús. Omananaka irirori, sitowanaki tasorintsi-pankoki.

9

Yisitako-takaajiri Jesús Kamaraakiri

¹ Ikanta yawisanaki Jesús iñaapaakiri aparoni atziri kamaraakitatsiri, itzima-kori ikamaraakitzi.

² Ikantzi iyomitaani-payi: “¡Yomitaanari! ¿Paitama ikamaraakitantari owakira itzimapaaki yoka atziri? ¿Irooma kantakaaro ikaaripirotsi iriri? ¿Irooma kantakaaro ikaaripirotsi irirori?” *

³ Ikantzi Jesús: “Ti iro kantakaan-tironi iyaari-pironka irirori, ti iro kantakaan-tironi iyaari-pironka iriri. Iro kantakaan-tzirori iñaakan-taitan-tyaarori isintsinka Pawa.

⁴ Tima ainiro okitaititzi, oninta-piro-tatyaa nantiniri yanta-wairi ontyaanka-kinari. Irooma aririka ontsitini-tanaki, tikatsi kantironi yantawaiti.

⁵ Tima ainiro nosaiki naaka aka kipatsiki, naakataki kitainka-takotziri osaawi-satzi.”

⁶ Ikaratakiro ikinkitha-waitaki Jesús, ichoontanaki kipatsiki, yamirokaki kapichiini kipatsi, itziritakiri irokiki kamaraakiri.

⁷ Ikantziri: “Pijati pinkiyayaa owaanka-naariki ipaitai-tziri Tyaantaa-rini.” Ari ikinanaki kamaraakiri, ikiwapaaka. Ikanta ipiyapaaka, aminawai-tanaji kamiitha.

⁸ Ikanta ishininka-payi ikaratzi ñaapiintziriri ikampitantzi impasitai-tyaari, isampita-wakaa-jiitaka, ikantzi: “¿Kaarima yoka saika-piinta-tsiri ikampitantzi impasitai-tyaari?”

⁹ Tzimatsi kantatsiri: “Iriitaki.” Pasini kantatsi: “Kaari, iriawai-witaka.” Ikantzi irirori: “Naakataki piñaa-piintzi.”

¹⁰ Ari isampitai-tanakiri, ikantai-tziri: “¿Tsikama pikantaaka paminan-taari kamiitha?”

¹¹ Ikantzi irirori: “Jiirinta atziri paitachari Jesús, itziritan-takanaro kipatsi nokiki, ikanta-tamaitana: ‘Pijati owaanka-naariki ipaitai-tziri Tyaantaa-rini. Ari pinkiyyaari.’ Ikanta nojatanaki, nokiwapaaka anta, ari okantanajiri naminanaji.”

¹² Ikantai-tziri: “¿Tsikama iroñaaka yoka atziri?” Ikantzi irirori: “Ti noyoti.”

Isampitziri Nasitantaniri-payi Kamaraaki-witachari

¹³ Ikanta yaitanakiri kamaraaki-witachari isaiki Nasitantaniri-payi.

¹⁴ Tima irootaki kitaitiri imakoryaan-taitari, ikantanta-karori Jesús itziritan-takariri irooki kipatsi, iro yokichaa-tantaari kamiitha.

¹⁵ Ari yapiitakiri Nasitantaniri-payi isampitziri tsika okanta yokichaa-tantaari kamiitha. Ikantanaki irirori: “Itziritan-takanaro

* 9:2 Yomitaanari = Rabi

nokiki kapichiini kipatsi, ari nojatanaki naaka nokiwaakita. Ari nokichaa-tanaji kamiitha.”

16 Ari ikantzi pasini Nasitantaniri: “Yoka atziri antakirori kaari irasi Pawa, tima ti imairintyaaro kitaitiri imakoryaan-taitari.” Tzimatsi pasini kantatsiri: “¿Iriimi kaari-piro-siriri, airo yantziromi añaakiri?” Tim a onasiyitaka ikantajii-takiri Nasitantaniripayi, ti yaapatyaa-wakaiyaa.

17 Ari yapiitakiri isampitziri kamaraaki-witachari, ikantziri: “¿Paita pikinkithasiritari awiroka, paitama okichaa-takaa-jimiri kamiitha?” Ikantzi irirori: “Kamantan-tzinkari inatzii.”

18 Iro kantacha, ti inkimisanta-jiiti Judá-iti iriitaki kamaraaki-witachari yoka, iriitaki yokichaa-takai-tajiri kamiitha. Irootaki ikaiman-takariri iriri yokichaa-takai-tajiri.

19 Isampita-wakiri, ikantziri: “¿Iriima pitomi yoka? Pinkamantina, ¿irooma itzima-kori ikamaraakitzi? ¿Tsikama okanta yokichaa-tantaari kamiitha?”

20 Ikantanaki iriri: “Apatziro noyotzi iriitaki notomi, itzima-kori ikamaraakitzi.

21 Iro kantacha, tira noyoti tsika okanta yokichaa-tantaari kamiitha, ti noyoti aajatzi ninka okichaa-takaa-jiriri. Pisampitiri irirori, aritaki antaritaki irirori, iriitaki kamantimini.”

22 Iro ikantantari asitariri tima itharowan-tatyaari Judá-iti, ikantajiitaki irirori: “Itzimi-rika kantain-tsini Saipatzii-totaari inatzii yoka Jesús, airo nosinitairi inkyaaji apatota-piinta-jiita.”

23 Irootaki ikantantari iriri: “Pisampitiri notomi, antaritaki irirori.”

24 Ari yapiitakiro Judá-iti ikaimajiri kamaraaki-witachari, ikantziri: “Pimpinkathatiri Pawa, pinkamantina kamiitha, airo pipinkathawaitziri yoka atziri kaari-piro-siriri inatzii.”

25 Ikantzi irirori: “Ti noyoti naaka kaari-piro-siri-rika inatzii. Apatziro noyotzi kamaraakiri nonawita, yokichaa-takaaajana kamiitha.”

26 Yapiitzi isampitziri, ikantziri: “¿Tsika ikantakimika? ¿Paita yantakiri yokichaa-takaan-taamiri?”

27 Ikantzi kamaraaki-witachari: “Aritaki nokantakimi, ti pinkimisantina. ¿Paitama pinintantari napiitimiro? ¿Pininta-tziima pinkimisanta-jiitiri awiroka?”

28 Ari ikawiya-waitai-tanakiri kamaraaki-witachari, ikantai-tanakiri: “Pawintyaari awiroka yoka atziri, irooma naakaiti nawintyaaro Ikan-takaantani awaisatzitini Moisés.

29 Tim a noyojiitzi naaka ikinkitha-waita-kaakiri Pawa pairani Moisés. Iriima yoka atziri, tikatsi yotirini tsika ikinapaaki.”

30 Ari yakanaki kamaraaki-witachari, ikantzi: “¡Arimá! Ti piyotiri awirokaiti tsika ikinapaaki. Irooma naaka yokichaa-takaaajana kamiitha.

31 Tim a yojiitzi maaroni ti inkimiri Pawa antzirori kaari-pirori. Apatziro ikimiro yamanani pinkatha-tziriri, ikaratzi antanajirori inintziri.

32 Tikatsi ankimakoti tzimatsi okichaa-takaa-jiriri tzimako-tzirori ikamaraakitzi.

33 Airomi ipoñaakaro yoka atziri Pawakinta, airo imatziromi yantakiri.”

³⁴ Ikantai-tanakiri kamaraaki-witachari: “Kaari-pirori pikanta pitzima-paaki awiroka. ¿Impoña pinintzi piyomitaa-yitajina naaka?” Imisitowai-takiri.

Kamaraaki-siriri

³⁵ Ari itaki kimaki Jesús imisitowai-takiri kamaraaki-witachari. Ikanta iñaajiri ikinapaji, isampitakiri, ikantziri: “¿Pawintaarima awiroka Itomi Atziri?”

³⁶ Ikantzi irirori: “¡Pinkathari! Pookotinari tsika itzimi, nonintzi nawintyaari naaka.”

³⁷ Ikantzi Jesús: “Aritaki piñaakiri, iriitaki kinkitha-waita-kaakimiri.”

³⁸ Ari ityirowanaka yoka atziri impinkatha-tanakiri Jesús, ikantziri: “Nawintaami Pinkathari.”

³⁹ Ikantzi Jesús: “Irootaki nopokan-takari naaka naminayi-tajiri osaawikisatzi, irootaki yokichaa-tanta-jyaari kamaraaki-witachari. Iri-ima ikaratzi okichaa-witachari, kamaraaki inkantajyaa.”

⁴⁰ Ikanta ikimaki Nasitantaniri ikaratzi tsipatakari Jesús, ikantakiri: “¿Pikanta-tziima naaka-payi kamaraakiri?”

⁴¹ Ari ikantzi Jesús: “Omapiromi pinkimi-tyaari mawityaakiri awirokaiti, tikatsi mishawinti-mironi piyaari-piro-siritani. Irooma pikanta-jiitzi ti pimawityaakiti, aritaki imishakowintan-taita-kimiro pipiyatha-takana.”

10

Isiyakaa-wintai-tziro piratantotsi

¹ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi-rika kaari kyaatsini ikyaa-piintaitzira piratantotsiki, inkyaasi-takyaa-rika onampina-tantoki, kosintzi inatzii, kaari-pirori inatzii. Omapiro. *

² Iriima ikaratzi kyaatsiri tsika ikyaa-piintaitzi, iriitaki aamaako-winta-piintariri ipiraitari.

³ Tima iriitaki asitaryaa-kotziriri ipiraitari aamaako-winta-rori asitako-rontsi. Inkaima-pajiri aamaako-wintariri tsika ipaiyitziri ipiraitari, aritaki iyowaanti-tawajiri irirori. Iriitaki misitowa-pajirini ipiraitari.

⁴ Aririka imisitowakiri maaroni intakiroki, iriitaki jiwatirini aamaako-wintariri, iyaatzimai-tyaari ipiraitari, tima iyowaantitziri iriitaki aamaako-wintariri.

⁵ Iro kantacha tira iyaatiri kaari iñaapiintzi, oshiki isiya-pithatari, tima ti iyowaantitiri.”

⁶ Ari ikantakiri Jesús isiyakaa-wintziniri, iro kantacha ti inkimathajiitiri yokaiti opaita ikantako-tziri.

Ikimitari Jesús kamiithari aamaako-wintan-tatsiri

⁷ Ari yapiita-nakiro Jesús ikantziri: “Naakataki osiyarori asitakoro piratantotsi. Omapiro.

⁸ Tima inkarati itakarori ipokaki tikira-mintha nompoki naaka, isiyasi-takari kosintzi, kaari-pirori inayitzi yokaiti. Iro kantacha tira inkimisantan-tajiitiri ipiraitari.

⁹ Naakataki osiyarori asitako-rontsi. Tzimatsi-rika kyaajatsini nokimitakaro naaka asitakoro, aritaki yawisako-siritaji. Tima

* **10:1** piratantotsi, ipiraitari, ipira, nopira = oisha = oveja

inkimita-kotajyaari ipiraitari ipiya-piyata ikyaa-piintzi aajatzi isitowa-piintzi. Ti onkowitzyaa-waityaa iwariti.

¹⁰ Iriima kosintzi apatziro ipoki inkositi, iwanti, yapirotanti. Irooma naaka nopokaki nañaakaa-siri-tziitantaji.

¹¹ Naakataki osiyariri kamiithari aamaako-wintariri ipiraitari. Tima inkarati kamiithari aamaako-wintariri ipiraitari, isiniwintari ipira.

¹² Iro kantacha ikaratzi ipinaitziri yaamaako-wintari asinintsi ipiraitari, aririka iñaawakiri owamintha-tariri ipiraitari, isiya-pithatari ipiraitari, ari iwaityaari ipiraitari yookanakiri aamaako-wintariri, oiwarayi-tanaka pasini ipiraitari.

¹³ Irootaki isiyantari aamaako-wintariri ipiraitari, tima apatziro inintzi impinaitiri. Tira inkowa-pirotiri ipiraitari yaamaako-wintyaari.

¹⁴ Naakataki osiyariri kamiithari aamaako-wintariri ipiraitari. Noyoyitziri naaka nopira-payi. Iyotana irirori.

¹⁵ Okimita iyopirotana naaka Asitanari, ari nokimi-tzitari naaka noyopiroti-tziri irirori. Nosiniwintari naaka nopira-payi.

¹⁶ Tzimatsi pasini nopira kaari saikatsini aka. Ontzimatyii namayitajiri irirori aka. Aritaki inkimisanta-yitajina irirori. Tima aparoni inkantajyaa impiyotajyaa. Aparoni inkantajyaa aamaako-winta-jyaarini.

¹⁷ Tima nosinitakiro naaka nañaa-ntari napiitan-tajyaarori nañaaji. Irootaki itakotan-tanari Asitanari.

¹⁸ Tikatsi sintsitinani, naakataki sinitasi-taincha. Otzimimotana nosintsinka nosinitan-takari, irootaki napiitan-tyaarori nañaaji. Iro ikantakinari Asitanari nantiro.”

¹⁹ Ikanta ikimajitaki Judá-iti okaratzi ikantakiri Jesús, tsiparyaa-wakajiitanaka ikarawi-jiitara.

²⁰ Tzimatsi oshiki kantanain-tsiri: “¿Paitama pikimisantant-tariri? Ikamaari-tatzii, irootaki isinkiwintantari.”

²¹ Tzimatsi pasini, kantatsiri: “Inkamaari-tatyiiimi yoka airo iñaawai-tziromi iroka ñaantsi. ¿Kantatsima kamaari yisitako-takairi mawityaaki-witachari?”

Ikisaniinta-nakiri Judá-iti yoka Jesús

²² Aritaki kyaarontsi-tapaji. Ari yoimosirinkai-tzirori tasorintsi-panko anta Aapatyaawiniki.

²³ Ari isaikitakari irirori Jesús tasorintsi-pankoki, yaniiwaitzi awisatapi-sitzi tasorintsi-panko ipaitai-tziro “Salomón-tapi-si.”

²⁴ Ari ipiyotzi-winta-paakari Judá-iti, ikantapaakiri: “¿Tsika-paitama pinkaratiro piñaasirin-kayitakina? Awiroka-rika Saipatzii-totaari, intsityaa piñaarontinaro.”

²⁵ Yakanaki Jesús ikantzi: “Aritaki nokaman-tawitakami awirokaiti, ti pinkimisantina. Okaratzi antakaa-yitakinari itasorinka Asitanari, añaakanta-piro-waitakiro kamiitha.

²⁶ Iro kantacha ti pinkimisanta-jiiti awirokaiti, ti pinkimi-takaantyyaa awirokami nopira.

²⁷ Inkarati siyanajyaarini iyowaantitana nopira, noyotzitari naaka. Iyaayitana irirori-payi.

²⁸ Naakataki añaakaa-yitairini. Airo ipyaawaita, tikatsi aapithatinarini.

²⁹ Ikaratzi ipakinari Asitanari, tikatsira aapitha-tajinarini, iriitaki matairori yiriipirotzi, iriitaki anaako-piro-tanta-tsini.

³⁰ Itsipa-siritana Asitanari, kimiwaitaka aponimi nonkantyyaa.”

³¹ Ari yapiiwi-takaro Judá-iti yaawitanaja mapi inintzi ishimiirimi,

³² ikantanaki Jesús: “Tima oshiki kamiithari piñaako-takinari awirokaiti antakaa-kinari itasorinka Asitanari. ¿Tsikama otzimika pishimyaa-wintinari?”

³³ Ikantajiiitzi Judá-iti: “Ti iro nonintan-tyaari noshimyaa-wintimiro kamiithari okaratzi pantayi-takiri, iro noshimyaa-wintimi pithainka-tasorintsi-takiri Pawa. Tikatsi pimpaita-matsityaa awiroka, atziri pinatzii, iro kantacha pikimita-kaanta-waitaka Pawami pinatyii.”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Iroka osankina-takota Ikantakaan-taitsiri, Naaka kantatsi: ‘Pawaiti pinajiiitzi awirokaiti.’

³⁵ Ari ayojiiitziro Sankinarintsi-pirori, airo okanta antainkañaanitiro. Iriita-jaantaki Pawa paitakiri atziri-payi ‘Pawaiti’ ikaratzi iyotakaa-yitakiri iñaani.

³⁶ ¿Paitama pikantan-tanari awiroka-payi nothainka-tasorintsitaki nokantaki naaka Itomi Pawa? Naakataiki iyoyaaki, ityaantakina nompoki kipatsiki.

³⁷ Aiorrika nantayi-tziro naaka okaratzi yantziri Asitanari, airo pikimisanta-jiitzi.

³⁸ Iro kantacha piñaakina nantayi-tziro, onkanta-wityaa airo pikimisantana naaka, iro pinkimisanti okaratzi notasonka-wintan-tayitaki, irootaki piyopiro-tanta-jyaari nowichaajari naaka Asitanari, iwichaajana aajatzi irirori.”

³⁹ Ari yapiiwi-tanaaro Judá-iti inintzi yaakaan-tirimi, iro kantacha Jesús isiya-pitha-tanakari.

⁴⁰ Piyanaka Jesús katonkonta Pariñaaki. Ari isaikapaji tsika iki-waatantaki pairani Juan.

⁴¹ Oshiki atziri jatasita-kiriri iñiiri Jesús. Ikantajiiitzi: “Okantaw-itaka ti intasonka-wintan-tawityaa irirori Juan, iro kantacha okaratzi ikinkitha-takota-kiriri yoka atziri, iriipirori onatzii.”

⁴² Tima oshiki kimisanta-kiriri Jesús anta.

11

Ikamantakari Lázaro

¹ Tzimatsi aponi mantsiyari paitachari Lázaro, iriitaki nampitarori Asinonkaa-pankoniki, itsipataro iritsiro, María aajatzi Marta.

² (Iroka María iritsiro Lázaro, irootaki saitanta-kariri kasankaari iitziiki Awinkathariti, oshitan-tanaari oisi.)

³ Okanta iritsiro-payi Lázaro, okaimakaan-takiri Jesús, okantziri: “Pinkatharí, imantsiya-tatzii pitsipa-winthatani.”

⁴ Ikanta ikimawaki Jesús, ikantanaki irirori: “Iroka mantsiyarintsi ti owamaanti, ari iñiitirori itasorinka Pawa, aajatzi irasi Itomi.”

⁵ Tima itako-pirotani onatzii Jesús iroka Marta, María, aajatzi Lázaro.

⁶ Ikimawitaka ikamantai-tziri imantsiya-tatzii Lázaro, aikiro isaikana-kitzii okaratzi apiti kitaitiri anta.

⁷ Ipoña ikantanajiri iyomitaani-payi: “Thami ampiyaji iipatsitiki Judá-iti.”

⁸ Ikantajiitzi iyomitaani: “¡Yomitaanarí! Owakira inintzi ishimimi Judá-iti anta, aikiro pinintatzii pimpiyanaji anta.” *

⁹ Ikantzi Jesús: “¿Tima osamani okanta aparoni kitaitiri? Ikaratzi aniitatsiri kitaipaiti, ti yantziwa-waityaa, tima tzimatsi kitainkari aka kipatsiki. †

¹⁰ Iriima aniitatsiri tsitini-paiti, yantziwa-waita, tima tikatsi kitainkari.”

¹¹ Aikiro ikantana-kitzii Jesús: “Makoryaaki atsipa-winthatani Lázaro, iro kantacha ontzimatyii nojati nopiriintajiri.” ‡

¹² Ari ikantajiitzi iyomitaani: “Pinkatharí! Kimitaka iro yisitakotaji, tima imakoryaatzii.”

¹³ ikantawi-tatyaa Jesús kamaki Lázaro, iro kantacha ikinkithasiri-jiita iyomitaani iñaawinta-tziro makoryaantsi.

¹⁴ Ari yoiñaaronta-nakiro Jesús, ikantzi: “Kamaki Lázaro.

¹⁵ Oshiki nonkimo-siritaki ti nosaiki anta, irootaki pinkimisanta-piro-tantyaari awiroka. Iro kantacha ontzimatyii ajati aminiri.”

¹⁶ Ikanta Tomás ipaitai-tziri “Tsipari”, iñaanatziri pasini iyomitaani-payi Jesús, ikantziri: “Thami ayaatanakiri, añaamatsiti aiorrika iwamaitajai aroka.” §

Iriitaki Jesús opiriintan-tatsiri, añaakaan-tantatsiri

¹⁷ Ikanta yariita-paaka Jesús, ikimapaaki tzimaki okaratzi 4 kitaitiri ikitaitan-takariri Lázaro.

¹⁸ Ti intaina-piro owiro Asinonkaa-pankoni nampitsi Aapatyaawini.

*

¹⁹ Tima oshiki Judá-iti pokayitain-tsiri yoimosirinkaro Marta aajatzi María ikamakira oyaariri.

²⁰ Okimaki Marta ariitapaaka Jesús, jatanaki omonthaa-wakari. Irooma María irojatzi osaikaki pankotsiki.

²¹ Okantawakiri Jesús iroka Marta: “¡Pinkatharí! Arimi pisaikimi awiroka aka, airomi ikami aarini.

²² Iro kantacha noyotzi naaka onkarati pinkampi-tiriri awiroka Pawa, aritaki imatakimiro.”

²³ Ikantziro Jesús: “Aritaki impiriintaji piyaariri.”

²⁴ Okantzi Marta: “Noyotzi naaka aritaki impiriintaji apaata owiraantyaaroni kitaitiri impiriintai-rika ikaratzi kamayitain-tsiri.”

²⁵ Ikantzi Jesús: “Naakataki opiriintan-tatsiri, naakataki añaakaan-tatsiri. Ikaratzi kimisanta-jinani naaka, onkanta-wityaa inkami, aritaki yañaaji.

²⁶ Tima inkarati añaayita-tsiri iroñaaka, ikaratzi kimisantaanari naaka, aritaki yañaaji inkamawi-tajyaa-rika. ¿Pikimisantziroma iroka?”

²⁷ Okantzi Marta: “Nokimisantzimi Pinkatharí, tima awiroka Saipatzii-totaari, Itomi Pawa, pokaintsiri aka kipatsiki.”

Iraapaaka Jesús tsika ikitaitakiri Lázaro

²⁸ Ari okaratzi okinkithawaitakaayiri Marta, jatanaki okaimiro María, irinto, okamanta-thata-paakiro, okantziro: “Ariitapaaka yomitaan-taniri, ikaimimi.”

* **11:8** Yomitaanarí = Rabí † **11:9** aparoni kitaitiri = 12 hora ‡ **11:11** makoryaantsi = maantsi § **11:16** Tsipari = Dídimo * **11:18** ti intaina-piro = 3 kilómetro = 15 estadio

²⁹ Okanta okimawaki iroori, sintziini okatziyanaka, osiyasi-tanakari oñaawakiri Jesús.

³⁰ Tikiraata yariityaa Jesús nampitsiki, irojatzi isaikaki tsika omonthaa-wakari Marta.

³¹ Ikanta Judá-iti ikaratzi tsipata-karori owankoki María yoimosirinkiro, tima iñaawakiro sintziini okatziyanaka ojetanaki, iyaataa-jiita-nakiro isiyakaantzi iraawai-tatyiyaa kitataariki.

³² Okanta ariitapaaka María isaikaki Jesús, otyirowa-sitapaakari okantapaakiri: “¡Pinkathari! Arimi pisaiki awiroka aka, airomi ikami aarini.”

³³ Ikanta iñaakiro Jesús irayimo-tapaakari María, ari ikantzi-tapaakari Judá-iti ikaratzi oyaatapaa-kirori, othonka-siryaa-nakiri irirori, antaro okatsizimo-siri-tanakari.

³⁴ Ari isampita-nakiro, ikantziro: “¿Tsikama anta pikitataki-rika?” Ari ikantai-tanakari: “Pimpoki Pinkathari, piñiiri.”

³⁵ Ari Iiraapaakari irirori Jesús.

³⁶ Ari ikantajii-tanaki Judá-iti: “¡Piñiiri, oshiki itakotakari irirori!”

³⁷ Tzimatsi pasini Judá-iti kantanain-tsiri: “Iriiwitaka yoka aminakairiri mawityaakiri, ¿paitama kaari yaminanta tsika inkinakairo airo ikamanta Lázaro?”

Yañaantaari Lázaro

³⁸ Ari yapiita-nakiro Jesús okatsizimo-siri-tanakari, ijatasi-tanakiri tsika ikitaitakiri. Tima omoro-naki onatzii, antaro mapi ishipita-koitan-takariri.

³⁹ Ikantzi Jesús: “Pisirinkiro mapi.” Ari okantzi Marta, iritsiro kamaintsiri: “¡Pinkathari! Kimitaka aritaki sanakaaki, tima tzimaki okaratzi 4 kitaitiri ikamantakari.”

⁴⁰ Ikantzi Jesús: “¿Tima nonkantimi aririka pinkimisantina aritaki piñaakiro itasorinka Pawa?”

⁴¹ Tima isirinkai-takiro mapi. Ari yaminanaki Jesús inkitiki, ikan-tanaki: “Asitanari, nopaasoonki-tzimi awiroka, tima pikimakina.

⁴² Noyotzi ari pikanta-piintatyaa pikimana. Irootaki nokantan-tamiri inkiman-tyaari atziri-payi ikaratzi piyotain-chari aka, irootaki inkimisan-tyaari awiroka ontyaanka-kinari.”

⁴³ Ikanta iñaawai-takiro iroka ñaantsi, ikaimanaki sintsiini ikantzi: “¡Lázaro! ¡Pisitowaji!”

⁴⁴ Tima sitowapaji kamawitain-chari yoosataro manthakintsi irakoki aajatzi iutziki, irojatzi ipona-poro-takaro yankowi-tantaitawakariri. Ikantzi Jesús: “Pankowi-ryaakotiri, ijataita.”

Ikamanta-wakaita iwa-kaantaitiri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Irootaki ikimisan-tanankari oshiki Judá-iti ikaratzi jataintsiri itzipataro María, ikaratzi ñaakirori yantakiri Jesús.

⁴⁶ Iro kantacha tzimatsi pasini Judá-iti jatasita-kiriri Nasitantaniri-payi. Ikamanta-paakiri okaratzi yantakiri Jesús.

⁴⁷ Irootaki yapatotan-tanakari Nasitantaniri-payi, aajatzi ijiwari Impira-tasorintsi-taari, tima iyosiitaa ipiyojiitaka iriipiroriiti, ikanta-wakaa-jiita: “¿Tsikama ankantyaaka? Oshiki iñitakiri itasonka-wintantaki yoka atziri.

48 Aririka añaasi-mintha-tasityaari, aritaki inthonkakyaa inkimisantaitiri maaroni. Ari impokaki ijiwariti-payi wirakocha, imporoka-paakiro tasorintsi-panko, yapirotakai maaroni arokaiti.”

49 Tima iriitwita pairani ijiwari-piroti Impira-tasorintsi-taari paitachari Caifás, ikantanaki irirori: “Kimitaka ti piyojiiti awiroka.

50 Ti pinkinkithasiri-jiityaa irootaki kamiitha-tatsini inkama-wintatajai aparoni atziri, airo yapiroi-tantai anampiki.”

51 Ikanta Caifás Impira-tasorintsi-pirori, iñaawai-takaakiri Pawa. Okantawitaka ti iyoti, iriitaki Jesús ikinkitha-takotaki inkamawintiri ishininka-payi.

52 Ti apatziro inkamawintairi Judá-iti, irootaki yapatotan-tajyaari maaroni itomiiti Pawa ikaratzi saikayi-taintsiri tsika-rika-payi aka kipatsiki.

53 Aripaiti inintajiitaki ijiwariti Judá-iti iwa-kaantiri Jesús.

54 Irootaki kaari inintan-tanaja Jesús intzipatanajyaari Judá-iti. Sitowanaki tsika inampiwitakaro, jataki otzisi-masiki osaiki nampitsi paitachari Efraín. Ari isaikakaa-pajiri anta itsipayi-takari iyomitaani-payi.

55 Irootaintsi yoimosirinka-paiti-tairo Judá-iti Anankoryaantsi, oshiki atziri jatatsiri Aapatyaawiniki iwitsika-siri-yityaa.

56 Oshiki yamina-mina-witai-takari Jesús, isampita-wakaa-jiita tasorintsi-pankoki, ikantzi: “¿Tsikama pikanta-jiitzi awiroka? ¿Arima impokaki irirori yoimosirinkajiita?”

57 Ikanta Nasitantaniri-payi aajatzi ijiwari Impira-tasorintsi-taari-payi, ikantan-tayitaki: “Tzimatsi-rika yotaintsini tsika isaiki Jesús, inkamanti, naakaan-tiriita.”

12

Isaitan-taitari Jesús kasankaari

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

1 Tima oyotapaa-kityaa 6 kitaitiri yoimosirinkan-taityaarori Anankoryaantsi, jataki Jesús Asinonkaa-pankoniki, inampiki Lázaro yañaakaajiri.

2 Okanta otsitiniityaanaki ari ikaimai-takiri Jesús yakyootiri itsipawinthari-payi. Irootaki oyiitan-tatsiri Marta. Ari isaikitakari aajatzi Lázaro itsipatakari Jesús iwajiita.

3 Amakota-paaki María kasankaari. Oshiki owinaro iroka. Osaitan-takari iitziki Jesús. Oshitanta-tzimaitari oisi. Kasankainka okantanaka maaroni pankotsiki.*

4 Ikanta Judas Nampitsi-wiri, iyomitaani Jesús pithoka-sityaarini apaata, ikantanaki irirori:

5 “¿Paitama kaari ipimantai-tantaro iroka kasankaari? Ari aakimi oshiki kiriiki, iriitaki ampasityaaririmi asinonkai-nkari-payi.” †

6 Tira iro inkantan-tyaari Judas itakota-tyaari asinonkai-nkari-payi, kosintzi inatzii. Iriitaki owiiriri kiriiki, iro kantacha ikosita-piintziri kapichiini.

* 12:3 kasankaari = nardo; owinaroni = aparoni libra = 300 gramo † 12:5 oshiki kiriiki = 300 denario. Iriitaki ipinaitziriri antawai-tatsiri aparoni osarintsi.

⁷ Ikantzi Jesús: “Piñaasi-tyaaro, irootaki okasiya-kaawintakinari aririka inkitai-takina apaata.

⁸ Iriima asinonkain-kariiti irasi iwiro isaikimotimi, irooma naaka kapichi-tapaaki nosaiki-motanajimi.

Ikamanta-wakaita iwaitiri Lázaro

⁹ Tima oshiki Judá-iti yotaintsiri ari isaiki Jesús anta Asinonkaapankoniki. Ijajiitanaki anta. Ti apatziro yaminiri Jesús aajatzi Lázaro, yañaakaajiri Jesús.

¹⁰ Iro kantacha ikamanta-wakaa-jiitaka ijiwari Impira-tasorintsitaari inwiiri Lázaro.

¹¹ Iriitaki Lázaro kantakaan-takirori kaari yaripiro-tanta-naari Judá-iti ikaratzi kimisanta-najiriri Jesús.

Ariitaja Jesús Aapatyaawiniki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Okanta okitaitita-manaji, oshiki atziri jataintsiri Aapatyaawiniki yoimosirinkiro Anankoryaantsi. Ari ikimajiitaki ikantaitzi: “Ariitapaaka Jesús Aapatyaawiniki.”

¹³ Ichikajii-tanaki osiyarori kompirosi. Jaitijii-tanaki imonthaawakyaari, ikaimajiitzi ikantzi:

¡Korakitataiki awinkathariti!

¡Tasonka-wintaari ikantaja, tima Pinkathari inatzii otyaanka-kiriri!

¡Iriitaki Awinkatharipirotaajyaari arokaiti Israel-iiti! ‡

¹⁴ Ari iñaapaaki Jesús kiripiri ikyaakoitari, ikyaako-tanakari, tima iriitaki ikinkitha-takoi-tzitakari pairani Sankinarintsiki, ikantaitaki: §

¹⁵ Kisakowintoni-sató, airo pitharowa-jiitzi,

Pokataiki Piwinkathariti,

Ikyaaako-takari kiripiri ikyaakoitari.

¹⁶ Tira inkimatha-wityaaro iyomitani-payi Jesús owakira ikimawakiro. Iro kantacha iwajinoka-sitan-taarori Jesús iwaniinkaro, aripaiti ikinkithasiri-jiitanaka, iriitwitaka Jesús isankina-takoitzi.

¹⁷ Tima oshiki ikinkitha-takoyi-tanajiro okaratzi iñaakiri atziri-payi itsipatakari pairani Jesús yañaakaan-taarori Lázaro.

¹⁸ Irootaki ijatanta-yitanakari atziri-payi imonthaawakari Jesús, tima ikimako-takiri yañaakairi kamawita-chari.

¹⁹ Iriima Nasitantaniri-payi ikanta-wakaa-jiitanaka irirori: “Piñaakiro, kimitaka airo imatziri itsinampairi. Paminiri, irootaintsi ijatasitiri maaroni.”

Ñawaitzirori Iñaani Wirakocha Yamina-mina-tziri Jesús

²⁰ Tzimatsi wirakocha-payi ikonowakari ikaratzi jataintsiri yoimosirinka-jiita.

²¹ Ikanta wirakocha-payi itsitoka-paakari Felipe, poñaachari Simapankoniki nampitsi saikatsiri Tapowiniki. Ikantapaakiri: “¡Pinkathari! Nonintzi noñiiri Jesús.”

²² Jatanaki irirori Felipe, ikamanta-paakiri Andrés. Apitiroiti ijatanaki, ikamantakiri Jesús.

²³ Ari ikantzi Jesús: “Monkara-tapaaka iwajinoka-sitan-tajyaarori iwaniinkaro Itomi Atziri.

‡ 12:13 Korakitaintsi awinkathariti = Hosana; Wairontsi § 12:14 ikyaakoitari = asnillo, asna

24 Tima aparoni okithoki kaari sampiiki-tatsini aririka impanki-taitiro, asi owiro onkara-matsiti aparoni okithoki. Irooma aririka osampiikita-painti impanki-taitiro, aritaki iñiitajiro onkithoki-pirotaji. Omapiro. *

25 Tzimatsi-rika itakota-siwai-tachari yantayi-tziro ayimaniinta-siyitari, aritaki impyaasi-tajyaa. Iriima ikaratzi manintaironi ayimatan-tziri yantasi-waithaari aka kipatsiki, ikamawinta-naatyiro yañaani-tanta-jyaari.

26 Tzimatsi-rika nintatsini nonkimi-takaantiri nompiratani, inkimita-kotyaaanaro naaka. Tsika-rika nosaikaji naaka, aritaki isaikita-jyaari irirori nompiratani. Tzimatsi-rika nokimita-kaari nompiratani naaka, iriitaki Asitanari kantakai-yaaroni impinka-thaitan-tyaariri apaata.”

Ikamantakota Jesús iwamaitiri

27 “¡Antaroi okantzimo-siri-takana iroñaaka! ¿Tsikama nonkantika? ¿Nonkantima: ‘Asitanari, piwatsinaryaako-siri-tajina?’ ¡Irootaki nopokan-takari, nomonkara-tajiro!

28 Asitanari, piñaakantiro pitasorinka.” Ikimaitatzi ñaawaita-naintsiri inkitiki, ikantaitzi: “Noñaakan-takiro, iroñaaka napiitiro.”

29 Ikimaki atziri-payi piyotain-chari, ikantajii-tanaki: “Ookatharontsi onatzii.” Iro kantacha ikantzi pasini-payi: “Aparoni Maninkari ñaanata-kiriri.” †

30 Ikantanaki Jesús: “Ti apatziro naaka iñaanati, awiroka-payi iñaawaiwintaki.

31 Irootaintsi iñiitiri iwasankitaan-taiti aka kipatsiki, yiitsinampaitairi pinkathari-wintziriri osaawi-satziiti.

32 Iro kantacha aririka iwatzika-koitakina aka kipatsiki, aritaki nonkaima-siri-tajiri maaroni.”

33 Ari iñaarontzirori Jesús tsika onkantyya aririka iwamaitakiri.

34 Ari yakajii-tanaki atziri-payi, ikantzi: “Ayojiitziro ikantai-tziri Ikantakaan-taitsiri: ‘Añaanita-tsiri inatzii Saipatzii-totaari.’ ¿Paitama pikantantari awiroka ontzimatyii iwatzika-koitairi Itomi Atziri? ¿Paitama Itomi Atziri?”

35 Ikantzi Jesús: “Ainiro isaikimo-tanajimi ikantai-tziri ‘Kitainkari,’ apatziro isaikanaji kapichiini. Pinkimi-takaantiro paniitajimi okitainkatzi, airo omapokantami osiyarori tsitiniri. Tima inkarati aniiatsiri otsitini-kitzi, ti iñiuro tsika ikini.

36 Pinkimisantajiri ipaitai-tziri ‘Kitainkari’ ainiro isaikimo-yitzimi, pinkimi-takotyaaari irirori.”

Ti inkimisanta-jiiti Judá-iti

Ithonka-nakiro iñaawai-takiro iroka, sitowanaki Jesús. Ti iñaakan-tanajyaa.

37 Okantawitaka oshiki itasonka-wintantaki Jesús inampiki ishininkapayi, ti inkimisanta-jiiti.

38 Ontzimatyii omonkaratyaa isankina-takiri Kamantan-tzinkari Isaías, kantatsiri:

¡Pinkathari! ¿Itzimima kimisantironi añaani?

¿Itzimima iñaakakiri isintsinka Pawa? ‡

* 12:24 okithoki = trigo † 12:29 Wairontsi ‡ 12:38 isintsinka = irako

³⁹ Iroka pasini isankina-takiri Isaías, irootaki kaari ikimisantant-tajiita, ikantakiri pairani:

⁴⁰ Iriitaki Pawa mawityaaki-takaa-kiriri,
Imasontzi-takaa-yitakiri,
Irootaki airo yokichaa-tanta,
Airo ikimatha-tantaro.

Tima airo ikimisantai, airo nowawisaa-kotairi aajatzi.

⁴¹ Iro iñaawai-tanta-karori iroka Isaías, tima iñaasiritakitziro iwaniinkaro Jesús, irootaki ikinkitha-takotan-takariri.

⁴² Okantawitaka okaratzi kantain-chari, oshiki Judá-iti kimisanta-najiriri Jesús, imatzita-nakaro pinkatharipayi. Iro kantacha ti inkamantakotiro itharowantari Nasitantaniri-payi, airo imisitowan-taari ikyaa-piintzi tsika yapatota-piinta-jiita.

⁴³ Ari okanta-tzimaitaka. Iriitaki ininta-pirotaki yaapatyii-yaari Nasitantaniri-payi, iriima Pawa, tira.

Jesús kantakotairini atziri-payi

⁴⁴ Ari ikaimanaki sintsiini Jesús, ikantanaki: “Inkarati kimisanta-jinani naaka, ti apaniro ikimisantina, ikimisantzi-takari otyaankanari.

⁴⁵ Ikaratzi okitanari naaka, okimiwai-takaro iriimi yokityaami ontyaanka-kinari.

⁴⁶ Irootaki nopokan-takari naaka, nonkimi-tajyaari ‘Kitainkari,’ nonkitainka-takotajiri osaawi-satzi. Airo isaikayitaji otsitini-kitzi inkarati kimisanta-jinani.

⁴⁷ Ti iro nompokan-tyaari aka kipatsiki nowasankitaanti, nopokatzi nowawisaa-kotanti. Iro kantacha ikaratzi kimawitarori noñaani, ti inkimisanti, kaari naaka wasankitairini.

⁴⁸ Tzimatsi-rika maninta-kinari, kaari kimisantaironi noñaani, tzimaki owasankitairini. Kimiwaitaka iroka ñaantsi-payi okaratzi noñaawai-yitakiri atzirimi onatyimi, irootaki wasankitaan-tatsini apaata, ipiyatha-waanti-taitakana.

⁴⁹ Tima ti noñaawai-tasiwaityaa noninta-kaaniki. Iriitaki Asitanari ontyaanka-kinari, iriitaki kantakinari okaratzi nokanta-yitakiri aajatzi noyomitaan-tayitakiri.

⁵⁰ Noyotziro naaka ikantakaan-tziri Asitanari, irootaki añaanita-kaanta-tsiri. Ari okantari, okaratzi nokanta-yitziro naaka, nothotyaa-tziro okaratzi ikanta-jaanta-kinari Asitanari.”

13

Ikiwa-kiitziro Jesús iyomitaani-payi

¹ Ari oyotapaaka aparoni kitaitiri yoimosirinkai-tziro Anankoryaantsi. Tima iyotaki Jesús monkara-tapaaka yookan-tyaarori kipatsika, irootaatsi ijataji intsipa-tapajyaari Asitariri. Antaro itakotakari ikaratzi kimisanta-kiriri, tima ari ikanta-piintatya itakotari irojatzii omonkara-tanta-paakari maaroni.

² Tikira-mintha iwajiityaa, ikaaripiro-sirita-kai-takari Kamaari yoka Judas, itomi Simón Nampitsi-wiri, inintaki impithoka-sityaari Jesús.

³ Tima iyotzi Jesús iriitaki Pawa ontyaanka-kiriri. Iyotzitaka aritaki ijatai intsipa-tapajyaari Pawa, tima iriitaki Iriri, iriitaki sintsi-pirotakairiri.

4 Ikanta iwajiitara, ari ikatziya-nakari Jesús, isapoka-nakiro iithaari, iwathaki-tanakaro aparoni manthakintsi.

5 Ipoñaá yaaki nijaa isaitakiro kiwaako-mintotsiki. Ikiwa-kiiyitakiri iyomitaani, ishitanta-tzimaitari iitziki manthakintsi iwathaki-takari. *

6 Iro inkiwakii-tantyaaririmi Simón Pedro, ikantanakiri: “¡Pinkathari! ¿Awirokama kiwakii-tinani?”

7 Ikantzi Jesús: “Ti pinkima-thatiro iroñaaka okaratzi nantziri, iro kantacha aritaki pinkima-thatairo apaata.”

8 Ikantzi Pedro: “¡Ti noninta-tzimaityaa pinkiwa-kiitina!” Ikantzi Jesús: “Airorika nokiwakii-tzimi, tira paapatyiina.”

9 Ikantzi Simón Pedro: “¡Pinkathari! Airo pikiwakii-tasitana, pinkiwina maaroni nakoki aajatzi noitoki.”

10 Ikantzi Jesús: “Ikaratzi thonkakirori ikaata apatziro inintziro inkiwakii-tyaa, tima aritaki kitijiitaki maaroni. Aritaki kitijii-takimi awiroka-payi, okantawitaka ti maaroni pinkiti-siri-jiiti.”

11 Tima iyotakiri Jesús itzimi pithoka-sityaarini, irootaki ikantan-takari: “Ti maaroni pinkiti-siri-jiiti.”

12 Tima ithonkakiro ikiwakii-yitakiri iyomitaani-payi, ikithaa-tanaaro iithaari, saikapaji tsika iwajiita, ikantziri: “¿Pikimathatakiroma awiroka-payi okaratzi nantakiri?”

13 Tima pikanta-piintakina awiroka-payi ‘Yomitaanari, Pinkathari.’ Omapiro pikantanari awiroka-payi, naakataki.

14 Tima naaka ‘Yomitaan-tatsiri,’ naaka ‘Jiwari’. Iro kantacha nosiyakari ompirataari nokiwakii-yitakimi, ari pinkimi-tanajyaari awiroka-payi pinkiwakiita-wakaa-jiityaa.

15 Aritaki noñaaka-kimirori naaka tsika ikantai-tziro, irootaki pimayita-najiri awiroka-payi.

16 Tira añii pinkatha-tirini ompirataari yanaakotiri ompiratariri impinka-thaitiri. Tira añii aajatzi tyaankaari yanaakotiri otyaankiriri. Omapiro.

17 Aririka pinkima-thata-najiro iroka, aririka pantayi-tanajiro, kimosiri-wintaari pinatyii.

18 Iroka nonkantimiri, iro kantacha, ti maaroni nonkanta-kotimi. Tima noyotziri naaka ikaratzi noyosii-yitajiri. Ari omonkara-tyaari Sankinarintsi-pirori, ikantaitaki:

Yoka akyoota-kinari naaka, iriitaki pithoka-sityaanani.

19 Nojiwatatziimiro iroñaaka nokaman-tzimiro, tima aririka omatakyaa, irootaki pinkimisanta-piro-tantyaanari ‘Naakataki’.

20 Tzimatsi-rika aapatyii-yaarini notyaankani, naaka yaapatyaaka. Tzimatsi-rika aapatyii-yaanani naaka, iriitaki yaapatyaaka ontyaanka-kinari.”

*Ikamantantzi Jesús iriitaki pithoka-sityaarini Judas
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)*

21 Ari ikaratakiro iñaawintakiro iroka-payi, antaro okatsitzimo-siri-tanakiri Jesús. Ikantzi: “Pikarajiitaki awiroka aka tzimatsi aparoni pithoka-sityaanani. Omapiro.”

22 Ari yamina-wakaanaka iyomitaani-payi, ti iyoti itzimi iñaawintziri.

* 13:5 Kiwakii-taantsi

23 Ikanta itako-pirotani iyomitaani Jesús, oshinta-kiriri isaikaki iwajiita.

24 Ikamanta-thatanakiri Simón Pedro, ikantziri: “Pisampitiri itzimi iñaawinta-kotziri.”

25 Ari itsitoka-nakari okaakiini Jesús, ikantziri: “¡Pinkathari! ¿Tsikama itzimika pithoka-sityaamini?” †

26 Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika aawakironi nashitakiri kapichiini yatantaitari, iriitaki.” Yashitaki Jesús kapichiini yatantaitari, ipakiri Judas Nampitsi-wiri, itomi Simón.

27 Ikanta iwawakaro Judas yatantaitari. Ari ikaaripiro-siri-takaa-nakiri Kamaari. Ikantziri Jesús: “¡Judas! Pantiro sintziini pikinkisirii-tzitakari.” ‡

28 Iro kantacha tikatsi aparoni ikaratzi iwajiita kimatha-tirini Jesús opaita ikantan-tariri.

29 Isiyakaan-tatzii ikantatziiri: “Pijati pamananti aimosirinkyaari.” Tima iriitaki Judas owiriri kiriiki. Isiyakaantzi pasini-payi, ikantatziiri: “Pijati pamananti ampayitiriri asinonkai-nkari.”

30 Ikanta ithonka-nakiro iwanakaro Judas yatantaitari, jatanaki. Aritaki tsitini-tanaki.

Owakirari Ikantakaan-taitsiri

31 Aritaki jatanaki Judas, ikantzi Jesús: “Monkara-tapaaka iroñaaka iwajinoka-sitan-tajyaarori iwaniinkaro Itomi Atziri. Ari iñiitairori aajatzi iwaniinkaro Pawa.

32 Aririka iñiitajiro iwaniinkaro Pawa, iñiitai-tyaaro aajatzi iwaniinkaro itomi, iriitaki Pawa ñaakantaironi. Iroñaakata-jaantaki iñaakantiro.

33 Notomiiti, kapichi-tapaaki nosaiki-moyita-najimi. Oshiki pamina-mina-witajyaana, airo piñaajina. Iro kantacha aritaki nokantzi-takari ashininka-payi Judá-iti, irojatzi napiitzi-tyaamiri nonkantimiro awirokaiti: ‘Airo pimatziro pijatai tsika nosaikai naaka.’

34 Iroka owakirari nokanta-kaantsiri: ‘Ontzimatyii pintakota-wakai-yitajyaa. Nokimita naaka notakoyitami, ari pinkimi-tanajyaari awirokaiti, pintakota-wakai-yitajyaa.’

35 Aririka pintakota-wakaa-najyaa awirokaiti, ari iyoitaimi maaroni awiroka-yitaki noyomitaani.”

Ikiinkithatakotziro Jesús imanakotiri Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

36 Ikanta Simón Pedro isampita-nakiri Jesús: “¡Pinkathari! ¿Tsikama pijatika?” Ikantzi Jesús: “Tsika anta nojati naaka, airo okantzi piyaatina iroñaaka, irooma apaata aritaki onkantaki piyaatina.”

37 Aikiro isintsi-tatzii Pedro, ikantzi: “¡Pinkathari! ¿Paitama airo okantanta noyaatimi iroñaaka? ¡Aritaki nosiniwinta-kyaami naaka!”

38 Ikantzi Jesús: “¿Omapiroma pisiniwintyaana? Tikira-mintha iñiita waripa, mawasatzi pinkanti: ‘Ti noyotiri Jesús.’ Omapiro.”

† 13:25 okaakiini = iniiki ‡ 13:27 Kantako-tachari aka “ikaaripiro-siri-takaa-nakiri Kamaari” ti iro kantakaan-tironi iwawakaro Judas owaritintsi, ikaaripiro-siri-tanta-nakari, iriitaki kantasi-takarori ikaaripiro-siri-tanta-nakari.

14

Isiyaro Jesús Awotsi Yariitan-taitari Asitairiki

¹ “Airo piwasiri-waijiita. Pawintyaari Pawa, pawintyaana aajatzi naaka.

² Anta iwankoki Asitanari tzimatsi oshiki tsika anampita-pajyaaro. Airomi otzimi, airo nokantzimi nojataji nowitsika-pajimi tsika pinampi-yitapa-jyaaro awirokaiti.

³ Aririka nojataji, nowitsika-yitajimi tsika pisaikaji. Impoña nompia-sitajimi, naakata-jaantaki aanajimini. Pisaika-yitaji tsika-rika nosaika-jaantaji naaka.

⁴ Piyojii-tziro awirokaiti awotsi ijatantaitari tsika nojataji naaka.”

⁵ Iro kantacha ikantanaki Tomás: “Pinkathari, ti noyojiiti tsika pijati. ¿Tsikama nonkantyyaa noyotan-tyaarori awotsi?”

⁶ Ikantzi Jesús: “Naakataki Awotsi, Iriipirori, Añaantsi. Apatziro impampitha-wooki-taitina naaka, aritaki yariitai-takyya isaiki Pawa, Asitairi.

⁷ Ari piyopiro-tajinami naaka, aritaki piyotairimi Asitanari. Ari piyomai-tyjari iroñaaka, tima iriitaki piñakiri.”

⁸ Ikantzi Felipe: “Pinkathari, intsityaa piñaakainari Asitamiri. Tima tikatsi pasini nonintziri.”

⁹ Ikantziri Jesús: “Felipe, aritaki osamanitaki notsipa-yitakami awiroka-payi, ¿tikirama piyotina? Ikaratzi ñaakinari naaka, iñaakiri Asitanari. ¿Paitama pikantantari: ‘piñaakainari Asitairi’?”

¹⁰ ¿Tima pinkimisantina ari nokaratziri Asitanari, ari ikaratana irirori? Okaratzi nokanta-yitziri, tira naaka nintakaa-sityaaroni noñaawintimiro. Iriitaki Asitanari tsipa-siri-tanari, iriitaki antakaa-yitanarori yanta-wairi.

¹¹ Pinkimisantina nokantakimi ari nokaratziri Asitanari, ari ikaratana irirori. Okompitzi-motami-rika nokanta-kimiri, pinkimisantinami piñaakina notasonka-wintan-tayitaki.

¹² Inkarati kimisanta-jinani naaka, ari inkimita-jyaana naaka intasonka-wintan-tayitaji. Aritaki imapiro-tanakiro intasonka-wintanti, anaanakiro okaratzi iñaakoi-takinari naaka, tima irootaintsi nojataji naaka nontsipa-tapajyaari Asitanari. Omapiro.

¹³ Onkarati pinkami-yitajinari awirokaiti pawintaajana, aritaki nokantakimiro. Irootaki ikimosiriwintan-taityaariri Asitanari, ifiitiro-rika okaratzi itasonka-wintan-tayitaki Itomi. *

¹⁴ Onkarati pinkami-yitajinari awirokaiti pawintaajana, aritaki nokantakimiro.”

Ikasiya-kaitairi Tasorinkantsi

¹⁵ “Aririka pintako-tajyaana, aritaki pinkimisantairo nokanta-yitzimiri.

¹⁶ Aritaki nonkampi-tajiri Asitanari intyaankaimi pasini Ookaka-wintaimini,

¹⁷ Tasorinkantsi-pirori inatyii, iriitaki tsipata-piinta-jyaamini. Iriima osaawi-satziiti airo itsipatari irirori, tima ti ifiiri, ti iyotiri. Irooma awirokaiti piyojii-tziri, isaikimo-taimi, iriitaki tsipa-siri-tajyaamini.

¹⁸ Airo pikimitari miritzi yookai-tziri, aritaki nompiai nontsipa-tajyaami.

* 14:13 Wairontsi

¹⁹ Irootaintsi, airo iñaayitaana osaawi-satziiti. Iro kantacha awirokaiti aritaki piñaayi-tajina, añaanita-tsiri pinkanta-yitajyaa, tima añaanita-tsiri nonatzi naaka.

²⁰ Aripaiti piyojiitaji notsipa-siritari Asitanari, aajatzi awirokaiti pitsipa-siritana, ari nokimitari naaka notsipa-siri-tajami awirokaiti.

²¹ Inkarati kimisanta-jinani, iñaakan-tziro iroopirori itakotana. Irootaki intakotan-tajjaariri Asitanari, aajatzi naaka nontako-tajjaari, aritaki noñaaka-yitajjaari.”

²² Ikanta Judas (kaari Nampitsi-wiri) isampita-nakiri: “Pinkathari, ¿Paitama piñaakan-tajjaanari naakaiti, airo piñaaka-yitaari pasini-payi?”

²³ Yakanaki Jesús: “Ikaratzi itakotanari naaka, ikimisanta-waantitana. Irootaki intakotan-tajjaari Asitanari. Ari nokaratziri Asitanari nontsipa-siri-yitajjaari yokapayi.

²⁴ Iriima kaari itakotyaanani, ipiyatha-waanti-takana. Ti naaka yotasiwai-tyaaroni okaratzi nokanta-yitakimiri, Tima asitanari ontyaanka-kinari iriitaki oyotakaa-yitaki-narori.

²⁵ Nokaman-tatziimiro iroka-payi ainiro nosaiki-moyitzimi.

²⁶ Iriima Tasorinkantsi, Ookakaa-wintimini, intyaankimiri Asitanari impoyii-tyaanani, iriitaki yomitaa-paaki-mironi maaroni, inkinkithasirita-kayimiro okaratzi nokanta-yitakimiri.

²⁷ Kamiitha pisaika-yitaji. Iro kantacha ti noñaawinta-tyiuro tsika okanta isaikakaantzi osaawi-satzi-payi. Naaka matzirori pisaikan-tajjaari kamiitha. Airo piwasiri-waitasita, airo pitharowa-siwaita.

²⁸ Aritaki pikimayi-takina nokantaki: ‘Irootaatsi nojataji, iro kantacha aritaki nompia-sitajimi awiroka-payi, ari ankarataji asaikay-itaji.’ Ari pintako-piro-tyaanami, airomi piwasiri-waitami nookayitanajimira, aritakimi pinkimo-siri-winta-kinami piyotaki nojatatyii Asitanariki, anaatai-kinari natzirita-paintzira.

²⁹ Nokaman-tzita-tyaamiro iroñaaka, aririka omayitakyaa, paw-intyaana naaka.

³⁰ Airo nokinkitha-waita-kayi-taami, tima awotsikitaki Kamaari pinkathari-wintan-tatsiri kipatsiki. Tima ti impinkathari-wintina naaka.

³¹ Iro kantacha ontzimatyii nonkimisantajiri Asitanari, irootaki iyotantyaari atziri-payi notakotari naaka Asitanari, nantziniri okaratzi ikantanari irirori. Pinkatziya-yitanaji. Thami ajataji.”

15

Ikimitaro Jesús oponkitzi-pirori pankirintsi

¹ Aikiro ikantana-kitziri Jesús iyomitaani-payi: “Naaka kimitarori oponkitzi-pirori pankirintsi. Iriima Asitanari ikimitari pankitzirori.

² Airorika okitho-kitzi nochiwotha, ichikiro asitarori. Irooma kithoki-tatsiri, iwamiitha-chiwo-tziro, ikaankiityaa-kotziro onkithoki-piro-tantyaari.

³ Tima kaankiityaa-koyitakimi iroñaaka awirokaiti, okantakaami ñaantsi-payi nokaman-tayita-kimiri.

⁴ Tima ti okithokitzi aparoni ochiwotha pankirintsi chiworyaa-thata-tsiri, ontzimatyii oshookan-tyaaro oponkitzitha. Ari okimitari airorika poisokirokana naaka, airora okantzi pantayi-tajiro kamiithari.

⁵ Naaka kimitakarori oponkitzi pankirintsi, irooma awirokaiti pikim-itakaro nochiwotha-payi. Tima inkarati oisokiro-tanari naaka, ari nokimi-tzita-kariri irirori, kimiwaitaka onkithoki-piro-taimi. Airorika pitsipa-siritana naaka, airo pimatziro pantirimi.

⁶ Ikaratzi kaari oisokiro-tyaanani naaka, ari nookayitanajiri. Ari inkimita-jyaaro kamachiwo-thata-tsiri pankirintsi, yaitziro intayitiro.

⁷ Oisokiro-rika piwayitajina, piriipiro-winta-najiro okaratzi noyomitaa-yitakimiri, aritaki ikantakimiro Asitanari onkarati pinkami-tajiriri.

⁸ Aririka pisiya-kota-kyaaro kithoki-piro-tatsiri pankirintsi, aritaki iyoitajimi awiroka noyomitaani. Irootaki impinka-thaitan-tyaariri Asitanari.

⁹ Oshiki notakoyi-takami awirokaiti, nosiyakari Asitanari itakotana naaka. Panintaa-waita-jyaaro notakoyi-taami.

¹⁰ Aririka pinkamai-tanajyaaro pinkimisantairo nokanta-yitakiri, ari panintaa-waita-jyaaro nitakotami, nokimitajiro naaka nokimisantziri Asitanari nanintaa-waitaro itakotana.

¹¹ Iro nokamantan-tamirori iroka-payi pinkimo-siritan-tajyaari maaroni awirokaiti, nokimitajiro naaka.

¹² Iroka noñaani nokantzi: Ontzimatyii pintakota-wakai-yitajyaa nokimitajiro naaka nitakoyi-taami awirokaiti.

¹³ Tzimatsi-rika atsiwintariri inkamawintiri yaapatyaani, iñaakan-tatziro itako-piro-tanta.

¹⁴ Naapatyaani piinayitaji awirokaiti, aririka pantayi-tanajiro okaratzi nokantzimiri.

¹⁵ Ari okarata-paaki nokimita-kaantami ompirataari, tima aparoni ompirataari ti iyotiro okaratzi yantziri ompiratariri. Awiroka naapatyaani-payi iroñaaka, tima nonkaman-tajimiro maaroni ikamanta-kinari Asitanari.

¹⁶ Ti awirokaiti yosiitinani, naaka oyosiiyi-tajimi awirokaiti. Naakataki ontyaanka-yitakimi tsika-rika-payi, pinkimi-takota-jyaaro pankirintsi kithoki-piro-tatsiri. Irootaki imatantyaamirori Asitanari ompaityaa-rika pinkami-tinari pawintaajana. *

¹⁷ Iroka noñaani nokantzimiri: Ontzimatyii pintakota-wakai-yitajyaa.”

Inkisanianta-nakimi osaawi-satziiti

¹⁸ “Aririka piñaayi-takiro inkisa-nianta-yitanakimi osaawi-satziiti, pinkinkithasiritiro ari ikantai-takina naaka ikisa-nianta-waitai-takina.

¹⁹ Irojatzimi pisiyakoyityaari osawi-satziiti, aritaki intakoyi-takyaamimi, ikimita-wakaa irirori itakota-wakaa-jiita. Iro kantacha noyosi-yitajimi naaka, irojatziki pikimiyi-witari osaawi-satziiti, irootaki ikisaniantan-tamiri. Osiyawai-takaro iroñaaka kaarimi awiroka osaawi-satziiti.

²⁰ Pinkinkithasiritiro nokantzi-takamiri: Tira añii pinkathatirini ompirataari yanaakotiri ompiratariri impinka-thaitiri. Ari inkantai-timiri awirokaiti inintaiti iwaitimi, ikimitai-takina naaka. Ikaratzi kimisanta-waanti-takinari naaka, aritaki inkimisanta-yitaimi awirokaiti.

* 15:16 Wairontsi

²¹ Irootaki inintai-tantyaari iwaitimi, tima awirokaiti noyomitaani-payi. Tima onkanta-kaantiro aajatzi ti iyotajina Pawa ontyaankakinari aka.

²² Airo otzimayi-tzimi iyaaripirotoni yokaiti, airo nopokimi noyomitaayitajiri. Iro kantacha airo okantaji iroñaaka yookakaawinta-jyaaro iyaari-pironka.

²³ Ikaratzi kisaniinta-kinari naaka, ikisaniintzi-takari Asitanari.

²⁴ Airo otzimimi iyaaripirotoni, airo notasonka-wintzi-motzirimi iñaanta-karori kaari iñaapiintaitzi. Okantawitaka iñaayitakiro, aikiro ikisaniinta-tyaana naaka, ikisaniintzi-takari aajatzi Asitanari.

²⁵ Iro kantacha, irootaki omonkara-tantyaari sankinarintsi, kantatsiri:

Ikisaniinta-siwai-taitakana.

²⁶ Iro kantacha aritaki notyaanka-jimiri Tasorinkantsi 'Ookakawintatsiri' poñaachari tsika isaiki Asitanari. Iriitaki iyosirita-kaimini, irijatzi kinkitha-takota-jinani kamiitha naaka.

²⁷ Tima kamiitha pinkinkitha-takoyi-tajina awirokaiti, tima pitsipatapiintakana owakira itantana-karori."

16

¹ "Iro nokanta-yitan-tamirori iroka-payi, airo piwashaantantaro pawintaa-siri-tyaana.

² Tima airo isinitai-tzimi pinkyaa-yitaji tsika yapatota-piintaita. Aritaki iwamaitakimi, iñaajaanti yantatziiniri Pawa kamiithari.

³ Irootaki yantantarori, tima ti iyotajiri Asitanari, ti iyotina aajatzi naaka.

⁴ Iro kantacha nokaman-tzita-tyaamiro iroka, tima aririka omayitakyaa apaata, pinkinkithasirityaa aritaki nokaman-tzita-kamiro."

Yantakaan-tziri Tasorinkantsi

"Tira nonkaman-tzityaamiro owakiraini, tima irojatzi notsipayitami.

⁵ Iro kantacha jatakina iroñaaka nontsipata-pajyaari ontyaankakinari. Tikatsi aparoni sampitinani, inkanti: "¿Tsikama pijatajika?"

⁶ Apatziro piwasiri-jiita pikimakina nokaman-takimi.

⁷ Pinkimi nonkaman-timiro iroopirori. Iro kamiitha-tzimo-timini awirokaiti nojataji. Tima airorika nojataji, airo ipoki paitachari 'Ookakaa-wintatsiri' intsipa-siri-tajyaami. Irooma aririka nojataji, naaka tyaanka-pajirini.

⁸ Aririka impokapaaki Tasorinkantsi, iriitaki oiñaaronta-paakiniriri ikinkithasiri-waitari osaawi-satzi, tima inkina-waitashitaka ikinkithasiri-takotziro tsika okantakota kaari-pirori, tsika okantakota kamiitha-siri-taantsi, tsika okantakota mishakowintaantsi.

⁹ Ari iyotakaa-yitajiri kaari-pirori onatzii airorika ikimisantaitana naaka.

¹⁰ Ari iyotakaa-yitajiri irootaki kamiitha-siri-taantsi, nowamiithasiri-tantzi naaka, tima aririka nojataji isaiki Asitanari airo iñiitaana.

¹¹ Ari iyotakaa-yitajiri tsika okantakota mishakowintaantsi, tima aritaki imishakowintakiri Asitanari pinkathari-wintziriri osaawi-satzi.

¹² Tzimatsi oshiki nonkantimiri, iro kantacha aritaki anaanakimi okaratzi nokanta-yitakimiri, airo pikimatha-tziro iroñaaka.

13 Aririka impokaki Tasorinkantsi, iriitaki yotakaa-paaki-mironi maaroni iroopirori. Airo iñaawai-tasitaro inintayi-tziri irirori, ikamantan-tairo okaratzi ikantziriri Asitariri. Iyotakaa-jimiro onkarati awisatsini apaata.

14 Iriitaki kimajinani noñaawaitiro, iwawisayi-maityaamiro awirokaiti, ari iyoitajirori nowaniinkaro.

15 Tima okaratzi iyotanitari Asitanari, irojatzi noyotanitari naaka. Irootaki nokantantari: 'Iriitaki kimajinani noñaawaitiro, iwawisayi-maityaamiro awirokaiti.' "

Piwasiri-tarika, aritaki pinkimo-siri-yitaji

16 "Kapichi-tapaaki airo piñaayi-taana, iro kantacha aririka osamani-witakyaa kapichiini aritaki piñaajina. Tima nojatatyii naaka isaikira Asitanari."

17 Ari isampita-wakaanaka iyomitaani, ikantzi: "¿Paitama ikantako-tziri? Ikantayi-takai kapichi-tapaaki airo añaayitairi, iro kantacha aririka osamani-witakyaa kapichiini aritaki añaajiri, tima ijatatyii isaikira Asitariri.

18 ¿Paitama ikantako-tziri 'kapichi-tapaaki?' Ti ankimathatiro paita ikantako-tziri."

19 Ari iyotaki Jesús inintajii-tatzii isampitiri iyomitani-payi, ikan-tanakiri: "Nokanta-jiitakimi: 'Kapichi-tapaaki, airo piñaayi-taana, iro osamani-witakyaa kapichiini aritaki piñaajina.' ¿Irootakima pisampita-wakaa-wintari?"

20 Pinkimi nonkantimi. Oshikira piraawai-tajyaa, piwasiri-waitajyaa awiroka-payi. Iriima osaawi-satzi-payi oshiki inkimo-siri-jiiti. Omawitakyaa piwasiri-jiityaa awiroka-payi, aritaki piñaajiro apaata pinkimo-siri-yitaji. Omapiro.

21 Aririka ontzimaa-nitzimati aparoni kooya, okimaatsi-waita. Iro kantacha aririka intzimaki iinchaaniti, ompyaako-tanakiro okimaatsi-waitaka, oshiki onkimo-siri-wintiri iinchaaniki.

22 Ari pikantakari awirokaiti iroñaaka, oshiki piwasiri-waitaka. Iro kantacha aririka nompia-sitajimi, oshiki pinkimo-siri-tanaji, tikatsi owasiri-takaa-jyaamini.

23 Apaata aririka omonkara-tajyaa nokantakiri tikatsi pisampitinari naaka. Tima iriitaki Asitanari opayitaji-mironi ompaityaa-rika pinkami-tajiriri, tima pawintajana naaka. *

24 Pamana-piintziri Asitanari pikowako-tziri opaiyita-rika, pikampitasiwai-takari. Irooma iroñaaka aririka pinkowa-kotajiri, pawintaa-jyaana naaka. Aritaki pinkantyyaa pinkowakota-piintajiri, aritaki imatakimiro, irootaki pinkimo-siri-pirotan-tajyaari."

Noitsinampaakiro naaka osaawi-sato

25 "Nosiyakaa-winta-tziimiro okaratzi nokinkithata-kayimiri. Iro kantacha irootaintsi omonkara-tajyaa airo nosiyakaa-winta-jimiro, koñaaroini noñaawinta-jimiri Asitairi.

26 Apaata awiroka-payi kamitairini Asitanari opaiyita-rika, tima naaka pawintaa-yitaja. Tira naaka kamita-kowinta-jimini awiroka-payi.

* 16:23 Wairontsi

²⁷ Tima intakoyi-taami Pawa. Irootaki itakotan-taamiri, tima pintako-yitajana naaka, pikimisantakina nopoñaaro naaka isaiki Pawa.

²⁸ Nopoñaaka isaiki Asitairi nopokan-takari aka kipatsiki. Iroñaaka nooka-najiro kipatsi nojataji isaiki Asitairi.”

²⁹ Ikantajiitzi iyomitaani: “Iroñaaka koñaatanaki pikinkitha-takotziri, ti pisiyakaa-winta-waitiro.

³⁰ Noñaakimi iroñaaka piyotziro maaroni, ti onkowa-jaantyyaa impaityyaa sampitimini, piyotziro ikinkithasiri-taitari. Irootaki nokimisantantari omapiro pipoñaaka isaiki Pawa.”

³¹ Ikantzi Jesús: “¿Kimisanta-yitajimima iroñaaka?”

³² Irootzi-mataki iroñaaka pisiyayi-tanaki aparo-payi, pinkinayiti tsika-rika, ari pooka-nakina apaniroini. Iro kantacha titzimaita nosaiki apaniro, itsipatana Asitanari.

³³ Nokaman-tatziimiro iroka-payi piñaantyyaarori kamiitha pisaiki pintsipa-tyaana naaka. Aka osaawiki, oshiki pinkimaatsi-waityaari awirokaiti. Iro kantacha, pisintsi-siriyiti. Tima noitsinampaakiro naaka osaawi-sato-payi.”

17

Yamana-kotziri Jesús Iyomitaani-payi

¹ Ikaratakiro Jesús ikinkitha-waita-kairi iyomitaani-payi, aminanaki inkitiki, ikantanaki: “Asitanarí, monkarata-paaka piñaakan-tajyaariri atziri-payi iwaniinkaro pitomi, iñaakan-tairo irirori pitomi piwaniinkaro awiroka.

² Awirokataki owakiriri ipinkathari-wintan-takariri maaroni atziri-payi, irootaki yañaayitan-tajyaari ikaratzi pasita-kaakariri.

³ Aririka iyotajimi apatziro Pipawa-pirotzi awiroka, aririka iyotajiri pintyaankakiri Saipatzii-totaari Jesús, aritaki yañaayitaji.

⁴ Nomatakiro noñaakan-takiro piwaniinkaro aka kipatsiki, nothotyaakiro pikanta-kinari nantiro.

⁵ Asitanarí, nonintzi nontsipata-jyaami iroñaaka, aritaki ankarati añaayitairo awaniinkaro, akimita pairani tikira-wintha awitsikiro kipatsi.

⁶ Tima piyosiitajiri osaawi-satzi ikaratzi pasita-kaajanari naaka, noyomitaa-yitajiri tsika pipaita awiroka. Awiroka asitzi-takariri pairani, iriitaki pasita-kaajanari naaka. Nomatakiri nokimisanta-kaajiri piñaani.

⁷ Irootaki iyotantari iroñaaka, okaratzi noyota-nitari naaka, awirokataki oyotakaa-yitanarori.

⁸ Tima noyomitaa-yitajiri okaratzi piyota-kayinari, ikimisanta-yitanaji iriroriiti. Ikinkithasiritanaja omapiro nopoñaaro pisaiki awiroka, ikimisanta-yitanaji awirokataki ontyaanka-kinari.

⁹ Irootaki nokamita-kowintan-tariri naaka yokaiti. Kaari nonkamita-kowinti nampita-siwaitarori kipatsiki, apatziro nokamita-kowintziri ikaratzi pasita-kaanari, tima awirokataki asiyitariri.

¹⁰ Tima inkarati nasitari naaka irijatzi pasitari awiroka. Ikaratzi pasitari awiroka irojatzji nasitari naaka. Iriiyitaki oñaakan-tayitairori nowaniinkaro.

11 Airo nosaikanaji aka osaawiki, nojataji nontsipata-pajyaami awiroka, irooma yokapayi aikiro isaikana-kitzii. Asitanari Tasorintsi, paamaako-wintyaanari, pimatantyaari pisintsinka pipakinari naaka pairani, irootaki iwichaa-wakaan-tyaari, akimita-wakaa aroka. *

12 Tima ainiro nontsipa-yitari aka osaawiki, naamaako-wintantari pisintsinka pipakinari. Tikatsi pyaasi-waita-chani. Apatziro inkantakaiyaaro ipaitai-tziri 'Otomi pyaasi-itaantsi,' iriitaki monkarata-kaiyaaroni ikinkithatai-takiri Sankinarintsi-piroriki.

13 Iro kantacha iroñaaka nojataji pisaikinta awiroka. Irootaki nokantan-tayitarori iroka-payi ainiro nosaiki aka osaawiki, irootaki inkimitan-tyaanari inkimo-siri-jiiti kamiitha yokapayi.

14 Noyomitaa-yitajiri piñaani, irootaki ikisaniintai-tanta-nakariri, tima ti isiya-najyaari osaawi-satzi-payi. Nokimita naaka ti osaawi-satzi nonatyii.

15 Ti nonkowa-kotimi paayitajiri isaikira aka osaawiki, apatziro paamaako-winta-jyaari ikaaripirota-kaitziri = kari.

16 Nokimita naaka ti osaawi-satzi nonatyii, aajatzi yokapayi ti isiyana-jyaari osaawi-satziiti.

17 Pinkanta-kaiyaaro awiroka pasitan-tajyaariri iroopiironi. Tima iriipirori onatzii piñaanitari awiroka.

18 Pikimitaakina naaka pinyaankakina nosaiki-moyitiri osaawisatziiti, ari nonkimitzi-tyaari naaka nontyaanka-yitiri isaikimo-yitiri osawisatziti.

19 Okowa-pirotatyaa iroñaaka natsipi-winta-jyaari yokaiti pasitakaiyaanari naaka. Ari onkantyya pasitan-tajyaariri awiroka yokapayi.

20 Ti apatziro nonkampita-kowintiri yokaiti, nokamita-kowintziri inkarati kimisanta-jinani aririka inkinkithata-kaayitairi yokaiti.

21 Namanako-wintziri maaroni yokaiti iwichaa-wakaan-tajyaari, aparoni inkantajyaa iwichaa-najyaami awiroka. Asitanari, akimita aroka awichaa-wakaa-jiityaa, ari inkimiyita-jyaari irirori iwichaa-wakaa-pirotajyaa, irootaki inkimisantantajyaari osaawi-satzi-payi awirokataka ontyaanka-kinari.

22 Iroka nowaniinkaro, okaratzi piñaaka-yitakinari awiroka, irojatzi nomatairi naaka noñaaka-yitajiri iriroriiti. Ari iwichaa-wakaa-piroyaari, akimita-wakaa aroka.

23 Tima pintsipa-sirytaana awiroka, ari nonkimi-tzita-jyaari naaka nontsipa-sirita-jyaari iriroriiti, irootaki iwichaa-wakaanta-piroyaari. Irojatzi inkinkithasiritan-tyaari osaawi-satziiti awirokataka ontyaankakina, antaroiti pitakoyitakari pikimitaakina naaka antaroiti pitakotakana.

24 Asitanari, awirokataka asitakaa-kanariri yokaiti, nonintzi intsipayitajyaana tsika nosaikaji naaka, ari iñaayitairori nowaniinkaro. Awirokataka owaniinkata-kaakanari, tima pitakotzi-takana awiroka tikira-mintha owitsikyaa kipatsi.

25 Asitanari tampatzika-siriri, ti iyoitimi osaawi-satzi-payi. Iro kantacha noyotzimi naaka, aajatzi ikimitaka yokaiti iyotzi awirokataka ontyaanka-kinari.

26 Noyomitaa-yitajiri tsika pipaita awiroka, aikiro nojatakaa-tyiuro

* 17:11 Wairontsi

noyomitairi, tima nontsipa-sirita-jaari, nontako-yitajaari pikimitaakina naaka pitakotana.”

18

Yaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹ Aritaki ithonka-nakiro Jesús yamanaki, sitowanaki itsipata-naari iyomitaani ijatiro intatzikironta Chiinkaariniki. Ari isaikapaaki Jesús aajatzi iyomitaani-payi anta pankirintsi-masiki.

² Iñiiri anta irirori Judas pithoka-sitan-taniri, tima ari isaikaa-piintziri Jesús maaroni iyomitaani anta.

³ Ari yariita-paaka Judas itsipata-paakari owayiri-payi aajatzi aamaako-wintan-tatsiri, iriitaki ityaankakiri ijiwari Ompira-tasorintsitaari, aajatzi irasi Nasitantaniri-payi. Yamayitaki ipasaminto, yamaki aajatzi yoota-minto.

⁴ Iro kantacha Jesús iyotzitaka onkarati awishii-motirini, isitowasita-nakiri, isampita-wakiri: “¿Paitama pamina-minatziri?”

⁵ Ikantajitzi yokaiti: “Namina-minata-tziiri Jesús Kasiyakaa-wini-satzi.” Ari ikantzi Jesús: “Naakataki.” Arira itsipatakari Judas pithokasitantaniri ikaratzi pokasita-kiriri Jesús.

⁶ Ikantawa-kirira Jesús: “Naakataki” ipiya-pontho-jiitanaka itaapiiki, tyaajiitanaki.

⁷ Yapiita-nakiro Jesús, ikantziri: “¿Paitama pamina-minatziri?” Ari ikantajitzi irirori: “Namina-minata-tziiri Jesús Kasiyakaa-wini-satzi.”

⁸ Ari yapiita-nakiri Jesús, ikantziri: “Aritaki nokantakimi naakataki. Naaka-rika pamina-minatzi, pintyaantairi nontsipa-yitakari, ijayitajiita.”

⁹ Ari omonkaratari ikantzi-takari Jesús: “Asitanari, ikaratzi pasitakaakanari, airo ipyaakaan-tawaita aparoni.”

¹⁰ Ikanta Simón Pedro, otzimi-motziri irirori isataa-minto, inoshikanakiro, itotzitakiri iyimpita-piro-nampi paitachari Malco, impiratani Ompira-tasorintsi-pirori.

¹¹ Ikantziri Jesús yoka Pedro: “Piwajiro pisataa-minto. Iriitaki Asitanari sinita-kinari nonkimaatsi-waityaa, ¿airoma okantzi nomonkaratiniri?” *

Yaitanakiri Jesús Ompira-tasorintsi-piroriki

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Ikanta owayiri-payi itsipatakari ijiwari, aajatzi aamaako-wintan-tatsiri ityaantani Judá-iti, yairika-nakiri Jesús, yoosita-nakiri.

¹³ Ari yitapaintaro ikinakaa-nakiri iwankoki Anás. Tim ariiwiitaka irikonkiri Caifás. ompira-tasorintsi-pirori.

¹⁴ Yoka Caifás iriitaki kantakiri pairani Judá-iti: “Irootaki kamiithata-tsini inkama-winta-yitai aparoni atziri.”

Ikyaaki Pedro iwaankiiri-tsitiki Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Ikanta Simón Pedro aajatzi pasini oyomitaari, iyaatako-wintan-nakiri Jesús. Yoka pasini oyomitaari, iñaapiintani inatzii Ompira-tasorintsi-pirori, irootaki ikyaanta-paakari iyaatako-wintakiri Jesús.

* 18:11 nomonkaratiniri = niriro kipishaari

¹⁶ Ari ikatziya-paaka Pedro intakiroki otantorintsi. Tima yoka pasini oyomitaari iñaapiintani inatzii Ompira-tasorintsi-pirori, ikinkitha-waita-kaakiro aamaako-wintarori asitako-rontsi, ominkyakiri aajatzi Pedro.

¹⁷ Okanta aamaako-wintarori asitako-rontsi, isampitakiri Pedro: “¿Tima awiroka iyomitaani atziri?” Akanaki Pedro, ikantzi: “Ti naaka.”

¹⁸ Tima onkatsinkaityaatzii anta, ari iwaamajiitaki paamari yokapayi ompirataari itsipayitakari aamaako-wintan-tatsiri. Ari ikatziyaka yakitsi-jiita. Ari ikaratzitari aajatzi Pedro, yakitsi-jiita paamariki.

Anás isampitziri Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ Ikanta ijiwari Ompira-tasorintsitaari yitanakari Jesús isampita-kowintziniri iyomitaani-payi, opaita iyomitaan-tayitziri.

²⁰ Ikantzi Jesús: “Nokinkithatakaa-piintakiri maaroni atziri. Noyomitaanta-piintaki yapatota-piintaita aajatzi anta tasorintsi-pankoki, tsika yapatota-piinta-jiita maaroni Judá-iti. Tityaa nomanakaiyaaro okaratzii nokinkitha-yitziri.

²¹ ¿Paitama pisampitan-tanari naaka? Pisampitiri ikaratzii kimakinari. Iriitaki yotzirori nokanta-yitakiriri.”

²² Ikanta ikaratakiro Jesús ikinkitha-waitaki, aparoni aamaako-wintan-taniri ipasa-porota-nakiri, ikantziri: “¿Arima pinkantiri pakiri Ompira-tasorintsi-pirori?”

²³ Ikantzi Jesús: “Tzimatsi-rika kaari-pirori noñaawaitakiri, pinkantinaro tsika otzimi. Irooma kamiitha-rika okaratzii noñaawaitakiri. ¿Paitama pipasa-porotan-tanari?”

²⁴ Ikanta Anás ti yoosiryaakotakantiri Jesús, ityaankakiri isaikira Caifás ompira-tasorintsi-pirori.

Ikantzi Pedro: Ti noñaajiri Jesús

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Irojatzi ikatziyaka Pedro yakitsi-waita paamariki. Ari isampitaitakiri, ikantai-tziri: “¿Kaarima awiroka iyomitaani yoka atziri?” Imanakonataka Pedro, ikantzi: “Ti naaka.”

²⁶ Okanta osamaniitaki isampitairi aajatzi impiratani Ompira-tasorintsi-pirori, iriitaki ishininka-thori itotzitakiri inkaaranki Pedro iyimpita, ikantziri: “¿Kaarima awiroka noñaaki itsipatami anta pankirintsi-masiki?”

²⁷ Yapiita-nakiro Pedro imanakota, aripaiti iñaanaki waripa.

Yaitanakiri Jesús isaiki Pilato

(Mt. 27.1-2,11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5,13-25)

²⁸ Aritaki kitaititzi-mataki, imisitowai-tanajiri Jesús iwankoki Caifás, yaitanakiri isaiki Pilato ijiwari wirakocha-payi. Ti inkyaa-jiita-paaki Judá-iti iwankoki Pilato, tima aririka inkyaa-wankotiri ipiyathatakaro Ikantakaan-taitatsiri ipinkakaantaisiri, airo okantzi yoimoshirinkiro kitaitiri Anankoryaantsi.

²⁹ Irootaki isitowan-tapaakari intakiroki Pilato, ikinkitha-waita-kairi, ikantziri: “¿Paitakama yantakiri yoka atziri?”

³⁰ Ikantajiitzi: “Airo mi ikaaripirotzimi yoka, airotyaa namirimi aka.”

31 Ikantzi Pilato: “Paanajiri awiroka-payi, piyotziro ikantakaan-taitzimiri tsika pinkantiri piwasankitairi.” Ikantajiitanaki Judá-iti: “Tima ti pisinitina nowiiri noshininka-payi.”

32 Ari omonkaratakari ikantzi-takari Jesús tsika onkantyyaa iwamaitiri.

33 Ikanta ikyaa-panaatzi Pilato inthomponta iwankoki, ikaimapaakiri Jesús, isampitakiri: “¿Awirokama Iwinkathariti Judá-iti?”

34 Ikantzi Jesús: “¿Piyota-sitaroma pisampitanari? Kimitaka tzi-matsi kantakimiri tsika nopaita naaka.”

35 Ikantzi Pilato: “¿Naakama ishininka Judá-iti? Tima iriitaki pishininka-payi amakimiri itsipatakari ijiwari Ompira-tasorintsitaari. ¿Paitama pantakiri?”

36 Ikantzi Jesús: “Ti nompinkathari-wintanti naaka aka osaawiki. Ari onkantyyaami, aritaki piñaakimi oshiki nowayiriti inkisakowintyyana, airo yaakaan-taitziri. Iro kantacha ti nompinkathari-wintanti naka aka.”

37 Yapiitakiri Pilato isampitziri: “¿Ari, awirokama Pinkathari?” Ikantzi Jesús: “Awirokataka kantain-tsiri. Irootaki notziman-takari, irootaki nopokan-takari aka kipatsiki noñaawintajiro iroopirori. Tima inkarati oisokirotarori iroopirori, ikimisanta-waantitana.”

38 Ikantzi Pilato: “Irojatz-machiini, iroopirori.” Ikantanakiri, sitowanaki ipiyojiitaka Judá-iti, ikantapajiri: “Ti noñiuro inkinakaa-sityaari yoka atziri.

39 Poimosirinka-piintziro Anankoryaantsi, pamijiitaro nomisitowi aparoni yaakaan-taitziri. ¿Nomisitowa-kaanta-jirima ipaitai-tziri ‘Piwinkathariti?’ ”

40 Ari ikaimajiitanaki maaroni, ikantajiitzi: “¿Airo pimisitowiri yoka! Iriitaki pimisitowi Barrabás!” Tima yoka Barrabás, kosintzi inatzii.

19

1 Ikanta Pilato ipasata-kaanta-nakiri Jesús.

2 Iriima iwayiriti-payi wirakocha yampitakiki kitoochii ikimita-kaantakiro amathairintsi, irootaki yamathaitan-takariri Jesús. Ipoña ikithaatan-takiri kityonka-mankita-tsiri kithaarintsi. *

3 Ipiyotzi-winta-paakari, isironta-minta-waitari ikantajiitzi: “¿Yoka Iwinkathariti Judá-iti!” Ipasa-poro-tzimaitari.

4 Ari yapiitakiro isitowapaji Pilato, ikantapajiri Judá-iti: “Paminiri, yoka nomisitowakiri, ti noñaajiro inkinakaa-sityaari yoka.”

5 Ari isitowa-kaapaakiro Jesús yamathaita-kayi-takari kitoochii, ikithaatai-takiri kityonkamankita-tsiri kithaarintsi. Ikantzi Pilato: “¿Yoka atziri!”

6 Ikanta iñaawakiri ijiwari Impira-tasorintsitaari, aajatzi aamaakowintarori tasorintsi-panko, ikaimajiitanaki, ikantzi: “¿Pimpaika-kota-kaantiri! Pimpaika-kota-kaantiri!” Ikantzi Pilato: “Yoka, paanakiri awirokaiti Pimpaikaa-kotiri, tima naaka ti noñii ompaita inkinakaa-sityaari yoka.

7 Ikantajiitzi Judá-iti: “Tzimatsi ikantakaan-taitakiri pairani ikan-taitzi, ontzimatyii iwamaitiri yoka, tima inkimita-kaanta-siwai-tyaa Itomi Pawa.’ ”

8 Ikimawaki okaratzi ikantaitatakiri, Pilato antaro itharowanaki.

* 19:2 Amathairintsi, kityonka-mankita-tsiri

⁹ Aajatzi ikyaanaji iwinkathari-pankotiki, ikaimakaan-takiri Jesús, isampitakiri, ikantziri: “¿Tsikama pipoñaa-pirotaka awiroka?” Iro kantacha Jesús ti yakiri.

¹⁰ Ikantzi Pilato: “¿Airoma pakana? ¿Tima piyoti pinkathari-pirori nonatzii naaka, aritaki onkantaki nopaikaa-kota-kaantimi, ari onkantaki aajatzi nomishitowa-kaantajimi?”

¹¹ Akanaki Jesús, ikantzi: “Airo ikowa-kayi-miromi Jinokisatzi, airotyaa pipinkathari-piro-wintanami. Irootaki imapirotantakari ikaaripirotaki yoka amakinari aka, tima anaanakiro okaratzi pikaaripirotzi awiroka.”

¹² Aripaiti yamina-mina-witanaka Pilato imisitowa-kaanta-jirimi Jesús, iro kantacha aikiro ikaimajiiatzi Judá-iti ikantajiiatzi: “¡Aririka papakaajiri yoka, tira paapatyii-yaari pinkathari-pirori César! ¡Tima inkarati kimitakaan-tawaita-chari pinkathari inatzii, ikisaniinta-tziiri César!”

¹³ Ikanta ikimaki Pilato, yamakaan-tairi Jesús intakiroki, imisaikai-takiri yaminakoita-piintziri yakowintaari, ipaitai-tziro “Mapipankaa,” iñaaniki Heber-iiti ipaitai-tziro “Gabata.”

¹⁴ Irootaki kitaitiri iwitsika-wintai-tantarori Anankoryaantsi yoimoshirinkaitiro, aritaki tampatzikataki ooryaatsiri. Ikantziri Pilato yokaiti Judá-iti: “¡Yoka Piwinkathariti!”

¹⁵ Iro kantacha kaimajiiatanaki Judá-iti, ikantzi: “¡Piwamairi! ¡Piwamairi! ¡Pimpaikaa-kota-kaantiri!” Ari ikantzi Pilato: “¿Kantatsima nopaikaa-kota-kaantiri piwinkathariti?” Ikantzi ijiwari Ompirasorintsitaari: “¡Apatziro César nowinkathari-titari, tikatsi pasini!”

¹⁶ Ikanta Pilato, yoipyaaajiri Jesús yaanajiri Judá-iti impaikaa-kotiri. Ari yaanajiri.

Impaikaakoi-takiri Jesús irojatzi ikamantakari

(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)

¹⁷ Iriitaki anatana-kirori Jesús incha-kota impaikaa-kotan-tyaari, jataki ipaitai-tziro “Atzirii-toni,” irojatzi ipaitai-tziri iñaaniki Heber-iiti “Gólgota.”

¹⁸ Ari impaikaakoi-takiri Jesús anta, itsipatai-takiri apiti pasini atziri, aparoni iwatzika-koitaki irako-piroki, pasini iwatzika-koitakiri yampatiki.

¹⁹ intzirika-kaantaki Pilato impaikaakoi-takirira Jesús aparoni sankinarintsi, kantatsiri: “JESÚS KASIYAKAA-WINI-SATZI, IWINKATHARITI JUDÁ-ITI.”

²⁰ Oshiki Judá-iti ñaanata-kirori iroka sankinarintsi, tima ti intaina-piroti nampitsi tsika impaikaakoi-takiri Jesús. Tima isankinai-takiro iroka iñaaniki Heber-iiti, iñaaniki griego, aajatzi iñaaniki wirakocha.

²¹ Irootaki ipokantakari ijiwari Impira-tasorintsitaari ikantakiri Pilato: “Airo písankinatziro: ‘Iwinkathariti Judá-iti.’ Onkanta-tyiimi: ‘Kimitakaan-tawaita-chari iwinkathariti Judá-iti.’ ”

²² Ari ikantzi Pilato: “Okaratzi nosankinatakiri, asi owatyiiro osankinataka.”

²³ Ikanta imatakiro iwayiriti-payi wirakocha impaika-kotakiri Jesús, yayitanakiri iwiwiryaaakoro, isaraakiro okaratzi 4 okota, ipawakai-yitakoro aparoni-payi. Ipoñaa yayitakiri iithaari, ti owawikota-tyaa iroori, aparoni okanta intyii-tziro irojatzi opatzi-kaaki.

²⁴ Ikanta-wakaa-jiita owayiri-payi: “Airo amankaryaa-waitziro iithaari, apatziro añaariwintyaaro, ari añaaro ipaita ayironi.” Ari omonkaratari Sankinarintsi-pirori, kantatsiri:

Ipawakaakaro nomanthaki.

Iñaariwintakaro noiithaari.

Irootaki yantajiitakiri owayiri-payi.

²⁵ Tima ari osaikitakari iriniro Jesús tsika ipaikaakoi-takiri otsipatakaro iririnto, María iina Cleofas, aajatzi María Pankothanthaari-sato.

²⁶ Ikanta iñaakiro iriniro Jesús okatziyaka anta otsipatakari iyomitaani itako-pirotari, ikantziro: “Kooyá, iriitaki pintomin-tajyaari yoka.”

²⁷ Ikantanakiri iyomitaani: “Irootaki piniron-tajyaari iroka.” Ari itanakaro María osaika-pankotziri yoka iyomitaani.

²⁸ Tima iyotaki Jesús imonkaratakiro okaratzi ikantakiriri Pawa, ikantanaki: “¡Nomiriwí!” Ari omonkaratari ikinkithata-koita-kiriri Sankinarintsi-piroriki.

²⁹ Ari osaika-kotakiri kipishaari anta kowitziki. Yaitaki incha-tiwa, yankowiitaitaki atsimiyaatironi kipishaari, iwaanka-koita-kiniri ipaantiki Jesús. †

³⁰ Yatsimiya-witawakaro Jesús kipishaari, ikantanaki: “Mataka maaroni.” Ari yoyotanaka, jatasirin-katanaki.

Isataa-mirikitai-takiri Jesús

³¹ Tima irootaki kitaitiri iwitsika-wintaitaro kitaitiri imakoryaan-taitari. Ti inintajiiti ijiwari Judá-iti inkatziya-koti impaikakoi-tziri kitaitiriki imakoryaan-taitari, tima iroka kitaitiri irootaki ipinkatha-pirotziri iriroriiti. Irootaki ikantan-takariri Pilato inkaraa-porita-kaantiri paika-kotaari inkaman-tyaari sintziini, iwatzikaryaa-kota-jiriita.

³² Ikanta ijajiitanaki owayiri-payi, ikaraa-porita-paakiri aparoni ikaratakiri Jesús ipaikakoi-tziri, ipoña imatakiri pasini.

³³ Ari inintzi imatirimi Jesús, Iñaatzii aritaki kamaki. Irootaki kaari ikaraa-poritan-taitari irirori.

³⁴ Iro kantacha aparoni owayiri isataa-mirikitantakari isataa-minto yoka Jesús, ari oyowanakiri iriraani okonowakaro nijaa.

³⁵ Yoka kinkithatziro iroka, iriitaki ñaajaanta-kirori. Omapiro-tatyaa ikamantzimiri irootaki pinkimisantan-tyaari awirokaiti.

³⁶ Irootaki omatanta-yitakari iroka-payi omonkaratan-tyaari Sankinarintsi-pirori, ikantaitaki:

Airo ikaraawaitai-tziniri aparoni itonki irirori.

³⁷ Ikantzi-taitaka aajatzi Sankinarintsi-pirori:

Ari yaminakoi-takiri isataa-mirikitaitiri.

Ikitaitakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Ikanta José, Tonkaironiitoni-satzi, ikampitajiri Pilato, ikantziro: “Pisinitinari naanajiri Jesús.” Yoka José irijatzi kimisanta-kiriri Jesús, imananiikiini ikimisantzi tima itharowan-tatyaaari Judá-iti. Ari isinita-kiniri Pilato. Jataki José, yaanajiri.

† 19:29 incha-tiwa = isopo

³⁹ Ari ipokapaakiri aajatzi Nicodemo jatasita-kiriri pairani Jesús tsitiniri, yamakota-paaki kipishaari ikonowai-tziro kasankaari, oshiki otinanka iroka. ‡

⁴⁰ Ikanta yoka José aajatzi Nicodemo yaanajiro iwatha Jesús, iponatan-takari manthakintsi yashitan-takaro kasankaari. Tima irootaki yamijiitari Judá-iti ikitata-piintziri kaminkari-payi.

⁴¹ Tima anta tsika ipaikaakoi-takiri Jesús, ari otzimiri pankirintsi-masi, ari otzimiri owakirari omorona tsika inkitaitiri kaminkari, tikira inkitatan-tyaaro kamatsiri.

⁴² Ari iwaitakiriri Jesús, tima okaakiini osaiki iroka omorona. Irootaintsi ariityaa kitaitiri imakoryaanta-piintatari Judá-iti.

20

Yañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Okanta awisanaki kitaitiri imakoryaan-taitari, ananinkanaka María Pankothanthaari-sato ojati omoro-naki tsika iwakoitakiri Jesús. Oñaapaa-tziro osirinkaaka mapi yasitan-tawitai-takarori omorona.

² Piyana oñiiri Simón Pedro aajatzi pasini oyomitaari itakopirotani Jesús, osiya-pirota-nakityaa, okantapaakiri: “¡Yaitakiri Awinkathariti, ti ayoti tsika-rika iwaitajiri!”

³ Ikanta Simón Pedro aajatzi pasini oyomitaari, jaitijiitanaki kitataariki.

⁴ Isiya-piro-witana-kityaa ijajiitanaki. Iro kantacha isiya-pirota-nakityaa pasini oyomitaari, iriitaki itapaakaro yariitaka kitataariki.

⁵ Yaminapi-witapaaka omoro-naki, iñaapaa-tziro onaryaa-maitaka iponawita-jitan-takariri, iro kantacha ti inkyaapaaki inthomponta.

⁶ Irojatzii yariitan-tapaakari irirori Simón Pedro, ikyaapaaki inthomponta, iñaapaa-kitziro irirori onaryaa-maitaka iponawita-jitan-takariri.

⁷ Iñiitapaakaro aajatzi manthakintsi yankowitan-tawitai-takariri iitoki, onasita iwaitanajiro ti ontsipatyaaro iponawitai-tanta-kariri, kamiitha itzipyai-tanajiro.

⁸ Ari ityaapaaki pasini oyomitaari itapaakarori yariitaka kitataariki. Iñaapaakiro irirori okaratzi kantain-chari, ari ikimisanta-pirota-nakiri.

⁹ Tima tikira ikiimatha-wityaro okantziri Sankinarintsi-pirori, aritaki yañaaji Jesús.

¹⁰ Ipoña ipiyayitaja iwankoki yoka apiti oyomitaari.

Iñaakaaro Jesús María Pankothanthaari-sato

(Mr. 16.9-11)

¹¹ Ari osaiki María ikyaa-piintai-tzira kitataari irawaita. Okanta irawaitaka, amini inthomponta omoro-naki,

¹² oñaatzii apiti maninkari kitamaaro-ki iithaari, isaikajiitaki tsika inaryaa-witai-takari Jesús. Aparoni isaikaki iitowitai-takari, pasini isaikaki tsika iitziwitai-takari.

‡ 19:39 Iroka kasankaari, ikonowai-takirori kipishaari, owaaki inchashi ipaitai-tziri áloe. Oshiki otinatzi okaratzi 100 libra, ikantai-tziri iroñaaka 30 kilo.

¹³ Isampita-nakiro maninkari-payi, ikantziro: “kooyá, ¿paitama piraantari?” Okantzi iroori: “Niraa-kota-tyaari Nowinkathariti, tzimatsi aakiriri, ti noyoti tsika iwakiri.”

¹⁴ Iro okantaki-tzii, ari ophithokanaka, oñaatziiri Jesús, iro kantacha ti oyotawajiri iriitaki.

¹⁵ Ari isampitziro ikantziro: “¿Paitama piraantari kooyá? ¿Paitama pamina-minatziri?” Osiyakaantzi iroori iriitaki ñaanatzirori aamaako-wintarori pankirintsi-masi, okantanakiri: “Jiwarí, awirokari-rika aakiri, pinkamantina tsika piwakiri, nonintzi nojati naminajiri.”

¹⁶ Ikantziro Jesús: “¡María!” Ari aminanakiri iroori, okantzi: “¡Raboní!” (iro ikantai-tziri iñaaniki Heber-iiti “Yomitaaniri.”)

¹⁷ Ikantzi Jesús: “Airo pairikana, tima tikira nojatajiita nontsipata-pajyaari Asitanari. Iro kantacha pijati pinkamantiri iyikiiti, irootaatsi nojatai nontsipata-pajyaari Asitanari, irijatzi Asi-tamiri awirokaiti. Iri Nowawanitari naaka, irijatzi Piwawanitzitari awirokaiti.” *

¹⁸ Okanta ojanakiri María Pankothanthaari-sato, okamanta-paakiri maaroni oyomitaari oñaajiri Awinkathariti, okamanta-paakiri aajatzi okaratzi ikantakirori.

Iñaakaari Jesús iyomitaanipayi

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Okanta otsitinitanaki awisanaki kitaitiri imakoryaan-taitari, apatojiitaka yomitaari-payi. Okantakaaro itharowan-tajiitari ijiwariti Judá-iti, asitako-jiitaka sintsiini. Kyaapaaki irirori Jesús, katziya-paaka ipiyojiitaka, iwithata-paari ikantapajiri: “¡Pisaika-yitaji kamiitha!”

²⁰ Ikanta iwithata-pajari, iñaakapaakiri irako, aajatzi imiriki. Ikimosiri-yijiitanaki yokaiti iñaawajiri Awinkathariti.

²¹ Ari yapiita-nakiro Jesús iwithatari, ikantziri: “¡Pisaika-yitaji kamiitha! Ikimitaakina Asitanari naaka ityaantakina aka, ari nonkimizityaamiri awiroka-payi nontyaanka-yitimi.”

²² Ipoña itasonkakiri yomitaari-payi, ikantziri: “Isaika-siritantajyaami Tasorinkantsi.

²³ Tzimatsi-rika pimpyaako-yitajiri awiroka aka, aritaki impyaakoi-tairi anta. Iriima kaari pipyaakotzi awiroka aka, airo ipyaakoi-tajiri aajatzi anta.”

Ikiso-siritzi Tomás

²⁴ Ikanta Tomás ikarata-piintziri 12 oyomitaari, ipaitai-tziri aajatzi “Tsipari,” ti isaiki irirori yariitan-tapaari Jesús. †

²⁵ Ikanta yariitaaro irirori Tomás, ikamanta-wajiri pasini-payi oyomitaari, ikantziri: “Noñaajiri Awinkathariti.” Iro kantacha ikantzi Tomás: “Airorika noñiiri naaka tsika isataa-wakotai-takiri, airorika nokyaanta-wakotari, airorika nokyaanta-mirikitari aajatzi, airo nokimisantzi.”

²⁶ Okanta apaata awisanaki 8 kitaitiri, yapiitajiro yomitaari-payi yapatojiita. Ari isaikitakari irirori Tomás. Yasijiitakiro sintsiini asitako-rontsi, iro kantacha kyaapaaki Jesús, katziya-paaka ipiyojiitaka, iwithata-paari ikantapajiri: “¡Pisaika-yitaji kamiitha!”

²⁷ Ipoña ikantziri Tomás: “Iroka nako, pinkyaanta-wakotyaana, pinkyaanta-mirikityaana aajatzi. Kaari ikiso-siritaitzi, ¡Pinkimisantí!”

* 20:17 iyikiiti = noyomitaani-payi † 20:24 Tsipari = Dídimo

28 Ari ikaimanaki Tomás, ikantanaki: “¡Nowinkathariti, Nowawani!”

29 Ikantzi Jesús: “Iro pikimisantanta-matsita-nakari piñaawaana. ¡Kimosiri inkantajyaa inkarati kimisantaa-tsini kaari ñaajatani!”

Paitama isankinatai-tantarori iroka

30 Tima oshiki iñaapiintakiro yomitaari-payi yapii-yapiitakiro Jesús itasonka-wintantaki, tizimaita osankinata-koyityaa aka.

31 Iro kantacha isankinai-takiro iroka-payi pinkimisantant-tajyaari, tima yoka Jesús iriitaki Saipatzii-totaari, Itomi Pawa. Aririka pawintaa-piinta-jyaari irirori pinkimisanta-najiri, aritaki yañaanita-kaayitajimi. ‡

21

Iñaakari Jesús 7 Iyomitaani

1 Okanta okarata-paaki iroka-payi, yapiitakiro Jesús iñaakari iyomitaani, inkaari-thapyaaki ipaitai-tziri Tiberias. Iroka okantaka. *

2 Ari ikarajitzi isaiki oyomitaari Simón Pedro, Tomás, ipaitai-tziri aajatzi “Tsipari,” Natanael, poñaachari Mawosi-winiki anta Tapowiniki, itomi-payi Zebedeo, aajatzi apiti pasini oyomitaari. †

3 Ikantzi Simón Pedro: “Nojatatyii nosimaatyaa.” Ikantajitzi pasini oyomitaari: “Ari ankaratanaki.” Jaitijiitanaki, otijiita-paaka pitotsiki. Iro kantacha, tikatsi-machii yayi isimaa-wijiitaka tsitiniriki.

4 Okanta okitaititzi-mataki, katziya-paaka Jesús oparaitiki inkaari. Iro kantacha ti iyotawajiri iyomitaani-payi iriitaki.

5 Ikaima-kota-pajiri, ikantziri: “¡Mainari-payi! ¿Paajiitaki?” ikantajitzi irirori: “¡Tiraawi!”

6 Ikantzi Jesús: “Piwiinkiro pakopiroriki piithari-minto, aritaki paaki.” Iwiinkakiro ikantai-takiriri. Tima yaaki oshiki sima, ti yaawyaajiri inosika-kotairi iithari-mintoki.

7 Ikanta oyomitaari itako-pirotani Jesús, ikantanakiri Pedro: “¡Iritaki Awinkathariti jüirinta!” Ikanta ikimawaki Simón Pedro, ikithaatanaka, mitaanaka inkaariki.

8 Iriima pasini yomitaari-payi pitotsiki ikinako-yitanaji inosikaata-kotajiri isimani, irojatzi yaata-kotan-tapaari oparaitiki. Tima isaika-kota-kitzii niyankyaa-kiini. ‡

9 Ikanta yayijiitapaji, iñaapaatzii yoisaitaki paamari, ari itasitakari sima, yatantaitari.

10 Ikantzi Jesús: “Pamaki sima owakira paakiri.”

11 Ititapaja Simón Pedro pitotsiki, yoosiryaa-kotakiri isimani, inosika-kotakiri irojatzi oparaitiki. Antari-payi ikantayitaka sima, ikaratzi 153. Tizimaita ontzimpishi iithari-minto.

12 Ari ikantzi Jesús: “Thami ayaa.” Tima tikatsi aparoni oyomitaari sampitirini tsika-rika ipaita, tima iyopirota-wajiri iriitaki Iwinkathariti.

13 Ari ipokapaaki irirori Jesús, yaakiro yatantaitari, ipayitakiri aparoni-payi, ari ikimitaakiri sima.

14 Irootaki mawatatsiri iñaakari Jesús iyomitaani-payi yañaajira irirori.

‡ 20:31 Wairontsi * 21:1 Tiberias = Tapowini † 21:2 Tsipari = Dídimo ‡ 21:8 niyankyaa-kiini = okaratzi osanthatzi 200 akonaki = 100 metro.

Paamaako-winta-jyaanari nopira

¹⁵ Ikanta ikaratakiro iwajiita-manaja, isampita-nakiri Jesús yoka Simón Pedro, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿Pitako-pirotanama awiroka?” Ikantziri Pedro: “Piyotzi awiroka Pinkathari, nonintakimi.” Ikantziri Jesús: “Aririka okanta paamaako-wintyaanari nokimita-kaantaari nopira.” §

¹⁶ Yapiitakiri isampitziri: “Simón, itomi Jonás, ¿notakotami?” Ikantziri Pedro: “Piyotzi awiroka pitakotama.” Ikantziri Jesús: “Aririka okanta paamaako-winta-jyaanari nokimita-kaantaari nopira.”

¹⁷ Iro mawatatsiri isampitziri, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿pitakopirotanama?” Ari iwasirotanaka Pedro, tima mawa yapiitakiri isampitziri, ikantziri: “Pinkathari, awirokataki yotzirori maaroni, piyotzi awiroka nonintzimi-rika.” Ikantziri Jesús: “Aririka okanta paamaako-winta-jyaanari nokimita-kaantaari nopira.”

¹⁸ Tima ainiro pawankari-pirowita, pikithaata-piinta, pijayitzi tsika pininta-kaaro. Iro kantacha aririka pantari-konata-paaki, apatziro piwaanka-wakotajyaa, pasini kithaata-jimini, yaayitajimi tsika ti pinintziro pijatimi. Omapiro.”

¹⁹ Ikantan-takarori Jesús iroka, inintatzi inkimatha-yiitiro tsika inkantya inkamaji apaata Pedro impinkathatairira Pawa. Ari ikantziri Jesús yoka Pedro: “¡Piyaatina!”

Oyomitaari itako-pirotani

²⁰ Ikanta ipithokanaka Pedro, iñaatziiri iyaatakiri oyomitaari itako-pirotani Jesús, otsitoka-kariri Jesús iwiraanta-naaro iwajiita, osampita-kiririranki, ikantziri: “¿Pinkathari, itzimikama pithokasityaamini?”

²¹ Ikanta iñaawakiri Pedro yoka ampoita-paintsiri, isampita-nakiri Jesús: “Pinkathari, ¿paitama awishi-motirini yoka?”

²² Ikantziri Jesús: “Arimi nonintimi ari onkantaki yañaimi yoka, irojatzi nompiyan-tajyaari apaata, ¿titzimaita onkowa-jaantya piyotiro iroka? Piyaatina awiroka.”

²³ Okanta apaata ithonka oiwaraa-kotanaka iroka ikantakiri Jesús, ikimayitakiro maaroni iyikiiti, isiyakaantzi airo ikamitaja yoka oyomitaari. Iro kantacha ti inkanti: “Ari nonintzi.” ikantatzi: “Arimi nonintimi, aritaki onkantaki yañaimi yoka, irojatzi nompiyan-tajyaari apaata, ¿titzimaita oninta-jaantya piyotiro iroka?”

²⁴ Naakataki ñaawinta-kotain-chari nokantaki “yoka oyomitaari,” tima naaka osankinata-kirori iroka sankinarintsi. Irootaki ayopirotanataari omapirotyaa iroka.

²⁵ Ti nonkinkithata-kotiro maaroni yantayitakiri Jesús, tima oshiki okaratzi. Arimi osankinata-koyityaami maaroni, kimitaka arimi anaanakiro maaroni kipatsi ompiyotyaa sankinarintsi-payi. Ari onkantyaari.

YANTAYI-TAKIRI TYAANTAA-RIITI

Ikasiya-kayi-tairi Tasorinkantsi

¹ Teófilo, pairani notyaanka-kimiro nitakari nosankinari, ari nokinkithata-kayimiro okaratzi yantayi-takiri Jesús, nokaman-takimiro okaratzi yitanakari iyomitaan-tziri,

² irojatzi iwajinokan-taari inkitiki. Tima tikira iwajinoka-jyaata, iyosiitaki Tyaantaariiti, ikantakaakaro Tasorinkantsi, iyotakaakiri yantayitiri.

³ Ikanta ikamawitaka Jesús, iñiitawajiri koñaaroini, ari iyojiitzi iyomitaani añaaji. Okaratzi 40 kitaitiri iñaaka-panaataro iyomitaani-payi, iyomitaana-panaa-tziri tsika ikanta ipinkathari-wintantaji Pawa.

⁴ Pairani ainiro itsipayitari Tyaantaariiti, ikamantzi-takari irojatzi isaikayi-tawaki Aapatyaawiniki, ikantakiri: “Ari piyaawinta-wakyaari ikasiya-kaakimiri Asitanari, nokinkitha-takotzi-takamiri.

⁵ Tima omapiro Juan ikiwaa-tantaro nijaa, iro kantacha airo osaman-itzi piñaayi-tantyaariri Tasorinkantsi isaika-siri-tantyaami osiyawai-tyaaromi inkiwaa-tantai-tyaamiromi.”

Iwajinokan-taari Jesús

⁶ Ikanta pairani yapatojiita ikaratzi tsipata-kariri Jesús, isampitakiri, ikantziri: “Pinkathari, ¿Irootaintsima pookakoo-wintairi noshininkapayi Israel-iiti?”

⁷ Ari yakanakiri Jesús, ikantziri: “Ti oninta-jaantya piyotiro awiroka-payi tsika-paiti, apaniro iyotzi Asitanari tsika-paiti-rika, iritaki otzimimotziri isintsinka imatantyaarori.

⁸ Iro kantacha aririka impokaki Tasorinkantsi isaika-siri-yiantyaami awirokaiti, iriitaki aawyaa-sirita-kayimini, aritaki pinkinkitha-takotajina Aapatyaawiniki, maaroni iipatsitiki Judá-iti aajatzi Ositikii-toniki, pijayitaki intaina tsika owiraayita kipatsi.”

⁹ Ikanta ithonka-kiro Jesús iyomitaana-najiri iyomitaani, iñaatziiri iwajinokai-tairi, irojatzi ipyaanta-paakari minkoriki. Tira iñaanairi.

¹⁰ Yamina-minthaitzi iyomitaani tsika ikanta Jesús iwajinoka inkitik-inta, apiti atziri katziyi-motapaakari okitamaarokitaki iithaari.

¹¹ Ikantapaakiri: “Tapowini-satzi, ¿Paitama paminawinthajiitsiri inkitiki? Piñaakiri tsika ikanta Jesús iwajinokaja ijatai, ari inkanta-jaanta-pajyaa apaata aririka impiyai.”

Yaminaitaki pasini impoyii-tajyaarini Judas

¹² Ikanta ipiyayitaja oyomitaari Aapatyaawiniki ipoñaajaro Yiinkakii-toniki, ti intaina-piroti, osinitaan-tsitzi yaniitaiti kitaitiri imakoryaan-taitari.

¹³ Ikanta yariijitaja nampitsiki, atijii-tapaji jinokinta pankotsi tsika imaapiinta-jiitzi. Yoka ikarajiitzi: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo, Simón ipaitai-tziri “Kisakotanari,” aajatzi Judas iririntzi Jacobo.

¹⁴ Maaroni yokaiti ari ikanta-piintatya yapatojiita yamanamana-jiitzi itsipayi-takari iririntzi Jesús, itsipataro María iriniro, aajatzi pasini-payi kooya.

¹⁵ Ikanta yapatojiita kimisantzin-kariiti, ikarajitzi 120 atziri. Ari ikatziyanaka Pedro, ikinkitha-waitanaki ikantanaki: *

¹⁶ “Iyikiiti, monkarataka okaratzı isankina-takaa-kiriri Tasorinkantsi pairani pinkatharini David, ikinkitha-takotziri Judas jiwatapain-tsiri yaakaan-tziri Jesús.

¹⁷ Yoka Judas iriitaki atsipata-piintakari, ari akarawitari antawairiki.

¹⁸ Tima yaakiri kiriiki ipinatai-takiriiri iyaari-pironka, yamanantan-taka kipatsi. Iro kantacha iparyaaki iipatsitiki Judas, ipatzii-totanaka, ithonka itankawai-tapaaki, ookaporinthal-waita-paaka ishiito.

¹⁹ Ikanta ikimajitaki Aapatyaawini-satzi, ipaitakiro irona kipatsi ‘Traantsi-patha,’ irojatzi ikantai-tziri iñaaniki iriroriiti ‘Acéldama.’

²⁰ Ari omonkaratari isankina-taitakiri Panthaantsi, ikantaitaki: Kaanki-thaanti onkanta-wityaa iwanko, Tikatsi nampitan-tajyaaroni.

Ikantaitaki aajatzi:

Intzimi pasini impoyii-tajyaarini yanta-wairiki.

²¹ Tzimatsi pasini atziri-payi tsipata-piinta-kairi pairani ainiro itsipaw-itajai Awinkathariti Jesús,

²² ikaratzı atsipawi-takari ikiwaa-tantakari pairani Juan yoka Jesús, irojatzi iwajinokan-taari inkitiki. Tima oninta-piro-tatyaa aminaji aparani ankaratajiri iriitaki kinkitha-takota-jirini Jesús yañaajira.”

²³ Ari yookoitakiri apiti: José, ipaitai-tziri Barsabás, ipaitai-tzitari Justo, aajatzi Matías.

²⁴ Ari yamanako-wintakiri, ikantzi: “Pinkatharí, awiroka oyosiri-tziriri maaroni, yoka apiti nookotakiri, piñaakainari aparani tsika itzimi pinintakiri awiroka,

²⁵ iriitaki nontsipa-tajyaari Nontyaantaariti, impoyii-tajyaari Judas opyaakaa-sitakari iyaari-pironka. Tima Judas jataki irirori tsika ijati.”

²⁶ Ikimita-kaantakaro yokaiti iñaarita-jiita. Iñaatzii iriitaki Matías. Iriitaki tsipata-nakariri yokaiti 11 Tyaantaariiti.

2

Ipokantakari Tasorinkantsi

¹ Okanta omonkarataja yoimosirinkai-tziro kitaitiri “Awiitaantsi.” Ari yapatojiitaja ikaratzı tsipata-piinta-kariri Jesús.

² Ari omapoka-sitaka antaroiti poimata-paintsiri osiyapaakaro antaro tampyaa, okinapaakiro jinoki inkitiki, ookanta-paakaro pankotsi tsika yapatojiitaka.

³ Iñaasita-taika paama-sitha-kiiriki-tapain-tsiri, okaanta-paakari ikaratzı apatotain-chari.

⁴ Ari ithonka isaika-siri-tanta-paakari Tasorinkantsi. Iñaawai-tanakiro pasiniyi-tatsiri ñaantsi, iriitaki Tasorinkantsi oyotakaanakiriri iñaawai-tanta-nakarori.

⁵ Okanta anta Aapatyaawiniki ari isaikayitzitakari Juda-iti poñaitaintyari intaina pasiniki nampitsi. Iriitaki pinkatha-tasorintsitaniri-payi.

⁶ Ikanta ikimaitakiro poimata-paintsiri, ipokajii-tapaaki oshiki atziri, ti iyotawakiro opaita kantachari, tima ikimatha-takiro aparoni-payi ñaantsi okaratzı iñaawai-yitziri, irootaki iñaani.

* 1:15 kimisantzin-kariiti = iyikiiti

7 Tima okiryantzi ikantayi-tanaka, ikanta-wakaa-jiita: “¿Tima Tapowini-satzi inatzii ikaratzi ñaawaita-kirori pasinita-tsiri ñaantsi?

8 ¿Tsikama okantaka akimantariri iñaawai-tziro añaani-payi aroka?

9 Tima akarayi-takiri aka Parto-satzi, Niyanki-wini-satzi, Elam-satzi, Osampanaaki-satzi, Judá-iti, Capadocia-satzi, Ponto-satzi, Asia-satzi,

10 Frigia-satzi, Panfilia-satzi, Apitantoni-satzi, aajatzi Africa-satzi ananakirori osaiki Cirene. Tima akaratakiri ajatzi wirakochapayii, Judá-iti-tatsi-ri aajatzi kaari Judá-itiwitachani pairani.

11 Atsipatakari Creta-satzi, aajatzi Arabia-satzi. Ari akarayi-takiri akimiri iñaawai-yitziro añaani-payi, ikinkitha-takotziri Pawa itasonka-wintantzi.”

12 Okiryantzi ikanta atziri-payi, ti iyoti opaita iñiiri. Ikanta-wakaa-jiita: “¿Paitama iroka?”

13 Iro kantacha tzimatsi pasini thanka-waitakiriri Tyaantaariiti, ikantajiitzi irirori: “¡Isinkijii-tatyaa yokaiti!”

Itanakarori ikinkitha-tanaki Pedro

14 Iro kantacha ikatziyanaka Pedro itsipatakari 11 Tyaantaariiti, sintzini iñaawai-tanaki, ikantzi: “¡Ashininká! ¡Aapatyaawini-satzi! Pinkimisantina nonkantimi piyotan-tyaari.

15 Pisiyakaantzi awiroka-payi isinkitatyaa yokapayi. Ti ari onkantyyaa, owakira ijinokiityaapaji ooryaatsiri.*

16 Omonkara-tatyaa okaratzi isankina-takiri pairani Kamantan-tzinkarini Joel, ikantaki:

17 Ikantzi Pawa:

Tzimatsi awisatsini owiraantyaaroni kitaitiri.

Ari nontyaankiniri atziri-payi Notasorinka okimiwai-takaro isako-piro-tatyii-nirimi.

Ari inkinkitha-takoyi-tajina itomi-payi aajatzi irisinto-payi.

Ari iñaawya-yitajyaa awankari-payi,

Ari imisiyitaki antari-kona-yitain-tsiri.

18 Ari nonkimitaakiriri nompirataanipayi: awankari-payi aajatzi awankaro-payi.

Nontyaanta-jiniri apaata Notasorinka, ari inkinkitha-yitaji.

19 Aritaki iñiitaki inkitiki kaari iñaapiintaiti.

Iñiitiro kipatsiki iraantsi, paamari, antaro oyachaaryiinka.

20 Iñiitiri intsiwakimati ooryaatsiri,

Iñiitiri kasiri inkimityaaro iraantsi,

Irootaki awisayi-tatsini irootaa-tsira omonkara-tajyaa kitaitiri impokan-tajyaari Pinkathari.

Tima antaaro iwaniinkaro onkantajyaa.

21 Inkarati awintaa-jyaarini Pinkathari, iriyyitaki awisako-siri-taatsini.

†

22 ¡Noshininká! ¡Israel-iiti! Pinkima-jiiti nonkantimi. Piñaakiri awiroka-payi pairani Jesús, Kasiyaka-wini-satzi, iriitaki ityaankakimiri Pawa. Oshiki itasonka-wintakimi, iñaakayi-takimiro kaari piñaawi-jiitari pairani.

* 2:15 ijinokiityaapaji ooryaatsiri = ooryaatsiri 3; Irootaki yamitari Judá-iti, ti isinkinityaa owakira onkitaityaa-manaji. † 2:21 wairontzi

²³ Ikanta yamaita-kimiri yoka Jesús, paakaan-takiri, ipaikako-takiri kaari-piro-siririiti. Ari omonkara-takari okaratzi awishimo-takiriri, tima irootaki ikinkithasiri-tzitakari pairani Pawa.

²⁴ Ikanta iwiriintajiri Pawa ikamawitaka, ti isinita-najiri inkimaatsi-waitajyaa. Tima ti aawyaajiri kaamani-taantsi.

²⁵ Tima iriitaki isankina-takotakiri pairani pinkatharini David, ikan-taki:

Noña-piintziri Nowinkathariti itsipatana.

Isaiki nakopiroki, tikatsi matajirini itsinampairi.

²⁶ Irootaki nokimo-siri-tantari,

Kamini-waanti nokanta notharowintari.

Iriitaki noyaako-piro-tajiri, nawintaa-jyaari.

²⁷ Tima airo pookinaro nosiri sarinka-winiki nonkama-witakyaa-rika.

Airo pisinitziro nowatha ompathai, pitasorin-tsiti nonatzii.

²⁸ Piyotaa-kinaro naña-siri-tanta-jyaari.

Oshiki poimosirinkajina aririka nontsipa-tajyaami.

²⁹ Iyikiiti, ayojiitzi kaari awaisatzitini David kinkitha-takota-chani, kamawaitaki pairani irirori, ayojiitzi iroñaaka tsika anta ikitaitakiri.

³⁰ Iro kantacha Kamantan-tzinkari inaki irirori, iyotzitaka ikasiya-kaakariri Pawa impinkathari-takairi aparoni incharinin-tyaari. †

³¹ Tima osiyawai-takaro iñaakityiromi pinkatharini David, ikinkitha-takotakiro yañaaji Saipatzii-totaari, ikinkitha-takotakiri airo isaiki sarinka-winiki, airo opathai aajatzi iwatha.

³² Tima maaroni naaka-payi noñaakiri Pawa iwañaajiri Jesús. Omapiro-tatyaa.

³³ Aritaki owajinokaja, isaikimo-tapajiri irako-piroriki Pawa ipinkathari-wintan-tapaji. Ari omonkaratari okaratzi ikasiya-kaakiriri pairani Asitariri, intyaankiniri Tasorinkantsi osiyawai-tyaaro isakopiroi-tatyii-nirimi. Irootaki piñiiri awirokaiti iroñaaka.

³⁴ Tima kaari pinkatharini David owajinokaa-chani inkitiki, iriitaki ñaawaita-kirori pairani iroka ñaantsi, ikantaki:

Iñaawaitanaki Pawa, ikantawajiri Nowinkathariti:

Pisaikapaji nakopiroki ampinkathari-wintanti.

³⁵ Irojatzii noitsinampaan-tajjaariri kisaniiintzimiri,

Aripaiti intyiirowa-sita-jyaami, pimakoryaa-kitzitan-tajyaari. §

³⁶ ¡Ashininká! ¡Israel-iiti! Irootaki ninta-piro-tachari ayojiiti maaroni. Yoka Jesús pipaika-kotakaan-takiri awirokaiti, iriitaki Ipinkathari-takaakiri Pawa, iriitaki Saipatzii-totaari.”

³⁷ Ikanta ikimajitaki ikaratzi apatotain-chari, antaro oimiraa-siritanakiri, isampita-nakiri Pedro, aajatzi pasini-payi Tyaantaariiti, ikan-tanakiri: “Iyikiiti, ¿tsika nonkanta-jyaaka naaka?”

³⁸ Ikantzi Pedro: “Pimpiya-siri-yitai, pinkiwaa-winta-jyaari Jesús Saipatzii-totaari. Irootaki iyotantai-tyaari ipyaako-tajimiro Pawa pikaaripirotaki, inampi-siri-tanta-jyaami Tasorinkantsi. *

³⁹ Irootaki ikasiya-kaita-kimiri awiroka, irojatzii ikasiya-kayi-takariri pitomi-payi, aajatzi ikaratzi nampiyi-tarori intaina. Tima maaroni ikaima-siri-taitakiri iriitaki ikasiya-kaitzi-takariri irirori.”

† 2:30 Tzimatsi sankinarintsii ñaawinta-kotziriri Saipatzii-totaari isaikimo-tajiri Pawa tsika ipinkathari-wintantzi irirori. § 2:35 pimakoryaa-tzi-minto * 2:38 Wairontsi

40 Oshiki okaratzi ikinkitha-takiri Pedro, isintsi-thatakiri, ikantziri: “¡Piwawisaako-siri-tajyaa! ¡Pintainaryai-tyaari atziri-payi kinasiwai-tainchari!”

41 Irootaki ikimisantan-tanakari oshiki atziri, ikiwaayi-takiri Tyaan-taariiti. Ikaratzi 3,000 atziri kimisanta-naintsiri.

42 Oisokiro iwanakiro okaratzi iyomitaa-yitakiriri Tyaantaariiti, kamiitha yaapatyaa-wakaana. Ari ipitoryaa-piinta-jiitziro yatantaitari, yaakowinta-nakaro yamana-jiitzi. †

Yañaa-ntari itayita-nakarori ikimisantzín-karítzi

43 Okiryantzi ikantanaka iñaayitakiro itasonka-wintantaki Tyaan-taariiti, imatakiro kaari iñiita-piintzi.

44 Oshiki yaapatyaa-wakaanaka ikaratzi kimisanta-naatsiri, yantitaa-wakaanaro okaratzi tzimimo-yitziriri.

45 Ikaratzi yayiri kiriiki ipimanta-yitziro tzimimo-tziriri. Itsiparyaa-yitziniri asinonkaa-chari kimisanta-naatsiri.

46 Yasi iwiro kitaitiriki yaapatyaa-wakaana, yapatojiita tasorintsi-pankoki. Ti iwashaanta-nakiro yakyoota-wakaa-jiita iwankoki, ari ipitoryiirori yatantaitari. Kimosiri ikanta intzipatasirita-wakaa-jiita, tsinampa-siri ikantajiita.

47 Ikimosiriwinta-piinta-nakiri Pawa. Irootaki onimotziriri atziri-payi iñiirori tsika ikantayi-tanaja. Yasi iwiro kitaitiriki ishikyaa-najiri Awinkathariti kimisanta-naatsiri inkarati awisako-siri-taatsini.

3

Yisitako-takai-tziri kisoporokiri

1 Okanta pasini kitaitiri, aritaki shiityaanaki yamana-piintai-tantari. Ari itonkaa-nakiri Pedro aajatzi Juan, ijatiro tasorintsi-pankoki. *

2 Ari imonthaakari yamaitziri aparoni atziri kisoporoki-tatsiri. Ari ikantzi-tatyaa owakira itzimapaaki. Maaroni kitaitiri yamaita-piintziri ikyaa-piintai-tzira tasorintsi-panko ipaitai-tziro “Waniinkaanto.” Ari isaika-piintziri kisoporokiri impasitai-tyaari kiriiki ikampiyi-tziri ikaratzi kyaayita-tsiri.

3 Ikanta iñaawakiri Pedro aajatzi Juan inkyaapaakimi tasorintsi-pankoki, ikampita-wakiri impasita-nakyaari kiriiki.

4 Ari yamina-nakiri. Ikantziri: “¡Paminina!”

5 Ikimisantatzii kisoporokiri, isiyakaantzi impatyiri opaita-rika.

6 Iro kantacha ikantanaki Pedro: “¡Noshininká! Tikatsi noiriikiti aajatzi ooro, iro kantacha tzimatsi nantiri. Pawintyaari Jesús Saipatziitotaari Kasiyakaa-wini-satzi, iriitaki matironi. ¡Pinkatziyi! ¡Paniitaí!”

† 7 Yakatha-takiri, ikatziyakiri. Ari omapoka-sitanaka isintsi-tanaji iitziiki aajatzi ishoonkitziki.

8 Tima miyaanaka ikatziyanaja, aniitanaji. Ari ikarata-nakiri Pedro ikyaapaaki tasorintsi-pankoki, aniinii-waitanaji kamiitha, imiyaa-miyaa-waitanaja ipanthawintanakiri Pawa.

9 Maaroni atziri iñaakiri yaniitanaji, ikimakiri ipanthawintanakiri Pawa.

† 2:42 Pimpitoryiirori yatantaitari. * 3:1 shiityaanaki = ooryaatsiri 9 † 3:6 pawintyaari = nompairyiiri iwairo Jesús

¹⁰ Okiryantzi ikantanaka iñaakiri, ti inkompi-taityaari yoka kisoporoki-witachari, iriitaki kampilanta-piinta-tsiri impasitai-tyaari ikyaa-piintai-tzira tasorintsi-panko “Waniinkaanto.”

Ikinkitha-takaantzi Pedro ikyaa-piintai-tzira tasorintsi-panko

¹¹ Tima ti yookani iwanakiri kisoporoki-witachari itsipatari Pedro aajatzi Juan. Okiryaantsi ikantayi-tanaka maaroni ishininka, ipiyotzi-winta-paakari awisa-tapi-sitzi tasorintsi-pankoki ipaitai-tziro “Salomón-tapi-si.”

¹² Ikanta iñaawakiri Pedro, ikantawakiri: “¡Ashininká! ¡Israel-iiti! ¿Paitama pokirya-wintan-tanari? Airo pikinkithasiri-waitasita naaka asitaro notasorinka, ti nontasorintsi naaka naniita-kaajiri yoka ashininka.

¹³ Iriitaki matakirori Iwawani awaisatzitini Abraham, Isaac, Jacob, irijatzi iwawanitari ikaratzi icharini-yitaari irirori, irootaki impinkathaitan-tyaariri Jesús, paakaan-takiri awirokaiti jiwari-tiiki. Inintawitaka Pilato imisitowa-kaanta-jirimi, tizimaita pininta-jiiti awirokaiti.

¹⁴ iriiwitaka pimisitowa-kaanta-jirimi Tasorintsi-tatsiri, tampatzikasiriri. Pimisitowa-kaanta-sitakari owantzinkari.

¹⁵ Ari piwamaa-kaantziri awirokaiti owañaasiri-tanta-tsiri. Iro kantacha, iwañaajiri Pawa. Noñaayi-tajiri naakaiti yañaaji.

¹⁶ Irootaki yisitako-tantaari yoka kisoporoki-witachari yawintanaari Jesús. Tima piñaakiro omapiro yisitatokotaji.

¹⁷ ¡Iyikiiti! Noyotzi naaka, ti piyoti opaita pantayi-takiri, ari ikimitakari aajatzi pijiwari-payi.

¹⁸ Ari ikina-kayirori Pawa imonkara-tajiro okaratzi ikinkitha-takoyi-takiri pairani maaroni Kamantan-tzinkari, ikantaki: ‘Aritaki inkimaatsi-takai-takyaari Saipatzii-totaari.’

¹⁹ Iro pimpiya-sitan-tajyaariri awirokaiti Pawa, piwashaanta-yitairo pantayi-tziro kaari-pirori, osiyawai-tajyaaro ishitairomi irirori pikaaripiro-witaka. Ari piñaayi-tairo intsipa-siri-tajyaami Awinkathariti, iwatsinaryaa-koyitaimi.

²⁰ Aritaki ityaanka-jimiri Pawa yoka Jesús Saipatzii-totaari ikasiyakaakimiri pairani.

²¹ Onkowa-piro-tatyaa isaiki Jesús Saipatzii-totaari inkitiki irojatzi ininta-paiti-tanta-jyaari Pawa iwakira-tairo maaroni okimiwita pairani. Tima irootaki ikinkitha-takaa-yitakiriri Tasorintsi-siriri Kamantan-tzinkariiti.

²² Irojatzi ikamantan-takiri pairani awaisatzitini Moisés, ikantaki: Ari intyaankaki apaata Pawa pasini Kamantan-tzinkari, ari isiyakotapaa-kyaana naaka ityaankakina. Ashininka inatyii. Ontzimatyii pinkimisan-tajiri.

²³ Inkarati piyatha-takyaarini yoka Kamantan-tzinkari, aritaki yapiroitakiri airo iñaajiri ishininka-payi.

²⁴ Ari ikima-takari jiwarini Samuel, ikinkitha-takotakiro okaratzi añaayitakiri iroñaaka, irojatzi ikamantan-takiri pasini-payi Kamantan-tzinkari.

²⁵ Awirokaiti ñiironi okaratzi ikasiya-kaantakiri Pawa ikinkitha-takotakiri Kamantan-tzinkari-payi. Awirokaiti ñiironi okaratzi ikasiyakaa-wakaari pairani Pawa itsipatari awaisatzitini. Tima ikan-takiri pairani Pawa awaisatzitini Abraham:

Iriitaki kantakaa-jyaaroni picharini-payi intasonka-wintantai-tyaariri maaroni nasiyitacha-niri ishininka-tawakaiyaa kipatsiki.
 26 Iwañaajiri Pawa itomi, awirokaiti yitaka ityaanka-jimiri, ari intasonka-wintimiri, irootaki piwashaantan-tajyaarori pantayi-tziro kaari-pirori.”

4

Pedro aajatzi Juan yaitanakiri jiwariki

¹ Ainiro ikinkithata-kayiri atziri-payi yoka Pedro itsipatari Juan, ariijii-tapaaka Impira-tasorintsi-taari, ijiwari aamaako-winta-rori tasorintsi-panko, aajatzi Tampatzika-riiti.

² Ikisajiita-tyaa, tima iyomitaa-tziiri atziri-payi yoka Pedro itsipatari Juan, ikantziri: “Omapiro yañaayitaji kamawita-chari, ari okanta iñaakanta-paintziro Jesús.”

³ Yairika-paakiri, tima aritaki tsitiniityaanaki, yasitako-takaan-takiri irojatzii onkitaitita-manaji.

⁴ Iro kantacha oshiki ikaratzi kimawakirori kinkitharintsi, ikimisanta-jiitanaki. Ikaratzi 5000 atziri kimisanta-naintsiri.

⁵ Okanta okitaitita-manaji, yapatojiitaka Aapatyaawiniki maaroni ijiwariti Judá-iti, antari-konaiti, aajatzi Yomitaan-tatsiri-payi.

⁶ Ari isaikakiri Anás Impira-tasorintsi-pirori, Caifás, Juan, Alejandro, aajatzi ishininkaiti-payi Impira-tasorintsi-pirori.

⁷ Ikaimakaan-takiri yamaitiri Pedro aajatzi Juan. Isatikai-tawakiri niyaankiniki yapatojiitaka, isampitakiri: “¿Paitama sintsiita-kayimiri pimatan-tarori piñaakan-takiri? ¿Paitama sinitaki-mirori piyomitairi atziri-payi?” *

⁸ Ari yakanaki Pedro, ikan-takaa-nakari Tasorinkantsi, ikantanaki: “Pinkathariiti, Antari-konaiti.

⁹ ¿Irooma pimaimani-tantanari nisitako-takaaajirira mantsiyari? ¿Pininta-tziima piyo-jiiti tsika ikanta yisitako-tantaari?

¹⁰ Ari nonkaman-takimiro iyantantyaari maaroni ashininka Israel-iiti. Yoka atziri atsipatakari aka, iriitaki isitako-takaa-jiriri Jesús Saipatzii-totaari, Kasiyakaa-wini-satzi. Iriitaki nawintaani naaka, irijatzi pipaika-kotakaan-takiri. Iro kantacha iwañaajiri Pawa.

¹¹ Yoka Jesús iriitaki osiyakarori mapi pimanintakiri awirokaiti, pikimitakari witsikirori pankotsi. Iro kantacha irojatzii yaitairi iroka otzinkami-pirori. †

¹² Tikatsi pasini kimityaarini Jesús iwawisaa-kotantzi. Tikatsi awintaajyaa aka osaawiki kipatsi, apatziiro ikantakaaro Jesús.”

¹³ Ipampoyii-tanakiri Pedro, aajatzi Juan, ikantajii-tanaki piyotzi-winta-kariri: “Piñiiri yoka, ti iyomitaa-piinta-piro-wityaari, iro kantacha pinkatha-ñaani iwaitziri. ¿Iriima oyomitaa-kiriri Jesús itsipatakari pairani?”

¹⁴ Tima oisokiro iwanakiri yisitako-tajairi yoka Pedro aajatzi Juan. Ti ontzimi inkanta-kotana-kiriri.

¹⁵ Ari imisitowa-kaantairi yapatojiita, irojatzii isaikajii-tanaki ikinkita-waitaiyini.

* 4:7 Wairontsi † 4:11 Paminiro Mt. 21.42; Ef. 2.20; 1 P. 2.6-8.

¹⁶ Ikanta-wakaa-jiita: “¿Tsikama ankanti-rika yokapayi atziri? Tima iyoojiitaki maaroni Aapatyaawini-satzi itasonka-wintantaki. Airo okantzi amanako-tairi.

¹⁷ Thami asaryii-matasi-tyaari airo ijatakaantaro inkinkitha-takotiri yawintaityaari Jesús.” ‡

¹⁸ Yapiitakiro ikaimajiri, ikantakiri: “Airo pikamantan-tziro okaratzi awisain-tsiri. Aritapaaki piyomitaantzi tsika okantakota isintsinka Jesús.”

¹⁹ Iro kantacha Pedro aajatzi Juan, ikantanakiri irirori: “Intsityaa pinkantina awirokaiti ¿Awirokama nompinkathati nompityathantantyaariri Pawa?

²⁰ Tima airo nowashaantziro nonkinkitha-takoyitiro okaratzi noñaa-jaantakiri, ajatsi nokima-jaantakiri.”

²¹ Ikanta yasaryii-mawai-witakari, yapakaajiri, tira ontzimatyii ompaityaa iwasankitaa-wintiriri. Maaroni atziri ipanthawinta-nakiri Pawa iñaakiro okaratzi awisain-tsiri.

²² Tima yoka atziri yisitako-takaajiri, anaanakiro okaratzi 40 isarintsiti.

Yamanajiiitzi kimisantzin-kariiti yawintaa-siri-piro-tantyaari airo itharowan-tajiita

²³ Ikanta yapakayii-tajiri Pedro aajatzi Juan, jatanaki yapatojiita ikarajiiitzi, ikamanta-paakiri okaratzi ikantakiriri ijiwari Ompirasatorintsitaari itsipatakari antari-kona-payi.

²⁴ Ikanta ikimajii-takiri ikamantakiri, yamanajii-tanakiri maaroni Pawa, ikantziri: “Pinkathari-pirori, awirokatakari owitsikakiro inkiti, kipatsi, inkaari, aajatzi ikaratzi tzimanta-yitarori.

²⁵ Awirokatakari kinkitha-takaa-kiriri pairani impira-tanini David, ikantaki:

¿Paitama iñaawinta-jiitziri atziri-payi?

¿Paitama ikinkithasiri-waita-sitantari?

²⁶ Apatojiitaka pinkathari-wintan-tatsiri aka kipatsiki,

Ipiyoyitaka jiwari-payi,

Imaimani-tantyaariri Pinkathari, aajatzi iyosiitani Saipatzii-totaari.

²⁷ Tima omapiro yaapatyaa-wakaa-jiitaka Herodes aajatzi Poncio Pilato yapatojiitaka aka nampitsiki, aajatzi Israel-iiti ipiyojiitaka itsipatakari pasini-satzi atziri, imaimani-takiri Jesús, pitasorintsiti Pitomi, piyositi.

²⁸ yantatziro yokaiti okaratzi pikinkithasiri-tzitakari pairani pantiri.

²⁹ ¡Pinkathari! Piñiiri iroñaaka yasaryii-matana. Pinkanta-kaiyaaro airo notharowan-tantari nonkinkitha-tajiro piñaani.

³⁰ Pinkanta-kaiyaaro nisitako-takaa-yitan-tyaariri mantsiya-yitatsiri. Noñaakan-tantyaarori kaari iñaita-piintzi. Irootaki iñaantyaarori atziri-payi Itasorinka Pitomi, Jesús.”

³¹ Ikanta ikaratakiro yamanajiiitzi, oninakanaka tsika yapatojiitaka. Iriitaki Tasorinkantsi kantakaa-nakariri, tikatsi intharowan-tanakyaa ikamantan-tanakiro iñaani Pawa.

Okaratzi tzimimo-tziriri ari ikaratzi yasijiitaro

³² Ikaratzi kimisanta-najiriri Jesús, aparoni okantanaja ikinkithasiritanaari. Ti imasithata-wakaa-jiityaa, ipawakai-yitaro okaratzi kowityii-motariri.

³³ Aikiro ijatakaa-nakitziro Tyaantaariiti ikinkitha-takotziro tsika ikanta yañaantaari Awinkathariti Jesús. Antaro ikawinthaakiri Pawa maaroni yokaiti.

³⁴ Ti intzima-waiti aparoni kowityaa-waita-tsini. Ikaratzi tzimatsiri iipatsiti, iwanko, ipimanta-yitziro. Yaakiri kiriiki,

³⁵ impakiri Tyaantaariiti, iriitaki antitariri maaroni, yaantyaari aparoni-payi inintziri.

³⁶ Irootaki imatakiri aparoni ishininka Levi-iti ipaitai-tziri José, Chipre-satzi. Tima iriitaki Tyaantaariiti owaitakaanta-kiriri “Otomi Oimosirinkaantsi”. (Tima iroka wairontsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Bernabé”).

³⁷ Yoka Bernabé tzimatsi iipatsiti, ipimantakiro. Yaanakiri owinaro iipatsiti, ipakiri Tyaantariiti.

5

Ananías aajatzi Safira

¹ Iro kantacha tzimatsi awishi-mota-kiriri pasini atziri ipaita Ananías itsipatakaro iina opaita Safira, ipimantakiro irirori iipatsiti.

² Yoka atziri yaapatyaakaro iina, imanaki kiriiki owinaro iipatsiti. Yamakiri tzimaraan-tanain-tsiri, ipapaakiri Tyaantaariiti.

³ Ikantawakiri Pedro: “Ananías, ¿paitama pisinitan-takariri Mishatantiriri inthaiya-kaiyaami? Pimanaki owinaro pipatsiti, pisiyakaantsi aritaki pamatawitakiri Tasorinkantsi.

⁴ ¿Kaarima awiroka asiwityaaroni kipatsika? ¿Kaarima awiroka asityaarini owinaro? ¿Paitama pantanta-karori kantachari? Ti naakapay pamatawiti, Pawa pamatawiwitaka.”

⁵ Ikanta ikimawaki Ananías ikantai-takiri, tyaanaki, kamanaki. Antaroiiti itharowa-jiitanaki ikaratzi kimakota-kiriri.

⁶ Ikanta aparoni-payi mainari, iponatakiro iwatha Ananías, yaanakiri, ikitatakiri.

⁷ Tikira osamaniti, opokapaaki iina Ananías, ti oyoti iroori opaita awisain-tsiri.*

⁸ Isampita-wakiro Pedro, ikantziro: “Pinkantina, ¿Arima ikaratzi owinaro pipatsiti?” Akanaki iroori: “Jii, ari ikaratzi.”

⁹ Ikantziro Pedro: “¿Paitama paapatyaa-wakaan-takari pinintzi pamatawitiri Itasorinka Awinkathariti? Yoka ipiyayitaja aanakiriri piimi ikitatziri, iroñaaka yayitana-kyaami awirori.”

¹⁰ Apatha-kiro otyaanaki Safira ikatziyaka Pedro, kamanaki. Ikanta ikyaajiitapaji mainari-payi, iñaapaa-tziro kamaki. Yaanakiro, itsipata-kajiro oimi tsika ikitataka irirori.

¹¹ Tima antaaro itharowa-jiitanaki kimisantzin-kariiti, ari ikimitakiri ikaratzi kimakoyita-kirori awisain-tsiri.

Oshiki itasonka-wintan-taitaki

¹² Aikiro ijatakaa-nakitziro Tyaantaariiti yapatojiita awisa-tapisitzi tasorintsi-panko ipaitai-tziro “Salomón-tapi-si.” Aikiro itasonka-winta-nakitziiri ishininka-payi.

* 5:7 tikira osamaniti = 3 hora

¹³ Iriima pasini ishininka-payi, iwinkani iwanakiri ti ininti intsi-patyaari. Iro kantacha, tzimatsi oshiki pasini ishininka-payi mapirota-nakirori itakota-nakari.

¹⁴ Aikiro ishikita-nakitzii kimisanta-najiriri Pinkathari. Tima ipokay-itzi sirampari aajatzi kooya-payi.

¹⁵ Tzimatsi amayita-kiriri imantsiyariti, inaryaa-koyitakiri isitasiki tsika inkinapaaki Pedro. Ikantayitzi: “Aririka inkinapaaki Pedro aka, aririka intsimankan-tanakyaari kapichiini yaampari, aritaki yisita-kotaji.”

¹⁶ Ari ikimiyitakari poñaayitain-chari nampitsiki saika-nampitzirori Aapatyaawini, yamayitaki oshiki mantsiyari aajatzi oshiki yaayitzi piyari. Ithonkiri yisita-kota-kaayitzi.

Ikisaniintai-tanakiri Pedro aajatzi Juan

¹⁷ Ikanta Impira-tasorintsi-pirori itsipatakari Ipaita-tampatzikariniti, ikisaniinta-nakiri Tyaantaariiti.

¹⁸ Yaakaan-takiri, yasita-kota-kaantakiri.

¹⁹ Okanta tsitini-paiti, pokaki Imaninkariti Awinkathariti, yasitaryaapaakiro asitako-rontsi, imisitowa-yitairi, ikantawajiri:

²⁰ “Pijati tasorintsi-pankoki, pinkinkithata-kairi pishininka-payi tsika okanta-kota awisakotaantsi.”

²¹ Okanta okitaitita-manaji, arijiita-paaka kapichikitaiti tasorintsi-pankoki, kinkithata-paaki.

Titzimaita iyojiiti Impira-tasorintsi-pirori, apatojiitainchari itsipay-itakari yaapatyaani, aajatzi maaroni yantari-konati Israel-iiti. Ari ityaankaki yamaitiri Tyaantaariiti yasita-kowitakari.

²² Ikanta ijatasi-witakari yasita-kotani, ti iñaapajiri. Ari ipiyapaaka,

²³ ikantapaji: “Ti añaajiri. Irojatzi okanta noñaawita-paakaro asita kamiithaini, irojatzi ikatziyayita aamaako-wintariri. Nasita-ryaakowitapaakari, ti noñaapajiri.”

²⁴ Ikanta ikimawaki Impira-tasorintsi-pirori, aajatzi ijiwari aamaakowintarori tasorintsi-panko, isampita-wakaa-jiitanaka opaita-rika awisatsini.

²⁵ Irojatzi yariitan-tapaakari kamanta-paakiriri, ikantziri: “Noñaakiri pasita-kota-kaantani isaikajiitzi tasorintsi-pankoki ikinkithata-kairi ashininka-payi.”

²⁶ Irootaki ijatanta-nakari ijiwari aamaakowintan-tatsiri, yaanaki oshiki iratziriti, yamajiri. Titzimaitya iwatsinaa-waitiri, tima inthawowan-tyaari ishininka-payi ishimyaan-tyaari mapi.

²⁷ Ikanta yariita-kaapaajiri, iwawisaa-paakiri yapatojiitaka jiwari-payi. Ikanta Impira-tasorintsi-pirori isampita-wakiri,

²⁸ ikantziri: “¿Tima pinkimi nokantzi chapinki: ‘Aritapaaki pikinkithata-kotziri Jesús?’ Aikiro piyomitaa-tziiri ashininka-payi Aapatyaawini-satzi. Pikanta-kotakina naaka-payi, pikantzi: ‘Iriitaki jiwari-payi owamaakaan-takiriri Jesús.’ ” †

²⁹ Ari yakanaki Pedro aajatzi pasini-payi Tyaantaariiti, ikantanaki: “Iriitaki nonkimisanta-piroti naaka Pawa, airo nokimisanta-waitziri atziri.

³⁰ Tima omapiro piwamaa-kaantakiri awirokaiti Jesús, pipaikaa-kota-kaantakiri. Iro kantacha, iwañajiri Pawa ikimisantakiri pairani awaisatzitini.

³¹ Iwajinokairi Pawa, imisaikajiri irako-piroriki, itsipataari ipinkathari-wintantzi. Iriitaki owawisaa-kotaini aroka-payi. Inintzi ampiya-sirita-sitajiri maaroni arokaiti Israel-iiti, impyaakotan-tairori antayitakiro kaari-pirori.

³² Tima naakaiti ñaakiro okaratzi yantayitakiri Jesús, ontzimatyii nonkinkithata-kotiro. Iriitaki Tasorinkantsi matakayi-naroni, tima iriitaki ityaanka-kinariri Pawa isaika-siritan-tajyaana nawintaajari.”

³³ Antaro ikisajiitanaka ikimakiri ikantaki, ari inintawitanaka iwiiri.

³⁴ Ari ikatziyanaka aparoni Nasitantaniri, paitachari Gamaliel. Irijatzi Yomitaan-tatsiri. Ipinkathatziri maaroni ishininka. Ikantanaki: “Ashininká, thami amisitowa-wakiri kapichiini yokapayi.”

³⁵ Ikantzi: “¡Ashininká! ¡Israel-iiti! Ontzimatyii pinkinkithasirita-wakyaa tsika-rika pinkantiri yoka ashininka.

³⁶ Pinkinkithasirita-kotiri paitachari Teudas, ishamiwaitaki pairani irirori. Yapatotaki ikaratzi 400 iratziriti. Ikanta iwai-takiri Teudas, ithonka yoiwaranaka ikaratzi tsipawita-kariri, ari ipyaakari ti inkimakoi-tairi.

³⁷ Aajatzi okimitaka pairani isankinata-kotantakari maaroni ashininka, tzimatsi paitachari Judas, poñaachari Tapowiniki. Yapatotaki ashininka. Ikanta iwai-takiri irirori, ithonka yoiwaranaka ikaratzi tsipayi-witakariri, ari ipyaari aajatzi irirori.

³⁸ Pinkimi nonkantimi naaka: Airo pimaimanitziri, piñaasi-minthatyaari. Iriirika antasi-waitaro ininta-sitari, aritaki impyaasitajyaa.

³⁹ Iriirika Pawa matakairiri okaratzi yantayitziri, airo pimatziiri pitsinampairi awirokaiti. Paamawintyaa pimaimanitziri = kari Pawa.”

⁴⁰ Onimota-nakiri ikaratzi yapatojiita. Ikaimajiri Tyaantaariiti, ipasata-kaantakiri, ikantziri: “Aritapaaki pikinkithata-kotziri Jesús.” Yapakaajiri.

⁴¹ Ikanta isitowa-jiitanaji Tyaantaariiti yapatowintai-takari. Kimosiri ikantajiita, ikantajiitzi: “Piñaakiro, ikimita-kaantai-takai iriipirori iwasankitaa-wintai-takairo awintaa-naari Jesús.” †

⁴² Ari ikanta-piinta-nakityaa iyomitaantzi maaroni kitaitiri, ikinkithata-kaantzi tasorintsi-pankoki, ikantzi: “Saipatzii-totaari inatzii Jesús.” Imatakiro ikinkithata-kaantanaki maaroni pankotsiki okaratzi tzimatsiri anta.

6

Iyoyiitaki 7 amitakotan-taniri

¹ Ikanta ishiki-pirotanaki kimisantzinkari, ñaawaiyitanaki wirakocha-ñaaniri, ikantzi: “Paminiri Heber-iiti nampitarori anta tsika ikanta ipapiintziro owaritintsi kinankaro, tima ti imariwintiro pasini-sato-payi.”

² Ikanta 12 Tyaantaariiti, yapatotakiri maaroni kimisantzinkari, ikantakiri: “Ti onkamiithati nowashaantiro nokinkithata-kota-najiri Pawa, nompanta-yityaamiri piyaari.

† 5:41 Wairontsi

³ Iyikiiti, pamini aka akarajitzi inkarati 7 atziri, iriitaki jiwatironi impaitimi owaritinsi. Piyoshiiti kamiitha-siriri, yotanita-chari, isaika-siri-tantari Tasorinkantsi.

⁴ Ari naakowintyaarori naaka-payi namananati, nonkinkithata-kaanti, noyomitaan-tayiti.”

⁵ Onimota-nakiri ikaratzi apatotain-chari ikantai-takiri. Ari iyosiitai-takiri Esteban, awintaariri kamiitha Pawa, isaika-siri-tantari Tasorinkantsi. Iyosiitai-takiri aajatzi Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, aajatzi Nicolás Antioquia-satzi, kimita-kotaariri Judá-iti, kaari ishininkawita Judá-iti.

⁶ Ipoñaa yaitanakiri ikaratzi iyosiitai-takiri isaikaki Tyaantaariiti, yamana-kota-wakiri, iwasi-patzii-toyitakiri itasonka-wintziri.

⁷ Aikiro ojanakitzi iñaani Pawa. Aikiro ishiki-pirota-nakitzi kimisantzinkari anta Aapatyaawiniki. Imatzitakaro ikimisanta-yitanaki oshiki Impira-tasorintsitaari.

Yaakaan-taitakiri Esteban

⁸ Itasonka-wintaki Esteban oshiki ishininka-payi, iriitaki nisironkata-kariri Pawa, ipakiri itasorinka.

⁹ Iro kantacha, tzimatsi Judá-iti apatota-piinta-chari ipaitai-tziri “Itzikawitaitari.” Ipoñaayitaro Cirene, Alejandría, Cilicia, Asia. Iriitaki katziya-nainchari iñaana-winthata-nakiri Esteban.

¹⁰ Iro kantacha ti yiitsinampaitiri Esteban, tima omapiro iyota-nitakaakari Tasorinkantsi.

¹¹ Ikanta ikaratzi ñaana-winthata-kiriri Esteban, imananikiini ipinatakiri ishininka, ikantakiri: “Nonintzi pinthaiya-kotyaari Esteban. Pinkanti: ‘Nokimakiri Esteban ithainka-waitziri awaisatzitini Moisés, ari ikimitaa-kiriri aajatzi Pawa.’ ”

¹² Irootaki owatsimaa-pirota-nakiriri ishininka-payi ikisaniintanaki Esteban, imatanakiro antari-kona-payi, aajatzi Yomitaantaniriiti. Yaakaan-taitakiri Esteban, yaitanakiri yapatojiita jiwariitipayi.

¹³ Ari yamaitakiri thaiya-kota-kariri Esteban, ikantapaaki: “Yoka ashininka oshiki ithainka-kiro tasorintsi-panko, ithainka-kiro Ikantakaan-taitsiri.

¹⁴ Nokimakiri ikantaki: ‘Ari imporokakiro tasorintsi-panko Jesús Kasiyakaa-wini-satzi. Aritaki iwasiñaa-yitajiro okaratzi amitari iyomitaa-yitajairi awaisatzitini Moisés.’ ”

¹⁵ Ari yamina-nakiri jiwari-payi yoka Esteban, iñaatziiri iporoki ikimita-nakari Maninkari.

7

Yoipyaa-nakiniri ñaantsi Esteban irojatzi ishimiyaan-takariri

¹ Ikanta Impira-tasorintsi-pirori isampitakiri Esteban, ikantziri: “¿Omapiroma ikantakoi-tzimiri?”

² Ikantzi Esteban: “¡Iyikiiti! ¡Jiwari-payi! Pinkimi nonkanti. Pairani isaikan-tawitari awaisatzitini Abraham anta Osampanaaki, iñaakakari iwaniinkaro, Pawa, tikira ijatanaki inampityaaro Awotziniki.

³ Ikantakiri: ‘¡Abram! Tzimatsi pasini kipatsi noñaakaimiri, pijati anta, pookanjairo pinampi awiroka, aajatzi pishininka-payi.’

4 Ikanta Abraham yookanajiro inampitsiti Kiyamori-wini-satzi, jataki inampita-yyaaro Awotziniki. Okanta apaata ikaimajiri iriri, ityaantajiri Pawa aka tsika anampitaro iroñaaka aroka-payi.

5 Okantawitaka inampiwitakaro Abraham aka, ti yasi-pirota-kaiyaari Pawa. Iro kantacha ikasiya-kaakiri apaata aririka inkamaki, iriitaki asitajyaaroni inkarati incharinin-tajyaari. Irootaki ikasiya-kaita-kiriri awaisatzitini Abraham tikira-mintha intzimi itomi. *

6 Yapiitajiro Pawa ikantairi Abraham: 'Ari inampita-kyaaaro apaata pincharini-tajyaari pasiniki kipatsi, onkarati 400 osarintsi isaiki anta. Ari impira-waitaityaari, oshiki isintsiwin-taitiri yantawai-takai-tiri.

7 Iro kantacha ari nowasankitaa-kiri naaka ompirawai-tyaarinii. Aririka onkaratapaaki, aritaki isitowaji. Impinkatha-yitajina maaroni yokaiti aka.'

8 Aritaki tzimaki ikasiya-kaakiriri, ikantajiri Pawa yoka Abraham: 'Ontzimatyii pinto-misitaa-nityaa, tima tzimatsi akasiyakaa-wakaari.' Imatakiro pairani awaisatzitini Abraham. Imatakiri itomi irirori owakira imaakota-paaki 8 kitaitiri, itomisitaa-nitakiri. Ari ikimitaakiri Isaac itzimaki Jacob. Ari ikimitaa-kiriri aajatzi Jacob 12 itomi-payi, awaisatzi-titaari arokaiti.

9 Ikanta yokaiti awaisatzi-titaari arokaiti, ipimantakiri José, iririntzi, okantakaan-tziro ikisaniintziri. Ari okanta yariitan-takari inampiki Apitantoni-satzi. Iro kantacha, itsipata-piintakari Pawa,

10 inisironkatakari okaratzi ikimaatsi-waitakari. Iyota-nita-kaakari, irootaki yaakamiithatan-takariri Faraón, iwinkathariti Apitantoni-satzi. Ipinkathari-wintakiri irirori maaroni Apitantoni-satzi, aajatzi maaroni ishininka-payi Faraón.

11 Okanta apaata, ariitaka antaro tajyitsi anta. Oshiki ikowityaaniinti-jiitaki Apitantoni-satzi. Ari okimitakari aajatzi anta inampiki Owintini-satzi. Ti iñiuro pairani awaisatzitini iyaari.

12 Iro kantacha ikima-kotakiro Jacob tzimatsi owaritintsi anta Apitantoniki. Ityaantakiri itomi-payi yamananta-kiti. Irootaki itakanarori ijajiitaki itomi-payi Jacob. †

13 Ikanta yapiitajiro ijajiitzi, ari iyotakaajari José iririntzi-payi. Ari okanta iyotantakari Faraón ipaita ishininka-yitari José.

14 Ikanta apaata José ikaimakaan-tajiri iriri, Jacob aajatzi maaroni ishininka-payi impokai Apitantoniki. Ikaratzi 75 atziri-payi pokaintsiri.

15 Ari okantakari yariitan-takari Jacob Apitantoniki. Ari ikamajiri irirori anta. Ari ikimitakari aajatzi ikaratzi icharinin-tayitaari.

16 Iriitaki yaatonkitai-tanjiri anta Sikochariniki, ari ikitaita-kiriri maaroni anta yamananta-kiniriri pairani awaisatzitini Abraham itomi-payi Hamor.

17 Okantaka apaata, monkaratzi-mataka okaratzi ikasiya-kaakiriri pairani Pawa awaisatzitini Abraham. Oshiki-pirotanaki irintsiti ashininka-payi anta Apitantoniki,

18 irojatzitzi itziman-takari pasini pinkathari anta Apitantoniki, kaari yotakotirini José.

* 7:5 ti yasi-pirota-kaiyaari = ti ontzimi kapichiini anta tsika yaatziki † 7:12 owaritintsi = trigo

19 Yoka pinkathari oshiki yamatawitakiri ashininka-payi, iwasinonkaa-waitakiri. Isintsi-waitakiri yookaitiri iriincha-nikiti, inkaman-tyaari airo ishikitanta.

20 Aripaiti itzimakiri Moisés. Iriitaki ookimota-kariri Pawa. Ikaratzi mawa kasiri imanawitakari iwankoki iriri.

21 Okanta omonkarata-paaka yookantaitariri Moisés inkamimi, oñaakiri irisinto Faraón, aakiri, okimotatakajiiri okimita-kaantakari iriirikami iintsiti iroori.

22 Irootaki iyotanta-karori Moisés okaratzi iyota-nitari Apitantoni-satzi. Iriipirori inatzii, iroopiro okantayitaka okaratzi yantayitakiri.

23 Ikanta otzimaki 40 isarintsiti Moisés, jataki yariityaari ishininka-payi Israel-iiti.

24 Ari iñaakiri Apitantoni-satzi iwasankitairi ishininka. Ikisakowinta-paakari ishininka, iwakiri Apitantoni-satzi.

25 Isiyakaantzi Moisés ari iyotaki ishininka-payi iriitaki ityaankaki Pawa yookakaa-wintairi impira-waitaitari. Iro kantacha ti iyojiiti ishininka-payi.

26 Okanta okitaitita-manaji, iñaatzii Moisés yanta-wakaa-jiita ishininka. Ari inintawitaka yooka-kayirimi, ikantawita-paakari: 'Pishininka piwiri yoka. ¿Paitama pantantariri?'

27 Ikanta yoka antziriri ishininka, ipithoka-sita-nakari Moisés, itatsinkakiri. Ikantziri: '¿Paitama pinintziri awiroka? ¿Paitama kantakimiri awiroka nojiwariti kisakowintan-tyaanari?'

28 ¿Pininta-tziima piwina naaka pikimitaakiri Apitantoni-satzi piwanta-kariri?'

29 Ikanta ikimawaki Moisés ikantakiriri ishininka, isiyaka. Jataki iipatsitiki Maimani-wini-satzi. Ari isaikakiri nampitsi-nintsiki, irojatzii itziman-takari apiti itomi.

30 Okanta awisaki okaratzi 40 osarintsi. Jataki otzisi-masiki okaakitapaji Kitoochiintoni, ari iñaakakariri Imaninkariti Pawa, ipaamata-kayiro kitoochii-masi.

31 Ikiryaa-winta-nakiro Moisés iñaakiri. Ikowa-jaantzi yaminiro okaakiini, ari ikimakiri iñaanatziri Pawa, ikantziri:

32 'Naakataki Iwawani picharini-payi, Iwawani Abraham, Isaac, aajatzi Jacob.' Ari itharowaka-nakiri Moisés, piyonkawaitanaka, ti ininti yaminanajiro paamatain-tsiri.

33 Iro kantacha aikiro ikantatziiri Pawa: '¡Moisés! Paakontasityaa, tima pikatziyan-tatyaaro tasorintsi-patha-tatsiri.

34 Noñaakiri yasinonkaa-waitaka pishininka-payi anta Apitantoniki. Nokimakiri ikamintha-waijiita. Irootaki nopokan-takari nookakaa-wintajimi. Awirokataka nontyaanti anta pantayitiro nonintakiri.'

35 Pairani imaninta-witai-takari Moisés, ikantai-tziri: '¿Paitama kantakimiri awiroka nowinkathariti?' Iro kantacha iriitaki Pawa ontyaantakiri ijiwatairi ishininka-payi, iriitaki ookakaa-wintairini. Imaninkariti Pawa matakaa-kiriri iñaakiri ipaamata-kayiro kitoochii-masi.

36 Iriitaki Moisés omisitowa-jiriri pairani ashininka-payi Apitantoniki, oshiki itasonka-wintantzi anta. Ari ikimitaa-kirori aajatzi Inkaariki Kiraankaaro. Imatakiro isaikawaitan-takari okaratzi 40 osarintsi otzisi-masiki.

³⁷ Tima irijatzi Moisés kantakiriri pairani ashininka-payi: ‘Ari intyaankani apaata Pawa pasini Kamantan-tzinkari, ari isiya-kota-paakyaanaro naaka ityaankakina. Ashininka inatyii.’

³⁸ Irijatzi Moisés apatota-kiriri pairani ashininka-payi anta otzisi-masiki, ikinkitha-waita-kaakiri Maninkari Kitoochiintoni itsipayitakari ashininka-payi. Iriitaki aakiro añaakaan-tatsiri ñaantsi, irojatzi iwawisaan-takairori aroka-payi.

³⁹ Iro kantacha ti ininti awaisatzitini inkimisantiri Moisés, oshiki ipiyathatakari. Iro inintajiitaki impiyajimi Apitantoniki.

⁴⁰ Irootaki ikantan-takariri Aarón: ‘Piwitsikina siyaka-rontsi nowawani-tajyaari, iriitaki jiwatajinani. Tima ti ayojiiti ipaita-rika antakiriri Moisés, amayitajairi asaikawita Apitantoniki.’

⁴¹ Ari iwitsikai-takiniri isiyakaaro kiripiri vaca. Iriitaki ipinkatha-waitakiri. Iwamaakiniri ipira-payi yoimoshirinkiri iwawa-niroti iwitsikai-takiniriri.

⁴² Irootaki yookanta-nakariri Pawa yokaiti, isinita-nakiri impinkatha-waitiri oorinta-yitachari inkitiki, tima iriitaki isankinata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki:

¡Israel-iiti! ¿Naakama pipinkathatantaka pipira-payi pipomita-piintziri?

Iro panta-piintakiri okaratzi 40 osarintsi anta otzisi-masiki.

⁴³ pipinkathata-sitakari pawaniro ipaitai-tziri “Pinkathari Itaawintai-tziri Iinchaa-niki”, pikina-kinatakaa-piintakiri iyarapapankotiki. Ari pikimita-piinta-kiriri pawaniro impokiro ipaitai-tziri Ampithataari, Pipinkathata-siwaitakari piwitsika-yitani awirokaiti.

Irootaki nosinitan-tyaamiri yaitimi intaina panaanakiro Kompijaari.

⁴⁴ Pairani isaikawaitan-takari awaisatzitini otzisi-masiki, tzimatsi tasorintsi-thaanti. Ari iwirori isankinari Moisés. Iroka tasorintsi-thaanti, iriita-jaantaki Moisés owitsika-kaanta-kirori tsika okanta iyomitaakiri Pawa.

⁴⁵ Irootaki ikina-kinatakaa-piintakiri awaisatzitini irojatzi yariitzi-matan-takari kipatsiki yasita-jyaari. Irojatzi yamajiri irirori Josué ijawatan-taariri ashininka-payi, yiitsinampaan-takariri asiwitarori iipatsiti, ikantakaari Pawa. Yasi iwiro yoisokirotakaro tasorintsi-thaanti, irojatzi itziman-takari pairani David.

⁴⁶ Ikanta pinkatharini David, oshiki yaakamiithatakiri Pawa, irootaki ikantan-takari irirori: ‘¡Pawá! Pisinitina naaka nowitsikimi pankotsi tsika impinkathatimi Israel-iiti.’ †

⁴⁷ Iro kantacha iriitaki Salomón owitsika-kiniriri Pawa tasorintsi-panko.

⁴⁸ yoka Pawa, Jinoki-satzi ti isaikan-tyaaro pankotsi iwitsikani atziri. Irootaki ikinkithata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari, ikantaki:

⁴⁹ Iroka ikantzi Pawa:

Irootaki inkiti nosaikantari nopinkathari-wintantzi.

Irooma kipatsi irootaki nomakoryiaki-tanta-piintari.

¿Tsikama onkaratika pankotsi iwitsikai-tinari?

Airo nantitaro nomakoryaan-tyaaro.

⁵⁰ ¿Kaarima naaka owitsika-yitakirori maaroni iroka-payi?

⁵¹ Aikiro ikanta-nakitzi Esteban: ‘Iro kantacha awirokaiti, ari pikanta-piintatya pikiso-siritzi, ti pinkimisanta-niti, pisiya-kotakari

† 7:46 Israel-iiti = Jacob-iti = iwanko Jacob

kaari-piro-siriri-payi. Pasi piwiro pipiyathatari Tasorinkantsi pisiya-kotaari piwaisatzitini.' §

⁵² ¿Tzimatsima pairani Kamantan-tzinkari kaari ikimaatsita-kaawaita piwaisatzitini? Tima oshiki iwamaitaki ikaratzi kinkithataintsiri, ikantaki: 'Awotsikitaki matzirori itampatzika-siritzi.' Aritaki pokaki itampatzika-siritzi, iritaki pipithoka-sitakari awirokaiti, piwamaa-wakiri.

⁵³ Tima awiroka-payi oyotako-witarori Ikantakaan-taitsiri iyomitaa-witakairi Maninkari, tizimaita pinthokiro pimonkaratiro."

⁵⁴ Ikanta ikimajiitaki ikaratzi apatotain-chari, antaro ikisanakiri Esteban, yatsikai-kita-sita-nakari.

⁵⁵ Iro kantacha isaika-siri-pirotan-tanakari Tasorinkantsi yoka Esteban, yaminanaki inkitiki, iñaakiro iwaniinkaro Pawa, iñaakiri aajatzi Jesús ikatziyaka irako-piroki Pawa.

⁵⁶ Irootaki ikantan-tanakari: "¡Pamini! Noñaakiro asitaryaa inkiti, noñaakiri Itomi Atziri ikatziyaka irako-piroki Pawa."

⁵⁷ Ishipi-kimpita-jiitanaka jiwari-payi. Ikaimajiitanaki sintsiini, isiya-sita-paakari Esteban. Yairika-paakiri.

⁵⁸ Yaitanakiri othapitapaka nampitsi, ishimyaan-takari mapi. Tima isaporya-yitanakiro irithaari owiriri Esteban, yookakiniri mainari paitachari Saulo, yaamaako-winta-wakyaaniri."

⁵⁹ Ikanta yooka-sitziri mapipayi Esteban, amananaki irirori, ikantzi: "¡Pawá! ¡Nowinkathariti Jesús! Jatasirin-katakina noñaapajimi."

⁶⁰ Ari ityirowanaka Esteban, ikaimanaki sintsiini, ikantanaki: "Nowinkathariti, airo poipyiiniri kaari-pirori okaratzi yantakiri." Ikanta ithonka-nakiro iñaawaitakiro iroka ñaantsi, kamaanaki.

8

Imaimanitziri Saulo kimisantzin-kariiti

¹ Ikanta Saulo yamina-kotakiri Esteban iwai-tziri, ikantanaki irirori: "Ariwí, kamaki Esteban." Aripaiti yitaita-nakaro imaimaniminthai-tziri kimisantzin-kariiti anta Aapatyaawiniki. Irootaki isiyantayitakari ikinayitanaki maaroni inampitsitiki Judá-iti, ikinayitaki aajatzi inampitsitiki Ositikii-tonisatzi. Apatziro isaikanaki Tyaantaariiti anta Aapatyaawiniki.

² Ikanta pinkatha-tasorintsitaniri-payi ikitatakiri Esteban, oshiki yiraako-waijiitakari.

³ Iriima Saulo inintawitanaka irirori yapirotiri kimisanta-naatsiri. Ijata-piintaki iwankoki, inosika-yitziri sirampari, kooya, maaroni. Iminkyaa-kaanta-yitakiri.

Ikinkithai-tziro Kamiithari Ñaantsi nampitsiki Oshitikii-tonki

⁴ Iro kantacha ikaratzi siyayita-nainchari, jatayitaki pasiniki nampitsi. Ari ikinkithata-kotakiro Kamiithari Ñaantsi.

⁵ Ikanta aparoni siyanain-chari paitachari Felipe, ariitaka Ositikii-toniki. Ikinkithata-kota-paakiri Saipatzii-totaari.

⁶ Tima oshiki atziri apatotain-chari, iwakimpiyitakaro ikinkithatziri Felipe, iñaayitakiro itasonka-wintan-tapaaki.

§ 7:51 pisiya-kotakari kaari-piro-siriri-payi = pisiya-kotakari kaari totamisitaa-nita-chari pisiriki aajatzi piyimpitaki

⁷ Yisita-kota-kaayitakiri yaawitari piyari. Antaro ikaimayitzi piyari isiyayita. Imatakiro yisita-kota-kaayitzi kisoporokiri, aajatzi tzipi-kitzita-tsiri, maaroni.

⁸ Irootaki ikimo-siritan-tanakari ikaratzi nampitarori anta.

⁹ Iro kantacha tzimatsi anta paitachari Simón, antyawiyari inawita pairani. Yamatawitaki oshiki atziri anta Oshitikii-toniki. Oshiki ishamiwaitaki.

¹⁰ Ipinkatha-witakari oshiki atziri, oshiki jiwari, maaroni, ikantaji-iziti: "Thami ankimisantiri Simón, imatakiro iñaawyatari Pawa."

¹¹ Okaratzi ikantayitzi Simón yantyawiyarin-kakiini, ikimisantziri atziri-payi ikaratzi yamatawi-yitakiri.

¹² Iro kantacha ariitapaaka Felipe, ikamantan-tapaakiro Kamiithari Ñaantsi kinkithata-kotziriri Jesús Saipatzii-totaari, ikinkithata-kotziriri aajatzi Pawa tsika ikantaja ipinkathari-wintantaji. Ikiwaayitanaka sirampari-payi, aajatzi kooya-payi. *

¹³ Ari imatzitakoro Simón, ikimisanta-witanaja, kiwaawitaka irirori. Oisokiro iwanakiri Felipe iñaakiri itasonka-wintan-tayitaki. Okiryantzi iwanakiri.

¹⁴ Ikanta Tyaantaariiti saikatsiri Aapatyaawiniki, ikima-kotakiri Oshitikii-toni-satzi ikimisanta-yitairo iñaani Pawa. Irootaki ityaankan-takariri Pedro aajatzi Juan.

¹⁵ Ikanta yariijiitaka Oshitikii-toniki, yamana-kota-paakiri kimisantzin-kariiti, isaika-siritan-tyaari Tasorinkantsi.

¹⁶ Tima apatziro ikiwaatai-takiri yawintaa-naari Awinkathariti Jesús. Tikira isaika-siritan-tyaari Tasorinkantsi.

¹⁷ Ikanta Pedro aajatzi Juan, iwasi-patzii-totan-takari irako aparoni-payi. Aripaiti isaika-siri-yitan-tanakari Tasorinkantsi irirori-payi.

¹⁸ Iñaakiri Simón yantakiri Tyaantaariiti, ikaratzi iwasi-patzii-totan-takari irako, isaika-siritan-tanakari Tasorinkantsi, ipinawita-nakari irirori Tyaantaariiti,

¹⁹ ikantziri: "Yoka kiriiki, pimpina naaka pisintsinka, nonkimitan-tyaamiri awiroka, nosaika-sirita-kaantyaariri Tasorinkantsi noshininka, nowasi-patzii-totan-tyaari nako."

²⁰ Ikantzi Pedro: "¡Ari pinkaratairi piiriikiti pimpyaa-sitajyaa! ¿Pisiya-kaantzi ari pamanantan-takyaaro piiriikiti ipasantari Pawa?"

²¹ Airo pimatziro pinkimita-kotyaanaro naaka, tima ti pintampatzika-siriti iñaakimi Pawa.

²² Piwashaantairo pikaaripirokati, pinkowa-kotairi Pawa, añaamatsiti aririka impyaakota-jimiro okaratzi pikinkithasiri-witakari.

²³ Noyotakimi naaka, oshiki pikisa-siri-waitaka. Ari pikanta-piintatyaa pikaaripiro-siri-waitzi."

²⁴ Ari yakanaki Simón, ikantzi: "Pinkanta-kowintaina Pawaki airo awishi-motantana okaratzi pikanta-kinari."

²⁵ Ikanta Pedro aajatzi Juan, ikaratakiro ikinkithata-kotakiri Pawa. Awisanaki pasini nampitsi okaratzi saikatsiri Oshitikii-toniki, ikamantan-takiro Kamiithari Ñaantsi. Ipiyajiitaja Aapatyaawiniki.

Felipe aajatzi Kisaapororini-satzi

* 8:12 Wairontsi

²⁶ Ikanta Imaninkariti Pawa, iñaanatakiri Felipe, ikantziri: “Pijati pinkinaki kiriinka, pimpampi-thatiro awotsi poñaachari Aapatyaawiniki irojatziri nampitsiki Sintsi-winiki.” Tima iroka awotsi irootaki kinachari otzisi-masiki.

²⁷ Ari ijatanaki Felipe. Okanta niyaanki awotsi, imonthaakari Kisaapororini-satzi. Iriipirori inatzii. Iriitaki kimpoyiiri kiriiki inampiki opinkathari-wintantzi kooya paitachari Candace. Ipoñaajatyaa ro irorori Aapatyaawiniki ipinkathatziri Pawa. †

²⁸ Ipiyaatyaa irorori inampiki, isaikan-takaro isiyako-minto, iñaanatziro isankinari Kamantan-tzinkarini Isaías.

²⁹ Ari iñaana-sirita-nakiri Tasorinkantsi Felipe, ikantziri: “Pijati, pimontaiyaari siya-kotain-chari.”

³⁰ Ikanta ijatanaki Felipe, ikimatzii Kisaapororini-satzi iñaanatziro isankinarini Isaías. Ari isampitziri, ikantziri: “¿Pikimathatziroma piñaanatziro?”

³¹ Ikantzi Kisaapororini-satzi: “¿Tsikama onkini nonkima-thatiro tikatsi yomitai-naroni? Pimpoki, pintsipatyana.”

³² Iroka Sankinarintsi iñaanatziro: Ikimita-kaitakari yaitziri ipiraitari iwamaitiri.

Mairi ikantaka, ti inkaima-waiti, Isiyakari ipiraitari yamiitai-tziro iwitzi. ‡

³³ Tsinampasiri inkantakaitakari, ti iroopiroti okaratzi ikantakow-itaitakariri.

Iriima ishininkapayi, ¿kantatsima iyotaitiri tsika ikantawaitaiyani? Tima yasi-ryiitakari isaikawita-painta aka kipatsiki.

³⁴ Ikanta iriipirori Kisaapororini-satzi, isampita-nakiri Felipe, ikantziri: “Pinkantina. ¿Paitama ikinkithata-kotziri Kamantan-tzinkari? ¿Iri-itakima kinkithata-kotacha? ¿Pasinima ikinkithata-kotzi?”

³⁵ Ari yitanakaro Felipe ikinkithata-kaanakiri isankinari Isaías, ikinkithata-kaanakiri Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús.

³⁶ Ikini-mota-paakiro nijaa, ikantzi Kisaapororini-satzi: “Iroka nijaa. ¿Airoma okantzi nokiwaatyaa naaka?”

³⁷ Ikantzi Felipe: “Omapiro-rika pikimisantanaaji, aritaki onkantaki.” Ikantzi Kisaapororini-satzi: “Nokimisantzi, iriitaki Jesús Saipatzii-totaari, Itomi Pawa.”

³⁸ Ari ikatziya-kaanta-paakiro isiyako-minto Kisaapororini-satzi. Ayi-itanaki apitiroiti, jatanaki nijaaki. Ari ikiwaatakari.

³⁹ Ikanta itonkaanaji nijaaki, yaanajiri Felipe Tasorinkantsi. Ti iñaanajiri iriipirori Kisaapororini-satzi tsika ikinanaki Felipe. Iro kantacha yoka atziri oshiki ikimo-siritanaki, jataji.

⁴⁰ Iriima Felipe, iñaasitaaro isaikapaji Azoto-ki. Ikanta yawisaki pasiniki nampitsi ikamantan-tayitakiro Kamiithari Ñaantsi, irojatziri yariitan-taari Cesarea-ki.

9

Pasini-siritai Saulo (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

† 8:27 Iriipirori inatzii = Tota-nikiri inatzii. Tima irootaki yamiitari pairani ikaratzi saika-pankotziriri pinkathari, itotaani-kitai-tziri, airo itsimaakaan-tanta iwankoki pinkathari.

‡ 8:32 ipiraitari = oisha

1 Ikanta Saulo, ti iwashaantiro yasaryii-matari iwiiri kimisanta-najiriri Awinkathariti. Irootaki ijata-sitan-takariri Impira-tasorintsi-pirori,

2 ikantakiri: "Pisankinatiriri Impira-tasorintsitaari saikatsiri Ontyaamairiniki, pinkantiri: 'Pisinitiri Saulo yaayitiri tzipatananariri ipaitai-tziri "Awotsi." Inkyayiti yapatota-piintaita, yoosoyitiri sirampari aajatzi kooya, yamakiri aka Aapatyaawiniki.' "

3 Ikanta yariitzi-mataka Saulo Ontyaamairiniki, ari imapokakiri morikanain-tsiri inkitiki, yoorintakiri tsika ikatziyaka.

4 Tyaanaki Saulo. Ikimatzii ñaawaita-naintsiri inkitiki, ikantaitzi: "¡Saulo! ¡Saulo! ¿Paitama pimaimanitan-tanari?"

5 Yakanaki Saulo, ikantzi: "¡Pinkathari! ¿Tsikama pipaitaka awiroka?" Ari ikantai-tziri: "Naakataki Jesús pimaimanitzi. Awiroka wasankitaa-waitacha, osiyawaitakaro pimpaikatyiyaaromi thoyimpi-thowari."

6 Tima piyonkawaitanaka Saulo tharowawai-tanakaki, ikantanaki: "¡Pinkathari! Paitama pinintziri nantajiri naaka." Ikantzi Awinkathariti: "Pinkatziyii, pijati nampitsiki. Ari inkaman-taitimiro opaita-rika pantiri."

7 Oshiki itharowanaki ikaratzi oyaatakiriri Saulo, tima ikimakiro ñaantsi, ti iñaamai-tyaari ñaawaita-tsiri.

8 Ari ikatziya-witanaja Saulo. Inintzi yokiryaa-najimi, ti onkanti yaminanaji. Irootaki yakathatan-tanakariri itsipayitakari, yaanakiri Ontyaamairiniki.

9 Ari isaikakiri anta okaratzi mawa kitaitiri, ti onkanti yaminaji, ti iwajyaa, ti yiraji nijaa.

10 Ari isaikiri Ontyaamairiniki aparoni kimisantzinkari ipaita Ananías. Iriitaki iñaanatakiri Awinkathariti imisiri-ki, ikantziri: "¡Ananías!" Ikantzi irirori: "¡Paita Pinkathari! Aka nosaiki."

11 Ikantziri: "Pijati awotsiki ipaitai-tziri 'Tampatzikari.' Ari osaiki iwanko paitachari Judas, ari pisampita-kowintiri paitachari Saulo, iriitaki poñaachari nampitsiki Tarso. Ari isaikiri irirori anta yamani.

12 Nomisita-kaakiri irirori. Iñaakimi pikyaa-sita-paakiri, piwasi-patzii-totan-takari pako, irojatzi yokiryaa-tanaari kantanaji yaminanaji."

13 Ikanta ikimaki Ananías, ikantanaki irirori: "¡Pinkathari! Oshiki nokima-kotziri yoka atziri, oshiki okowiinkataki okaratzi yantayitakiri Aapatyaawiniki, iwasantitaa-yitakiri kimisanta-najimiri. *

14 Irootaki ipokantari aka, ityaanta-tziiri Ompira-tasorintsi-pirori yaayitiri ikaratzi awintaa-naamiri." †

15 Ikantzi Pinkathari: "¡Pijati Ananías! Tima yoka atziri iri-itaki noyoshiitakiri naaka inkinkithata-kotajina maaroni nampitsiki. Inkinkithata-kairi Israel-iiti ishininkatari irirori, inkinkithata-kaajiri aajatzi pasini-satzi atziri kaari ishininkatyaa, aajatzi inkimitaakiri iwinkathariti-payi.

16 Aritaki nonkanta-kaakyaaro naaka inkimaatsi-winta-jyaana irirori."

17 Ikanta ijatanaki Ananías, kyaapaaki pankotsiki tsika isaikaki Saulo. Ari iwasi-patzii-totan-takari irako. Ikantziri: "¡Iyiki

* 9:13 kimisanta-najimiri = pitasorin-tsita-kaani † 9:14 Wairontsi

Saulo! Ityaankakina Awinkathariti Jesús, oñaakakamiri awotsiki tsika pikinapaaki. Nopoki nokiryaa-kaajimi, isaika-siritan-tanjyami Tasorinkantsi.”

¹⁸ Ari oparyaanaki irokiki osiyawitariri simapin-taki, aminanaji kamiitha Saulo. Katziyanaka, jataki ikiwaataitiri.

¹⁹ Ikanta iwawaitanaja, irojatzi isintsitan-taari kamiitha. Tima osamani kapichiini isaiki-mota-paintziri kimisantzinkari-payi Ontyaa-mairiniki.

Ikinkithatzi Saulo Ontyaamairiniki

²⁰ Ari yitanakaro Saulo ikinkithatanaki yapatota-piinta Judá-iti, ikantzi: “Iriitaki Itomi Pawa paitachari Jesús.” †

²¹ Tima okiryantzi ikantajiita ikaratzi kimiriri, ikanta-wakaa-jiita: “¿Kaarima yoka kisaniiintziri Aapatyaawiniki ikaratzi awintaa-nariri Jesús? ¿Tima iriitaki pokaintsiri aka yayiri kimisantzinkari anta Ompira-tasorintsi-piroriki?”

²² Aikiro isintsitatzi Saulo ikinkithatanaki irirori tikatsi intharowan-tanakyaa. Tikatsi inkanti Judá-iti nampitarori Ontyaamairiniki ikimiri Saulo ikantzi: “Yokaranki Jesús Saipatzii-totaari inatzii.”

Isiyan-takari Saulo

²³ Okanta imaakotanaki oshiki kitaitiri, ikanta-wakaa-jiitaka Judá-iti: “Thami awiiri Saulo.”

²⁴ Ari iyotzimaitaka Saulo ikowaitatzii iwaitiri. Tima kitaitiriki aajatzi tsitiniriki iyaawintaitziri Saulo okyaa-piintzi awotsi iwaitiri.

²⁵ Ikanta kimisantzin-kariiti, ititakiri antaroki kantziri, iwayiita-kotakiri tsitini-paiti intaakiroki itantotai-tziro nampitsi. Ari isiyajari Saulo.

Ariitaja Saulo Aapatyaawiniki

²⁶ Ikanta yariitaja Saulo Aapatyaawiniki, inintawitaka intsipatapajyaarimi iyomitaani Awinkathariti. Iro kantacha maaroni kimisantzinkari itharowan-takari, isiyakaantzi ti inkimisanta-pirotai irirori.

²⁷ Ikanta Bernabé, yaapatyaa-nakari Saulo, jataki iñaakan-tajiri ipiyota Tyaantaariiti. Ikantapaakiri: “Yoka Saulo iñaajiri Awinkathariti awotsiki jatachari Ontyaamairiniki, ikinkitha-waita-kaakiri. Tima anta nampitsiki Ontyaamairiniki yitanakaro Saulo ikinkithata-kota-najiri Jesús. Tikatsi intharowan-tanakyaa.”

²⁸ Irootaki isaikan-tapaari Saulo Aapatyaawiniki, onimowaitziri yaniwaitapaji nampitsiki itsipayita-paari Tyaantaariiti.

²⁹ Ikinkithata-kota-pajiri Jesús Awinkathariti, tikatsi intharowantyyaa. Tima inkinkithata-kaayitajiri Judá-iti ñaawaitzirori iñaani wirakocha. Iro kantacha inintajiitaki irirori iwiiri. §

³⁰ Ikanta iyojiitaki kimisantzin-kariiti, yaanakiri Saulo nampitsiki Cesarea. Ityaantairi inampiki Tarso.

³¹ Ikanta kimisantzin-kariiti, nampiyitarori iipatsitiki Judá-iti, Tapowiniki aajatzi Ositikii-toniki, kamiitha isaikayitanaji, aikiro iwitsika-siri-pirotanaki, pinkatha iwanajiri Awinkathariti. Aikiro ijatana-kitzii ishiki-pirotanaki, ikantakaakaro Tasorinkantsi.

Yisita-kota-kayi-tairi Eneas

† 9:20 Jesús = Saipatzii-totaari = Cristo § 9:29 iñaani wirakocha = griego

³² Ikanta ijayitaki Pedro yariitan-tayita nampitsiki-payi, ariitaka Tzimaani-winiki tsika inampiyitaro kimisantzinkari. *

³³ Ari iñaapaa-kiriri paitachari Eneas, kisoporokiri inatzii, tzimakatoki 8 osarintsi inaryaa-waitaka.

³⁴ Iñaanata-paakiri, ikantziri: “¡Eneas, yisita-kota-kaajimi Jesús Saipatzii-totaari. Pinkatziyi, paanajiro pinaryaa-minto!” Ari ikatziyanakari Eneas.

³⁵ Ikaratzi nampitarori Tzimaani-winiki aajatzi Owaapatha-riniki, iñaayitajirira ikatziya-waitaja Eneas, irootaki ikimisantan-tanakariri Awinkathariti.

Añaantaari Dorcas

³⁶ Okanta nampitsiki Owaniinkaarini, tzimatsi aparoni kimisantzinkaro opaita Tabita, iñaaniki wirakocha ikantai-tziro “Dorcas.” Iroka kooya okaminthaanta-piintaki, onisironkatantapiintaki aajatzi.

³⁷ Okanta aparoni kitaitiri, omantsiyataki Dorcas, kamaki. Yaitanakiro, ikaatakiro, inaryiita-paintziro jinoki owankoki.

³⁸ Okanta anta Owaniinkaariniki ti intaina-piroti osaiki nampitsi Tzimaani-winiki tsika yariitaka Pedro. Ikanta ikimajiitaki kimisantzinkari ari isaikiri Pedro anta, ityaankaki apiti atziri inkaimakitiri, inkantiri: “Pimpokanaki siintziini Owaniinkaariniki.”

³⁹ Jatanaki Pedro. Ikanta yariita-paaka anta, yaitanakiri jinoki tsika inaryii-takiro. Otapota-paakiri maaroni kinankaro, irajjiita-paaka, oñaakayita-paakiri kithaarintsi ositzika-piintani Dorcas.

⁴⁰ Imisitowakiro Pedro maaroni kooya-payi, ityirowanaka, amananaki. Ipithoka-sitaro kaminkaro, ikantzi: “¡Tabita, pintzina!” Okiryaanaji iroori, aminanakiri Pedro, thointanaka.

⁴¹ Yakatha-wakotakiro irirori, ikatziyakiro. Ikaimayjiitakiro kinankaro-payi aajatzi ikaratzi kimisantanziziri, iñaayitajjiro añaaji.

⁴² Ikanta ikimakoi-takiro nampitsiki Owaniinkaariniki, oshiki kimisanta-nakiriri Pinkathari.

⁴³ Oshiki kitaitiri isaikawaitanaki Pedro Owaniinkaariniki, isaikimotziri paitachari Simón, misinantsi-pakori.

10

Pedro aajatzi Cornelio

¹ Tzimatsi Cesarea-ki aparoni atziri paitachari Cornelio, iriitaki ijiwariti iwayiriti wirakocha ipaitai-tziri “Italia-satzi.”

² Yoka atziri ipinkathatziri Pawa aajatzi ikimita ishininka-payi. Ipa-piintziri asinonkainkari oshiki iiriikiti okantawitaka ti ishininkatyaari. Oshiki yamana-piintakiri Pawa.

³ Okanta aparoni kitaitiri, aritaki shiityaanaki, ari imapokakiriri Imaninkariti Pawa ikyaa-sita-paakiri tsika isaikaki, iñaawakiri koñaaroini, ikantapaakiri: “¡Cornelio!” *

⁴ Okiryantzi ikantanaka Cornelio, itharon-kakiini isampitakiri, ikantziri: “¡Pinkathari! ¿Paitama pikowa-kotanari?” Ikantzi Maninkari: “Ikimakimiro Pawa pamanani, iñaakimi pinisironkatantapiintaka.

* 9:32 kimisantzinkari = itasorintsita-kayi-tairi * 10:3 Ooryaatsiri

⁵ Pintyaanti pinpiratani nampitsiki Owaniinkaariniki yamantyaariri Simón, ipaitai-tziri aajatzi Pedro.

⁶ Iriitaki mayimotziriri pasini Simón, misinantsi-pakori, saikathapyaatziriri inkaari. Iriitaki kamantimini opaita pantiri.” †

⁷ Ikanta ipiyanaja Maninkari, ikaimaki Cornelio apiti impiratani. Ikaimaki aparoni owayiri yawiintani inatzii yoka, ipinkathatziri irirori Pawa.

⁸ Ikamantakiri okaratzi ikantakiriri Maninkari. Ityaankakiri Owaniinkaariniki.

⁹ Okanta okitaitita-manaji, ari tampatzikataki ooryaatsiri, ariitzi-majitaka Owaniinkaariniki. Ari yatiitanaki Pedro yamani jinoki okanta-pankaata iwanko.

¹⁰ Ikima-winthatakiro itashi, inintaki iyaa, owakira ikotsitaitzi iyaari, ari iñaawya-waitakari.

¹¹ Iñaakiro asitaryaanaka inkiti, iwayiitai-takiro osiyawitarori antaro manthakintsi-masi, othatoyitaka onampinakipayi.

¹² Tzimatsi oshiki nasiyita-chari antami-wiri manthakintsi-masiki. Tzimitacha aajatzi ikaratzi konthaa-yitatsiri kipatsiki, aajatzi tsimiripayi.

¹³ Ikimatzi iñaanata-nakiriri, ikantziri: “Pedro, piwamairi yokapayi, piyaari.”

¹⁴ Ari ikantzi Pedro: “Airo Pinkathari. Ti nowapiintyaari naaka yokapayi ipinkai-tziri.”

¹⁵ Yapiitai-tanakiri Pedro ikantai-tziri: “Ikaratzi nokititakajiri naaka, airo pipaita-siwaitari awiroka ‘Ipinkaitani.’ ”

¹⁶ Mawa apiitaka iñaakai-takiri. Ari iipiyai-tanajiro inkitiki manthakintsi-masi.

¹⁷ Antaro okantzimo-sirita-nakari Pedro, ikinkithasiri-waita opaita siyakaa-winta-chari okaratzi iñaakiri. Ari yariijiita-paaka ityaankani Cornelio, isampiko-winta-paakiro iwanko Simón.

¹⁸ Ikantajiita-paaki: “¿Ari imayiri aka Simón, ipaitai-tziri Pedro?”

¹⁹ Ikinkitha-siritako-minthaitziro Pedro okaratzi iñaakiri, ari iñaana-sirita-nakiri Tasorinkantsi, ikantziri: “Ariitapaaka mawa atziri amina-minatzimiri.

²⁰ Payiiti, pintsipatyari. Airo pikiso-siri-waitzi, tima naakataki otyaantziri.”

²¹ Ari yayiita-paaki Pedro, ikantapaakiri atziri-payi: “Naakataki pamina-minatzi. ¿Paitama pamina-minatan-tanari?”

²² Ikantajiitzi irirori: “Ari nopoki ityaantana Cornelio, ijiwari owayiri-payi. Tampatzika-siriri inatzii irirori, ipinkathatziri Pawa. Yaakamüthatani inatzii pishininka-payi Judá-iti. Iriitaki iñaakaka Imaninkariti Pawa, ikantakiri: ‘Pinkaima-kaantiri Pedro impoki piwankoki, ari pinkimiri onkarati inkaman-timiri.’ ”

²³ Ikantzi Pedro: “Pinkyii pankotsiki, pimaawaiti.” Okanta okitaitita-manaji, jatanaki Pedro iyaatanakiri ikaratzi pokasita-kiriri. Iyaatanakiri aajatzi kimisantzinkari poñaachari Owaniinkaariniki.

²⁴ Ari maakotaki aparoni kitaitiri ariijiitaka Cesarea-ki. Oyaawintaka irirori Cornelio itsipayitakari ishininka-payi, aajatzi yaapatyaani-payi ikaratzi ikaimayitakiri.

† 10:6 Onasiyita ñaantsi-payi

25 Ikanta yariita-paaka Pedro pankotsiki, isitowa-sita-nakiri Cornelio, ityiirowa-sita-wakari, impinkathata-wakirimi.

26 Iro kantacha ikantzi Pedro: “Pinkatziyi Cornelio, atziri nonatzii naaka, ari nosiyami awiroka.”

27 Ari ikinkitha-waita-kaapaakiri, irojatzi ikyaakaan-tanakariri iwankoki, iñaapaa-kitzii Pedro oshiki atziri apatotain-chari iyaaw-intziri.

28 Ikantzi Pedro: “Piyojiitzi awiroka naaka Judá-iti, ti isinitaitina nontzipatyaami awirokaiti kaari noshininkata, ti onkamiithati nonkyaa-pankotimi. Iro kantacha owakira iyomitaakina Pawa, ti onkamiithati nonkanta-yitimi: ‘Nowinkani pinatzii.’

29 Irootaki kaari nosamanitan-tanaka nopokanaki pikaima-kaantakina. Iroñaaka nonintzi noyoti opaita pikaima-kaantan-tanari.”

30 Ikantzi Cornelio: “Chapinki, maakotaki okaratzi 4 kitaitiri, aritaki shiityaanaki ikimitakari iroñaaka. Nosaiki naaka nowankoki notzi-wintaro namani. Ari noñaaki aparoni atziri, shiparyaa okantapaaka iithaari. †

31 Ikantapaakina: ‘Cornelio, ikimakimi Pawa pamaniri, iyotziro okaratzi pinisironkatantaka awiroka.

32 Pintyaanti jatatsini Owaniinkaariniki yaminaitiri Simón, ipaitaitziri aajatzi Pedro. Iriitaki mayimotziriri pasini Simón, misinantsipakori nampitarori inkaari-thapyaaiki.’

33 Sintzi-paiti nontyaankaki jatatsini iñiimi, pimatakiro awiroka pipokanaki sintziini. Yoka iroñaaka nokaratzi ipiyota-kaakana Pawa. Intsiyaa pinkantinaro okaratzi ikantakimiri Awinkathariti.”

34 Ari yitanakaro Pedro ikantanakiri: “Ari noyotziri iroñaaka omapirotatyaa Pawa ti imanintanitiri atziri-payi.

35 Yaakamiithatziri ikaratzi pinkathata-najiriri, tampatzika-siritatsiri, onkanta-wityaa tsika-rika inampiyityaaro, kaari noshininkawita.

36 Tima irootaki ñaantsi iyomitaa-kiriri Pawa noshininka-payi Israel-iiti ityaankakiri Jesús Saipatzii-totaari, iriitaki Pawa kantakaarori nokinkithata-kotan-taariri Jesús. Iriitaki pinkathari-wintairini maaroni, iriitaki saikakaa-yitaini kamiitha.

37 Piyojiitzi awiroka okaratzi awisain-tsiri iipatsitiki noshininka-payi Judá-iti. Itanakaro Tapowiniki ikiwaatan-takariri pairani Juan

38 yoka Jesús, Kasiyaka-wini-satzi. Iriitaki Pawa opakiriri Ita-sorinka. Tima itsipatani iwiri Pawa yoka Jesús, irootaki ijatanta-nakari irirori inisironkatan-tayita, yisita-kota-kaayitaki oshiki ikyaantasiritari piyari.

39 Naaka-payi ñaayita-kiriri okaratzi yantayitakiri Jesús anta Aapatyaawiniki aajatzi maaroni iipatsitiki Judá-iti. Noñaakiri aajatzi iwamaitan-takariri, ipaikakoi-takiri incha-kotakiki.

40 Okanta mawatapain-tsiri kitaitiri iwañaajiri Pawa, ikantakaakaro irirori noñaawajiri naaka-payi.

41 Ti iñaaka-panaatyaari maaroni atziri, apatziro naaka-payi ikaratzi iyosiitakiri pairani Pawa kinkithata-kotairini. Tima añaaji Jesús, notsipata-waari nowaajiita nirawai-jiitzi aajatzi.

† 10:30 aritaki shiityaanaki = ooryaatsiri 9

⁴² Iriitaki ontyaanka-kinari nonkaman-tayitajiri maaroni atziri, nonkantiri: 'Iriitaki Jesús iwakiri Pawa mishakowintairini maaroni añaayita-tsiri, aajatzi ikaratzi kamayitain-tsiri.'

⁴³ Iriitaki yoka Jesús ikinkithata-kotzi-takari pairani Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki: 'Inkarati awintaa-jyaarini, aritaki impyaakota-jiniri yantayi-witakaro kaari-pirori.' " §

⁴⁴ Ikinkitha-minthaitzi Pedro, omapoka-sitaka isaika-siritan-tapaakari Tasorinkantsi ikaratzi kimisanta-kiriri ikinkithatzi.

⁴⁵ Okiryantzi ikantajiitanaka ikaratzi itsipatakari Pedro iñaakiro isaika-siritan-tapaakari Tasorinkantsi kaari ishininkatyaa, okimiwaitakaro isako-pirotai-tatyii-nirimi, *

⁴⁶ ikimatha-yitakiri iñaawai-yitanakiro pasinita-tsiri ñaantsi, ikimosiriwinta-nakiri Pawa.

⁴⁷ Ikantanakiri Pedro ikarajiitzi: "¿Kantatsima anthañaa-pithatyaari ikiwaatyaa yokaiti atziri isiyanjai arokaiti isaika-siritan-tatai Tasorinkantsi?"

⁴⁸ Ari ityaankakiri ikiwaataitiri yokapayi okantakaaro yasiyitaari Jesús Saipatzii-totaari. Oshiki ikanta-kanta-witakari ikaratzi ikinkithata-kairi Pedro, ikantzi: "Airo pijatzita, pisaiki-mowaitanakina."

11

Ikamanta-pajiriri Pedro kimisantzinkari-payi Aapatyaawiniki

¹ Tima kimaki pasini Tyaantaariiti aajatzi pasini iyikiiti nampitarori iipatsitiki Judá-iti, ikantaitzi: "Ikimisantajiro Iñaani Pawa kaari ashininkayita."

² Ikanta yariiwitaja Pedro Aapatyaawiniki, oshiki iñaanawinthata-wajiri Judá-iti ikaratzi kimisanta-tsiri. *

³ Ikantawajiri: "¿Paitama pariitan-tariri kaari ashininkata, pakyoo-yitakiri?" †

⁴ Ari yitanakaro Pedro ikamantziri tsika okanta opoñaantari. Ikan-tanakiri:

⁵ "Okanta aparoni kitaitiri anta nampitsiki Owaniinkaarini nosaiki namani, ari noñaawyatakari. Noñaaki kimiwitarori antaroiti manthakintsi-masi, ithatotai-takiro onanpinakipayi, okina-paakiro inkitiki iwayiitai-takiro irojatzitzi tsika nosaikaki naaka.

⁶ Ari namina-pirota-nakiro, noñaaki oshiki nasiyita-chari ipiraitari, antami-wiri-payi, ikaratzi konthaa-yitatsiri kipatsiki, aajatzi siwankiripayi.

⁷ Nokimatzi ñaanata-kinari, ikantana: 'Pedro, piwamairi yokapayi, piyaari.'

⁸ Nokantzi naka: 'Airo Pinkathari, tima ti onkanti kapichini namonkoitiri naaka yokapayi ipinkaitsiri inayitzi.'

⁹ Ari yapiitai-tanakina, ikantaitana: 'Ikaratzi noitintajiri naaka, airo pipaita-siwaitari awiroka 'Ipinkaitani.'

¹⁰ Mawa apiitaka noñaakiri. Ari iwajinokai-tairo inkitiki okaratzi noñaakiri.

§ 10:43 Wairontsi * 10:45 oyaatakiriri Pedro = Totamisitaaniri * 11:2 Judá-iti = Totamisitaaniri † 11:3 kaari ashininkata = kaari totamisitaaniri

11 Irojatzí yariitan-tapaakari mawa atziri amina-minatanari, ipoñaakaro Cesarea-ki.

12 Ari iñaana-sirita-nakina Tasorinkantsi, ikantana: ‘Piyaata-nakiri yokaiti, airo pikiso-siri-waitanaki.’ Irootaki nomatakiri. Yoka 6 iyikiiti notsipata-nakari. Iriitaki nokaratakiri nokyaa-wankotakiri aparoni atziri kaari ashininkata.

13 Ikamanta-wakina, ikantana: ‘Chapinki, noñaaki Maninkari ikatziya-paaka nowankoki, ikantakina: “Pintyaanti jatatsini nampit-siki Owaniinkaarini iriitaki amirini Simón, ipaitai-tziri aajatzi Pedro.

14 Iriitaki kamanti-mironi tsika pinkantyyaa pawisakotan-tajyaari, pintsipata-jyaari ikaratzi pishininka-payi awiroka.” ’

15 Ikanta nokinkitha-waita-kaapaakiri, ari omapoka-sitakari isaika-siritan-tapaakari Tasorinkantsi irirori-payi, iroowaitaki isaika-siritan-takairi pairani aroka-payi.

16 Ari nokinkithasirita-nakiro ikantakiri pairani Awinkathariti: ‘Omapiro Juan ikiwaatantaro nijaa, iro kantacha ari piñaayitakiro awirokaiti isaika-siritan-tyaami Tasorinkantsi kimiwaitakami ikiwaatan-taityaa-mirimi.’

17 Tima iriitaki Pawa nisironkata-kariri aajatzi irirori-payi ikim-itaakai aroka-payi akimisantajiri Pinkathari Jesús Saipatzii-totaari. ¿Paitama nonintan-tyaari naaka nomaimanitiri Pawa?”

18 Ikanta ikimajiiitaki iyikiiti nampitarori Aapatyyaawiniki, tikatsi inkanta-jiitanaki. Ipanthawinta-nakiri Pawa, ikantajiiitzi: “¡Ariwí! ¡Nisironkatairi Pawa kaari ashininkata! ¡Kantatsi iwashaantairo irirori yantayitziro kaari-pirori, yaña-siri-yitajita irirori!”

Kimisanta-tsiri Antioquía-ki

19 Tima iwamaitakiri Esteban, ari yitaita-nakaro imaimanitaitziri kimisantzin-kariiti. Irootaki isiyan-tanakari aparoni-payi kimisantzinkari anta Fenicia-ki, Chipre-ki aajatzi Antioquía-ki. Ap-atziro ikinkithata-kairi ikaratzi ishininkata-wakaa Judá-iti tsika okanta-kota Kamiithari Ñaantsi. Ti ininti inkinkithata-kairi kaari ishininkatyaa.

20 Iro kantacha ari yariijiitaka Antioquía-ki kimisantzinkari-payi poñaachari Chipre-ki aajatzi Cirene-ki. Ikinkithata-kaapaakiri kaari ishininkatyaa, ikamantakiri Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús, Awinkathariti.

21 Okantakaakari isintsinka Awinkathariti yokapayi, iwashaanta-kaakiri pasini-satzi atziri yamitasi-yitakari. Oshiki kimisanta-nakiriri Awinkathariti.

22 Kimajiiitaki kimisantzin-kariiti Aapatyyaawiniki okaratzi awisatsiri Antioquía-ki, ityaankakiri Bernabé iñaakitiri.

23 Ikanta yariitaka Bernabé, iñaapaakiri ikaratzi inisironkatairi Pawa, antaroiti ikiimo-sirita-paaki. Iyomitaa-paakiri maaroni yoisokiro-siritan-tyaariri Awinkathariti.

24 Tima nisironkatan-tatsiiri inatzii Bernabé, yawintaa-siritari Awinkathariti, isaika-siritantari Tasorinkantsi. Irootaki ishiki-pirotan-tanakari kimisanta-najiriri Awinkathariti.

25 Ikanta yawisanaki Bernabé, jataki Tarso-ki iñiiri Saulo.

²⁶ Iñaapajiri Saulo anta, yamajiri Antioquía-ki. Ari isaikimowaitakiri ikimisanta-kaani-payi aparoni osarintsi, iyomitaa-yitaki os-hiki atziri. Ari itanakaro Antioquía-ki ipaitai-tziri kimisantzinkari-payi “Saipatziiito-wiri.”

²⁷ Okanta aparoni kitaitiri, arijiitaka Antioquía-ki Kamantan-tzinkari-payi ipoñaakaro Aapatyaawiniki.

²⁸ Ikanta aparoni Kamantan-tzinkari paitachari Agabo, ikatziyanaka yapatojiita, ikantanaki: “Ari iñiitaki antaroiti tashitsi maaroni nampit-siki.” Tasorinkantsi ñaana-sirita-kiriri iyotanta-karori. Irootaki iñiitakiri ipinkathari-wintantari Claudio.

²⁹ Irootaki ikinkithasiritan-tanakari Antioquía-satzi inisironkatyaari iyikiiti saikatsiri iipatsitiki Judá-iti intyaantiniri okaratzi inintakairiri aparoni-payi.

³⁰ Irootaki yantajiiitakiri, yaminai-takiri Bernabé aajatzi Saulo iriitaki aminakaan-tironi. Ityaanka-kiniri antari-kona-payi anta inampiitiki Judá-iti.

12

Iwamaitakiri Jacobo, yasita-koitakiri Pedro

¹ Ikanta pinkathari Herodes ipatzima-winthatakiri kimisantzinkari-payi.

² Ikantakaantaki iwisaitiri Jacobo, iririntzi Juan.

³ Ikanta iñaakiro Herodes kamiitha onimotakiri Judá-iti, yaakaan-takiri Pedro. Ari awisayitakiri iroka-payi yoimosirinkai-tziro iwanta-piintajii-tantarori yatantaitari kaari ikonowaitzi siñakaironi.

⁴ Ikanta yasita-kota-kaantakiri Pedro, iwaki ikaratzi 16 owayiri aamaako-wintyaarini. Ikinkithasiri-witaka Herodes iñaakairimi atziri-payi onthonkakyaa-rika yoimoshirinkaitaro kitaitiri Anankoryaantsi.*

⁵ Isaika-minthaitzi Pedro tsika yasita-koitakiri, ikamaitakaro kimisantzinkari-payi yamana-kotziri Pedro inisironkatairi Pawa.

Imisitowai-tajiri Pedro

⁶ Okanta omonkaratzi-mata-paaka yaantyaariri Herodes yoka Pedro iñaakiri atziri-payi. Ikanta imayira Pedro tsitiniri isatikakiri apiti owayiri, yoosotai-tantakari apiti asirotha. Saikajiiatzi pasini owayiri ikyaa-piintaitzi yaamaako-wintari.

⁷ Ari imapokaka ipokaki Imaninkariti Awinkathariti, kitaiti-saanti ikantakaa-paakaro. Itzinka-mirikita-paakiri Pedro, iwasaakiryaaakiri, ikantziri: “¡Pintzinai!” Tima omparyaa-siwai-tanaka asirotha yoosotai-tanta-kariri irakoki.

⁸ Yapiitakiri Maninkari, ikantziri: “Piwatha-kityaa, pinkyaan-tyaari piwiri piitziiki.” Imatakiro ikantai-takiriri Pedro. Aikiro ikantatzii Maninkari: “Piwiwiryaa-kotyaa, thami ajatai.”

⁹ Sitowanaki Pedro iyaatanakiri Maninkari, ti iyoti iriipiro-rika okaratzi iñiiri, osiyawaitakaro iñaawiyata-tyiiaami.

* 12:4 16 owayiriiti = ikaratzi 4 owayiri inasiyitakari ipiyotakiri

10 Ikanta yawisanakiri aparoni aamaako-wintariri, yawisanakiri pasini. Yariita-paakaro asirotatsiri asitako-rontsi, asitaryaa-siwaitanaka. Sitowa-jiitanaki. Ikanta yanijiitanaki, irootaintsi ishonka-nakyaami, ari yookanjiri Maninkari, apaniro yaniitanaji.

11 Ari ikinkithasirita-nakari Pedro, ikantanaki: “Ari noyotziri omapirota-tziiri Pawa ityaankakiri Imaninkariti yookakaa-wintajina imaimanitinami Herodes, aajatzi Judá-iti.”

12 Jatanaki Pedro owankoki María, iriniro Juan, ipaitai-tziri aajatzi Marcos, ari yapatojiita kimisantzinkari-payi yamanajiitzi.

13 Ariitapaaka Pedro ikyaa-piintaitzi, kaimapaaki. Okanta aparoni mainaro paitachari Rode, jatanaki aminiri ipaita-rika kaimatsiri.

14 Ari oyowaantita-wajiri Pedro inatzii, antaro okimo-siritanaki, ti asitaryaa-nakiniri inkyaan-tapaa-kyaari, apatziro opiyanaka inthom-pointa okamanta-paaki, okantzi: “Pedro inatzii kaimatsiri.”

15 Ikantai-tziro mainaro: “¡Ti pisinki-wintyaa!” Iro kantacha aikiro osintsitatzii mainaro, okantzi: “Omapirotatyaa.” Ikantajiitzi irirori: “Aamasityaa Maninkari inatzii, kaari Pedro.”

16 Aikiro isintsitatzii Pedro ikaimi. Ikanta yasitaryaaaitakiniri, iñaatziiri Pedro inatzii, tima okiryantzi ikantawinta-waari.

17 Ari iwaanka-nakiro irako Pedro imairitan-taityaari. Ikinkithata-kota-nakiro tsika ikanta Pawa imisitowan-taariri. Aikiro ikantana-kitzii Pedro: “Pinkamantiri Jacobo aajatzi pasini iyikiiti.” Ari isitowanaji, jatanaki pasiniki nampitsi.

18 Okanta okitaitita-manaki, oshiki okantzi-mojiitakari aamaako-winta-witariri, tima ti iyojiiti tsika ikinaki Pedro.

19 Ikantakaantaki Herodes yamina-minaitiri, iro kantacha ti iñiitajiri. Irootaki yookoitan-tanakariri aamaako-winta-witariri, ityaankaki owiirini. Ikanta apaata, sitowaji Herodes inampiitiki Judá-iti, jataki inampita-paintyaaro Cesarea-ki.

Ikamantakari Herodes

20 Ari ikantana-kityaa Herodes imaimanitziri nampitarori Mapiniki aajatzi Simaaki. Irootaki ijajiitan-takari iñiiri Blasto, inampiri Herodes, inintzi yaapatyaa-yaari, tima ari iyomparita-piinta-jiita. Ikanta yoka Blasto iwinthata-kaakari Herodes yaakamiithata-wakiri.

21 Monkarata-paaka kitaitiri ikaimakaan-takiri Herodes inkinkitha-waita-kairi. Ipasika-nakaro owaniinkaro iithaari ikinkitha-waitanta-piintari, thointa-paaka isaika-mintoki yapatojiitaka, ikinkitha-waitanaki.

22 Ari ikaima-kotziri atziri-payi, ikantzi: “¡Jiirinta ñaawaitain-tsiri, Pawa inatzii, kaari atziri!”

23 Ti onkantzi-mowaityaari Herodes ikimita-kaantai-takari Pawa, ikimosiriwin-taitakiri. Irootaki omapoka-sitan-tanakari imantsiyaakiri Imaninkariti Pawa, kiniwaitanaki, kamaki.

24 Iro kantacha, aikiro ojata-kota-nakitzii iñaani Pawa, aikiro ishiki-pirota-nakitzii kimisantzin-kariiti.

25 Ikanta Bernabé aajatzi Saulo imonkaratakiro ityaankan-taitakariri Aapatyaawiniki, piyajiitaja Antioquia-ki, ari itsipatajari Juan ipaitai-tziri aajatzi Marcos.

13

Yitanakaro ikinkithata-kaantzi Bernabé aajatzi Saulo

¹ Tzimatsi kamantan-tzinkari-payi anta Antioquía-ki tsika yapatota-piinta-jiita kimisantzinkari-payi, tzimatsi aajatzi yomitaantsinkariipayi. Yoka ikarajitzi: Bernabé, Simón ipaitai-tziri aajatzi Kisaakiri, Lucio Cirene-satzi, Manaén itsipa-minthatani pairani Herodes imainarita-paaki, aajatzi Saulo. *

² Okanta yapato-winta-jiitari Awinkathariti, itziwinta-jiitari, iñaanasiritakiri Tasorinkantsi, ikantakiri: “Piyosiitinari Bernabé aajatzi Saulo, iriitaki naminakiri nantawaita-kayiri.””

³ Ikanta ithonkairo yamanajitzi aajatzi itziwinta-jiita, iwasi-patziitoyitan-takari irako yokapayi, ityaanka-jiitakiri.

Ikinkitha-jiitzi Tyaankaariiti Chipre-ki

⁴ Ikanta ityaantani Tasorinkantsi, jaitijiitanaki Seleucia-ki, ari itijiitanaka ijatiro Chipre-ki.

⁵ Aatako-jiita-paaki Salamina-ki. Yitapaakaro ikinkithata-paakiro iñaani Pawa tsika yapatota-piinta-jiita Judá-iti. Arira ijatzita-nakari aajatzi Juan yamitako-waitiri.

⁶ Ikanta yaathaki-ryaanakiro ojinta-thakitzi othampisi, ariijiitaka nampitsiki Pafos. Ari iñaapaakiri paitachari Barjesús, iriitaki antyawiyari Judá-iti, amatawiri kamantan-tzinkari inatzii.

⁷ Yoka antyawiyari yaapatyaani inatzii pinkathari Sergio Paulo. Yotaniri inatzii yoka pinkathari. Ikaimakaan-takiri Bernabé aajatzi Saulo, tima ininta-pirotatzii inkimiro iñaani Pawa.

⁸ Iro kantacha yoka antyawiyari Barjesús paitachari aajatzi iñaaniki wirakocha Elimas, oshiki itzika-tzikatakiri pinkathari airo ikimisantantaro iñaani Pawa.

⁹ Ikanta Saulo, ipaitai-tziri aajatzi Pablo, ikantakaa-nakari Tasorinkantsi, yamina-nakiri antyawiyari,

¹⁰ ikantanakiri: “¡Thaiwaar! ¡Kaari-pirori! Itomi kamaari pinatzii. Pimanintakiro kamiithari. ¿Airoma piwashaantairo pitzika-tzika-yitziro okaratzi tampatzikatzi-motziriri Nowinkathariti?”

¹¹ Iroñaaka iwasankitaimi Pawa, kamaraaki pinkantajyaa, airo paminawaitaji.” Apatha-kiro ikantanaka, ti yokichaatanaji. Yamina-mina-waitzi akathatairini.

¹² Ikanta iñaakiro pinkathari awishi-mota-kiriri antyawiyari, okiryantzi ikanta irirori ikimiro ikamantan-taitziro tsika ikanta-kota Awinkathariti Jesús, ikimisanta-pirotanaki irirori.

Ariitaka Pablo aajatzi Bernabé Antioquía-ki saikatsiri anta Pisidia-ki

¹³ Ikanta yawisanaji Pablo nampitsiki Pafos itsipayitakari ikarajitzi, ititanaka ijatiro Perge-ki saikatsiri anta Panfilia-ki. Iriima Juan, ti iyaatanajiri, piyanaka irirori Aapatyaawiniki.

¹⁴ Ikanta Pablo aajatzi pasini-payi aikiro yaniijiitatzii irojatzi yariitan-tajiitakari Antioquía-ki anta Pisidia-ki. Okanta kitaitiri imakoryaan-taitari, ikyaajitaki yapatota-piinta Judá-iti, saikajitapaaki.

¹⁵ Ikanta ithonkai-takiro iñaanai-tziro isankinari Kamantan-tzinkari-payi aajatzi Ikantakaan-taitani, ikantaki jiwatakaan-tatsiri

* 13:1 Herodes = pinkatha-ritatsiri pairani Tapowiniki

yapatota-piinta-jiita: “¡Iyikiiti! ¿Tzimatsima pinkantiri awiroka-payi intharowintan-tyaari ashininka-payi?”

¹⁶ Ari ikatziyanaka Pablo, itzinaa-wakotanaka imairitan-taityaari, ikantanaki: “¡Pinkimi noshininká! ¡Israel-iiti! ¡Ikaratzi pinkathatairiri Pawa!

¹⁷ Iriitakira Pawa oyoshiita-kiriri pairani awaisatzitini, Israel-iiti. Ishikyaakiri isaikan-tawitakari Apitantoniki. Oshiki impira-waitaitakari anta, iro kantacha Pawa iñaakan-takiro itasorinka, yookakaa-wintajiri.

¹⁸ Osamani ikina-kina-waitaki otzisi-masiki okaratzi 40 osarintsi. Iro kantacha inisironkata-piintakari Pawa anta.

¹⁹ Okanta apaata, yapirotakiri Pawa ikaratzi 7 shininkata-wakaa-chari anta Owintiniki. Irootaki yasita-kaajariri awai-satzitini iroka kipatsi.

²⁰ Tima okaratzi nokinkithata-kimiri awisaki okaratzi 450 osarintsi osamanitaki. Ari ityaankakiri Pawa jwayitairini awaisatzitini. Aikiro ijatakaa-tziro Pawa ityaankaki jiwari-payi irojatz iwiraanta-paakarori Kamantan-tzinkari Samuel.

²¹ Iro kantacha ikowa-kota-jiitakiri Pawa intzimi iwinkathariti-pirotityaari. Irootaki yaminan-takariri Pawa ashininkani Saúl, itomi Cis, ishininka Benjamín-iiti. Iriitaki pinkathari-winta-kiriri okaratzi 40 osarintsi.

²² Ikanta apaata Pawa ti ipinkathatakajiiri Saúl, impoyiitaari ipinkatha-ritakaajiri David. Tima iriitaki David ikinkithata-kotakiri pairani Pawa, ikantzi:

Noñaakiri David itomi Isaí, inimotakina, Iriitaki matironi yantiro nonintziri naaka.

²³ Tzimatsi ikasiya-kaakairi pairani Pawa intyaantajairi incharin-ityaari pinkatharini David, iriitaki wawisaa-koyitaini arokaiti Israel-iiti. Tima yoka incharinityaari David iriitaki Jesús.

²⁴ Tikira impokiita Jesús, ikinkithata-kotzi-takari Kamantan-tzinkari Juan, ikantaki: ‘¡Israel-iiti! Ontzimatyii pimpiya-siri-yitaji, pikiwaa-winta-jyaari Pawa.’

²⁵ Tima kapichita-paaki iwamaitan-tyaariri pairani Juan, ikantanaki: ‘Ti naaka yoka Saipatzii-totaari ikasiya-kaakimiri pairani Pawa. Awotsikitaki impoki, nopinkatha-pirotzitari naaka, ti onkantaa-janti inkimita-kaantyaana impiratani naantyaan-niriri ikyaantyarini iitzi.’

²⁶ ¡Iyikiiti! ¡Ishininkaiti Abraham! ¡Maaroni awirokaiti pasin-satzi pinkathata-jiriri Pawa! Maaroni aroka-payi ityaantakairo iroka Ñaantsi awisakotan-tajyaari.

²⁷ Ikaratzi nampitarori Aapatyaawiniki aajatzi jiwari-payi, ti iyojiitawakiri Jesús. Maaroni kitaitiri imakoryaan-taitari iñaanawitapiintakaro tsika isankinata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari, iro kantacha ti iyota-kotiro sankinarintsi iriitwataka ikinkithata-koitziri Jesús. Iriitaki amishakowinta-kiriri iwamaitiri Jesús, ti iyotzimaityaa, imonkarata-kaatyaro okaratzi ikamantan-takiri pairani Kamantan-tzinkari-payi.

²⁸ Ipoña ikowa-kotakiri Pilato iwamaakaantiri Jesús, okantawitaka tikatsi inkinakaa-sita-paintyaa irirori.

²⁹ Ikanta imonkarata-kaayitakaro isankinata-koita-kiriri pairani, iwatzikaryaa-kotairi Jesús tsika ipaikakoi-takiri, yaitanakiri ikitaitziri.

³⁰ Iro kantacha Pawa iwañaajiri.

³¹ Ari yitanakaro Jesús iñaaka-panaatari ikaratzi tsipata-kariri pairani ipoñaan-takari Tapowiniki irojatzi Aapatyaawiniki. Oshiki okaratzi kitaitiri iñaaka-panaatari. Iriitaki kinkithata-koyitairiri iroñaaka tsika-rika-payi tsika isaikayitzi atziri.

³² Irijatzi nokinkithata-kotzimiri iroñaaka awiroka-payi, nokinkithata-tziimiro Kamiithari Ñaantsi tsika okanta-kota ikasiya-kaakiriri pairani Pawa awaisatzitini.

³³ Tima imonkaratakiro Pawa okaratzi ikasiya-kaantziri, tima iwañaajiri Jesús. Mataka okaratzi isankinata-koita-kiriri Panthaantsiki apitita-tsiri, ikantaitzi:

Notomi nowimi awiroka.
Naaka pirintanaja iroñaaka.

³⁴ Aritaki ikamantzi-tantaka Pawa iwañaajiri Jesús, ti ininti ositziti iwatha tsika ikitaitakiri. Iroka ikantaki:

Tima awiroka ñiironi okaratzi nokasiya-kaakiriri David.

³⁵ Tzimatsi pasini Panthaantsi ikantaitaki:

Airo pisinitziri ositziti iwatha Pitasorintsiti.

³⁶ Omapiro, kaari David inkinkithata-koiti aka, tima yañaakaa-paintziri Pawa, ipoñaan imakoryaaki, itsipataari iwaisatzitini ikitayitaja, ari ositzi-tajiri iwatha.

³⁷ Iriima kanta-kota-chari aka, iwañaajiri Pawa, ti ositziti iwatha irirori.

³⁸ Iyikiiti, ontzimatyii piyojiitaji awiroka-payi, nokinkithata-kota-tziiri Jesús, iriitaki matairori ipyaakota-jimiro pantayi-witakaro kaari-pirori.

³⁹ Ikaratzi kaari awamiitha-siriti Ikantakaantani awaisatzitini Moisés, aritaki impyaakotakajiri Jesús aririka inkimisanta-najiri irirori.

⁴⁰ Paamawintajyaa awiroka-payi, patsipitaro = kari owasankitaantsi isankinata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki:

⁴¹ Pithain-kawaitakiri awiroka-payi Pawa,

okiryantzi pinkanta-paintyaa iroñaaka, irojatzi pimpyaan-takyaari.

Tima omapiro onkowiinkati apaata ompaityaa nantzi-mota-jimiri,

Airotzimaita pikimisantziro, intzima-witakyaa kamanti-mironi.”

⁴² Ikanta isitowanaji yapatota-piintaita yoka Pablo itsipatakari ikarajitzi, oshiki atziri kantawa-jiriri: “Pimpiyaji pasiniki kitaitiri imakoryaan-taitari, papiitiro pinkinkithata-kayinaro iroka ñaantsi.”

⁴³ Iyaajiita-nakiri oshiki Judá-iti aajatzi kaari ishininkatyaa kimisanta-witarori iyomitaa-tziri Judá-iti, ikimisanta-jiitanaki irirori. Iriitaki iyomitaitziri Pablo aajatzi Bernabé, ikantziri: “Poisokirotiro ikaminthaa-yitajimi Pawa.”

⁴⁴ Okanta pasini kitaitiri imakoryaan-taitari, ipiyojiitaka oshiki atziri inkimisantiro iñaani Pawa inkamantantiri Pablo aajatzi Bernabé.

⁴⁵ Iro kantacha iñaakiri Judá-iti ipiyojiita-paaka atziri-payi, ikisa-siri-jiitanaka. Ari yitanakaro imaimani-waita-nakiri Pablo, ithainki-mawaita-nakiri.

⁴⁶ Tikatsi intharowan-tanakyaa Pablo aajatzi Bernabé, ikantanakiri: “Iroowitaka kamiithatatsiri nitawakyaami awiroka-payi nonkaman-timiro iñaani Pawa, tima Judá-iti pinayi-tziita. Irooma pimaninta-jiitakiro, airo piñiuro yañaan-sirita-kaitaimi. Irootaki nonkinkithata-kaantyaariri iroñaaka kaari ashininkata.

47 Tima irootaki ininta-kayinari Pawa, ikantakina: Awiroka nowaki pinkitainkata-koyitairi kaari pishininkata, Pinkinkithata-kaajiri tsika okanta-kota awisakotaantsi. Pinthotyaajiro maaroni kipatsiki.”

48 Ikanta ikimajiitawaki kaari ishininkayita, antaro ikimo-siri-jiitanaki, ikantanaki: “Oshiki okamiitha-tataitzi iñaani Pawa.” Tima inthonkaka ikimisanta-jiitaki ikaratzi iyosiitai-takiri yañaa-siri-yitaji.

49 Tima ithonkaa ikinkithata-kota-nakiro iñaani Pawa maaroni nampitsi okaratzi tzimatsiri anta.

50 Iro kantacha tzimatsi Judá-iti yomitaa-naakirori pinkathataaro kooya-payi tsipata-piintariri Judá-iti yapatojiita, ari ikimitaakiri iriipirori-payi jiwatakaan-tatsiri nampitsiki, iwinthata-kaakari imaimanitiri Pablo aajatzi Bernabé, yoimisitowiri isaikapaaki inampiki.

51 Irootaki itikanta-naarori iipatsi-tiki Pablo aajatzi Bernabé iyotantai-tyaari ti inkimisantaitiri Pawa. Awisanaki anta Iconio-ki.

52 Tima antaaro ikimo-siri-jiitaki kimisantzin-kariiti sakanain-tsiri, tima omapiro isaika-siri-yitan-tanakari irirori Tasorinkantsi.

14

Pablo aajatzi Bernabé ijataki Iconio-ki

1 Ikanta yariitaka Pablo aajatzi Bernabé anta Iconio-ki, ikyaajiitaki yapatota-piinta-jiita Judá-iti. Ikinkithata-kaapaakiri atziri-payi tsika ikanta-kota Jesús. Tima oshiki Judá-iti aajatzi pasini-satzi atziri kimisanta-naintsiri.

2 Iro kantacha tzimatsi Judá-iti kaari kimisanta-tsini, iyomitaa-naakiri kaari ishininkatyaa inkatsimatan-tyaari. Iriitaki maimanitaririri kimisantzinkari-payi.

3 Irootaki isaikan-tanakari osamani yoka Pablo aajatzi Bernabé anta Iconio-ki. Tima omapiro yawintaa-nakari Pawa. Ikinkithata-kaanakiri atziri-payi tsika okanta-kota itakotanta Pawa. Iriitaki Awinkathariti matakairiri itasonka-wintantari, irootaki iyotantyaari atziri-payi omapirotoyaa okaratzi ikinkithata-kotziri.

4 Iro kantacha imaimanita-wakaanaka ikaratzi nampitarori anta. Tzimatsi aapatyaa-nakariri Judá-iti, pasini yaapatyaa-nakari Tyaankaari-iti.

5 Ikanta Judá-iti itsipayitakariri kaari ishininkatyaa, ikinkitha-waita-kaakiri jiwari-payi iwasankitairi Pablo aajatzi Bernabé irojatzi ishimiyaan-takyaariri.

6 Iro kantacha yotaki irirori-payi, siyaka ikinajiitaki Listra-ki irojatzi Derbe-ki, irootaki nampitsi saikayita-tsiri Licaonia-ki. Tima ithonka yaniitakiro okaratzi tzimatsiri nampitsi anta.

7 Ari ikamantan-takirori Kamiithari Ñaantsi anta.

Ishimia-waitai-takiri Pablo Listra-ki

8 Okanta anta Listra-ki tzimatsi aparoni atziri ti yaniita-niti. Yasi iwiro ikiso-porokitzi owakira itzimapaaki. Ari isaikaki yoka atziri,

9 ikimisantziri Pablo. Ikanta yaminapaakiri Pablo, iyotanaki yawintaa-sirita-taari yoka atziri aritaki yisita-kota-kaajiri.

10 Ari iñawaitanaki, ikantziri: “¡Pinkatziyi, paniitaji!” Apatha-kiro imitaanaka yoka atziri, katziyanaka, aniitanaji.

¹¹ Ikanta iñaayitakiro Licaonia-satzi yantakiri Pablo, ikaimajiitanaki iñaaniki, ikantajiitzi: “¡Yayiitzi-motakai pawa isiyakari atziríwí!”

¹² Ikimita-kaanakari Bernabé iriitakimi iwawa-niroti ipaitai-tziri “Júpiter,” iriima Pablo ikimita-kaanakari iriitakimi iwawa-niroti ipaitai-tziri “Mercurio,” tima iriitaki Pablo ñaawaitatsi ikinkithatzira.

¹³ Ikanta yantyawiyariti Júpiter, saikatsiri iyarapapankoti okyaa-piintzi awotsi nampitsiki, yamaki ipira-payi aajatzi incha-tyaakipayi. Itsipatakari pasini-payi atziri inintajiitzi iwamairi ipira-payi, impomitiniri impinkathatiri Tyaankaariiti. *

¹⁴ Ikanta iyotaki Bernabé aajatzi Pablo okaratzi ikinkithasiritari, imankaryaa-nakiro iithaari iyotantyaari atziri-payi okowiinkatzi inintziri yantiri. Ari isatikan-tanakari atziri-payi, ñawaitanaki,

¹⁵ ikantzi: “¿Paitama pantantyaarori iroka? Atziri nonatzii naaka, ari nosiyami awiroka-payi. Airo pantasi-waitaro pinintziri, pinkimisantairi Pawa Añaanita-tsiri. Tima iriitaki owitsika-kirori inkiti, kipatsi, inkaari, aajatzi okaratzi tzimanta-yitarori.

¹⁶ Irijatzi sinita-kiriri pairani piwaisatziitini yantayitiro iniwitasiyitari irirori-piyari.

¹⁷ Iro kantacha ti imanapithatyaari tsika ikantawaita irirori. Tima iriitaki Pawa nisironkata-piinta-kairi aroka, iwaryiuro inkani onkithotan-tyaari awankiri-payi, iriitaki opayitairori maaroni awayitari, ari okanta akimo-siritantari.”

¹⁸ Okantawitaka ikantayi-witakari atziri-payi iroka, oshiki opomirintsitaka iwashaanta-kaantyaariri iwamainiri ipira-payi impomitiniri.

¹⁹ Ari yariijiita-paaka Judá-iti ipoñaayitaka Antioquía-ki aajatzi Iconio-ki. Iyomitaa-yita-paakiri atziri imaimanitiri Pablo. Irootaki ishinyaan-takariri. Inosika-nakiri yookakiri othapiki nampitsi, isiyakaantzi iwamaakiri.

²⁰ Ikanta yapatowinta-paakari iyomitaani-payi Pablo, ari ipiriinta-naari aajatzi ipiyanaja nampitsiki. Ikanta okitaitita-manaki jataki Derbe-ki itsipata-naari Bernabé.

²¹ Ari ikamantan-tapajiro Kamiithari Ñaantsi anta Derbe-ki, ikimisanta-kaaki oshiki atziri. Ipoña ipiyaaro Listra-ki, Iconio-ki irojatzi Antioquía-ki.

²² Ari yariita-naariri ikaratzi ikimisanta-kaakiri, iyomitaa-naajiri kisokiro iwajiri Jesús, yawintyaari. Ikantanajiri aajatzi: “Ontzimatyii añiuro oshiki ankimaatsi-waityaari ankyaan-tajyaari tsika ipinkathari-wintantaji Pawa.”

²³ Tima yaminaki inkarati jiwayita-tsini tsika yapatoyita-piinta, iriitaki jiwayitairini ikaratzi kimisanta-najiriri Jesús. Ikanta yamanakoyitanajiri yokapayi jiwari-payi, itziwinta-yitakari, ikowa-kotakiri Pawa, ikantzi: “Nowinkathariti, paamaako-winta-jyaari yokaiti ikaratzi awinta-yitanaamiri.”

Piyaja Antioquía-ki saikatsiri Tonkaironiki

²⁴ Tima aikiro yaniitatzi Pablo aajatzi Bernabé, yawisanakiro Pisidia-ki irojatzi yariitan-takari Panfilia-ki.

²⁵ Ari ikamantan-tanakiro Kamiithari Ñaantsi anta, yitanakari nampiyitarori Perge-ki, ipoñaapaaka Atalia-ki.

* 14:13 ipira-payi = toros

²⁶ Ari ititanaja irojatzí Antioquía-ki. Tima ari iyosiitai-takiri pairani ijatantyaari inkamantantiro tsika okanta-kota ikaminthaantaji Pawa. Irootaki imonkaratakiri iroñaaka yantayitakiro.

²⁷ Ikanta yariitaja Antioquía-ki, yapatota-pajiri kimisantzinkari-payi, ikamanta-pajiri okaratzí yantakaa-yitakiriri Pawa, tsika ikanta yawintaa-kaayitaari kaari ishininkatyaa.

²⁸ Ari isaikapajiri Pablo aajatzí Bernabé itsipayita-paari ikaratzí kimisanta-naatsiri.

15

Yapatota-jiita Aapatyaawiniki

¹ Ari yariijiitaka atziri-payi anta Antioquía-ki ipoñaayitakaro iipatsitiki Judá-iti, iyomitaa-paakiri kimisantzinkari-payi, ikanta-paakiri: “Iyikiiti, airorika pimonkaratziro Ikantakaantani Moisés pinto-misitaa-nityaa, airo pawisako-siri-yitaji.”

² Ti onimotiri Pablo aajatzí Bernabé okaratzí iyomitaan-tziri ariitapain-chari, oshiki iñaana-minthatakiri yokapayi. Irootaki inintan-tanakari kimisantzinkari-payi Antioquía-satzí ijataji Pablo aajatzí Bernabé Aapatyaawiniki. Apatziro iwitsikajiro irirori-payi kantain-chari intsipatyaari Tyaankaariiti aajatzí jiwatziriri kimisantzinkari inampiki.

³ Ikanta ijajiitaji Pablo aajatzí Bernabé ikinanajiro Fenicia-ki irojatzí Ositikii-toniki. Ari ikamanta-yitanajiri Judá-iti ikaratzí kimisanta-tsiri, ikantziri: “Ikimisanta-yitaji pasini-satzí kaari ishininkatyaa.” Tima oshiki ikimo-siri-jiitanaki iyikiiti Judá-iti.

⁴ Ariijiitaja anta Aapatyaawiniki. Yaakamiithata-wajiri kimisantzinkariiti, Tyaankaariiti aajatzí jiwatziriri kimisantzinkari. Ikamanta-pajiri irirori okaratzí yantakaa-yitakariri Pawa.

⁵ Iro kantacha tzimatsi Nasitantaniri-payi kimisantaa-tsiri, ikantanaki: “Ikaratzí kimisantaa-tsiri kaari ashininkata, okowaa-pirotatyaa imonkaratairo Ikantakaantani Moisés, intomitaa-nitajyaa.”

⁶ Ari yapatojiitanaka Tyaankaariiti aajatzí jiwari-payi ikinkitha-waita-kojiitziro tsika okanta-kota iroka.

⁷ Ikanta osamanitaki ikinkitha-wajijiitaki, ari ikatziyanaka Pedro, ikantanaki: “Iyikiiti, piyojiitzi awiroka, naaka ityaankaki pairani Pawa nokinkithata-kaayitajiri Kamiithari Ñaantsi kaari ashininkata, irootaki inkimisantan-tajyaari irirori-payi.

⁸ Tima Pawa iyotzitairo okaratzí akinkithasiri-yitari, iñaakan-takiro inintziri aajatzí isaika-siritan-tajyaari Tasorinkantsi pasini-satzí kaari ashininkata ikimitaakai arokaiti.

⁹ Tima yaakamiithatajiri Pawa yokaiti ikimita-kaira aajatzí arokaiti, tikatsi imaaninti Pawa. Yoitinta-siri-yitajiri ikaratzí awintaa-siritaariri Jesús.

¹⁰ ¿Kamiithata-tsimá pinthainkiro yantakiri Pawa? ¿Opaitama pinintantari pisintsitiri kimisanta-naatsiri imonkaratiro ikantakaantaitani kaari aawyaa-jatzí arokaiti, kaari yaawyaa-jatzí aajatzí awaisatzitini?

¹¹ Tima irootaki inisironkatani Awinkathariti Jesús owawisaako-siri-yitajiri arokaiti. Ari ikantzi-yitaari aajatzí iriroriiti.”

¹² Mairi ikantajiitanaka maaroni. Ikimaitziiri aajatzi Bernabé, Pablo ikinkithata-kotziro okaratzi yantakaa-yitakiriri Pawa inampiki-payi pasini-satzi atziri kaari ishininkatyaa.

¹³ Ikanta ithonka-kiro ikamantakiri, ikantanaki Jacobo: “Iyikiiti, pinkimisanta-wakina:

¹⁴ Ikamanta-kairo Simón tsika ikanta Pawa yitanta-nakarori iyoyaay-itakiri pasini-satzi atziri inkimisantant-tajjaariri irirori-payi. *

¹⁵ Tima irootaki ikinkithata-kaakiriri Pawa pairani Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki:

¹⁶ Aririka awisayitaki iroka-payi, aritaki nompiyaji.

Nowiriintajiro iwanko David.

Nompinkatharita-kayiri incharinityaari ari inkimita-jyaari tsika ikanta irirori nopinkatha-ritakaakiri.

¹⁷ Aririka omatakyaa iroka, ari yamina-minatajina pasini-satzi atziri, inkanta-yitaina: ‘Nowinkathariti,’

Ari onkantyyaa nasiyitan-tajjaariri kaari pishininkata.

¹⁸ Ari ikantzi iñaawaitzi Awinkathariti Pawa. Tima iriitaki kasiyakaayita-kayirori iroka-payi pairani owakira itantana-karori.

¹⁹ Irootaki nonkantant-tyaari naaka, ti onkamiithati añaakai-yaari pasini-satzi kaari ashininkata ikaratzi kimisanta-yitairiri Pawa.

²⁰ Apatziro antyaankiniri sankinarintsi airo iwantari wathatsi yasitakaitariri pawaniro-payi, airo imayimpi-waitzi, airo iwakoyitaro iriraani posiniri-payi.

²¹ Tima irooyitaki iroka isankinari Moisés ikinkithata-kota-piintai-tziri tsika-rika-payi yapatota-piinta Judá-iti kitaitiriki imakoryaan-taitari. Irootaki yitanakari pairani. Irootaki iwashaantan-tyaarori iroka-payi airo okantzimo-sirita-kaantari ashininka-payi.”

²² Ikanta Tyaankaariiti aajatzi jiwari-payi, itsipayitakari kimisantzinkari-payi, ikoyaaki intyaankiri Antioquía-ki intsipatanakyaari Pablo aajatzi Bernabé. Yoka ikaratzi ikoyaakiri: Judas ipaitai-tziri Barsabás, aajatzi Silas. Iriitaki jiwatakaa-yitakiriri kimisantzinkari-payi anta.

²³ Iriiyitaki aanakironi sankinarintsi. Iroka okantzi osankinata: “Iyikiiti, naakaiti Tyaankaariiti aajatzi jiwari-payi. Nowithajjiitami awiroka kaari noshininkayita nampiyitarori Antioquía-ki, Tonkaironiki, aajatzi Cilicia-ki.

²⁴ Noyojiitaki tzimatsi poñaayita-nainchari aka, iriitaki oñaasirinka-kimiri anta, inintzi pimonkara-yitairo Ikantakaan-taitsiri, pinto-misitaa-nitajyaa. Kaarira notyaantani naaka-payi.

²⁵ Irootaki nokinkitha-waitan-takari aka, ari nokoyakiri akarajiitziiri aka, iriitaki jatatsini iñaajimi intsipatanakyaari itakokitani Pablo aajatzi Bernabé.

²⁶ Iriijitaki atsipiwinta-kariri yawintaa-naari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

²⁷ Nontyaanka-kimiri Judas aajatzi Silas. Iriitaki kamanta-paakimini maaroni anta.

²⁸ Tima ti onkamiithati noñaakaa-waityaami awirokaiti, tima ti onimotiri Tasorinkantsi aajatzi naaka-payi. Apatziro pantayita-najiro okaratzi nintachari. Iroka nokantzi:

* 15:14 Wairontsi

²⁹ Airo piwayitari wathatsi yasita-kayi-tariri pawaniro-payi. Airo piwakoyitaro iriraani posiniri. Airo pimayimpi-waitzi. Aririka pimankara-yitanakiro iroka, kamiithataki. Ari okaratzi.”

³⁰ Ikanta ijajiitanaki ikaratzi iyoyaakiri, arijiitaka Antioquia-ki. Yapatota-paakiri kimisantzinkari-payi, ipapaakiri sankinarintsi.

³¹ Ikanta ifaanata-wakiro, ikimo-siri-jiitanaki.

³² Tima Kamantan-tzinkari inatzi Judas aajatzi Silas, itharowinta-kaapaakari iyikiiti yoisokirotyaari Pawa, onimoyita-najiri.

³³ Okanta osamanitaki isaikimo-waitakiri kamiitha, ityaankajiri tsika ipofaakaro pairani.

³⁴ Iro kantacha inintaki Silas isaikanaki irirori Antioquia-ki. †

³⁵ Ari ikimitakari Pablo aajatzi Bernabé irojatzzi isaikanaki irirori Antioquia-ki, itsipatakari pasini-payi kimisantzinkari, aikiro ikamantan-tanaki-tziro ifaani Awinkathariti.

Pablo itsiparyaari Bernabé, yapiitakiro ijatzzi ikinkithatzi

³⁶ Okanta apaata, ikantairi Pablo yoka Bernabé: “Thami apiitajiro ariityaari inampiki iyikiiti tsika akamantan-takiro ifaani Awinkathariti. Aminajiri tsika ikantayita.”

³⁷ Ari inintawitaka Bernabé yaanakirimi Juan, ipaitai-tziri aajatzi Marcos.

³⁸ Iro kantacha Pablo ti onimotiri yaanajiri, tima yooka-kitziiri pairani Marcos anta Panfilia-ki, ti ithotyiro Marcos intsipatyaari tsika ikinkithata-kaanta-yitzi.

³⁹ Ari ifaana-minthata-wakaa-jiitaka. Ari itsiparyaa-wakaa-nakari. Yaanakiri Bernabé yoka Marcos, ititanaka ikinanaki Chipre-ki.

⁴⁰ Iriima Pablo, yaminakiri Silas iriitaki intsipatyaari irirori. Ikanta yamana-kota-wajiri iyikiiti, ikantzi: “Nowinkathariti, nawintaami awiroka, pinkawinthayiri yoka.” Ari ijajiitanaki.

⁴¹ Ikanta ikinanaki Tonkaironiki irojatzzi Cilicia-ki, ipintha-sirita-kaayitakari yawintyaari Jesús ikaratzi kimisanta-yitaa-tsiri.

16

Timoteo itsipatari Pablo aajatzi Silas

¹ Aikiro ijatatzii yariitanta Pablo, ithonka yariitantaka Derbeki aajatzi Litra-ki. Ari isaikiri aparoni mainari ipaita Timoteo, kimisantzinkari inatzii. Otomi Judá-iti, kimisantzinkaro onatzii aajatzi, wirakocha inatzii iriri. *

² Ikanta kimisantzinkari-payi nampitarori Litra-ki aajatzi Iconio-ki, kamiitha ikinkithata-kotakiri yoka Timoteo.

³ Irootaki inintan-tanakari Pablo intsipatyaari Timoteo tsika yariitantayita. Iro kantacha iyojiitzi maaroni Judá-iti wirakocha inatzii iriri. Irootaki yaantana-kariri Pablo intomisitaa-nitiri yoka Timoteo.

⁴ Ikanta ikinayita-nakira nampitsi-payi, ikamanta-yitanakiri kimisantzinkariiti yantayitajiro okaratzi isankinatakiri Tyaankaariiti itsipatakari jiwari-payi anta Aapatyaawiniki.

⁵ Irootaki yawintaa-pirotan-tanakariri Jesús ikaratzi kimisanta-naatsiri anta. Tima aikiro ishiki-pirotanakitzi ikaratzi kimisanta-naatsiri maaroni kitaitiri.

† 15:34 Onasiyita ifaantsi-payi * 16:1 wirakocha = griego

Imisimpyaakiri Pablo aparoni Macedonia-satzi

⁶ Ikanta Pablo isinampita-nakiro Frigia aajatzi Galacia, tima ti isinitairi Tasorinkantsi inkinkithata-kaanti anta Asia-ki.

⁷ Irojatzı yariitan-takari anta Misia-ki. Ari ikinkithasiri-witaka inkinana-kiromi Bitinia-ki, iro kantacha ti isinitiri Itasorinka Jesús ijatiro anta.

⁸ Awisanaki nampitsiki Misia, oirinka-jiita-paaka anta nampitsiki Troas.

⁹ Okanta otsitinitanaki, ari imisiwaitakiri Pablo, iñaaki aparoni Macedonia-satzi, ikantziri: "Pariityaana nonampiki, pinisinonka-yitajyaana."

¹⁰ Ikanta imisimpyii-takiri Pablo, ari nowitsika-jiitanaka nojajiiti Macedonia-ki. Tima noyojiitzi iriitaki Pawa nintatsiri nojati anta, nonkaman-tajiri Kamiithari Ñaantsi ikaratzi nampitarori anta.

Yasita-koitakiri Filipos-ki

¹¹ Ari notijiitanaja anta nampitsiki Troas, apatziro nowanakiro nojatziro Samotracia-ki. Okanta okitaitita-manaji irojatzı naata-kotan-tapaakari Owakira-winiki.

¹² Ikanta nawisanaki irojatzı nampitsiki Filipos. Tima iroka nampitsi irootaki otzinkami nampitsi Macedonia. Ari inampiyitarori wirakocha poñaayita-chari Roma-ki. Ari nosaika-waita-paakiri anta.

¹³ Okanta aparoni kitaitiri imakoryaanta-piintari Judá-iti, nojataki nijaa-thapyaaki. Nosiya-kaantzi ari yapatojiita Judá-iti yamanaji-iti. Ikanta nariita-paaka anta, saikajiita-paakina, nokinkitha-waita-kaapaakiro kooya-payi apatojiita-chari anta.

¹⁴ Tzimatsi aparoni kooya kimisanta-kinari nokinkitha-waitzi opaita Lidia. Irootaki poñaachari nampitsiki Tiatira. Ari opoki iroori opimantawaitzi manthakintsi jonkiro-masita-tsiri. Opinkathata-piintakiri iroori Pawa. Tima ikantakaakaro Awinkathariti opintha-sirityaa onkimisantiri Pablo okaratzi ikantziri.

¹⁵ Okanta ikiwaatai-takiro iroori aajatzi ikaratzi saika-wankotzirori, okantajiita-nakina: "Thami ajati nowankoki, pimayi-motina." Ari nomajiitakiri, tima oshiki apiiapiitakina iroori okantana.

¹⁶ Okanta apaata, nojajiitaki namani notsipatari Pablo, ari nomonthaakaro awotsiki aparoni mainaro impirataitani. Tima iroka mainaro yaaka-sirita-tziro piyari, irootaki iyotakaan-tarori opaita-rika awishimotziriri atziri. Ari ipinaitziriri oshiki kiriiki ompiratarori iroka mainaro.

¹⁷ Tima oyaataa-nakina iroka mainaro, okaima-tzimaita okaimakotziri atziri-payi, okantzi: "¡Yoka atziri-payi impiratani inatzii Pawa Jinoki-satzi, iriitaki kamanta-jimini pawisakotan-tajyaari!"

¹⁸ Ari okantatyaa okaimaa-waitzi maaroni kitaitiri iroka mainaro, irojatzı owatsimaan-takariri Pablo, iñaanatakiri piyari aakasirita-kirori, ikantziri: "Piyaapi-thatairo iroka mainaro, tima nawintaari Jesús Saipatzii-totaari, iriitaki matakayi-mironi." Apatha-kiro ikan-tanaka piyari ijapithata-najiro.

¹⁹ Iro kantacha yoka ompiratarori mainaro, iyotanaki airo yaantaaro oshiki kiriiki, yaanakiri Pablo aajatzi Silas isaikajiitzi jiwari-payi, tsika ipiyojiita atziri.

20 Ikantapaakiri jiwatatsiri: “Yokaiti Judá-iti iñaasirin-kakiri ashininka-payi aka anampiki.

21 Iyomitaa-sitakari okaratzí yamijiitari irirori, ti anintajiitiro arokaiti yantaitiro, tima aroka-payi isankinata-kotani pinkatharitatsiri Roma-ki.

22 Imatzita-nakaro atziri-payi asitarori inampi imaimanitakiri Pablo aajatzi Silas. Ikantzi jiwari: “Pisapoka-yitiri, pimpasa-waitiri.”

23 Ikanta itonkakiro ipasawaitziri, yaanakiri iwayiriti wirakocha yasita-kotakiri. Ikantanakiri aamaako-wintariri asita-kotaari-payi: “Paamaako-winta-pirotyaari yokapayi isiyakari.”

24 Ikanta ikimaki aamaako-wintan-taniri ikantai-tanakiri, iminkyaa-pirotakiri inthomponta, yawikitzitan-takari tinari-payi incha-kota.

25 Okanta niyaankiiti tsitiniri, amanajiitatsi, panthaa-jiitatsi Pablo itsipatakari Silas, kimajiitatsi pasini asita-kotaari-payi.

26 Ari omapoka-sitaka onikanaka, oshiwata-paakiro yasita-koitakiri. Apatha-kiro asitryaanaka asitako-rontsi, osiryaa-siwaitanaka asirotha yoosotan-taitariri asita-kotaari.

27 Ikanta isaakitanaki aamaako-wintariri asita-kotaari, iñaatziiro asitryaanaka asitako-rontsi, inosika-nakiro iwisa-minto inintzi isatayaa, isiyakaantzi siyayitaka asita-kotaari-payi.

28 Iro kantacha ikaima-kota-nakiri Pablo, ikantziri: “¡Airo piwasinonkaa-waita, ainiro nosaika-jiitzi maaroni aka!”

29 Ari ikaima-kaantaki ootamintotsi, isiya-pirotatya ikyaapaaki aamaako-wintariri asita-kotaari. Ikanta iñaapaakiri Pablo aajatzi Silas, antaro itharowan-tanakari, piyonkawaitanaka, ityirowa-sitanakari

30 Imisitowakiri Pablo aajatzi Silas, isampitakiri, ikantziri: “Pinkathari, ¿paitama nantiri naaka nawisakotan-tajyaari?”

31 Ikantajiitzi irirori: “Pinkimisantajiri Awinkathariti Jesús, aritaki pawisako-siritai awiroka, aajatzi ikaratzí saikatsiri piwankoki.”

32 Ari ikinkithata-kaanakiri tsika ikanta-kota Awinkathariti. Tima ikimajiitaki ikaratzí saikatsiri iwankoki.

33 Tima ainiro oniyaankii-titzi tsitiniri, yaanakiri Pablo aajatzi Silas pasiniki pankotsi. Ari ikiwainiri yaawyaaitakiri ipasawaitai-tziri. Ikanta ikiwaatai-takiri irirori imatzitakari ikaratzí ishininka-yitari.

34 Ari yaanakiri iwankoki, ipapaakiri iwariti. Tima kimosiri ikanta-jiitanaka ikimisantairi Pawa itsipayitakari ishininka-payi.

35 Okanta okitaitita-manaji, ityaantaki jiwari aamaako-wintariri asita-kotaari, ikantziri: “Pimisitowajiri Pablo aajatzi Silas.”

36 Ikanta aamakotan-taniri, ikantakiri Pablo: “¡Noshininká! Ikan-takina nojiwariti nomisitowajiitaimi kantacha pijataji kamiitha’

37 Iro kantacha Pablo, ikantanaki irirori: “Naaka isankinata-kotani iwinkathariti Roma-satzi. nomisitowa-yitajimi. Kantatsi pijayitaji kamiitha.” Tima ipasata-kaantakina pijiwariti tsika ipiyojiita atziri-payi, yasita-kota-kaantakina. Ti yaminawakiro tzimatsi-rika nokinakaa-sitani. ¿Ipaitama inintantari imisitowa-yitajina imanani-ini? ¡Ti noninti! Pinkantiri impokanaki irirori, iriitaki misitowajinani.”

38 Ikanta ipiyanaka aamaako-wintan-taniri, ikamanta-paakiri jiwari-payi. Ikanta ikimawaki isankinata-kotani inatzii iwinkathariti Roma-satzi, antaroiti itharowa-jiitanaki.

³⁹ Jatanaki jiwari-payi, ikantapaakiri Pablo aajatzi Silas: “Pimpyaakotajina nowasankitaa-kaantakimi.” Imisitowa-kaantajiri, ikantawajiri: “Pijayitaji, ti noninti pisaiki nonampiki.”

⁴⁰ Ikanta isitowanaji yasita-kowaitai-takiri, jataki owankoki Lidia. Ari ipokajiitzi kimisanta-naatsiri, ipintha-sirita-kaayitakari yawintaa-pirotyaari Jesús. Ikanta ithonkakiro, jaitijiitaji.

17

Imaimanita-taintaki Tesalónica-ki

¹ Aikiro ijatatzi Pablo aajatzi Silas yariitanta. Ikinayitaki nampitsiki-payi Anfpolis aajatzi Apolonia-ki irojatzii yariitan-takari Tesalónica-ki tsika yapatota-piinta-jiita Judá-iti.

² Irootaki yamita-piintakari Pablo, ikyaa-piintzi tsika yapatota-piinta Judá-iti. Tima mawa imakoryaan-taitari kitaitiri ijata-piintaki anta. Oshiki ikinkithata-kaakiri Judá-iti.

³ Yookoyitziniri Sankinarintsi-pirori tsika ikinkithata-koitziri Saipatzii-totaari inkami-motanti, aritaki yañaaji aajatzi. Ikantziri: “Yoka Jesús nokinkithata-kotzimiri, iriitaki Saipatzii-totaari.”

⁴ Tzimatsi Judá-iti kimisanta-nakirori ikamantan-tziriri Pablo, irootaki yawintaan-tanaariri Jesús, itsipayita-nakari Pablo aajatzi Silas. Ikimisanta-jiitanaki aajatzi oshiki kaari Judá-iti pinkatha-witariri Pawa. Ari okimitakari aajatzi iroopirori-payi kooya-payi. *

⁵ Iro kantacha tzimatsi pasini-payi Judá-iti kaari kimisanta-tsini, ti onimota-nakiri irirori. Yaminaki kaari-piro-siriri-payi atziri. Ityaankakiri iyomitairi atziri-payi nampitsiki imaimanitan-tyaariri Pablo aajatzi Silas. Yokapayi kaari-piro-siriri ikyaaki iwankoki Jasón inosikiri Pablo aajatzi Silas, imaimanitan-tyaariri nampitarori anta.

⁶ Tira ifiiri yamina-mina-witakari pankotsiki, inosika-nakiri Jasón itsipataa-nakiri pasini-payi kimisantzinkari, yaanakiri isaiki jiwatatsiri nampitsiki, ikantapaakiri: “¡Ariitaka iroñaaka aka anampiki ñaasirinkatan-taintsiri nampitsiki-payi.

⁷ Iriitaki Jasón omisaika-wakiriri iwankoki! Ithainka-yitziro inintakaantani awinkathariti Roma-ki, ikantajiitzi: “Tzimatsi pasini pinkathari, ipaita Jesús.”

⁸ Ikanta ikimaki maaroni atziri-payi aajatzi jiwari-payi, ti onimota-nakiri.

⁹ Iro kantacha ikowa-kotakiri Jasón impinawintyaa aajatzi pasini-payi kimisantzinkari, irootaki yapakaan-taariri.

Jataki Pablo aajatzi Silas Berea-ki

¹⁰ Okanta otsitinitanaki yokapayi kimisantzin-kariiti, ityaankajiri Pablo aajatzi Silas anta Berea-ki. Ikanta yariijiitaka anta, ikyaapaji yapatota-piinta-jiita Judá-iti.

¹¹ Tima yokaiti Judá-iti nampitarori Berea-ki, nisironkan-taniri inajiitzi ti inkimityaari Tesalónica-satzi. Kimosiri ikanta ikimisantziro Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús. yaakowinta-nakiro maaroni kitaitiri iñaanata-nakiro Sankinarintsi-pirori iñaantyaarori omapiro-rika ikamantai-tziriri.

* 17:4 kaari Judá-iti = griego

12 Tima tzimatsi oshiki Judá-iti kimisanta-najiriri Jesús. Ari ikimitzi-takari aajatzi kaari Judá-iti, sirampari-payi aajatzi kooya-payi. Tima iriipirori inayitatzii yokaiti inampiki.

13 Iro kantacha ikima-kotakiri Judá-iti nampitarori Tesalónica-ki, ikamantan-tziro Pablo Kamiithari Ñaantsi anta Berea-ki, pokaji-itanaki, iyomitaapaakiri atziri-payi imaimanitan-tyaariri Pablo.

14 Ikanta kimsantzinkari-payi anta, sintsiini ityaankajiri Pablo inkaari-thapyaaki. Iriima Silas aajatzi Timoteo irojatzzi isaikanaki irirori Berea-ki.

15 Ikanta yokapayi aanajiriri Pablo itsipata-nakari irojatzzi yariitan-takari nampitsiki Atenas. Iro kantacha Pablo ikantakiri kimsantzinkari-payi oyaatakiriri: “Aririka pimpiyaji Berea-ki, pikanta-pajiri Silas aajatzi Timoteo: ‘Ikantakaan-tzimi Pablo, sintsiini pijati.’ ”

Isaiki Pablo Nampitsiki Atenas

16 Ikanta isaiki Pablo nampitsiki Atenas iyaawitari Silas aajatzi Timoteo, antaro iwasiritanaka iñaayitziri nampitarori Atenas ipinkathawaitziri pawaniro-payi.

17 Irootaki ikinkitha-waita-kaanta-kariri Judá-iti tsika yapatota-piinta-jiita, aajatzi pasini-satzi atziri kaari ishininkatyaa pinkathatairiri Pawa. Maaroni kitaitiri ijatzzi tsika iyomparitaita, ari ikinkitha-waita-kaayitakiri atziri-payi ikaratzi iñaayitziri anta.

18 Tima iñaana-minthatakiri yotaniri-payi ikantai-tziri Kimosiri-wiri-payi, pasini ikantai-tziri Ñaako-wiri-payi. Irootaki isampita-wakaantari yokapayi, ikantzi: “¿paitama iyomitaan-tziri yoka kiñaaniri?” Ikantajiitzi pasini: “Kimitaka ikinkithata-kota-tziiri iwawa-niroti pasini-satzi atziri.” Iro ikantan-tayitari tima inkamantan-tatziro Pablo Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús, yañaantaari.

†

19 Ari yaanakiri anta tsika yapatota-piinta-jiita yotaniri-payi, ipaitaitziro “Areópago”. Isampitakiri, ikantziri: “Intsityaa pinkaman-tinaro tsika okanta-kota owakirari pikinkithata-kotziri.

20 Tima pikamantan-takiro nonampiki kaari nokima-piinta-jiitzi. Nonintzi noyojiiti opaita-rika kanta-kota-chari.”

21 (Tima yokaiti nampitarori Atenas aajatzi ariitzinkari-payi anta, oshiki iniwitakaro inkimisantiro owakirata-tsiri ñaantsi, imatzi-maityaaro irirori inkamantantiro.)

22 Ari ikatziyanaka Pablo ipiyotzi-wintai-takari, ikantanaki: “Ayompari, noñaakimi naaka tzimatsi oshiki piwawanitari pipinkathata-piintakiri.

23 Naniitakiro maaroni pinampi, noñaakiro pipomi-pirini-mintopayi. Tzimatsi aparoni pisankinatakiri, pikantzi: ‘PAWA KAARI IYOTAITZI.’ Irijatzzi nokinkithata-kotzimiri naaka yoka Pawa pipinkathatziri awiroka-payi, kaari piyojiitzi aajatzi.

24 Iriitaki yoka Pawa owitsika-kirori kipatsi aajatzi ikaratzi tzimantayitarori. Iriitaki asitarori inkiti aajatzi kipatsi. Ti isaikan-tyaaro tasorintsi-panko iwitsikani atziri-payi.

† 17:18 Kimosiri-wiri-payi = epicúreos = iyomitaan-tziro kowapirota-chari ankimo-siri-waiti; Ñaako-wiri-payi = estoicos = iyomitaantzi ontzimatyii añaako-pirota-nityaa.

²⁵ Ti inkowityaa-waiti irirori iwitsikai-tantyaa-niriri ompaityaa-rika. Iriitaki añaakairiri maaroni atziri, iriitaki owiniinkata-kaariri, ipantziro maaroni ikowityaa-niintai-tziri.

²⁶ Iriitaki owitsika-kiriri itanakarori atziri, iriitaki ishikyaa-kiriri, ithonka inampita-nakaro maaroni kipatsiki. Ikamantzi-takari Pawa tsika onkarati yañaayiti, tsika-rika-payi inampiyityaaro.

²⁷ Iro yantanta-yitakarori iroka, yamina-minai-tanta-jyaariri. Kimi-waitakami impapipampi-waita-tyiimi yamina-mina-waitziri. Aritaki iñaayitajiri. Tima ti intaina isaiki Pawa ari itsipayitai maaroni aroka-payi.

²⁸ Iriitaki añaakaa-yitairi iroñaaka, ishiwata-kaayitaji, irijatzi tzimakaa-yitairi. Irootaki ikantzi-takari pairani kinkithata-kaanta-tsiri pishininka, ikantaki: 'Omapiro, itomiyaayi Pawa anatzii.'

²⁹ Tima omaapiro yasiyitaji Pawa, ti onkamiithati isiyaari yoka osiyakaaronsi iwitsikani atziri-payi, iwitsika-yitziri ooro, kiriiki, mapi, aajatzi okaratziki ikinkithasiritari iwitsika-yitiri.

³⁰ Tima pairanitaki ipyaako-yitairi Pawa ikaratzi antasi-waita-karori iroka-payi, okantakaan-tziro ti iyojiiti okaratziki yantziri. Iro kantacha ikantairi iroñaaka Pawa maaroni nampitarori kipatsiki, ikantziri: 'Piwashaantairo kaari-pirori pamisi-yitari.'

³¹ Tima iyosiitaki Pawa aparoni atziri, iriitaki intyaankairi yaminako-yitairo okaratziki antayitakiri. Aritaki iyotaki irirori Pawa tsika-paiti imatairo. Aritaki iñaakakairi Pawa yoka atziri iwañaajiri ikamawitaka."

³² Ikanta ikimaki ikinkithata-kotakiri kaminkari yañaaji, tzimayitatsi thainkana-kiriri. Iriima pasini-payi, ikantanakiri: "Ari apiitiro apaata pinkinkithata-kotinaro iroka."

³³ Ari isitowa-pithata-nakiri Pablo yokapayi.

³⁴ Iro kantacha tzimatsi kimisanta-najiri Jesús. Iriitaki oyaatana-kiriri Pablo. Tzimatsi aparoni kooya tsipata-kariri ikaratzi kimisanta-naatsiri, opaita Dámaris. Ikimisantzitanaka Dionisio, irijatzi aparoni itsipawitari yapatota-piinta Areópago.

18

Ariitaka Pablo Corinto-ki

¹ Ikanta yawisaki Pablo isaikawita-paaka nampitsiki Atenas, jataki Corinto-ki.

² Ari iñaapaakiri aparoni ishininka Judá-iti paitachari Aquila, Ponto-satzi inatzi. Owakira yariiwaita Aquila itsipataro Priscila, iina, ipoñaakaro Italia-ki. Tima ikanta-kaanta-kitzi iwinkathariti Roma-satzi, paitachari Claudio, isitowi maaroni Judá-iti inampiki. Ari ijataki Pablo yariityaari Aquila aajatzi Priscila.

³ Iñaapaakiri ikamaitaro isitsika-yitziro tonta-masita-tsiri manthak-intsi, iwankoitari. Irootaki isaikan-tapaakari Pablo intsipatyaaari yantawaiti. Tima irootaki yantawaititari pairani Pablo.

⁴ Ari ikanta-piintatya Pablo ijatzi yapatota-piintaita kitaitiri imakoryaan-taitari, ikinkithatakaa-piintakiri Judá-iti aajatzi kaari Judá-iti, nintatsiri inkimisantairi Jesús. *

* 18:4 kaari Judá-iti = griego

⁵ Ari ipokakiri Silas itsipatakari Timoteo irojatzi Macedonia-ki. Ikanta yariijitapakani, ikinkithata-kaakiri Pablo yokapayi Judá-iti Kamiithari Naantsi, ikantziri: “Yoka Jesús, iriitaki Saipatzii-totaari.”

⁶ Iro kantacha tzimatsi Judá-iti kaari onimotiri ikisaniinta-nakiri Pablo, ikawiya-waita-nakiri. Ari itikanairo iithaari Pablo iyotantyaari iwashaantanaki-tziiri, ikantanairi: “Ariri7ka iwasankitaakimi Pawa, awiroka kanta-sityaaroni, tira naaka. Iroñaaka nomatiri kaari ashininkata nonkinkithata-kaayitairi.”

⁷ Awisanaki Pablo iwankoki aparoni atziri paitachari Justo, ipinkathata-piintakiri Pawa irirori. Yoka Justo isaika-nampitziro yapatota-piinta-jiita Judá-iti.

⁸ Ikanta Crispo jiwatatsiri yapatota-piinta Judá-iti, ikimisanta-nakiri Awinkathariti Jesús, imatanakiro aajatzi ikaratzi saikatsiri iwankoki. Ari ikimitakiro oshiki Corinto-satzi, tima ikimakiro okaratzi ikantayitakiri Pablo, ikimisantanaki, ikiwaatai-takiri.

⁹ Okanta aparoni tsitiniri iñaanatakiri Pablo Awinkathariti, imisimpyaakiri, ikantziri: “Tikatsi pintharowantya pinkaman-tairi atziri-payi iroka ñaantsi, airo pimairitzi.

¹⁰ Tima naaka tsipatyaamini, tikatsi kimaatsita-kaawaityaamini aka. Aka nampitsiki tzimatsi oshiki nasiyitari naaka.”

¹¹ Irootaki isaikan-tanakari Pablo anta Corinto-ki iyomitaan-tziro iñaani Pawa, tima awisaniintanaki aparoni osarintsi. †

¹² Tima iriitaki Galión jiwatatsiri anta antaroki kipatsi ipaitai-tziri Acaya, aripaiti yitanakaro Judá-iti imaimanitziri Pablo. Yaanakiri pinkathariki.

¹³ Ikantapaakiri: “Yoka atziri ikinakaa-sitakaro iyomitai-tziri atziri-payi impinkathatairi Pawa, ipiyathatakaro ikantakaan-taitziri.”

¹⁴ Inintzi iñaawaita-nakimi Pablo, ikantanakiri Galión yoka Judá-iti: “Iroorika pikinkithata-kotzi iwantaki yoka atziri, aritaki nonkimisan-takimi pinkantinari.

¹⁵ Iro kantacha iroorika pikanta-wakaa-wintari okaratzi piñaawai-yitziri, pipairyaa-waitziro wairontsi, iroorika pikanta-wakaa-wintari pipaita-siwaitari: ‘Ikantakaan-taitani.’ Apatziro piyojiitziro awiroka tsika pinkantiro, ti nomiraawinta-waitiro naaka.”

¹⁶ Imisitowa-kaantairi jiwari Galión maaroni.

¹⁷ Ikanta ñaawaita-tsiri jiwari yairika-nakiri Sóstenes, iriitaki jiwatakaan-tatsiri yapatota-piinta Judá-iti. Ipasawaita-nakiri. Iro kantacha Galión, ti imiraawintiro kantachari.

¹⁸ Oshiki kitaitiri isaikawaitanaji Pablo anta Corinto-ki. Ikanta iwithata-naari kimisantzinkari-payi, jataji Tonkaironiki. Iyaatanakiri Aquila aajatzi Priscila. Ikanta yariitaka Cencrea-ki, irootaki awochaati nampitsi Corinto. Ari yamiita-nakiro iisi Pablo, tima tzimatsi ikasiya-kaariri Pawa. Otijiitanaka amaatako-minto-tsiki, jataji Tonkaironiki.

¹⁹ Ikanta yariita-paaka awochaatiki Efeso, ti intsipata-paiyaari Pablo yoka Aquila aajatzi Priscila. Jataki apaniroini yapatota-piinta Judá-iti. Ari ikamanta-paakiri Judá-iti tsika ikanta-kota Jesús.

²⁰ Ikwako-witakari Judá-iti osamani isaikanaki, iro kantacha Pablo ti ininti.

† 18:11 awisaniinta-nakiro aparoni osarintsi = aparoni osarintsi aajatzi 6 kasiri.

²¹ Iwithata-naari ikarajitzi, ikantanairi: “Iriirika Pawa nintatsini, ari nompiyaji noñaajatimi. Tima onkowa-pirotatyya nariitaiya Aap-
atyaawiniki yoimosirinkaita.” Ari ititanaari anta Efeso-ki, jataji.

Piyaja Pablo Antioquía-ki ijatzi ikinkithatzi

²² Ikanta yariitaka Cesarea-ki, awisapaaki iwithatari kimisantzinkari-payi. Ipoña yawisanaki irojatzi nampitsiki Antioquía-ki.

²³ Ti osamanitaki isaikapai Pablo Antioquía-ki. Jataki yariitanta Galacia-ki aajatzi Frigia-ki, ipintha-sirita-kaapaari kimisantzinkari-payi yoisokirotyaari Jesús.

Ikinkithatzi Apolos Efeso-ki

²⁴ Okanta anta Efeso-ki, ari yariitaka aparoni Judá-iti paitachari Apolos, ipoñaakaro Alejandría-ki. Iyotziro ikinkitha-waitzi kamiitha, iwinthata-kaayitari atziri. Tima iyota-kotziro kamiitha Sankinarintsi-pirori.

²⁵ Iyotako-pirotziri Apolos tsika ikanta-kota Jesús. Tharowinta ikamanta-yitziri atziri, iyomitairi kamiitha okaratzi ikima-kota-kiriri Jesús. Ari owiraari iyota-kotziri. Iro kantacha, ti iyotako-pirotiro tsika okanta-kota kiwaataantsi, apatziro iyotziro okaratzi iyomitaan-takiri Juan.

²⁶ Okanta aparoni kitaitiri, yawintaakaro okaratzi iyota-kota-nairi, yitanakaro ikinkithata-kaantzi Apolos yapatota-piinta Judá-iti. Iro kantacha okimakiri Priscila aajatzi Aquila, yaanakiri Apolos, iyomitaakiri tsika ikanta-kota ipaitziri irirori-payi “Yawotsiti Pawa”.

²⁷ Tima inintatzi Apolos yariitanyaa maaroni anta Acaya, ikantakiri kimisantzinkari-payi Efeso-satzi impawakiri aparoni sankinarintsi yaakamiithatan-tyaariri nampitarori kipatsiki Acaya. Ikanta yariitaka Apolos anta, oshiki itharowinta-kaapaakari kimisantzinkari-payi ikaratzi ikoyayitairi Pawa ikimisantant-taariri Jesús.

²⁸ Tima oshiki imaimanitakiri Apolos yokapayi Judá-iti kaari kimisanta-tsini, yiitsinampaakiri, tima iñaakakiri Sankinarintsi-pirori tsika ikinkithata-koitziri Saipatzii-totaari. Irootaki iyotaan-taariri yoka Jesús, iriitaki Saipatzii-totaari.

19

Ariitaja Pablo Efeso-ki

¹ Ikanta isaiki Apolos anta Corinto-ki, anankorianaki Pablo otzisi-masi, ariitaka Efeso-ki. Ari iñaapaaki kimisanta-witaa-chari.

² Isampita-paakiri: “¿Isaika-siritan-takami Tasorinkantsi owakira ikimisanta-kaitakimi?” Ikantajitzi irirori: “Ti. ¿paitama kanta-kota-chari? ¿paitama ikantai-tziri Tasorinkantsi?”

³ Ari ikantzi Pablo: “¿paitama pikiwaa-wintakari pikimisantaira?” Ikantajitzi irirori: “Iro nokiwaa-winta okaratzi iyomitaan-takiri Juan.”

⁴ Ikantzi Pablo: “Pairani ikiwaatakiri Juan atziri-payi ikaratzi owashaanta-nairori kaari-pirori. Iro kantacha ikantaki aajatzi Juan: ‘Pinkimisantairi pokatsini impoyiita-paakyaana.’ ” Iriitakira Jesús ikinkithata-kotakiri.

⁵ Ikanta ikimajiitaki yokapayi, ikiwaa-winta-nakari Awinkathariti Jesús, yawintaa-nakari. *

⁶ Ipoñaa Pablo iwasi-patzii-toyitakiri, isaika-siritan-tanakari irirori-payi Tasorinkantsi. Iñaawaita-nakiro pasini-yitatsiri ñaantsi. Ikamantan-tanakiro ñaantsi iyotakaa-nairiri Pawa.

⁷ Tima inkarajüiti 12 atziri iwasi-patzii-toitakiri.

⁸ Ari ikanta-piintatya Pablo ikyaayitzi yapatota-piinta-jiita Judá-iti kitaitiri imakoryaan-taitari, ikaratzi mawa kasiri ikinkithata-kaantaki. Tikatsi intharowantya, iyomitaan-tayitaki tsika ikanta Pawa ipinkathari-wintantai.

⁹ Iro kantacha tzimatsi Judá-iti kisosiri-waita-tsiri, ti ininti inkimisanta-jiiti. Iriitaki yomitaa-naakiriri atziri-payi inkisima-waitiri kimisanta-nairiri "Awotsi." Ikanta iyotaki Pablo, ti intsipata-naiyaari yapatota-piinta-jiita yokapayi. Apatziro itsipayita-naari ikaratzi ikimisanta-kaayitairi. Ari yitanakaro yapatojiita iyarapapankotiki ipaitai-tziri "Tiranno." Ari iyomitaa-piintakiri maaroni kitaitiri.

¹⁰ Ari ikanta-piinta-tziro iyomitaa-yitakiri, awisaki okaratzi apiti osarintsi. Tima oshiki ikaratzi kimakotairiri Awinkathariti Jesús nampitsikipayi tzimatsiri anta Asia-ki, Judá-iti aajatzi kaari Judá-iti, maaroni.

¹¹ Ikantakaakari Pawa yoka Pablo, oshiki itasonka-wintantaki Efeso-ki.

¹² Tzimatsi atziri aanakirori manthakintsi yairika-piintziri Pablo, itziritan-takari mantsiyari-payi, isitakaa-yitairi imantsiyari. Omatzi-takari isita-kota-kaayitairi isaikasiritantakari piyari.

¹³ Iro kantacha tzimatsi Judá-iti jatanain-tsiri nampitsiki Efeso, inintawita yisita-kota-kaayitairimi isaikasiritantakari piyari. Iroka ikantziri iñaanatziri piyari: "¡Tima tzimatsi itasorinka Jesús yawintaari Pablo, nonintzi piyaapi-thatairi pisaikasiritantakari!"

¹⁴ Irootaki imawitakari ikaratzi 7 Judá-iti, itomi paitachari Esceva, jiwawitariri ompira-tasorintsitaari.

¹⁵ Iro kantacha yakanakiri piyari-payi, ikantziri: "Noyota-kotziri Jesús, noyota-kotziri Pablo. Irooma awiroka-payi, ti noyotimi."

¹⁶ Ari yakotanaki isaikasiritantantakari piyari, yairika-nakiri nintawita-chari yisita-kotairi, iposawaitakiri. Imapirotakiri iposawaitakiri, ontzimatyii isiyi, kaankimiriki yariijüitaja iwankoki, antaro iwatsinaa-waitakiri iwathaki.

¹⁷ Ithonka ikimajiitaki nampitarori Efeso-ki, Judá-iti aajatzi kaari ishininkatyaa. Oshiki itharowan-tanakari. Irootaki ikimisantan-tanakariri Awinkathariti Jesús maaroni anta. †

¹⁸ Ari ipokanaki ikaratzi kimisanta-nairiri Jesús, ikamanta-koyitapaakiro iyaari-pironka.

¹⁹ Iriima ikaratzi antyawiyari-witachari, yamayita-paakiro tsika iñaanata-kota-piintziro, iñaakiri maaroni atziri itaayita-paakiro. Ikanta yaminai-takiro tsika-rika okaratzi opinatari itaayitakiri, ariitaka ikaratzi: 50,000 ikithoki kiriiki.

²⁰ Aikiro ikimako-piroi-tanaki-tziiri Awinkathariti.

²¹ Okanta iñiitakiro iroka-payi, ari iwinthata-naari Pablo yariitantya Macedonia-ki aajatzi anta Acaya-ki. Ipoñaa yawisanaki irojatzii Aap-

* 19:5 Wairontsi † 19:17 kaari ishininkatyaa = griego

atyaawiniki. Ikanta-siritzi: “Aririka nojataki Aapatyaawiniki impoña nawisanaki Roma-ki.”

²² Irootaki ityaankan-tanakariri Timoteo aajatzi Erasto ijati Macedonia-ki, iriitaki yoka apiti amitakota-piinta-kiriri. Irojatzi isaikanaki irirori Asia-ki.

Imaimanitan-taitzi Efeso-ki

²³ Okanta Efeso-ki imaimanitai-takiri ikaratzi awintaa-naariri ipaitai-tziri “Awotsi.”

²⁴ Ipoñaakaantaro paitachari Demetrio, asiropakori inatzi. Tzimatsi oshiki iratziriri, iriitaki owitsikiriri osiyakaaro yanini oyarapapanankoti pawaniro “Diana.” Iriitaki yaantari oshiki kiriiki.

²⁵ Yapatotakiri Demetrio maaroni iratziriri Asiropakori-payi aajatzi pasini-payi osiyariri irirori iwitsika-waiyitzi. Ikantaki Demetrio: “¡Atziri-payi! Piyojiitzi awiroka irootaki añaantari arokaiti iroka antawairi.

²⁶ Iro kantacha akima-kotakiri ipaitai-tziri Pablo, iñaasirin-kaki oshiki atziri aka Efeso-ki aajatzi maaroni nampitsi okaratzi tzimatsiri Asia-ki, ikantayitzi: ‘Pawaniro inayitzi iwitsikani atziri, ti iriipiroti.’ Tima oshiki atziri kimisanta-kiriri.

²⁷ Ti apatziro iñaasirin-kayitai aroka airo yamananta-piroi-tairi awitsikani, irootaki ñaasirinka-pirotairi ompyaakotaiya iroopirori awawani Diana, ikimakoi-tziro maaroni nampitsiki okaratzi tzimatsiri aka Asia-ki. Aama aritaki iwashaantai-tanakiro ipokaitzi oyarapapanankoti.”

²⁸ Ikanta ikimajiitaki iratziriri, antaro ikisajiitanaka, ikaimajiitanaki ikantzi: “¡Antaroiiti onatzi Diana, awawani aroka-payi Efeso-satzi!”

²⁹ Ari yakiwai-nkajiitanaka atziri ikaimajiitanaki. Yairika-paakiri itsipata-piintari Pablo paitachari Gayo aajatzi Aristarco, Macedonia-satzi. Yaanakiri tsika yapatota-piinta-jiita atziri.

³⁰ Inintawitaka inkyaapaakimi Pablo, titzimaita isinitiri ikimisanta-kaani-payi inkyi.

³¹ Tzimatsi jiwari-payi yaapatyaani Pablo, ikantakiri: “Airo pimatzi-taro pinkyi awiroka anta.”

³² Okanta anta tsika ipiyojiitaka, oshiki ikaima-jiitaki, titzimaita iyojiiti opaita yapato-winta-jiitari. Ikaima-kaima-waita-sijiita.

³³ Tzimatsi Judá-iti ñaakiriri Alejandro isatikaka ipiyojiitaka, isintsi-takiri iñaawaiti. Ari yakotanaki Alejandro imairitan-tawakyaari atziri-payi, ikinkitha-waita-kaawitakari.

³⁴ Iro kantacha iyojiitaki atziri-payi ishininka Judá-iti inatzi Alejandro, aikiro ijatakaa-nakitziro ikaimajiitzi, osamani ikantaka ikaimi, ikantajiitzi: “¡Antaroiitiwí onatzi Diana, awawani arokaiti Efeso-satzi!”

‡

³⁵ Ari ikatziyanaka isankina-ryaan-tziti nampitarori anta, imairintakiri, ikantziri: “Efeso-satzi, naaka-payi kimpoyaa-kowintzirori oyarapapanankoti awawani Diana, aajatzi osiyakaaro poñainchari inkitiki.

³⁶ Maaroni ayojiitzi, airo pikaima-kaimata-siwaita. Pimairitawaki, pinkinkithasiri-jiitya kamiitha.

³⁷ Tima yokapayi atziri pamayitakiri aka, ti iyaaripirotiro oyarapapanankoti awawani, aajatzi ti inkisima-waitiro.

³⁸ Inintzi-rika iwasankitaa-kaantiri Demetrio aajatzi iratziriti, yaanakiri inkinkitha-waita-kairi jiwari, iriitaki amina-kotirini okaratzi ñaasirin-kakiriri.

³⁹ Tzimatsi-rika pasini kowachari ayota-kotiro aroka-payi, kimitaka kantatsi apatotiri maaroni jiwari-payi, yamina-kotan-tyaarori.

⁴⁰ Ti onkamiithati yakiwai-nkawaitya atziri-payi iroñaaka. Aritaki iwasankitaa-winta-kairo amaimanitantaki. Airo otzimi ankantiri ankisako-wintan-tyaari.”

⁴¹ Ikanta ithonka-nakiro iñaawai-yitakiro iroka, ityaankairi maaroni atziri.

20

Jataki Pablo Macedonia-ki aajatzi Grecia-ki

¹ Okanta okarata-paaki yakiwai-nkajiita atziri, yapatotakiri Pablo ikaratzi kimisanta-naintsiri, iyomitaa-yita-nairi. Ari iwithata-naari maaroni, jataki Macedonia-ki.

² Tima ithonka yariitakari inampiki-payi ikaratzi kimisanta-naatsiri anta, iyomitaa-yita-nairi. Iroatzi ikinanta-nakari Grecia-ki.

³ Ari isaika-paakiri anta ikaratzi mawa kasiri. Ikanta ititzi-matanaja ijatantai-yaari Tonkaironiki, ari ikimaki, ikantaitzi “Yasaryaa-tyaami Judá-iti iwimi aririka pariitakya anta.” Irootaki ipiyanta-naari Macedonia-ki.

⁴ Tzimatsi tsipata-naakariri: Sópater, itomi Pirro poñaachari Berea-ki; Aristarco, aajatzi Segundo poñaachari Tesalónica-ki; Gayo, poñaachari Derbe-ki; Timoteo, Tíquico, aajatzi Trófimo poñaachari Asia-ki.

⁵ Ari ijiwajiitanaki yokapayi anta nampitsiki Troas, iyaawinta-paakiri Pablo itsipatakana naaka.

⁶ Okanta okarata-paaki yoimosirinkai-tziro kitaitiri iwapiintaitantarori yatantaitani kaari ikonowaitzi siñakairori. Ari notitanaari notsipatari Pablo aajatzi pasini-payi nopoñaana-naaro nampitsiki Filipos. Iro awisaki 5 kitaitiri, noñaapairi itakarori ijiwajiitaki nampitsiki Troas, ari nosaika-jiita-paaki okaratzi 7 kitaitiri.

Yariitan-takari Pablo nampitsiki Troas

⁷ Okanta omonkarataja kitaitiri yapatotanta-piintaitari, ari napatojiitaka ojinokitzi pankotsi, nokinkithasiritaa-tziro owiraantarori iwakaanaari Jesús iyomitaani-payi. Tima yawisatzi Pablo onkitaitita-manai, irootaki yaakowintan-tarori ikinkithatakotziri Jesús. Niyaankii-tita-kotakina tsitiniri. *†

⁸ Tzimatsi oshiki ootamintotsi oisainchari jinoki pankotsiki tsika napatojiita.

⁹ Ikinkitha-minthaitzi Pablo, tzimatsi aparoni mainari ipaita Eutico, iriitaki saikain-tsiri ikyaa-piintai-tzira pankotsi. Tima osamanitaki ikinkithataki Pablo, ayimatakiri iwochokini mainari, paryaanaki osaaawiki, kamapaaki. Tima mawa owiwirya iwitsikai-tziro pankotsi, ojinoki-pirotatzi, ari ipoñaakari iparyaanaki iroatzi osaaawiki.

¹⁰ Iro kantacha ayiitanaki Pablo, yoiyoota-sita-paakari mainari, ithomaa-paakiri. Ikantzi: “Airo pitharowa-jiitzi.”

* **20:7** kitaitiri yapatotanta-piintaitari = itapiintarori kitaitiri = Domingo † **20:7** owiraantarori iwakaanaari = pitoryiirori yatantaitani.

¹¹ Ipoñaa ipiyapaja Pablo jinoki, ithonkakiro ikinkithasiritaaro iwiraanta-naaro Jesús iwakaanari iyomitaani-payi. Aikiro ikinkithata-nakitzi, kitaititanaki. Irojatzí notsipatakari nawisan-tanakari.

¹² Iriima mainari, yaitanairi yañaajira. Irootaki ikimosiri-pirotan-taita-nakari.

Nawisanaki Nampitsiki Troas irojatzí Mileto-ki

¹³ Ari nojiwajiitanaki naaka, notijiitanaka irojatzí nampitsiki Asón. Ari nokinkithasiritakari naanairi Pablo, tima inintakitzi irirori inkinanaki kipatsiki.

¹⁴ Ikanta noñaapairi Pablo nampitsiki, ari ititanaari irirori amaatako-minto-tsiki, jaitijiitaki Mitilene-ki.

¹⁵ Ikanta nawisajiitaki anta, nokitaitita-kota-paaki Quío-ki, okanta namaata-kotanaji aparoni kitaitiri awochaatikí nampitsi Samos, ari naata-kota-paintzi anta Trogilio-ki. Okanta nawisanaki pasini kitaitiri, ariijiitaka Mileto-ki.

¹⁶ Tima ti ininti Pablo naata-kota-painti Efeso-ki, airo isamanitan-tanaka nampitsiki-payi tzimatsiri Asia-ki. Inintatzi yariitaiya sintsiini Aapatyaawiniki, tikira yoimosirinkai-tanaki-roota kitaitiri Awiitaantsi.

Inkinkithata-kairi Pablo ijiwariti-payi Efeso-satzí

¹⁷ Ikanta nariitaka Mileto-ki, ikaimakaan-tapaakiri Pablo ijiwariti kimisantzinkari Efeso-satzí.

¹⁸ Ikanta ipokajiitaki, ikantawakiri: “Piyojiitzi awiroka tsika nokanta nosaiki-mojiitakimi owakira nariitan-takari nampitsiki-payi tzimatsiri aka Asia-ki.

¹⁹ Ari nokanta-piintatya nantawaitziniri Awinkathariti, tsinampa-siri nokanta, oshiki niraawaitaka noñaayitziro imaimani-waitakina Judá-iti.

²⁰ Iro kantacha ti nowashaantiro nokinkithata-kayimiro panintaa-waityaari, noyomitaa-naayita-piintakimi piwankoitiki, aajatzi tsikarika ipiyota-piinta-jiita atziri-payi.

²¹ Nokinkithata-kaayitakiri noshininka-payi Judá-iti aajatzi kaari Judá-iti, nokanta-yitziri: “Pimpiya-siyitairi Pawa, pawintaa-yaari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

²² Ontzimatyira nojati Aapatyaawiniki, tima iriitaki Tasorinkantsi pintha-sirita-kaanari. Ti noyotzi-maitya ompaitaa-rika awishimotinari anta.

²³ Tsika-rika nojayitaki, iyosirita-kaana Tasorinkantsi, ikantana: ‘Oshiki inkimaatsita-kaityaami anta, ari yasitakoi-timiri.’

²⁴ Iro kantacha ti onkantzimo-siritina nonkami. Tima irootaki kowapirotacha nonkimo-siri-winta-pirotairo, irootaintsi nomatakiro nanaanti nariitya tsika owiraiya nosiyi. Tima irootaintsi nonthotyiro ikantakinari Awinkathariti Jesús nonkamantan-tairo Kamiithari Ñaantsi tsika okanta-kota inisironkatantai Pawa.

²⁵ Nokinkithata-kaayitakimi aajatzi awiroka-payi tsika okanta-kota ipinkathari-wintantai Pawa. Noyotzi naaka airo papiitairo piñaayitaana.

²⁶ Irootaki nonkantan-tyaamiri, ti naaka kantakaa-sityaaroni intziman-tyaari pyaasitaa-chani,

²⁷ tima nokaman-takimiro maaroni ikinkithasiritzi-takari Pawa yantiri, tikatsi aparoni nomani-motimi.

28 Paamaako-wintaiya awiroka, ari pinkimitairiri ikaratzi kimisanta-yitaa-tsiri. Pinkinkithasiritaiya awiroka iwayitaki Tasorinkantsi pijiywayitairi kimisantairiri Pawa. Paamaako-wintai-yaari ikaratzi iwawisaa-koyitairi Pawa xxxikapathain-kawintairixxxxx Awinkathariti ipina-winta-yitairi.

29 Tima noyoti naaka aririka nomakoryaaki, aritaki impokapaaki pasini inkimita-paakyaari katsimari owantaniri yapirotiri ipiraitari, tima inintapaaki yoka pokatsini yapirotiri kimisantzinkari. ‡

30 Aamasitya aritaki yamatawitanaki pikarajitaki awiroka pikimisantzin-karitzi, iwashaanta-kaanakiri ikimisanta-witari.

31 Irootaki pinkinkithasiritan-tyaari awiroka-payi. Tima mawa osarintsi nosaiki-mowaita-paintzimi, ti nowashaanta-paintiro noyomitaa-yitzimi maaroni, niraako-yitakami.

32 ¡Iyikiiti! Nokowa-kotziri naaka Pawa iriitaki aamaako-wintyaamini iroñaaka, iriitaki kaminthayimiri, tima irootaki ikantayita-kairi. Aritaki iwitsika-siritaimi, aritaki imataimiro okaratzi ikasiya-kaakariri ikaratzi yasitai-yaari. §

33 Ti piñiina noniwityaaro naaka pithaari, piiriikiti, pasita-rika ooro.

34 Piyojiitzi awiroka-payi, naakataki antawai-wintain-chari naantari kowityii-moyitanari, ari nokimi-tajaari ikaratzi amitako-yitakinari.

35 Ari nokina-kayirori noyomitaan-takamirori tsika ankantya antawai-piro-yitai, anisironka-yitan-tyaariri kowityaa-waita-tsiri. Nosirita-kaamiro ikinkithata-kota-paintziri Awinkathariti Jesús, ikantaki: ‘Kimosiri-piro-wintaari inatzi ikaratzi opasitan-tachari, ti ari inkantaitiri ipasitaitari.’ ”

36 Ikanta ithonka-nakiro Pablo ikamantan-takiro iroka-payi, ityi-irowanaka yamanakaa-naari ikaratzi piyotain-chari.

37 Maaroni irajjiitaka, yawithanota-wakai-yitaka, ari iwithata-waari Pablo ijataira.

38 Owasiri ikantajiitanaka, tima inkanta-kitzi Pablo airo yapiitajiro iñaajiri. Tima maaroni iyaataa-jiita-nakiri Pablo irojatzit ititanta-naari amaatako-minto-tsiki.

21

Ijatantaari Pablo Aapatyaawiniki

1 Ikanta nookanajiri, otijiita-naana, tampatzika nowanakiro nojatakami nampitsiki Cos. Okanta okitaitita-manaki ariitakana pasiniki nampitsi Rodas, ikanta nawisanaki irojatzit Pátara-ki.

2 Ari noñaapaakiri anta antaro amaatako-mintotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari notijiitanaka.

3 Ikanta namaata-kojiitzi, namina-kota-nakiro othampisi Chipre, nokina-kotanaki naakaiti nakopiroki irojatzit Tonkaironiki. Tima tzi-matsi owaararontsi yookaita-nakiri Mapiniki, ari naatako-jiita-paaki.

4 Ari noñaapaaki kimisantzinkari-payi, ari nosaiki-mowaita-nakiri okaratzi 7 kitaitiri. Ikantawakiri Pablo: “Airo pijatzit Aapatyaawiniki.” Iro ikantan-tariri, tima Tasorinkantsi oyosirita-kairiri.

5 Okanta nomaapaaki 7 tsitiniri, iro nawisan-tanakyaarimi. Iyaataa-jiitakina maaroni iyikiiti, itsipayitakaro iinaiti, aajatzit irintsiti. Irojatzit

‡ 20:29 owantaniri = lobos § 20:32 Itasorintsita-kaitani

tsika owiraa-thapita nampitsi, ari notyiirowa-jiita-paaka impanikiiti, amanaiyapakina.

⁶ Ipoñaa nowitha-yitanaari maaroni, otijiita-naana amaatako-mintotsiki. Piyajiitanaja irirori-payi iwankoitiki.

⁷ Ikanta namaata-kojiitzi nopoñaanaro Mapiniki irojatzi Tolemaidaki. Ari nowitha-yitapaakari iyikiiti, tima aparoni kitaitiri nosaikimowaita-nakiri irirori-payi anta.

⁸ Okanta okitaitita-manaki, nokinajiitaki awotsiki irojatzi Cesarea-ki. Nosaiki-mota-paakiri iwankoki Felipe, kamantan-tanjirori Kamiithari Ñaantsi, iriitaki aparoni ikaratziri 7 ikoyita-kiri pairani yamitako-yitiri Tyaankaariiti.

⁹ Tzimatsi Felipe okaratzzi 4 mainaro irisinto, kamantan-tzinkaro onayitatzzii.

¹⁰ Tima awisaki oshiki kitaitiri nosaika-paaki Cesarea-ki, ari yaritakari aparoni Kamantan-tzinkari, ipaita Agabo, ipoñaakaro iipatsitiki Judá-iti.

¹¹ Ipokapaaki nosaika-jiitaki naakaiti. Yaapaakiri iwathakiro Pablo, yoosotakari irakoki aajatzi iitziki. Ikantzi: “Ari inkantiri Judá-iti yoosotiri asitariri yoka iwathakiro anta Aapatyaawiniki, yaanakiri iwinkatharitiki wirakocha-payi. Irootaki iyotakaa-kinari naaka Tasorinkantsi.”

¹² Tima nokimajiitaki nokaratzzi notsipatakari Pablo, nokanta-kantawitanakari: “Airo pijatzi Aapatyaawiniki.” Ikantzi-tawitakari aajatzi kimisantzinkari-payi nampitarori anta.

¹³ Iro kantacha ikantanakai: “¡Airo piraawai-jiita, oshiki piwasirita-kaana! Tima pinthatakana naaka. Aririka onkantyyaa yoosotaitina irojatzi nonkama-wintan-tyaariri Awinkathariti Jesús anta Aapatyaawiniki, omawaityaata.’

¹⁴ Tira nomatayri noitsinampairi nokanta-yiwitakari, apatziro nokanta-nakiri: “Omatyaata inintziri Awinkathariti.”

¹⁵ Okanta pasini kitaitiri, owitsika-jiita-naana, jaitijiitakina Aapatyaawiniki.

¹⁶ Tzimatsi kimisantzinkari-payi Cesarea-satzi oyaatakinari. Iriitaki aanakinari iwankoki atziri paitachari Mnasón, Chipre-satzi inatzzii irirori. Tima pairani ikimisantajiri Jesús irirori. Iriitaki nomayimo-jiitakiri.

Yairikai-takiri Pablo tasorintsi-pankoki

¹⁷ Ikanta nariijiita-paaka Aapatyaawiniki, kimosiri ikantajiita iyikiiti iñaawakina.

¹⁸ Okanta okitaitita-manaki, yaayitanakina Pablo nariityaari Jacobo, iririntzi Jesús. Ari noñaapaakiri aajatzi jiwayitziriri iyikiiti.

¹⁹ Iriitaki iwithayita-paakari Pablo, ikamanta-paakiri okaratzzi yantakaa-yitakiriri Pawa inampiki-payi pasini-satzi atziri.

²⁰ Ikanta ikimajiitaki, itharowinta-nakari Pawa. Irootaki ikantan-tanakariri Pablo: “Iyikí, tzimatsi oshiki ashininka Judá-iti kimisantanajiriri Jesús. Iro kantacha ainiro isintsi-yitziri kimisantzinkari-payi imonkaratiro Ikantakaantani Moisés.

²¹ Ikimako-wintakimi awiroka piyomitaa-yitakiri ashininka Judá-iti saikatsiri pasiniki nampitsi, pinkanta-yitirimi: “Ti onkowa-jaantyyaa

pimonkaratairo Ikantakaantani Moisés, ti onkowa-jaantyya pinto-misitaa-nitairi pitomi-payi, ti onkowa-jaantyya antayitairo okaratzi amiyitari pairani.'

²² ¿Tsikama ankantyyaaka iroñaaka aririka iyotaki ashininka-payi ariitaami aka?

²³ Noyotzi paita pantiri. Tima tzimatsi akarajiitzi aka ikaratzi 4 atziri, iriitaki nintatsiri imonkaratiro ikasiya-kaariri Pawa.

²⁴ Pintsipata-nakyaari yokapayi, ari pinkarati pantiro kitiwathata-kaajimini. Awiroka pinakowintirini inkarati impomiyitiri, yamiitai-tiniri iisi. Irootaki iyotantai-tyaari thaiyaantsi okaratzi ikantakoi-takimiri awiroka. Pimatzitakaro awiroka pimonkara-yitziro Ikantakaan-taytziri

²⁵ Iriima pasini-satzi kaari ashininkata, ikaratzi kimisanta-najiriri Jesús, notyaanka-kiniri pairani sankinarintsi. Nokantakiri: 'Airo piwayitari tzimaraan-tatsiri posiniri ipomitai-tziniriri pawaniro. Airo piwakoyitaro iriraani posiniri. Airo pimayimpi-waitzi, tima iwinkaitani yantaitirorika.'

²⁶ Ikanta Pablo yaanakiri yoka 4 atziri. Imawitakaro okitaititamanaji itsipayitakari inkiti-watha-yitan-tajyaari. Ipoña ikyaaki tasorintsi-pankoki inkamantanti tsika onkarati kitaitiri onthonkantyaari ikasiya-kaantziri irirori, inkantan-tyaari tsika-paiti yamayitiri yasitakai-yaariri Pawa.

²⁷ Ikanta omonkaratzi-mata-paaka 7 kitaitiri, tzimatsi Judá-iti poñaayita-chari ikipatsitiki Asia-satzi, iñaakiri Pablo tasorintsi-pankoki. Sintsii-piroini iyomitaa-naakiri atziri-payi imaimanitiri Pablo,

²⁸ ikaimajiitanaki, ikantzi: "¡Ashininká, Israel-iiti! ¡Pamitakotina! Iriitaki yoka atziri ayitain-tsiri tsika-rika-payi iyomitaa-yitziro atziri imaimanitiri ashininka-payi, ithainka-waitziro Ikantakaantani Moisés, ithainka-waitakiro aajatzi iroka tasorintsi-wanko. Iro watsi-pirotacha ikyaakaakiri tasorintsi-pankoki pasini-satzi atziri kaari ashininkata, ithainka-tasorintsi-waitakiro."

²⁹ Iro ikantantari, tima iñaakitziiri Pablo anta Aapatyaawiniki itsipatari Tróximo poñaachari Efeso-ki, isiyakaan-tajiitzi ikyaakaakitziri tasorintsi-pankoki.

³⁰ Tima sintsiini ipiyojiita-paaka oshiki atziri. Yairika-paakari Pablo, inosika-nakiri intakiroki tasorintsi-pankoki, yasitai-tanakiro.

³¹ Iroowitaincha iwaitirimi, ari ikamantai-takiri jiwatziriri iwayiriti wirakocho, ikantai-tziri: "Imaimanita-wakaatyaa atziri."

³² Ari yapatota-nakiri aajatzi iwayiriti inampina-payi irirori jiwari, isiyana-kityaa ipiyojiitaka atziri. Ikanta iñaawakiri ipokaki, iwashaanta-nakiri ipasawaitaitziri Pablo.

³³ Yairika-paakiri Pablo, ikantanakiri iwayiriti: "Poosotan-tyaari apiti asirotha." Isampita-nakiri atziri-payi: "¿paitaka yoka? ¿paitama yantakiri?"

³⁴ Iro kantacha tzimatsi kaimaa-siwaita-nainchari, iro kantacha tzimatsi pasini-payi kaari akakotirini ikantawitakari. Ti inkimathatiro ijiwariti owayiri paita awisatsiri. Ityaankakiri iwayiriti yaanakiri Pablo tsika inaapiinta-jiitzi owayiri-payi.

³⁵ Ikanta yoirinka-kaawitari Pablo ijatakairi imaapiintzi owayiri-payi, aikiro isintsitatzi atziri-payi inintzi impasawaitiri, irootaki

yanatan-tanakariri owayiri-payi inkini intzikaa-wintiri.

³⁶ Tima aikiro iyaatako-winta-tziiri atziri-payi, ikaimajiitzi, ikantzi: “¡Piwamairiwí!”

Ikinkithata-kota Pablo

³⁷ Iroowitaincha inkyaakaitiri Pablo imaapiintzi owayiri-payi, isampita-nakiri Pablo ijiwariti owayiri-payi, ikantziri: “Kantat-sima nonkinkitha-waita-kayimi kapichiini.” Ari ikantanaki jiwari: “¡Tsikama piyotziroka noñaani!”

³⁸ ¿Tima awiroka Apitantoni-satzi, awiroka poñaakaan-takarori chapinki maimanitaantsi, kinapain-tsiri otzisi-masiki, pamaki 4000 piwayiriti?”

³⁹ Ikantzi Pablo: “Naaka ishininka Judá-iti, nopoñaaro Tarso-ki saikatsiri anta Cilicia-ki. Otzinkami onatzii nonampi, nonintzi nokinkitha-waita-kayiri noshininka-payi.”

⁴⁰ Isinitai-takiri Pablo. Katziyanaka pawitsiki, itzinaa-wakotanaka imairitan-tawakyaari ishininka-payi. Okiryaantzii ikantajiitanaka imairijiitanaki. Ari yitanakaro iñaawaitan-tanakiro iñaani, kamiitha ikinkitha-waita-kaanakiri maaroni ishininka-payi Heber-iiti, ikan-tanakiri:

22

¹ “¡Iyikiiti Israel-iitii! ¡Jiwari-payi! Pinkimi nonkantawaki naaka.”

² Tima Okiryaantzii ikantajiitanaka imairijiitanaki. Ari yitanakaro Pablo iñaawaitan-tanakiro iñaani, kamiitha ikinkitha-waita-kaanakiri ishininka-payi, ikantanakiri:

³ “Pishininka nonatzii naaka. Notzimaki nampitsiki Tarso saikatsiri Cilicia-ki, iro kantacha nokimotataki naaka aka Aapatyaawiniki, iyomitaani nonatzii Gamaliel. Iyomitaa-kinaro noyotako-pirotiro ikantakaantani awaisatzitini. Nokowa-piinta-witaka nosiri-pirotyaari Pawa, pikimijjita awirokaiti iroñaaka.

⁴ Pairani namina-minatziri awintaa-naariri ipaitai-tziri ‘Awotsi’, nonintzi nowirimi. Tima oshiki nonosika-yitaki sirampari aajatzi kooya, nisita-kota-kaanta-yitakiri.

⁵ Iñaayitakina maaroni Impira-tasorintsi-pirori aajatzi Antari-kona-payi. Iriitaki opayitakinari sankinarintsi ipakaan-tziri ashininka Judá-iti anta Ontyaamairiniki. Ipoña nojatanaki namina-mina-yitziri kimisantzinkari-payi, namayitziri aka Aapatyaawiniki, iwasankitaitiri.”

Ikinkithata-kota Pablo ikimisantant-taari
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Okanta naniijitzi awotsiki, iroowitaka nariityaa Ontyaamairiniki, tampatzikataki ooryaatsiri, ari imapoka-kinari morikanain-tsiri inkitiki, yoorinta-kota-paakina tsika nokatziyaka.

⁷ Ari notyaanaki kipatsiki. Nokimatzii ñaanatanari, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Paitama pimaimanitan-tanari?’

⁸ Ari nosampita-nakiri, nokantziri: “¡Pinkathari! ¿Tsikama pipaitaka awiroka?” Ari yakaita-nakina, ikantaitana: ‘Naakataki Jesús Kasiyakaa-wini-satzi pimaimanitziri.’

⁹ Tima iñaakiri oorinta-painchari ikaratzi notsipa-yitakari, itharowajjitanaki. Iro kantacha ti inkimajitiro irirori iñaanataitana naaka.

¹⁰ Ari nosampita-nakiri, nokantziri: ‘Pinkatharí. ¿paitama pinintziri nantajiri naaka?’ Ari ikantanakina Pinkathari: ‘Pintzinai, pijati nampitsiki Ontyaamairiniki. Ari inkaman-taitimiro paitaa pantiri.’

¹¹ Yakathata-naana ikaratzi notsipatakari irojatzi Ontyaamairiniki, tima mawityaaki ikantakaa-nakana oorinta-paakinari.

¹² Ari isaikiri anta aparoni atziri ipaita Ananías, ipinkathatziri irirori Pawa, imonkaratziro Ikantakaantani Moisés. Pinkatha iwiri maaroni Judá-iti nampitayitarori Ontyaamairiniki.

¹³ Pokanaki Ananías iñiina. Ikanta yariita-paaka, ikantapaakina: ‘Iyiki Saulo, pikiryaaaji.’ Apatha-kiro nokantanaka nokiryaaanaji, aminawaita-naana.

¹⁴ Aikiro ikantana-kitziina Ananías: ‘Awiroka ikoyajimi Iwawani awaisatzitini. Ikoyitakimi piyomitaan-tairo ininta-kayimiri irirori, tima piñaajiri Saipatzii-totaari tampatzika-sirita-tsiri, pikimakiri iñaanatakimi.

¹⁵ Awiroka kinkithata-kajiirini maaroni atziriki. Pinkamantan-tayitairo okaratzi piñaakiri, okaratzi pikimakiri.

¹⁶ Tikatsi pasini piyaawintyaari iroñaaka. Pintzinai, pijati pinki-waayaa, pawintaa-jyaari Awinkathariti pinkowa-kotairi impyaakotan-tajyaa-mirori pantayi-witakaro kaari-pirori.’ ” *

Ikinkithata-kotziro Pablo ityaankai-tziri inkinkithata-kairi pasini-satzi atziri

¹⁷ “Ikanta nopiyaaro Aapatyaawiniki, nojataki tasorintsi-pankoki namanapaji, ari noñaawyatakari anta.

¹⁸ Noñaakiri Awinkathariti, ikantakina: ‘Airo pisamanitzi, pisitowi Aapatyaawiniki, tima airo ikimisantai-tzimi pinkinkithata-kowityaana aka.’

¹⁹ Nokanta-nakiri naaka: ‘Pinkatharí, iyoojützi maaroni nojata-piintaki tsika yapatota-piinta-jiita, nominkyaa-kaanta-yitakiri ikaratzi awintaa-naamiri awiroka, oshiki nopasata-kaanta-waitakiri.

²⁰ Ikanta iwamaitakiri pairani kinkithata-kotzimiri, Esteban, ari nokaratzi-takari naaka anta, naapatyaakari owamaakiriri, naamaakowinta-kaniri iithaari-payi.’

²¹ Iro kantacha ikantanakina Pawa: ‘Pijati, tima naaka tyaankimini intaina tsika inampiyitaro pasini-satzi kaari pishininkata.’ ”

Isaiki-motakiri Pablo ijiwariti owayiritti

²² Ikanta ikimawaki atziri-payi, yapiita-nakiro ikaimajützi ikantzi: “¡Yoka atziri ti onkamiithati yañai! ¡Pasiryii-yaari!”

²³ Aikiro isintsitatzii ikaimajützi, itika-kota-jiita iithaariki, yooka-wanitziro kipatsi tsika ipiyoojütaka, tima inkisajiita-tyaa.

²⁴ Ikanta ijiwari iwayiritti wirakocha, ikantanakiri aparoni iwayiritti: “Paanakiri inthomponta yoka, ampasata-wakiri inkamantan-tajirori opaita iñaawaitakiri iwatsimaan-takariri ishininka-payi.”

²⁵ Iro yoosowitai-takari impasatan-taiyaariri, isampita-nakiri Pablo pasini ijiwari owayiri, ikantziri: “Isankinata-kotani iwinkathariti Roma-satzi nonatzii naaka. ¿Sinitaa-ntsita-tsimaa impasataitina, tikira yaminakoi-tawakinaro paita-rika nokinakaa-sitakari?”

* 22:16 Wairontsi

²⁶ Ikanta ikimaki ijiwari owayiri, ipiya-sita-nakari ijiwari-piroti irirori, ikantapaakiri: “Nowinkathariti, ¿Piyotakima paita antakiri? Isankinata-kotani inatzii Awinkathari-piroti arokaiti Roma-satziiti.”

²⁷ Ikanta ikimawaki ijiwari-piroti owayiri, ipoka-sita-paakiri Pablo, isampita-paakiri: “¿Omapiroma awiroka isankinata-kotani nowinkathariti?” Ikantzi Pablo: “Jii.”

²⁸ Ikantzi ijiwari owayiri: “Oshiki nopinako-wintakari naaka nosankinata-kotan-tyaari.” Ikantzi Pablo: “Ti nompina-wintyaa naaka. Isankinata-koitzi-takana owakira notzima-paaki.”

²⁹ Ikanta ikimajiitaki oosotawi-kariri Pablo impasawaitiri, yoosiryaa-kota-nakiri, ijapithata-nakiri. Tima antaro itharowanaki ijiwari owayiri oosotakaan-takiriri isankinata-kotani iwinkathariti Roma-satzi.

Yaitanjiri Pablo yapatota-jita-piinta ijiwari Judá-iti

³⁰ Okanta okitaitita-manaki, inintzi iyota-jaanti ijiwari owayiri opaita imaimanitan-tariri Judá-iti yoka Pablo. Yapatota-kaantakiri ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari, aajatzi maaroni Antari-konaiti Judá-iti. Yamaitakiri Pablo yasitako-witai-takari, saikapaaki tsika yapatojiita ijiwari-payi.

23

¹ Yaminapaakiri Pablo jiwari-payi apatotain-chari, ikantapaakiri: “¡Noshininká! Naamaako-winta-piintaka naaka airo otzimanta nantzi-motantiri, tima nonkimisanta-piintziri Pawa okaratzi ikantanari.”

² Ikanta Impira-tasorintsi-pirori paitachari Ananías, ipasa-waantita-kaantakiri Pablo.

³ Iro kantacha Pablo, ikantanakiri: “¡Taiyawarí! Pikimitakaro okitamaarowita iwantai-tariri kaminkari. Pawa pasatimini awiroka. Saikawitakami aka pamina-kotan-tyaanaro Ikantakaan-taitani, ¿Tima pimpiyathatyaaro awiroka pipasata-kaantakina?”

⁴ Ikanta ikaratzi apatotain-chari, ikantanakiri Pablo: “¿Arima pinkantiri pikawiiri Impira-tasorintsi-piroti Pawa?”

⁵ Ikantzi Pablo: “Iyikiiti, ti noyowityaa naaka Impira-tasorintsi-pirori inatzii, tima onkantzi Sankinarintsi-pirori: ‘Airo pikawiiri jiwatakaan-tatsiri.’ ”

⁶ Iñaatzii Pablo tzimatsi Judá-iti ikaratakiri apatotain-chari Tampatzika-wiri inayitatzii, iriima pasini-payi Nasitantaniri inatzii, ikantanakiri: “¡Noshininká! Nasitantaniri nonatzii naaka, aajatzi noshininka-payi. Irootaki imishakowintan-taitanari iroñaaka, tima nonkimisantaji naaka aritaki yañaayitaji kamayita-tsiri.”

⁷ Ikanta ikimajiitawaki ikantaki Pablo, iñaana-minthata-wakaanaka Nasitantaniri aajatzi Tampatzika-wiri.

⁸ Tima iriitaki Tampatzika-wiri-payi, kanta-piinta-tsiri: “Airo yañaayitaji kamayita-tsiri, ti intzimi Maninkariiti, ti intzimi siritsi.” Iriima Nasitantaniri, ikantajiitzi irirori ti ari onkantakotya iroka-payi.

⁹ Ari ikaima-jiitanaki maaroni. Tzimatsi Yomitaan-taniri Nasitantaniri katziya-yitanain-chari, ikantanaki: “Yoka atziri ti ontzimi ikinakaa-sitani. Aamaa-sityaa iñaana-sirita-tziiri Maninkari, tirika iñaana-sirita-tziiri siritsi.”

10 Aikiro isintsitatzii ikaimaa-jiitzi. Irootaki itharowan-tanakari ijiwari owayiri-payi iwamaitiri Pablo. Ikaimakaan-tairi iwayiriti yaanajiri inthompoina tsika imaapiinta-jiitzi.

11 Okanta otsinitananaji, iñaakaari Awinkathariti yoka Pablo, ikan-tairi: “Airo pitharowantari, aritaki pinkinkithata-kotakyaa Roma-ki pikimitaikiro aka Aapatyaawiniki.”

Ikinkitha-sirita-jiita iwaitiri Pablo

12 Okanta okitaitita-manaki, ikinkitha-waijiitaki pasini Judá-iti, ikantajiitzi: “Thami amashika-winta-jiitiri Pablo irojatzi awamaan-takyaariri.” *

13 Yanaanakiro ikarajiitzi 40 atziri kamanta-wakain-chari.

14 Iriitaki jatasita-kiriri ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari, aajatzi Antari-kona-payi, ikantapaakiri: “Noninta-jiitaki nomashika-wintiri Pablo irojatzi nowamaan-takyaariri.

15 Irootaki nokinkithasiritakari naaka-payi, nonintzi paapatyaa-wakaiyaa awiroka pikaratzi papatota-piinta-jiita, pinkinkitha-waita-kairi ijiwari owayiriiti, pinkantiri: ‘Pamajinari Pablo onkitaitita-manaki naminako-pirotiri ikinakaa-sitakari.’ Tima aamawintaa nonkanta-jiityaa naaka, irojatzi nowan-tawakyaariri tikira yariita-paakyaa aka.”

16 Iro kantacha ikimaki itziniri Pablo ikamanta-wakaa-jiita, jatanaki tsika imajjiitzi owayiri-payi, ikamanta-paakiri Pablo.

17 Ipoña ikaimaki Pablo aparoni ijiwari owayiri, ikantakiri: “Paanakiri yoka awankari anta piijiwa-piroritiki, tzimatsi opaita inkaman-tiriri.”

18 Ikanta ijiwari owayiri yaanakiri itziniri Pablo ijiwa-piroritiki owayiri, ikantapaakiri: “Jiwari, ikowa-kotakina Pablo namakimiri yoka mainari, tzimatsi inintziri inkaman-timiri.”

19 Ikanta jiwari-pirori, yaanakiri mainari intyaatsikaini, isampitakiri: “¿paita pinkaman-tinari?”

20 Ikantanaki mainari: “Ikinkitha-siri-jiitaka Judá-iti inkowa-kotimi onkitaitita-manaji paanajiri Pablo tsika yapatota-piinta-jiita Antari-konaiti, ari yaminako-pirotiro ikinakaa-sitani.

21 Airo pikimisantziri, tima omanajiitaka 40 atziri-payi. Ikantajiitaki: “Thami amashika-winta-jiitiri Pablo irojatzi awamaan-takyaariri.’ Aritaki owitsika-jiitaka iroñaaka, iyaawinta-jiitatya tsika pinkanti awiroka.”

22 Ikanta ityaantajiri yoka mainari, ikantawajiri: “Airo pikamantan-tziro iroka-payi.”

Iwawisai-takiri Pablo pinkathariki Félix

23 Ikanta ijiwari owayiri ikaimaki apiti inampina, ikantakiri: “Papa-toti 200 piwayiriti, aajatzi 70 owayiri-payi kyaakota-chani, pasini 200 aayitatsini iwisa-minto. Iriitaki jatatsini tsitini-paiti anta Cesarea-ki.

24 Impoña paminaki pasini inkyaa-kota-nakyaari Pablo, paamaako-wintyaari kamiitha. Paanakiri pinkathariki Félix.”

25 Ari ityaanta-kiniri isankinari pinkathari, iroka ikantziri:

26 “Isankinari Claudio Lisias ityaantziniri pinkathari Félix: Oshiki nowithatami.

* 23:12 amashika-winta-jiitiri = airo awajiita, airo irajiitzi amiri irojatzi asiryaan-takyaariri.

²⁷ Yoka atziri notyaanta-kimiri, yairika-kaanta-witakari Judá-iti aka, iroowitain-chami iwirimi. Ikanta noyotaki isankinata-kotani inatzii awinkathariti Roma-ki, naanaki nowayiriti, nookakaa-wintakiri.

²⁸ Nokowaki noyoti paita ikinakaa-sitakari, paita imaimanitan-taitariri, naanakiri yapatota-piinta-jiita irantari-konati-payi.

²⁹ Noñaatzii imaimani-winta-sitari ikantakaan-taitani irasi iriroriiti. Ti onkamiithati iwamaitiri, ti onkamiithati aajatzi yasitako-waitaitiri.

³⁰ Nokimaki aajatzi inintajiiatzi Judá-iti iwamairi, irootaki notyaankan-tamiriri awiroka. Nokantzi-takari ikaratzi maimani-waitziriri inkaman-timiro paita itzimawintan-tariri yoka.”

³¹ Imatakiro owayiri-payi. Yaanakiri tsitini-paiti Pablo nampitsiki ipaitai-tziro Antípatris.

³² Okanta okitaitita-manaki, piyajiitaja owayiri-payi aniita-sitanainchari. Iriima ikaratzi kyaakota-nainchari aikiro iyaata-kotanakitziiri Pablo.

³³ Ikanta yariita-kaakari Cesarea-ki, ipapaakiri sankinarintsi pinkatharika, ikantapaakiri: “Pinkatharí, yoka Pablo.”

³⁴ Ikanta ithonka-kiro pinkathari iñaanata-wakiro sankinarintsi, isampita-nakiri Pablo, ikantziri: “¿Tsika pipoñaaka?” Ikantzi Pablo: “Nopoñaaro Cilicia-ki.”

³⁵ Ikantzi Claudio: “Ari nonkimakimi apaata aririka yariita-paakyaa ikaratzi maimanitzimiri.” Ikantakaantaki yaitanakiri iwinkatharipankotiki Herodes, ari yaamaako-wintyaariri anta.

24

Ikinkithata-kotakari Pablo anta Félix

¹ Okanta awisanaki 5 kitaitiri, ariitapaaka Cesarea-ki Impiratorintsi-pirori Ananías itsipayitakari Antari-konaiti aajatzi ookaakowintan-taniri ipaita Tértulo. Yawisa-sita-paakiri pinkathari imaimaniriti Pablo.

² Ikanta yamaita-paakiri Pablo, ñaawaitanaki Tértulo, ikantanakiri Félix: “Paasoonki pinkatharí, tima kamiitha noñaayitakiro nosaiki, oshiki piyota-nita, pantakiniri kamiithata-tsiri noshininka-payi.

³ Nowinkatha-pirorití Félix, oshiki ipaasoonkita-piintakimi maaroni noshininka.

⁴ Iro kantacha airo osamanitanta, nonintzi pinkimisanta-wakina kapichiini nonkantimiri.

⁵ Noñaakiri naaka yoka atziri, owaari-pirotaniri inatzii. Ithonka ikina-kina-yitaki nampitsiki, ti apatziro imaimanitakiri noshininka Judá-iti, irijatzi jiwatakaa-najiriri ikaratzi paitasi-waita-chari ‘Sirita-naariri Kasiyaka-wini-satzi.’

⁶ Inintaki aajatzi iyaaripirotiromi notasorintsi-pankoti, irootaki nairika-kaanta-kariri, noninta-jiiwitaka namina-kotan-tyaarimi Ikantakaan-taitanari naakaiti.

⁷ Iro kantacha ipokapaaki jiwari Lisias, sintsiini ikantapaaka, yaapithata-kinari.

⁸ Ikantanakina: ‘Ontzimatyii pijati pinkathariki iwitsikimiro kantain-chari.’ Intsityaa pisampi-pirotiri awiroka ayotantyaarori omapiro-rika nomaimanitan-takariri.”

⁹ Irojatzii ikantzi-tajiiitakari Judá-iti ikaratzi pokaintsiri.

10 Ari itzinaa-wakotanaka pinkathari iñaawaitan-tyaari Pablo. Ikan-tanaki Pablo: “Oshiki nokimo-siri-wintakimi, tima awirokatakimi kimi-nani nonkinkithata-kotyari, tima noyotzi awirokatakimi owitsika-piinta-kiniriri noshininka-payi imaimanita-wakaa.

11 Kantatsi pisampita-kowintina awiroka, tima owakira nariitaja Aapatyaawiniki, okaratzi 12 kitaitiri nariitan-taari, nonintawita nopinkathata-pajirimi Pawa.

12 Tikatsi ñiinani noñaana-minthati, ti nomaimanitiri atziri-payi tasorintsi-pankoki, ari nokantakari pasiniki nampitsi, tikatsi no-maimaniti yapatota-piinta-jiita.

13 Yokaiti kamanta-kota-kinari iroñaaka aka, tima airo iñiitziro omapirotatya ikanta-kotanari.

14 Ari okantari, nawintaajari naaka ipaitai-tziri ‘Awotsi.’ Irootaki ikantayitziri amishakowintanari noyimisanta-siwaitani onatzii. Nawintaa-jatyari naaka Pawa ipinkathatziri pairani nowaisatzitini. Nokimisantziro ikantakaantani, aajatzi isankinari-payi Kamantan-zinkariiti.

15 Ari nosiyari irirori-payi iyaawintari Pawa iwañaayitajiri kamayitain-tsiri, ti apatziro yañaayitaji kamiitha-siriri imatzita-jyaaro maaroni kaari-pirori-payi.

16 Irootaki nokowanta-piintakari airo otzimawaitzi kaari-pirori nantzi-motiriri Pawa, aajatzi atziri-payi.

17 Tima awisaki oshiki osarintsi nokina-kina-waitaki, nopiyaja non-ampiki namaji nompasita-pajyaariri noshininka kowityaa-waita-tsiri, nokowawitapaja aajatzi nompomita-pajinirimi Pawa.

18 Irootaki nantziri tasorintsi-pankoki, ari namiitakiro noisi nonki-tiwa-thatan-tajyaari, ti oshiki nonkara-jiiti, tikatsi nomaimaniti anta. Aripaitira iñaapaakina Judá-iti poñaayita-chari Asia-ki.

19 Iriitaki pokatsinimi aka inkinkithata-kotina opaita-rika iñaakota-kinari.

20 Ti impokatyii irirori, yokayitaki pokaintsiri iriitaki Antari-konaiti apatowinta-kanari chapinki, intsityaa inkantimi tzimatsi-rika iñaakota-kinari anta nokinakaasi-takari.

21 Aamaaka iro ikanta-kotanari nokanta-kiriri chapinki yapatowintan-tanari, nokantakiri: ‘Irootaki imishakowintai-tanari nokimisantajiro yañaayitaji kamayita-tsiri.’ ”

22 Tima iyotako-pirotsi-tari pinkathari Félix ipaitai-tziri “Awotsi-wiri,” irootaki iwashaantan-tanakariri, ikantanakiri: “Aririka impokaki jiwari Lisias, ari inkamanta-pirota-paakinaro.”

23 Ikantanakiri Félix ijiwari owayiri-payi: “Irojatzira paamawinta-wakyaari Pablo, iro kantacha pisinitiri yariityaari irapatyaani-payi impantyaariri kowityii-motariri.”

24 Okanta pasini kitaitiri, ipokaji pinkathari Félix itsipatakaro iina Drusila, oshininka Judá-iti onatzii iroori. Ikaimakaan-tapajiri Pablo inkimiri inkinkithatiniri tsika okanta-kota yawintaajari Jesús, Saipatzii-totaari.

25 Iro kantacha yitanakaro Pablo ikinkithata-kiniri tampatzika-siritaantsi, ñaako-siritaantsi, iwasankitaan-taiti apaata. Itharowan-tanakaro Félix, ikantanakiri: “¡Aritapaaki, pijatai! Ari napiitajiro nonkaima-kaantajimi apaata nosaika-siwayityaa-rika.”

²⁶ Tima iyaawinta-witayyaari Félix impinako-wintyaami Pablo, yookakaa-wintan-tajyaariri. Irootaki yapii-yapiitan-tawitarori ikaimakaan-tziri inkinkitha-waita-kairi.

²⁷ Awisaki okaratzi apiti osarintsi. Ari okarata-paaki ipinkatha-ritzi Félix. Inintzi yaapatyaa-piintyaari Judá-iti, yasita-kota-kaanta-nakiri Pablo. Yimpoiitaari pasini pinkathari paitachari Porcio Festo.

25

Inintaki Pablo iriitaki César mishakowintirini

¹ Aritaki pinkathari-wintantaji Festo. Ari maakotanaki mawa tsitiniri, jataki Aapatyaawiniki ipoñaanakaro Cesarea-ki.

² Ikanta ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari aajatzi iriipirori-payi Judá-iti, ikamanta-kota-wakiri Pablo.

³ Ikowa-kotakiri Festo intyaantajiri Pablo Aapatyaawiniki. Ikinkithasiri-jiitaka iwamaakaan-tiri niyaanki-thakiniki awotsi.

⁴ Iro kantacha ikantanaki Festo: “Yasitakoi-takiri Pablo anta Cesarea-ki, irootzi-mataki nojataji anta.

⁵ Intsityaa iyaatanakina pijiwariti, tzimatsi-rika ikinakaa-sitani yoka atziri, aritaki pimishakowintiriri anta.”

⁶ Ti osamani-piroti isaikawaita-painti Festo Aapatyaawiniki, piyaja Cesarea-ki. Okanta okitaitita-manaki, isaikaki iwinkathari-mintoki, ikaimakaan-takiri Pablo.*

⁷ Ikanta ikyaapaaki Pablo, ari ipokajiita-paaki Judá-iti poñainchari Aapatyaawiniki, oshiki kaari-pirori ikantako-waita-paakiriri. Iro kantacha ti iñiuro omapiro-rika okaratzi ikantakoi-tziriri.

⁸ Ari ikisako-winta-nakari Pablo, ikantanaki: “Tikatsi kaari-pirori nantaki naaka, ti nompiyathatyaaro Ikantakaan-taitani, ti noy-aaripiro-tiro tasorintsi-panko, ti nonkawiya-waitiri César ijiwari-piroti Roma-satzi.”

⁹ Tima inkowatziri pinkathari Festo yaapatyaa-piintyaari Judá-iti, isampita-nakiri Pablo: “¿Pinintzi pijati Aapatyaawiniki, namina-kotan-tyaamiri anta?”

¹⁰ Ikantanaki Pablo: “Ari okamiithatzi paminako-tinaro aka, tima awiroka iwaki César, pijiwari-piroti. Aritaki piyojiitaki tikatsi kaari-pirori nantzi-motiriri noshininka-payi Judá-iti.

¹¹ Ari ontzimimi nokinakaa-sitani, kantatsi iwasankitai-tantyaanaro kaamanitaantsi. Iro kantacha tikatsi nonkinakaa-sityaari, ti onkami-ithati pintyaankina anta. Nokowatzii iriitaki pinkathari César amina-kotinani.”

¹² Ari ikinkitha-waita-kaanakiri Festo inampina-payi. Ikantakiri: “Pikowatzii yamina-kotimi César, aritaki pijataki.”

Yaitanakiri Pablo pinkathariki Agripa

¹³ Ikanta pinkathari Agripa aajatzi iina Berenice pokajiitaki Cesarea-ki, iwihatyaari Festo. †

¹⁴ Ikanta isaikawaita-paintzi Cesarea-ki, ikinkitha-waita-kaakiri Festo tsika ikanta-kota Pablo, ikantakiri: “Tzimatsi aka aponi atziri yookanjiri pinkathari Félix yasitakoi-tziri.

* **25:6** ti osamani-piroti = 8 okaratzi kitaitiri, tirika onkarati 10 kitaitiri isaikawaita-paintzi

† **25:13** Agripa = Herodes

¹⁵ Tima nojata-kitzi chapinki Aapatyaawiniki, oshiki ikantako-waita-wakiri ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari aajatzi Antari-konaiti, inintaki naaka tsitoka-kaantirini.

¹⁶ Nokanta-nakiri naaka: 'Iroka namijiitari inampiitiki Roma-satzi: Ontzimatyii yapatojiityaa ikaratzi maimanita-wakaa-chari, inkisakowintan-tyaari omishakowintaari. Omapiro-rika otzimi ikinakaa-sitani, aritaki onkantaki iwaitiri.'

¹⁷ Irootaki nomatakiri ipokajitaki mishakowintan-taniri, ti noshintanaki, jatakina nosaika-mintoki, nokaima-kaantakiri yoka atziri.

¹⁸ Iro kantacha ti onkanta-pirotayaa ikantako-witapaa-kariri imishakowintziri, ti noñiuro onkaaripiroti okaratzi nokinkithasiritakowita-kariri.

¹⁹ Apatziro ikinkithatakiro ikimisantasiwaitari, ikinkithata-kotakiri aajatzi Jesús iwamaitakiri, iriitaki ikantziri Pablo añaaaji.

²⁰ Ti noyoti naaka tsika nonkantiro kantachari, nosampitakiri Pablo inintzi-rika ijati Aapatyaawiniki yaminakoi-tantyaariri anta.

²¹ Iro kantacha ininta-pirotatzii Pablo iriita-jaantaki amina-kotirini awinkathari-piroti, César Augusto. Irootaki nokantan-takari yasitakoi-tawakiri irojatzii nontyaankan-takyaariri anta."

²² Ikanta Agripa ikantanakiri Festo: "Nonintzi nonkimiri naaka yoka atziri." Ikantzi Festo: "Aritaki pinkimakiri onkitaitita-manaki."

²³ Okanta okitaitita-manaki, ikyaaki Agripa itsipatakaro Berenice, iina, owaniinka ikantayitaka. Itsipatakari ijiwari owayiri-payi, aajatzi iriipirori-payi atziri saikayita-tsiri anta. Ikantaki Festo yamaitiri Pablo.

²⁴ Ari iñaawaitanaki Festo, ikantzi: "Pinkathari Agripa, iriipiroriiti ikaratzi apatotain-chari aka, yokataki yoka atziri. Oshiki imishakowinta-waitakiri Judá-iti Aapatyaawiniki aajatzi aka Cesarea-ki. Ikaima-piinta-jiitzi inintzi iwamaakaanitiri.

²⁵ Iro kantacha ti noñii naaka ikaaripirotakari iwamaan-taityaariri. Iriitaki ninta-sitain-chari yamina-kotiri Augusto, irootaki okowapirotantari nontyaankiri anta.

²⁶ Ti noñii naaka ompaityaa nosankinati-niriri pinkathari-pirori tsika okanta-kota, irootaki namakaan-takariri piñaayitiri awirokaiti, awirokata-jaantakira pinkathari Agripa namakiniri, aririka pithonkakiro pisampi-winthatiri, tzimataiki nosankinatiri.

²⁷ Tima ti onkamiithatzi-motina naaka nontyaanki aparoni asitakotaari, airorika otzimi tsika osankinata-kotyaa okaratzi ikinakaa-sitakari."

26

Ikisako-winta Pablo anta Agripa-ki

¹ Ikanta Agripa ikantanakiri Pablo: "Kantatsi piñaawaiti awiroka." Ari itzinaa-wakotanaka Pablo, ñaawaitanaki, ikantzi:

² "Pinkathari Agripa, oshiki nokimo-siritaki nonkinkitha-waitakayimi iroñaaka, nonintzi nonkinkithata-kotiro okaratzi ikantakowaita-kinari Judá-iti.

³ Tima piyopirotziro awiroka okaratzi yamitari ashininka-payi Judá-iti añaaawinta-kotiri iroñaaka. Irootaki nokowantari pinkimisanta-wakina nonkantimiri."

Yañaantari Pablo tikira inkimisanta-jiita

⁴ “Iyojiitzi Judá-iti tsika nokanta pairani nomainarita-paaki, ainiro nosaikawita nonampiki, aajatzi nosaiki-moyitan-takariri Aapatyaawini-satzi.

⁵ Tima naakata-piintaki Nasitantaniri sintsitan-taniri, nomonkarayitziro Ikantakaan-taitani. Ininti-rikami noshininka-payi, kantatsi inkinkithata-kotina, tima iyotina tsika nokanta-waita.

⁶ Irooma iroñaaka ikantakoi-tataanaro nokinkithata-kota-najiro iyaakoniintaitani ikasiya-kaakiriri Pawa pairani awaisatzitini.

⁷ Pinkatharí Agripa, irojatzi noyaako-niintzi-takari naaka, irootaki ikantako-yitanari ashininka-payi iroñaaka. Irojatzi iyaakotzi-taari ashininka-payi karatatsiri 12 icharinini Israel, inintzi imonkaratairo Pawa ikasiya-kaantakiri. Irootaki iñaasintsitantari ikamaiwintari Pawa maaroni kitaitiri.

⁸ ¿paitama kaari pikimisantanta awiroka-payi kantatsi iwañaajiri Pawa kamawita-chari?”

Imaimani-witakari Pablo kimisantzin-kariiti

⁹ “Nomatzi-tawitakaro naaka pairani noñaasintsi-waita, nosiyakaantzi irootaki nantawairi nomaimanitiri ikaratzi awintaa-naariri Jesús Kasiyaka-wini-satzi. *

¹⁰ Irootaki nantakiri Aapatyaawiniki. Iriitaki sinitaki-narori ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari, tima oshiki kimisantzin-kariiti nasita-kota-kaantakiri. Ikanta noñaayitziro iwamaitziri onimotakina naaka. †

¹¹ Oshiki nowasankitaa-piintakiri tsika yapatota-piinta-jiita iwashaantan-tyaarori ikimisantziri. Omapiro nokisaniintakiri irootaki nomaimanitan-tariri, nomatzi-takari saikayita-tsiri pasiniki nampitsi.”

Yapiitziro Pablo ikinkithata-kota ikimisantan-tajari

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Irojatzi nojatan-takari Ontyaamairiniki, iriitaki otyaanka-kinari ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari.

¹³ Iro kantacha tzimatsi awisain-tsiri niyaanki-thaki awotsi, iwiraaka tampatzika ooryaatsiri, ari noñaaki oorinta-nainchari inkitiki, yanaanakiri isiparyaani ooryaatsiri, yoorinta-kota-paakina nokatziyaka naaka aajatzi ikaratzi tsipata-kanari.

¹⁴ Notyaajiiitanaki maaroni kipatsiki. Nokimatzi iñaanatai-tanakina iñaaniki noshininka Heber-iiti, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿paitama pimaimanitan-tanari? Awiroka wasankitaa-waita-chari apaniroini, okimiwaitakaro pimpaikatyiyaaromi thoyimpi-thowari.’

¹⁵ Ari nakanakiri naaka, nokantziri: ‘¡Pinkatharí! ¿Tsikama pipaitaka awiroka?’ Ikantzi Awinkathariti: ‘Naakatiki Jesús pimaimanitziri.

¹⁶ ¡Pinkatziyi! Tzimatsi opaita noñaakan-timiri iroñaaka, tima nonintatzii nompira-tyaami. Ontzimatyii pinkinkithatajiro okaratzi piñiiri iroñaaka, aajatzi onkarati nanta-kayimiri apaata.

¹⁷ Aritaki piñaakiro nookakaa-wintajimi imaimanitimi pishininka-payi Judá-iti, aritaki nookakaa-wintajimi aajatzi nontyaankimira inampiki pasini-satzi atziri kaari pishininkata.

¹⁸ Osiyawaita-jyaaro pikiryaa-kaayita-jirimi. Aritapaaki ikinasiwaitaka otsitini-kitzi, tima yaniiytaji tsika okitainkatzi. Aritapaaki

* 26:9 Wairontsi † 26:10 Itasorintsita-kayitani

ipinkatha-waitakiri Mishatan-taniri, Pawa pinkathari-winta-jirini. Aritaki nompyaakotajiri yantayi-witakaro kaari-pirori, nasiyita-jyaari awintaa-jyaanari. Tima irootaki nokasiya-kaakiriri.' ”

Ti impiyathata-nakyaa Pablo iñaakiro iñaakai-takiriri

¹⁹ “Pinkathari Agripa, ti nopiyathanaka noñaakiro iñaakai-takinari Inkiti-satzi.

²⁰ Nitanakaro nokinkithata-kaanakiri Ontyaamairini-satzi, Aapatyaawini-satzi, nomatanakiri ikaratzi nampiyatarori iipatsitiki Judá-iti, aajatzi nokimitaa-nakiri pasini-satzi ikaratzi kaari ashininkata, nokanta-yitziri: ‘Pimpiya-sitajiri Pawa, pantayitairo ñaakantaironi piwashaantajiro pantawitakaro kaari-pirori.’

²¹ Irootaki kantakaan-tzirori yairika-kaantan-takanari noshininkapayi tasorintsi-pankoki, inintawi-jiitaka iwinami.

²² Iro kantacha inisironkatakana Pawa aikiro nojatakaa-tziro nokinkithata-kotziri iroñaaka. Nokinkithata-kayiri maaroni, iriipirori-payi aajatzi kaari iriipiro-yitatsini. Tima ti nontika-paintiro okaratzi isankina-yitakiri pairani Moisés aajatzi Kamantan-tzinkari-payi tsika nokinkithata-piintaki. Tima isankinata-koyitakiro onkarati awisayitatsini, ikantayitaki:

²³ Ontzimatyii inkami Saipatzii-totaari, iro kantacha aririka inkamawitakyaa iriitaki itakaan-tajyaaroni yañaaji. Irootaki inkinkithatakoitan-tyaaniriri awisakotaantsi ashininkapayi, inkinkithai-tainiri aajatzi pasini-satzi kaari ashininkata.”

Inintzi Pablo inkimisanta-kairi Agripa

²⁴ Ikanta ithonka-kiro Pablo ikamanta-yitakiri, ari ikaimanaki Festo, ikantzi: “¡Pablo, pisinki-wintatya! Okantakaami pikamaitaro piñaanatziro osankinaritsi-payi.”

²⁵ Ikantzi Pablo: “Pinkathari. Ti nosinki-wintyaa, tima omapirotoyaa okaratzi nokanta-yitakiri.

²⁶ Iyota-kotziro pinkathari Agripa okaratzi nokaman-takimiri. Noyotzi naaka iyota-kotziro maaroni, tima ti omanako-yityaa.

²⁷ Pinkathari Agripa, ¿tima pinkimisantiro okaratzi isankina-yitakiri Kamantan-tzinkari-payi? Noyotzi naaka pikimisantziro.”

²⁸ Ikantzi Agripa: “¿Pisiyakaan-tzima pikantakina kapichiini aritaki pinkimisanta-kaakina, nonkimitan-tajyaariri ‘Saipatzii-totaari-wiri?’ ”

²⁹ Ikantzi Pablo: “Okantawitaka kapichiini-rika nokanta-kimiri, oshiki-rika, onkamintha iriitaki Pawa kantakai-yaaroni pinkimitakota-jyaanaro nokantaka naaka, ti apatziro awiroka pinkathari, maaroni pikaratzi pikimayitakina iroñaaka, onkanta-wityaa airo yoosontaitamiro awiroka asirotha.”

³⁰ Ari ikatziyanaka pinkathari Agripa aajatzi Berenice. Imatzitanakaro pinkathari Festo, aajatzi maaroni ikaratzi itsipatakari.

³¹ Jaitijiitanaki intyaatsikaini, ikinkitha-waita-kotziro ikantakiriri Pablo. Ikantanta-wakaa-jiita: “Airo yasitakoi-tzirimi yoka atziri, tima tikatsi inkinakaa-sityaa iwamaitan-tyaariri.”

³² Ikantanakiri Agripa pinkathari Festo: “Aritaki apakaajirimi yoka atziri, airo inintakimi irirori yamina-kotiri awinkathari-piroti.” ‡

27

Ityaankai-takiri Pablo otzinkamiki inampi wirakocha-payi

¹ Ikanta inintajiitaki intyaankiri Pablo anta Italia-ki, itsipatai-takiri pasini-payi asita-kotaari, ari nojatzi-tyaari aajatzi naaka. Iri aanakirini jiwatziriri iwayiriiti pinkathari-pirori Augusto, ipaita Julio.

² Ikanta notita-kota-nakari Adramitio-satzi jatakina Asia-ki. Ari nokarata-nakiri Aristarco poñaachari Tesalónica-ki, nampitsi saikat-siri Macedonia-ki.

³ Okanta okitaitita-manaki ariitakana Simaaki. Ari yaripirota-paakari Julio yoka Pablo, isinitakiri yariita-paintyaari yaapatyaani-payi impanta-wakyaariri kowityii-motariri.

⁴ Ikanta nawisanakiro Simaa, ari nomonthaakaro antaro tampyaa, ti onkanti namaata-kotanaji, irootaki nokina-kotan-tanakari othampisiki, ipaitai-tziri Chipre.

⁵ Noothaki-ryaanakiro inkaari nokinanakiro Cilicia-ki aajatzi Panfilia-ki. Irojatzii nariitan-takari Mira-ki, nampitsi saikatsiri anta Licía-ki.

⁶ Ari iñaapaaki ijiwari owayiriiti pasini notitan-tanajyaari opoñaakaro Alejandría-ki ojatiro Italia-ki, ari itijiitanaja.

⁷ Oshiki kitaitiri namatsinka-kota namaata-kotzi. Oshiki opomirintsitaka nariitan-takari Gnido-ki. Aikiro omonthaa-kotatyaana tampyaa, irootaki nomontyaa-kotanta-nakari Salmón-ki, nosinampita-nakiro othampisi Creta.

⁸ Oshiki opomirintsitaka namaata-kotzi, irojatzii nariitan-takari nampitsiki ikantai-tziro “Kamiithawochaaki” tsika okaakitapaji nampitsi Lasea.

⁹ Tima awisaki oshiki kitaitiri namaata-kotaki, kyaaron-tsitzimatapaji, ari okowiinka-pirotanaki namaata-kotzi. Irootaki iyomitaanta-witakariri Pablo yoka jiwari, *

¹⁰ ikantzi: “Pinkimisanta-wakina, kimitaka akowiinkata-kotatzii amaata-kotzira, aritaki ampyaakiro amaatako-mintotsi, aajatzi waararontsi-payi, aritaki ankamakaan-tayitaki aajatzi.”

¹¹ Iro kantacha ti inkimisanti ijiwari owayiri-payi, apatziro ikimisan-takiri asitarori amaatako-mintotsi aajatzi antakotzirori.

¹² Tira onkamiithatatyii inkyaarontsita-koti tsika yaatako-witaka, inintajiitaki ijaniintimi Fenice-ki saikatsiri Creta-ki, airo oñaasirinkantari tampyaa kinayita-tsiri kirinka aajatzi katonko. Ari inintajiitaki iwawisayiro kyaarontsi.

Itampyaata-kotzi inkaariki

¹³ Isiyakaantzi ari onkantaki yamaata-koti, tima owakira itapaakaro otampyaatzi kapichiini. Ari namaata-kojiitanaki othapyaaki Creta.

¹⁴ Tikira osamanitaki antarota-paaki tampyaa poñaanain-chari kirinkanta, ookanta-paakaro amaatako-mintotsi. †

¹⁵ Onosika-kota-nakina. Tikatsi inkanta-najiro iyamaatako-minto, onosika-kota-nakina tampyaa.

¹⁶ Oshiki nopomirintsitakaro pitotsi thatayitain-chari amaatako-minto-tsiki. Nokina-kotanaki othampisi ipaitai-tziri Clauda, ti ontampyaa-piroti anta.

* 27:9 kyaaron-tsitzimatapaji = ithonka-piintai-tziro itziwai-jiita † 27:14 tampyaa poñaanain-chari kirinkanta = Euroclidón

17 Notiyitakiro amaatako-minto-tsiki okaratzi tzimatsiri pitotsi. Tima tharowa nokanta-jiitaka nayiinta-kotyaaro impaniki tsika ojintatzi inkaari, tima yoosoitakiro onampi-naki amaatako-mintotsi airo oko-taanta. Isinita-nakiro onosika-kotina tampyaa. ‡

18 Okanta okitaitita-manaki, aikiro otampyaaatatzii sintsiini, yitanakaro iwiinka-kaantanaki iwaararo.

19 Okanta pasini kitaitiri, iwiinka-yitanakiro okaratzi yasitakai-tarori amaatako-mintotsi.

20 Oshiki kitaitiri awisain-tsiri ti noñaayitajiri ooryaatsiri aajatzi impokiro. Antaroiti nontampyaaata-koti ti noyojiiti aririka nawisakoyitaji.

21 Tima awisaki oshiki kitaitiri ti nowajyaa, ikantanaji Pablo: “Pinkimisanta-wakina, ari okamiithawita pinkimisanta-kinami chapinki irojatzi asaikakimi Creta-ki. Airo añaayitziromi okaratzi awishimota-yitakairi.

22 Iro kantacha airo okantzi-moniintami iroñaaka, tima airo pikamakaan-tawaitzi aparoni, onkanta-witakyaa ompyiyaa iroka amaatako-mintotsi.

23 Tima iñaakakana tsitiniri aparoni maninkari, ityaankani Asitanari Pawa, ompiratanari.

24 Ikantakina: ‘Pablo, airo pitharowantaro piñaakiri, ontzimatyii pariityaa iñiimi iwinkathari-piroti Roma-satzi. Aritaki inisironkatakimi Pawa, aritaki piwawisaa-koyitakiri pikaratakiri aka amaatako-minto-tsiki.’ §

25 Ari ikantakinari. Pintharowinta-jiityaa, tima nawintaa-sirityaari naaka Pawa, noyotzi aritaki omatakyaa okaratzi ikamanta-kinari Maninkari.

26 Iro kantacha ontzimatyii omposa-kotyya othampisi.”

27 Aritaki awisanaki 14 kitaitiri, ariitakana inkaariki omontitakari Adria onosika-kota-kinara tampyaa. Niyaanki-titaki tsitiniri, ari ikaimajiitanaki antakotzirori amaatako-mintotsi isiyakaantzi iro yaritajyaa kipatsiki.

28 Imonkara-jiitakiro tsika owira osaankanaatzi, iñaatziiro ti osaankanaa-piroti, ikanta yapiita-nakiro, iñaatzi ojiintaata-paaki inkaari.*

29 Antaro notharowa-jiitanaki nomposa-kotyya, iwiinkaki 4 ayiintironi amaatako-mintotsi othowaki, amanajiitanaki onkitaititan-tyaari sintziini.

30 Iro kantacha ikaratzi antakotzirori ikinkithasiri-jiitaka isiyi, intitan-tanakyaaromi pitotsi thatayitain-chari, yamaminata-nakaro iwiinka-jiitiro ayiintironi othowaki amaatako-mintotsi.

31 Iro kantacha ikamantakiri Pablo yoka jiwari aajatzi iwayiriti, ikantziri: “Aririka isiyayitaki yokaiti, airo pawisakotai awiroka-payi.”

32 Ari itota-kota-nakiro owayiri-payi pitotsi, iwamaatakiro.

33 Tima irootaintsi onkitaititzi-mati, ikantantaki Pablo: “Aritaki awisaki 14 kitaitiri ayaawinta opaita awisatsini, ti piwayitajyaa.

34 Okowa-pirotatya iroñaaka piwayityaa pañaanta-yityaari, tima tikatsi aparoni kamakaan-tatsini.” †

‡ 27:17 impaniki tsika ojintatzi inkaari = Sirte § 27:24 iwinkathari-piroti Roma-satzi = César * 27:28 ti osaankanaa-piroti = 20 ashimpa-wako = 36 metro; ojintaata-paaki = 15 ashimpa-wako = 27 metro † 27:34 tikatsi aparoni kamakaan-tatsini = airo opyaakaan-tawaita aparoni kisitsi

³⁵ Ikanta ithonka-kiro ikantaki Pablo, yaanakiro iratantaitani, ipaasonkitakiri Pawa. Ipitoryaakiro, owanaka.

³⁶ Ari ipintha-jiitanaka maaroni, owajiitanaka aajatzi.

³⁷ Iroka nokarajitzi notijiita 276 atziri.

³⁸ Okanta ithonka-kiro iwajiitaka, iwiinka-koyitakiro owaritintsi othomaka-niintan-tyaari tinari.

Otsitsiyaki Amaatako-mintotsi

³⁹ Okanta okitaitita-manaki okompitzi-mota-paakari kipatsi antakotzirori amaatako-mintotsi, iñaapaakiro oparaiti. Ari inintanaki yaatako-jiiti anta.

⁴⁰ Itotako-yitanakiro oosatantari ayiintzirori amaatako-mintotsi, yookanakiro, itzinaa-koyita-najiro antaro manthakintsi, yaayita-najiro iyomaro ikoman-tyaari inkini yaata-koti oparaitiki. ‡

⁴¹ Iro kantacha ayiinta-paaka othowaki amaatako-mintotsi ojintaati inkaari, ti onkanti noshiwata-kotanaji. Tankataitanaki opataki ookanta-pirota-paakaro otamakaani inkaari.

⁴² Ari inintawitanaka owayiri-payi iwanakirimi asita-kotaari-payi, airo isiyanta yamaayitanaki.

⁴³ Iro kantacha ijiwari owayiri-payi, inintaki irirori iwawisaa-kotiri Pablo, ti isinitiri iwamaitiri, apatziro ikantanakiri: "Ikaratzi yotzirori yamaatzi, yamaati ijati kipatsiki.

⁴⁴ Iriima kaari yotironi yamaati, inpataka-yityaa incha-kotaki yamaayiti." Ari okanta naatantakari maaroni kipatsiki, tikatsi awishimotini, awisako-yitaana maaroni.

28

Isaikaki Pablo othampisiki ipaitai-tziri Malta

¹ Okanta nawisako-yitaji maaroni, ari noyojiitzi iroka othampisi opaita Malta.

² Yaakamiithata-wakina maaroni nampitarori anta. Tima omparyaatzi inkani, katsinkaiti okantaka, iwaamataki paamari, ikaimajiitakina.

³ Ari ijatanaki Pablo yayi tsitsi, iro ipiyawita-paaka iwapajiro itsima, imitaa-sitakari maranki, yatsikakiri irakoki.

⁴ Ikanta iñaakiri nampitarori anta iwikan-tapaakari maranki, ikanta-wakaa-jiitanaka: "Yoka atziri owantzinkari inatzii, okantawitaka yawisako-witaka impiinkimi, tizimaita isinitiri yañai pawa wasankitaan-taniri."

⁵ Iro kantacha itikanakiri Pablo paamariki yoka maranki. Tikatsi awishi-motirini.

⁶ Ari iyaawinta-jiita ijaaniya-kairi irojatzi inkaman-tanakyaari. Ikanta osamanitaki iñaatziiri tikatsi awishi-motirini, ikantajitzi: "Yoka atziri, pawa inatzii irirori."

⁷ Tzimatsi jiwari nampitarori othampisiki ipaita Publio. Otzimotziri okaakiini iwani. Yaakamiitha-yitakina maaroni, yaanakina inampiki. Mawa kitaitiri nosaiki-mowaitakiri.

‡ 27:40 itzinaa-koyita-najiro antaroiti manthakintsi = irootaki ookantari tampyaa isiya-kotan-tyaari otitantarori amaatako-mintotsi

⁸ Ari nokima-kotakiri iriri Publio ikatsinkaaki-waitatzii, isiwaitatya. Ikyaa-sita-nakiri Pablo. Ikanta yamana-kota-paakiri, yantantakari kapichiini irako, apatha-kiro yisita-kotanaji.

⁹ Ikanta yisita-kota-kaakiri iriri Publio, pokayita-paaki maaroni mantsiyari ikaratzi nampitarori anta othampisiki, yisita-kota-kaayitakiri.

¹⁰ Ari ipasita-nakairi oshiki opaiyita-rika. Ikanta notitanaja nojatan-tajyaari, ipayita-waana naayita-najiri.

Ariitaka Pablo inampi-piroki wirakocha

¹¹ Okanta nosaikaki mawa kasiri anta othampisiki, ari notitanaari pasiniki amaatako-minto-tsiki irotaki owawisaa-kirori anta kyaaronsi. Opoñaaro iroka amaatako-mintotsi Alejandria-ki. Iwitsikai-takiro othowaki isiyakaaro pawaniro “Tsipantsi”. *

¹² Ari nariijiitaka Siracusa-ki, mawa kitaitiri nosaikanaki anta.

¹³ Ipoñaawawisanaki irojatzii nariitan-takari Regio-ki. Okanta okitaitita-manaki, okamintha otasonka-kotakina tampyaa kinatsiri katonko, irojatzii nariitan-takari Puteoli-ki pasiniki kitaitiri.

¹⁴ Tzimatsi kimisantzinkari-payi anta, iriitaki kantawa-kinari nosaika-waitanaki. Irootaki nosaiki-mowaitan-tanakariri okaratzi 7 kitaitiri. Ari nopoñaawisanaki irojatzii nariitan-takari otzinkamiki nampitsi Roma. †

¹⁵ Ikanta ikima-kota-jiitakina kimisantzinkari-payi nampitarori anta, imonthaa-wakana awotsiki ipaitai-tziro “Apio” tsika iyompari-jiitapiinta. Okanta anta Mawapankoniki, ari iyaawinta-kinari pasini kimisantzinkari-payi. Ikanta iñaayita-paakiri Pablo, ipaasoonkitanaki Pawa, tharowinta-siri ikantanaka.

¹⁶ Ari nariita-paaka Roma-ki. Ikanta ijiwari owayiri-payi iwawisaa-paakiniri asita-kotaari-payi pasini jiwari. Iriima Pablo inintaki isaikawaita-paaki tsika-rika inintziro irirori, aaroni owayiri aamakowintariri.

Ikinkithata-kaantzi Pablo inampiki wirakocha

¹⁷ Okanta awisanaki mawa kitaitiri nariita-paaka, yapatota-paakiri Pablo iriipirori-payi Judá-iti nampitarori Roma-ki. Ikantakiri: “¡Ashininká! Pairanitaki yaakaan-tawaitakina ashininka-payi Aapatyaawiniki, ipoñaawisanaki iwawisaakina ijiwariki wirakocha. Irootaki yantakiri, okantawitaka tikatsi nantzimo-wityaariri, ti nonthainkawityaaro okaratzi yamiyitari pairani awaisatzitini.

¹⁸ Oshiki isampiwitakari ijiwariti wirakocha anta, ti iñii nonkinakaasityaari iwamaitan-tyaanari, inintawitaka yapakaa-kaanta-jinami.

¹⁹ Iro kantacha ti inintajiiti ashininka-payi Judá-iti, irootaki nonintan-takari iriita-jaantaki amina-kotinani iwinkathari-piroti wirakocha, okantawitaka tikatsi ashininka nomishakowinti naaka. ‡

²⁰ Irootaki napatotan-tamiri nonkamantimi awirokaiti, piñaakina yoosotan-taitanaro asirotha okantakaan-tziro ayaakoniintani maaroni arokaiti Israel-iiti.”

* 28:11 Tsipantsi = Cástor aajatzi Pólux † 28:14 kimisantzinkari-payi = iyikiiti ‡ 28:19 iwinkathari-piroti wirakocha = iwinkathari-piroti Roma-satzi = César

²¹ Ari ikantajiitanaki irirori: “Ti noñii isankinata-kotimi poñaayita-chari inampiitiki ashininka Judá-iti. Ti nonkima-kotimi aajatzi yariiyyita ashininka-payi aka.

²² Apatziro nokima-kotziri kimisanta-waita-sita-chari. Nonintzi nonkimimi tsika pikanta-jiitzi awiroka.”

²³ Ari ikinkithasiri-jiitaka yapatotyaa pasini kitaitiri. Tima oshiki atziri apato-winta-jiitakari Pablo tsika imaapiintzi. Ikinkithatakiniri tsika ikanta Pawa ipinkathari-wintantaji, iñaakayitakiri tsika isankinata-koitzi-takari Jesús, yitanakaro isankinariki Moisés irojatzi okaratzi isankina-yitakiri Kamantan-tzinkari-payi. Yaakowintakaro okitaityaa-manaki irojatzi tsitinii-tiini.

²⁴ Tzimatsi kimisanta-nakiriri Pablo, iriima pasini-payi ti inkimisanti.

²⁵ Ti yaapatyaa-wakai-yityaa, irojatzi ipiyayitan-tanakari. Iro kantacha iwiraanta-waari Pablo ikantawajiri: “Omapirotatya ikantaitakiriri pairani awaisatzitini. Tima Tasorinkantsi ñaawaita-kaakiriri Kamantan-tzinkari Isaías, ikantaki:

²⁶ Pijati, pinkamantiri atziri-payi, pinkantiri:

Pinkima-jiiwitakyaa, airotzimaita pikimatha-jiita-wakiro.

Paminajii-wityaa, airotzimaita piñaajiitziro.

²⁷ Tima kisosiri ikantajiitaka yokaiti.

Atsikimpitya inajiitaki.

Mawityaaki inajiitaki aajatzi.

Irootaki airo yokichaa-tanta,

Airo ikimi,

Airo ikimatha-tantaro,

Tima airo ikimisantai, airo nowawisaa-kotajiri.

²⁸ Piyojiitaki awirokaiti, aritaki iwawisaa-koyitairi Pawa kaari ashininkata. Aritaki inkimisanta-yitaji iriroriiti.”

²⁹ Ikanta ithonka-kiro Pablo iroka ñaantsi, jaitijiitanaki Judá-iti, oshiki iñaana-winthata-wakaanaka.

³⁰ Ari isaikapajiri Pablo okaratzi apiti osarintsi anta pankotsiki ipinatzi. Tima ari yaakamiithata-piintakiri ikaratzi ariiyitariri.

³¹ Ari ikinkithatakaa-piintakiri tsika ikanta ipinkathari-wintantaji Pawa, ikinkithata-kota-kiniri aajatzi Awinkathariti Jesús, Saipatzii-totaari. Tikatsi tzika-tzika-waitirini ikinkithata-kaantzi.

ISANKINARI PABLO ITYAANTZINIRI ROMA-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo osankinatzi-mirori iroka, impiratani nonatzii Jesús Saipatzii-totaari, iriitaki kaima-sirita-kinari nontyaankaa-riti, ikoyakina nonkamantan-tajiro Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Pawa.

² Iroka Kamiithari Ñaantsi irootaki ikasiya-kaantakiri pairani Pawa, irootaki ikinkithata-kaakiriri Kamantan-tzinkari-payi Sankinarintsipirori.

³ Tima iroka Kamiithari Ñaantsi, ari ikinkithata-kotari Itomi Pawa, Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, kimitapaakariri iinchaan-niki itzimaki icharinitakari pinkatharini David.

⁴ Ikanta yañaaji pairani, aripaiti iñaakan-takari Itomi Pawa inatzii, otzimi-motziri Itasorinka.

⁵ Ikaminthaa Saipatzii-totaari ikaminthaa-taanari Pawa. Iriitaki koya-kinari nontyaankaa-ritaji, nonkaman-tayitajiri pasini-satzi atziri kaari ashininkata, inkimisanta-yitaji iriroriiti. *

⁶ Aajatzi awirokaiti, aritaki akaratzii ikaima-siritaji Jesús Saipatzii-totaari.

⁷ Awirokaiti nosankinatziini pikaratzii pinampitaro Roma-ki. Itakotani Pawa pinayi-tzii, ikaima-siri-yitaimi yasiyita-jyaami. Onkamintha inisironkataimi Asitairi Pawa, aajatzi inkimitajimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, irootaki pisaikan-tajyaari kamiitha. †

Inintzi Pablo yariityaari wirakocha-payi

⁸ Iroka nitawakyaari nonkanti: Nopaasoonkitziri Pawa, okantakaaro yantayitajiri Jesús Saipatzii-totaari. Tima ithonka ikimakoi-takimi tsika-rika-payi tsika pikantanaja pikimisanta-yitanaji.

⁹ Ari nokanta-piinta-naatya namana-kotzimi. Iriitaki Pawa yotatsi noñaasintsi-wintari nantawaita-jiniri nokinkithata-najiro Kamiithari Ñaantsi kamanta-kotziriri Itomi.

¹⁰ Aririka namaniri, nokowa-kotziri inkanta-kaiyaaro nojati pisaikajitzi awiroka, iroorika ininta-kayinari naaka.

¹¹ Tima ayimatakina noñaayitajimi. Nonintzi nonkaminthaa-yitajimi paawyaa-siri-waitan-tyaari.

¹² Irootaki nontharowinta-kaantyaamiri pikarajitzi awiroka, piñaawajina-rika tsika nokanta nawintaa-siritari Pawa. Irootaki pintharowinta-ntyaanari naaka, noñaakimi-rika awirokaiti tsika pikanta pawintaa-sirita-naa.

¹³ Iyikiiti, nonintzi piyojiiti oshiki nosirita-piintakaro nojati tsika pisaika-jitzi awiroka, nonintzi noñiimi piwapyaa-yitajyaa, nokimi-takiri pasini-satzi atziri. Iro kantacha oshiki tzika-tzikata-piintakinari.

¹⁴ Iro kantacha ontzimatyii nojata-sitajiri yowaita-niriiti, aajatzi kaari yowaiyita-tsini, iriipiroriiti, aajatzi kaari iriipirori. ‡

* 1:5 Wairontsi † 1:7 Itasorintsita-kaitani ‡ 1:14 yowaitaniri = griego

¹⁵ Irootaki, noninantari nonkamantan-tajiro Kamiithari Ñaantsi anta pinampi-yitaro awirokaiti Roma-satzi.

Itasorinka Pawa wawisaa-kotan-tatsini

¹⁶ Tima ti nompasiki-wintiro naaka nonkamantan-tajiro Kamiithari Ñaantsi. Tima irootaki itasorinka Pawa, kantatsi awawisaako-siri-yitajiri inkarati kimisantaa-tsini. Yitanakyaaro Judá-iti inkimisantaji, ari yampoiyita-paaki kaari Judá-iti. §

¹⁷ Tima iroka Kamiithari Ñaantsi okamanta-kotziri Pawa tsika ikanta itampatzika-sirita-kairi ikaratzi awintaa-sirita-naariri Jesús. Tima irootaki isankinata-koitakiri, kantatsiri: Tampatzika-siri inatyii awintaa-siritanariri, irasi iwiro yañaayitaji.

Kaari-piro-siriri inatzii atziri-payi

¹⁸ Iro kantacha tzimayitatsi atziri kaari tampatzika-sirita-tsini, thainka-waitaniri, oshiki itzika-tzika-yitziro iroopirori airo iyotakoi-tantari Pawa. Iriitaki owatsimaa-piro-taikiriri Pawa saikatsiri inkitikiri.

¹⁹ Tima iyotako-witari iriroriiti Pawa. Iriitaki Pawa kantakaarori iyotako-witan-tariri.

²⁰ Tima owakira iwitsikan-takarori Pawa kipatsi, ari iyotimi atziri-payi tzimatsi Pawa iñaawitakaro iwitsikani-payi. Ari inkinkithasir-ityaami tzimatsi Pawa itasorinka, yasi iwiro yañaanitzi irirori. Tikatsi tikañaanita-chani iroñaaka, inkantayiti: "Ti noyota-kotiri."

²¹ iyotako-wijiitari Pawa, tizimaita impinkathata-piintiri, ti impaasoonkita-piintairi. Apatziro ikinkithasirita-koyitaro kaaripirota-siri, irootaki kaari ikinkisiryaaanta kamiitha.

²² Ikanta-wijiita: "Yotaniri nonatzii," tikatsi iyomata-jiiti.

²³ Irootaki iwashaantan-tanakarori ipinkatha-witari Ñaapirori Pawa, añaanita-tsiri. Ari yitanakaro ipinkatha-waitziro iwitsikani atziri, siyakaa-rontsi, tsimiri, ipiraitari, aajatzi ikaratzi kontha-yitatsiri kipatsiki.

²⁴ Irootaki iñaasi-minthatan-tariri Pawa ayimawaitiri yantayitiro kaari-pirori. Irootaki yantanta-piintan-tarori okaratzi impasiki-wintirimi.

²⁵ Iwashaanta-siwaita-nakaro ikimisanta-waantiziri Pawa iroopirota-tsiri, apatziro ikimisanta-yitanakiro thaiyaantsi. Ipinkathawa-aita-nakiro iwitsikaitani. Tizimaita impinkathata-najiri Pawa owitsika-yitakirori maaroni tzimayita-tsiri, apinkathata-piintziri arokaiti. ¡Omapirorowi!

²⁶ Irootaki iñaasi-minthatan-tariri Pawa ayimatiri iniwita-siwaitari. Tima yantayita-nakiro okaratzi impasiki-wintirimi. Tzimanaki kooyapayipithoka-wakaasi-waita-chari.

²⁷ Ari ikimiyita-nakari sirampari-payi, tzimatsi pithokasi-thawakachari, irootaki ayimawaitziriri ipithoka-kaasi-tawaityaa isiramparin-kakiini, yanta-sitakaro impasiki-wintirimi. Apaniroini iwaskanitawaita okantakaan-tziro ikinakaa-siwaitakari.

²⁸ Irootaki iñaasi-minthatan-tariri Pawa ikaratzi ayimawaitziri yantayitiro kaari-pirori, yantanta-yitakiro kaari kamiithata-tsini. Ti inkinkithasirita-piintairi Pawa.

²⁹ Irootaki yanta-piinta-nakiri kaari tampatzika-sirita-tsini, imayimpi-waitzi, ipithoka-wakaa-wasita, iniwi-piro-waitari kiriiki,

yantayitziro karipiro-yitatsiri, iniwitan-takowaita, iwan-tayitzi, imaimanita-wakaa-waita, yamatawitan-tawaitzi, ikawiyen-tawaitzi,

³⁰ ikisi-matan-tawaitzi, ithaiya-kota-wakaa-waita, ikisa-niinta-waitziri Pawa, ikawiya-porotan-tawaitzi, ishami-winta-waita, ikantakaa-piro-waita, iyotasi-waiyitaro kaaripirota-tsiri, ipiyatha-waitari asitariri,

³¹ imasontzi-siri-waitzi, ti imonkara-wainiti, ti ithakotantanitya, ti yaripirotan-tayiti, ti inisironkatan-tayityaa.

³² Iyowijiitaro okaratzi ikantakaan-takiri Pawa, ikantaki: "Ikaratzi antayitironi kaari-pirori, aritaki inkamayitaji." Iro kantacha, aikiro ijatakaa-tziro yanta-pirota-nakiro, yoiminthata-kaayitari pasini-payi imayitiro.

2

Tampatzika inatzii Pawa aririka yaminakotanti

¹ Kimitaka pikanta-siri-jiitzi: "Ontzimatyii iwasankitaitiri antayitzirori kaari-pirori." Airo pikanta-siri-waitzi. Tima aririka paminakowintiri pasini atziri, apaniroini pikamanta-kowaitaka awiroka. ¿Tima panta-piintziro awiroka kaari-pirori?

² Tima ayojiitzi tampatzika-siriri inatzii Pawa aririka yaminakowintanti irirori. Iriitaki owasankitaa-yitziriri ikaratzi antayitzirori kaari-pirori.

³ Pikanta-piinta-jiitzi awirokaiti, "Ontzimatyii iwasankitaitiri ikaratzi antzirori kaari-pirori." ¿Pisiyakaantzi airo iwasankitaaajimi awiroka Pawa?

⁴ ¿Tima pimiraawintiri Pawa nisironka-pirotamiri, oyaakotzimiri, amatsin-kawintamiri? ¿Tima piyoti irootaki yamatsinka-wintan-tamiri iwashaanta-kaantyyaa-mirori pantayitziro kaari-pirori?

⁵ Iro kantacha aikiro-rika pimpiyathata-tyiiaari, aiorika pinintzi piwashaantajiro pantayitziro kaari-pirori, aritaki patsipita-jyaaro iyatsimanka Pawa. Tima apaata aririka ifiuitajiro iyatsimanka Pawa, yaminako-yitajiro-rika maaroni, tampatzika inkantyyaa iwasankotaantayitaji.

⁶ Tima osiyawaita-jyaaro impinayitairimi Pawa okaratzi yantayitakiri.

⁷ Iriitaki Pawa añaakaa-yitajirini ikaratzi kamayita-kakirori yantayitziro kamiithari, irootaki inisampyan-takarori iwaniinkaro, inisampyaakaro impinka-thaitairi, inisampyaakaro irasi iwiro yañaayitaji.

⁸ Iro kantacha katsimaki inkantajyaa Pawa iwasankitaaajiri ikaratzi kamaita-piinta-karori iniwita-siwaitari, ikaratzi piyatha-waita-kariri, kaari miraawintaironi iroopirori.

⁹ Inkimaatsi-waitajyaa, iwasiri-tajyaa maaroni kamayita--kakirori antayitziro kaari-pirori. Iriitaki itanakyaaaroni ifiuro noshininka-payi Judá-iti, impoña yampoita-paaki kaari Judá-iti. *

¹⁰ Iriima kamayita--kakirori yantayitziro kamiithari, iwaniinka-yitajyaa irirori, impinka-thaitairi, kamiitha isaikayitaji. Iriitaki itanakyaaaroni ifiuro noshininka-payi Judá-iti, impoña yampoiyita-paaki kaari Judá-iti.

* 2:9 kaari Judá-iti = griego

¹¹ Tima tikatsi atziri imaniti Pawa.

¹² Maaroni kaari kimakotironi Ikantakaan-taitani, aritaki ompyaakaa-sita-jyaari iyaari-pironka, tima airo yaminakoi-tairi imonkaratakiro-rika Ikantakaan-taitani. Iriima ikaratzi kimakowitakarori, aritaki yaminakoi-tairi imonkaratakiro-rika.

¹³ Tima kaari tampatzika-siritzi-motirini Pawa ikaratzi kimakowitakarori Ikantakaan-taitani, iriitaki tampatzika-siritzi-mota-kiriri ikaratzi monkara-yitakirori.

¹⁴ Tima yokapayi kaari noshininkata, kaari kimakowityaaroni Ikantakaan-taitani, kaari ñaawityaaroni tsika osankinata, iro kantacha imonkara-mintha-waita-sitakaro. Okimiwaitakaro ontzima-tyiimi pasini ikantakaan-taitani yasityaarimi irirori-payi.

¹⁵ Okimiwaitakaro iroka Ikantakaan-taytziri osankina-siritan-takyaarimi, tima iyotzi paita yantiri. Aririka imonkaratairo, kimosiri inkantyyaa. Airorika imonkaratziro, okimiwaitakaro apaniroidi ikamantako-waityaa, tima iyotzi yantakiro kaari-pirori.

¹⁶ Irootaki yantaitiri apaata aririka inkantajiri Pawa yoka Jesús Saipatzii-totaari: “Pamina-kotainiri okaratzi yantakiri imananiikiini atziri-payi.” Irootaki nokinkithata-kota-piintakiri nokamantan-tziro Kamiithari Ñaantsi.

Judá-iti aajatzi Ikantakaan-taitani

¹⁷ Pinkimi nonkantimi noshininka Judá-iti. Kimitaka pikanta-jiitaki awiroka: “Noyota-kotziro Ikantakaan-taitani. Noyotziri Pawa.

¹⁸ Noyotziro okaratzi inintziri. Noyotziro tampatzikata-tsiri, tima iyomitaai-takinaro Ikantakaan-taitani.

¹⁹ Aritaki nomatakiro noyomitairi kaari yotironi, osiyakariri imawityaakita-tyiimi, nonkimita-kaantiro nonkitainkata-kota-tyiirimi saikayita-tsiri otsitini-kitzi.

²⁰ Aritaki noyomitaa-yitajiri masontzi-siriri. Kantatsi noyomitairi kaari yowaita-tsini, kimiwaitariri iincha-niki. Tima ontzimi-motina naaka Ikantakaan-taitani. Irootaki yotani-pirota-kaanta-tsiri.”

²¹ Aririkami pimatiro piyomitaa-yitairi pasini-satzi, ¿Piyomatsitakima awiroka? Tima pinkanta-piintzi awiroka: “Airo pikositzi.” ¿Tima pinkosiniti awiroka?

²² Pikanta-piintaki: “Airo pimayimpitzi.” ¿Tima pimayimpiti awiroka? Pikanta-piintzi: “Airo pipinkathatziri siyakaa-rontsi.” ¿Tima pinkosita-piintziri awiroka yasitakai-tariri pawaniro?

²³ Pishami-waitaka awiroka piyota-kotziro Ikantakaan-taitani. ¿Tima pimpiyathatyaaro awiroka? Pithainkakiri Pawa.

²⁴ Iroka isankinatai-takiri, kantatsiri: Awiroka-payi kantakaan-takirori ithainka-tasorintsitan-takari pasini-satzi atziri ikisima-waita-sitakari Pawa. †

²⁵ Ikaratzi monkaratziro Ikantakaan-taitani, kamiitha-witacha itomisitaa-nitaka, tima irootaki osiyakaa-wintziro yasiyitari Pawa. Iro kantacha tirika imonkara-yitiro maaroni Ikantakaan-taitani, aminaasi-waitaka itomisitaa-nita.

²⁶ Iriima pasini-satzi kaari ashininkata, kaari totamisitaa-nitachani, aririka imonkarata-sita-kyaaro Ikantakaan-taitani, iriitaki osiya-pirota-jyaariri totamisitaaniri, tima yasipirota-tyaari Pawa.

27 Yokapayi kaari totamisitaa-nita-chani monkara-winthata-sita-
karori Ikantakaan-taitani, iriitaki amina-kota-jimini apaata iroopiro-
rika pimonkaratziro okaratzi piyota-kotziri, pipiyathatakaro-rika,
iriitaki wasankitaa-kaanta-jimini, onkanta-witakyaa totamisitaaniri
pinawita awiroka-payi.

28 Tsika akantayita koñaaroini awathaki, ti iro impaitan-taitairi
“Judá-iti.” Ari okimitari atomintha-waita-sita-piintaka awathaki, ti iro
apaitan-tayitari “totamisitaari.”

29 Tima ompoñaan-taari ikantaitaji Judá-iti tsika akanta-siri-
yitanaara. Ari okimi-tzitari atomisitaa-niyitaka, irootaki kantakaan-
tzirori asiritakari. Ti iro amonkara-winthatan-tyaarori sankinata-
chari, intharowintan-tairi ashininka-payi, irootaki kowa-pirota-chari
intharowinta-wintai irirori Pawa.

3

1 Kimitaka pikantaki awiroka-payi: “¿Tikatsima apantaini arokaiti
Judá-iti? ¿paitama atomisitaa-nitantari?”

2 Nokantzi naaka: Oshiki apantairi arokaiti. Iroka itanakarori,
iriitaki awaisatzitini yitakari iñaanatakiri Pawa.

3 Tima tzimatsi awaisatzitini ti yoisokiro-yityaari Pawa, ¿Irooma
iwashaantan-tyaarori Pawa yoisokiro-yitanta?

4 Ti ari onkantyyaa. Okantawitaka ithaiya-witaka maaroni atziri, ti
inthaiya-nityaa Pawa irirori. Ari okantzi isankinai-takiri, ikantaitsiri:
Ari pikantatya awiroka, tampatzika-ñaaniri pinatzii,
Awirokami yaminakoi-tajimi, ari panaa-kotan-takimi.

5 Tima antapiinta-yitziro kaari-piro-taantsi, oñaakan-tzirori
tampatzika-siri inatzii Pawa. Kimiwaitaka aritaki ankantakimi:
“Irootaki noyaaripiro-sirinka oñaakan-tzirori oshiki ikamiitha-
pirotaki Pawa, ¿paitama iwasankitaa-wintan-tyaanarori okaratzi
oñaakan-tzirori ikamiitha-pirotzi irirori? Kaari tampatzika-siriri.”
(Ari okanta akinkithasiri-waitari arokaiti atzirin-kakiini.)

6 Ti ari onkanta-tzimaityaa. Kaarimi tampatzika-siriri Pawa, airotyaa
yamina-kotairimi osaawi-satziiti, iwasankitaa-yitajiri.

7 Kimitaka ankantimi aajatzi: “¿paitama iwasankitaan-tyaanari Pawa
nothaiyaka, tima nonthaiya-piinta-kityaa irootaki ipinkathaitan-tariri
Pawa ti inthaiya-nityaa irirori?”

8 Kimitaka ankantimi aajatzi: “¡Thami ankaaripiroti! tima irootaki
ñaakantironi kamiithari.” (Irojatzi imishakowintai-takinari naaka
nokinkithatakiro kimitakarori iroka, omapirotatya.) Iro kantacha
irootaki kamiithatatsi iwasankitaitiri ikaratzi ñaawaitzirori iroka.

Tikatsi tampatzika-siriri

9 ¿Irooma kanta-kotacha aka, Judá-iti anayitzi arokaiti ti ampanta-
pirotai, airo okantzi anaakoyitiri pasini-satzi? Aritaki okantari, tima
nokantzi-takari maaroni akarajiitaki, kimiwaitaka ompyaakaa-siwaita-
kaimi ayaaripironka, okantawitaka Judá-iti anayitzi aajatzi pasini-satzi
atziri anayitzi.

10 Aritaki osankina-kotaka, kantatsiri:
Tikatsi tampatzika-siriri, ti intzimaa-jati aparoni.

11 Ti intzimi kimatha-waitaniri.

Tikatsi amina-minatairini iyotajiri Pawa.

12 Ithonka ipiya-siri-jiitaka, tikatsi apantyaarini.

Ti intzimi impaityaa mataironi kamiitha-siriri.

Ti intzimaa-jati aparoni.

¹³ Kaaripiro-ñaani-waitaki, okimiwaitakaro ithano iroomi omorona tsika ikitatai-tziri kaminkari.

Amininitaka ithaiya,

Kipiya-waanti-waitaki isiyakari ikanta maranki.

¹⁴ Tima ikisima-waitanta-piintaki, ikawiyani-tayitzi.

¹⁵ Amikii-tzitaka ijayitzi iwakanti, inintzi inkapathai-nkata-kaanti.

¹⁶ Ipampitha-wokita-piintakiro ikinaitzi yapirotan-taitzi, inintzi inkimaatsita-kaanta-waityaa.

¹⁷ Ti impampitha-wokita-piintairo jatachari isaikaitzi kamiitha.

¹⁸ Ti impinkathaakitajiri Pawa.

¹⁹ Ayotzi ari yaminakotairi Pawa ikaratzi sintsiwinta-waita-karori Ikantakaan-taitani. Airo okantaji intikañaanitajyaa inkanti: “Ti namaawaitiro.” Imairiyitaji maaroni osaawi-satzi-payi.

²⁰ Tima tikatsi matironi imonkaratiro Ikantakaan-taytziri, irootaki inkantan-tyaariri Pawa: “Tampatzika-siri nonatzii.” Aririka ayotakopirota-najiro Ikantakaan-taitani, ari ayopirotiri oshiki akaaripirokitaki.

Pawa ontampatzika-siritairi, aririka awintaa-sirita-najyaari

²¹ Iro kantacha owakira iñaakairo iroñaaka Pawa antampatzika-siritan-tajyaari. Ti osiyaaro pairani, asintsiwinta-siwaitakaro Ikantakaan-taytziri antampatzika-siritan-tajyaari. Irootaki isankinatakotakiri Kamantan-tzinkari-payi, irojatzii isankinata-koitakiri Ikantakaan-taitaniki.

²² Iriitaki Pawa otampatzika-siritaini, aririka awintaa-sirita-najyaari Jesús Saipatzii-totaari, ankimisanta-najiri irirori. Ti anasiyiyaa, aajatzii asiyaari pasini-payi.

²³ Tima maaroni akaaripiro-siritaki. Irootaki airo okantanta añaayitairo iwaniinkaro Pawa.

²⁴ Iro kantacha itampatzika-siri-yitai Pawa, inisironka-pirotajii irirori ityaankairi Saipatzii-totaari Jesús ipina-winta-yitai arokaiti.

²⁵ Irootaki ityaankan-takariri Pawa inkapathain-kawintai Saipatzii-totaari iwamaitakiri, itsimaryaan-tajyaari Pawa aririka awintaa-sirita-jyaari Saipatzii-totaari. Iro imatanta-karori Pawa iñaantai-tyaariri yasi iwiro itampatzika-siritzi irirori. Tima pairani oshiki ikisasi-witakaro Pawa iyaari-pironka atziri-payi, amawiki ikanta-piintakiro.

²⁶ Irooma iroñaaka, iñaakayitai iriitaki kamiitha-siriri. Tima tampatzika-siri ikanta irirori, itampatzika-sirita-kairi ikaratzi awintaa-sirita-naariri Jesús.

²⁷ ¿Tzimatsima iroñaaka ashamiwintajiri? Tikatsi. ¿paitakama? ¿Irooma kantakaan-tziro ti intzimi ipaita monkarata-ironi Ikantakaan-taitani? Tityaa, iro kantakaan-tzirori awintaa-siritani.

²⁸ Airo okantzi ishamiwaityaa tampatzika-siriri, tima ti imatiro yitsinampairi yakowintawitakaro Ikantakaan-taytziri. Apatziro imataitziro yawintaa-siritaitari Saipatzii-totaari.

²⁹ ¿Apatziroma arokaiti Judá-iti yantzimo-yitairo Pawa? Ti. Ari akaratajiri kaari ashininkayita, yantzimo-yitairo maaroni.

³⁰ Tima aparoni ikanta Pawa. Tsika ikantakaa-yitaji arokaiti itampatzika-siri-yitai, ari inkimitaa-yitairi aajatzi kaari totamisitaa-nita-chani.

³¹ ¿Tima nomiraawintiro naaka Ikantakaan-taitani nokinkithata-kotakiro awintaa-sirin-kantsi? ¡Ti ari onkantayaa! Nokantatzii: “Iroopiro onatzii Ikantakaan-taitani.”

4

Isiyakaa-wintantzi Abraham

¹ Thami ankinkithasirita-kotiri awaisatzitini Abraham. ¿Tsikama ikantai-takiriri irirori itampatzika-siritan-taari?

² Iroomi yakowintyaaromi Abraham tampatzika-sirita-kairinimi, ari-taki ishami-winta-waita-kyaaami irirori. Airo ishamiwinta-jirimi Pawa.

³ Iroka ikantai-tziri Osankinaritsi-piroriki: Tima yawintaakari Abraham yoka Pawa, irootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-siritani.

⁴ Thami asiyakaa-winta-wakiro: Aririka yantawaiti aparoni atziri, ipinaitziri. Ti inisironkata-sitai-tyaari, ipinaita-tziiri yantawaitaki.

⁵ Iriima kaari antawaita-tsini, aririka iñiuro impinata-sitai-tyaari, inisironkai-tatziiri yoka. Ari ikantari atziri-payi ikaratzi thainkatasorintsi-waita-tsiri pairani, yawintaa-siritaari Pawa, aritaki iñaajiro intampatzika-siritairi. Aritaki inisironkatairi yawintaa-sirita-naari, ti yakowintawasityaaro.

⁶ Iroatzi ikinkithata-kotakiri pinkatharini David inkimo-sirita-kaayitairi Pawa itampatzika-sirita-kaani, kaari ñasintsi-waiwintyaaromi, ikantaki:

⁷ Kimosiri inkantajyaa atziri ipyaakoi-tajiri yantawitakaro kaari-pirori, Okimiwaitaaro imanakoi-tatyii-nirimi iyaari-pironka.

⁸ Kimosiri inkantajyaa atziri, kaari yaminakotanti Pawa iyaari-pironka.

⁹ Iriitaki inkarati kimosiritaa-tsini, ¿Apatziroma arokaiti akaratzii ipaitaitajai “totamisitaari?” Kimitaka ti, ari isiyayitajai aajatzi kaari totamisita-chani. Pinkinkithasiritiro akantakiri: Yawintaanaka Abraham, irootaki ikimita-kaantai-taariri itampatzika-sirita-kaani.

¹⁰ ¿Tsika-paitima ikimita-kaantaari Pawa awaisatzitini Abraham itampatzika-siritani? ¿Aripaitima imatakiro itomisitaa-nitaka? ¡Tira! Iro yampoiiwaitajai itomisitaa-nitaja.

¹¹ Tima aririka ompiro-tanaji itomisitaa-nitaka irootaki iyotaitantari yawintaa-naari Pawa. Iriima Abraham yitzitakaro yawintaakari irirori Pawa, itampatzika-siritzi-takari tikira-winthaa intomisitaa-nityaa. Ari ikantakari Abraham yitanta-karori itampatzika-sirita-kaitziri. Irootaki ikimita-kaantai-takariri iriitakimi charinin-tajyaaririmi maaroni tampatzika-siriri-payi, ti onkowa-jaantajyaa intomisitaa-nitaityaa.

¹² Omapiro-witayia ipaitaitajai aroka-payi “totamisitaaniri” arokataki icharini-pirotani Abraham, tima ari akaratziri atomisitaa-nita. Iro kantacha ti iro asiyanta-jyaariri ikanta irirori itomisitaa-nita, iro asiyantaariri awintaa-sirita-naari Pawa, ikimitaakiro irirori Abraham, yitakaro yawintaa-siritari tikira-winthaa itomisitaa-nita.

Awintaa-sirinka añaaanta-jyaarori ikasiya-kaita-kairi

¹³ Tima ikasiya-kaitzi-takari pairani Pawa awaisatzitini Abraham aajatzi inkarati incharinin-tajyaari yasitajyaaro maaroni kipatsi, ikasiya-kaitzi-takari tikira-winha osankinatyaa Ikantakaan-taitani. Apatziro yawintaa-siritanaka Abraham.

¹⁴ Tima inkarati ñaayita-jironi ikasiya-kaani Pawa, kaari yokaiti sintsiwinta-siwaitarori Ikantakaan-taitani. Arimi onkanyaami, ampinaasi-waityaami awintaa-siritari Pawa, tikatsi apantyaaroni ikasiya-kaakairi.

¹⁵ Ikaratzi sintsiwinta-waitarori Ikantakaan-taitani, apatziro iñiuro iwatsimairi Pawa ti imatatyiiro yitsinampairi. Tima airo otzimakimi Ikantakaan-taitani, airo otzimimi ikinakaa-sitaitani.

¹⁶ Iriitaki ñaayita-jironi ikasiya-kaani Pawa ikaratzi awintaa-naariri inisironka-pirotanta Pawa. Ari iñaayitajiro inkarati incharinin-tajyaari, tira apatziro añaayitajiro arokaiti Judá-iti, ipajiinkai-takiri Ikantakaan-taitani, maaroni inkarati awintaa-sirita-jyaarini Pawa, osiya-kotaariri Abraham. Osiyawaitaaro incharini-yitaimi Abraham maaroni arokaiti.

¹⁷ Irootaki isankinatan-taita-karori, ikantaitaki: Aritaki noshikyaa-jimiri pincharinin-tajyaari, iinasiyita-jyaaro impiyotajyaa inkarati ishininkata-wakaa-jiitaja.

Irootaki ikasiya-kaani Pawa. Irootaki yawintaa-siritan-takariri Abraham. Omapirotatya imonkaratairo Pawa, kantatsi irirori yañaakaa-yitairi kamayita-tsiri, tima iriitaki owitsika-yitakirori kaari tzimayiwitachani pairani.

¹⁸ Iroka ikantakiriri awaisatzitini Abraham: “Inasiyita-jyaaro pincharinin-tajyaari, impiyotajyaa inkarati ishininkata-wakaa-jiitaja.” Ikantzi-takari aajatzi: “Tima ari inkantajyaa ishikitaji irirori.” Irootaki ikimisantan-tanakari Abraham, okantawitaka oshiki opomirintsitzi-motakari inkimisantan-tyaariri.

¹⁹ Yaakowinta-piintakaro yawintaa-sirita. Yasi iwiro ikinkithasirita-kotaro, ikantzi: “¿Tsikama onkanyaaka? Tzimataiki naaka 100 nosarintsiti, irootaintsi nonkami. Ti owaiyanta-niti noina Sara.”

²⁰ Ari okantawitaka ikinkithasiri-waita, ti inkiso-siri-wintiro ikasiya-kaakiriri Pawa, ti onkantzi-moniintyaari yawintaa-siritari. Aikiro imapirota-nakitziuro yawintaa-siritari, ari ikanta-piinta-nakitziuro itharowinta.

²¹ Iyopirotzi Abraham ari imatakiro Pawa okaratzi ikasiya-kaakiriri.

²² Irootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-siritani.

²³ Irootaki isankinata-kaantan-takarori Pawa tsika okanta-kota. Ti isankinata-kaanta-sityaaro ampinkathatan-tyaariri Abraham.

²⁴ Iro isankinata-kaantan-takarori ayotanta-jyaari ikimita-kaantai itampatzika-siritani aroka-payi, aririka awintaa-sirita-najyaari owañaajiriri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari ikamawitaka.

²⁵ Tima iriitaki kamaminta-yitairi arokaiti, okantakaan-tziro akaaripiro-waitaki. Irijatzi añaajatsi itampatzika-sirita-kaantairi.

5

Opoñaantari itampatzika-sirita-kaitai

¹ Iroka okantaka. Irootaki awintaa-siritari tampatzika-sirita-kaayitairi. Irootaki aripirotan-taariri Pawa. Iriitaki Jesús Saipatzii-totaari matakaa-yitairori iroka.

² Tima awintaa-siritaari Jesús Saipatzii-totaari, iyotakaa-yitairo inisironkatani Pawa anayitaji. Kimosiri ankantyyaa añaayitajiro apaata iwaniinkaro Pawa.

³ Ti apatziro ankimo-siri-wintajiro añaayitairi apaata, ankimo-siri-wintzi-tyaaro awishimo-yitajainiri iroñaaka. Tima ayojiitzi aririka añaayitiro ankimaatsi-waityaa, irootaki akowintanin-tyaari.

⁴ Aririka akowintapiintiro, aritaki aawyaa-sirita-nitai. Aririka aawyaa-sirita-nitaji, aritaki awintaa-pirota-najyaari ayaakoniintani.

⁵ Airo yaminaakaa-siwaitai ayaakoniintani. Tima añaataikiro itako-pirotakai Pawa, ityaanka-kairi Itasorinka okimiwaitakaro isakopirotai-tatyii-nirimi.

⁶ Okanta ininta-paititaki Pawa, aripaiti ikama-winta-yitai Saipatzii-totaari, okantawitaka athainka-tasorintsi-waiwitaka, ti aawyaawaita-niti.

⁷ Tikatsi matapiintironi inkamawintiri pasini atziri. Tima tzimawitacha kamawintirini atziri kamiitha-siriri.

⁸ Iro kantacha okantawitaka akaaripiro-siri-witaka arokaiti, ikamawintakai Saipatzii-totaari. Oshiki itako-pirotakai Pawa, ityaankakiri Saipatzii-totaari inkamawintai.

⁹ Ityaankakiri Saipatzii-totaari inkapathain-kawintajai intampatzika-sirita-kaantairi. Ari imatakirori ainiro akaaripiro-siri-wijiita, ¿Kantat-sima iroñaaka antharowan-tyaari yapirotai itampatzika-siri-yitajaira?

¹⁰ Tima pairani ainiro akisa-niinta-witari Pawa, ityaanka-kairi Itomi inkama-winta-yitajai, ari okanta aripirotan-taariri. Ari okanta ayopirotan-taari aritaki awisako-siri-yitai, tima yañaawintajai Saipatzii-totaari.

¹¹ Ari okantakari, ikimo-siritakaa-piro-yitajai Pawa, tima iriitaki Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari aripirota-kaajiriri.

Adán aajatzi Saipatzii-totaari

¹² Pairani aparoni ikanta atziri itakaan-tanakarori ikaaripirotaki. Iro wasankitaantsi iñaakiri, ikaamani-yitai. Iroatzi antitanain-chari maaroni icharinita-naari, ikaaripiro-yitanaki maaroni osaawi-satziiti, ikaamani-yitanaki.

¹³ Irootaki awisain-tsiri tikira-mintha isankinaitiro Ikantakaan-taitsiri. Tima yokaiti añaayitain-tsiri pairani tikira-mintha isankinaitiro Ikantakaan-taitsiri, onasitajyaa imishakowintai-tairi. Iri-ima yokaiti ampoiyyita-tsiri itzimayitaji ikaratzi piyathata-karori Ikantakaan-taitsiri onasiyitajyaa aajatzi yaminakowin-tairi.

¹⁴ Ikanta ikamaji pairani Adán, ikamitaka aajatzi ikaratzi icharini-yitanaari irirori okantawitaka onasiyitaka iyaari-pironka. Irootaki jatakota-naintsiri iroatzi itzman-takari pairani Moisés. Iriitaki Adán osiyakaa-winta-kariri pasini atziri pokaintsiri.

¹⁵ Iriitaki Jesús Saipatzii-totaari yoka. Iroka okanta isiyakaa-wintai-takiri: Tima atziri inawiita Adán, ikaaripiro-waitaki, iri-itaki kantakaan-takirori ikamayitan-takari oshiki atziri. Ari ikimitzitakari Jesús Saipatzii-totaari, atziri inaki irirori, ikamawintantaki, irootaki yañaasiritan-taari oshiki pasini atziri, ikantakaakaro Pawa inisironkatantzi.

¹⁶ Iro kantacha inasitakaro Pawa inisironkatantaki irirori, ti isiyakotyaaari itakaan-tanakarori ikaaripirotaki. Tima iyaari-pironka

aparoni atziri, irootaki kantakaan-takirori iwasankitaan-taitaari oshiki atziri. Irooma inisironka Pawa irootaki kantakaan-takirori itampatzika-siritan-taariri oshiki kaaripiro-waiwita-chari.

¹⁷ Ikanta ikaaripirotaki pairani aparoni atziri, yoka Adán, okimiwaita-nakaro “Kaamanitaantsi” atzirita-nakityiimi, irootaki opirawaita-kyaarini atziri-payi. Irooma iroñaaka aririka yañaaji atziri-payi, okimiwaitaaro yuútsinampaajiro kaamanitaantsi. Tima aparoni atziri, yoka Jesús Saipatzii-totaari, inisironka-pirotairi atziri-payi, itampatzikatakiri, tikatsira yanti imatantaarori tsika ikantaja iroñaaka.

¹⁸ Iroka nosiyakaa-wintziri: Aparoni atziri kaaripirotaintsiri, iriitaki kantakaan-takirori iwasankitaan-taitakari oshiki atziri. Iriima pasini kamiitha-siriri atziri inatzii, iriitaki kantakaa-karori yawisako-siritan-tajyaari oshiki atziri-payi, yaña-siri-yitaji.

¹⁹ Aparoni piyathari atziri, iriitaki kantakaa-karori ikaaripiro-siritan-tanakari oshiki atziri. Iriima pasini kaari piyathata-chani atziri, iriitaki kantakaa-karori itampatzika-siritan-taari oshiki atziri.

²⁰ Irootaki opoñaantari isankinatai-tziro pairani Ikantakaan-taitsiri, iytotanta-jyaari atziri-payi kaari-pirori inayitzi. Okantawitaka oshiki ipiyatha-waiwitaka, antaro inisironkatairi Pawa.

²¹ Pairani kimiwaitaka atzirita-tyiimi “Kaari-piron-tantsi,” irootaki opirawaita-yaarimi atziri-payi, iroatzi owamaan-tayita-kariri. Iro kantacha iroñaaka kimiwaitaka atziritaa-tyiimi “Nisironkataantsi,” irootaki pinkathari-wintan-taatsinimi. Aritaki inisironka-yitai Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, itampatzika-sirita-kaayitajai asi owantajyaarori añaayitaji.

6

Ikama-pithai-takiro kaari-piron-kantsi

¹ ¿Kamiithama ankanti: Thami ankaaripiro-waiti inisironka-pirotan-tairi Pawa?

² ¡Ti ari onkantayaa! Osiyawaita-naaro ankama-pithata-kityiromi ayaaripironka. ¿Kantatsima aparoni kaminkari ijatakauro inkaaripiroti iyaamanin-kakiini?

³ Aamaa-sityaa pipyaakotakaro awirokaiti akiwaawintaari Saipatzii-totaari Jesús, akimita-kowaitaari tsika ikanta iwamaitakiri irirori.

⁴ Irootaki siyakaa-wintacha ankamakaa-jiromi tsika akantawita pairani. Ikitaitakai. Opoña iwañaaitakai aajatzi, akimita-kotaari Saipatzii-totaari. Tima itasorinka Pawa owiriintairiri Saipatzii-totaari, ikimita-kaayitai arokaiti owakirarimi atziri añaayitaa-tsini.

⁵ Tima asiya-kota-jyaari irirori, kimiwaitaka ankamayita-kityiimi, tima iwañaaitajai ikimitaakiro irirori.

⁶ Tima kimiwaitaka tsika akantayitara pairani atzirin-kakiini, ari intsipatai-takairimi Saipatzii-totaari ipaikakoi-takaimi. Ari akama-pithatajiro akaaripiro-waiwitaka. Irootaki kaari asiyayitan-taari iroñaaka impiratani “Kaari-pirotantsi.”

⁷ Tima aparoni kaminkari tikatsi yantayitai iyaamanin-kakiini, ti inkaaripirotaji.

⁸ Tima antsipa-yitaari Saipatzii-totaari iwamaitakiri, awintaa-siri ankantayaa antsipa-yitajyaari ikaratzi yaña-sirita-kaayitairi.

⁹ Tima ayojiitzi airo yapiitajiro Saipatzii-totaari inkamawintantaji. Aparoni okaratzi ikamaki, añaaji. Ti opirawaita-jyaari irirori “Kaa-manitaantsi.”

¹⁰ Aparoni okaratzi ikamawintakiri irirori antayitzirori kaari-pirori. Tima yañai-motajiri iroñaaka Pawa.

¹¹ Ari pinkimita-jyaari awirokaiti, pinkimita-kaantajyaa pinkama-pitha-yitairomi piyaari-pironka, iriitaki Saipatzii-totaari Jesús kantakaan-tairori iroñaaka pañii-motan-taariri Pawa.

¹² Irootaki airo pinintanta ompyaakaa-sita-jyaami piyaari-pironka. Ontzimatyii piitsinampaajiro piniwitari.

¹³ Tima pimatakiro pikimita-kaantaaro pinkama-kityiimi, añaajimi, pisiyakaantiro aritakimi jatakimi Pawaki, pikanta-pajiri: “Iroka nowatha, nantanta-piintyaarori kamiithata-tsiri.” Aritapaaki pikimita-kaantaro piwatha irootaki pikaari-piro-waitanta-piintaa.

¹⁴ Aritapaaki pikimita-kaantakiro “Kaari-piron-kantsi” atziri onatyimi, irootaki ompirawaityaamini. Tima ti pañai-motajiro awiroka Ikantakaan-taitsiri, apatziro pañaimo-yitajiro nisironkataantsi.

Ompirayitaaari tampatzika-siritaantsi

¹⁵ ¿Kamiithama ankanti iroñaaka: “Thami ankaaripiro-siriti, airo añii-motantaro Ikantakaan-taitsiri, apatziro añii-motajiro nisironkataantsi?” ¡Ti ari onkanyaa!

¹⁶ ¿Tima piyotzi aririka impiratai-tyaami, ontzimatyii pinkimisanta-piintiri ompiratamiri? Pikimita-kaantakiro atziritimi piyaari-pironka, irootaki ompirawaityaamini, aritaki pinka-masi-ritaji. Irooma pinkimita-kaanta-najiro iriitaki Pawa pinkimisanta-piintaji, aritaki pintampatzika-siritaji.

¹⁷ Tima pairani, pikimita-kaantakiro iroomi “Piyaari-pironka” ompiratyaamini. Irooma iroñaaka pakowintaaro pikimisanta-najiro okaratzi iyomitaa-yitzi-taita-kamiri.

¹⁸ Iroñaaka ti ompiratyaami “Piyaari-pironka,” apatziro opirataami “Tampatzika-sirin-kantsi”.

¹⁹ Nosiyakaa-winta-tziimiro ayota-kota-piintziro arokaiti aririka impiraitajai, irootaki ankimathatan-tyaarori okaratzi kompitzi-mowaitairi aroka-payi. Tima pairani pisiyakaan-tawaitakiro atziriti-tyiimi “Karipiro-yitatsiri” irootaki opirawaityaamini, aritaki okimiwita-kamiri “Piyathataantsi,” tima oshiki pipiyathata-piintaka. Iro kantacha iroñaaka opirataami “Tampatzika-siritaantsi,” aritaki piñaayitairo pintasorintsi-siri-yitaji.

²⁰ Pairani ainiro opirawaitami “Karipirota-tsiri,” ari pisaika-minthawaita-sitari, tikatsi sintsiwintimini pintampatzika-siriti.

²¹ Iro kantacha piyotai iroñaaka tikatsi apantyaaroni iroka. Iro kamiithatatsi pimpasiki-wintairo iroñaaka tsika pikantawita pairani. Piyomitaajiri ikaratzi antayitzirori iroka-payi aritaki inkama-siri-yitaji.

²² Iro kantacha ti onkimita-kaantaimi ‘Piyaari-pironka’ awirokami opiratani. Iriitaki Pawa opirataamiri. Iriitaki kamiitha-pirotakaajimiri. Aritaki yasitajyaami, tima pasi piwairo pañaa-nitaji.

²³ Iroka “Kaamanitaantsi” okimiwaitakaro iroomi impinai-tairirimi antawaita-piinta-kiirori kaari-pirotaantsi, kimiwaitaka iriimi opiratani. Irooma “Añaanitantsi” okimiwaitakaro iroomi inisironka

Pawa ipasiyitaariri ikaratzi tsipa-siri-yitaariri Jesús Saipatzii-totaari, Awinkathariti.

7

Isiyakaa-wintai-tziro aawakaantsi

¹ Iyikiiti, awiroka-payi noñaanatzi pikaratzi piyotako-yitziro Ikantakaan-taitani. ¿Tima piyojiiti aririka inkami atziri ikamapithatakiro Ikantakaan-taitani?

² Ikimiwaitakaro kooya tzimatsiri oimi. Ainiro yañai-motziro oimi, ontzimatyii ontsipata-piintyaari. Irooma aririka inkama-pithatakiro, aripaiti osaikasi-waitajyaa

³ Irooma oñaaji-rika pasini sirampari ainiro yañai-motziro oimi, omayimpitaki. Irooma inkamaki-rika, ari osaikasi-waita-jyaari, kantatsi oimintajyaa pasini, airo ikimita-kaantaitaro mayimpiro.

⁴ Iyikiiti, siyakaa-winta-chari aka kimiwaitaka atzirita-tyiimi "Ikantakaan-taitsiri," irootaki piiminta-kyaarimi pairani. Iro kantacha pikama-pithatakiro awiroka-payi Ikantakaan-taitsiri, tima pikaratakiri Saipatzii-totaari iwamaitakiri pairani. Okimiwaita-naaro iroñaaka pisaika-sita-jyaami piimintaari pasini, iriitakira iwañaaitairi. Irootaki okamiithatantari pantawaitainiri awiroka-payi iroñaaka Pawa.

⁵ Tima tikira añiuro siyakaa-wintain-chari "Kaamanitaantsi," oshiki apiyathata-piintakaro Ikantakaan-taitsiri, antapiintakiro karipi-rotatsiri. Irootaki owamaa-sirita-kairi.

⁶ Okimiwaitakaro iroñaaka ankama-pithata-jiromi, asaikasi-waitaja. Añaayitajiri owakirari, iriitaki Tasorinkantsi kantakaan-taarori impiratan-tairi Pawa. Ti onkimita-jyaaro pairani, asintsiwinta-waitaro paisatori isankinai-takiri.

Kaari-pirotaantsi saika-siritan-tanari

⁷ ¿Kamiithama ankanti: "Tikatsi apantyaaroni Ikantakaan-taitsiri?" ¡Tira! Irootaki oyota-kayinari nokaaripirota-piintzi. Tima iroka ikantaitaki Ikantakaan-taitaniki:

Airo ayimawaitzimi piniwitantya.

Iro kantacha, airo noyota-kota-jiromi kanta-kota-chari, airo noyotaa-jatzimi tzimatsi nokinakaa-sitakari noniwi-siri-waita-piintaka.

⁸ Irooma noyota-kotajiro Ikantakaan-taitsiri, ti nonkisa-siwai-nitaiyaa, oshiki noniwiwaita-piintaka. Airo noyota-kota-jiromi ikantakaan-taitsiri, airotyaa okaaripirotzimi nantayitziri.

⁹ Pairani ti noyowityaa kaari-pirori onatzii noniwisiryaaari nokinkithasiritaniki. Nosaika-siwaita-piinta, tikatsi sintsitinani. Irooma noyota-kotajiro Ikantakaan-taitsiri, aripaiti noyotanaki nokaaripiro-waitatzii, aritaki nonkama-siritaji aajatzii.

¹⁰ Irootaki owamaa-siritanaanari iroka Ikantakaan-taitsiri. Iro opoñaanta-jaanta-witari isankinai-tziro iroka Ikantakaan-taitsiri, irootaki kantakaan-tironimi yañaanitan-taityaarimi.

¹¹ Nokimita-kaantajiro naaka atzirita-tyiimi "noyaaripironka," irootaki oñasirinkinami nitanakaro noyota-kota-nakiro Ikantakaan-taitsiri. Amatawi-waitakina, irojatzii owamaan-takanari.

¹² Iro kantacha iroka Ikantakaan-taitsiri tasorintsi onatzii, tampatzikari onatzii, kamiithari.

13 ¿Irooma owamiithanka, kantakaarori nonkaman-tajyaari? ¡Tira! Kaari Ikantakaan-taitsiri wamainani, irootaki noyaaripironka wamainani. Tima apatziro oyotakaa-matsitaanaro noyaaripironka iroka Ikantakaan-taitsiri.

14 Ayojiitzi irootaki asiri okinkithata-kotziri Ikantakaan-taitsiri. Iro kantacha osiyawaitakaro impimantai-tatyiromi awatha impirawaitai-tyaaro, irootaki “Kaari-pirotaantsi” opirawaitaini.

15 Irootaki kaari noyotanta opaita nokaaripiro-siritantari. Tima ti naaka ninta-winthawaita-sita-chani. Otsimaa-siri-waitakina.

16 Ti onimotaa-jaitina okaratzi nanta-piintakiri, ari noyotziri kamiithari onatzii Ikantakaan-taitsiri.

17 Okimiwaitakaro ti naaka antasityaaroni, “Kaari-pirotaantsi” atzirin-takanari, irootaki sintsitani nomatan-tarori.

18 Okantawita nonintzi nantiro kamiithari, ti nomatiro. Okimiwaitakaro irootakimi nowatha kaari kamiithata-tsini.

19 Ti nomatiro noitsinampairi nomatiro kamiithari noninta-witari. Apatziro nomata-piintziro kaari-pirori kaari noniwitari.

20 Irootaki osiyanta-karori atziritakityiimi “Kaari-pirotaantsi” atzirin-takana, irootaki antakaa-piinta-kinarori kaari-pirori.

21 Irootaki sintsiwinta-piinta-kinari nonkaaripiro-waiti, okantawitaka nonintzi naaka nantiro kamiithari.

22 nosiriki nokanta-siritzi: “Iroopirori onatzii Ikantakaantsiri Pawa.”

23 Irooma nowathaki koñaaroini, okimiwaitakaro oñaasintsityaaromi nosiri. Okimiwaitakaro aajatzi iroomi nowatha asita-kota-kaantiro nosiri, ari osintsi-waitiro onkaaripiro-siriti.

24 ¡Ikanta-machiitana! ¿Paitama misitowa-kaantaironi nosiri ominkyaa-kaantakiro nowatha, irojatzii owamaa-siritan-tyaanarimi?

25 Iriitakira Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari matajironi. Nopaasoonkitajiri Pawa otyaanka-kiriri imatantaarori. Arira okanta, iro nosiri nomatan-tajyaarori nonkimisantajiro Ikantakaantsiri Pawa. Irooma nowatha koñaaroini irootaki nantanta-piintari okantakaantsiri “Kaari-pirotaantsi.”

8

Ikinkithasirita-piintai-tziri Tasorinkantsi

1 Tima antsipa-sirita-jyaari Saipatzii-totaari Jesús, airo iwasankitaa-yitai.

2 Tima ti añiimotajiro Ikantakaan-taitsiri kamanta-kotzirori kaari-pirotaantsi, wamaa-siritan-tatsiri. Apatziro añiimotajiro iroñaaka pasini ikantakaan-taitsiri kamanta-kotzirori añiiasiri-yitai atsipa-siritaari Saipatzii-totaari Jesús.

3 Tikatsi matironi itsinampairi intampatzika-siriti yaakowintawitaro Ikantakaan-taitsiri, tima maaroni arokaiti otzimi-motai awatha kaari aawyaawaita-tsini. Iriima Pawa iriitaki matairori itampatzika-sirita-kaayitairi atziri-payi, irootaki ityaantan-takariri Itomi-pirori yatziritzi-motanti, otzimimo-witakari iwatha osiyaro awatha aroka. Iriitaki atsipita-karori iwasankitaa-wintakiri Pawa iyaari-pironka maaroni atziri.

4 Irootaki aawyaan-tayitaarori atampatzika-siri-piro-yitaji iroñaaka, tima iroopiro onatzii ikantakaan-taitakiri. Irootaki amata-piintaji

okaratzi imatakaa-yitairi Tasorinkantsi. Airo antapiinta-sitaaro okaratzi aniwita-siwaitari aroka-payi.

⁵ Ikaratzi osiriwaitarori yantayitiro iniwita-sitari, okimiwaitakaro atzirita-tyiimi “Niwitaantsi,” irootaki opirawaityaarinimi. Iriima ikaratzi osirita-piintarori inkimisantairi Tasorinkantsi, iriitaki ijiwari-taari.

⁶ Ikaratzi osiriwaitarori yantiro iniwita-siwaitari, airo ishinta inkama-siriti. Iriima osirita-piinta-nakariri Tasorinkantsi, kamiitha yañaayitaji.

⁷ Ikaratzi osiriwaita-sitarori yantayitiro iniwita-siwaitari, airo ishinta iñaantyaarori inkisaniintiri Pawa, airo ikimisantairo okaratzi ikantakaan-tziri Pawa, airo imatajiro yitsinampairi inkimisantairi.

⁸ Tima inkarati matakirori iroka-payi, kimiwaitaka tikatsi yantajiri irirori-payi onimotan-tajyaariri Pawa.

⁹ Iro kantacha tira pimatiro awiroka-payi iroka, apatziro pisirita-piinta-naaro okaratzi ininta-kayimiri Tasorinkantsi, tima iriitaki saika-siritan-tamiri. Ikaratzi kaari yotairini Itasorinka Saipatzii-totaari, ti yasitajyaari Saipatzii-totaari.

¹⁰ Tima kaamani pikanta-witaka okantakaaro piyaari-pironka. Iro kanta-tzimaitacha iroñaaka isaika-siritan-taami Saipatzii-totaari, añaasiritaimi, itampatzika-siritaimi.

¹¹ Tima isaika-siritan-taami Tasorinkantsi, iriitaki añaanita-kaajimini, ikimitaajiri Saipatzii-totaari Jesús, yañaawathata-kaajiri.

¹² Ari okantari iyikiiti, ti onkamiithati antayitairo okaratzi aniwita-siwaitari.

¹³ Iroorika panta-piinta-najiri, aritaki pinka-masi-ritai. Irooma pisirita-piinta-najyaaro-rika okaratzi ininta-kayimiri Tasorinkantsi, onkimiwaitaaro atziritimi “Piniwinka,” irootaki piwamaa-kirimi, aritaki pañaasiritai.

¹⁴ Ikaratzi antanajirori inintziri Tasorinkantsi, aritaki intomin-tajyaari Pawa.

¹⁵ Tima yoka Tasorinkantsi ityaankakiri Pawa, airo yookaimi, papiitajiro = kari pinkimita-kota-jyaari opirataari itharowan-tawaitzi. Tasorinkantsi kantakai-yaaroni intomin-tantyaamiri Pawa. Irootaki omatantari ankimita-kaantajiri apaa yoka Pawa.

¹⁶ Iriitaki Tasorinkantsi yotakaajaini aroka itomi Pawa.

¹⁷ Tima itomi Pawa anayitai, aritaki atsipataari Saipatzii-totaari asiyaaro okaratzi yasitakaa-kariri Pawa. Tima antsipataari Saipatzii-totaari akimaatsi-waitaka, aritaki antsipata-jyaari tsika otzimapaji iwaniinkaro.

¹⁸ Nokinkithasirita kapichiini akimaatsi-waita iroñaaka, tikatsi ompaita-matsitajyaa aririka añaajiro apaata iwaniinkaro.

¹⁹ Maaroni iwitsikani Pawa iyaakoniintairi yapato-tairi itomi-payi.

²⁰ Yaminaa-siwaitaka iwitsikani, ti yaawyyiiri inintawitari, tima Pawa kantakaarori okantanta-paintari. Iro kantacha oyaawintaka yokaiti,

²¹ iñaayitajiro iwaniinkaro, aririka isaikasi-waitajyaa itomitaari Pawa. Ari okarata-paaki atziritimi “Sitzitaantsi,” irootaki opiratan-tachanimi.

²² Kimitaka inkaminthaa-jiitatyiini ikaratzi iwitsikai-takiri ikimiwaitakaro ontzimaa-niti kooya.

²³ Aajatzi aroka-payi, okantawitaka añaawitakari Tasorinkantsi itsipa-siri-yitai, kimiwaitaka ainiro atikawai-jiitzi anintzi awisakoti airo akimaatsi-waitanta, amina-mina-yitziro tsika-paiti intomi-piro-yitai Pawa.

²⁴ Irootaki ayaakoniintani kantakaan-tzirori awisako-siritantajyaari, okantawitaka tikira añaayitiro iroka. Aririkami añaayitakiromi, ¿Aikiroma ayaakoniinta-tyiuro?

²⁵ Aritaki okanta ayaakoniintari, ontzimatyii amatsinka-siritajyaa, ayaakotiro okaratzi kaari añaari.

²⁶ Tima ti aawyaa-sirita-niti aroka, Tasorinkantsi nisironka-yitaini. Tima ti ayoyiti tsika ankantyyaa amanayiti. Iro kantacha iriitaki Tasorinkantsi amanako-wintaini, okimiwaitakaro inkawintha-wintayii.

²⁷ Ikimathatziri Pawa yoka Tasorinkantsi aririka yamana-kotai. Tima iriitaki yotako-pirotziriri Pawa opaita-rika inintakairiri ikaratzi yasiyitaari irirori. *

Aritaki imatakiro itsinampairi maaroni

²⁸ Tima iroka ayotziri: tsika-rika ompaityaa awishi-motainiri, aritaki inkanta-kaakyaaro Pawa onkamiithatzi-moyitai. Irootaki ikaima-siritan-tairi antayitainiri inintakairi.

²⁹ Ikaratzi iyotzitakari Pawa aritaki inkimisantajiri, iriitaki inkimita-kaantajiri itomi-pirori. Ikanta Ijiwariti Itomi, ari ikantziri pasini ampoita-tsiri, iyikiiti inatyii.

³⁰ Yoka ikaratzi itomitaari Pawa, iriitaki ikaima-siritajiri, itampatzika-siri-yitairi, irootaki iñaantaarori iwaniinkaro.

³¹ ¿Tsikama ikantai-tziroka iroka? Inithaa-piro-waitakai Pawa, ¿arima intzimaji ipaita matajirini itsinampairi?

³² Tima ti inthañii-yaari Pawa Itomi-pirori, isinitakiri iwamaitiri ikamawintan-takairi arokaiti. Aritaki yantzi-mota-kairo Pawa kantachari, ¿airoma yantzimo-yitaji opaita-rika kowityii-motaini?

³³ Tima añaikiro itampatzika-siritai, ¿arima intzimaji aminakowintainiri? Tima iriitaki Pawa oyosiyita-kairi.

³⁴ Iriitaki Jesús Saipatzii-totaari kamawintairi, añaaji aajatzi, saikapaji irako-piroriki Pawa itsipataari ipinkathari-wintantzi. Iritaki kantako-wintajairi arokaiti. Aritaki okanta, ¿arima intzimaji owasankitairini?

³⁵ ¿Tzimatsima matironi okakairini Saipatzii-totaari, iwashaantantyaarori itakoyitai? Okantawitaka añaayitziro opomirintsitzimowaitai, aikiro ijatatzii itakoyitai. Ari inkimitairori aririka ontzimi owasononkaa-waitaini, ininti imaimanitaiti, antasha-niinta-waiti, anthonka-kowaityaa akithaataro, ankowiinkata-kowaiti, yapatha-kiroyiitai.

³⁶ Ari okanta osankinata-kotaka, ikantaitaki: Asi owiro iwamaakaan-taitina nawintaajami awiroka.

Ikimita-kaanta-kinari iwamaitziri ipiraitari. †

³⁷ Okantawitaka añaayitiro iroka-payi, aritaki amatayitakiro aitsinampairi, tima itakotai Pawa, aritaki imatakaakairo aitsinampairi.

* 8:27 yasiyitaari irirori = kitisiriri † 8:36 ipiraitari = oveja

³⁸ Iroka nawintaakari naaka: Onkanta-witakyaa añaawityaaro iroka-payi: kaamanitaantsi, añaantarintsi, Maninkari-payi, pinkathari-payi, awishi-motairi iroñaaka, awishi-motainiri apaata, tzimatsiri isintsinka,

³⁹ jinoki-sato, osaawi-sato, opaita-rika iwitsikai-tziri. Iro kantzimitacha, tikatsira aparoni iroka-payi kantakai-yaarini Pawa iwashaantan-tairi intakoyitai, okantakaan-tziro yantzimo-yitakairi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

9

Iyosiitai-takiri Israel-iiti

¹ Iyotziro Saipatzii-totaari iroopirori onatzii nonkantimiri. Tima iritaki Tasorinkantsi pinkathari-winta-siritanari, iriitaki oyota-kayinari, ti nonthaiyaa nonkantimiro iroka:

² Oshiki nowasirita-kotakari noshininka-payi Judá-iti kaari kimisanta-tsini, oshiki okatsitzimo-siritakina.

³ Oshiki noninta-witaka yawisako-siritai noshininka-payi, noninta-witaka nosiniwinta-jyaari yawisakotan-tajyaari. Aritaki onkantakimi iwashanta-jinami Saipatzii-totaari, aririka noyotimi irootaki yawisako-siritan-tajyaari noshininka-payi,

⁴ ikaratzi icharinitakari Israel. Tima iriitaki itomiwitakari Pawa yokaiti, iñaakayi-witakari iwaniinkaro. Tzimatsi ikanta-wakaari yaripirota-wakai-yaari, isankina-witakaniri Ikantakaantsiri, yanintaa-waiwitaka ipinkathartziri, tzimawitaka ikasiya-kaakiriri.

⁵ Irimirinka ishininka-payi awaisatzitini. Irijatzi ishininkamirinka Saipatzii-totaari, Pawatatsiri anairiri maaroni, irasi iwaitiro intharowintai-tyaari. ¡Omapirowí!

⁶ Okantawitaka ti inkimisantaitiri, ¿kamiithama ankanti airo omonkarata ikasiya-kaantziri Pawa? ¡Tira! Tima inkarati ipaitai-tziri iroñaaka "Israel-iiti," pasini-satzi inatyii, kaari icharini-piro Israel.

⁷ Ari okanta awishi-mota-kiriri Abraham. Tima tzimaki apiti itomi, iro kantacha aparoni ikimita-kaantaka kaarimi ishininka. Iriitaki ikinkithata-koitziri aka, ikantaitaki:

Iriitaki Isaac iwaiyani-pirori.

⁸ Arira ikimi-tzitakari Pawa ti inkimita-kaantairi iriimi itomipirori ikaratzi iwaiyan-takaan-takiri awaisatzitini Abraham, apatziro itomita-kaitaari ikaratzi ikasiya-kaita-kiriri incharini-yitajyaari.

⁹ Iroka okaratzi ikasiya-kaakiriri, ikantakiri:

Pasiniki osarintsi onkimita-jyaaro iroñaaka, aririka nompiyaki, noñaapajiro Sara tzimaki otomi.

¹⁰ Ari okanta awishi-mota-kirori Rebeca, itsipaa-nita-kaantakarori awaisatzitini Isaac.

¹¹ Tikira intzimanaki otomi-payi, tikira yantayitiro kamiithari aajatzi kaari-pirori, aritaki tzimaki inintakiri Pawa yantiri. Ari omonkaratari onkarati yantiri. Tira iri nintasi-waita-chani yantiro, tima Pawa kantakaarori yantayitan-tarori opaita-rika, ikaima-siri-yitajiri.

¹² Iroka ikantzi-taita-karori Rebeca:

Iriitaki ompiratan-tachaniri iyaapitsi, impiratyaari itarori itzimi.

¹³ Iroka pasini isankinai-takiri, ikantzi Pawa:

Noyosiitakiri Jacob, iriima Esaú nomanintakiri irirori.

14 ¿Irooma ankantan-tyaari: “Akimakiro ikantakiri Pawa, ti intampatzika-siriti irirori?” Airo piñaawaitziro iroka, pinkamanta-kotirimi.

15 Tima pairani iñaawaitaki Pawa, ikantziri Moisés: Itzimi-rika nonintziri nonisironkatyaari, aritaki nonisironkata-kyaari. Itzimi-rika nonintziri nonkawinthatyiri, aritaki nonkawinthaakiri.

16 Ñaakiro, kaari atziri-payi ninta-sityaaroni yantayitiro opaita-rika, iriitaki Pawa kantakaarori yantantarori opaiyita-rika ikaratzi ikamintaa-yitairi irirori.

17 Ari ikantai-takiriri aajatzi Faraón, iroka isankinata-koitakiri, ikantaitzi:

Irootaki nopinkatha-ritakaan-takamiri iyotantai-tyaanari otzimi-motana naaka nosintsinka, ari onkantyya inkinkithata-koitan-tajyaanari naaka maaroni kipatsiki.

18 Ari ikantari Pawa, ikawinthatyiri ikaratzi inintziri irirori. Irijatzi kantakaarori ikiso-siri-yitantari ikaratzi inintziri irirori.

19 Kimitaka ari pinkantajina: ¿Paitama iwasankitaan-tariri Pawa ikaaripirota-kaayitzi, airoma okantzi iwasiñaajiro inintakiri Pawa yantiri?

20 Iro kantacha nonkantimi naaka: Tikatsi piyomatsiti patziritzika awiroka pinkantan-tyaari. Ti pimpinkathatiri Pawa. Thami ankinkithasirita-kotiri owitsika-yitziro kowitzi. ¿Kantatsima oñaanatiri iyowitziti, onkantiri kowitzi-pakori: “Ti apantyaana piwitsikakina”?

21 ¿Airoma okamiithatzi iwitsiki waniinkata-chari, ipoña iwitsikaki pasini kaari apantyaaroni? Kamiithatzi, iriitaki asitarori iyowitziti.

22 Ari ikantakiri irirori Pawa, iwitsika-yitakiri ikaratzi osiyakarori kowitzi. Tima tzimayitzi atsipita-jyaaroni iyatsimanka, yatsipita-jyaaro isintsinka yapirotan-tajyaari. Iro kantacha Pawa, amawi ikantawinta-paintari yokapayi.

23 Ari ikinakaakiro iyotakaan-tairori oshiki itako-pirotakai, imata-jaantakiro tsika okanta ikinkithasiritzi-takaro pairani, iyosiitai antsipata-jyaari irirori añaayitajiro iwaniinkaro.

24 Arokayitaki iyosiitairi ikaima-siri-yitai. Ti apatziro aroka-payi Judá-iti, akarayitajiri pasini-satzi kaari ashininkata.

25 Irootaki ikinkithata-kaakiriri Pawa pairani Kamantan-tzinkari Oseas, ikantaki:

Ikaratzi kaari noshininkawita, nonkimita-kaantajiri, “Noshininka.” Ikaratzi kaari notakoyiwita pairani, nonkimita-kaantajiri, “Notakotani.”

26 Irooma anta tsika ikanta-witaka, “Ti pishininkatyaana awiroka-payi,”

Aritaki inkantaitaji, “Itomi-payi pinatzii Pawa, Añaanita-tsiri.”

27 Iroka ikantzi-takari Kamantan-tzinkari Isaías, ikinkithata-kotakiri inkarati incharini-yitajyaari Israel, ikantzi:

Onkanta-witakyaa oshiki inkarati incharininyaari, inkimiwaityaaro oshikitzi impaniki nijaa-thapyaaiki,

Kapichiini awisakotaa-tsini.

28 Tima imapokajiri Pinkathari maaroni kipatsi-satzi, tampatzika inkantyya iwasankitaa-kaantajiri.

29 Ikantaki aajatzi Isaías:

Ikamintha Pawa Sintsi-pirori iwawisaa-kotaji kapichiini ashininka. Airo iwawisaa-kotzimi, aritaki añaayitairomi okaratzi iñaakiri pairani Paamaarini-satzi, aajatzi Katsimaarini-satzi

Itampatzika-siritairi yawintaajari

³⁰ Irooma ankantan-tyaari: “Ti yamina-mina-wityaaro pasini-satzi intampatzika-siritai, iro kantacha itampatzika-siritairi Pawa yawintaa-matsitaari irirori-payi.

³¹ Iro kantacha naaka-payi Israel-iiti, ti imatiro noitsinampairo noñaayitiro yaakamiithatakina Pawa, okantawitaka nosintsiwintawitakaro Ikantakaantsiri.”

³² ¿Paitama kaari imantaro yitsinampairi? Iro kaari imantaro yitsinampairi isirita-kotaro yakowinta-waitakari irirori. Ti isirita-kotyaaro inintakairiri Pawa yawintaa-siritari. Osiyawaitakaro yantziwa-waityaaromi mapi.

³³ Irootaki isankinata-koitakiri pairani, ikantaitzi: Nowakiro ikowa-piroitani mapi Kisakowintoniki. Owaryaantzi iroka mapi aririka yantziwai-tyaaro. Inkarati awintaa-sirita-jyaarini kimitakarori mapi, airo yaminaa-siwaitaja apaata.

10

¹ Iyikiiti, nonintziri naaka yawisako-siri-yitai noshininka-payi Israel-iiti. Irootaki namanantariri Pawa.

² Noyotzi naaka itharowinta-siwaitari Pawa yokapayi, yantasi-waitaro ti inkimatha-piro-tzimaityaaro.

³ Ti iyojiiti inintatziira Pawa intampatzika-sirita-kairi, ti inkimisanti, apatziro ininta-sita intampatzika-siritan-tyaaro yakowinta-waita-sitari apaniroini.

⁴ Tima ithotyaaikiro Saipatzii-totaari okanta-kota Ikantakaan-taitsiri, iriitaki tampatzika-sirita-kaajiriri ikaratzi awintaa-sirita-naariri.

⁵ Iroka isankinari Moisés okanta-kota Ikantakaan-taitsiri intampatzika-siritan-taityaarimi, ikantaki:

Inkarati monkarataironi, iriitaki añaasiritaa-tsini.

⁶ Iro kantacha onasita, ti osiyaaro iroka akantakiri aririka awintaa-jyaari Pawa aritaki itampatzika-siritajai. ¿Kantatsima akowinta-waita-sita-chari ijati inkitiki isintsiwintiri Saipatzii-totaari iwawisaako-siritantai?

⁷ ¿Kantatsima ijati aajatzi sarinka-winiki iwiriintairi Saipatzii-totaari ikamawita-painta?

⁸ Iroka ikantaitaki:

Aritaki pinkimairo ñaantsi, aritaki pinkima-thatajiro aajatzi.

Kanta-kota-chari aka “ñaantsi,” irootaki nokinkithata-piinta-kiriri awintaa-siritantsi. Iroka okanta:

⁹ Aririka piñaawaitaji pinkanti, “Nowinkathariti inatzii Jesús,” aririka pawintaa-sirita-jyaari Pawa iriitaki owiriintajiri ikamawitaka, aritaki pawisako-siritai.

¹⁰ Tima pawintaa-siritaari irirori, irootaki itampatzika-siritan-taamiri. Ari okantzita, aririka piñaawai-yitairo, irootaki iwawisaako-siri-yitan-taamiri.

¹¹ Ari ikantaitaki Sankinaritsi-piroriki:

Inkarati awintaa-sirita-jyaarini irirori, airo yaminaa-siwaitaja.

12 Onkanta-wityaa aroka-rika Judá-iti, kaari ishininkaiti, iriira Saipatzii-totaari Awinkathariti maaroni. Tzimatsi-rika amanairini, aritaki inisironka-pirotakiri. *

13 Tima iroka ikantaitaki:

Intzimi-rika amanairini Pinkathari yawintaa-jyaari, aritaki yawisakotaji. †

14 ¿Kantatsima yamanaitiri Pawa tirika yawintaa-siritai-tyaari? ¿Kantatsima yawintaa-siritai-tyaari Pawa, tirika inkima-kotaitiri? ¿Kantatsima inkima-kotaitiri, tirika intzimi kinkithata-kaanta-tsini?

15 ¿Kantatsima inkinkithata-kotaitiri, tirika intzimi tyaankaari-payi? Irootaki isankinai-tanta-karori, kantatsiri:

¡Oshiki inkamiitha-kitziti amakironi Kamiithari Ñaantsi isaikantaitari kamiitha!

16 Iro kantacha, tira maaroni inkimisantaitiro Kamiithari Ñaantsi. Irootaki ikantan-takari Kamantan-tzinkarini Isaías:

Pinkathari, ¿Itzimima kimisantironi añaani?

17 Okowa-pirotatya yitaita-wakyaaro inkimai-tawakiro iñaani Pawa yawintaa-siritan-taityaari.

18 Nokantzi naaka, “¿Aritakima ikimaitakiro?” Aritaki, tima iroka isankinai-takiri ikantaitzi:

Ikinkithai-takiro nampitsiki-payi,

Ikimaitakiro tsika-rika-payi isaikaitzi aka kipatsiki.

19 Napiitiro nonkanti, “Ikaratzi icharini-yitaari Israel, ¿Ikimatha-pirola-kiroma?” Iriitaki Moisés oiñaaronta-kirori isankinari, ikantaki:

Ari nonkanta-kaakyaaro pisamawaityaari pasini-satzi atziri kaari shininkata-wakaa-chani.

Oshiki pinkisa-siri-waitiri ikaratzi pipaiyitziri “masontzi-siriri.”

20 Iroka pasini ikantakiri Kamantan-tzinkarini Isaías:

Iñaayitaana kaari othotyakota-jinani.

Noñaaka-yitaari kaari amina-minatinani.

21 Iro kantacha iroka ikinkithata-kotakiri Isaías ikanta-kota Israel-iiti, ikantaki:

Nowaanka-wakota-siwita-piintakari, titzimaita inkimisanta-jiitina, piyathari inajitaki.

11

Tzimatsi Israel-iiti matakirori itsinampairi

1 ¿Nokanta-tziima imanintziri Pawa yoka Israel-iiti yasiyitari? ¡Tira ari nonkanti! Tima naakatzitaka ikaratziri Israel-iiti, icharini Abraham nonatzii, icharini nonatzii aajatzi Benjamín-iiti.

2 Ti imanintina Pawa, iriitaki oyosiita-kinari. Pinkinkithasiritiro Sankinarintsi-pirori, tsika ikinkithata-koitziri Elías yamanako-wintziri ishininka-payi, ikantaki:

3 Pinkathari, iwamaitakiri Kamantan-tzinkari-payi,

Iporokai-takiro pomipirini-mintotsi.

Aparoni nokanta-kaaro nañai, inintai-tatzii iwamaitina aajatzi naaka.

4 Ari yakanakiri Pawa ikantziri:

* 10:12 kaari-rika ishininkaiti = griego † 10:13 Wairontsi

Tira aparoni awiroka yotapain-chani. Naamaako-winta-taikari pasini ikaratzi 7000 atziri kaari tyiirowa-chani impinkathatiri pawaniro Inkaniwiri.

⁵ Ari okantari, tzimatsi kapichiini noshininka iyosiitakiri Pawa inisironkata-jyaari.

⁶ Ti iro kantakaan-tironi isintsiwinta-waitani inisironkatan-taariri Pawa, inisironkata-sitaari Pawa. Ari okanta-kotari nisironkataantsi.

⁷ Ari okantari, ti imatiro yitsinampairi maaroni Israel-iiti okaratzi inintawi-jiitari. Iro kantacha tzimatsi Israel-iiti matakirori itsinampairi, ari ikantakari iyosiitakiri Pawa. Iriima pasini-payi ikisosiritaki.

⁸ Irootaki isankinai-tantakariri, ikantaitzi:

Pawa kantakaaro ijimpa-siritan-taitari.

Tzimawitacha irooki tizimaita iñaanti.

Tzimawitacha iyimpita tizimaita inkimi.

Irojatzi ikanta-tzimaitaro iroñaaka.

⁹ Iroka isankinata-kotakiri aajatzi pinkatharini David, ikantaki:

¡Onkamintha yaitiri tsika oritai-takiri!

¡Onkamintha yantziwatyaa!

¡Onkamintha iwasankitaitiri!

¹⁰ ¡Onkamintha imawityaakita-taiti!

¡Onkamintha intsika-mitziyiti!

Yawisako-siri-yitaji pasini-satzi atziri

¹¹ Tima ikantaitaki “Onkamintha yantziwatyaa” noshininka-payi, ¿irooma siyakaawinta-chari yapirotaitiri? ¡Kaari! Irootaki siyakaawinta-chari ikinakaa-siyita-paintari, iwawisaako-winthatairi Pawa pasini-satzi atziri, irootaki imatanta-taita-karori Pawa iñaantyaariri noshininka-payi, irootaki inkowanta-pirota-jyaari yawisako-yitaji irirori.

¹² Tima inkinasi-waiyi-taka irirori, irootaki inisironkai-tantaariri pasini-satzi atziri nampitarori maaroni kipatsi. Irootaki kamiitha-pirota-taita-tsini aririka yapiitaitiro inisironkai-tairi noshininka-payi apaata.

¹³ Iroñaaka nonkantimi awirokaiti kaari noshininkata. Naakataki iyosiitaitaki nontyaantaa-riti nonkinkithata-kaayitajimi pikaratzi ti noshininkatyaami. Siritha nokanta-winta-piinta-nakaro nantawairi.

¹⁴ Irootaki namina-mina-taitziri isama-niintaaina noshininka-payi, ari yawisako-siritairi irirori-payi.

¹⁵ Tima ti imiraawintairi irirori Pawa, irootaki yaripirotan-taariri Pawa maaroni osaawi-satzi. Irooma apaata aririka yaripiro-siritairi Pawa noshininka-payi, onkimita-jyaaro impiriintaa-tyiimi ikamayiwitaka.

¹⁶ Tzimatsi-rika amakiniriri Pawa tasirintsi yantan-taitani, yasitanaaro Pawa maaroni opatha iwitsikai-takiri yatantaitari. Tzimatsi-rika amakiniriri Pawa oparitha-payi inchato, arira okaratzi yasitaro maaroni osipayi aajatzi.

17 Iroka osiyakaa-wintari incha-paritha, iriyyitaki nowaisatziti-payi itayita-karori pairani. Siyakaa-winta-chari otiwa, iriyyitaki noshininkapayi Judá-iti tzimayitaa-tsiri iroñaaka. Kimiwaitaka inchikai-takironi otiwa, oshooka-tiwatan-tajyaari pasini intsirikai-takiri, kamiitha onkantayaa oshooki okantakaaro oparitha. Ikaratzi osiyakaa-wintziri otiwa itzirikai-takiri, iriyyitaki atziri-payi kaari noshininkata.
*

18 Irootaki airo okantanta pinkantakapirowasitanta. Pinkinkithasirityaa, tima awiroka-matsitaki otiwa inchato, awirokataki añaakaa-yitzi oparitha.

19 Kimitaka aritaki pakakimi awiroka-payi, pinkanta-jüiti: "Ichikai-takiro otiwa noshooka-tiwatan-taari naaka."

20 Ari okantawitari, iro kantachari pinkinkithasiritiro kimiwaitaka noshininkapayi Judá-iti inchika-tiwai-tajirimi okantakaaro ti inkimisanti. Irooma awirokaiti kaari noshininkata, awiroka impoyiitariri okantakaan-tziro pawintaa-siritaja. Ti onkamiithati pinkantakapiro-waityaa, pimpinkathatiri Pawa.

21 Iriitaki Pawa chikakirori itayitarori otiwa, paamawintyaa imatajimi = kari aajatzi awirokaiti.

22 Ari piñiirori oshiki ikatsimatzi Pawa, iro kantacha nisironkataniri inatzii aajatzi. Ikaratzi antziwa-siritain-chari iñaakiro ikatsimatzi Pawa. Irooma awirokaiti, asi owiro piña-piintiro inisironka-yityaami aikiro poisokirota-tyiiri Pawa. Irooma airorika poisokiro-tari, aritaki inkimita-kaantaimi otiwa ichikai-takiri.

23 Ikaratzi ichika-tiwai-takiri pairani, aritaki intsirikai-tairi, aririka iwashaantajiro ithainka-waitziri Pawa. Tima Pawa kantatsi imatiro.

24 Awiroka kimitakarori otiwa pankirintsi-niro intzirikai-takiri pankirintsi-piroriki. Oshiki okamiitha-pirotaki iroorika intsirikaitaji otiwa-pirori oponkitzi-piroki.

Impiya-sirita-kaitairi Israel-iiti

25 Iyikiiti, nonintzi piyotiro kaari ikimathataitzi pairani onkarati yantiri Pawa. Airo pikinkithasiri-waita-sita aritaki piyotakiro maaroni. Añaayitakiro iroñaaka yokaiti noshininka Israel-iiti, tzimatsi kisosirita-kaayita-kiriri. Iro kantacha, onapaintatzii irojatzi imonkaratan-takyaari inkarati awisako-sirita-tsini kaari noshininkata.

26 Ari omatajyaa apaata, yawisako-siri-yitaji aajatzi Israel-iiti. Irootaki isankinata-koitakiri pairani, ikantaitzi:

Ari impoñii-yaari Kisakowintoniki ookakaa-wintaniri,

Iriitaki kantakantironi iwashaantan-tyaarori icharini-payi Jacob ithainka-tasorintsi-waitzi.

27 Tima irootaki nokasiya-kaakiriri, Naakataki apirotaironi iyaari-pironka.

28 Tima yokaiti noshininka Judá-iti kaari miraawintironi Kamiithari Ñaantsi, ikimita-kaantari Pawa iisaniintani, ari okanta inisironkantaamiri Pawa awirokaiti. Iro kantacha Pawa iyosiitzi-takari noshininkapayi, aikiro ijatatzii intakoi-tyaari, irootaki iñaantyaarori ikasiya-kaakiriri itayita-nakarori nowaisatzitini.

* 11:17 Okinkithata-kotziri pankirintsi asitarori oparitha, asitarori otiwa, irootaki ikantai-tzitari "Kiikiroi-toni."

29 Aririka inkaima-siritanti Pawa, inisironka-yitantzi. Airo iwashaan-tajiro.

30 Pipiyathatzi-takari pairani awiroka-payi Pawa. Ipoña ipiyathanaka noshininka-payi, irootaki opoñaan-takari inisironka-yitaimi awirokaiti.

31 Tima yokaiti ikaratzi piyatha-waiwita-chari iroñaaka, aritaki iñaayitairo apaata inisironkai-tairi ikimitai-tzimi awiroka-payi iroñaaka.

32 Ari okanta, ikantakaakaro Pawa maaroni apiyatha-waiyitaka, ari iñaakan-takirori oshiki inisironka-yitai maaroni aroka-payi.

33 Tima okiryantzi nokanta-wintaari Pawa iyotani-pirotaka, ikimathatziro maaroni. Tikatsi yotironi yantayitiri, tsika-rika inkantairo.

34 Iroka isankinata-koitakiri, ikantaitaki:
 ¿Tzimatsima yotzirori ikinkithasiritari Pinkathari?
 ¿Tzimatsima impaityaa matironi iyomitaa-iri?

35 ¿Tzimatsima mapokakirini impanakiri irirori, iriitaiki itakarori ipayitan-tataiki?

36 Iriitaki Pawa kantakaa-karori otzimayitantari opaiyitarika, iriitaki poñaakaan-tayitarori, iriitaki asitarori. Irasi iwiro impinka-thaitajiri. ¡Omapirowí!

12

Onkarati yantayitiri kimisantzin-kariiti

¹ Iyikiiti, tima inisironkataami Pawa, nonintzi pinkimita-kaantairo piwatha iroomi patsipita-kaani pasitakai-yaariri Pawa, kitisiri pinkantayaa pañaayitaji awirokaiti, irootaki onimotziriri Pawa. Ari okantataita inintziri Pawa apinkathatajiri.

² Airo pisiyako-waita-sitari osaawi-satziiti. Pisinitajiri Pawa iwakirasirita-kaimi. Irootaki piyotan-tajyaarori inintakayimiri, kamiithatzi-motziriri, onimotziriri, tikatsi kowitzii-motyaarini.

³ Iriitaki Pawa nisironkataanari naaka, irootaki noyomitaa-yitan-taamiri, nokanta-yitajimi: Airo pikimita-kaanta-siwaita iriipirori. Pinkinkithasirita-kotyaa kamiitha. Irootaki pimatan-tyaarori inintakayimiri Pawa aikiro pijatana-kitzii pawintaa-nakyaari.

⁴ Pinkinkithasirita-kotiro tsika akantayita awathaki. Tima tsika akanta-wathayita arokaiti, irootaki antakaa-yitairori opaiyita-rika. *

⁵ Arokayitaki isiyakaa-wintaitzi awintaa-siritaari Saipatzii-totaari. Akimiwaitaja arokami iwatha Saipatzii-totaari. Okantawitaka anasiyita aparoni-payi, iro kantacha aparoni akantaja, kimiwaitaka awichaa-wakaa-tyiyyaami.

⁶ Maaroni arokaiti itasonka-winta-yitakai amonkaratan-tyaarori antayitairi. Tzimatsi-rika aparoni kamantan-tzinkari, yantayitiro inintakairiri Pawa, aikiro yawintaa-nakityii-yaari.

⁷ Tzimatsi-rika amitakotan-tatsiri, imonkaratiro irirori. Tzimatsi-rika yomitaan-tatsiri, imonkaratiro irirori.

* **12:4** Kanta-kota-chari aka "tsika akantayita awathaki", irootaki siyakaa-winta-chari tsika akantayita: tima oki irootaki yaminan-taitari, irooma kimpitantsi irootaki ikimantaitari, irooma paantintsi irootaki iwantaitari, irooma akotsi irootaki yairikan-taitari, irooma itzintsi irootaki yaniitan-taitari.

⁸ Tzimatsi-rika pinthata-kaanta-chari, imonkaratiro irirori. Tzimatsi-rika opasitan-tachari, ipanta-pirotai oshiki. Tzimatsi-rika jiwatakaan-tatsiri, isiritha-wintyaaro yantawairi. Tzimatsi-rika nisironkataniri, kimosiri inkantyya imonkara-yitairo.

⁹ Ontzimatyii pitakotan-tajyaa kamiitha, airo pamamina-waita. Pikanintiro piwairo kaari-pirori, irooma kamiithari oisokiro piwanajiro.

¹⁰ Pakowintyaaro pintako-yitanyaa, pinkimita-kaantiro pintakotyaarimi pirintzi okaakiini. Pimpinkathatiri pasini-payi.

¹¹ Siritha pinkanta-yityaa, airo pipirawaita pantawaitainiri Awinkathariti.

¹² Kimosiri pinkantyya piyaa-kotairi Saipatzii-totaari. Amawi pinkanta-yityaa aririka piñaayitiro pomirintsitzi-motyaa mini. Pamana-piintaji.

¹³ Pimpasita-jyaari kimisantzin-kariiti ikaratzi kowityii-mowaitariri. Pimaanta-piinta-yitaji piwankoki. †

¹⁴ Pamana-kotajiri ikaratzi owatsinaa-waitzimiri, irootaki inisironkai-tantyaariri irirori. Airo pimishakowinta-waitziri.

¹⁵ Pintsipatyaa pinkimo-siriti ikaratzi kimosiri-waita-tsiri. Pintsipatyaa piraawaityaa ikaratzi irawaita-chari.

¹⁶ Aapatyaa pinkanta-wakai-yitajyaa. Airo pimanintan-tawaitzi, pintsipa-yityaari kowityaa-waita-tsiri. Airo pikimita-kaanta-siwaita yotaniri pinatzii.

¹⁷ Tzimatsi-rika owaaripirowaitimini, airo pipiyatari. Piñaakantiro tampatzika pikantzi-motari awiroka atziri-payi.

¹⁸ Piriipiro-wintairo pisaikan-tajyaari kamiithaini maaroni.

¹⁹ Notakotani, airo pikisako-winta-waita awiroka, apatziro iyotziro Pawa, iriitaki kisakowintyaamini. Tima iroka isankinai-takiri pairani, ikantaitaki:

Ikantzi Awinkathariti:

Naakataki wasankitaan-tatsini,

Naakataki kisakowintan-tachani.

²⁰ Aririka intasha-niinti pikisaniintani, pimpiri iyaari. Aririka imiri-waiti, pimpiri yiriri. Aririka pimayita-najiro, oshiki impasiki-waiti yoka iñaakiro-rika pantakiri. ‡

²¹ Paamawintajyaa otsinampaimi = kari kaari-piron-tantsi. Iro kamiithatatsi panta-piintairo kamiithari pimatantyaarori pitsinampairi kaari-pirori.

13

¹ Ontzimatyii pinkimisantajiri awirokaiti pinkathari-wintzimiri pinampiki. Ti ipinkathari-waita-sityaa irirori, Pawa kantakaarori ipinkatha-ritantari.

² Tzimatsi-rika nintatsini imaimanitiri pinkatha-yitatsiri, okimiwait-akaro iriimi Pawa imaimanitaki, irootaki iwasankitaan-taityaariri.

³ Ikaratzi antayitziro kamiithari, airo itharowan-tawaitari pinkatharinti. Iriima antayitziro kaari-pirori, itharowantari irirori. Ari okanta, pantziro-rika awiroka kamiithari, airo pitharowan-tawaitari pinkatharinti, iriitaki tharowinta-jyaamini.

† 12:13 kimisantzin-kariiti = kitisiriri ‡ 12:20 oshiki impasiki-waiti = piwaamatini itoki oshiki paamari

⁴ Tima iriitaki Pawa pinkatha-ritakairiri yokapayi yaamaako-wintan-tyaamiri. Aririka pantiro kaari-pirori, pintharowan-tyaari pinkathari, tima ti ontzimi-mota-sityaari irirori iwisa-minto. Tima iriitaki Pawa pinkatha-ritakairiri yokaiti, irijatzi Pawa owasankitaa-kaantziriri ikaratzi antzirori kaari-pirori.

⁵ Ontzimatyii pimpinkathatairi pinkathari-payi. Ti apatziro pintharowan-tyaari imasirinka. Irootaki tampatzikata-tsiri pimayitairo.

⁶ Tima irootaki pimpinatan-tajyaariri sintziwintzimiri jiwawintzimiri pinampiki, irootaki yañaantaari irirori, tima imonkarata-tyiuro inintziri Pawa.

⁷ Pimpina-yitairi maaroni pinkathari-pirori, aajatzi ikaratzi aamaako-wintan-tachari nampitsi. Ontzimatyii pinkimisantiri, pinkatha piwiri.

⁸ Airo piriwi-waitantzi, pintakota-wakai-yitajyaa. Pinkimita-kaantajiro iroka itakonkantsi okaratzi piñaasintsitari, irootaki piñaasintsitami pimpina-wintyaa piriwitaki. Tima inkarati itakotan-tachari, imonkarata-tziuro Ikantakaan-taitani.

⁹ Iroka isankinai-takiri Ikantakaan-taitani, ikantaitzi:

Airo pimayimpitzi.

Airo piwamaantzi.

Airo pikositzi.

Airo pithaiya-kotanta.

Airo ayimawaitzimi piniwitantyyaa.

Tzimatsi oshiki pasini ikantakaan-taitani. Iro kantacha iroka iroopirotajaanta-tsiri ikantakaan-taitani, ikantaitzi:

Pintakota-jyaari pishininka pinkimita-kaantiri pitakota awiroka.

¹⁰ Opoñaantari iroopirotajaantzi iroka Ikantakaan-taitani, irootaki apatotzirori maaroni ikantakaan-taitakiri. Tima inkarati itakotanaariri ishininka, ti iyaaripiro-waitiri.

¹¹ Ontzimatyii anta-piintairo iroka, irootaintsi awisako-siri-yitai. Tima okimiwaitakaro iroñaaka amaatyümi, iro kantacha ontzimatyii asaakiyitaji.

¹² Irootaintsi onthonkajyaa tsitinikiri, irootaintsi onkitainkataji. Irootaki awashaantan-tyaarori antayitziro kaari-pirori, okaratzi yanta-piintai-tziri tsitiniriki. Irootaki kamiithata-tsiri ankimita-kaantajiro ankithaata-tyiyyaaromi ankisako-wintan-tyaari,

¹³ antanta-jyaarori kamiithari okaratzi yanta-piintai-tziri okitainkatzi. Ari onkantyyaa airo aniyawai-nitanta, airo asinkiwaitanta, airo amayimpi-waitanta, airo antanta-yitaro karipiro-yitatsiri, airo amaimani-waita-wakaanta, airo asama-wakaan-tawaita.

¹⁴ pisiya-kota-jyaari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, pinkimita-kaantiro iriimi pinkithaata-kotajyaa. Airo pantasi-waitaro okaratzi piniwita-siwaitari awiroka.

14

Sipita-siriri

¹ Paakamiitha-yitairi sipita-siriri. Airo pamamina-waitaro isipita-siritzi piñaana-winthatan-tyaariri.

² Thami asiyaka-wintiro iroka: tzimatsi kimisantzinkari kinkithasirita-chari kamiithatatsi iwayiyaaro opaiyita-rika-payi. Iro kantacha tzimatsi pasini sipita-siriri, apatziro iwayitaro pankirintsi.

³ Yoka kimisantzinkari owayitarori opaiyita-rika, airo imaninta-waitziri pasini kaari owayityaaroni. Ari inkimi-tzityaari kaari owayityaaroni airo imanintziri pasini owayitarori, tima Pawa ti imanintiri irirori.

⁴ ¿Kantatsima inkisathataitiri opirata-nintsi? Airo, tima iriitaki kisathatirini opiratariri, irijatzi kimosiriwintirini. Ari okantari, tima Pawa iriitaki onampiyatariri maaroni owayitarori opaiyita-rika, irijatzi kimosiriwintirini.

⁵ Iroka pasini osiyakaa-wintirori: Tzimatsi kimisantzinkari omairintan-tarori kitaitiri. Tzimatsi pasini kaari ompasinitzimotiri kitaitiri. Ontzimatyii inkinkithasirita-koyitajyaa maaroni, ti onkamiithati intzika-tzika-yitiri pasini opaita-rika ikinkithasiritari.

⁶ Ikaratzi pinkathatziirori kitaitiri, iriita-jaantaki Awinkathariti ipinkathatzi. Ari okimitzitari aajatzi, ikaratzi owayitarori maaroni opaiyita-rika, iriitaki Awinkathariti ipinkathatzi iwayitan-tarori, tima impaasoonkita-piinta-tziiri. Ari ikantari ikaratzi pinkayitziirori owaritintsi, iriitaki Awinkathariti ipinkathatzi ipaasoonkita-piintziri.

⁷ Ti añaaawinthata-siwayiyaa arokaiti, ti ankama-winthata-siwayiyaa aajatzi.

⁸ Ainiro añaaayitzi, iriitaki Awinkathariti añiimoyitairi. Aririka ankamaki, iriitaki Awinkathariti akami-motzi. Ari okantari, iriitaki Awinkathariti asiyitairi ainiro añaaayitzi, ari okimi-tzitari aririka ankamayitaki.

⁹ Tima ikamaki Saipatzii-totaari, aajatzi yañaaji irojatzi yasitan-tairi ainiro añaaayi-tzii, aajatzi aririka ankamayitaki.

¹⁰ ¿paitama pikisi-matan-tariri pishininka? ¿paitama pimanintan-tariri? Iriitaki Saipatzii-totaari amina-kotan-taironi apaata okaratzi yantaitakiri.

¹¹ Irootaki isankinata-koitakiri pairani, ikantaitzi: Iroka ikantakiri Awinkathariti: "Maaroni intyiiro-waitaji impinkathaitajina. Omapiro."

Aritaki inkimosiriwinta-jiiri maaroni Pawa.

¹² Aripaiti ankinkithata-kota-jyaari maaroni anta Pawaki.

¹³ Irootaki awashaantan-tyaaroni akisi-mata-wakaiyita. Ontzimatyii ankanta-siriyiti: "Airo nokantzi-moniinta-kaari pasini kimisantzinkari, notzika-siriziri = kari." *

¹⁴ Noyotzi naaka ti inthañaa-pithatan-tyaaro Pawa awayityaaro opaita-rika. Iro kantacha tzimatsi-rika kinkithasiri-waita-chani kamiithatatsi impinka-waitaiti, imatiro impinka-waiti irirori.

¹⁵ Aririka piñaakyaari pasini kimisantzinkari piwayityaaro ipinkiri irirori, ti pintako-sirityaari. ¿Kamiithama pinkantzi-moniinta-kaiyaari pasini piwamatsitakaro owaritintsi? ¿Pininta-tziima pikaaripiro-siritairi? Irijatzi kimisantsiri, ikamawintairi Saipatzii-totaari.

¹⁶ Ari okanta, ti onkamiithati piñaakantiri piwayitari pikinkithasiritari awiroka kamiithari inatzii, ari inkantaitimi: "Pantakiro awiroka kaari-pirori."

* 14:13 kimisantzinkari = iyikiiti

¹⁷ Aroka-payi akaratzí ipinkathari-wintajai Pawa, ti onkowa-pirotajaantyaa okaratzí owayitari, okaratzí iraitsiri. Iro kowapirota-chari antampatzika-siri-yitaji, asaikayitaji kamiitha, ankimo-siri-yitaji, tima iriitaki kantakaarori Tasorinkantsi.

¹⁸ Iroorika amayita-nairi aririka antawaitainiri Saipatzii-totaari, aritaki animota-kaajiri Pawa, ari inkantzi-tajyaari atziri-payi, yaakamiithatajai.

¹⁹ Ari okanta, ontzimatyii panta-piintairo isaikan-taitari kamiitha, piwitsika-sirita-wakaan-tyaari.

²⁰ Aririka pamina-minati piwayityaaro opaita-rika, paamawintyaa paparatziro = kari imatakaa-kiriri Pawa pasini-payi kimisantzinkari. Ti onthañaa-ntsityaa awayitari. Iro kantacha tzimatsi-rika owayitarori opaita-rika iro inkantzi-moniinta-kaantyaariri pasini, yantakiro kaari-pirori yoka.

²¹ Ti onkamiithati pinkantzi-moniinta-kaiyaari pasini pikimita-kaantajiri iyiki, okantakaaro piwayitari wathatsi, pirayitsiro kachori, pantayitziro opaiyita-rika.

²² Tima okaratzí piyotako-siri-tairo awiroka, apatziro Pawa yotakotajimironi. Tzimatsi-rika kaari sipita-siri-wintaironi, aritaki imatajiri inkimo-siri-yitai.

²³ Iro kantacha tzimatsi-rika sipita-siri-waita-tsini, aririka iwakyaaro opaiyita-rika, ari onkimitzi-mota-jyaari yantakiro kaari-pirori. Tima ti yantajiro okaratzí iyotako-siri-witari, kaari-piro onatzii iroka.

15

¹ Arokaiti kimisantzinkari aawyyaa-siriri, ontzimatyii antsinampasiritzi-motajiri sipita-siriri, ti apatziro antayitiro onimoyitairi arokapayi.

² Ontzimatyii antayitajiro onimotairini ashininka, onkarati winthasirita-kaiyaarini yantayitajiro irirori kamiithari.

³ Tima irootaki yantakiri Saipatzii-totaari, ti yamina-minatiro onimotairi irirori. Tima isankinaitaki pairani, ikantaitzi: Ikaratzí kawiyawaitzimiri awiroka, naaka ikawiyaki.

⁴ Tima okaratzí sankinata-kotain-chari pairani kimitakarori iroka, isankinai-takiro iyomitaai-tantairori, isankinai-takiro ompoñaan-tyaari akowintyaaro. Tima iro Sankinarintsi-pirori oñaaakajairori tzimatsira ayaakoniintani, irootaki akantapiro-siritan-taari.

⁵ Iriita-jaantaki Pawa kantakaarori añaaantarori atsinampa-siritzi, irijatzi kantaka-sirita-kaini. Oshiki nokowa-kota-piintakiri inkantakaiyaaro paakamiithata-wakaan-tyaari, pinkimita-kota-jyaari Saipatzii-totaari Jesús.

⁶ Onkimiwaita-jyaaro pintsipata-wakai-yaami maaroni awirokaiti pimpanthaa-wintairi Pawa, asitariri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

Ikinkithai-tainiri Kamiithari Ñaantsi pasini-satzi atziri-payi

⁷ Tima oshiki yaakamiithatai Saipatzii-totaari, ari pinkimita-jyaari awirokaiti, paakamiitha-yitajiri pasini atziri, tima irootaki impinkathaitan-tyaariri Pawa.

⁸ Irootaki nokanta-piintakiri: Ityaankai-takiri Saipatzii-totaari yantawai-wintiri noshininka-payi Judá-iti. Irootaki imatanta-karori

iñaantai-tyaaro omapirotatya okaratzi ikasiya-kaakiriri Pawa pairani awaisatzitini. *

⁹ Irojatzi yantzi-mota-kiriri ikaratzi kaari noshininkata, irootaki ipinkathatan-taariri irirori-payi, inisironkatairi Pawa. Iroka isankinai-takiri pairani, ikantaitzi:

Nokantakapirowintaami isaikayitzi pasini-satzi atziri.

Nopantha-wintajimi nawintaajami. †

¹⁰ Iroka ikantzi-taitakari aajatzi:

¡Pasini-satziiti! Pinkantakapirotajaana awiroka pintsipata-jyaari yasiyitaari Pawa.

¹¹ Ikantaitaki aajatzi:

¡Pasini-satziiti! Pinkantapirowinta-jyaari Awinkathariti.

¡Maaroni atziri-payi pinkantakapirowinta-jyaari!

¹² Opoña ikantaki aajatzi Kamantan-tzinkarini Isaías:

Ari intzimaki incharinin-tajyaari Isaí.

Iriitaki pinkathari-wintairini pasini-satzi atziri-payi.

Iriitaki iyaakoniintajiri kaari ashininkata.

¹³ ¡Iriitaki kimosiriwinta-kaimini Pawa, iriitaki saikakaa-yitimini kamiitha pikimisantajiri! Tima iriitaki kantakai-yaaroni ayaakoniintan-tyaariri. ¡Iriitaki Tasorinkantsi kantakai-yaamironi piyaako-pirotan-tajyaariri!

¹⁴ Iyikiiti. Noyotzi naaka omapiro pinisironkayita-wakaa awirokaiti, oyotani-pirori pinayi-tziita, pimatajiro piyomitaa-wakai-yitaja.

¹⁵ Iro kantacha nosintsi-thatzimiro nosankinatzimiro iroka airo pipyaakotantaro. Tima inkamintaa-pirotajina Pawa,

¹⁶ ityaankakina nonkinkithata-kota-jiniri Jesús Saipatzii-totaari ikaratzi kaari noshininkayita. Nokaman-tayitajiri Kamiithari Ñaantsi kinkithata-kotziriri Pawa, okimiwaitaaro naakami Ompira-tasorintsitaari. Iriima yoka kaari noshininkata, ikimiwaitakari nasitakaariri Pawa, namayita-jiniri Pawa iriitaki ookimotaariri. Iriitaki Tasorinkantsi tampatzika-siri-yitairini.

¹⁷ Okaratzi yantakaa-janari Saipatzii-totaari Jesús, kantawita-chari nontharowintyaaromi naaka, nonkinkithata-kotiro nantawaita-jiniri Pawa.

¹⁸ Iro kantacha nokinkithata-kotajiro okaratzi imatakaa-janari Saipatzii-totaari. Tima noñaayitakiri kaari noshininkata ikimisanta-yitairo okaratzi nokinkithata-kaakiriri, okaratzi nantzi-mota-kiriri.

¹⁹ Iriitaki Tasorinkantsi matakaa-kinarori notasonka-wintan-takari, irootaki nomayitan-takarori kaari iñaapiintaitzi pairani. Irootaki nomatan-tarori nokinkithatajiro Kamiithari Ñaantsi kamanta-kotziriri Saipatzii-totaari nitanakaro Aapatyaawiniki nokinayitanaki tsika-rika-payi irojatzi Ilríco-ki.

²⁰ Ari okanta nonintan-takari nonkinkithatiro Kamiithari Ñaantsi tsika ti inkimakoitiri Saipatzii-totaari. Ti apatziro nojatiro tsika ti inkinkithata-kaantaitaki pairani.

²¹ Tima iroka isankinai-takiri, ikantaitzi:

Ari iñaajiro kaari ikinkitha-tako-witaita pairani,

Inkimatha-tairo kaari ikimako-witaita pairani.

Inintaki Pablo ijati otzinkamiki inampi wirakochaiti

* 15:8 Judá-iti = totamisitaari † 15:9 Wairontsi

²² Irootaki kaari okantanta nojati pisaika-jiitzi awiroka, okantawitaka oshiki noninta-piinta-witaka.

²³ Iro kantacha aritaki nomatakiro iroñaaka, tima tikatsi nantanajiri aka nampitsiki. Aritaki oshikitaki osarintsi nokowa-piintawita nariityaamimi.

²⁴ Aririka nojaminthataki nampitsiki ipaitaitziri España-ki, ari nokinkithasiritaka nariita-nakyaami pinampiki. Aririka nosaikimowaita-nakimi, nonintzi pamitakotina pintyaankina pasiniki nampitziki.

²⁵ Iro kantacha notapaintyaaro nojati Aapatyaawiniki namitakoyitiri kimisantzin-kariiti. ‡

²⁶ Tima yokaiti Macedonia-satzi, aajatzi Acaya-satzi, ityaankakina kiriiki iriroriiti nompayitiriri asinonkainkari kimisantzin-kariiti nampiyitarori Aapatyaawiniki.

²⁷ Iriiyitaki ninta-sitain-chari impasitan-tayityaa, tikatsi sintsitirini. Osiyawaitakaro ampinata-jirimi, okantakaro ikimisanta-kaakiri yoka kaari ishininkatyaan isiriki kaari ifñaitzi.

²⁸ Aririka nononkaratakiro nompayitakiri Aapatyaawini-satzi ikaratzi ityaantai-takiniriri, ari nariita-nakyaami pinampi-yitaro awirokaiti nojatira España-ki.

²⁹ Noyotzi iriitaki Saipatzii-totaari tasonka-winta-pirotinari aririka nariita-kyaami anta.

³⁰ Iyikiiti, nokowa-kotzimi pamana-kota-piintajina awirokaiti, pinkimityaana tsika nokanta-piintziro naaka. Irootaki nokowakotzimiri, noyotzi pipinkathatziri awirokaiti Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, iriitaki Tasorinkantsi kantakaa-mirori pitakotantakanari.

³¹ Pamana-kotajina airo yaakaan-tantana thanka-siriri nampiyitarori iipatsitiki Judá-iti. Pamanako-yitajina yaawakotan-tyaanariri kamiitha ipakaan-taitziriri kimisantzin-kariiti Aapatyaawiniki, irootaki onimoyitan-tyaariri irirori-payi. §

³² Ari onkantayaa nonkimo-siritan-tyaari nojati pisaika-jiitzi awiroka, iroorika inintakaa-kinari Pawa. Ari nonintzi nomakoryaa-waitanaki pinampiki awirokaiti.

³³ ¡Onkamintha iriitaki Pawa tsipa-sirytaamini, iriitaki saikakaa-yitimini kamiitha! ¡Omapirowí!

16

Iwithaitari atziri-payi

¹ Irootaki Febe aanakironi iroka sankinaritsi. Irootaki nokimita-kaantaja iroomi notsiro. Oshiki antawaitaki iroori tsika yapatotapiinta-jiita Cencrea-ki, irootaki amitakotziriri ijiwariti kimisantzinkari.

² Paakamiithata-wakiro iroori, irootaki yasitaari aajatzi Awinkathariti, kamiithatatsi paakamiithatiro pikimita-piintziri paakamiithatziri pasini kimisantzin-kariiti. Pamitakotiro opaita-rika onkowityaayiti. Tima oshiki amitakotantaki iroori. Ari okimitaa-kinari naaka oshiki amitako-yitakina. *

‡ 15:25 kimisantzin-kariiti = kitisiriri
kimisantzin-kariiti = iyikiiti

§ 15:31 kimisantzin-kariiti = iyikiiti

* 16:2

³ Piwithatyaanaro Priscila aajatzi Aquila. Irootaki tsipayita-kanari impiratana Saipatzii-totaari Jesús,

⁴ irootaki siniwinta-kanari owawisaa-kotakina. Oshiki nopaasoonki-takiro irokaiti, ari nokimita-kaari nopaasoonki-yitakiri pasini-payi kimisantzinkari kaari noshininkata.

⁵ Piwithatyaanari aajatzi ikaratzi apatota-piinta-chari owankoki. Piwithatyaanari notakotani Epeneto, iriitaki itanakarori nokimisanta-kayiri Saipatzii-totaari anta Acaya-ki.

⁶ Piwithatyaanaro María, irootaki antawai-winta-kimiri oshiki awirokaiti.

⁷ Piwithatyaanari Andrónico, aajatzi Junias noshininka-payi inatzii, iriitaki notsipatakari yasitakoitana. Iriitaki itakarori ikimisantaji tikira-mintha naaka, irijatzi ipinkathatakiri tyaantaariiti.

⁸ Piwithatyaanari notakotani Amplias, iriitaki yasitaari Awinkathariti.

⁹ Piwithatyaanari Urbano, iriitaki notsipata-piintakari nantawaitziniri Saipatzii-totaari Jesús. Piwithatyaanari notakotani Estaquis.

¹⁰ Piwithatyaanari Apeles, yaakamiithatairi Saipatzii-totaari. Piwithatyaanari ikaratzi saika-pankotziriri Aristóbulo.

¹¹ Piwithatyaanari noshininka Herodión. Piwithatyaanari saikatsiri iwankoki Narciso, ikaratzi antawaitziriri Awinkathariti.

¹² Piwithatyaanaro Trifena, aajatzi Trifosa. Irojatzii antawaitziniriri Awinkathariti. Piwithatyaanaro notakotani Pérsida. Irojatzii antawaitzi-niriri Awinkathariti.

¹³ Piwithatyaanari Rufo, iriitaki iyosiitairi Awinkathariti. Piwithatyaanaro aajatzi iriniro, irootaki nokimita-kaantari iroomi noniro.

¹⁴ Piwithatyaanari Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes, aajatzi itsipata-piinta-yitari iriroriiti, apaiyitziri “iyikiiti.”

¹⁵ Piwithatyaanari Filólogo, Julia, Nereo aajatzi iritsiro, Olimpas, aajatzi ikaratzi tsipayitariri apaitajiri kitisiriri.

¹⁶ Itakora pinkantyya piwithatawakaanaiya. Iwithayitami awirokaiti ikaratzi apatowinta-piinta-kariri Saipatzii-totaari. †

¹⁷ Iyikiiti, iroka nokowa-kotzimiri: Paamawintyaari ñaana-minthata-wakaa-chari iriitaki otzika-tzikata-wakaarori iyomitaitakimiri pairani. Airo pitzipa-yitari awirokaiti.

¹⁸ Tima kaari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari opirayitanajyaarini. Yanta-piintziro ininta-sitari irirori. Iriiyitaki nintathatziriri sipita-siririiti yamatawi-waitzirira.

¹⁹ Nokimaki naaka-payi kamiitha pikanta-jiita awirokaiti, ti pimpiyatha-waityaa, irootaki oimosirinka-kinari. Nonintzi naaka pinkamiitha-siri-piroti, onkimiwaityaaro ti piyoyitiromi tsika okantakota kaari-pirori.

²⁰ Iriitaki Pawa saikakaa-yitajimini kamiitha, irootaintsi inkantakaiyaaro piitsinampaan-tyaariri Mishatantani, onkimiwaita-jyaaro piwichoryaa-tyiirimi paatzikakiri. ¡Onkamintha inisironkataimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari!

²¹ Iwithatami Timoteo, tsipatanari yantawaitzi, aajatzi noshininka-payi Lucio, Jasón, aajatzi Sosípater.

²² Naakataki Tercio osankinatzi-niriri Pablo. Naakataki aajatzi owithatamiri, naaka yasiyitaja aajatzi Awinkathariti.

† 16:16 piwithatawakaanaiya = thoporotaantsi

²³ Iwithatami Gayo. Iriitaki nosaiki-motziri iroñaaka iwankoki. Iwithayitami aajatzi ikaratzi nampiyitarori aka. Iwithatami Erasto, owiriri kiriiki asitari nampitsi. Iwithatami aajatzi Cuarto, akantajiri iyiki.

²⁴ ¡Onkamintha inisironka-yitaimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari! ¡Omapirowí!

owiraantarori kimosiriwintaantsi

²⁵ Thami awisiryaaawinta-jyaari Pawa. Iriitaki matzirori yaawyaa-sirita-kayimi piriipiro-wintan-tyaarori Kamiithari Ñaantsi ikinkithata-koitziri Jesús Saipatzii-totaari, kaari ikimatha-witaita pairani.

²⁶ Iro kantacha iñaakayitantaja iroñaaka, iyomitaan-tayitaki maa-roni nampitsiki inkimisantai-tantyaari anta. Irootaki isankinata-kaakiriri Kamantan-tzinkari-payi yoka Pawa, Añaanita-tsiri.

²⁷ Thami antharowinta-jyaari aparonita-tsiri Pawa, Yotaniri. Tima iriitaki Jesús Saipatzii-totaari kantakai-yaaroni asi owantajyaarori antharowinta-jyaari. ¡Omapirowí!

YITAKARI ISANKINATZINIRI PABLO CORINTO-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka sankinarintsi. Intyaantaa-riti Jesús Saipatzii-totaari nonatzii, tima iriitaki Pawa nintakaa-kinarori, ikaima-siritakina. Ari notsipatakari Sóstenes nosankinatzimiro. Iriitaki nokimita-kaantajiri iyiki.

² Awiroka nosankina-yitzini pikaratzii papatowintaari Pawa anta Corinto-ki, pikaratzii yasitaami Saipatzii-totaari Jesús. Iriitaki kaima-siri-yitaimi ikiti-siritan-tyaamiri. Pikimitaari pasini-satzi nampiyitarori tsika-rika-payi, awintaariri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, tima irijatzi Pinkathari-wintairi irirori. *

³ Onkamintha inisironka-yitaimi Asitairi Pawa, kamiitha isaikakaa-yitaimi. Aritaki inkimitzi-tyaamiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

Ipaasoonkita-kaitziri Pablo intasonka-wintanti

⁴ Nopaasoonkita-piintziri naaka Pawa, tima antaaro inisironka-yitaimi, itsipa-sirita-kaajamiri Saipatzii-totaari.

⁵ Iriitaki kantakaarori piyotako-pirotan-taariri, ari okanta pikinkithata-kotan-taariri.

⁶ Irootaki poisokirotan-tarori okaratzii nitakari nokinkithata-kotzimiri Saipatzii-totaari.

⁷ Pikanta piyaawintari impiyi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, tikatsi kowitzii-motyaamini itasonka-winta-siritzimi pantawaitan-tyaaniriri.

⁸ Iriitaki kantakai-yaaroni piriipiro-wintan-tyaariri irojatzi impiyan-tajyaari, airo otzimawaitzi ompaityaa imishakowinta-paajimiri.

⁹ Oisokiro iwimi Pawa, iriitaki kaima-sirita-jimiri paapatyaan-taariri Itomi, yoka Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

¿Ishiki-tziima pairani Saipatzii-totaari?

¹⁰ Iyikiiti, tzimatsi pasini nonintziri nosintsi-thatimiri, tima naaka intyaantaa-riti Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Nokowa-kotzimi paapatyaa-wakai-yitajyaa, onkimiwaityaaro aparoni onkantyaami pikinkithasiritari, airo pikanta-wakaa-winta-waitaro opaiyita-rika.

¹¹ Tima nokimakiri ishininkaiti Cloé ikamanta-paakina ti paapatyaa-wakaityaa kamiitha.

¹² Tzimatsi pitsipa-yitari anta kantatsiri: “Nokimisantziri naaka Pablo.” Pasini kantatsi: “Nokimisantziri naaka Apolos.” Pasini kantatsi: “Nokimisantziri naaka Pedro.” Tzimatsi pasini kantanaintsiri: “Nokimisantziri naaka Saipatzii-totaari.”

¹³ ¿Ishiki-tziima pairani Saipatzii-totaari? ¿Naakama paikakowinta-kamiri? Tima pinkiwaa-yitaka pairani awirokaiti, ¿Naakama ipairyaaaitaki, inkantaiti: “Pinkiwaa-mintyaari Pablo?”

¹⁴ Irootaki nopaasoonkitan-tariri Pawa okamintha ti naaka kiwaayitimini. Apatziro nokiwaa-matsitakiri pairani Crispo, aajatzi Gayo.

* 1:2 awintaariri = wairontsi

¹⁵ Irootaki airo itzimanta anta kantawaita-tsini: “Nokiwaa-wintakari Pablo.”

¹⁶ ¡Jaa! Irijatzi nokiwaatzi-takari pairani Estéfanos aajatzi ishininkapayi irirori. Ti nonkinkithasiritajiro tzimatsi-rika pasini nokiwaatakiri anta.

¹⁷ Ti intyaankina Saipatzii-totaari nonkiwaatanti, apatziro ityaankakina nonkamantan-tajiro Kamiithari Ñaantsi. Ti nosiya-kota-paakyaari yotaniri nokinkithata-koyitziro. Tima ti noninti aminaasi-waityaa iroopirota-tsiri ipaikakoi-takiri Saipatzii-totaari.

Iriitaki Saipatzii-totaari, isintsinka Pawa, iyotani

¹⁸ Aririka ankinkithata-kaawityaari pyaasita-chani ankantiri: “Ipaikakoi-takiri Saipatzii-totaari,” ikimita-kaantajai masontzi-siriri anayitimi. Irooma arokaiti awisako-siriri anayitaji, ayoyitaji omapirotatya iñaakan-takiro itasorinka.

¹⁹ Tima isankinataitaki pairani, ikantaitzi:

Naapithatiri iyotani ikaratzi yotaniwita-chari.

Nomaisanta-kayiri ikinkithasiritani kinkithasiri-witachari.

²⁰ ¿Tsikama inkantajyaa-rika yotaniri? ¿Tsikama inkantajyaa-rika yotzinkari ikaratzi yomitaan-tasiwaitarori iroopirotsi-motziriri irirori-payi? Pawa omasontyaa-yitajiriri osaawi-satziiti, ikaratzi yotaniwita-chari pairani.

²¹ Tima inkarati yotaniwaita-sita-chari, ti imatiro iyotajiri Pawa. Iriima Pawa matzirori iyota-nita, onimotakiri irirori iwawisaako-siri-yitairi ikaratzi kimisantairori iñaani, okantawitaka itzimayitzi okimitzi-mowitakari masontzi-sirin-kantsi onatzii iñaani Pawa.

²² Aririka iñiuro noshininkapayi Judá-iti intasonka-wintan-taiti, irootaki inkimisantantyaari iriroriiti. Iriima pishininkapayi awiroka, aririka inkimiri ikimita-kaantari iriroriiti yotaniri inatzii, iriitaki ikimisantziri. †

²³ Irooma naaka, nokinkithata-kota-najiri Saipatzii-totaari ipaikakowintantaka. Oshiki okompitzi-motakari noshininkapayi. Iriima pishininkapayi awiroka ikimita-kaantakina nomasontzi-waita-tyiimi.

²⁴ Iro kantacha ayojiitzi arokaiti, iñaakan-tajiro Saipatzii-totaari itasorinka Pawa, aajatzi iyotani. Irootaki iyoyitajiri ikaratzi ikaima-siri-yitairi Pawa, onkanta-wityaa Judá-iti inatzii, kaari Judá-iti, maaroni.

²⁵ Tima Pawa yanairi iyotani-waita-sitari atziri-payi, okantawitaka yoka atziri-payi okimitzi-mowitakari masontzin-kantsi onatzii ikantayitakiri Pawa. Tima Pawa yanairi atziri-payi otzimi-motziri isintsinka, okantawitaka yoka atziri-payi okimitzi-motakari ti aawyaan-taniti okaratzi ikantawitakari Pawa.

²⁶ Iyikiiti, ontzimatyii pikinkithasirita-kota-wakiro tsika-rika pikanta-jiita pairani tikira inkaima-siritaitimi. Ti intzima-piroti yotaniri pikarajitzi, ti intzima-piroti pijiwariti, ti intzima-piroti iriipiroriiti.

²⁷ Iro kantacha iyosiyitajiri Pawa ikaratzi ikimita-kaanta-witaitakari masontzi inatzii, irootaki impasiki-wintairi apaata iyotani-waita-sitari. Iyosiyitajiri ikaratzi ikimita-kaanta-witaitakari kaari aawyaawaitaniri, irootaki impasikitan-tajyaari apaata iriipiroriiti.

† 1:22 pishininkapayi = griego = kaari Judá-iti

²⁸ Ari ikinakairori Pawa iyosiitan-taariri kaari imiraawintzi atziri-payi, kaari iriipirotzi-motirini. Ari okanta opoñaan-taari iniwitaitaro okaratzi imaninta-witai-takari.

²⁹ Ari ikinakairori Pawa airo itzimanta tharowintzi-motyaarini.

³⁰ Iriitaki Pawa tsipa-sirita-kaaja-miriri Saipatzii-totaari Jesús, ityaankajiri irirori iyotakaa-yitajimi, iwamiitha-siri-yitaimi, yoiti-siri-yitajimi. Iriitaki piinako-wintaimi pisaika-siwaitan-taari.

³¹ Irootaki isankinatzi-taitan-takarori pairani, ikantaitzi:

Ti onkamiithati intharowinta-waitaityaa apaniroidi.

Iro kamiitha-pirota-tsiri antharowinta-jyaaro yantayitajiri Awinkathariti.

2

Ikinkithata-koitairi Saipatzii-totaari ipaikakoi-takiri

¹ Iyikiiti, nojataki pairani nariitami nonkinkithata-kotimiri Pawa, tima ti nonkimita-kota-paakyaari yotaniwaita-sitaniri, ti noninta-thawaita-sita-paakyaami.

² Apatziro nokowa-pirota-nakiro nokinkithata-kota-piinta-jimiri Jesús Saipatzii-totaari, ipaikakoi-takiri.

³ Ti noñiiro onimo-tina kamiitha nosaiki-moyitakimi, tharowa-siri nokantaka.

⁴ Irootaki kaari napirotantami itsinampairi okaratzi noñaawai-yitakiri, ti osiyaaro iñaani yotaniwaita-sitaniri. Iro kantacha okaratzi noñaawai-yitakiri, imatakiro iñaakan-takiro Tasorinkantsi, oñaakan-takirori isintsinka.

⁵ Ari okantari, irootaki isintsinka Pawa ikimisanta-kaantaamiri, kaari iyotani atziri-payi matakamironi.

Itasorinka Pawa oñaakan-tayitzirori

⁶ Iro kantacha, aririka ankinkithata-kayiri antaiki-siritaniri, ari okamiithatziri ankinkithata-kotiniri yotanitaantsi. Iro kantacha iroka yotanitaantsi, ti osiyaaro iyotani-waita-sitari osaawi-satzi, iyotani-waita-sitari pinkathari-witachari iroñaaka. Tira irasi iwiro yokaiti.

⁷ Iroka yotanitaantsi nokinkithata-kotziri naaka, ti iyotako-piroitiro pairani. Okimiwaitakaro imanaita-tyiiromi. Irootaki inintzi-tataikari Pawa, ari onkantayaa añaanta-jyaarori apaata iwaniinkaro.

⁸ Yokaiti pinkathari-witachari iroñaaka, tikatsi aparoni yotako-pirotironi iroka yotanitaantsi. Ari iyotakiromi, airomi ipaika-kota-kaantzirimi Awinkathariti, otzimimo-piro-taitziri iwaniinkaro.

⁹ Iro kantacha irootaki isankinata-koitzi-takari pairani, ikantaitaki:

Okaratzi ikasiya-kaariri Pawa otakotaariri irirori,

Anaapirotairo ikita-piintaitari, ikima-piintai-tziri,

Anaapirotziro okaratzi aniisampyaakari.

¹⁰ Irooma arokaiti, ityaanka-kairi Itasorinka Pawa iyotakaan-tairi. Tima iriitaki Tasorinkantsi oyotziriri Pawa okaratzi ikinkithasiritari irirori, kaari iyotako-witaita.

¹¹ Tima tikatsi oyotinirini ikinkithasiritani pasini atziri, apatziro iyotziro isiriki irirori. Ari ikimitari aajatzi Pawa, tikatsi oyotinirini ikinkithasiritani, apaniro iyotziro isiriki. Yoka Tasorinkantsi, isiri Pawa inatzii.

¹² Irootaki isaika-siritan-tairi asiriki Itasorinka Pawa, irootaki ayopirotan-tajyaarori okaratzi ikasiya-kaita-kairi arokaiti akimisanta-yitajiri. Irootaki kaari kantaa-jata-tsini iyotajiro osaawi-satzi,

¹³ ikaratzi oyomitaan-takirori iyotasi-wintha-waitari irirori. Okaratzi akinkithata-kotakiri arokaiti irootaki iyotakaa-yitairi Tasorinkantsi. Irootaki akinkithata-kaayita-jiriri antaiki-siritaniri tsika okantakopirota asiri.

¹⁴ Iriima kaari antaiki-sirita-tsini, ti inkimisantiro iyotakaan-tawitari Tasorinkantsi, okimitzi-mowaitakari masontzi-siritaantsi. Ti onkantaa-jati iyota-kotajiro irirori, tima ti isaika-siritan-tyaari Tasorinkantsi iyotakaan-tayityaariri.

¹⁵ Irooma arokaiti antaiki-siritaniri, aritaki amayitairo ampampitha-siritako-pirotajiro maaroni tsika-rika opaiyita. Ari okantari, okantawitaka ti inkimatha-piro-yitai osaawi-satzi tsika akantayitanaja arokaiti.

¹⁶ Irootaki isankinata-koitzi-takari pairani aka, ikantaitzi:

¿Tzimatsima yotako-pirotairini ikinkisiryaaari Awinkathariti?

¿Tzimatsima matirini iyomitairi?

Irooma arokaiti, iyotakaa-yitairo okanta-kota ikinkithasiritani Saipatzii-totaari.

3

Antawaita-najiniriri Pawa

¹ Iyikiiti, tityaa nomatiro nonkinkithata-kayimi nokimitairi nokinkithata-kayiri antaiki-siritaniri. Okimiwaitakaro owakirami pitanakyaaro pawintaa-jyaari Saipatzii-totaari. Okimiwaitakaro ainiro piinchaa-nikitimi,

² ainiro ithotaai-tzimi, tikira impaitimiro kiso-yitatsiri owaritintsi. Tima tikiraata pinkimatha-yitairo okaratzi noyomitaa-witakamiri, irojatzi pikantayita iroñaaka.

³ Tikiraata pantaiki-siriti. Ainiro pikisa-wakaa-wintaro opaiyitarika, panta-wakaa-waita. ¿Kaarima iroka yantayita-piintakiri osaawisatziiti?

⁴ Tima tzimatsi anta, kantatsiri: “Nokimisantziri naaka Pablo.” Pasini kantatsi: “Nokimisantziri naaka Apolos.” ¿Kaarima iroka osiyarori iñaana-minthata-wakaa osaawisatziiti?

⁵ ¿Tzikama nopaitaka naaka? ¿Tzikama ipaitaka Apolos? Naakataki apiti impiratani Pawa, ityaankakina nonkinkithata-kaayitajimi pinkimisantan-tajyaari awirokaiti. Tima intyaantayitakayi Awinkathariti maaroni arokaiti onasiyitaka onkarati antayitajiri.

⁶ Tima naaka osiyariri pankita-tsiri. Iriima Apolos osiyawaitakaro iriitaki oyaatapaa-kinari ithamaita-kotziro nopankitakiri. Iriima Pawa iriitaki matzirori yantai-kita-kaayitziro pankirintsi.

⁷ Ti yiriipiro-waiti pankita-kirori, ari ikimitari thamaita-kota-kirori. Iriitakira iriipirotatsiri Pawa, yantaiki-sirita-kaayitaimi.

⁸ Osiyawaitakaro intzimimi yantawaita-kaani. Intyaantakiri impanki-waiti, intyaantakiri pasini inthamaita-kotiro. Apatziro impinai-takiri okaratzi yantawai-matsitaki, intyaantairi inampiki, tima ti inkowa-pirota-jaantayaa irirori.

⁹ Ari nokantakari naaka, osiyawaitakaro naaka antawaitzi-niriri Pawa. Irooma awirokaiti pisiyakaro awirokami pankirintsi-masi. Pisiyawaitakaro aajatzi awirokami pankotsi.

¹⁰ Naaka kimitakariri yotzirori iwitsikiro. Naaka itanakarori nowitsikiro pankotsi, iriitaki Pawa nisironkata-kanari nitanta-nakarori nowitsikiro. Ipoña impokayiti pasini thonkatironi iwitsikiro. Iro kantacha ontzimatyii initsikiro-wintyaaro inthonkan-tyaarori kamiitha.

¹¹ Iriitaki Jesús Saipatzii-totaari osiyarori itapiintarori yaitziri iwitsikan-taitarori pankotsi. Airo itzimawaitzi pasini impoyiityaarini.

¹² Aririka iwaitakiro itapiintarori iwitsikan-taitaro pankotsi, aritaki inthonkai-takiro iwitsikaitiro pankotsi. Kantatsi iwitsikai-tantyaaro ooro, kiriiki, mapipayi poriryaa-tsiri. Ari onkantaki aajatzi iwitsikan-taityaaro incha-panki, inchasi-pana, saworosi.

¹³ Iro kantacha aririka ontayaa pankotsi, ari iñiitiro opaita-rika iwitsikan-taita-karori iroka pankotsi.

¹⁴ Iroorika iwitsikan-taityaa mapipayi airo apirota ontayaa, omapiro okisotzi okaratzi iwitsikan-taitakari. Oshiki impina-piroitiri owitsikakirori iroka pankotsi. Ari inkanta-jyaari isiyakaa-wintai-takiri owitsikirori pankotsi, impina-piroi-tairi aajatzi.

¹⁵ Iriima owitsikan-takarori pankotsi kaari shintatsini ontaayityaa, kapichiini ipinaitairi. Ari inkimitaaitairiri isiyakaa-wintai-takiri witsikirori iroka pankotsi, kapichiini onkantajyaa yawisako-siritantajyaari, isiyako-waita-jyaari awisakota-tsiri intaawityaami.

¹⁶ ¿Tima piyojiiti awiroka osiyakaa-winta pankotsi? Tima kimiwaitaka awirokami itasorintsi-pankoti Pawa, awiroka isaika-siritantari Tasorinkantsi.

¹⁷ Tzimatsi-rika owaaripirotakironi osiyakaa-wintari itasorintsi-pankoti Pawa, aritaki iyaaripirotairi Pawa irirori, tima tasorintsi onatzii iwanko. Ari okanta isiyakaa-wintai-tzimi aajatzi awiroka-payi.

¹⁸ Paamaiyaa yamatawitai-tzimi = kari. Kimitaka tzimatsi anta kantayita-tsiri: “Yotaniri nonatzii.” Irootaki kamiitha-witachari inkinkithasirita-kotiromi yokaiti okaratzi osiyi-motariri osaawi-satzi masontzi-sirin-kantsi onatzii. Tima iroka, irootaki kantakai-yaaroni iyota-nitan-tajyaari.

¹⁹ Tima ti apantzi-motyaari Pawa okaratzi ikimita-kaanta-waitari osaawi-satzi yotanitaantsi onatzii. Irootaki isankinata-koitakiri pairani, ikantaitaki:

Iriitaki Pawa airikakiriri yotaniwai-witachari, iyotanin-kakiini.

²⁰ Isankinataitaki aajatzi pairani ikantaitaki:

Iyotzitakaro Pawa okaratzi ikinkithasiri-waitari yotaniwai-witachari.

²¹ Irootaki airo piyosiitanta awirokaiti aparoni intzimi yomitaa-jimini. Airo pikimosiriwinta-waitsiri pinkanti: “Iriipirori inatzii yoka.” Tima inkarati tzimain-tsiri, pinkimita-kaantairi awiroka asitari, ikimiyyatayaa yokapayi:

²² Pablo, Apolos, Cefas, osaawi-sato-payi, añaantarintsi, kaamani-taantsi, awisayita-tsiri iroñaaka, awisayita-tsini apaata. Maaroni iroka, kimiwaitaka awiroka asityaa-ronimi maaroni,*

²³ tima awiroka-payi yasiyitaari Saipatzii-totaari, iriima Saipatzii-totaari yasitari irirori Pawa.

* 3:22 Cefas = Pedro

4

Yantawairi tyaantaariiti

¹ Ari okantari, ontzimatyii inkimita-kaantaitina impiratani Saipatzii-totaari, naaka-payi iwaki noyomitaan-tajiro kaari iyotako-witaita pairani.

² Iro kantacha tzimatsi-rika iyosiitaitaki yantayitairo opaiyita-rika, okowa-pirotatya imayitajiro yantiri omatantyaari yawintai-tyaari.

³ Noyotzi naaka pimonkaratan-tanari nokarajiiiti. Tikatsi ompaitzi-motyaana pinintzi-rika paminako-tinano nantaki-rorika kamiithaini. Tikatsi ompaitzi-motyaana ininti-rika imishakowintina jwayita-tsiri nampitsiki. Tima ti nosirita-kowaityaaro naaka nomonkaratyaari nokarajiiiti.

⁴ Aririka namina-kotyaami naaka, kimiwaitaka ti ontzimi-motina nokinaka-siritani. Iro kantacha ti naaka aminako-waita-chani, iri-itakira Awinkathariti amina-kota-jinani.

⁵ Irootaki airo pimatantaro awiroka-payi pimonkaratyaari impaityaa-rika. Iriitaki Awinkathariti aminako-yitairini maaroni aririka impiyapaakiri. Iriitaki ñaakanta-pajironi okaratzi antayitakiri omanani-kiini. Ari ñaakan-tapajiro okaratzi asiriwaitari antayitirimi. Ari inkanta-jyaari Awinkathariti kimosiri-wintaini apaata.

⁶ Okaratzi nokinkithata-kota-kimiri aka, naaka siyaka-wintacha notsipatari Apolos. Irootaki nokantan-tamirori poisokirotan-tyaaroni Sankinaritsi-pirori, tima irootaki ikantaita-piintakiri: "Airo piwanaa-pirotziro sankinatain-chari." Aritaima piwashaantairo pimonkarata-wakaa-piinta, pikimosiriwinta-piintana pikanta-jiitzi, "Iriitaki yoka anairiri pasini."

⁷ Okaratzi pikanta-yitakira, ¿Piñaa-jaantakima panaako-yitairi awiroka pasini-payi? ¿Piyota-sita-karoma apaniroini kaari iyomitaaitzimiri? ¿Paitakama pitharowintantari pinkimita-kaanta-waijiita apaniroini piyota-nita-sita?

⁸ Okaratzi pikimosiriwinta-waitaka awiroka-payi, pikimitakari pinkathari-payi, ashaarantaniri-payi, aasiryaa-niinta-waitziri iwariti. Kimiwaitakami ti noyomitaajimi naaka-payi. Onkamintha pimpinkathari-wintan-tayiti, aritaki ankarajiiiti tsika-rika pimpinkathari-wintanti.

⁹ Tima Tyaantaariiti nonayitzi naaka-payi, tira niriipiro-jiiti. Ari ikantakaakana Pawa. Nosiyako-waitaari yasita-koitani ikowaitziri iwamaitiri. Oshiki ikowaitaki maaroni atziri-payi ñaakowintina, imatzitaikaro aajatzi Maninkari-payi inintaki ñaakowintina.

¹⁰ Ikinkithasirita-koitana naaka tikatsi apantyaanani nokinkithata-kotajiri Saipatzii-totaari. Irooma awiroka-payi pikinkithasirita-kota yotaniri pinayi-tzii pikinkithata-koyitairi Saipatzii-totaari. Irooma naaka-payi ikinkithasirita-koitana ti naawyaa-siri-piro-wainiti. Irooma awirokaiti ikinkithasirita-koitzimi aawyaa-siri-waitaniri pinatzii. Oshiki ipinkathai-takimi awiroka-payi, irooma naaka-payi, timachiini.

¹¹ Aikiro nojatatzii nokimaatsi-waitaro, irojatzi nokantziro iroñaaka, notashi-niinta-waitzi, nomiri-niinta-waitzi, thonkako-waitakana, iwatsinaa-waitai-takina, ti ontzimi-motina nowanko,

¹² oshiki nantawaitaki, naakataki antawai-wintacha. Tzimatsi-rika kisaniintanari, nonisironkatari naaka. Aririka iwatsinaa-waitaitina, namawitziro.

¹³ Aririka inkawiya-waitaitina, notsima-ryaakaa-yitari. Ikimita-kaantai-takina tikatsi apantyaanani, kaarasi nonayitakimi. Irojatzii ikantaitana iroñaaka.

¹⁴ Ti iro nosankinatan-tyaarori iroka nonintzi nowaañaimi awirokapyi, nonintatzii noyomitaa-yitimi, nokimita-kotari iirintaitari iyomitaa-najiri itakotani itomi.

¹⁵ Kimitaka tzimawitacha oshiki nintatsini iyomitaimimi, iro kantacha ti noyoti tzimatsi-rika nintatsini yaakamiithatimi isiya-kotyaari yirintaitari. Irootaki nosiyakaa-wintziri naaka iriimi Jesús Saipatzii-totaari matakaa-kinaroni nosiya-kotyaari asitamiri, nokinkithata-kaapaa-kimiro pairani Kamiithari Ñaantsi. *

¹⁶ Irootaki nosankinatan-tamirori iroka: Pinkimita-kota-jyaanaro naaka.

¹⁷ Irootaki notyaantan-takamiriri iroñaaka Timoteo, nokimita-kaantziri iriimi notakotani notomi, iriitaki iriipiro-winta-kiriri Awinkathariti. Iriitaki siritakai-yaamironi tsika ikantakaakana Saipatzii-totaari, tsika nokanta noyomitaa-yitajiri kimisantzin-kariiti tsika-rika-payi isaikayitzi.

¹⁸ Tzimayitatsi pikarajüitziri anta kosiriwinta-waita-chari, inintajüitzi pinkimisantiri irirori. Isiyakaantzi airo napiitziro nariita-jyaami.

¹⁹ Iro kantacha sintsinira nompiyaki, iririka Pawa nintain-tsini. Ari noñiirori omapiro-rika yaawyaa-siri-waita-nitzi ikaratzi kimosiriwinta-waitain-chari anta. Kimitaka iñaawai-winthawaita-sitaka.

²⁰ Tima inkarati ipinkathari-piro-wintairi Pawa, iriitaki ñaakantironi yaawyaa-siri-waita-nitzi. Ti iñaawai-winthawaita-sityaa.

²¹ ¿Arima onimotakimi nariita-jyaami nowasankitaa-waita-paakimi? Iro pininta-taiki nonisironka-yitapaakimi, airo nosintsi-waita-paakimi.

5

Imishakowintai-tziri antayitzirori kowiinkari

¹ Tima nokimaki tzimatsi aparoni pikaratziri anta imayimpi-waitaki. Yantakiro kowiinka-pirota-tsiri kaari ikimakoitzi yantiro kaari kimisanta-tsini. Tima inanta-waitakaro iriniro-thori, iinantari iriri.

² ¿Paitama pikimosiriwinta-waitantari itzimatai-tzira pikaratziri anta antakirori iroka? Ti piwasirita-kowaityaari piñaakiri yantakiro. Tima iro kamiitha-witacha pimisitowa-kaantirimi yoka atziri.

³ Okantawitaka ti nosaiki-motimi pinampiki, iro kantacha aririka nosirita-piintyaami kimiwaitaka arimi ankarati asaiki anta. Irootaki pinkimita-kaantan-tyaarori iroñaaka arimi ankarati anta, nomishakowintakiri yoka atziri.

⁴ Ontzimatyii papatotyaa, pawintyaari Awinkathariti Jesús, pinkimita-kaantiro arimi nonkaatimi anta. Pimatiro iroñaaka okaratzi inintziri Awinkathariti,

* 4:15 oshiki = ikaratzi 10,000.

⁵ pimisitowiri atziri, iwasankitairiita Mishatantaniri. Aamaa-sityaa aritaki onkantaji yawisako-siritai apaata impiyaji-rika Awinkathariti Jesús.

⁶ Ti ampantyaaro pinkimosiriwinta-waityaa. ¿Tima piyotiro okaratzi ikantai-takiri pairani: “Kapichiini onawitaka siñakayirori yatantaitari, iro kantacha osiña-kayiro maaroni opatha yatantaitari?”

⁷ Pinkimita-kaantajiro awiroka pisokaa-tyiromi siñapathata-kairori yatantaitari, pishiyitairo kamiitha. Irootaki pantayitiri, pimisitowiri antapiinta-kirori karipirota-tsiri, yantitaan-taro = kari. Pinkimita-jyaaro yatantaitari kaari siñatsini, iwapiintaitari yoimosirinkaitziro kitaitiri Anankoryaantsi. Tima inkamawintaji Saipatzii-totaari isiyakaa-wintari ipiraitari iwamaitakiri yoimosirinkai-tziro Anankoryaantsi.

⁸ Irootaki antantyaarori okaratzi isiyakaa-wintai-takiri. Ontzimatyii awashaantajiro karipi-rota-tsiri, kaari-kamithata-tsiri, osiyakaa-wintzirori siñakayirori yatantaitayi. Ontzimatyii ankamiitha-siritaji, añaawaitajiro iroopirotatsiri, osiyakaa-wintakari yatantaitari kaari siñatsini.

⁹ Tima nosankinatzi-takami pairani, nokantakimi: “Airo paapatyaa-winthatari ikaratzi antapiinta-kirori karipi-rota-tsiri.”

¹⁰ Okaratzi nokanta-yitakimiri, ti iri nonkanta-koti kaari awintaa-jyaarini Jesús, antayitzirori karipi-rota-tsiri, kisakowaitaniri, amatawitaniri, pinkatha-waitziriri pawaniro. Iriimi nonkanta-kotimi, airo pisaika-yitaimi kipatsikika.

¹¹ Iriitaki nokanta-kotzi awintaa-naariri Jesús, paitasi-waita-chari “Iyiki.” Airora paapatyaari yoka yanta-piintzirora karipi-rota-tsiri, kisakowaitaniri, pinkatha-waita-sitari osiyakaarontsi, ikawiyantawaitaki, isinkiwaita-piinta, yamatawitanta-piintaki. Ti onkamiithati pintsipatajyaari yoka.

¹² Tira iyoyiitajai aroka-payi amishakowintajiri ikaratzi kaari awintaariri Jesús. Iriima kimisanta-tsiri akarata-piintziri kamiithatatsi amishakowinta-yitajiri yantayitiro-rika kaaripirota-tsiri.

¹³ Irootaki pookantyaariri yoka atziri antapiinta-kirori iroka kaaripirori. Iriitaki Pawa aminako-yitairini ikaratzi kaari awintaa-yitariri Jesús.

6

Ti onkamiithati yamina-kotairo amaimanita-wakaani kaari kimisanta-tsini

¹ Aririka pimaimanita-wakaiyaa pikaratzi pikimisanta-jiitzi, ti onkamiithati pijati yamina-kotimiro jwayita-tsiri nampitsiki, kaari kimisantzin-karita-tsini. Iro kamiithatatsi pijata-sitiri pikaratzi pikimisanta-jiitzi. *

² ¿Tima piyojiiti awiroka aminako-yitairini apaata maaroni osaawisatziiti? ¿Airoma pimatziro piwitsika-yitairo okaratzi pomirintsitzi-moyitamiri kapichiini awiroka-payi?

³ Tima arokaiti aminako-yitairini aajatzi Maninkariiti. ¿Airoma okantzi amina-kotiro ikaratzi maimanita-wakaa-chari iroñaaka?

* 6:1 kimisantzin-karita-tsini, awiroka = kitisiriri

⁴ ¿Paitama pinintantari yaminako-yitaimi atziri-payi kaari pikarata-piintziri papatowintyaari Pawa?

⁵ Tima ontzimatyii pimpasiki-wintiromi iroka-payi. ¿Tikatsima yotaniri pikarajiitzi witsiki-mironi?

⁶ Iroka pikanta-piintaka, pisiya-sitari jiwari kaari kimisanta-tsini, pikowa-kotakiri iwitsika-yitajimiro pimaimanita-wakaa-jiita, pikaratzi pikanta-wakaawita “iyikiiti.”

⁷ Irootaki oñaakan-tzirori ainiro pikinasi-waiyita, pimishakowinta-waitakiri pikarajiitzi anta. ¿Paitama kaari pamawitantaro kapichiini inkawiya-waitaitimi, aajatzi yamatawi-waitaitimi?

⁸ Irootaki pimayitirimi. Awiroka-payi kantzimo-niinta-wakaacha, pamatawita-wakaa-jiitaka pikaratzi pikanta-wakaawita “iyikiiti.”

⁹ ¿Tima piyojiiti, airo iñaayitairo apaata impinkathari-wintairi Pawa ikaratzi kaaripirota-tsiri? Paamawintajyaa, otzimi-kari pikinakaasitani. Ari ikantari ikaratzi antapiintzirori karipiro-yitatsiri, pinkathayitiriri isiyakaaro pawaniri, mayimpiri-payi, ñathatha-wakaa-waita-chari isiramparin-kakiini,

¹⁰ kosintzi-payi, kisakowaitaniri, sinki-ryaantzi, kawiyataniri, amatawitaniri. Airo iñaayitairo impinkathari-wintairi Pawa yokapayi.

¹¹ Pairani, ari pikanta-yiwitakari awirokai. Irooma iroñaaka okimi-waitakaro tzimatsi kiwajimini, ikiti-sirita-kayi-taimi, itampatzika-siritajimi, tima pawintaa-piinta-jyaari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Iriitaki Tasorinkantsi kantakaa-yitaamiri. †

Pimpinkathatan-tajyaari Pawa, tsika-rika opaiyita pantayitairi

¹² Tzimatsi kantayita-tsiri: “Isinitai-tanaro nantayitiro opaiyitarika.” Iro kantacha tira ampantyaaro yantaitiro maaroni. Aritaki okantawita, isinitai-takairo antayitiro ompaiyitaa-rika. Iro kantacha tira anintataitiro atzirin-tanta-yitai opaita-rika-payi isinitaitairi.

¹³ Tzimatsi kantayita-tsiri aajatzi: “Irootaki otzimantari owaritintsi onimoniintan-tairi amotyaa. Irootaki otzimantari amotyaa, ankimaniintan-tyaarori owaritintsi.” Ari okantawitari, iro kantacha ari yapitiro-ryaajairo Pawa yapirotairo. Irootaki airo pikanta-waitanta awiroka: “Irootaki otzimantari awatha añaatha-waitan-tyaari.” Tira ari onkantyyaa. Iro otzimantari awatha ampinkathatan-tajyaari Awinkathariti. Irootaki itzimantari Awinkathariti onimota-kaanta-jyaari awathaka.

¹⁴ Tima airo yapirota-jaantairo Pawa awatha, ari iwiriinta-yitaji, iñaakan-tayitairo isintsinka, ankimita-jyaari tsika ikantaja ipiriintaaro pairani irirori Awinkathariti.

¹⁵ ¿Tima piyojiiti iriitaki Saipatzii-totaari asitaaro piwatha? ¿Kantatsima aapithatajiri awatha yasitaari irirori ompoña asiniwaitajiro amayimpi-waitan-tyaaro? ¿Tira ari onkantyyaa!

¹⁶ ¿Tima piyojiiti ikaratzi mayimpi-waita-tsiri, kimiwaitanaka iwichaa-najyaaromi, aaroni ikantanaja iwathaki? Irootaki isankinaitakiri pairani, ikantaitaki:

tima aaroni inkanta-najyaa iwathaki osiyawaityaaro iwichaa-wakaa-jyaami.

¹⁷ Iriima ikaratzi tsipata-naariri Awinkathariti, iwichaa-sirita-naari irirori, kimiwaitaka aaroni ikantakaa-naarimi.

† 6:11 pawintaa-piintaari = wairontsi

¹⁸ Ontzimatyii pinkoki-pithatairo ñaathawaisita-wakaantsi. Tima okaratzi nasiyita-chari kaari-pirori yantaitziri, ti iri wasinonkaachani antakirori, pasini iwasinonkaaki. Iroorika imataki ñaathataawakantsi, iriitaki wasinonkaa-waitaincha apaniroini iwathaki.

¹⁹ ¿Tima piyojiiti irootaki piwatha osiyarori pankotsi isaikantari Tasorinkantsi? Iriitaki Pawa otyaanta-kimiriri, iriitaki ompirayitamiri. Ti awiroka añaasiwaita-chani apaniroini,

²⁰ iriitaki Pawa pinako-winta-pirota-jimiri yasitan-taamiri irirori. Irootaki pimpinkathatan-tajjaariri Pawa, ari pinkimitaa-jirori pantay-itiro opaiyita-rika, aajatzi okaratzi pikinkithasiritari.

7

Imaimanita-wakaiyaa aawakaa-chari

¹ Iroñaaka nakimiro okaratzi pisampitanari pisankinariki: Irootaki kamiitha-witacha airo yayimi iina atziri.

² Iro kantacha, ontzimatyii yaayiiti iina imayimpi-waitzi-kari. Ari onkimiyita-jyaari aajatzi kooya-payi, ontzimatyii aayiiti oimi.

³ Ari okamiithatzi piñaawakaa-piintajyaa paawakai-yitaka.

⁴ Okaratzi iinaitari, ti apaniroini asitaaro owatha, irijatzi asitaaro oimitari. Ari okimitari aajatzi, ikaratzi iimitaitari, ti apaniroini yasitaaro iwatha, irojatzi asitaaro iinatakari.

⁵ Irootaki, airo okamiithatanta papakapaintiro piñaawakaa-piintajyaa paawakai-yitaka. Iro kantacha, kantatsi pinkinkitha-waita-wakaiyaa pintziwintan-tyaarori opaita-rika pamana-koyitziri. Om-poña pitanajyaaro piñaawakaanaiya, ari onkantyyaa airo yathataantami Kamaari, ti piñaakota-nityaa awiroka-payi. *

⁶ Irootaki iroka nosinitan-tziri naaka, tizimaita nosintsi-thatiri maaroni yantayitajiro iroka-payi.

⁷ Noninta-taawita naaka inkimita-kota-jyaanaromi maaroni sirampari tsika nokanta naaka. Iro kantacha airo omata iroka. Tima inasiy-itakaro Pawa itasonka-winta-yitakai aparoni-payi arokaiti. Itasonkawintaki Pawa ikaratzi kaari tzimayita-tsini iina, iriima pasini-payi tzimayitaki iina.

⁸ Nokantzi noñaanatziri kaari aawakaa-chani, nokantziri: Iro kamiithatatsi pisaika-siwaityyaa airo otzimi pitsipatari, pisiyaana naaka. Irojatzi nokantzi-tariri ikaratzi kamayita-tsiri itsipatari.

⁹ Irooma tirika piñaakota-nityaa, ontzimatyii pintsiapatyyaa. Tima irootaki kamiithatatsi ontzimi pitsipatari airo ayimawaitantami.

¹⁰ Noñaanatziro kooya tzimain-tsiri oimi, nokantziro: Ti onkamiithati pooka-wakai-yitajyaa. Ti naaka asityaaroni noñaani iroka, iriitaki Awinkathariti asitarori.

¹¹ Aririka pooka-wakaiyaa, irootaki kamiithatatsi pisaika-siwaitajyaa apaniroini airo paaji pasini piimi. Irooma airorika, kantatsi pimpiyasitairi piimi. Noñaanatzimi awirokaiti iimitaitari, nokantzimi: ti onkamiithati pookiro piina.

¹² Noñaanatziri pasini-payi, nokantziri: Iyikiiti, aririka piinantyyaaro kaari kimisanta-tsini, ontzimatyii poisokirotyaaro, aapatyyakami-rika

* 7:5 Kamaari = Mishatantaniri = Satanás

iroori airo ookaimi. Ari nokantziri naaka, iro kantacha kaari Awinkathariti sintsihati-mironi iroka.

¹³ Ari okimitzitari aajatzi kooya oimintariri kaari kimisanta-tsini, ontzimatyii oisokirotyaari irirori, yaapatyaakaro-rika kamiitha.

¹⁴ Okantawitaka ti inkimisanzin-kariti oimi, yasitaari Pawa irirori okantakaan-takiro iina. Ari ikantzitari aajatzi iinantarori kaari kimisanta-tsini. Irooma aririka yooka-wakaiyaa, kimitaka airo yawisako-siritai iwaiyani-payi. Irooma aririka yaawakaiyaa, yasiyi-taari Pawa aajatzi iwaiyani-payi.

¹⁵ Iro kantacha ininti-rika yooka-wakaiyaa, kaari kimisanta-tsini, kantatsi imatiro. Tikatsi-maita sintsihatirini airo yooka-wakaa akan-tayitajiri "Iyikiiti," aajatzi akantayitajiri "Chookiiti," aayitziriri kaari kimisanta-tsini. Irooma aririka yaapatyaa-wakaajyaa kamiithaini, irootaki inintziri Pawa.

¹⁶ Nokantzimi awiroka iinantaitari, ti piyoti aamaa awiroka kantakaan-taironi yawisako-siritan-tajyaari piimi. Nokantzimi aajatzi awiroka iimintaitari, ti piyoti aamaa awirokataka kantakaan-tironi awisako-siritan-tajyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Tsika akanta asaikayitzi, airo athataaro awasiñairo tsika akanta-piinta. Irootaki inintakairi Awinkathariti, tima ari akantzitari owokira ikaima-siri-yitai Pawa. Irootaki nokanta-piintakiri naaka yantaitiro nariiyitarira kimisanzinkari-payi tsika-rika yapatojiita.

¹⁸ Thami asiyakaa-winta-wakiri aparoni atziri totamisitain-chari, irasi iwiro tsika ikantaka. Tirika intomisitaa-nityaa yitanta-nakarori ikimisantai, tikatsi ompaityaa intomisitaa-nitan-tyaari iroñaaka.

¹⁹ Tikatsi ompaityaa aroka-rika totamisitaaniri, tirika antomisitaa-nityaa. Irootaki kowapirotacha antayitajiro inintakaajairi Pawa amayitairo.

²⁰ Ari ankanta-yitajyaari maaroni, airo athataaro awasiñaa-yitiro tsika-rika akantayita owokira ikaima-siritan-tairi Pawa.

²¹ Ari okantari aajatzi. Awiroka-rika ompirataari ikaima-siritan-taamiri Pawa, airo okantzimo-siri-waitami. Irooma yathatajiro-rika ompiratamiri ininti pisitowaji, pimatiro.

²² Tzimatsi-rika ompirataari ikaima-siritajiri Awinkathariti, ontzimatyii inkinkithasirityaa saikasi-waitaja. Iriima kaari ompirataari ikaima-siritajiri Awinkathariti okimiwaitaaro impiratanimi inatzi Saipatzii-totaari.

²³ Tima Pawa pinako-winta-pirota-jimiri yasiyitaami, irootaki kamiithatatsi airo pikimita-kotaari ompirataari isintsi-waitai-tziri imonkaratiro inintasi-waitari pasini atziri.

²⁴ Iyikiiti, airo athataa-waitaro tsika akantayita maaroni owokira ikaima-siritan-tairi Pawa atsipa-siri-yitan-taariri.

²⁵ Iroñaaka nakayitiri ikaratzi sampita-kowintzirori mainaro-payi. Ti ontzimi ikantakaan-tairi Awinkathariti ayota-kotan-tyaarori iroka, iro kantacha naaka kantimini okaratzi nokinkithasirita-kotarori. Tima iriitaki Awinkathariti nisironkataanari pawintaa-jyaana naaka.

²⁶ Iroka okaratzi nokinkithasiritari: Tima asaikayitatyii iroñaaka tsika yasonkaiita, iro kamiithatatsi pasi piwajiro tsika pikanta pisaika-yitzi iroñaaka.

²⁷ Thami asiyakaa-winta-wakiro: tzimatsi-rika awiroka piina, ti onkamiithati pookajiro. Tirika ontzimi piina, airo pamina-minatzi payi.

²⁸ Irooma aririka paaki piina, tira pinkaaripiroti. Ari okimitzitari aajatzi mainaro ikampitan-taitakiri aantyaariri sirampari, tira onkaaripiroti. Iro kantacha ikaratzi aayitatsiri iina, aritaki iñaakiro onkarati pomirintsitzi-motyaarini. Apatziro nokanta-sitami naaka airo pipomirintsi-waitanta awiroka-payi.

²⁹ Iyikiiti, kimitaka irootaintsi omonkara-paitityaa. Itanakyaaro iroñaaka, ikaratzi tzi mayita-tsiri iinapayi, ontzimatyyii inkimita-kaantairo tirikami ontzimayiti.

³⁰ Ikaratzi irawaita-chari, ontzimatyyii inkimita-kaantairo tikatsi ompaityaa yiraawaitan-tyaari. Ikaratzi kimosiri-waita-tsiri, ontzimatyyii inkimita-kaantairo tikatsi ompaityaa inkimo-siri-waitan-tyaari. Ikaratzi amananta-yitatsiri opaiyita-rika, ontzimatyyii inkimita-kaantairo ti iriimi asiyityaaroni.

³¹ Itzimi-rika otzimimo-yitziri osaawi-sato-payi, inkimita-kaantairo ti ampanta-pirotyaaro. Tima irootzi-mataki ompyaasi-waitajyaa osaawisato-payi.

³² Irootaki nokowa-kota-jimiri awiroka-payi airo okantzimo-siri-waitami iroka-payi. Mainari-payi, kaari tzimatsini iinapayi, yakowintyaaro yantanajiro inintziri Awinkathariti inimota-kaantyaariri.

³³ Iriima ikaratzi aintsiri iina, ontzimatyyii inimota-kaayitajiro iina, isirita-piinta-jyaaro osaawi-sato-payi.

³⁴ Ñaakiro, apiti onkantyyaa isirita-kota-piinta-jyaari. Ari okimitzitari kooya-payi saikasi-waita-chari, mainaro aajatzi tzi mawita-chari oimi. Kantatsi akowintyaaro inintziri Awinkathariti, tsika-rika opaiyitari antayitziri aajatzi okaratzi okinkithasiri-yitari. Irooma okaratzi aintsiri oimi, ontzimatyyii onimota-kayiri oimi, osirita-jyaaro osaawi-sato-payi.

³⁵ Ti nosintsi-thatimiro nokaman-tzimiro iroka. Irootaki kamiithatsi nonkaman-timiro nowinthata-kaantyaamiri pantayitajiro kamiithatzi-motimini, ari onkantyyaa pakowintan-tyaariri Awinkathariti.

³⁶ Tzimatsi-rika asityaaroni imainaroti antarokitain-tsiri, iñaakiro-rika aritaki nintaki ontzimi oimi, kantatsi omatiro, ti onkaaripiroti aawakaiyaa.

³⁷ Iriima asitarori mainaro, kaari nintatsini ayi oimi, kamiithataki aajatzi okaratzi yantakiri, tima irootaki inintakiri yantiri irirori.

³⁸ Ari okantari. Aririka aawakaakyaa imainaroti, kamiithataki. Irooma airorika yaitziro, irootaki kamiitha-pirotatsiri.

³⁹ Iroka antajiri iinantaitari: okowa-pirotatya ontsipata-piintyaari oimi ainiro aawakaa. Irooma aririka inkami-motakiro, osaikasi-waitaja iroori, kantatsi aaji pasini oimi. Iro kantacha ontzimatyyii inkimisantzinzin-kariti irirori.

⁴⁰ Iro kantacha tzi matsi nokinkithasiritari naaka, aritaki onkimo-siri-pirotiri osaikasi-waitajyaa, airorika aaji pasini. Kimitaka Itasorinka Pawa ñaawaita-kayi-narori iroka.

8

¹ Iroñaaka nakiri ikaratzi sampita-kowintzirori owaritintsi yasita-kayi-tariri osiyakaa-rontsi. Tzimatsi ayotako-yitzirori aroka, kantaw-itacha ontharowintyaaro. Airotzimaita amatziro iroka, irootaki kami-ithatatsi antakoyita-jyaari yokapayi, amina-minatajiro antharowintasirita-kaiyaari.

² Ari okanta itzimantari tharowinta-waita-chari, kantatsiri: “Naaka oyopirotaniri.” Tikira iyota-nityaa ikaratzi kantayita-tsiri.

³ Iriima Pawa iyotziri irirori ikaratzi itakotaariri.

⁴ Nakawakiri ikaratzi sampita-kowintzirori owaritintsi yositakaitariri osiyakaa-rontsi. Tima ayojiiti aroka ikantai-tziriri osiyakaa-rontsi, ti ontzimi-motiri yañaantari. Ti intzimi pasini pawatatsini, apatziro ikanta Pawapirori.

⁵ Noyotzi tzimatsi aka kipatsiki osiyakaa-rontsi iwawa-niro-titari, aajatzi ikaratzi tzimatsiri inkitiki iwawa-niro-titaitari. Iriitaki ipaitasita-piintakari, ikantziri: “pawa,” ikantajiitzi pasini “nowinkathariti.”

⁶ Irooma arokaiti, aparoni ikanta apaitziri “Pawa.” Iriitaki asitairi, owitsika-kirori maaroni. Iriitaki kantakaarori atzimayitantari arokapayi. Ari okimitari aajatzi, aparoni apaitziri “Nowinkathariti.” Iriitakira Jesús Saipatzii-totaari, iwitsika-kaitakiri pairani maaroni. Iriitaki kantakaarori añaanta-yitaari.

⁷ Iro kantacha tzimatsi oshiki kaari yotakotironi iroka. Irootaki itzimantari amita-piinta-karori yasitakaari owaritintsi osiyakaa-rontsi, iwatzimaitaro owaritintsi. Yokaiti atziri ikaratzi matapiinta-kirori, kimisantzinkari inawitaka, sipita-siri ikantajiitaka. Aririka iwayityaaro owaritintsi onkimitzi-motyaari yantakiro kaari-pirori.

⁸ Iro kantacha kaari owaritintsi kantakai-yaaroni yaakamiithantairi Pawa. Aririka ontzimi owaritintsi apinka-piintziri, tira antakayiro kaari-pirori. Aririka antziwai-wityaaromi aajatzi, ti awamiitha-siritaji.

⁹ Iro kantacha ontzimatyii paamaako-wintajyaa, pitzika-siri-waitziri = kari sipita-siriri-payi, pinkanti: “Saikasi-waitaana naaka, kantatsi nowayityaari ipaiyita-rika.”

¹⁰ Pinkinkithasirita-kotiro opaita awisatsini yaminimi-rika sipita-siriri. Okimiwaitakaro iñiimimi piyaaro owaritintsi yasita-kayi-tariri osiyakaa-rontsi. Okantawitaka pikanta-piinta-jiitzi awiroka: “Noyotzi naaka, ti ontzimi yañaantari osiyakaa-rontsi,” kimitaka kantatsi imatanakiro iyaari irirori.

¹¹ Irootaki yantantyaarori irirori sipita-siriri kaaripirotsi-motziriri. Awiroka kantakaa-sityaaroni. ¿Tima pinkanta-piinta-witaari “Iyiki?” ¿Tima inkama-winta-yitajiri irirori Saipatzii-totaari?

¹² Arira pikina-kayirori pikaaripirota-kaanta-kariri yokapayi. Piwatsi-pirotakiri irirori, pikaaripirotsi-motakiri aajatzi awiroka Saipatzii-totaari.

¹³ Irootaki airo nowantaarimi naaka wathatsi, airo noitzinampasiritantari ikaratzi nokantajiri “Iyikiiti.”

9

Imonkaratan-taitamiri Tyaankaariiti

¹ ¿Airoma okantzi nosaika-siwayityaa naaka? ¿Kaarima naaka Tyaankaari ñaapirota-kiriri Jesús, Awinkathariti? ¿Kaarima naaka kimisantakaa-pirota-jimiriri Awinkathariti?

² Kimitaka tzimatsi kaari yotinani naaka Tyaankaari. Irooma awirokaiti piyojiitzi, tima awiroka-yitaki ikimisanta-kaayitai Awinkathariti nokinkithata-koyita-jimiri, irootaki oñaakan-tzirori naaka-pirotaki Tyaankaari.

³ Iroka nonkantiriri ikaratzi ñaawinta-kowaitanari:

⁴ ¿Tima onkamiithati impaitina naaka ipaita-rika-payi iriitaki nowantyaari, nirantyaari aajatzi nomiri?

⁵ ¿Airoma okantzi ontzimi noina naaka kimisantzinkaro? Aririka ontzimimi, ¿airoma okamiithatzi naanakiro anta pisaika-jiitzi awiroka-payi? Irootaki imata-piintakiri pasini Tyaankari-payi, irojatzi imata-piintakiri ikaratzi yirintzitari Awinkathariti, aajatzi Cefas. *

⁶ Piyojiitzi awiroka, aikiro nantawaitatzi naaka nañaantyaari, irojatzi yantziri Bernabé. ¿Apatziroma nokanta-kaaro naaka-payi ti isinitai-tinaro nowashaantiro nantawairi nonkinkithatan-tyaari?

⁷ Pisirita-kotyaari tsika ikanta owayiri tzimatsiri ijiwari. ¿Kamiithama impinatiri ijiwari impantyaariri iwariti? Ari ikimi-tzitari pankiwaita-tsiri, ¿airoma okantzi iwajyaaro iwankiri? Aajatzi ikimicitari pirawaita-chari, ¿airoma okantzi yanintai-yaari ipira? †

⁸ ¿Pikinkithasiritama awiroka-payi okaratzi nokanta-yitakimiri irootaki yamitasi-jiitari atziri-payi? Irojatzi iyomitaan-taitakiri Ikantakaan-taitaniki.

⁹ Tima isankinata-kotakiro pairani Moisés kantatsiri:

Aririka pantawaita-kairi pipira, tima ti pintashi-niinta-kaawaitiri. ¿Pikinkithasiritama apatziro pipira isirita-kotari Pawa ikantan-takari? ¹⁰ ¡Tira! Arokaiti isiyakaa-wintai-takiri. Irojatzi isiyakaa-wintzi-taitakari ikantaitaki:

Tzimatsi-rika pankiwai-rintzi, tzimatsi tikakiwaitaniri. Irootaki omatantari iroka ontziman-tyaari iwayita-jyaari.

¹¹ Ari okantari aajatzi, naaka-payi kimisanta-kaayita-jimiri, ¿airoma okantzi pimpayitajina nañaantyaari? Osiyawaitakaro tzimatsi ampankita-kirimi pisiriki. ¿Airoma okantzi awiikitajiro pasitari nasitakai-yaarori nowatha?

¹² Irootaki panta-piinta-kiniriri pasini-payi anta. Naakawitaka kowapirotatsi pimpayita-jinami. Iro kantacha, tira nosintsita-piintimi nonkantimi. Amawi nokanta-jiita. Tima ti noninti nomanonkimi pitanakaro pikimisantairo Kamiithari Ñaantsi nokinkithata-kota-kimiri Saipatzii-totaari.

¹³ ¿Tima piyojiiti iwapiintaro Impira-tasorintsitaari tzimaraan-tatsiri yasitakai-tarori tasorintsi-panko? ¿Tima piyojiiti isinitaa-ntsitzi ipiraitari yasita-kayi-tariri Pawa pomitai-rontsiki iwayityaari Impira-tasorintsitaari?

¹⁴ Ari okantari aajatzi okaratzi ikantakinari Awinkathariti nokinkitha-yitajiro Kamiithari Ñaantsi, ontzimatyii impinai-tajina nantantyaarori.

¹⁵ Tira nosintsiwintimi pairani nosaiki-motan-takamiri pimatinaro. Ti nosintsiwintimi aajatzi iroñaaka nosankinatan-tamirori iroka. Apatziro noninta-taiki nonkamimi naaka, tikira intzima-nakiita kantatsini: “Kaari iriipirori okaratzi ikimosiriwinta-waitari Pablo.”

* 9:5 Cefas = Pedro † 9:7 ipira = cabra

16 Tira nonkimosiriwinta-waityaaro nokinkithata-kaayita-jimiro Kamiithari Ñaantsi. Osiyawaitaaro iriimi Pawa sintsiwintanari nantajiro, okantawitaka ti naaka pinthata-sityaaroni. Airorika nomatajiro, jikanta-machiitana naaka!

17 Naakami ninta-sita-kyaaroni nantiro, ari nosintsitan-takimi impinataitina. Pawa owataikinari nantayitajiro iroka.

18 Ari okanta, tikatsi ompaityaa noyaawintan-tyaari pimpina-yitajina awiroka-payi. Tima nonkimita-kaantajiro iroomi impinai-tinarimi noñaayitajiro-rika nokimo-siritaji. Irootaki nokimo-siritantari iroñaaka tira nonintiro pimpinatajina nokinkithata-kaayita-jimiro Kamiithari Ñaantsi.

19 Ari nokina-kayirori nosaika-siwaitan-taari, tikatsi sintsitha-waitinani ipinatana. Iro kantacha naaka kimitakaan-tawaitacha ompirataari. Irootaki nawisako-sirita-kaanta-jyaari oshiki atziri.

20 Ari nokantzitaro aririka nontsipatyaari noshininka-payi Judá-iti, nantzitaro okaratzi yamijiitari irirori, ari onkantyyaa yawisako-siritan-tajyaari irirori. Iroatzi nomatzitari nontzipatyaari sintsiwintarori Ikantakaan-taitani, nomonkaratziro naaka aajatzi, okantawitaka noyowitaka tikatsi sintsinani nosintsiwintyaaro, ari onkantyyaa yawisako-siritan-tajyaari irirori.

21 Ari okantzitari, aririka nontzipatyaari kaari kimakotaa-jatironi Ikantakaan-taitsiri, nokimita-kotari irirori-payi, ari onkantyyaa yawisako-siritan-tajyaari irirori. Iro kantacha ti nompuyathata-jaantyaari Pawa, tima ontzimatyii nomonkaratiro ikantanari Saipatzii-totaari nantayitiro.

22 Ari okimi-tzitari, aririka nontzipatyaari sipita-siri-waitaniri, nokimita-kotari yantayitziri irirori, ari onkantyyaa yawisako-siri-yitan-tajyaari irirori. Ari nokimita-jiriri maaroni nasiyita-chari atziri-payi, ari onkantyyaa yawisako-siritan-tajyaari irirori-payi.

23 Irootaki nantanta-yitarori iroka-payi nomatan-tyaarori nonkinkithata-kaanta-yitajiro Kamiithari Ñaantsi, nontzipatan-tajyaariri yokapayi nokaratzira itasonka-wintai-taana naaka.

24 ¿Tima pisirita-kotaari tsika ikanta monkarata-wakaa-chari isiyajiita ifiitan-tyaariri ityaaroni yariityaa? Aparoni ityaaroni yariityaa, iriitaki impinataitiri. Ari pinkimita-najyaari awiroka-payi.

25 Tima inkarati ñaanta-piintarori imonkarata-wakaan-tyaari, ontzimatyii inkimpoyaa-najyaa, yatsipitaro itziyitaro okaratzi iniwiyitari. Irootaki yantantarori iroka impinai-tantyaariri apaata, yamathaitakaitairi siwitha-tapo. Iro kantacha sampiya-nitatsi iroka. Irooma okaratzi siyakaa-winta-chari impinai-tairi aroka-payi, airo othonkanitaja.

26 Irootaki nokimita-kaanta-piintan-tarori naaka nosiyatyiiimi, ti nontimpaa-waiti. Nokimita-kaantaro nosintsi-waita-tyiimi nonka-posanti, tira nonkaposa-siwaityaaro tampyainka.

27 Tima okaratzi natsipi-waitakaro notzi-winta-waitaka, nosiyakaa-waitakiro nompirata-tyiiaaroni nowatha. Irootaki nantantarori airo ikimita-kaantai-tantanari yanakoi-tziri, airo ampinaasi-waitanta nokinkithata-kaanta-piintaki.

10

Iyomitaa-wintan-taitziro ipinkathata-sitaitari

¹ Iyikiiti, airo apyaa-kotaro okaratzi iñaakiri awaisatzitini. Ipampithatakiro minkori otzisi-masiki. Imontyaa-nakaro iwiryaaaita-paintziro.

² Ari iñaakan-takiro yawintaa-siritakari Moisés, ipampithatakiro minkori, imontyaaakaro inkaari, okimiwaitakaro ari inkiwaataitakirimi irirori-payi anta.

³ Iwajiitakaro awaisatzitini okaratzi itasonka-wintai-takiri.

⁴ Irajiitakiro nijaa itasonka-wintai-takiri ositowaatzi-motakiri sirantaaki. Tima iriitaki Saipatzii-totaari tsipa-sirita-kariri, iriitaki oñaakakiriri nijaa sirantaaki. Tima iriitaki Saipatzii-totaari kimi-takarori siranta.

⁵ Iro kantacha tzimatsi oshiki kaari onimotirini Pawa, irootaki ikamaraan-tantakari otzisi-masiki.

⁶ Tzimatsi osiyakaa-winta-kairi okaratzi awisain-tsiri, aamaiyaa airo akimitantari yokapayi, aniwiyityaaro antiro kaari-pirori.

⁷ Irootaki kaari okantanta antzipatyaari pasini-satzi itharowintawaita ipinkathata-siwaitari siyakaa-rontsi. Tima irootaki imayitakiri awaisatzitini pairani, iroka ikinkithata-koita-kiriri:

Ari iwawaijiita atziri, yirawai-jiitzi, ikimosiriwintai-jiitaka.

⁸ Ari okimitari aajatzi, ti onkamiithati antayitiro kaaripi-rotatsiri. Irojatzitaki awaisatzitini, irootaki iñaanta-yitakarori ikamakaantaki aparoni kitaitiri ikaratzitaki 23,000 atziri.

⁹ Ari okimitzi-takari aajatzi ti onkantyyaa añaanta-waityaari Pawa. Irojatzitaki imayitakiri pairani yokapayi, irootaki yatsikan-takarori maranki.

¹⁰ Ari okantari aajatzi ti onkamiithati ankiñaanita-kotanti. Irojatzitaki imatzitakari pairani yapirotan-takarori ipaitai-tziri "Apirotan-tsiri." *

¹¹ Okaratzi awisain-tsiri irootaki isiyakaa-wintai-takairi, isankinatakoitakiro iyomitaai-tairo iroñaaka aroka-payi, tima asaikatyyii othonkima-paititaja kipatsi.

¹² Paamawinta-yitajyaa awiroka-payi. Airo pikanta-waitzi "Airo nomatziro naaka iroka kaaripi-rotatsiri," omapoka-sita = kari pimatanaakiro awiroka.

¹³ Iro kantacha aririka piñiuro piniwi-siri-waityaaro, pinkinkithasirityaa ti apaniroini pikanta awiroka, imatakiro yitsinampakiro pasini atziri-payi. Tima iñataniri inatzii Pawa, airo isinitzimi irirori ayimatimi piniwi-siri-waityaaro kaari piitsinampai awiroka. Aririka piñiuro piniwi-siri-waityaa, iriitaki Pawa ñaakaimironi pimatantyaarori piitsinampairo, onkimiwaita-nakyaaro pisiya-pithata-tyiromi.

¹⁴ Notakotani-payi, pinkimita-kaantiro pisiya-pithata-tyiirimipiñaayitiri-rika pasini-payi ipinkatha-waitziri siyakaa-rontsi.

¹⁵ Tzimatsi nonkantimiri iroñaaka, nonkimita-kaantimi yotaniri pinatyiiimi nonkantimiro. Pisirita-koyityaaro.

¹⁶ Aririka apatotaa-piinta-jiitaa irawaijiitzi, asirita-kotaro yamana-kotajiri pairani Saipatzii-totaari, irajiitaa-kairi iyomitaani-payi, ¿kaarima wichaa-wakaantsi, apatotaja asiritaari Saipatzii-totaari ikapathainkamintakai? Aririka ampitoryiiro yatantaitari, ¿kaarima iroka

* 10:10 Coré

wichaa-wakaantsi, osirita-kotaro iwatha Saipatzii-totaari, osirita-kotaro ikama-winta-yitai?

¹⁷ Aririka awayita-kyaaro, intzima-yiwitakyaa oshiki ankarati apatojiita, maaroni awaajitakaro yatantaitari iwitsikai-takiri apapatharoini. Ari akantayita-naari aroka-payi, akimita-naaro apathata-tsiri.

¹⁸ Ari ikimitakari aajatzi noshininka-payi Israel-iiti, iwichaa-wakaiyita aajatzi irirori-payi, itaayitairo yasitakaariri Pawa pomitairontsiki.

¹⁹ Irootaki osiyakarori okaratzi yanta-piinta-yitakiri pasini-satzi-payi atziri ipomitziniri iwawa-niroti. ¿Pisiyakaantzi nokantatzii añaanitatsi iwawa-niroti?

²⁰ ¡Tira! Iro kantacha tzimatsi piyari amamina-waita-chari, iriitaki ikimita-kaantakiri iwawa-niroti, iriitaki yasitakaa-piintari iwariti. Tima kaari Pawa yasitakaa-yityaa iwariti. Irootaki kaari nonintakayimiri awiroka-payi pintzipatyaari piwayityaaro okaratzi yasitakaa-waitariri piyari-payi, piwichaajari = kari irirori.

²¹ Ti onkamiithati piriiro irapiintsiri asirita-kotari Awinkathariti, pirakiro-rika okaratzi yasita-kayi-tariri piyari. Ari okimi-tzitari, ti onkamiithati piyaaro owapiintari asirita-kotari Awinkathariti, piwakaro-rika okaratzi yasita-kayi-tariri piyari.

²² ¿Anintatziima awatsimairi Awinkathariti? ¿Anairima irirori?

¿Notzika-siriantima impinkathataitiri Pawa?

²³ Iroka ikantaitzi: “Isinitai-tanaro nantayitiro opaiyita-rika.” Iro kantacha tira ampantyaaro yantaitiro maaroni. Ari okantawitaka, isinitai-tantziro antayitiro opaiyita-rika. Iro kantacha tzimatsi opaita antayitziri kaari winthata-kaiyaarini pasini-payi yantayitajiro kamiithari.

²⁴ Tira apatziro asirita-kowaityaaro anintayitziri aroka-payi, irootaki kamiithata-tsiri añaasintsi-winta-jyaaro onkarati onimotairini pasini-payi.

²⁵ Aririka pijati pamananti wathatsi, airo pisampita-kowintziri, pinkanti: “¿Ipoñaatyaama wathatsi ipomitai-tziniri siyakaarontsi?” Pamanantiri, piyaari.

²⁶ Tima iriitaki Awinkathariti asitari ikaratzi tzimayita-tsiri kipatsiki.

²⁷ Ari okimi-tzitari, aririka inkaimimi pakyootiri kaari kimisanta-sini, pakyootiri pinintzi-rika. Airo pisampitziri pinkantiri: “¿Ipoñaatyaama wathatsi ipomitai-tziniri osiyakaarontsi?” Piyaari.

²⁸ Irooma tzimatsi-rika kamantimini, inkantimi: “Yoka wathatsi ipoñaatyaama ipomitai-tziniri siyakaarontsi,” airo piwari. Irootaki pantantarori pisirita-kota-nakari kantakimiri, pikinkithasiritanaka kantatsi iyaaripiro-siritanti.

²⁹ Nokantakimi “kantatsi iyaaripiro-siritanti,” ti iro nonkanta-koti iyaaripiro-siritimi awiroka, iriitaki nokanta-kotzi kamanta-kimiri, kantatsi iyaaripiro-siritiri irirori. Aamaa aritaki pisampita-nakina, pinkantina: “¿Paitama nontzitan-tawaityaariri apatziro-machiini isirita-kotana pasini atziri?

³⁰ Tima numpaasonkitiri Pawa noñaayitziro nowari, ¿paitama nosiritan-tyaarori onkarati inkisimai-tinari?”

³¹ Iroka nakimiro: Aririka piwawaityaa, pinkinkithasiri-waiti, pinkanti: “Tzimatsi-rika ñiinani nowawaityaa, ¿arima nontzika-siri-waitakiri impinkathatairi Pawa?” Ari pinkimi-tzityaarori pirawait-irika, aririka pantayitajiro opaita-rika.

³² Ontzimatyii paamawintajyaa airo poitzinapa-siritantari Judá-iti, aajatzi kaari Judá-iti, ikaratzi pikarata-piintziri papatowintari Pawa, maaroni.

³³ Irootaki nantziri naaka, natsipi-wintaro nonimota-kaantyaariri maaroni atziri-payi okaratzi nantayitziri. Ti apatziro nantiro onimotanari naaka, nantziro onkarati kamiithatzi-motirini pasini-payi, ari onkantyya yawisakotan-tajyaari irirori.

11

¹ Pinkimita-kota-jyaanaro naaka. Irootaki nomatziri naaka nokimita-kotari Saipatzii-totaari.

Owasikainaro kooya-payi

² ¡Iyikiiti! Oshiki nokimosiriwintiimi iroñaaka, tima pakowintakaro okaratzi namitakaa-kamiri, okaratzi noyomitaa-kimiri.

³ Iro kantacha, iroka nonintziri piyotiro: Iriitaki Saipatzii-totaari ijiwaritari sirampari-payi. Iriima sirampari-payi iriitaki ojiwaritari kooya-payi. Iriima Saipatzii-totaari iriitaki ijiwaritari Pawa. *

⁴ Okaratzi amita-piintari asiramparitzii, ti ampasikai-natyaa aririka amani, aririka ankinkithata-kaanti. Aririkami ampasikai-natyaa, awinkatha-ryaakiro ikimita-kaantai-takiri aito.

⁵ Irooma kooya-payi kaari pasikai-nata-chani amanayitzi, okinkithata-kaanta-yitzi, owinkatha-ryaantaki. Okimita-kowaitakaro kooya-payi amiitziro oisi.

⁶ Tzimatsi-rika kooya kaari nintatsini ompasikai-natyaa, yamii-pirotiniro oisi. Tima maaroni iyotaitzi oshiki ompasiki-winta-waityaa, irootaki ompasikai-natan-tyaari.

⁷ Iriima sirampari-payi airo ipasikai-nawaita irirori, tima inkimita-kotaari Pawa, iriitaki Pawa owaniinkata-kaariri. Irooma kooya, iriitaki sirampari owaniinkata-kaarori.

⁸ Tima pairani owakira iwitsikan-takarori Pawa itanakarori kooya, irootaki yaaki iwatha sirampari iwitsikan-takarori. Irooma owakira iwitsikan-takarori Pawa itanakarori sirampari, ti iro yayi owatha kooya.

⁹ Ari okantzi-takari, owakira iwitsikan-tarori Pawa kooya iriitaki sirampari iwitsika-kiniri, tima tikatsi intsipatyaa. Iriima sirampari, ti iwitsikai-tiniro kooya.

¹⁰ Irootaki ompasikai-natan-tyaari kooya añaakan-tantyaarori tzi-matsi opinkathatani iroori, irootaki onimota-kaantyaariri Maninkari-iti.

¹¹ Tira ontzi-masityaa kooya, ti intzi-masityaa sirampari, apiti-payi yasitari Awinkathariti, ikowityaa-wakaa apitiro.

¹² Tima itanakarori kooya iwatha sirampari iwitsikaitaki. Iro kantacha ikaratzi siramparita-tsiri iroñaaka, irootaki kooya tsimayitajiri. Tima iriitaki Pawa kantakaarori itzimantari apiti-payi.

* 11:3 ijiwaritari = iitoitari

13 ¿Paitama pikinkithasirita-kotarori iroñaaka okaratzi nokanta-kimiri? ¿Kamiithama kooya-payi amaniri Pawa airo opasikai-nata?

14 Aroka-payi asiramparitzika iroñaaka, ti amityaaro asanthatiro aisi, oshiki ampasiki-wintiro.

15 Irooma kooya-payi, irootaki oisi owaniinkata-kaarori. Kimiwait-aka iroomi oisi opasikaainaro.

16 Tzimatsi-rika anta nintatsiri inkisako-waityaaro, okaratzi nokan-takiri: Irootaki namita-piintakari naaka noyomitaan-tziro. Irojatziki kanta-piintziri apatowintariri Pawa tsika-rika-payi anta.

Aminaasi-waita isirita-kowitaaro yakyootani Awinkathariti

17 Iro kantacha tzimatsi pasini nonkantimiri, airo nokimosiri-wintsimiro. Tima ti onkamiithatzi-motina panta-piintakiri papatojiita. Onkarati kamiithatzi-motimini, irootaki iwasankitaa-wintai-timiri.

18 Tima nokimaki ikamantai-takina pinasiyita-wakaaka anta papatota-piinta-jiita. Iroowitaincha nonkimisantirimi,

19 tima irootaki awisa-piinta-tsini iroka. Kimitaka tzimatsi kowasiwaita-chani inkanta-koitiri "Iriitaki iriipirori yoka."

20 Ari okimita-piintari papatojiita awiroka-payi pakyoota-wakaa-jiita, aminaasi-waita poimosirinkiro apaitziri "Yakyootani Awinkathariti."

21 Tima piwapiintakaro sintzini pasitari. Tashaniinta ikantayita pasini-payi. Tzimatsi pasini sinkiwaita-chari.

22 ¿Arima onkantyaari? ¿Tikatsima piwanko-payi tsika piwapiinta-yityaaro pasitari, tsika pirawaita-piinti? ¿Pimaninta-tziirima ikaratzi apatota-piinta-chari ipinkathatziri Pawa? ¿Pithainka-tziirima kowityaa-waita-tsiri? ¿Pisiyakaan-tzima ari noshami-winta-kimiro? Airo.

Opoñaantari yakyootani Awinkathariti

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

23 Okaratzi noyomitaa-kimiri pairani okanta-kota itantanakari "Yakyootani Awinkathariti," iriitaki Awinkathariti oyomitaa-kinarori. Iroka okanta-kota: Okanta pairani tsitini-paiti tikira ipithoka-sitaitari Awinkathariti Jesús, yaakiro yatantaitari,

24 ipaasoonki-wintakiro, ipitoryaakiro, ikantzi: "Piyaaro, nowatha onatzii, tima iro kamawintimini. Irootaki pisirita-kota-piintantyaanari."

25 Ari ikimitaakiro aajatzi ikaratakiro iwajiita, yaakotakiro iraitsiri, ikantzi: "Niraani onatzii, irootaki sitowaa-tsini yawisako-siritantajaari oshiki atziri. Irootaki panta-piintajiri aririka piriuro, aririka pisirita-piinta-jyaana."

26 Aririka piwapiinta-jyaaro, pirapintajiiro awiroka, piyomitaa-piintajiri atziri-payi ikama-winta-yitai Awinkathariti. Irootaki pimata-piinta-yitairi irojatziki impiyan-tajaari Awinkathariti.

Owamintha-waita-sita-karori yakyootani Awinkathariti

27 Tzimatsi-rika owaminthata-sityaaroni, iraminthata-sityaaro, kimiwaitaka iriita-jaantaki Awinkathariti ithainka-wathataki, ithainka-kiro aajatzi iriraani.

28 iro kamiithatatsi, tikira ayaaro, tikira iriro, ontzima-tyiira ankinkithasirita-wakyyaa kamiitha-siritakai-rika.

²⁹ Tzimatsi-rika owasiwaita-kyaaroni, irasiwaita-kyaaroni kaari osirita-kotyaaroni siyakaa-witachari “iwatha,” aritaki iwasankitaitakiri.

³⁰ Irootaki itziman-tayitari sipita-waita-tsiri, mantsiya-waita-tsiri, tzimayitatsi makoryaa-yitain-tsiri.

³¹ Irooma asiri-pirotanakyaa-rika tikira awanakyaaro, airo añaajaantziro iwasankitaa-waitai Pawa.

³² Iro kantacha aririka iwasankitaa-waitakai, iñaanta-kaawaita-tiro inkimita-kaanta-waityaa arokatakimi itomi-pirori. Ari onkantyyaa airo iwasankitaa-pirotantai apaata, ikimita-kaanta-yitairi tsika inkanta-yitairi osaawi-satzi-payi.

³³ Iyikiiti, irootaki onintantari piyaa-kota-wakai-yitajyaa awiroka-payi, airo pisatika-waita aririka papatojiitakyaa pakyoota-wakaiyaa.

³⁴ Pitashaatzii-rika, piwanakyyaa piwankoki tikira pijatana-kiita, onkantyyaama airo iñaakaan-taitami papatotakyaa. Aririka nariitakyaa nariitan-tyaamiri, aritaki nohotyaakiro noyomitaa-yitimiro iroka-payi.

12

Tasonka-winta-siritaantsi

¹ Iroñaaka nonkaman-timiro tsika okanta-kota tasonka-winta-siritaantsi. Iyikiiti, ti noninti onkompitzi-motyaami.

² Piyoojitzii awiroka, pairani tikira pinkimisantanaki, tzima-piintatsi pikinakaa-sitari, wintha-siri pikanta-piinta pijata-sitziri siyakaarontsi kaari ñaawaitaatsini.

³ Irootaki nokamantantyaamiri iroñaaka: Tzimatsi-rika anta kinkithata-kaanta-tsini, inkanta-paaki “¡Kamaari inatzii Jesús!” kaarira Itasorinka Pawa ñaawaita-kayirini yoka. Irooma aririka inkanti, “¡Awinkathariti inatzii Jesús!” iriitaki Tasorinkantsi ñaawaita-kayiriri.

⁴ Tima aparoni inatzii Tasorinkantsi, iro kantacha tzimatsi oshiki tsika ikinakairo itasonka-winta-yitakai antanta-yitarori opaiyita-rika.

⁵ Aparoni inatzii Awinkathariti, iro kantacha tzimatsi oshiki tsika ankina-kayiro antawaita-jiniri irirori.

⁶ Aparoni ikanta Pawa, iro kantacha tzimatsi oshiki tsika okanta opoñaan-takari yantakaa-yitairo opaiyita-rika.

⁷ Maaroni aroka-payi, tzimatsi opaiyita yantakaa-yitairi Tasorinkantsi iñaakantari, irootaki awinthata-kaantyaariri pasini kimisantzinkari-payi yantayitajiro irirori kamiithari.

⁸ Thami asiyakaa-winta-wakiro. Tzimatsi atziri ikantakaakari Tasorinkantsi ontzimi-motiri iyotani inkinkithatan-tyaari. Tzimatsi pasini ikantakaakari Tasorinkantsi ikinkithata-kotajiro okaratzi iyotakai-takiriri.

⁹ Tzimatsi pasini ikantakaakari Tasorinkantsi yawintaa-siri-pirotyaari. Tzimatsi pasini ikantakaakari Tasorinkantsi yisita-kotakaantantari.

¹⁰ Tzimatsi pasini ikantakaakari tasonkawintantaniri inatzi, pasini ikantakaakari inkamantantzinkariti, pasini ikantakaakari yapiitajiro okaratzi ikamantantakiri Kamantan-tzinkari, irootaki iñaantyaarori iriirika Tasorinkantsi kantakaariri ikamantantiro. Tzimatsi pasini

ikantakaakari iñaawai-yitiro pasiniyita-tsiri ñaantsi, tzimatsi pasini ikantakaakari iwawisayiiro iñaaniki irirori okaratzi ikinkithatai-takiri.

11 Maaroni iroka-payi iriitaki Tasorinkantsi kantakaa-karori yantantai-takarori tsika-rika opaiyita-rika. Aparoni ikanta Tasorinkantsi. Iriitaki matzirori itasonka-winta-yitakai aroka-payi, imatakaa-yitairo okaratzi inintziri irirori.

12 Ari okanta awichaa-wakaan-taari, ikimita-kaanta-yitai arokami iwatha Saipatzii-totaari. Tima tsika akantawaiyita awathaki-payi, irootaki antakaa-yitairori opaiyita-rika. Ari akimitzi-yitaari aajatzi aroka-payi, onasiyita antayitajiro opaiyita-rika.

13 Tima aparoni ikanta Tasorinkantsi kiwaayitajiri, irootaki awichaa-wakaan-taari, tikatsi ompaitajyaa aroka-rika Judá-iti, kaari Judá-iti, ompirataari, saikasi-waitatyaari, maaroni. Okimiwaitaaro maaroni antsipata-wakaajyaa aroka-payi irapiintairo isiyakaa-wintai-takari Tasorinkantsi.

14 Pisirita-kotyaaro tsika okanta awatha. Aparoni akanta awathaki, iro kantacha tzimatsi oshiki onasiyita okaratzi antayitiri.

15 ¿Kantatsima oñaawaitima aitzii, oñaanatiro ako, onkantiro: “Ti niriipiroti naaka, ti nonkimityaami awiroka pimatziro pairika-yitziro opaiyita-rika?” ¿Tima iroopiroti aitzika?

16 ¿Kantatsima oñaawaiti ayimpita, oñaanatiro oki, onkantiro: “Ti niriipiroti naaka, ti nonkimityaami awiroka piñaayitziro opaiyita-rika?” ¿Tima iroopiroti ayimpita?

17 Iroomi yosiita-CHANIMI oki awathaki, ¿arima onkantaki ankimi? Iroomi yosiita-CHANIMI ayimpita, ¿arima onkantakimi ankimainkawaiti?

18 Ari okantari awatha. Tima iriitaki Pawa owitsika-kirori tsika okanta-jaanta inintaki iwitsikiro, irootaki onasiyitantari opaita-rika antayitziro.

19 Arimi osiya-wakai-yaami maaroni tsika okantayita awatha, airotyaa awathataromi.

20 Tima aparoni onatzii awatha, iro kantacha tzimatsi oshiki onasiyita okaratzi antakaa-yitziro awatha.

21 ¿Kantatsima oñaawaiti oki, oñaanatiro ako, onkantiro: “Naaka kowapirota-jaantacha, irooma awiroka, ti inkowaitimi”? ¿Kantatsima oñaawaiti aito, oñaanatiro aitzii, onkantiro: “Ti inintaitimi awiroka”?

22 ¡Airo omatziro! Tima okaratzi tzimatsiri awathaki kaari amiraawinta-pirotzi aroka, irootaki kowapirota-jaanta-chari.

23 Irootaki akithaatanta-piintari, omaniro awatha-payi, akimita-kaantaro pinkatharintsi onatyimi. Okaratzi omanako-yitziro awathaki, akimita-kaantaro iroopiromi onayitzi.

24 Irooma okaratzi kaari amanayita-piintziri awathaki iñiita-piintziri, tira amiraawintiro ipaita-rika antayiti-nirori. Ari ikantzitari Pawa iwitsikakiro awatha, ontzimatyii anintajiro kimitzi-mowitairi ti imiraawintaitiro.

25 Tima airo okantzi ampitha-ryiuro okaratzi awathatari. Apatziro anintzi anithaa-yitajiro maaroni awatha.

26 Aririka awatsinaa-waityaa kapichiini awathaki, kimiwaitaka owatsinaa-kyaaami maaroniki awatha. Aririka awaniinka-waityaa kapichiini awathaki, kimosiri ankantya maaroni awathaki.

²⁷ Ari akantayitari aroka-payi akaratzii awintaa-siritaari Saipatzii-totaari, kimiwaitaka aparoni iwatha anayitaimi Saipatzii-totaari.

²⁸ Iroka tsika ikantakaa-yitaari Pawa ikaratzi kimisantairiri: Itanakaro, tzimatsi Tyaantaari-payi. Apitita-naitsiri, tzimatsi Kamantan-tzinkari-payi. Mawatanain-tsiri, tzimatsi yomitaantataniri-payi. Ipoñaa itzimayitanaki tasonka-wintan-tsiri, isita-kotakaantaniri, amitakotaniri, jiwatakaan-taniri, ñaawaitzirori pasiniyita-tsiri ñaantsi.

²⁹ ¿Maaronima Tyaantaari-payi anayitzi? ¿Maaronima akamantantzinkaritzii? ¿Maaronima ayomitaan-taniritzi? ¿Maaronima atasonka-wintan-taniritzi?

³⁰ ¿Maaronima isita-kota-kaanta-niritzi? ¿Maaronima añaawiyitziro pasinista-tsiri ñaantsi? ¿Maaronima awawisayiro pasinista-tsiri ñaantsi añaaniki aroka?

³¹ Irootaki pinkowa-piroti inkanta-kaiyaaro Tasorinkantsi pantantajjaarori kowapirota-jaanta-chari. Iro kantacha, tzimatsi anairori iroka-payi. Aritaki nonkaman-takimiro iroka.

13

Irootaki kowapirota-chari antakotantyaa

¹ Thami ankanta-sita-wakyaa, kantatsi noñaawaitiro naaka pasiniyita-tsiri ñaantsi iñaawai-yitziro pasini atziri, nomatzitakyaaromi okaratzi iñaawaitziri Maninkari-payi. ¿Tima kamiithawaiwitaka iroka? Iro kantacha tirika nontakotantyaa nomatan-tawitakarori iroka-payi, nopoima-winthawaita-sitakara.

² Ari okimitari aajatzi, naakami kamantan-tzinkari, noyotakotziro okaratzi kaari iyotakowitaita pairani, nawintari Pawa, ari onkantakimi isirinkinaro otzisi ikatziyiro tsika-rika nonintziro naaka. ¿Tima kamiithawaiwitaka iroka? Iro kantacha tirika nontakotantyaa nomatan-tawitakarori iroka-payi, tikatsi-machiini nomonkarati.

³ Ari okimitari aajatzi, arimi nompasitan-tyaaro maaroni tzimimotanari irootaki ontziman-tyaari iyaari kowityaawaita-tsiri. Aririkami natsipita-kowintyaari pasini, notaa-wintawaitakari. ¿Tima kamiithawaiwitaka iroka? Iro kantacha tirika nontakotantyaa nomatan-tawitakarori iroka-payi, tikatsira nanintaajyaa.

⁴ Tzimatsi-rika itakotan-tachari, tsinampa ikanta, kaminthaan-taniri, ti inkisakowaita-nityaa, ti intharowintawainityaa, ti inkantakaa-pirowaityaa.

⁵ Tzimatsi-rika itakotan-tachari ti inkaaripiro-waantiniti, ti inthañaa-wainityaa, ti inkisawai-nityaa, ti yamawitziitiro inkisaniintanti.

⁶ Tzimatsi-rika itakotan-tachari ti intharowintawaityaaro yantiro-rika kaari-pirori, apatziro ikimo-siri-wintziro iyotakoi-tajiro iroopirori.

⁷ Tzimatsi-rika itakotan-tachari iyotziro ikisasi-waita-nita, ikimisanta-piinta-nitzi, tzimatsi iyaakota-piintani, oisokirota-piintantaniri inatzi.

⁸ Tira onthonka-nityaa antakotantyaa. Irooma iroka-payi othonkanita, kamantan-tzinkari-taantsi, iñaawaitan-taitaro pasiniyita-tsiri ñaantsi, iyotaitziro opaiyita-rika.

⁹ Tikiraata iyotaitziro maaroni, tikiraata ikamantantai-tziro okantakoyita maaroni tzimayita-tsiri.

¹⁰ Irooma aririka onkarata-paaki monkara-yitachani apaata, airo anintanajiro iroka-payi onkarati pyaayitaa-chani.

¹¹ Iroowaitaki akimiyita atziritzika. Ainiro-rika iincha-nitzi, akimitari iincha-niki, tsika ikanta iñaawaitzi, tsika ikanta ikinkithasirita, tsika okanta ipampitha-siryaaari. Irooma aririka antarita-paaki, airo akimita-kota-naari tsika ikantayitara iintzi.

¹² Kantatsi asiyakaantiro aajatzi tsika akanta aminaatyaarorika asiro-taki. Airo akoñaatzi kamiitha-ini, airo ayota-jaantzi tsika akantawaita. Irooma apaata aririka ayotako-pirotajiri tsika ikanta-kota Pawa, aritaki ankimitai-yaari irirori iyoyitai aroka-payi.

¹³ Iroka karatatsiri mawa tsika otzimi asi owaironi osaiki, airo othonka-nitaja: awintaa-siritani, ayaakoniintani, otakotantani. Irootaki kowapirota-chari iroka otakotantani.

14

Iñaawaitan-taityaaro pasiniyita-tsiri ñaantsi

¹ Piriipiroti pimatan-tyaarori pitakotantyyaa. Pinkowako-pirotajiri Tasorinkantsi intasonka-wintimi inkanta-kaiyaami pantawaitan-tyaaniriri Pawa. Irootakira pimata-jaantajiri pinkamantan-tzinkaritai.

² Aririka apatojiityaa ankaratiri kimisantzinkari-payi, tzimatsi-rika inkanta-kaakyaa Tasorinkantsi iñaawaitan-tanakyaaro pasinita-tsiri ñaantsi kaari ikima-jita-piintziri, airo akimathatziri, airo ayotziro opaita ikantziri. Tira iro iñaawaitantari ankimathatiri aroka-payi, Pawa kimathatirini.

³ Irooma intzimi-rika inkanta-kaakyaa Tasorinkantsi inkinkithata-kaanti, iriitaki kinkithata-kajaini maaroni aroka-payi, iwitsika-sirita-kaantairi, intharowinta-kaantairi, yoimosirinka-siritan-tairi.

⁴ Ikaratzi ñaawaitzirori pasinita-tsiri ñaantsi, apaniro itharowinta-siri-waita. Iriima kamantan-tzinkari-tatsiri, iriitaki owitsika-sirita-kaayitariri maaroni kimisantzinkari-payi ikaratzi apatoyita-chari.

⁵ Oshiki onimo-tinami aririka piñaawaitan-tyaaro pasiniyita-tsiri ñaantsi maaroni awiroka-payi. Irootaki onimo-pirola-jinanimi aririka pinkaman-taniritaji maaroni awiroka-payi. Tima irootaki kowapirota-chari anairori piñaawaitan-tyaaromi pasiniyita-tsiri ñaantsi. Iro kantacha tzimatsi-rika oowaa-koñaanitaniri, iriitaki witsika-sirita-kaayityaarini kimisantzinkari-payi ikaratzi apatota-chari.

⁶ Iyikiiti, pinkimi nosiyakaa-wintimiro. Aririka nariityaami pinampiki, apatziro noñaawaitan-tapaakaro pasinita-tsiri ñaantsi, ¿nomatakiromo nokimo-sirita-kaami? Irooma aririka nokinkithata-kota-kimiro ikimathata-kaajanari Pawa, nonkinkithasirita-kaajimi, nokaman-tayita-imiro, noyomitaa-yitaimiro aajatzi. Irootaki piñaantaarori pitharowinta-siritanaja.

⁷ Intsityaa nosiyakaa-wintimiro aajatzi, okimitakaro aririka ashowirirwaiti, aririka ampiyompi-waiti. Airorika anasitaro oyamininka, iroatzi apiiyapiiti, tikatsira yotironi opaita-rika anintziri ashowiritiri.

⁸ Ari okimitari aajatzi aririka antyooti. Airorika oyaminii-nkatzi kamiitha, tikatsira yotatsini akaimatziiri awayirityaa.

⁹ Ari pikantari aajatzi awiroka-payi. Airorika piñaawaitantaro inkimathaitiri, piñaawai-winta-waita-sitaka.

¹⁰ Tima aka kipatsiki tzimatsi oshiki nasiyita-chari ñaantsi iñaawaitai-tziri. Tzimatsi oshiki opaiyita-rika ikantai-tziri iñaawaitaitzi.

¹¹ Tzimatsi-rika ñaanatanari iñaaniki irirori kaari nokimathatzi naaka, nokimita-kaantari pasini-satzi inatzii, ari ikimitzi-tanari aajatzi irirori. Ti noshininkatyaari kamiitha.

¹² Noyotzi naaka, pininta-pirotatzii awirokaiti intasonka-wintaitimi anta. Iro kantacha ontzimatyii pamina-mina-pirotairo piwitsika-sirita-kaayita-jyaari maaroni apatota-piinta-chari anta.

¹³ Tzimatsi-rika ñaawaitzirori pasinita-tsiri ñaantsi, ontzimatyii inkowa-kotajiri Pawa imatakaan-tajyaariri iwaako-ñaanitairo iñaawaitziri.

¹⁴ Aririka namanantyaaro pasinita-tsiri ñaantsi kaari nokimathatziri noñaawaitziro, kimitaka nokimosiriwinta-sitakaro, okantawitaka ti nokimathatiro okaratzi namaniri.

¹⁵ iro kamiithatatsi namanantyaaro ñaantsi noyotziri, kimosiriwinta-kaiyaanari. Ari nonkantirori aajatzi nompanthaa-wintajiri Pawa.

¹⁶ Thami ankantawaki, tzimatsi piyotain-chari yapatojiita, ari pipaa-soonkitziri awiroka Pawa, apaniroini pikimosiriwinta-waita, iriima pikarajitzi ti inkimathatimi piñaawaitakiri. ¿Arima ikimosiriwintakyya irirori pinkanta-yitakiri? Airo, tima ti iyojiiti irirori-payi kamiitha-rika inkantantyaari “¡Omapirowí!”

¹⁷ Kamiitha-witaka pipaasoonkitaki awiroka. Iriima pasini-payi ti piwitsika-sirita-kaayityaari.

¹⁸ Oshiki nopaasoonkita-piintakiri naaka Pawa namanantaro pasinita-tsiri ñaantsi, kimiwaitaka nanaakimimi pamana-piintzi awiroka-payi.

¹⁹ Irooma aririka nontsipatyaari noyomitairi yapatotaa pasini-payi kimisantzinkari, ti nomatiro. Irootyaami noninta-piro-taitimi naaka noñaawaitimi kapichiini onkantyya inkimathatan-tyaanari, tityaami nonintaa-jatiro noñaawai-piro-taiti kaari inkimathatai-tinari. *

²⁰ Iyikiiti, airo pisiyari ipampitha-sirita iintsi, apatziro okamiithatzi pisiyaari ipampitha-sirita antari. Kamiitha-witaka pinkimita-kotyaari iintsi airo pantanta-yitaro kaari-pirori.

²¹ Pinkinkithasirita-kotiro Ikantakaan-taitani isankinatai-takiri, ikantaitzi:

Iroka ikantakiri Awinkathariti:

Tzimatsi nonintziri nonkantiriri yoka atziri-payi,

Inkarati nontyaankiri, pasini-satzi inatyii, ñaawaitzirori pasinita-tsiri ñaantsi, iriitaki kamanta-yitaini.

Iro kantacha airo ikimisantai-tawakiri.

²² Iroka siyakaa-winta-chari. Aritaki okantaki itasonka-wintai-tajai añaawaitan-tyaaro pasinita-tsiri ñaantsi, irootaki iñaakai-tziriri kaari kimisanta-tsini. Irootaki itasonka-wintan-takairi ankamantantantyaari, irojatzii iñaakai-tairi arokaiti akimisanta-yitajira.

²³ Thami ankantawaki, papatojiityaa maaroni awiroka-payi, maaroni pamananta-jiitaro pasinita-tsiri ñaantsi. Ari ikyaapaaki kaari kimisanta-tsini, kaari iyomitaaitzi. ¿Airoka ikantapaaki: “¡Isinkiwintatyya yoka!”

* **14:19** kapichiini = 5 ñaantsitaa-niki; noñaawai-piro-taiti = noñaawaiti 10,000 ñaantsi

24 Aajatzi ankantawaki, papatojiita awirokaiti anta pikamantantzi. Ari ikyapaaki kaari iyomitaaitzi, kaari kimisanta-tsini. Inkimiuro maaroni pikanta-jiitziri yokaiti, irootaki inkinkithasiritan-tanajyaari, 25 iro oponaantiyari ikamanta-kota-najiro okaratzi ikinkithasiri-waita-sitari imanani, ari intyirowanaki impinkathata-najiri Pawa, inkanti: “Omapirotayaa itsipa-siritami Pawa awiroka-payi aka.”

26 Iyikiiti, iroka pantayitairi aririka papatota-piintajyaa. Kantatsi impanthai-tajyaaro panthaantsi, pasini yomitaan-tatsiri, pasini kinkithataironi okaratzi ikimathata-kaajiriri Pawa, pasini iñaawai-yitairo pasiniyita-tsiri ñaantsi, intzima-yitaji owaako-ñaanitaniri. Tima okaratzi pantayitairi irootaki piwitsika-sirita-kaanta-jyaari pasini-payi.

27 Tzimatsi-rika ñaawaitan-tarori pasinita-tsiri ñaantsi, airo ishiki-pirotzi, apatziro inkanti apiti, tirika inkarati mawa. Airo yakiwaa-jiita yokapayi inkinkithati, iyaawintyaa imatantyaarori pasini. Ontzimatyii intzimi owaako-ñaanitirini.

28 Tikatsi-rika owaako-ñaanitirini, ontzimatyii imairiti tsika papatojiita. Apatziro iñaaña-siritiri Pawa, ari onkarati.

29 Iriima kamantan-tzinkari-payi, osinitaan-tsitzi inkinkithata-kaanti apiti, tirika mawa. Iriima pasini-payi ontzimatyii inkinkisiryakotiro kamiitha-rika okaratzi ikamantantziri.

30 Irooma intzimi-rika ikimathata-kaanajiri Pawa, ainiro-rika ikamantantzi pasini, kamiithatatsi imairitawaki inkinkithata-kaantawakita pasini.

31 Tima ti onkamiithati iñaawai-jiiti apitiro, yitawakyaaro aparoni imoña pasini. Ari onkantayaa iyotanta-jyaari maaroni, witsika-siri inkanta-yitajyaa.

32 Tzimatsi-rika matanakirori inkamantan-tzinkariti, iriitaki matironi iñaakota-nityaa inkinkithata-kaanti.

33 Aririka yakiwaa-masityaa, kaari Pawa kantakaan-tironi. Iriitaki Pawa santzikoityaa-kaanta-tsiri.

Iroñaaka nonkaman-timiro pasini okaratzi yamita-piintaari ikaratzi ikimisanta-kaitajiri aririka yapatojiityaa tsika-rika-payi:

34 Mairi okanta-piinta-jiita kooya-payi, ti osinitaantsiti añaawaiti. Apatziro onkimisantayiti, tima irootaki ikantai-takiri Ikantakaan-taitaniki.

35 Tzimatsi-rika onintziri oyotiro, osampitiri oimi anta owankoki. Ti onkamiithati oñaawaiti kooya aririka yapatotaityaa.

36 ¿Pikinkithasiri-jiitama awiroka-payi omapoka-kaanta-kirori pikinkithata-kaantziro iñaani Pawa? ¿Pikinkisiryama awirokaiti apatziro pikarajitzi pikimisantzinkaritzi?

37 Tzimatsi-rika anta kantatsiri “Naaka kamantan-tzinkari, antaiki-siri nokanta naaka,” ontzimatyii iyotimi yoka iriitaki Awinkathariti kantakaarori nosankinatan-tamirori iroka.

38 Tirika inkimisantayiti yokapayi, airo pikimisantziri aajatzi irirori.

39 Iyikiiti, ontzimatyii pamina-mina-pirotairo imata-kayi-tajimiro pikamantanta-yitaji. Airotzimaita pimapirotziri pintzika-tzika-yitairi ñaawaiyitziro pasinita-tsiri ñaantsi.

40 Irooma aririka pantayitairo iroka-payi, ñaakotaniri pinkanta-wintyaaro, santzikoi-tiini pinkantayaa.

15

Yañaanta-jyaari kamayita-tsiri

¹ Iyikiiti, nonintzi nonkinkithasirita-kayimiro tsika okanta-kota Kamiithari Ñaantsi okaratzi nokinkithata-kimiri, oisokiro piwanajiro pikimisantanaaji.

² Irootaki wawisaako-sirita-jimini, aikiro-rika poisokirota-nakityi-yaaro okaratzi nokinkithata-kaakimiri. ¿Ampinaasi-waitakama pikimisanta-yitanaji?

³ Iroka kowapirota-chari ikamantai-takinari naaka, irootaki nokaman-takimiri awiroka-payi, nokantzimi: Ikamawintakai Saipatzii-totaari okantakaaro akaaripiro-waitaki, imatajiro imonkarata-kaajaro okaratzi ikinkithata-koitakiri Sankinarintsi-piroriki.

⁴ Ipoña a ikitaitakiri, okanta mawatatsiri kitaitiri, ipiriintai-tairi. Irojatzii ikinkithata-koitzi-takari Sankinarintsi-piroriki.

⁵ Ipoña iñaakajari Cefas, iñaakaari maaroni 12 iyomitaani. *

⁶ Iñaakaari aajatzi oshiki apaitziri iroñaaka "Iyikiiti," 500 ikarajitzi. Ainiro yañaayitzi oshiki iyiki-payi, ari makoryaa-yitaki pasini-payi.

⁷ Ipoña iñaakaari Jacobo, iñaakaari aajatzi maaroni Tyaantaariiti. †

⁸ Naaka owiraanta-paakarori iñaakaana, osiyawaitakaro naaka ampoita-tsinimi nontzimi.

⁹ Naakataki aajatzi aparoni karatana-jiriri Tyaantaariiti, yanaayitana maaroni pasini. Tityaa apantaa-jatyaaromi impaitaitina "Tyaankaari," tima nowasankitaa-waitakiri kimisanta-najiriri Pawa, apatowinta-naariri tsika-rika-payi.

¹⁰ Iro kantacha ti aminaasi-waityaa inisironka-pirotaana Pawa, tima iriitaki kantakaa-karori Notyaankaa-ritan-taari. Naakataki antawai-pirotaa-tsiri, nanairi pasini-payi okantakaan-tziro nantasi-waitakari pairani. Ti naaka matasityaaroni apaniroini, Pawa nisironkataanari nomatan-taarori.

¹¹ Irootaki nosankinatan-tamirori okaratzi nokinkithata-piintakiri, irojatzii ikinkithata-piintakiri aajatzi pasini Tyaankariiti. Irootaki pikimisanta-yitairi awiroka.

¹² Tima nonkinkitha-yitajimiro ipiriintai-tajiri Saipatzii-totaari iwamaawitai-takari, ¿paitama pikantantari: "Airo añaayitaji ankamaki-rika?"

¹³ ¿Pisiyakaa-tziima ti ipiriintai-tajiri Saipatzii-totaari?

¹⁴ Ari onkantyaami, apinaa-siwaitaka naaka nokinkithataki, apinaa-siwaitaka awiroka-payi pikimisanta-jiitaki.

¹⁵ Kimiwaitaka nothaiyakami nokinkithata-kota-piintakiri Pawa, nonkantanta-piintaki: "Pawa opiriintairi Saipatzii-totaari, ari inkim-itaaitajairi aroka-payi."

¹⁶ Ari onkantyaami airo ipiriinta-yitaami kamayitain-tsiri, tira impiriintzi-taa aajatzi Saipatzii-totaari.

¹⁷ Tirikami ipiriintai-tajiri Saipatzii-totaari, pampinaa-siwaitaka awiroka-payi pikimisanta-yitai. Aikiro pinkaaripiro-yitatyiimi tikatsi pyaakota-jiminimi.

* 15:5 Cefas = Pedro. † 15:7 Jacobo = Santiago, iririntzi Jesús.

18 Aritakimi pyaapiro-waitakami ikaratzi makoryaa-yitain-tsiri, anpinaasi-waitakami yawintaa-naari Saipatzii-totaari.

19 ¡Inkanta-machiitajaimi arokaiti! Anpinaasi-waitakami awintaa-naari Saipatzii-totaari, anpinaasi-waitakami okaratzi ayaakoniintajiri, añaamintha-waita-sitaka kapichiini iroñaaka. Omapiro-waitakayimi.

20 Iro kantacha ti ari onkanyaa. Tima ipiriintai-tajiri Saipatzii-totaari ikamawitaka. Iriitaki matakirori yitakaantaro yañaaji, ari inkanta-yitajyaari apaata ikaratzi makoryaa-yitain-tsiri.

21 Iroka okanta-kota iroka: Pairani, tzimatsi yantakiri aparoni atziri poñaakaan-takarori akaamani-yitzi maaroni. Iro kantacha iriitaki aajatzi aparoni atziri poñaakaan-taarori ampiriinta-yitaji maaroni akamayi-witaka.

22 Irootaki akaamani-yitan-taari maaroni okantakaan-tziro ashininkai-titari Adán. Iro kantacha aritaki añaayitaji maaroni okantakaan-tziro ashininka-siritaari Saipatzii-totaari.

23 Iroka tsika okanta-kota iroka: Iriitakira Saipatzii-totaari itaarori ipiriintaja. Aririka impiyaji apaata, aritaki iwiriinta-pajiri ikaratzi yasiyitaari irirori.

24 Ompoña onthonkajyaa maaroni, yapirotajiri Saipatzii-totaari ikaratzi pinkathari-waita-sita-chari, ikaratzi otzimimo-waita-sitari isintsinka. Iriitaki Saipatzii-totaari matakaa-jaironi aroka-payi yasitan-tairi Pawa, matzirori Ipinkathari-pirotzi.

25 Tima yitairon-katakaro iroñaaka Saipatzii-totaari ipinkathari-wintantzi, irojatzi apaata omonkaratan-tapaa-kyaari yiitsinampaajiri ikiisaniintani-payi. ‡

26 Owiraantyaaroni ikiisaniintani yiitsinampaajiri irootakira “Kaa-manitaantsi,” inkimita-kaantajiro atzirimi onatyii yapirotairo.

27 Tima ikinkithata-koitzi-takari Saipatzii-totaari, ikantaitaki:

Tzimatsi matakirori yiitsinampaajiri maaroni.

Iro kantacha ikaratzi inkantakoi-tziri aka “maaroni,” tira inkantai-tatyii iriitaki Pawa yiitsinampayii-tairi, iriitaki Pawa kantakaa-jyaaroni imatantai-tyaarori maaroni.

28 Aririka impinkathari-wintajiro Itomi maaroni, irijatzi Pawa pinkathari-wintaironi, tima ari ikina-kayirori Pawa impinkathari-wintan-tajyaarori maaroni tzimayita-tsiri.

29 Airomi yañaayitajimi ikaratzi kamayitain-tsiri, ¿paitama ikiwaawintan-taitariri kamaintsiri?

30 Aajatzi okimi-tzitari, airomi ipiriintai-taami, ¿paitama añaanta-piinta-karori aroka-payi ipatzima-wintha-waitaitai?

31 Iyikiiti, ¿Pithainkanama? ¿Kaarima naaka kimosiriwintawintsimiri nokimisanta-kaayita-jimiri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari? Tima omapirota-tyiiyaa iroka, asi owairo maaroni kitaitiri inintaitzi iwamaitina.

32 Ari okimi-tzitakari aka nosaiki Efeso-ki, imaimani-waitakina katsima-waita-tsiri. Airomi apiriinta-yitaami, antsipa-yitajyaarimi irirori-payi, nonkanta-waita-sita-kyaami:

Thami anintaa-waita-wakyaa, awawaityaa, irawaiti, oimosirinkawaityaa. Aamaa-sityaa iro ankami.

‡ 15:25 yiitsinampaajiri = makoryaakitzi-taantsi

33 Irootaki paamawintan-tyaari awiroka otzimi-kari pikinakaa-sitani. “Airo pitsipa-winthatari kaari-pirori, pimatziro-kari.”

34 Pinkinkithasiritajyaa kamiitha. Airo pikinasi-waita. Kimitaka tzimatsi pikarajiitzi awiroka-payi ti piyota-kotaa-jatiri Pawa. ¡Pasikiwintaan-tsiwaitaki!

35 Kimitaka tzimatsi anta kanta-siri-waita-tsiri: “¿Tsikama inkiniika impiriintaji tonkitsi-poroki? ¿Tsikama onkinika iñiitairo iwatha?”

36 ¡Masontzi! Kantatsi asiyakaantiro tsika okanta okithoki pankirintsi. Tima aparoni okithoki kaari sampiikita-tsini aririka impankita-taitiro, asi owiro onkara-matsiti aparoni okithoki. Airo iñiitajiro onkithoki-pirotai.

37 Iroka okithoki pipankita-piintziri apakithokiro okantawita, iro kantacha aririka oshookanaki pasini onkanta-waita-najyaa. Tima ti pimpankita-piintiro oshooki-mataki pankirintsi. §

38 Tima iriitaki Pawa shookakaa-yitzirori otzimayitantari owatha okaratzi inintziri irirori. Iriitaki nasitakaa-yitarori ishooka-kaayitziro, okaratzi tzimayita-tsiri pasiniyita-tsiri pankirintsi.

39 Akaratzi otzimayitzi awatha, ti osiya-wakaaiyaa. Thami asiyakaan-tawakiro aroka-payi atziritzi, tima anasiyita awathaki, onasiyita iwatha antami-wiri, tsimiri-payi, aajatzi simapayi.

40 Aajatzi ikimiyita inkiti-wiri ti isiyayitajai akantayita aroka-payi osaawi-wiri. Otzimi-motziri inkiti-wiri iwaniinkaro, ti onkimityaaro awaniinkaro aroka-payi.

41 Tima onasitaa iwaniinkaro ooryaatsiri, iwaniinkaro kasiri, aajatzi irasi impokiro-payi. Tzimayitatsi impokiro kaari kimiyityaarini pasini.

42 Ari ankantajyaa aroka-payi ampiriintaji-rika. Tima inkitata-piintaitziro awatha, ari ositzitziri, iro kantacha aririka ipiriintai-tajiro apaata, pasini onkanta-najyaa airo ositzitaji.

43 Aririka inkitaitiro awatha, manintaaro onatzii, iro kantacha aritaki ipiriintai-tajiro awaniinkatan-tajyaari. Ti aawyaawaita-niti iroñaaka awatha, iro kantacha aritaki iwiriintai-tajiro apaata ontziman-tajyaari osintsinka.

44 Okaratzi ikitaitziri awatha tzimawita-chara osiri. Iro kantacha aririka ipiriintai-tajiro awatha, aritaki ontzima-yitaji atasorinka. Ari inkanta-jyaari maaroni añaayitziri otzimi isiri, irootaki ayotanta-yitari tzimatsi pasini awatha tzimaatsini atasorinka.

45 Ari okanta isankinata-koitakiri itanakarori atziri, yoka Adán, ikantaitzi:

Iro itanakarori yañaanaki, ipoña otzimanaki isiri.

Iriima yaatapaa-kirini siyapaa-kyaarini, otzimi-motziri irirori itasorinka, iriitaki añaasirita-kaanta-tsini.

46 Ari akantayitari. Ti otzimimo-witai atasorinka owakiraini. Tima iro itanakarori otzimanaki asiri, impoña ontzima-yitaji atasorinka.

47 Tima yoka itanakarori pairani atziri, kipatsi yaitaki, iwitsika-pithaitakiri. Iriima apitita-tsiri atziri, inkitiki ipoñaakaro irirori.

48 Tima tsika ikantaka iwitsikai-takiri kipatsi-pitha yoka itakarori atziri, iriitaki osiyakari aroka-payi. Iriima inkiti-wiri-payi, iriitaki osiyakariri poñainchari inkitiki.

49 Ari ankanta-yitajyaari aajatzi aroka-payi. Tima asiyawitakari atzimayitaki yoka iwitsika-pithai-takiri kipatsi, iro kantacha aritaki asiyayita-jyaari poñainchari inkitiki.

50 Iyikiiti, iroka okanta-kota okaratzi nokantakiri: Airo okantzi isaikayitaji ipinkathari-wintantzi Pawa ikaratzi tzimayita-tsiri iwatha, iriraani, sitzita-tsini iwatha. Iriitaki saikaatsini anta inkarati kaari sitziyitaa-tsini iwatha.

51 Pinkimi nonkaman-timiro kaari iyotakoitzi pairani. Iroka: Ari impasinita-kaayitai maaroni aroka-payi. Iro kantacha airo añaayitziro maaroni aroka-payi amakoryaayiti.

52 Apaata owiraanta-paakyaaroni kitaitiri, omapoka-sitajyaa intyootai-tapaji. Apatha-kiro onkanta-paintyaa iroowaitaki amachooka-paintimi. Ari ipiriintai-tajiri kamayitain-tsiri, yañaanta-yitajyaaro wathatsi kaari sitzita-nita-tsini. Irooma maaroni aroka-payi añaayitaa-tsiri impasinita-kaayitai.

53 Okaratzi awathatari iroñaaka sitzinita-tsiri, impasinita-kayi-tairo airo ositziwaitantaja. Akaratzi akaamani-waita-nitzi iroñaaka aritaki impasinita-kaayitai, añaanita-tsiri ankanta-yitajyaa.

54 Aririka omonkaratakyya apaata iroka, ari omonkarata-jyaari okaratzi isiyakaa-wintai-takiro “Kaamanitaantsi,” osiyaarimi atziri, ikantaitaki:

Yoka ipaitai-takiri “Oitsinapantaaniri,” yapirotajiro ipaitai-tziri “Kaamanitaantsi.”

55 ¡Kaamanitaantsi! ¿Kantatsima piitsinampaantaji iroñaaka?

¡Kaamanitaantsi! ¿Tzimatsima iroñaaka pithoyini?

56 Okaratzi siyakaa-winta-chari aka othoyini, irootaki kaari-pirotaantsi. Irootaki Ikantakaan-taitsiri oyotakairi tzimatsira akinakaa-sitani.

57 Iro kantacha nopaasoonkitziri Pawa, tima iriitaki matakayirori aroka-payi aitsinampaan-taarori, ityaanta-kainiri Jesús Saipatzii-totaari yiitsinampaan-taarori “Kaamanitaantsi.”

58 Iyikiiti, ontzimatyii piriipirota-piinta-yitaji, pantawaita-piintainiri Awinkathariti. Tima piyoyitaji awiroka ti paminaa-siwaityaa, iriitaki Awinkathariti matakayi-mirori.

16

Kiriiki ityaantai-tziniriri ikaratzi ikimisanta-kayi-tairi

¹ Iroñaaka nonkinkithata-kotiri apiyotziri kiriiki antyaanki-niriri kimisantzin-kariiti. Nonkaman-timiro awirokaiti okaratzi nokantayitakiriri Galacia-satzi. *

² Aririka papatota-piinta-jiityaa, ontzimatyii pookayiti kapichiini tziimi-motzimiri. Airo nopomirintziiwintan-tapaakaro naaka, aririka nariita-kyaami pinampiki. †

³ Aririka nariita-kyaami kantatsi piyosiiti aanakirini kiriiki anta Aapatyaawiniki yaanakiro aajatzi nosankinari-payi.

⁴ Awiroka-rika nintatsini noyaata-nakiri naaka, aritaki nontsipatana-nyaari.

Ikinkithasiritari yantiri Pablo

* 16:1 kimisantzin-kariiti = kitisiriri † 16:2 papatota-piinta-jiityaa = itapiintarori kitaitiri = domingo

⁵ Airo nariitizitami, nitapaintyaaro nojati Macedonia-ki, impoña nowiraanta-paakyaaro pinampiki.

⁶ Aririka nariita-kyaami, aamaa-sityaa osamani nosaiki-motanakimi, kimitaka ari nonkyaarontsita-kotiri anta. Impoña pintyaankajina tsika-rika nonintziro nojataji.

⁷ Tira noninti naaka nariita-paintyaami kapichiini. Nonintatzii osamani nosaiki-mowaita-paintimi, iriirika Awinkathariti sinitinaroni.

⁸ Irojatzira nosaikaki naka aka Efeso-ki, irojatzii ariitan-takyaari kitaitiri yoimosirinkai-tziro Awiitaantsi.

⁹ Iro nokantantari tima ainirotatsi aka oshiki nantana-jiniriri Awinkathariti, kamiitha okanta noñaakiro. Tima tzimatsi aajatzi oshiki maimani-winthata-kinari.

¹⁰ Aririka yariita-kyaami Timoteo, paakamiithata-wakiri, tima irijatzi antawaita-jiniriri Awinkathariti, ari isiyana naaka.

¹¹ Ti onkamiithati intzimayiti pinampiki maninta-waitirini. Iro kamiithatatsi paapatyaa-wakyaari, irojatzii impiyan-tajyaari nosaiki naaka. Tima oyaawintyaa nowakiri impiyi intsipata-kyaari pasini-payi iyikiiti.

¹² Iriima iyiki Apolos, nokantakiri intsipata-nakyaari ikaratzi nontyaanka-jimiri awiroka-payi. Iro kantacha ti ininti ijati irirori. Añaawakiro aririka imatakiro apaata.

owiraantarori withataantsi

¹³ Paamawintyaa awiroka-payi, poisokirotyaaro pikimisanta-nakiri, sirampari pinkanta-nakya, pisintsi-siriyiti.

¹⁴ Aririka pantzi-mota-wakai-yaaro ompaityaa-rika, pitakotani pinkanta-wakaa-najyaa,

¹⁵ Iyikiiti, piyojiitzi awiroka-payi saika-pankotziriri Estéfanos, iriitaki itanakarori ikimisanta-yitanaki pinampiki Acaya-ki. Ikamaitanaaro iriroriiti yantawai-winta-najiri kimisantzin-kariiti.

¹⁶ Nosintsi-thatimi awiroka-payi pinkimisantairi irirori-payi, pinkimita-kotyaaari ikaratzi yantawai-jiitzi, akowinta-naarori.

¹⁷ Oshiki nokitzimo-siritaki noñaakiro yariitakana Estéfanos, itsipata-paakari Fortunato aajatzi Acaico. Iriitaki owakowinta-paakimiri awiroka-payi ti onkantatyii pariijiityaa aka,

¹⁸ pitapi-siritan-tyaanari. Iriitaki otapi-sirita-paakamiri aajatzi awiroka-payi anta. Pimpinkatha-yitawakiri.

¹⁹ Iwithayitami apatowinta-piinta-kariri Pawa maaroni nampitsi aka Asia-ki. Iwithatizitami Aquila aajatzi Priscila. Ari ikimi-tzita-kamiri ikaratzi apatowinta-piinta-kariri Pawa iwankoki.

²⁰ Iwithatizitami pasini iyiki. Itako pinkantyyaa piwithata-wakai-yitajyaa. ‡

²¹ Iroka nosankinata-jaantani nakoki naaka, nowithatami. Naakataki Pablo.

²² Iwasankitaaitairi kaari itakota-jyaarini Awinkathariti. Impiyi-tzитайyaa sintsiini Awinkathariti.

²³ ¡Onkamintha inisironka-yitaimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari!

²⁴ Notakotami maaroni awirokaiti, iriitaki Saipatzii-totaari Jesús matakayi-naroni. ¡Omapirowi!

‡ 16:20 piwithata-wakai-yitajyaa = thoporotaantsi

APITTA-TSIRI ISANKINATZINIRI PABLO CORINTO-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo osankinatzi-mirori iroka, Intyaankaa-riti Jesús Saipatzii-totaari nonatzii, irootaki inintakaa-kinari Pawa. Ari nokaratziri iyiki Timoteo nosankinatzi-mirori. Awiroka-yitakira nosankinatziniri pikaratzii papatowintaari Pawa anta nampitsiki Corinto, irijatzira nosankina-yitziniri kimisantzin-kariiti saikatsiri nampitsiki-payi anta Acaya-ki. *

² Onkamintha inisironka-yitaimi Asitairi Pawa, kamiitha isaikakaa-yitaimi, ari inkimitzi-tyaamiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

Ikimaatsi-yitakari Pablo

³ Thami awisiryaa-winta-jyaari Pawa, iririntari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Iriitakira Asitairi, nisironkataniri. Iriitaki Pawa, oimosirinkan-taniri inatzii.

⁴ Aririka ontzimi pomirintsitzi-mowaitaini, iriira Pawa oimosirinkaini, amatantyaarori aroka aimosirinka-yityaari pasini-payi opomirintsitzi-moyitari. Irojatzira amatajiri arokaiti okaratzii yantzi-mota-kayiri Pawa.

⁵ Irojatzira matachani, aririka añaa-yitiro ankimaatsi-piro-waityaa ikimita-paintziro Saipatzii-totaari, aritaki añiitakyaaro aajatzi yoimosirinka-piro-yitai.

⁶ Aritaki okantakari, irootakira nokimaatsi-waitan-takari naaka, iro noyotan-tyaarori tsika nonkantyyaa noimosirinka-yityaami awirokaiiti, pawisako-siri-yitan-tajyaari. Irootakira yoimosirinkan-taita-kanari aajatzi naaka, noyotan-tyaarori tsika nonkantiro noimosirinka-yitajyaami awirokaiiti aririka piñaayitajiro okaratzii nokimaatsi-waitakari naaka.

⁷ Irootaki noyota-jaantan-takari aritaki yoimosirinkai-tajyaami awirokaiiti ikimitai-takinara naaka, aririka pimatanajiro pinkimaatsi-waityaa nokimitaa-kirora naaka.

⁸ Iyikiiti, nonintzi piyoyitajiro okaratzii pomirintsitzi-moyita-kanari naaka nosaikanta-paintari nampitsiki-payi anta Asia-ki. Oshiki iwatsinaa-waitai-takina noña-jaantaki ari nonkamakimi.

⁹ Nokinkithasirita-kotaro iroñaaka tzimatsira opaita isinitan-takanarori Pawa noñaakiro nokamima-witaka, ari onkantyyaa noyopirotan-tyaari nawintaa-sirita-jyaari irirori, ti onkamiithati nawintaa-siwaityaa naaka.

¹⁰ Iro kantacha imatakiro iwawisaa-kotaana nonkamimi, aikiro ijatakaa-tyiiri. Awintaa-siri nowakiri aikirora inkimpoyaa-wintatiyiina apaata.

¹¹ Ari pinkanta-yitana-jyaari aajatzi awirokaiiti pinkaarataina naaka, pamanairi Pawa inkimpoyaa-wintan-tyaanari. Iro impaasonkitan-tajyaariri Pawa inkarati kimakoyita-jinani imatakiro Pawa ikimpoyaa-wintaana.

---

* 1:1 kimisantzin-kariiti = kitisiriri

Yariitatari Pablo Corinto-satzi

¹² Noyotzi naaka notampatzikatzi-motantaki tsika-rika nosaiki-moyitantaki. Iriira Pawa yotatsi tikatsi namatawiti, tikatsi nompasiki-winta-waityaari. Tsika nokanta noyomitaa-yitakimi awirokaiti, ti noñaawinta-paintiro ikimita-kaanta-witari osaawi-satzi yotanitaantsi onatzii, apatziro noñaawinta-piintakiro tsika ikanta Pawa ikaw-inthaantzi.

¹³ Tima onkaratzi nosankina-yitakimiri tikatsi nomanapithatimi, tikatsi pomirintsi-waita-chani inkimathaitiro. Onkamintha pikimathata-piintairo okaratzi nosankina-yitzimiri.

¹⁴ Kimitaka pikimatha-yitakina kapichiini, aritaki pintharowinta-jyaana apaata impiyaji-rika Awinkathariti Jesús. Ari nonkimitzi-tyaari aajatzi naaka, tharowinta nonkanta-winta-jyaami awirokaiti apaata.

¹⁵ Irootaki noiwinthatan-takarori napiitajiro nariityaami anta, iro pinkimo-siri-tziitan-tyaari nariita-jyaamira.

¹⁶ Ari nokowawitakari nariita-nakyaamimi nojatan-tyaarimi Macedonia-ki, ipoña napiita-najiromi aririka nompuyaji-rikami. Ari onkantyaami pamitakotan-tawajyaa-narimi pintyaankajina iipatsitiki Judá-iti.

¹⁷ Iro kantacha noipithokakiro nokinkithasiri-witakari nantirimi. ¿Piñaajantakima awirokaiti oshiki namatawita-piintakimi? ¿Pikinkithasiritama noñaawaita-siwaitaka noninta-kaani-kiini, nokanta-piintaki “¡Ari! Nariita-kyaami?” ¿Piñaajantzima noyowitakaro airo nomatziro nariityaami?

¹⁸ Tima ti inthaiya-nityaa Pawa, iyotzi irirori ti nonthaiya-waityaa naaka nokantzira “¡Ari!”

¹⁹ Ari ikantakari aajatzi Itomi, Jesús Saipatzii-totaari, nitapaakari noñaawinta-kota-paakimiri notsipatan-takarori Silvano ipoña Timoteo. Tima ti inkanta-niti irirori Jesús Saipatzii-totaari “¡Ari!” iyotakirika airo yantziro ompaityaa-rika. Tima onkaratzi yanta-piintakiri Jesús Saipatzii-totaari okimiwaitakaro iriimi Pawa kanta-piinta-tsinii “¡Ari!”

²⁰ Iriitakira Jesús Saipatzii-totaari oyotakaa-jaanta-yitairi ari omonkaratajyaa okaratzi ikasiya-kaantakiri Pawa. Irootaki ankantan-tayita-jyaari arokaiti awintaa-siri-yitaari “¡Ariwí!” Irootaki awisiryawintan-tajyaariri Pawa.

²¹ Okimiwaitakaro iri Pawa owichaa-kaayita-kairiri Saipatzii-totaari, iriitaki oyosiyitairi okimiwaitakaro isaipatzii-toyitaimi,

²² okimiwaitakaro impotho-yitatyimi yasiyitaira. Tima añiirora ityaanka-kairi Tasorinkantsi inampi-siritantai, ari ayotziri omapiro Pawa ithotyiro okaratzi ikasiyakaa-kayiri.

²³ Omapirotyaa, iyotzi Pawa ti namatawitimi nokantzimira iroñaaka: Iro kantakaan-tzirori kaari nariitantami Corinto-ki, ari onkantya airo nokisawai-tanta-paakami.

²⁴ Tira nonkantatyii naaka ompiratamiri pinkimisantan-tyaanari. Tima oisokiro pikanta-winta-nakaro okaratzi pikimisantana-najiri. Iro kantacha kantatsira antsipata-wakaa-jiityaa antawai-jiiti pintharowintan-tajyaari.

2

¹ Iroka nokinkithasiritakari: Airora napiitajiro nariita-jyaami, iroorika owasirita-kaawaityaamini nariityaami.

² Aririkami nowasirita-kaawaityaami anta, ¿Ninkama kimosiriwinta-sirita-kaiyaanani naaka?

³ Irootaki notyaantan-takamiri pairani nosankinari, ti noninti nojata-sitimi piwasirita-kaanta-waityaanari. Awiroka-wijiitaka tharowinta-sirita-kainani. Irootaki nokanta-siri-witan-takari: “Airora nojatzita, nonkima-kota-wajiriita tzimatsi-rika tharowinta-sirita-kaiyaanani. Ari onkantyyaa nonkimo-sirita-kaanta-tyiiaariri aajatzi iriroriiti.”

⁴ Notyaanka-kimirora pairani nosankinari, nowasiri-waita-tyaara nosankinata-kimiro. Tira iro notyaankan-takamirori nonkantzi-moniinta-kaantyaamiri. Noninta-witatyaa piyoti oshiki notako-piro-taikami.

Ipyaakotziri Pablo kantzimo-niinta-kaaniri

⁵ Nonintzi iroñaaka nonkinkithata-kotiri atziri owasirita-kaawaitakanari. Tira naaka inkantzi-moniinta-kaawaityaa, kimitaka maaroni awirokaiti ikantzi-moniinta-kaayitakami. (Nokantan-tarori “kimitaka,” tima ti noninti nowanaa-piro-waitiro.)

⁶ Tima tzimatsi oshiki pikarajiitaki awirokaiti, pimatakiri pimisi-towajiri. Iro kantacha aritapaaki piwashaantiri.

⁷ Pimpyaakotairi iroñaaka, poimosirinka-jyaari, ayimawaitziri = kari iwagirinka.

⁸ Nokowako-jiitzimi pinkantairi yoka atziri: “Notakotaami.”

⁹ Pairani, nitakari nosankinatakimi nokantakimi: “Piwasankitairi.” Noñaanta-tyaamira noñaantyaamiri omapiro-rika pikimisantana.

¹⁰ Iro kantacha inintzi Saipatzii-totaari pimpyaakotairi yoka atziri. Irootakira nantajiri naaka tima irootaki kamiithatzi-mota-jimini maaroni awiroka. Itzimi-rika pimpyaakotajiri awirokaiti, aritaki nompyaakotantaji aajatzi naaka.

¹¹ Irootakira antayitairi airo yiitsinampaantajai Mishatantaniri. Tima ayojiitzironi okaratzi inintziri yantiri Mishatantaniri.

Kantzimo-siritariri Pablo nampitsiki Troas

¹² Chapinki, ariitakana naaka nampitsiki Troas nojatan-takari nokinkithata-kaantziro Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Saipatzii-totaari. Arira noñaataikiro nokimisanta-kaanta-taiki ikantakaakaro Awinkathariti.

¹³ Iro kantacha okantzi-motakana anta ti noñaapaakiri iyiki Tito. Irootaki nawisan-tanakari Macedonia-ki.

Iriitaki Saipatzii-totaari oitsinampaa-kaantan-taniri

¹⁴ Iro kantacha onkanta-wityaa tsika-rika ankinayiti, kantatsi ampaasonkitajiri Pawa. Tima okimiwaitakaro oyaampoiritaatyirimi Saipatzii-totaari, ipiyaaro irirori nampitsiki yiitsinampaantaki iwayirita. Asiyako-yitatyaro aajatzi oiwarain-kata kasankari maaroni nampitsiki. Arira ankanta-yityaari aroka ajayiti tsika-rika-payi ankaman-tayitajiri atziri tsika ikanta-kota Saipatzii-totaari.

¹⁵ Akimiwaitakaro kasankari itaajiri Saipatzii-totaari inimota-kaantyaariri Pawa. Iroka kasankainkari kantatsi inkimai-nkayitairo inkarati awisako-siri-yitaa-tsini, aajatzi inkarati pyaasiwaitaa-chani.

¹⁶ Tima tzimayitatsi, okimitzi-motari iroka kasankainkari owamaan-taniro onatzii. Iriima pasini-payi okimitzi-motakari kasankainkari iro owañaas-siritairini. ¿Tzimatsima kamiitha-sirita-tsiri isiyakaa-wintat-ziri iroka kasankainkari?

¹⁷ Kaarira yokaiti kinkithata-siwaitarori iñaani Pawa inintzi yaantasi-waityaaro kiriiki. Iriitaikira yokaiti mapirota-najirori ikinkitha-ryaantziti. Irootaki nomatanajiri naaka. Iri Pawa otyaankinari nonkinkithata-kaanti, nantawaita-jiniri Saipatzii-totaari tsika itzimi nowichajari, iriitaki Pawa ñaanari nantayitajiro.

3

Antawai-wintzirori owakirari ikasiyakaa-wakaitari

¹ ¿Pikinkithasiritama nokimosiriwinta-waitatyaa naaka? ¿Nosiyakota-tyaarima amayitzi-mirori isankinari, ikantzi: “Paakamiithata-wakina?” ¿Nosiyakota-tyaarima nintzirori pisankinatini sankinarintsi, yaayi-tzimaityaaro tsika ikinayitzi?

² awirokaiti kimiwaita-jaanta-karori sankinarintsi yaakamiithatantaitari, irootaki isankina-siritan-taita-kanari naaka. Tima aririka iñaayitajimi atziri-payi tsika pikanta-yitanaja, arira iyoyitairori okaratzi nantzimo-yitakimiri, okimiwaita-nakaro iñaanata-tyiromi okaratzi isankinata-koita-kinari.

³ Ari añiirori awirokatakari osiyawaita-karori sankinarintsi isankinata-jaantakiri Saipatzii-totaari. Iro kantacha tira nonkinkithata-kota-tziro sankinarintsi koñaata-tsiri, kimitarori aririka isankinaitiro mapikota, nokinkithata-tziro ipasini-sirita-kaayita-jimira Itasorinka Pawa Añaanita-tsiri.

⁴ Nokinkithatan-tarori iroka, tima iriitaki Saipatzii-totaari kantakaarori awintaan-taariri Pawa onkantyaa ayotantyaari iroopirori onatzii iroka.

⁵ Tira aroka aawyaa-sityaaroni apaniirori, iriitaki Pawa matakaa-yitairori.

⁶ Iriitakira Pawa matakaa-kinarori nonkinkithata-kotajiro owakirari ikasiya-kaantaitani. Iroka owakirari ikasiya-kaantaitani kaarimachiini sankinarintsi kimityaaroni paisatori ikantakaan-taitsiri kaamanita-kaanta-tsiri. Iriitaki kanta-kota-chari Tasorinkantsi añaasirita-kaanta-tsiri.

⁷ Pairani isankinatan-taita-karori Ikantakaan-taitani mapikotaki, okoñaata-paintzi iwaniinkaro Pawa, ipoñaas opyaanaka. Ikanta iñaakiro nowaisatzitini Moisés, siparyaa-poro ikantanaka, ti onkanta-jati yamina-porotajiri Israel-iiti. Iro kantachari iroka sankinarintsi oshiki okaamanita-kaantaki, otzimimo-witakaro owaniinkaro.

⁸ Irooma okaratzi yantayitajiri Tasorinkantsi iroñaaka, irootaki waniinka-pirota-taita-chari.

⁹ Tima owaniinka okantawitaka okaratzi owasankitaa-kaantain-tsiri, iroora mapirotaaitironi owaniinkatyaa tampsatzika-sirita-kaanta-tsiri.

¹⁰ Iroka waniinka-pirota-chari iroñaaka anaapiro-taitziro tzmawitachari pairani owaniinkaro.

¹¹ Tima ari okarata-paaki waniinka-witapain-chari. Irooma waniinka-pirotaa-chani irootaki asi owajironi iroñaaka.

12 Tima tzimataiki iroñaaka wintha-sirita-kaajyaanari, tonta-siri nonkanta-najyaa nonkinkithata-kaantaji.

13 Ti nonkimi-wityaari nowaisatzitini Moisés ipasika-porotaka airo iñaantari Israel-iiti, tima pyaaja isiparyaa-poro-witaka.

14 Tima kisosiri ikantajjiitaka pairani Israel-iiti, irojatzii ikantayitari ikaratzi icharini-yitaari. Tima aririka inkimiro iñaanaitiro paisatori ikasiya-kaantaitani, airo ikimathatziro kimiwaitaka impasikai-tatyii-nirimi ikinkithasiritani, apatziro inkanta-kaajyaaro Saipatzii-totaari ikimathata-kaayitajiri osiyawaita-jyaaromi impasikaryaa-kotaa-tyiiniri ikinkithasiritani.

15 Tzimayitatsi iroñaaka, aririka inkimiro iñaanaitiro isankinari nowaisatzitini Moisés, pasika-siri ikantayitaka.

16 Irooma intzimi-rika piyasirita-sitairini Awinkathariti, aritaki impasika-ryaako-siritajyaa.

17 Ikantakoi-tziri aka "Awinkathariti" iriitakira Tasorinkantsi, saikasi-waitakan-taachari.

18 Irooma arokaiti awintaa-siritaarira Saipatzii-totaari, asiyayitanaari Awinkathariti. Tima onkimiwaita-jyaaro aminaatyirimi Awinkathariti yoorinta-matsitaka asiro-taki. Tima amina-porotakotajiri asiro-takiki, tira ankimityaari kamantan-tzinkarinini Moisés ipasika-poro-waitaka pairani irirori. Irooma apaata aririka añaapirotairo iwaniinkaro, aripaitira ankimita-jyaari irirori. Iriitakira matakayironi Awinkathariti, Tasorinkantsi.

4

1 Iriitaki Pawa nisironkataanari nantawaitan-taanariri irirori. Irootaki kaari okantzimo-waitantana.

2 Nowashaantajiro pasikita-kaawaiti-nanimi, tima ti nonmanakaawaityaaro noyomitaanti namatawitan-tantyaari, tima ti nonthaiya-kowaityaaro iñaani Pawa. Okaratzi noñaawinta-najiri iriipirori onatzii, irootaki iñaantarori Pawa kamiitha okantzi-moyitari atziri okaratzi nokinkithata-kaanta-yitajiri.

3 Tzimatsi-rika kaari kimathatironi tsika okanta-kota Kamiithari Ñaantsi nokinkithata-kotziri, tira naaka omana-pitha-waitirini, tzi-matsi kantakaarori kaari ikimathatantaro okimiwaitakaro impasikapithatai-tatyirimi ikinkithasiritani, iriitakira pyaawaita-sitaa-chani.

4 Osiyawaitakaro imawityaakita-tyiimi yokaiti kisosiriri. Iriitaki Kamaari ipaitai-tziri "iwawani osaawi-satzi," mawityaakita-kaakiriri, irootaki kaari ikimathatantaro Kamiithari Ñaantsi. Kimiwaitaka ti iñaayita-jiromi kitainkari siyakaa-winta-chari iwaniinkaro Saipatzii-totaari, osiya-jaanta-kariri Pawa.

5 Iriitakira Jesús Saipatzii-totaari nokinkithata-kotajiri, nokantzira: "Awinkathariti inatzii." Tira naaka ñaawinta-waita-chani. Apatziro-machiini iwakina naaka Jesús pimpira-waityaana awirokaiti.

6 Ikantaki Pawa: "Onkitainkatai tsitinikiri." Irootaki siyakaa-wintacha ikitainka-siritaana naaka, irootaki nonkitaitita-kotan-tajyaariri aajatzi pasini-payi noyotakaa-yitajirira Pawa, onkimitzimotan-tajyaariri iriroriiti iñaajatyiiromi iwaniinkaro Pawa osiparyaaiki iporoki Saipatzii-totaari.

Awintaa-siri ankanta-yitajyaa

⁷ Okimiwaitakaro iwapithaan-taityaaromi pinapirota-chari kow-itzi. Iriira siyakaa-winta-chari Pawa ipasankyaa-yitairo itasorinka awathaki, iro awatha osiyakaa-wintakari kowitzi. Irootaki yantan-tarori iñaantyaarori iriitaki otzimimo-pirotziri itasorinka, tima ti ontzimi-motai arokaiti.

⁸ Tima oshiki nokimaatsi-waiwitaka, titzimaita nowasiri-niinta-waita. Notharo-kyaawaiwita, titzimaita ayimawaitina.

⁹ Imaimani-waitai-takina, titzimaita yookaitina. Iwatsinaa-waitai-takina, titzimaita impyaakaa-sitai-tyaana.

¹⁰ Oshiki iwamai-matai-takina ikimita-kaita-kanari pairani Jesús, aritaki iñiitairori yañaantari Jesús.

¹¹ Iroka kanta-kota-chari, oshiki noña-piinta-witakaro nonkama-wintiromi nokinkithata-kotakiri Jesús, arika iñaayita-jinari atziri, iyoyitaji tsika ikanta Jesús yañaakaantzi irirori.

¹² Irootaki nokami-matan-takari naaka, paña-siritan-tajyaari awirokaiti.

¹³ Irootaki nomatajiri naaka okaratzi isankinata-kotai-takiri pairani, ikantaitzi:

Nokimisantanaaji naaka, irootaki noñaawaitantari.

Irootakira nomatanajiri naaka, nokimisantanaaji, irootaki noñaawaitantari.

¹⁴ Tima noyotzi naaka iwañaajiri Pawa yoka Awinkathariti Jesús, aritaki iwañaajina aajatzi naaka, intsipata-kaajyaanari Jesús, ari pintsipa-yitajyaana aajatzi awirokaiti.

¹⁵ Nomatan-tarori nokinkitha-yitaji naaka irootaki panintaa-waitan-tajyaari awirokaiti. Tima aikiro-rika pishiki-pirotai nakitzii awirokaiti inisironka-yitaari Pawa, ari ishiki-pirotai paasonkita-piintairini, wisiryaa-wintan-tajyaarini aajatzi.

¹⁶ Irootaki kaari okantzimo-niinta-waitantana naaka, okantawitaka iwamaima-waitai-takina. kimosiri nokanta-piintanaja.

¹⁷ Okaratzi nokimaatsi-waitaka iroñaaka kapichiini onatzii, airo okanta-jita-tyaani. Irootaki noñaanta-jyaarori apaata antaroiti waniinkata-chari kaari thonka-nita-chani. Iro anaajironi okaratzi nokimaatsi-waiwitakari, airo okantaa-jatai nomonkaratan-tajyaaro ompaityaa-rika.

¹⁸ Tima noñasampyaatyaa-ro naaka kaari iñiitzi iroñaaka, airotzimaita othonka-nitaja iroka. Ti onkowa-pirotai-jaantajyaa okaratzi koñaayita-tsiri kaari kisonita-tsini.

5

¹ Onkanta-wityaa yapirotaitiro awanko aka kipatsiki, iro kantacha ayotzi tzimatsi pasini awanko kaari thonka-nita-chani anta inkitiki, tima iriitaki Pawa owitsika-kirori, kaarira atziri witsikironi.

² Ari okimitzitari aajatzi awatha iroñaaka, oshiki okimaatsitakaawaitakai. Anintataiki ontzimi-motai pasini awatha añaanta-jyaari inkitiki.

³ Aritaki onkanta-jyaari apaata, iroka asiri iroñaaka aritaki ontzimaji owakirari awatha.

⁴ Ainirora añaanta-yitaro awathaka iroñaaka, akawinthaa-waita akimaatsi-waita. Iro kantacha ti anintaa-jati ampyaasi-waitajyaa. Anintataita-tziira ontzimi-moyitai pasini awatha, anintajiro asi owairo

añaaniyitaji. Irootaki impoyiita-jyaaroni iroka añaantari kaari kisotanita-tsinii.

⁵ Iriitaki Pawa matakaa-yitaironi tsika ankanta-yitajyaa. Tima añaakiro ityaanta-kairi Tasorinkantsi inampi-siri-yitantai, ari ayotziri omapiro imonkaratajiro Pawa okaratzi ikasiya-kaayita-kairi.

⁶ Irootakira sintsi-sirita-kairi. Tima ayojiiti ainiro añaayitzi awathaki, tikiraata antsipata-jaanta-jyaariita Awinkathariti.

⁷ Awintaa-siri awiri ainiro añaika, okantawitaka ti añaawityaari.

⁸ Tima nokantaki sintsi-siri akantaka, anintayitaki ooka-yitiro awatha, antsipatan-tajyaariri Awinkathariti.

⁹ Aninta-piintakiro antayitiro okaratzi onimotairiri irirori, itanakyaaero iroñaaka, ari onkimi-tzita-jyaari apaata arika antsipata-jaanta-jyaari.

¹⁰ Tima maaroni arokaiti, aritaki ankatziyi-motajiri apaata tsika isaikaji irirori yaminako-yitairi maaroni, ikaratzi antayita-kirori kaari-pirori ainiro yañaawita, iriitakira iwaskanitaa-yitajiri. Yaminakoyitairi aajatzi ikaratzi antayita-kirori kamiithari, iriitakira inkimita-kaanta-yitajiri impinayitaa-tyiirimi.

Amatakaa-yitairi pasini yaripirota-jyaari Pawa

¹¹ Nokinkithata-kaanta-piintzira naaka, ari nokinakairori iñaantaityaarori omapiro nopinkathatajiri Pawa. Iyotziro irirori, onkawintha piyojiitiro aajatzi awirokaiti.

¹² ¿Pikinkithasiritama notharowinta-waitatyaa napii-piitan-tarori? Tira ari onkantyyaa. Nonintatzii piyoti tsika nokantajari naaka, ari onkantyyaa piyotan-tyaarori awiroka tsika pinkantiri pakayitiri kamiitha ikaratzi kimosiriwinta-waita-chari anta, kantawaita-sita-chari: “Kamiithari nonatzii naaka,” tizimaita inintaa-jati inkamiitha-siri-jiiti.

¹³ ¿Nokimitzi-mota-tyaamirima sinki-winta-waita-chari nokantan-tayitamiri? Tikatsira ompaityaa, tima nako-pirowinta-naatyaaari Pawa. Irooma nokimitzi-motami-rika atziri tikatsita-tsiri kamiitha, nonintatziira nanintaa-sirita-kaayityaami nokanta-yitan-tamiri.

¹⁴ Irootakira nantanta-yitarori iroka-payi itakotaanara Saipatzii-totaari. Tima ikamawintaira maaroni arokaiti, okimiwaitakaro maaroni ankamayitakimi arokaiti aajatzi.

¹⁵ Iroka opoñaantari ikamawintan-tairi maaroni arokaiti, añaaji aajatzi, inintatziira antapiinta-yitajiniri okaratzi inintziri irirori, airo antasiwaitaro okaratzi aniwita-siwaitari arokaiti.

¹⁶ Irootaki airo okantzi-mowaitantari atziri tsika ikanta inñitziiri iwathaki. Tima omapirota-tyiiyaa otzimi-motakiri iwatha Saipatzii-totaari isaiki-motanta-paintairi. Iro kantacha ti añaatzimaita-jyaaro iroñaaka.

¹⁷ Irootaki nokantan-tamiri, ikaratzi owichaa-sirita-naariri Saipatzii-totaari, owakira-siri ikantanaja, ti inkimita-najyaa tsika ikantawitara pairani, tima othonka owakiratzi-mota-najiri maaroni.

¹⁸ Iriitakira Pawa matakaan-tzirori maaroni iroka-payi. Irijatzi kantakaa-karori aripirotan-taariri irirori okantakaan-tziro yantzimoyitajiri Saipatzii-totaari. Ikantayitaji iroñaaka arokaiti irojatzira antayitairi, amatakaa-yitajiri aajatzi pasini-payi yaripiro-yitajyaari Pawa.

¹⁹ Iroota-jaantakira ityaankan-takariri Pawa aka kipatsiki yoka Saipatzii-totaari, ari ikina-kayiro yaripirotan-taariri osaawi-satziiti,

airo iwasankitaa-wintan-taari iyaari-pironka. Irootaki ityaankan-tayita-kairi aajatzi arokaiti ankinkithata-kaayitajiri atziri-payi yaripiro-yitajyaari Pawa.

²⁰ Irootaki nomatanajiri naaka, ityaankai-takina nonkinkithata-kotajiri Saipatzii-totaari. Osiyawaitakaro iriita-jaantakimi Pawa apiiyapiitakaa-piinta-kinarori, nokantzi: “Paripirota-jyaari Pawa. Irootaki inintajiri Saipatzii-totaari.”

²¹ Tira yanta-nitiro Saipatzii-totaari kaari-pirori. Iro kantacha ikimaatsita-kaawaitakari Pawa okimiwaitakaro yantaki-tyiromi kaari-pirori. Arira ikinakaa-kirori Saipatzii-totaari, itampatzika-siri-yitan-tairi, ikimita-kaayitaira tzika ikanta irirori.

6

¹ Arira akaratzi antawaita-jiniri Pawa, nosintsi-thatzimi airo pimaninta-waitziro ikawinthaa-jimira Pawa, aminaasi-waita-kari.

² Iroka ikantakiri irirori: Noyotakira kamiitha onkantyyaa, aripaiti nokimakimiro pikowa-kotanari. Omonkara-paitita-paakara “Kitaitiri Awisakotaantsi,” nonisironkata-jyaami.

Irootaki apiipaititaa-chari iroñaaka, iroka “Kitaitiri Awisakotaantsi.”

³ Tira nonintiro intzimi impaityyaa nontzika-tzika-waitiri yawisako-siritai, airo ithainka-mawaitan-taitanaro nantawaitani.

⁴ nonintatzii noñaakan-tajiro kamiitha impiratani Pawa nonatzii, tima oisokiro nonkantyyaa aririka awishi-motina ompaiyityaa-rika: inkimaatsita-kaawitai-tyaana, impomirintsita-kaawitai-tyaana, iwasankitaa-witai-tina,

⁵ impasawitai-tina, yasitako-waiwitai-tina, iwatsinaa-waiwitaitina, nantawai-piro-witakyaa, ayimawai-witakyaana nowochokini, ayimawai-witakyaana notashi.

⁶ Tima kitisiri nonkantajyaa, oyotani nonkantajyaa, aakamiitha nonkantantaji, nisironkantani nonkantantaji, nampi-siri iwajina Tasorinkantsi, otako-pirotani nonkantantaji.

⁷ Noñaawaita-piintajiro iriipirori, intasonka-winta-kaantajina Pawa. Nanta-piintajiro tampatzika-sirita-kainani, nonkimita-kaanta-nakiro nowayirita-jyaami, notzikaa-winta, nokisako-winta aajatzi.

⁸ Tzimayitatsi atziri thainka-waitanari, iro kantacha tzimayitatsi pasini pinkathanari. Tzimayitatsi atziri kawiyawaitanari, iro kantacha tzimayitatsi pasini kimosiriwinta-waitanari. Okantawita noñaawaita-piinta-witaro iroopirori, ipaita-piintaitana “thaiyawaari”.

⁹ Omawitakyaa airo itzimawita kaari ñaayitinani naaka, tzimaitachacha pasini oyopiro-yitanari. Nonkami-mawitakyaa, ainiro-tzimaita nañai. Iwasankitaa-witai-takyaana, tikira-tzimaita iwamaitana.

¹⁰ Owasiri nonkanta-witakyaa, aikiro nonkimosiriwinta-tyiyyaa. Nonkowityaa-niinta-waiwitakyaa naaka, iro kantacha nanintaa-kaayita-jyaari pasini-payi. Tikatsi tzimimo-wityaanani naaka, iro kantacha nanintaa-yitaaro kowapirota-jaanta-chari.

¹¹ Corinto-satziiti, nokanta-pirota-tziimiro iroka-payi, tikatsi nomanitzi-motimiri.

12 Tikira-rika awintaa-wakaiyata, awirokara kanta-sitarori, tira naaka.

13 Intsityaa paakamiithatajina naaka nonkimitaimira awiroka, tikatsi nomanitzi-motimi. (Nokantzimiro iroka, kimiwaitakara iriimi iintsi noñaanati.)

Osiyayitaaro iroomi itasorintsi-pankoti Pawa Añaanita-tsiri

14 Airo piwichaa-jaanta-naari kaari kimisanta-tsini. ¿Kantatsima kamiitha-siriri yaapatyii-yaari yantawaiti kaari-piro-siriri? ¿Kantatsima aajatzi ontsitiniti tsika okitainkatzi?

15 ¿Kantatsima Saipatzii-totaari yaka-kotiniri inintziri Kamaari? ¿Kantatsima kimisantzinkari intsiapatyaari kaari kimisanta-tsini yasiyaaro tsika-rika ompaityaa? *

16 ¿Kantatsima ankimita-kaantiro itasorintsi-pankoti Pawa tsika ipinkathatai-tziri osiyakaa-rontsi? Tima ankarati akimisantzin-kariyitaji arokaiti akimiyitaa-tyaaro arokami tasorintsi-panko tsika inampitaro Pawa Añaanita-tsiri. Tima iroka ikantaki Pawa:

Ari nonampi-siritan-tajyaari, nontsipata-jyaari naniiyitaji.

Naakataki inkimita-kaantaji Iwawani,

Iriitaki nasiyita-jyaari Naaka.

17 Irootaki ikantantari aajatzi Awinkathariti:

Pintainariyaari pasini-satzi atziri, airo pitsipa-minthataro yokaiti.

Airo panta-piintairo nopinka-kayimiri.

Tima naapatyaa-yitajyaami,

18 Pinkimita-kaantajina naakami opiri,

Nonkimita-kaantajimi naaka awirokami notomi, awirokami nosinto.

Arira ikantziri Awinkathariti, Sintsi-pirori.

7

1 Notakotani, tima tzimatsi ikasiya-kaakairi Pawa, ontzimatyii awashaantajiro maaroni kaari-pirori okaratzi antayitziri, okaratzi apampitha-siri-yitari aajatzi. Ontzimatyii añaakan-tajiro apinkathatziri Pawa, ankiti-siritaji.

Ikimo-siritaki Pablo iwashaantairo Corinto-satzi kaari-pirori

2 Paakamiithataina naaka. Tima ti nonkantzi-moniinta-kaawaityaami awirokaiti, ti nokaaripirota-kaanta-waitimi, ti notainkasiritimi aajatzi.

3 Ti iro nokantan-tamirori iroka nokamantakota-tziimi. Thami napiita-wajimiro nokantzi-takamiri: "Notako-pirotaimi." Irootakira nonkanta-piintimiri ainiro añaayitzika iroñaaka, ari nonkimitzi-tajyaarori aajatzi ankamayitairika.

4 Oshiki nawintaakami awirokaiti. Notharowintakami. Aririka nonkinkithasirita-koyityaami, pitharowinta-sirita-kaana, kimosiri nokanta, okantawitaka oshiki imaimani-witai-takana aka.

5 Tima nariitakara Macedonia-ki, ti onkanti nomakoryaa-paaki, tima oshiki pomirintsitzi-mota-kanari. Tzimatsi oshiki ñaana-minthawaita-sita-kanari, irootaki kantzimo-siri-waita-kanari.

6 Iro kantacha yoimosirinka-piintari Pawa ikaratzi okantzimo-niinta-waitari, ari ikimi-tzita-kanari naaka, tima yariita-kaakari Tito aka tzika nosaiki.

* 6:15 Kamaari = Belial

⁷ Oshiki notharowinta-siritanaka noñaawakiri. Iro notharowinta-pirotan-tanakari ikamanta-paakina tsika pikanta-jiita awirokaiti. Ikan-tapaakina: “Yaakamiithata-wakina Corinto-satziiti, inintajiitaki iñiimi, oshiki okatsitzimo-siritakiri okaratzi yantzi-mota-kimiri, antaroiti itakoyitaami.” Arira ikantapaanari, irootakira oimosirinka-pirotakinari.

⁸ Pairani, nitanta-karori notyaantzimi nosankinari, noyowitaka owasirita-kaawaityaami okaratzi nokanta-yitakimiri. Okanta nokanta-siri-witanaka: “Airo notyaankaa-jatzi-nirimi.” Iro kantacha noyotzi iroñaaka kapichiini piwasiri-waiwita-painta awirokaiti.

⁹ Irootaki nokimo-siri-wintan-tarori iroñaaka notyaanka-kimirora. Tira nonkantayii iro nokimo-siri-wintziri nowasirita-kaawaitakami. Iro nokimo-siri-wintziri piwashaanta-yitajirora kaari-pirori. Ari pikanta pinimota-kaantaariri awirokaiti Pawa, piitsinampaa-yitakiro piwasiritani, tira nowaaripiro-waitimi naaka.

¹⁰ Tima aririka iwasirita-kaantyya Pawa, inintatziira iwashaanta-kaantairo kaari-pirori, iro yawisako-siritan-taityaari. Irootaki airo okantzimo-siri-waitantai iwasiritakai-rika Pawa. Irooma aririka iwasirita-kaanta-waityya osaawi-satziiti, aritaki iñiitakiro inkamasiritaiti.

¹¹ Omantari iwasirita-kaayitakami Pawa, ari pipampi-thasiryaa-naari kamiitha, pimatakiro pikisako-wintaana. Katsima-siri pikan-tanaka aajatzi, tharowa-siri pikanta piñiuro opaita-rika awisatsinimi, pitako-pirotana, pimatakiro pimisitowakiri kantakaan-tzirori. Ari piñaakan-tzirori kitisiri pikanta-yitanaja.

¹² Tira apatziro nosankinatiro nonkantimi: “Pimisitowiri atziri kaaripirotain-tsiri,” ti iro nosankinatan-tyaamirori pinkisa-kowintan-tyaaro notainkasiritakiri. Iro nosankinatan-tamirori pairani onkantyya iyotakaan-tyaamiri Pawa tsika pinkantyya piñaasintsi-winta-jyaana naaka.

¹³ Irootaki notharowinta-siritan-tanakari. Oshiki onkitzimo-sirita-kaakina aajatzi nokimawakira paakamiithata-wakiri Tito, piwawisaa-kiniri okantzimo-siri-waitakari irirori.

¹⁴ Tima nokaman-tzitakari naaka Tito tsika pikanta-jiita awirokaiti, nokantakiri: “Kamiitha inajiiatzi Corinto-satziiti.” Tira piwaañaan-tyaanaro okaratzi pantayitakiri, tima omapirota-tyaa okaratzi nokantzi-takariri Tito. Ari okantzi-takari okaratzi nokanta-yitakimiri awiroka.

¹⁵ Itako-piro-yitaamira Tito iroñaaka, aririka isirita-koyityaami tsika pikanta-jiitaka paakamiithata-wakiri, pikimisanta-wakiri, pimpinkathata-wakiri.

¹⁶ Antaroiti nokimo-siritzitaka naaka kantatsira nawintaa-piro-yitajyaami iroñaaka.

8

Kiriiki impasitai-tyaariri kimisantzin-kariiti

¹ Iyikiiti, nonintzi piyotako-jiitiri ikaratzi apatowintaariri Pawa aka Macedonia-ki, ikawinthaayitairi.

² Okantawita iñaayiwitakaro oshiki pomirintsitzi-mowaitakariri, kimosiri ikantajiita. Okantawitaka ikowityaa-waitzi, oshiki kiriiki ipasitan-takari.

³ Inintakaa-nikiini ipasantantaka irirori, ipantayitaki okaratzi yaawyaa-yitziri, yanaantaki ipasitan-tayita.

⁴ Ikantakina naaka: “Thami ampasiyityaari kiriiki pasini kimisantzin-kariiti, ikaratzi kowityaa-waita-tsiri.” *

⁵ Imapirota-tziro okaratzi yantakiri anaanakiro nokinkithasirita-kowita-kariri. Iriitakira yakowinta-naari Awinkathariti, ari ikimitaakinari aajatzi naakaiti. Tima irootaki inintakaa-kiriri Pawa.

⁶ Irootaki nosintsi-thatan-takariri Tito impiyanaji anta ipintha-sirita-kaantyaamiri pimayitairo awirokaiti. Iriitakira tsipata-paakamiri anta pitanta-nakarori pipasitan-tayitaka.

⁷ Awirokaiti anaanta-yitanaa-tsiri pantayita-nakiro oshiki opaiyitarika. Kamiitha pikimisanta-yitanaji, kamiitha pikinkithata-kaantayitanaji, kamiitha piyoyitanaji, kimosiriwintha pikantayita, antaroiti pitakotakana. Nonintzi iroñaaka panaayitanti pimpasitan-tayitajyaa.

⁸ Airo nosintsiwintzimi pimayitan-tyaaroni. Apatziro nonkinkithata-koyitimiri tsika ikantayitaka aka ipintha-yitaja inisironkatantyaa. Ari okantzimaitari oshiki onkamiitha-waitimi piñaakan-tiromi pitakopirotan-tayita.

⁹ Kamiitha-waitaki pimayitairomi yanta-paintziri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, inisironka-pirotanta-painta irirori. Oztimimowitari pairani maaroni, ikimiwaitakari ashaaranta-pirotaniri, iro kantacha ikimita-kota-paintari kowityaa-waitaniri. Iroora ikowityaa-waitanta-paintari panintaa-waitan-tajyaari awiroka onkimiwaitajyaaroni pashaaranta-jyaami inkitiki.

¹⁰ Iroka okaratzi nokinkithasiritari naaka: Irootaki kamiithatatsi pinthotyiro okaratzi pitanakari. Awirokaiti itanakarori awisanaintsiri osarintsi pikinkithasiritaka pimpasitan-tayityaa. Pimatakiro pitanakaro.

¹¹ Intsityaa pithotyiro. Pinkimita-kaantairo owakira pitharowintajjiita-nakaranki pitanta-nakarori. Intsityaa pinthotyaan-tyaaro okaratzi tzimi-motzimiri.

¹² Tira ininta-jaantai Pawa anaakairo ampasitan-tyaaro okaratzi tzimi-mota-kairi. Apatziro ampasitan-tajyaaro okaratzi aawyiiri. Aritaki onimotakiri Pawa.

¹³ Tira nonkowa-kota-tyiimi pimpasitanyaa yanintaa-waitan-tyaari pipasitakari, iro ompoñaan-tyaari pinkowityaa-waitanaki awirokaiti okantaakaan-tziro pipasantantaka.

¹⁴ Iro kamiithatatsi, pimpasityaari okowityii-mowaitari iroñaaka oztimimo-yitzimira awiroka, ompoña impasitai-tyaami awiroka apaata aririka onkowityii-mowaityaami. Ari onkantyyaa pimonkaratawakaan-tyaari.

¹⁵ Okimiwaitakaro okaratzi isankinata-kotzi-taitakari pairani, ikan-taitzi:

Ti yaparawaitiro aintsiri oshiki,
ti onkowityii-motyaari aintsiri kapichiini.

¹⁶ Nopaasoonkitziri Pawa, tima iriitaki kantakaa-karori itakotan-tamiri Tito, ari isiyakana naaka notakotamira.

¹⁷ Tima nokantakiri: “Tito, pimpiyanaji Corinto-ki.” Tima pinthatzi-tawatitaka. Iro ijati iroñaaka.

* 8:4 kimisantzin-kariiti = kitisiriri

¹⁸ Iriira intsipata-nakya a Tito pasini iyiki. Kamiitha kinkitha-ryaantzi inatzii. Ipinkathaitziri pasini kimisantzin-kariiti tsika-rikapayi, ikimayita-kirira ikinkithata-kotairo Kamiithari Ñaantsi.

¹⁹ Irijatzira oyosiita-kiriri aka kimisantzin-kariiti, iwakiri intsipata-nakyaana apaata naanakiniri kiriiki pasini kimisantzin-kariiti kowityaa-waita-tsiri. Irootakira ñaakantironi omapirotyaa atakoyitakari, iro ompoñaan-tyaari iwisiryaawintari Pawa.

²⁰ Ari onkanyaa airo iñaawinta-kowaitai-tantana aririka nontsiparyaa-yitakiri kiriiki ipasi-pirotan-taitari.

²¹ Tima nonintatzii onkamiithatzi-motiri atziri okaratzi nantayitiri, ari onkimitzi-motyaariri aajatzi Pawa.

²² Nontyaankimiri aajatzi pasini iyiki intsipa-yitana-kyaari. Iritaki namina-piintakiri, ipintha-pirotakaro yamitakotanti. Nokamantakiri tsika pikanta-jiitaka awirokaiti, irootaki ipintha-pirotan-tanakari yamitako-yitimi, tima yawintaa-pirotani iwayita-nakimi.

²³ Yoka Tito, notsipa-minthari inatzii, iriitaki notsipata-piintaka nantawai-wintakimi. Iriima pasini apitika iyiki intsipata-nakyaari, ityaankani inatzii kimisantzin-kariiti saikayita-tsiri aka, iwisiryaawintari Saipatzii-totaari.

²⁴ Ontzima-tyiira paakamiithata-wakiri aririka yariitakya a. Iro iyotantyaari iyikiiti kimisanta-tsiri a. anta omapirotyaa okaratzi nokinkithata-kota-kimiri awirokaiti.

9

¹ Noyotzi naaka ti onkowa-jaantya a nosankinata-kotimiri piiriikiti inkarati pintyaanki-niriri kimisantzin-kariiti. *

² Tima noyotaki ayimata-piintakimi awirokaiti pantiro. Aritaki nokamantakiri iyiki-payi nampitarori aka Macedonia-ki, nokantakiri: "Ikowitzi-taikara iyikiiti nampiyitarori anta Acaya-ki impasitan-tayityaa chapinki awisanain-tsiri osarinsi." Nokinkithata-kota-kimira awirokaiti nopinhata-kaayita-nakari aajatzi iriroriiti. †

³ Iro kantacha nontyaanki-tyaamiri iyikiiti onkanyaa inkamantzi-tantyaamiri, iriitaki itapaakyaaroni ikoyaayitiri kiriiki. Tima ti noninti aminaasi-waityaa okaratzi noñaawinta-kimiri awirokaiti aka.

⁴ Tima nonintatzii sintsiinira nariita-nakyaami aririka nawisanaki anta pisaika-jiitzira. Kimitaka ari iyaakanakina aparoni-payi Macedonia-satzi. Aririka noñaapaakiro tikira-wintha pikoyaayiti kiriiki, oshikira nompasiki-winta-waityaa, tima aritaki nokamantakotzi-takami aka. Ari pinkimitzi-takyaari aajatzi awirokaiti pimpasiki-winta-waityaa.

⁵ Irootakira nontyaanki-tantyaamiriri yoka iyikiiti, iriitaki itapaakyaaroni yariityaami anta tikira-wintha nojatiita naaka. Iriijitaki ikoyaa-kota-paaki-mirini kiriiki ikaratzi pikasiya-kaantakiri awirokaiti. Owitsika pinkantakiri maaroni kiriiki aririka nariita-paakya a. Ari onkanyaa airo nosintsi-winta-tapaakami pantayitiro.

⁶ Apatzirora pinkinkithasiritiro iroka:
Ikaratzi pankita-tsiri kapichiini, kapichiini yawiiti.
Iriima ikaratzi panki-pirotain-tsiri, oshiki yawiitiri.

* 9:1 kimisantzin-kariiti = kitisiriri † 9:2 Acaya = kipatsi tsika anta osaiki nampitsi Corinto.

⁷ Maaroni awirokaiti ontzimatyii pimpasitan-tayitajyaa okaratzi pin-intziri. Airo pisintsiwintan-tawaitzi impasitan-taityaa oshiki tirika in-intaiti, ari onkanyaa airo okatsitzimo-siri-waitantari ipasitan-takara. Tima inkarati kimosiri-winta-pirotzirori okaratzi ipasitantari, iriiji-takira itakotari Pawa.

⁸ Iriitaki Pawa shikyaa-pirota-jimironi okaratzi kowityii-mowaitamiri. Aritaki otzimaraantaki onkarati pimpasitan-tawaityaari kamiitha-piroidi awiroka.

⁹ Okimiwaitakaro okaratzi kinkithata-kota-chari Osankinaritsi-piroriki, ikantaitzi:

Okaratzi tzimi-motziriri Pawa, irootaki yantitaa-niriri ikaratzi kowityaa-niinta-waita-tsiri.

Tima tampsatika-siri inatzi irirori, irasi iwiro.

¹⁰ Iriitaki Pawa kithokita-kairori okaratzi pankiyita-chari, irijatzi shoopakairori, ari okanta yawiitan-taitarori okaratzi iwayitaitari. Arira inkanta-yitajimiri aajatzi awirokaiti impayita-jimiro kowityii-motamiri, ari onkanyaa ontzimi-motan-tajyaamiri pimpasi-yitajyaariri pasini-payi, tampsatika-siri pinkanyaa.

¹¹ Irootaki impapirotan-tyaamiri Pawa pimpasitanta-piintan-tyaari awiroka. Ari onkanyaa impaasonkitan-tyaariri Pawa ikaratzi aay-itzirori apasitan-tayitari.

¹² Ari okantari, okaratzi pipasitan-tayitari tira apatziro pinisironkatakiri kimisantzin-kariiti ikaratzi kowityaa-waita-tsiri, iro ompoñaan-taari impaasonki-pirotairi iriroriiti Pawa.

¹³ Aririka iñiitakiro okaratzi pipasiyita-kariri aajatzi pikimitzi-yitakari pasini-payi, oshikira iwisiryaawintanakiri Pawa. Tima iñaayitiro tira apatziro piñaawaita-siyita, pikantzi: “Nokimisantajiri Saipatzii-totaari nokima-kota-jirora Kamiithari Ñaantsi.” Tima iñaayitiro aajatzi pantayitairo oñaakan-tzirori omapiro pikimisanta-yitanaji.

¹⁴ Irootaki intako-piro-waitan-tajyaamiri, oshiki yamanako-wintaimi, okantakaaro ikaminthaa-pirotaimira Pawa.

¹⁵ Ari ankimitzi-tanajyaari aajatzi arokaiti ampaasonkita-najiri Pawa, tima inisironkatzi-taikai aroka, iro mapirota-pirotaitzirori okamithatzi, airo okantzi athotyaaajiro ankinkithata-kotajiro.

10

Ikinkithata-kotziro Pablo okaratzi yantayitziri

¹ Naaka Pablo, tzimatsi nokowa-kotzimiri. Tsinampa-siri nonkanyaa airo nokatzimawaitzi, nonkimita-kotyaari Saipatzii-totaari. Tima noyotzi tzimatsi ikantakoi-takina, ikantaitzi: “Yoka Pablo tsinampa-siri inatzii isaiki-mota-piintai, irooma isaikira intaina katsima ikanta.”

² Nokowa-kotzimi, airo pijatakaairo piwatsimaa-waitina. Ari onkanyaa airo nomishakowinta-waitan-tapaakami aririka nariita-paakyaami. Tima noyotaiki ari nonkanta-yitapaakiri ikaratzi saikimoyitakimiri anta kantayitain-tsiri: “Yantayita-sitaro Pablo okaratzi in-intziri yanintaa-waityaari irirori, ari ikimita-kotari tsika ikanta pasini atziri-payi.”

³ Omapiro-witatyaa ari nokimitari pasini atziri, iro kantacha yoka itzimi nomaimanitziri, tira onkimityaaro nomaimanitziri atziri.

⁴ Tima aririka nomaimanitanti naaka, tira nairikiro manamintotsi okaratzi imanatanta-piinta-yitari atziri-payi, itasorinka Pawa nomaimanitanta naaka. Ari okanta noitsinampaa-yitan-tariri ikaratzi iripirotakairiri noisaniintani.

⁵ Ari okanta noitsinampaan-tariri naaka maimani-waitaniri, noitsinampaa-yitajiri kimosiriwinta-waitaniri tzika-tzikatan-tatsiri kaari iyotakoi-tantari Pawa. Nokimita-kaantaaro nairikaa-tyiromi nokinkithasirita-siwai-yitari, nosintsitaa-tyiiaami nonkimisantajiri Saipatzii-totaari.

⁶ Aririka nonkima-kowintajimi awirokaiti pipiya-sitaari pikimisantairi Saipatzii-totaari, aripaitira nowitsikyaa nowasankitairi inkarati piyatha-yitachani.

⁷ Paamaiyaa iwapyii-mowaitami = kari. Tima tzimayitatsi pikarajitzi anta kantayita-tsiri: "Yasitana naaka Saipatzii-totaari." ¿Isiyakaan-tzima ti yasitzi-tyaana aajatzi naaka? Iroorika ikinkithasiri-yitakari, ikinakaa-sitakaro, tima naaka yasipirota-taika Saipatzii-totaari.

⁸ Aamaa-sityaa ari pinkanta-yitanaki awirokaiti: "Yitanakaro iroñaaka Pablo ikimosiriwinta-waitaro okaratzi ikinkithata-koyitzi." Tira nompasiki-wintiro okaratzi inkantaitiri, tima iriitaki Awinkathariti oyosiita-kinari nowitsika-sirita-kaantan-tyaari, ti iyosiitina nokaaripiro-siri-waitanti.

⁹ Irootaki kaari nonintanta onkimitzi-motyaami okaratzi nosankinata-kimiri, noninta-tziira nomintharowa-waitimi.

¹⁰ Aamaa-sityaa tzimatsi kantatsini: "Tima intyaanka-piintajiro Pablo isankinari, oshiki isintsi-thata-piintakai, ikinkithata-piintayitakayiro pomirintsitzi-motairi antayitiro. Iro kantacha aririka isaikimoyitai aka, kimiwaitaka ti isintsita-niti. Tima inkantara ikinkitha-yitaki manitaari inatsi."

¹¹ Iroka nakayitiri ikaratzi kantayita-tsiri, nokantziri: "Tsika nokanta nosankina-yitakimi, ari nokantzitari aajatzi nosaiki-moyitakimi."

¹² Tira naapatyii-yaari naaka pitsipatari pisaika-jiitzi anta kimosiri-waita-chari. Ti iyotaa-jiiti irirori. Tzimayitatsi monkarata-wakaa-piinta-chari, isiyakaan-tzi yanaa-wakaan-tayitaro okaratzi kamiithatzi-mowaita-siyitariri iriroriiti.

¹³ Irooma naaka tira nokimosiriwinta-siwaityaaro nomonkaratajiro kamiithatzi-mowaita-sitanari naaka, apatzirora nokinkithata-kotajiro nomonkaratakiro ikantakinari Pawa nantiniiri. Iroka inintakiri nantiniiri, ontzimatyii nowirairo nantawaitiniri anta tsika pisaika-jiitzi awirokaiti.

¹⁴ Irootaki noña-sintsita-kowintan-tamiri iroñaaka awirokaiti, ti nanaa-kayiro okaratzi ikantakinari Pawa. Tima naakataki itakarori noñaawinta-kimiro Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Saipatzii-totaari.

¹⁵ Irootaki kaari nokimitantari ikaratzi kimosiriwinta-siwaitarori imonkaratani, tzima-witacha pasini itzimi itataita-nakarori imonkaratakiro. Iro kantacha aikiro-rika pantaiki-sirita-nakitzi, airo nosintsiwinta-waita-naami awirokaiti,

¹⁶ kantatsi nojayiti pasiniki nampitsi nonkinkithata-kaantajiro Kamiithari Ñaantsi. Irootaki nomatiri, airo nokinanaki tsika-rika yitayitakaro ikinkithata-kaantzi pasini atziri, nokimosiriwinta-waitaro = kari imonkaratani pasini.

17 Ti onkamiithati inkimosiriwinta-siwaitaityaa apaniroini. Iro kamiithatsiri ankimosiriwinta-jyaaro yantayitziri Awinkathariti.

18 Tima tikatsi ompaita-matsityaa ankimosiriwinta-waityaa apaniroini ankimosiriwinta-waityaa. Iro kowapirota-chari inkimosiriwinta-piro-yitai Awinkathariti.

11

1 Nonintzi pinkisa-sita-wakyaaro okaratzi nosankinatzimiri aka, onkanta-witakyaa onkimitzi-motyaaami yantziri aparoni masontzi. Nonintzi aikiro pijatatyii piñaana-yitiro.

2 Oshiki naamaa-kotakami awirokaiti, iriira Pawa kantakaa-kanarori. Tima naakataki itakaro nokinkithata-kaakimi okanta yasiyitan-taamiri Saipatzii-totaari. Nokimita-kaanta-waitaami awirokami nosinto, tzimatsi nokasiya-kaakamiri pintsipatyaari, aamakoki nowapiinta-najimi airo pikaaripiro-waitanta irojatzi paawakaanta-pirota-kyaari. Iriitakira siyakaa-winta-chari Saipatzii-totaari, tsika itzimi kimitakariri iriimi paayitairimi apaata.

3 Tima nontharowa-kaatyaami intzimi amatawitimini, inkimita-kotakyaari maranki amatawita-kirori pairani Eva. Aritaki yoitzinampaakimi, iwashaanta-kayimiro pawintaajari Saipatzii-totaari, pikinata-naari.

4 Kimitaka awirokaiti ti pishinta-sityaaro pakayitiri pasini kinkithata-koti-mirini Jesús, ari pakakiri onkanta-wityaa inasitapaakyaaro okaratzi nokinkithata-kota-kimiri naaka Jesús, okaratzi nokinkithata-kota-kimiro Kamiithari Ñaantsi aajatzi Tasorinkantsi.

5 ¿Pisiyakaan-tzima yanaako-yitana naaka ityaankaari-pirodzi yokaiti?

6 Aamaa-sityaa ti nonkinkithati kamiithaini naaka, iro kantacha oyotani nokanta. Irootaki piñaakoyita-piinta-kinari.

7 ¿Nokinakaa-sita-karoma pairani ti nonkowa-kotimi kiriiki owakira nokaman-tapaa-kimiro Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Pawa? Tsinampa-siri nokanta nantawai-wintakimi noyomitaan-tayitakamirori, ti nonkowa-kowaitimi. Ari okanta ikimita-kaantai-taamiri iroñaaka iriipirori pinayitzi.

8 Okanta nokinkithata-kaapaakimi pairani, iriira pasini-satzi kimisantzin-kariiti opayita-kinari kiriiki nañaantari. Okimiwaitakaro nonkosita-tyiirimi iriroriiti okanta nantawai-wintan-takamiri awirokaiti.

9 Pairani ainiro nosaiki-moyitzimi, oshiki nokowityaa-niinta-waitaki. Titzimaita noñaaji pimpina ompaityaa nañaantyaari. kamintha yari-iijitaka iyikiiti poñaayita-chari Macedonia-ki, iriira opayita-paakinari. Ari okanta kaari noñaantaro pimpayitina kiriiki awirokaiti. Ari nonkanta-piinta-tyiuro airo nokamitzimi.

10 Antaroiti nokimo-siri-wintakiro tira nonkowa-koyitimi, ari nonkanta-piinta-tyiuro maaroni nampitsi okaratzi saikatsiri Acaya-ki. Iyotziro Saipatzii-totaari iroopiro nokantaki.

11 ¿Piñaajantzima awirokaiti iro nokantan-tarori ti nontakotyaaami? Iyotzi Pawa oshiki nintakotakami.

12 Aikiro nojatakaa-tyiuro ari onkantyyaa yokaiti kinkithata-kaamiri pikomosiriwinta-waitakari awirokaiti, airo ikantanta: "Ari nosiyari Pablo."

¹³ Yokapayi kinkithata-kaasi-waita-kamiri kaari Tyaankaariiti, amatawitsinkari inayatatzii, apaniroidini ikimita-kaanta-waitaka iriirikami ityaankani Saipatzii-totaari.

¹⁴ Tikatsira ompaityaa yathawaan-tairi yoka. Tima imatzityaaro Mishatantaniri isiya-kotari isiparyii Maninkari onkantyaa yamatawitan-tyaari.

¹⁵ Irootakira airo imapokan-tawaitai ikaratzi antawai-yitzi-niriri Mishatantaniri, irojatzira imatzitari irirori. Inkimita-kaanta-waityaa yantawaitatzii onkantyaa inkamiitha-sirita-kaanta-jyaariri atziri-payi. Iro kantacha aritaki iwasankitaa-wintai-tajiri okaratzi yantayitziri.

Ikimaatsi-waitaka Pablo Ityaankaa-ritzira

¹⁶ Intsityaa napiita-wakiro nonkantimi, onkamintha airo nokimitzi-motamiri masontzi. Aririka nokantakari piñaakina, pisinita-wakina nokimosiriwinta-wakyyaa kapichiini.

¹⁷ Okaratzi noñaawaitziri iroñaaka, tira onkimita-jaantyaaro tsika onkantaami iñaawaitiri Awinkathariti. Nokimita-kota-tyaari aparoni masontzi ikimosiriwinta-siwaita.

¹⁸ Arira ikanta-piintaka pasini atziri-payi, ari nonkantaari naaka aajatzi.

¹⁹ Pikimita-kaanta-waitaka awirokaiti yotaniri pinayitatzii, ¿paitama pinintan-tajiitari pinkimisanta-yitairi masontzi?

²⁰ Iroota-jaantaki pantayitakiri awirokaiti, pikimisanta-piintakiri ikaratzi kimitakaan-tawaita-kamiri impiratani, aapitha-waiyitzi-mirori tzimi-motzimiri, yakathawinta-waita-kimiri, kimosiriwinta-waita-chari, pasaporo-waitzimiri.

²¹ ¿Piñaajantzima ti naawyya-siri-waita-niti naaka nomatantyaarori osiyakarori iroka? ¿Kantatsima nompasiki-wintiro tira nomataitiro? Airo. Iro kantacha aritaki nomataikiro naaka osiyaaroni okaratzi yantawi-jiitakari iriroriiti, nokimosiriwinta-waityaa, onkanta-witakyaa nonkimi-witakyaari masontzi.

²² Iroorika ikimosiriwinta-waitaka iñaawaitziro iñaani Heber-iiti, aajatziira naaka. Iroorika ikimosiriwinta-waitaka ishininkai-titari awaisatzitini Israel, aajatziira naaka. Iroorika inkimosiriwinta-waitaka icharini-titari awaisatzitini Abraham, aajatziira naaka.

²³ Iroorika inkimosiriwinta-waitaka yantawai-yitainiri Saipatzii-totaari, aajatziira naaka. (Omapirotyaa nokimitakari naaka iñaawaitzi masontzi.) Iro kantacha nonkimosiriwintakaro nanaajiri yokaiti nantawaitzi, nanaajiri aajatzi yasitako-waitai-takina, ipasawaitai-takina, iwamaima-waitai-takina.

²⁴ Tima noñaakiro okaratzi 5 yapiitana ipasawaitana noshininkapayi anta yapatota-piintaita. *

* **11:24** Okinkithata-kota isankinariki pairani Moisés, kantatsi iwasankitaiti aparoni atziri aririka iyaaripirotakiri pasini. Ontzimatyii yaitiri tsika yapatota-piintaita, impasawaitan-taityaariri. Airorika okaaripirotzi ikinakaa-sitakari, airo ipasa-pirotzi-tziri. Irooma omapiro-rika okaaripirotaki ikinakaa-sitakari, ontzimatyii iwasankitaa-pirotziri. Iro kantacha tira osinitaa-ntsiti yanaa-kayitiro onkarati 40 impasawaitaitiri. Irootaki yamaitairi pairani impasatan-taiti onkarati 39 yapiitiri itzimi-rika kaaripirotain-tsiri, ari onkantyaa airo ipiyathatantaro Ikantakaan-taitani, aririka yanaakaakiro onkaratimi 40. Irootaki ipaitajiri yokaiti "Oyotapaaka aparoni omonkaratan-tyaari 40." Okaratzi kinkithata-kotain-chari aka, ari ikantai-takiri Pablo, ipasawaitai-takiri irirori.

²⁵ Mawa okaratzi iposawaitai-takina. Aparoni okaratzi ishimyaaitakina. Mawa okaratzi nopitamonka-kotaka. Aparoni tsitiniri nosaika-kotaki niyankyaaki inkaari, ari nokitaitita-kotakiri.

²⁶ Oshiki nariitan-tayitaka. Nokinayitaki okowiinkatzi nijaa. Nokini-motakiri ipiyota kosintziiti. Inintayitaki noshininka-payi iyaaripiro-waitinami, aajatzi ikimitakari kaari noshininkata. Nokowiinkata-kowaitaki nampitsiitiki aajatzi otzisi-masiki. Nokowiinkata-kotaki inkaariki. Oshiki nopomirintsi-waitakari paitasi-waita-chari “iyiki,” kaari-tzimaita.

²⁷ Oshiki nantawaitaki, ayimawai-witakina nomakori. Ayimawitakina nowochoki, notashi, nomiri, noyatsinkari. Tashiniinta nokanta-piintaka. Nosapoka-miriki-waitaka.

²⁸ Tzimatsi oshiki awishimo-yitakinari. Iro kantzimo-pirota-kanari isaikayitaji kamiitha ikaratzi kimisanta-yitaa-tsiri tsika-rika-payi.

²⁹ Tzimatsi-rika mantsiyatain-tsini, nokimita-kaantaro naakami mantsiyatain-tsini. Tzimatsi-rika inkaaripirota-kayi-takiri, oshiki nonkisako-winta-waityaari.

³⁰ Ari okanta nokimosiriwinta-waita naaka, nokinkithata-kotakiro tsika nokantaka kaari naawyaa-siri-waitanta.

³¹ Tzimatsi yotatsiri ti namatawitanti, iriitakira Pawa, Asitariri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. ¡Akimosiriwinta inkantapiintaitiri!

³² Tima pairani nosaikanta-paintari Ontyaamairiniki, yaamaakowinta-kaantakiro ijiwata-kaani Aretas maaroni nampitsi, airo nositowanta, ari onkantayaa yaakaan-tantayaa-narimi.

³³ Iro kantacha ititakina kantziriki nokarajitzi, iwayiita-kotakina intakirona nampitsi, ari okanta nosiyan-taari.

12

Kimiwaita-karori ochiikantzimi kitoochii

¹ Tira onkamiithati nonkimosiriwinta-waityaa. Iro kantacha aikiro noñaawinta-tyiuro noñaawyatakari, okaratzi iñaakakinari Awinkathariti.

² Noyota-kotziri yoka atziri yasitaari Saipatzii-totaari. Tzima-kotaki 14 osarintsi yoka atziri yaitairi inkitiki, ijapirotatzii ojinokita-jaantzi inkiti. Kimitaka ijasirin-katatzii, ti noyopirotzii-maityiyaa. Tirika, ijatatzii-rika koñaaroini iwathaki, ti noyopirotiuro. *

³ Iri Pawa yotatsiri ijasirin-katatzii-rika, ijatatzii-rika koñaaroini iwathaki. Intsiyaa nitapanaatyaro nonkinkithata-kotiri yoka atziri.

⁴ Yaitairi anta inkimo-siritapaji. Ari ikimayitairori tsika-rika opaiyitari kaari kantaa-jata-tsini inkinkithata-koitiro.

⁵ Ariwitaka inkimosiriwintyaaromi yoka atziri okaratzi iñaakiri. Iro kantacha airo nonkimosiriwinta-waita. Apatziro nonkinkithata-kotakiro tsika nokantaka kaari naawyaa-waitanta.

⁶ Arimi nonkimosiriwinta-kyaaromi okaratzi noñaayitakiro, airomi nomasontzi-siri-waitzimi. Aritaki noñaawai-yitakiro iroopirori. Iro kantacha ti noninti inkimosiriwinta-siwaita-piintai-tyaana. Apatziro

* **12:2** ojinokita-jaantzi inkiti = mawanain-tsiri inkiti. Ari ikanta-piintziri Judá-iti ikinkithata-kotziuro. Ikantajitzi: “Itanakarori inkiti, ari osaikayitziro minkori. Apitita-tsiri inkiti, ari isaikayitziro kasiri, ooryaatsiri, impokiro-payi, maaroni. Irooma mawatatsiri ojinokita-jaantzira inkiti, ari inampitarori Pawa.”

impinkatha-wintai-tinaro okaratzi nantayitakiri, okaratzi ikimakoi-takinari.

⁷ Okaratzi noñaawyatakari owaniinka okantaka, iyotzi Pawa aritaki nonkimosiriwinta-waita-kyaami. Irootaki isinitan-takanari nonkimaatsi-waityaa onkantyyaa airo nonkimosiriwintan-tawaita. Okaratzi nokimaatsi-waita-piintaka osiyawaitakaro ochikawaita-tyiinami kitoochii. Iriitaki Mishatantaniri kimaatsita-kaawai-witakanari.

⁸ Mawa okaratzi nokowako-witakari Awinkathariti yookakaa-wintina ikimaatsitakaa-piintaitana.

⁹ Ikantakina irirori: “Tima nokawinthaakimi, tikatsira kowityii-mowaityaamini. Kantataitatsi noñaakanta-pirotajiro nosintsinka atziriki kaari aawyaawaita-tsini.” Ikanta nokimawakiro, kimosiri nokantanaka, nowintheta-nakaro nokamantanta-yitajiro ti naawyaa-waita-niti, tima ari onkantyyaa aawyaakaan-tajinari isintsinka Saipatzii-totaari.

¹⁰ Irootaki nokimo-siritan-takari naaka okantawitaka ti naawyaa-waita-niwityaa, ikawiya-waitaitana, nokimaatsi-waitaka, iwatsinaa-waitaitana, opomirintsitzi-mowaitana, oshiki noñaayitakiri nantawaitziniri Saipatzii-totaari. Noyopaititajiro ti naawyaa-waita-niti apaniironi, ari noñaatai-tzirori imatakaa-tyaanaro naawyaa-siri-waita-nitaji.

¹¹ Kimitaka masontzi nonaki noñiirora nonkimosiriwinta-waitaka. Iro kantacha awiroka kantakaa-karori nomatan-takarori. Iro kamiitha-witacha pinkinkithata-koyita-jinami kamiitha. Okantawitaka ti niriipiroti naaka, ti yanaako-tzimaityaana yokaiti paitasi-waita-chari “Iriipirori Tyaankaariiti.”

¹² Tima nosaiki-motakimi pairani awirokaiti, noñaaka-kimiro omapiro naaka Notyaankaa-ritzi. Oshiki namatsin-kawintakami. Oshiki notasonka-wintantaki, piñaayitajiro kaari piña-piinta-jiitzi, okiryaaantzi pikanta-winta-jiitakaro.

¹³ ¿paitama pikinkithasiri-waitantari iroñaaka nomaninta-waita-tziimi? ¿Tima naakamiithatimi nokimitajiri pasini-payi kimisantzin-kariiti? ¿Irooma kantakaan-tarori ti noñaajiro ompaityaa pimpa-sityaanari? Tzimatsi-rika nokinakaa-sitakari, pimpyaakotinaro.

Ikinkithata-kotziro Pablo mawatatsini yariitanyaa

¹⁴ Nokinkithasiritaka iroñaaka napiitajiro nojati noñiimi, irootaki mawatatsini nariityaami. Airo nayiri inkarati pimpinatinari. Kaari piiriikiti noninti nasityaari, awiroka-payi noninta-pirotaki nasityaami. ¿Kantatsima aponari iinchara-niki impinako-wintiro inintziri asitariri? Tira, iriitaki asitaariri pinakowintziriri iirintsiti.

¹⁵ Irootaki nantiri naaka, onkimiwaita-jyaaro naakami asitamiri. Aritaki nomatakiro nosinita-kowintatyaami. Oshiki notakotakami. ¿paitama kaari pitakotantana naaka?

¹⁶ Kimitaka tzimayitatsi awirokaiti kantatsiri: “Aama ti inintako-yitai Pablo arokaiti, oshiki iyotzi, ari ikina-kayiro yamatawi-waitan-takairi.”

¹⁷ ¿Pisiyakaan-tzima yamatawi-waitakimi aajatzi ikaratzi nontyaanka-kimiri?

¹⁸ Nontyaanka-kimiri Tito, aajatzi pasini iyiki. ¿Yamatawita-kimima Tito? ¿Tima nosiya-wakaa-jiityaa maaroni naaka, naakamiitha-yitajimira awirokai?

¹⁹ ¿Pisiyakaan-tzima awirokai iro nokantantari nonintatzii notzikaa-wintatyaa? Tira ari onkantyya notakotani. Iri Saipatzii-totaari ñaawaita-kayinari, onkantyya nowitsika-sirita-kaantyaamiri. Iriira Pawa yotatsi.

²⁰ Okantzi-mowaita-tyaanara naaka añiira ankanta-niinta-wakaa-waityaa aririka nariita-paakyaami. Okantzi-mowaita-tyaanara aajatzi noñaapaakimi pintzima-winta-wakaa-waityaa, pinkisa-wakaa-waityaa, pinkisa-niinta-wakaa-waityaa, airo paapatyaa-wakaa-waita, pinkisi-mata-wakaa-waityaa, pinkantakaa-piro-waityaa, pimaimanita-wakaa-waityaa.

²¹ Okantzi-mowaita-tyaanara nompasiki-winta-kowaityaami Pawaki. Aamaaka aritaki nonkanta-niinta-kowaita-paakyaami pantayitakirorika kaari-pirori, ti piwashaantiro pantayitziro karipiro-yitatsiri, pimayimpi-waitzi, piñaathata-siwaitanta-piintaka aajatzi.

13

¹ Irootaki mawatatsini nariityaami. Aritaki namina-kotan-tapaa-kyaamiro, ikantai-takiri pairani:

Intzimi-rika aparoni omishakowintaari, ontzimatyii intzimi mawa atziri, tirika intzimi apiti ñaakotirini ikinakaa-sitakari, aritaki iwasankitai-takiri.

² Arira nonkanta-paakiri naaka nowasinonkairi ikaratzi antzita-karori kaari-pirori anta pisaikinta, ari nonkimitzi-tapaa-kyaari aajatzi pasini-payi antayita-najirori iroñaaka. Tima aritaki nokaman-tzita-kamiro pairani napiitan-takarori nariitakami. Irojatzii nosankinatzimiri iroñaaka.

³ Aamaa-sityaa pikanta-jiitatzi awirokai: “Kaari Saipatzii-totaari tyaankirini Pablo inkinkithata-kaanti, aama kaari iriipirori.” Paamawintyaa, yoka Saipatzii-totaari, kaari-machiini atziri saikimotanta-painta-tsini, otzimimo-piro-taitziri isintsinka irirori, awirokata-jaantaki ñaayitirini.

⁴ Ari okantawitaka, kimiwai-witaka ti yaawyaa-waita-niti yoka ipaikakoi-tanta-kariri. Iro kantacha añaaakajiri isintsinka Pawa. Ari nokantzi-takari aajatzi naaka, ti naawyaa-waita-niti, iro kantacha irijatzi Pawa sintsita-kaajanari, awirokata-jaantaki ñaayitirini.

⁵ pinkinkithasirita-kota-wakyyaa. ¿Iriipiroma pikantaka awiroka pikimisantaji? ¿Tima piyojiiti isaika-siritantami Saipatzii-totaari? Aritaki okantari, tirika, aamaa-sityaa ti piriipiroti awiroka.

⁶ Noyotaki naaka, aririka piñaawakina anta, airo pikimita-kaanta-wakina ti niriipiroti naaka.

⁷ Nokowa-kotziri naaka Pawa, ari onkantyya airo noñaakotan-tapaa-kamiro pikinakaa-sitani. Tira iro nokantan-tamiri iroka noninta-siwaita-paakyya nonkimita-kotyaari iriipirori. Iro nokowapiro-taitatzii pantayitajiro okaratzi tampatzikata-tsiri. Irootaki non-intakiri, onkanta-wityaa intzimi otzikaa-wakinanimi, airo noñaakan-tamiro nosintsinka nowasinonkaa-paakimi, irootaki noyotakaantapirotyaamiri naakataki iriipirori.

⁸ Apatziro nonintzi noñaakan-tayitajiro iyotakoi-tantyaarori iroopirori. Tima ti noninti notzika-tzika-waitiro.

⁹ Ari nonkimosiriwintakyaa aririka noñaakimi paawyaa-siri-waitanaji, onkanta-witakyaa aikiro inkimita-kaantai-tatyina naaka kaari aawyaawaitaniri. Irootaki namana-kota-piintakiri, onkanyaa piñaantyaarori awirokaiti pinthotyiro paawyaa-siri-piro-wainitaji.

¹⁰ Irootaki notyaankan-tamirori iroka sankinaritsi, tira nosaiki-moyita-tyiimi awirokaiti anta, ari onkanyaa airo nookisawaitanta-paakami apaata. Tima iriitaki Awinkathariti koya-kinari nowitsika-sirita-kaantan-tyaari, ti ikoyitina nokaaripiro-siri-waitanti.

owiraantarori withataantsi

¹¹ Iyikiiti, iroka owiraantarori nonkantimi: Pinkimo-siri-jiiti. Pinthotyaa-yitairo paawyaa-siri-waiyitaji. Pinkimosiriwinta-siri-yitai. Paapatyaa-wakai-yitajyaa. Kamiitha pisaika-yitaji. ¡Iriira Pawa nampi-siritan-tyaamini, otakotan-taniri inatzi, iriitaki kamiithata-tsiri isaikakaantzi!

¹² Itako pinkantyyaa piwithata-wakaa-najyaa anta. *

¹³ Iwithatzitami aajatzi kimisantzin-kariiti nampitarori aka. †

¹⁴ ¡Okawintha inisironka-waitaimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari! ¡Okawintha intakowaita-jyaami Pawa! ¡Okawintha inkantakaiyaaro Tasorinkantsi paapatyaa-wakaan-tajyaari! Omapirowí.

* 13:12 piwithata-wakaa-najyaa = thotaporotaantsi † 13:13 kimisantzinkari = kitisiriri

ISANKINARI PABLO ITYAANTZINIRI GALACIA-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo otyaanki-mirori iroka sankinarintsi. Tyaankaari nonatzi naaka. Kaarira atziri-payi tyaankinani, Jesús Saipatzii-totaari otyaanka-kinari itsipatakari Asitairi Pawa owañaajiriri pairani ikamawitaka.

² Arira nokaratziri maaroni iyikiiti kimisanta-naatsiri aka nosankinatzimiro iroka. Awirokaiti notyaankini pikaratzii pikimisantai anta Galacia-ki.

³ Okawintha inkaminthaa-yitaimi Asitairi Pawa, kamiitha isaikakaa-yitajimi, ari inkimitzi-tyaamiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

⁴ Tima iro inintakiri Asitairi Pawa isinita-kowintai Saipatzii-totaari, ikama-wintayitai akaaripiro-siri-yiwitaka, ari onkantayaa airo akimitakotan-taari ikaratzii kaaripiro-waita-tsiri iroñaaka, osiyawaitakaro intsiparyaa-kowintaa-tyiimi.

⁵ Okawintha iwisiriyaa-winta-piintai-tyaari Pawa. Ari onkantaita-tyiiaani.

Tikatsi pasini Kamiithari Ñaantsi owawisaako-siritan-tatsini

⁶ Pimapokakina pikatzimatata piwashaanta-nakiro pikimisantawitanakari Pawa. Tima iriitaki koyawitaamiri, antaroiti ikawinthaawitaami, irootaki ityaankan-takamiriri Saipatzii-totaari. ¿paitama pikimisanta-siwaitan-tarori pasini kaari kimityaaroni Kamiithari Ñaantsi?

⁷ Tima iroopirora nonkanti naaka, tikatsi pasini ñaantsi wawisaako-siritan-tatsini. Kimitaka tzimatsi owashaanta-kaaki-mirori, inintatzii itzinpinaa-siritimi, irootaki iwasiñaan-tayita-karori tsika okanta ikinkithata-koitziri Saipatzii-totaari.

⁸ Aririkami nowasiñaayitaji-miromi naaka okaratzii nokaman-takimiri pairani, imishatai-tinawí. Ari okimitari aajatzi, aririkami impokaa-jatimi Maninkari poñaachani inkitiki, ifñaawinta-paakiro pasini ñaantsi kaari kimityaaroni nokaman-takimiri pairani, imishayii-tiriwí irirori.

⁹ Aritaki nokantakimi pairani, irootaki napiitimiri iroñaaka nonkanti: Tzimatsi-rika owasiñaakironi tsika okanta nokinkithata-kota-paakiri pairani Saipatzii-totaari, imishai-tiriwí.

¹⁰ ¿Irooma namina-minatzi iroñaaka ookimo-siri-waityaarini atziri-payi? Tira, namina-minata-tziro naaka ookimotyaarini Pawa. Iroorikami namina-minatimi ookimo-siri-waityaarini atziri-payi, tira impiratani nonatyii Jesús Saipatzii-totaari.

Yantawairi Pablo

¹¹ Pinkimi iyikiiti, okaratzii nokaman-takimiri Kamiithari Ñaantsi, kaarira atziri oyota-kayi-narori.

¹² iri Jesús Saipatzii-totaari iyomitaa-kinarori maaroni, ifñaakakinaro. Tima kaari atziri asityaaroni.

¹³ Pikima-kota-jiitakina tsika nokantawita pairani ainiro nomonkara-witaro yamitari noshininka-payi Judá-iti. Pikima-kota-jiitakina aajatzi oshiki nokisa-niinta-witakari kimisanta-najiriri Pawa, nowasankitaa-kaanta-witaka oshiki, nonintawita nowashaanta-kayirimi ikimisanta-yitanaji.

¹⁴ Tima nomapiro-witana-kityii-yaaro naaka nomonkara-witakaro yamiyitari pairani noshininka-payi, tikatsira aparoni nokarawitakari anaakotinani tsika nokanta-witaka.

¹⁵ Iro kantacha pairani tikira-winthá nontzimiita naaka, ikoyiitzi-takana Pawa. Tima antaroiti ikawinthaakina irootaki ikaima-siritantaanari.

¹⁶ Iñaakaanari Itomi, inintaki nonkinkithata-kaajiri kaari noshininkata. Tikatsira nosampitanaki nonkantiri: ¿paitama nantiri?

¹⁷ Ti nosiya-sita-paintiri noñaá-paintiri itayita-karori ityaantaa-ritzi anta Aapatyaawiniki. Apatziro nowanakiro nojatanaki Mamiriniki, ipoñaá nopiyapaaka irojatzi Ontyaamairiniki.

¹⁸ Okanta awisaki-ranki mawa osarintsi, ari nojata-sitakiri Pedro noñiiri isaiki irirori Aapatyaawiniki, apatziro nosaiki-mota-paintziri okaratzi 15 kitaitiri. *

¹⁹ Iro kantacha tira noñaapaaki pasini Tyaankaari, intaini noñaapaakiri Jacobo iririntzi Awinkathariti. †

²⁰ Omapirotatyaa okaratzi nosankinatzimiri, ti namatawitimi, iyotzi irirori Pawa.

²¹ Ipoñaá nojatakiri Tonkaironiki aajatzi anta Cilicia-ki.

²² Tima tikira iñaayiti-naata iipatsitiki Judá-iti ikaratzi kimisanta-yitana-jiriri Saipatzii-totaari,

²³ intaini ikima-kota-sitakana ikantaitzi: “Yoka maimanitairi pairani ikisaniintai, kowawita-chari yapirotajai, ikinkithata-kotajiro irirori tsika ikantajiita ikimisantaiziti.”

²⁴ Irootaki iwisiryaa-wintan-tanakariri iroñaaka Pawa ikimakoyitakina.

2

¹ Okanta awisaki pairani 14 osarintsi, ari nojatajiri aajatzi Aapatyaawiniki notsipata-nakari Bernabé aajatzi Tito.

² Iro nojatan-takari tima Pawa oiwintha-siryaa-kaakanari. Okanta nariitaka pairani anta, noyosiita-paakiri napatota-paakiri jwayitziriri kimisantzinkari, nokaman-tapaakiri tsika nokanta nokinkithata-kaayitajiri kaari noshininkata Kamiithari Ñaantsi. Iro napatotantapaa-kariri onkantyyaa airo aminaasi-waitanta okaratzi nantayitakiri.

³ Ti noñiiri isintsiwintai-tawakiri notsipatakari Tito imatairo intomisitaa-nityaa, okantawita kaari noshininka. *

⁴ Tima ari isatika-siwaitakari ikaratzi kashaawaita-tsiri inkimisan-timi, iriyyitaki nintawita-chari intomisitaa-nita-kaantyyaa. Ti onimoyitiri yokaiti isaikasi-waitajyaa kimisanta-yitatsiri, onkimiwaitajyaaromi intsiparyaaako-winta-yitairi Jesús Saipatzii-totaari. Iro ikowapiro-jiitzi inkimita-kotai-tyaari tsika ikanta ompirataari.

* 1:18 Pedro = Cefas † 1:19 Jacobo = Santiago * 2:3 kaari noshininka = griego

⁵ Iro kantacha ti nosinita-kaantiro inkimita-kotyaari, iro noninta-pirotaki iyota-kotairo iroopirori Kamiithari Ñaantsi awisako-siritan-tajyaari.

⁶ Ikanta nokinkitha-waita-kaapaakiri jiwari ipinkathatairi kimisanta-naatsiri, onimota-nakiri, tikatsi pasini ñaantsi inkantanakiri. (Kimitaka nokinasi-niintaka nokantaki “jiwari ipinkathatairi,” tikatsi atziri siyakotyaarini Pawa yiriipirotzi.)

⁷ Irootaki kaari otzimanta opaita inkanta-wakinari, tima iyotanaki omapirotatyaa ityaankakina Pawa noñaawinta-jiniri Kamiithari Ñaantsi kaari totamisitaa-nita-chani. Ikimitaakiri irirori Pedro ityaankakiri ikinkithata-kaayitairi nokaratzi notomisitaa-niyita.

⁸ Tima iriitaki Pawa ontyaanka-kiriri Pedro inkinkithata-kaayitairi noshininka. Irijatzi ontyaanka-kinari naaka nonkinkithata-kaayitajiri kaari noshininkata. †

⁹ Ikanta Jacobo, Pedro aajatzi Juan, ikimita-kaantakiri itzinkami kimisantzin-kariiti, iyotanaki iriitaki Pawa kaminthaa-kinari. Ari-paitira yaakamiithata-nakina, ari ikimitaa-wakiri aajatzi Bernabé, ari onkanta nojatakaan-tanakarori nonkinkithata-kaayitajiri kaari noshininkata. Ari ikimita-nakari irirori ikinkithata-kaayitairi noshininkapayi. ‡

¹⁰ Ipoñaaw ikantanakina: “Aririka pijayitaki tsika-rika-payi, ontzimatyii pintakota-jyaari asinonkain-kariiti.” Tima nomatzi-tataikaro notakoyitakari, irootaki nanta-piinta-yitakiri.

Ikisathai-tziri Pedro Antioquía-ki

¹¹ Ikanta ijatakira pairani Pedro Antioquía-ki, tzimatsi ikinakaasitakari irirori, ari nokisathata-kiriri.

¹² Tima owakira ijataki Antioquía-ki, imawita-paakaro kamiithari, yakyoota-paakiri kaari ishininkatyaa. Iro kantacha yariiijitaka anta ityaantani Jacobo, ari otzimanakiri ikina-sitani Pedro, iwashaantanakiro yakyoo-witari kaari ishininkatyaa. Oshiki itharowan-takari ikaratzi ariitapain-chari amitarori itomisitaa-nita.

¹³ Imatzita-nakaro pasini Judá-iti kimisanta-witain-chari, ari ikimitzi-tanakari aajatzi Bernabé irirori, imata-kota-nakiri yokaiti owapyiimotan-taniri.

¹⁴ Ikanta noñaakiri Pedro ti imonkaratiro iroopirori Kamiithari Ñaantsi, ari napatotakiri ikaratzi kimisanta-tsiri, iñaajitakina maa-roni nokantakiri Pedro: “Ishininka Judá-iti pinatzi awiroka, tima piwashaantiro amiwitari pairani, pikimita-kotari kaari ashininkata. ¿Paitama pisintsitan-tariri atziri-payi kaari Judá-iti isiya-kotairo akimiyita aroka?

¹⁵ Omapiro-witatyaa, Judá-iti anatzii arokaiti, ti ankimita-kowityaari kaari ashininkata ikantaita-piinta-witari ‘kaari-piro-siriri.’

¹⁶ Iro kantacha, ayotzi iroñaaka tikatsira matironi intampatzikasiriti imonkara-wityaaromi Ikantakaan-taitani, apatziro imatziro Jesús Saipatzii-totaari itampatzika-siritakai awintaa-siritaari. Irootaki awintaan-taariri aroka, antampatzika-sirita-jiita. Tima ti amatiro antampatzika-siritanti Ikantakaan-taitsiri.”

¹⁷ Aamaiyaa tzimatsi kantaini: “Pamina-minata-nakiro itampatzika-siritaimi Saipatzii-totaari, iro kantacha aikiro pantatziiro kaari-pirori.

† 2:8 noshininka = totamisitaari ‡ 2:9 Pedro = Cefas

Iriira Saipatzii-totaari kaaripiro-sirita-kayimiri.” Nokantzi naaka: ;Ti ari onkantyyaa!

¹⁸ Irootaki aminaasi-waita-chari asintsita-wakaiyaa, ankanti: “Thami amonkara-yitajiro maaroni Ikantakaan-taitsiri.” Tima okimiwaitakaro napirotiromi nomporokiro tsika-rika opaita kaari witsika-chani kamiitha, ipoñaa napiita-jiromi nowitsikairo tsika okanta-jaanta pairani.

¹⁹ Tima onkimiwaita-jyaaro nonkama-pithata-kityiromi naaka Ikantakaan-taitsiri, ari okarata-paaki nosintsiwintaro nomonkara-yitajiro. Apatziro noñiuro nañaaji nantayita-jiniri okaratzi inintakayinari Pawa.

²⁰ Nokimita-kaanta-nakiro nontsipata-jyaarimi Saipatzii-totaari ikimaatsita-kaitakari pairani ipaika-kotai-takiri. Tima nonkimita-kota-najyaari tsika ikanta kaminkari, tikatsi yantanaji. Tima okaratzi nantayita-najiri tira naaka nintakaa-sityaaroni, Saipatzii-totaari antakayi-narori. Nawintaa-naari Itomi Pawa, tima antaroiti itakotaana, ikamawintaana.

²¹ Ti noninti napatiro ikaminthaajana Pawa. Irootaki kaari nokantanta: Ontzimatyii amonkara-yitajiro Ikantakaan-taitsiri añaantyaarori awawisaako-siri-yitaji. Tima aririkami nonkantimi, amina-sityaami ikama-winta-yitakai Saipatzii-totaari.

3

Inampi-sirintai Tasorinkantsi awintaa-sirityaari Saipatzii-totaari

¹ ;Iyikiiti, Galacia-satzi! ;Tsikama okinakika piyotani? Okimiwaitakaro inkisa-winthai-timimi. Tima pairani noiñaaronta-kimiro tsika ikantai-takiri Jesús Saipatzii-totaari ipaika-kotai-takiri.

² Intaini nonintzi nosampitimi tsika okanta inampi-sirintan-takamiri pairani Tasorinkantsi. ;Irooma inampi-sirintan-takamiri pimonkara-yitziro Ikantakaan-taitani? Tira. Iro kantakaan-tziro pawintaa-siri-yitanaari Saipatzii-totaari.

³ ;Masontzi-sirima pinatzii? ;Pimaisanta-kiroma antampatzika-siritakimi pairani Tasorinkantsi? ;Pikinkisiryaa piña-sintsii-waityaa apaniroini piwathaki irootaki thotyimimi otampatzika-siritimi?

⁴ ;Amina-sityaama okaratzi pikimaatsi-wintakari pairani? Kimi-taka ti aminaasi-waityaa.

⁵ Tima Pawa otyaanta-kimiriri Tasorinkantsi, itasonka-wintayitakimi, piñaayitakiro kaari piña-piinta-yiwita. ;Irooma piñaantayitakarori okantakaan-tziro pimonkara-yitziro Ikantakaan-taitsiri? Tira. Iro piñaantayitakarori pawintaa-naari Jesús Saipatzii-totaari.

Yantzi-mota-wakaari Pawa itsipatari Abraham

⁶ Tima pairani nowaisatzitini Abraham yawintaa-nakari Pawa, irootaki ikimita-kaantariri itampatzika-siritani.

⁷ Iro piyojiitajiri awirokaiti, inkarati awintaa-siri-waitaa-chani, iritaki matakirori ikimita-kotaari Abraham.

⁸ Iroka Osankinaritsi-pirori iñaawaitakiri Pawa pairani iñaanatziro nowaisatzini Abraham, tima iyotzitaika aritaki intampatzika-siri-yitairi pasini-satzi atziri-payi kaari Judá-iti aririka yawintaa-siri-yitajyaari. Ikantaki-ranki:

Awiroka kantakai-yaaroni nontasonka-wintan-tajyaariri maaroni nasiyitacha-niri ishininka-tawakaiyaa kipatsiki.

⁹ Ari ikanta-tzimaitari Pawa tasonka-winta iwayitairi awintaa-siritzinkari, ikimitaa-kaantaari tsika ikantakiri pairani nowaisatzitini Abraham yawintaa-siritaari irirori.

¹⁰ Tima inkarati awintaarori imonkaratairomi Ikantakaan-taitani, mishataari inatzii. Tima isankinaitaki pairani ikantaitzi:

Mishataari inatyii kaari thotyironi imonkaratairo isankinai-takiri Ikantakaan-taitsiri.

¹¹ Ari okanta-tzimaita, tima tikatsi matironi intampatzika-siritzi-motiri Pawa imonkara-yitairomi Ikantakaan-taitsiri. Irootaki ikantan-taitari sankinarin-tsiki:

Tampatzika-siri inatzii awintaa-siriri, aritaki iñiuro yañaanta-jyaaro.

¹² Irooma Ikantakaan-taitsiri ti ari onkantyya, tima isankinaitaki pairani ikantaitzi:

Tzimatsi-rika monkarataironi, iriitaki ñiironi yañaayitaji.

¹³ Iro kantacha okawintha itsiparyaa-kowintai Saipatzii-totaari imishakowintai-tantaironi Ikantakaan-taitsiri, iriitaki yasita-kayitaka apaniroini imishatai-takiri. Iriitaki ikinkithata-koitakiri pairani osankinari-tsiki, ikantaitzi:

Omishataari inatzii ithatai-takiri incha-kotaki.

¹⁴ Irootaki imatanta-karori Jesús Saipatzii-totaari, tima irootaki ikasiya-kayi-takiriri pairani nowaisatzitini Abraham. Ari okanta iñaanta-yitaarori kaari Judá-iti itasonka-wintai-tairi, itsipa-siritai maaroni Tasorinkantsi awintaa-siri-yitaarira.

¹⁵ Iyikiiti, thami nosiyakaa-wintimiro okaratzi amiyitari aroka. Aririka ontzimi ankasiyakaa-wakai-yaari, asankinata-kotziro iyotantai-tyaari tzimatsi akasiya-kayiriri ashininka. Aririka asankinata-kotakiro, tikatsi matironi iwasiñaajiro okaratzi sankinatain-chari.

¹⁶ Ari ikimitaa-kirori pairani Pawa, tzimatsi ikasiya-kaakiriri nowaisatzitini Abraham impiriri aajatzi incharinityaari. Piñaakiro iyikiiti, tira iñaawinta-koitiri aka inkarati incharinita-nakyaari nowaisatzitini Abraham, apatziro iñaawinta-kota aparoni incharinityaari, iriitakira Saipatzii-totaari.

¹⁷ Ñaakiro, iriitaki yitaka Pawa pairani Abraham ikasiya-kaakiri, ikantakiri: “Abraham, tzimatsi ankasiyakaa-wakai-yaari.” Okanta awisaki pairani okaratzi 430 osarintsi, ari yampoiwaitairi Moisés isankina-yitairo Ikantakaan-tziri Pawa. Iro kantacha okaratzi isankinatakiri Moisés, tira owasiñaairo okaratzi ikasiya-kaitzi-takariri Pawa pairani Abraham.

¹⁸ Tima iroorikami ninta-pirota-chani amonkara-yitajiromi Ikantakaan-taitsiri añaantyaarori impayitairi Pawa, aminaa-sityaami okaratzi ikasiya-kaitzi-takariri pairani Abraham. Tima pairani ti ontzimi-wityaa Ikantakaan-taitsiri imonkaratirimi Abraham, apatziro yawintaa-siritakari Pawa, irootaki otziman-takari ikasiya-kaakiriri.

Paitama otzimantari ikantakaan-taitziri

¹⁹ ¿Paitama otziman-takari Ikantakaan-taitsiri? Iro otziman-takari añaakantiro ipiyathanka atziri-payi, irojatzi yariitan-takyaari incharinityaari Abraham ikasiya-kaita-kiriri pairani. Tima ityaantaki

Pawa Maninkari isankinata-kayiri Moisés Ikantakaan-taitsiri. Iri-itakira Moisés kantako-winta-kiriri pairani atziri-payi anta.

²⁰ Tima oshiki tzimawitain-chari pairani kantako-wintan-taniri. Iri-ima Pawa aparoni ikanta irirori.

²¹ ¿Awasiña-a-kiroma Ikantakaan-taitsiri okaratzi ikasiya-kaakiriri Pawa pairani Abraham? Ti awasiña-airo. Iroorikami wawisaako-siritan-tatsinimi Ikantakaan-taitsiri, aritaki amatakiromi antsiparyaako-winta-yitaimi antampatzika-siri-yitajimi amonkara-yitana-jirora.

²² Iro kantacha, oiñaaronta-kayiro Osankinaritsi omapiro akaaripiro-siri-witaka. Ontzimatyii awintaa-sirita-jyaari Jesús Saipatzii-totaari, añaanta-jyaarori ikasiyakaa-kayiri pairani Pawa.

²³ Tima pairani tikira awintaa-siri-waita-naariita, kimiwaitaka asita-kota-tyiimi Ikantakaan-taitsiri, ayaawinta akanta omonkara-paititan-tyaari awintaa-siritan-tyaari, ti añaawityaaro asaikasi-waityaa antay-itajiro okaratzi anintayitziri aroka.

²⁴ Pairani oyomitaani owayitai Ikantakaan-taitsiri, okimita-kaantakai iyomitai-tziri iintsi iyotantyaarori ompaityaa yantiri. Irojatzi oyotakaa-jirori awintaa-siritan-taariri Saipatzii-totaari, ari okanta atampatzika-siri-yitan-tairi awintaa-siritani.

²⁵ Tima ayotajiro awintaa-siri-yitaari, ti onkowanajyaa oyomitaayitai Ikantakaan-taitsiri opaita antayitairi.

²⁶ Tima awintaa-siri piwayita-najiri Saipatzii-totaari, itomi iwayitana-naimi Pawa.

²⁷ Pikaratzira pikiwaa-wintaari Saipatzii-totaari, osiyawaitana-nyaaro iriimi pinkithaata-kotyaari.

²⁸ Tima pinkarati pawintaa-sirita-naari Jesús Saipatzii-totaari, tikatsi imanintanaki irirori, okantawita: aroka-rika Judá-iti, kaarika Judá-iti, aroka-rika ompirataari, iriirika ompirataniri, aroka-rika sirampari, iroorika kooya, tikatsi ompaiyitajyaa iroka, owichaa ikantakaa-yitai maaroni. *

²⁹ Tima awintaa-siri piwayita-najiri Saipatzii-totaari, kimiwaitanakami awirokami incharinita-najyaami Abraham, awirokatakai ñiironi okaratzi ikasiya-kaita-kiriri pairani irirori.

4

¹ Pinkimi nonkanti aajatzi. Ikimita-koitakari aparoni inchoa-niki yasitakaari iriri iwaararo inkasiya-kaiyaari apaata yantaritakirika. Okantawitaka iriivitaka asitakaro iwaararo ainiro yintsitzi, ikimita-kotari tsika ikanta ompirataari,

² tima tzimatsi kimpoyii-niriri iwaararo yasitakaariri iriri. Apaata aririka yantaritaki, omonkarataakyaa ikantakiri asitariri, aripaiti impaitajiri yasitakai-tariri pairani.

³ Ari akantayi-witakari arokaiti pairani, akimita-kotakari ikan-taranki aparoni iintsi, akimiwitakari aajatzi aparoni ompirataari, amonkarata-siwaitakaro yamitaita-piintari aka osaawiki.

⁴ Iro kantacha ininta-paitita-paakira Pawa, ityaantakiri Itomi, itziman-tapaakaro aparoni kooya, ontzimatyii imonkarata-paintiro irirori Ikantakaan-taitsiri.

* 3:28 kaari Judá-iti = griego

⁵ Iro ityaankan-taita-kariri onkanyaa isaikasi-waitan-tajyaari monkara-waiwitarori Ikantakaan-taitsiri. Iro añaantaarori itomintayitai Pawa.

⁶ Tima itomi Pawa pinayitaji, ityaanka-kimiri Tasorinkantsi inampisiritan-tyaami. Iriitaki ñaawaita-kaayitairi aririka amanayiti, akantzi: “¡Apaá, Asitanari!”

⁷ Ñaakiro, tira awiroka onampitaari, itomi iwayitaimi Pawa. Tima intomin-taami, inintaki piñaayitairo okaratzi ikasiya-kaakimiri.

Añasintyaaro-rika Ikantakaan-taitsiri akimita-naatyaari piman-taari

⁸ Tima pairani ti piyowityaari Pawa, piwawanita-siyitakaro iwitsikani-payi atziri, irootaki ompirawaita-kamiri. Titzimaita ompawawityaa iroka.

⁹ Irooma iroñaaka piyotajiri awiroka Pawapirota-tsiri. Thami ankantawaki, iriitaki Pawa oyotzimiri awiroka, yaakamiithataimi. ¿Paitama pinintantari papiitairo tsika pikantawita pairani? Tira apantyaaro. ¿Pininta-tziima pinkimita-kota-jyaari ompirataari?

¹⁰ Tima pimairinta-piintan-takaro kitaitiri-payi, kasiri-payi, aajatzi osarintsi-payi.

¹¹ Kimitaka ampinaasi-yitaka okaratzi noyomitaa-yiwita-kamiri.

¹² Iyikiiti, pinkimi nonkantimiri: Ontzimatyii pinkimita-jyaana naaka, tima nowashaantajiro nokantawita pairani, nokimita-kotaamiro pikanta-jiita awirokaiti pairani. Ti pimaninta-sirita-wakina

¹³ nomantsiya-waiwitatyaa, nosaiki-motakimi, ari okanta nitanta-paakarori nokinkithata-kotzimiro Kamiithari Ñaantsi.

¹⁴ ti pimaninta-sirita-wakina piñaawa-kinara nomantsiya-waitaki, pinkimita-kaantakina naakami Imaninkariti Pawa, paakamiitha-jiitakina. Pikimita-kaantakina aajatzi iriirikami paakamiithatakimi Jesús Saipatzii-totaari.

¹⁵ Pairani owakira piñaawakina antaroiti pikimo-siri-winta-wakina. Kimiwaitakami aritaki pantaki-naromi aririkami nonkantimiri: “Iyikiiti, pinkitho-ryiinaro poki pimpinaro.” Iro pantantyaarori tima antaroiti pitakotakana. ¿Tsikama opaita kaari pikimo-siri-wintantaana iroñaaka?

¹⁶ ¿Pisiyakaan-tzima nokisaniinta-tziimi nokinkithata-kaakimiro iroopirori?

¹⁷ Iyikiiti, ikaratzi nintatsiri intzipina-sirita-kaimi, inintatziira irirori pinkinkisiryaa-kotiri kamiitha-siri inayitzi. Tira inkamiitha-siriyiti, inintayitatzii pinthainka-siritajina naaka, iro paakamiithatan-tyaariri irirori.

¹⁸ Kamiitha asi owiro paakamiithata-piintajina, ti onkowa-jaantyaana nosaiki-motimi pinampiki.

¹⁹ Notomiiti, antaroiti okatsitzi-motana nokinkisiryaa-koyitami, osiyawaitakaro okatsita-kotzi kooya. Aikiro onkatsitzi-mota-tyiina irojatzi pimonkaratan-takyaarori inintakaa-kimiri Saipatzii-totaari.

²⁰ Tsika nonkantyaaka nosaiki-motan-tyaamiri iroñaaka anta onkanyaa nonkinkitha-waita-kaantyaamiri kamiitha. Tima ti noyoti opaita awishi-mota-kimiri.

Osiyakaawintantzi Sara aajatzi Agar

²¹ Nonintzi yakina ikaratzi nintatsiri imonkara-yitairo Ikantakaan-taitsiri. ¿Tima inkima-kotiro tsika okanta-kota?

²² Iroka okanta-kota: Pairani itzimaki apiti itomi nowaisatzitini Abraham. Itakarori itomi, iro tsimakiri impiratani, iriima pasini itomi, iro tzimakiri iinapirori, kaari ompiratani.

²³ Tima inintakaa-nikiini Abraham iwaiyan-takaakiro impiratani, irootakira tasonkacha owaiyanta-piintai-tziri intsi-payi. Iriima owaiyan-takiri iinapirori, inasitaka irirori, tima iriitaki ikasiya-kaakiriri Pawa.

²⁴ Tzimatsi opaita osiyakaa-wintakiri iroka apiti kooya, tima apiti okaratzi antzi-mota-wakaantsi. Kooya paitachari Agar ompirataaro onatzii, irootaki osiyakariri ikaratzi ñasintsiwintayitarori imonkaratiromi Ikantakaan-taitsiri isankinata-kaantakiri pairani Pawa Kitoochiintoniki.

²⁵ Iroka otzisi Kitoochiintoni saikatsiri Mamiriniki, ari ipaitai-tzirori aajatzi Agar. Ikaratzi otomiyitari Agar, ikimita-kotaro tsika okanta impirataitaro iroori. Iriitaki osiyakaa-wintari Aapatyaawini-satzi sintsiwinta-siwaitarori Ikantakaan-taitsiri.

²⁶ Irooma pasini kooya iinapirotari nowaisatzitini Abraham kaari impirataitari, irootaki kimitakarori iroomi aniotari. Irootaki asiyakaa-winta-kirori inkarati anintaa-jachani pasiniki nampitsi paitachari aajatzi Aapatyaawini saikatsiri inkitiki.

²⁷ Irootaki isankinata-koitakiri pairani ikantaitaki:

Okantawitaka ti piwaiyanti, maaniri pinawitaka, iro kantacha antaroiti pinkimo-siritai.

Ti piñaawityaaro pinkimaatsityaa piwaiyanti, pinkimosiriwin-tajyaa. Tima oshiki tzimaatsini piwaiyani okantawitaka imaninta-witaitakami, ari panaa-kotajiro tzimawita-chari oimi.

²⁸ Iyikiiti, ari akimitaari Isaac otomi iinapirori nowaisatzitini Abraham, tima tzimatsi ikasiyakai-takairi aajatzi arokaiti.

²⁹ Tima pairani yoka otomi kooya ompirataaro tzimain-tsiri inintakaa-nikiini Abraham, antaro ikisaniintakiri otomi iinapirori tzimain-tsiri inintakaa-nikiini Tasorinkantsi. Irootaki tasonka-chari aajatzi iroñaaka.

³⁰ Iro kantacha ¿Paitama ikantai-takiriri Abraham Sankinari-tsiki? Iroka ikantai-takiri:

Ontzimatyii pimisitowiro pimpiratani, ojatai, aanajiri otomi. Tima iriitaki otomi piina-pirori asitajyaaroni okaratzi tzimi-motzimiri.

³¹ Ari okanta-tzimaita iyikiiti, tira ontomin-tayitaji ompirataaro, akimitaari otomi kaari ompirataaro.

5

Piriipiro-wintairo piñaajiro pisaika-siwaitaja

¹ Tima iriitaki Saipatzii-totaari tsiparyaa-kowintairi, irootaki añaanta-yitaarori asaikawaiyita-sitaja. Ontzimatyii ariipiro-wintajiro, tima ti onkamiithati apiitajiro ankimita-koyita-jyaari tsika ikanta ompirataari.

² Pinkimi nonkanti. Naaka Pablo kamantzi-mirori iroka ñaantsi. Aririka pininti pimonkaratairo intomisitaa-niitimi, ampinaasi-waitaka pikimisanta-najiri Saipatzii-totaari.

³ Nonintzi napiitiro nonkantiri ikaratzi nintatsiri intomisitaa-niityaa, ontzimatyii ithotyiiromi maaroni Ikantakaan-taitani.

⁴ Tima inkarati nintanaa-tsiri imonkaratiromi Ikantakaan-taitani onkantyyaa intampatzika-siritan-tajyaarimi, itsiparyaa-naatyaari Saipatzii-totaari, ti iñiuro inkaminthaajiri.

⁵ Irooma arokaiti, ikantakaakaro Tasorinkantsi akimisantajiri Saipatzii-totaari, ayaakowinta awajiri itampatzika-siritai.

⁶ Tzimayitatsi totamisitaa-nita-chari, iriima pasini ti imatiro irirori. Ti onkowa-jaantajyaa iroka yasiyitajaira Saipatzii-totaari. Iro ninta-pirotacha ankimisanta-pirota-najiri, ari onkantyyaa antakoyita-wakaan-tanajyaari.

⁷ Pairani kamiitha pikanta pikimisanta-yitanaki. ¿Paitama owashaanta-kaaki-mirori iroopirori?

⁸ Tira iri washaanta-kayi-mironi itakamiri iyosiiwitakami.

⁹ Tima ikantaitaki pairani: “Kapichiini onawita siñakayirori opatha, aritaki omatakiro osiña-kayiro maaroni opatha.”

¹⁰ Nawintaakari naaka Awinkathariti, iriitaki kinkisiryaa-kaimini airo pisiritantaro pasiniyita-tsiri. Iro kantacha ontzimatyii iwasanki-taitiri nintatsiri intzipina-sirita-kaimi, onkanta-witakyaa tsika-rika intzimi.

¹¹ Iyikiiti, ti nosintsiwintimi pinto-misitaa-niyityaa. Arimi nonkantyyaa, ¿Arima inkisa-niinta-wintai-takinaro nokinkithata-kotziro ipaika-kotai-takiri Saipatzii-totaari?

¹² Iro kantacha, ikaratzi nintayita-tsiri intzipina-sirita-kayimi, noninta-taiki naaka iriitaki pithoka-sitaita-chanimi intotaa-nityaa irirori.

¹³ Pinkimi nonkanti iyikiiti. Iyosiitai-takimi okanta piñaantaarori pisaika-siwaitaja. Iro kantacha, ti onkamiithati pantayitairo okaratzi pinintakaa-sitari awiroka. Iro kamiithatatsi pintakota-wakai-yitajyaa.

¹⁴ Oshiki onawita ñaantsi isankinatai-takiri pairani Ikantakaan-taitaniki, iro kantacha aparoni okanta kowapirota-chari ayotajiri, ikantaitzi:

Pintakota-jyaari pishininka, pinkimita-kaantiri pitakota awiroka.

¹⁵ Irooma aririka piwatsimaa-wakaiyaa ipoña pinkisa-wakaiyaa, aritaki piñaakiro pimpyaa-sirita-wakaiyaa.

Iniwita-sitaitari, aajatzi ikowakaan-tziri Tasorinkantsi

¹⁶ Pinkimi nonkanti: Aririka panta-piinta-najiro ininta-kayimiri Tasorinkantsi, aritaki piñaajiro piwashaantairo ayimatzi piniwita-siwaitari.

¹⁷ Tima tzimatsi piniwita-siyitari awiroka, tzimatsi aajatzi ininta-kayimiri Tasorinkantsi. Tira osiya-wakaiyaa iroka, onasiyita. Ari okanta kaari panta-piintantaro piniwita-siyitari.

¹⁸ Iriirika Tasorinkantsi antakaa-najimironi inintakaa-yitzimiri, tira pañai-motajiro Ikantakaan-taitsiri.

¹⁹ Ti omaantyyaa antapiintziro iniwita-siyitari, iroka ikantayita: Ti iinatyaaro itsipatari imayimpi-waitzi, iñathata-wakaa-waita, ñaathata-siwaitan-taniri,

²⁰ yamanawaitziri iwitsikaitani, iwisiryaa-waijiita, ikisaniinta-wakaa-waita, iñaana-winthata-wakaa-waita, ti yawintaa-wakaa-waityaa, iyatsimata-wakaa-waita, imaimanita-wakaa-waita, ti yaripirota-wakaa-waityaa, ti yaapatyaa-wakaa-waityaa,

²¹ isama-kota-wakaa-waitaro yasiyitari, iwawakaa-waita, isinki-waita, iniwikitakaro yoimosirinka-waityaa yantantyaarori kaari-pirori, yantayitziro tsika-rika opaiyitari. Tima irootaki nosintsi-thatakimiri pairani airo pantanta-yitaro iroka. Tima aririka pantayitakiro, airo piñiuro impinkathari-wintaimi Pawa.

²² Irooma okaratzi yantakaan-tziri Tasorinkantsi, añiuro antakotantyyaa, tharowinta ankantyyaa, kamiitha asaikanaji, amatsinka-wintaniri, kawintha okantanti, pimanta-waitaniri, oisokirotaniri,

²³ tsinampa-siriri, ñaako-siritaniri. Ti othaña-pithatairo Ikantakaan-taitziri amayitziro iroka-payi.

²⁴ Iro kantacha, ikaratzi owashaanta-jirori kaari-pirori yasiyitaari Saipatzii-totaari, kimiwaitaka ipaika-kotaa-tyiuro okaratzi iniwita-piinta-sitari yantasi-tyaarimi irirori.

²⁵ Tima inampi-siritan-taira Tasorinkantsi, ontzimatyii amata-piintairo okaratzi inintakaa-yitairi.

²⁶ Ti onkamiithati ankimosiriwinta-waityaa, ti onkamiithati ankantzi-moniinta-kaawaityaari ashininka, ti onkamiithati asamako-niinta-waityaari yasiyitari pasini.

6

¹ Iyikiiti, aririka piñiuri tzimatsini ikinakaa-sitani, tima antaiki-siri pikantaka awiroka, piyomitaa-najiri. Paamawintyyaa tsinampasiri pinkantyyaa, otzimi = kari pikinakaasitani awiroka.

² Pamitakota-wakai-yitanajyaa, pinkimita-kaantiro piwatsinaryaa-kota-wakaa-tyiiaami yanatai-tziro tinari. Tima ari onkantyyaa pimonkaratan-tyaarori pantayita-najiro ikantakaantsiri Saipatzii-totaari.

³ Tzimatsi-rika kinkisiryaa-waita-chari, inkanti: "Iripiro nonatzi naaka." Apaniro yamatawi-waitaka, tima tikatsi impaita-matsiyaa irirori.

⁴ ontzimatyii ankinkisiryaa-kotyaa maaroni, inkini ankimo-siriwinta-wakaiyaa. Airo akanta-siri-waitzi: "Nanaakiri yonta."

⁵ Tima maaroni otzimayitzi ikowaitakiri antayitiri.

⁶ Ikaratzi ikinkithatakaa-piintai-tziri iñaani Pawa, okamiithatzi impinatiri yomitairiri, tima tzimatsi kowityii-motariri irirori.

⁷ Tikatsira matironi yamatawitiri Pawa. Ikaratzi nintawita-chari yamatawitirimi, apaniro yamatawi-waitaka. Okimiwaitakaro tsikapaitarika impankitai-tirimi, aririka onkithotanaki airo opasinitzi okithoki irojatzii inkoyaaiti tsika okanta ipankitai-takiri.

⁸ Ari ikimitari ikaratzi antapiinta-kirori iniwita-siyitari, kimiwaitaka yawiitaa-tyiuro owasankitaantsi. Iriima ikaratzi antayita-najirori inintakaan-tziri Tasorinkantsi, kimitawai-jiita iri awiitajironimi añaanitantsi.

⁹ Ontzima-tyiira amawintyyaa airo apirawintantaro antayitairo kamiitha-yitatsiri. Aikiro ajatakaa-nakityiuro, airo okantzimo-niinta-waitajai. Ari onkantyyaa añaanta-jyaarori kimiwita-karori yawiitaitakiri.

¹⁰ Irootaki aninta-pirotantari anisironka-yitajyaari maaroni, aroka iri anisironkata-wakaiyaa akaratzi akimisanta-yitajira.

Itharowintaro Pablo ipaika-kotzi-wintakari Saipatzii-totaari

¹¹ Iyikiiti, naakataki sankinatzi-mirori nakoki iroka, antaro-payi nokanta-yitakimiro.

¹² Tima inkarati sintsiwinta-kimiri pinto-misitaa-niyityaa, inintakaa-siwaitaro irirori, inimota-kaantyaariri ikarajiiiti. Ari onkantyyaa airo imaimanitan-taitari inkinkithata-kotairi Saipatzii-totaari ipaikakoi-takiri.

¹³ Tima inkarati totamisitaa-nitain-chari, ti imonkarataa-jatiro Ikantakaan-taitsiri. Iro kantacha isintsiwinta-waitakimi awiroka pinto-misitaa-nitajyaa, ari onkantyyaa intharowintan-tyaari aririka imatakaa-kimiro isintsiwintimi.

¹⁴ Irooma naaka ti noninti nontharowinta-waityyaa, iro noninta-taiki nontharowinta-jyaaro ipaika-kotai-takiri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Tima ipaikako-wintakana naaka Saipatzii-totaari, okimiwaita-naaro onkama-pithata-tyiinami osaawi-sato, ari nokimitzi-motakaro naaka nokama-pithatakiro osaawi-sato.

¹⁵ Tikatsira ompaitzi-mota-najyaari Saipatzii-totaari aroka-rika totamisitaa-nitaari, tirika antomisitaa-nityaa. Iro kowapirota-naachari ikimita-kaantajai owakirami iwitsikaitajai.

¹⁶ Inkarati kimisantaironi nokanta-yitakiri, ari isaikayitaji kamiitha, nisironka inkantaitiri. Ari inkanta-yitajyaari ikaratzi yasipirotaari Pawa iroñaaka, ikimitaa-witakari pairani Israel-iiti.

¹⁷ Ari okarata-paaki iyikiiti, ti noninti imaimani-waitaitina. Tima oshiki iwirona-wintai-takinari naaka Awinkathariti Jesús.

Owiraantarori withataantsi

¹⁸ Iyikiiti, nonintzi inkawintha-siritaimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Omapirowi.

ISANKINARI PABLO ITYAANTZINIRI EFESO-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo, Ityaantani Jesús Saipatzii-totaari nonatzi, irootaki inintakaa-kinari Pawa. Awirokaiti nosankina-yitzini pikaratzi yasiy-itaami Pawa, pikimisanta-nairi Jesús Saipatzii-totaari anta Efeso-ki. *

² Onkawintha inisironkata-jyaami Asitairi Pawa, kamiitha isaikakaa-yitaimi, ari inkimitzi-tyaamiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

Itasonka-winta-siritantzi Saipatzii-totaari

³ Thami antharowinta-jyaari Pawa, iriritari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, iriitaki tasonka-winta-siritairi ityaanka-kairi Saipatzii-totaari ipoñaakaro inkitikinta.

⁴ Iriitaki oyosiyita-kayiri pairani tikira-mintha iwitsiki-roota kipatsi, iyotzitaka ari yasiyitai Itomi, kitisiri ankantzi-mota-jyaari, tikatsi inkanta-koitai.

⁵ Oshiki itakoyitakai. Ari okanta ityaantan-takairiri Jesús Saipatzii-totaari, iro opoñaantari itominta-yitai, tima ikowitaika irirori pairani inisironka-yitajai.

⁶ Irootaki awisiryaa-wintanta-piinta-jyaariri Pawa, tima antaroiti ikawintha-yitai, yaapatyaa-yitajai, iro opoñaantari ityaanta-kairi Itako-pirotani.

⁷ Tima oshiki ikawintha-yitai, ipinako-winta-yitajai ikapathainkamintakai pairani Itomi. Ari okanta ipyaakotan-tairori antayiwitakaro kaari-pirori.

⁸ Ari ikinakairori Pawa, tima yotaniri inatzi, iroopirori onatzii ikinkisiryaaantari irirori.

⁹ Iyotakaa-yiitairo okaratzi ikinkithasiritzi-takari pairani irirori, tikatsi yowityaaroni onkarati yantajiri.

¹⁰ Tima okaratzi ikinkithasiritzi-takari, aritaki onthotyaaqyaa omonkara-yitajyaa. Aririka impiyaji Saipatzii-totaari, ari inkarati impinkathari-wintairi maaroni tziimayita-tsiri inkitiki, aajatzi kipatsiki.

¹¹ Ikinkithasiritzi-takaro okaratzi iyotakaa-yitairi iroñaaka. Irootaki iyosiyitan-tajairi, tima inkasiya-kaitzita-kayiri intyaantajairi Itomi. Tima okaratzi yantayitakiri, irootaki ikinkithasiritzi-takari pairani irirori.

¹² Irootaki imatanta-yitakarori iroka Pawa, onkanyaa nonkimosiriwintan-tyaariri nokarajiitzi nitayitakaro nawintaa-nakari Saipatzii-totaari.

¹³ Ari pikimiyitakari aajatzi awirokaiti omapoka pikima-kotawakiri Saipatzii-totaari owakira ikinkithata-koita-paakiro Kamiithari Ñaantsi, pikimisantanaki. Tima ikasiya-kaita-kamiri pairani intyaankimiri Tasorinkantsi, iriitaki yotakayi-mironi yasiyitaa-tyaami, ari inkantaitaa-tyiironi inampi-siritan-tyaami.

¹⁴ Tima añaakiro ti yookajai Tasorinkantsi, ari ayotziri omapiro Pawa ithotyiro okaratzira ikasiya-kaajairi. Asi owatyiro irojatzi

* 1:1 yasiyitaami Pawa = kitisiriri

itsiparyaa-kowintan-tajyaariri ikaratzi ipinako-wintairi irirori yasiyitajai. Irootaki iwisiryya-wintan-taityaariri otzimi-motziri iwaniinkaro.

Oyosirita-kaantzirori, oiñaarontzirori aajatzi

¹⁵ Tima nokima-kotakimi tsika pikanta pikimisanta-najiri Awinkathariti Jesús, tsika pikanta pitakoyita-naari ikaratzi yasiyitaari,

† ¹⁶ ti nowashaantiro nopaasoonkita-kowintzimi, namana-kota-piintzimira.

¹⁷ Namaniri Iwawani Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, asitarori waniinka-rontsi. Irootaki nokowa-kotan-tariri iyosirita-kayimi, yoiñaaronta-pirota-jimiro tsika ikanta-kota irirori,

¹⁸ inkinkithasirita-kayimi onkantyya piyota-kotan-tyaarori iyaakoniintari ikaratzi ikaima-siritairi, piyota-kotan-tyaarori aajatzi owaniinkata-taika iñaakayita-jiriri Pawa yasiyitaari,

¹⁹ piyota-kotan-tyaarori aajatzi antaroiti isintsinka tikatsi kimityaarini. Oshiki onkanta-kaayitajai isintsinka akaratzi akimisantajiri. Tima irojatzii isintsinka

²⁰ ipiriintan-taariri pairani Saipatzii-totaari ikamawitaka, yaanajiri inkitiki, imisaika-wajiri irako-piroriki.

²¹ Ari ikaratajiri Pawa ipinkathari-wintajiri maaroni pinkathari-witachari, jiwawita-chari, tzmawita-chari isintsinka, ompiratan-tariri, maaroni tsika-rika ipaiyitari. Tira apatziro impinkathari-wintairi ikaratzi tzmayita-tsiri iroñaaka, ari inkarati impinkathari-wintajiri tzmayitaa-tsini apaata. Omapiro yanaa-kotantaki, tima pinkathari-pirori inatzi.

²² Tima irijatzi Saipatzii-totaari imatakairi Pawa ijiwatairo maaroni, ikimita-kowaitakari makoryaa-kitzitan-tariri iisaniintani. Irijatzii Saipatzii-totaari ikimita-kaanta Pawa iriimi iitoiyita-jyaami ikaratzi kimisantaa-tsiri. ‡

²³ Iriima ikaratzi kimisanta-yitaa-tsiri, ikimiwaitaka iwathami inatyiimi Saipatzii-totaari, inampi-siri-yitan-taari. Ithotyiro isaikaki tsika-rika-payi.

2

Itakotai Pawa iro awisako-siri-yitan-taari

¹ Iriitakira Pawa owañaayitajimi awirokai, tima pairani kimiwaitaka owamaayita-tyiimimi piyaari-piro-siritani.

² Iro pantayita-piintakiri tsika ikanta piñaayitziri osaawi-satziiti, pantasi-yitakaro ikantakaan-tziri sintzitakairori tampyainka, iriitakira winthata-kaayitariri atziri-payi impiyathatyaari Pawa.

³ Ari akantawitakari pairani maaroni arokai, antapiintakiro anintakaa-siwaitari, aniwita-siwaitari aajatzi, irootaki akinkisiryya-piintakari. Ari akimita-koyiwitakari inkarati iwasankitaitairi.

⁴ Iro kantacha Pawa nisironkatan-tariri, oshiki itakoyitai,

⁵ yañaakaa-yitai owamaima-witakai kaari-pirori iwañaajiriranki Saipatzii-totaari. (Tima oshiki ikaminthaajimi Pawa, irootaki iwawisaako-siritan-taamiri aajatzi awiroka.)

† 1:15 yasiyitaari = kitisiriri ‡ 1:22 makoryaa-kitzitaantsi

⁶ Tima iwaña-a-jirira Saipatzii-totaari, ari ikimitaa-yitajiri aajatzi arokaiti. Iriitaki kantakaarori atsipaa-siritan-taariri Saipatzii-totaari Jesús inkitiki.

⁷ Irootaki yantanta-karori maaroni iroka-payi iyotantai-tajyaari apaata oshiki ikaminthaantaki, ityaanta-kairi Saipatzii-totaari Jesús iwawisaako-siri-yitai.

⁸ Irootaki piñaantaarori pawisako-siri-yitai pawintaa-yitaari. Iriitaki Pawa kimitakaan-taarori impasita-jyaamiro awisako-siritaantsi,

⁹ tira awiroka matironi piwawisaako-sirityaa apaniironi. Ari onkantyyaa airo pinkimosiriwinta-siwaitanta.

¹⁰ Tima iro iwitsika-yitan-takairi ankimisantajiri Jesús Saipatzii-totaari, antayita-piintainiri kamiitha-yitatsiri, irootaki inintakaayita-kayiri pairani antayitiniri.

Aripirotairi Saipatzii-totaari ipaikakoi-takiri

¹¹ Tima maaroni awirokaiti kaari Judá-iti, ipaiyitzimi noshininkapayi “Kaari totamisitaari.” Iriima iriroriiti ipaita-wakaiyita “Totamisitaari.” Tikatsi ompai-tzimaityaa, tima yantasi-yitakaro koñaanita-tsiri awathaki.

¹² Pinkinkisiryaa-kotyaa, pairani tikira pinkimisantiriita Saipatzii-totaari, ti pintzipa-wityaari Israel-iiti, pinasijiitaka. Ti piyotakowityaaro ikantakaan-taitsiri, ti piyotakowityaaro aajatzi ikasiyakaitairi. Okantawitaka pisaiki kipatsiki, ti piyotakotiri Pawa, ti piyowityaa aririka pawisakotajimi.

¹³ Irooma iroñaaka pikimisantajiri Saipatzii-totaari Jesús, paapatyyiyaari Pawa. Okantawitaka intaina piwawitakari pairani, iro kantacha ikapathain-kawintakimi pairani Saipatzii-totaari, aripaiti paapatyyiyaari Pawa.

¹⁴ Ari okanta ikantakaakaro Saipatzii-totaari asaikan-taari kamiitha. Iriitaki kantakaa-karori Judá-iti ishininkatan-taariri kaari Judá-iti, yaakamiithata-wakaa. Tima pairani oshiki ikisaniinta-wakai-yitaka. Irooma iroñaaka kimiwaitaka itanto-ryaatyyiromi tantotsi onasiyiwitakariri.

¹⁵ Tima pairani noshininkapayi ikisaniintakiri maaroni kaari noshininkata, kaari yotakotironi ikantakaan-taitsiri. Iro kantacha ikimaatsi-waitakaro pairani iwatha Saipatzii-totaari, ipyaa-pithatairi kantakaan-tzirori ikisaniinta-wakaa, ari opoñaanaja yaakamiithata-wakai-yitanaja, okimiwaita-nakaro aparonimi atziri ikantanaja iroñaaka.

¹⁶ Tima inkamawinta-kayi pairani Saipatzii-totaari ipaika-kotaitakiri, ari okarata-paaki akisaniinta-wakaa-piintaka, akimitakaantajiro awamaaki-tyiromi. Tima aparoni akantanaja awathaki aripiroyitaari Pawa.

¹⁷ Iro ikantai-tantari pairani:

Ipokaki, ikamanta-yitajimiro kamiithari ñaantsi onkantyyaa pisaikantajyaari kamiitha, tima intaina pisaika-yitaki. Ari ikimitaayitakiriri aajatzi saikayita-tsiri okaakiini.

¹⁸ Tima iriitaki Saipatzii-totaari kantakaa-karori añaanta-yitaarori akaratajiri awintaari Pawa, tima apintzi inatzii Tasorinkantsi matakayirori.

¹⁹ Ti piyotako-wityaari pairani Pawa, ti pishininka-wityaari aajatzi. Iro kantacha pikimiyitaari iroñaaka ikaratzi kimisanta-yitziriri, ti pimpasinitzi-motajiri, tima pishininkataari Pawa.

²⁰ Pikimiwaita-naaro awirokami pankotsi iwitsikai-takimi. Iriima Kamantan-tzinkariiti aajatzi Tyaantaariiti iriitaki kimitakyaa-ronimi kisopatha kiraawiro tsika iwitsikai-takiro pankotsi. Iriima Saipatzii-totaari iriitaki otzinkami. *

²¹ Tima okaratzi iwitsikan-taita-karori pankotsi, kamiitha oosoyitaka, iro iwitsikan-taitarori itasorintsi-pankoti Awinkathariti.

²² Ari pikimiyita-naari awirokaiti pikimiwaitakaro tsika okanta oosoyita kamiitha pankotsi, ari inampi-siritan-tajyaami Pawa.

3

Itakotai Pawa iro awisako-siri-yitan-taari

Inkinkithata-kairi Pablo kaari Judá-iti

¹ Irootaki opoñaantari, naaka Pablo, tima yasita-kotai-takina nokinkithata-kota-jimiri Jesús Saipatzii-totaari awirokaiti kaari noshininkata,

² piyojiitzi iriitaki Pawa owakinari nonkinkithata-kaayitajimi, tima antaroiti ikawinthaakimi.

³ Tima nosankinata-kimiro kapichiini tsika okanta iñaakai-takinaro kaari iyotako-witaita pairani.

⁴ Aririka piñaanatakiro, aritaki piyotajiro okaratzi noyota-kota-jiriri naaka Saipatzii-totaari kaari iyotako-witaitari pairani.

⁵ Tima pairani tikatsi atziri yotakowityaaroni yantiri Pawa. Iro kantacha iyota-kayina Tasorinkantsi nokaratzi Notyaankaa-ritzi aajatzi Kamantan-tzinkariiti.

⁶ Iroka kaari iyotako-witaita: Yawisako-siritzi-tajyaa kaari noshininkawita aririka inkaman-taitajiri Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús Saipatzii-totaari. Ari iñaakai-tajiri ikasiya-kaitakiriri Judá-iti, tima ishininkata-wakaiyaa.

⁷ Irootaki nomatan-taarori iroñaaka nokinkitha-yitajiro, tima iriitaki Pawa tasonka-winta-siritanari nantantarori okaratzi aawyaa-siritakainari isintsinka, tima oshiki ikaminthaajana.

⁸ Tima naaka yanaa-kotani maaroni yasiyitaari Pawa. Iro kantacha ikaminthaajana naaka, isinitakina nonkinkithata-jiniri Kamiithari Ñaantsi kaari Judá-iti, iro iyotanta-jyaari oshiki itasonka-winta-yitairi Saipatzii-totaari. *

⁹ Isinita-kinaro noiñaaronta-jiniri okaratzi amanako-witaka pairani yantiri Pawa. Tima iriitaki owitsika-yitakirori maaroni añaayitairi iroñaaka.

¹⁰ Irootaki yantanta-karori maaroni iroka, onkanyaa iyotantyaari inkiti-wiriiti pinkathari-yitatsiri yotaniri ikanta Pawa, aririka iñaayitai akaratzii akimisantajiri.

¹¹ Tima yasi iwiro ikinkithasiritzi-takaro pairani yantiro, irootaki ityaankan-takariri Awinkathariti Saipatzii-totaari Jesús.

¹² Tima awintaari iroñaaka Saipatzii-totaari, aritaki yaakamiithatai Pawa, airo atharowanta-siri-waitari.

* 2:20 otzinkami = mapithanthat, tima irootaki mapitatsiri iwitsikai-tzirori pankotsi kanta-kota-chari. * 3:8 yasiyitaari = kitisiriri

¹³ Irootaki nokantan-tamiri: Paamaiyaa okantzi-moniintami = kari okaratzi nokimaatsita-kowintakami. Tima irootaki tharowinta-yitajyaamini awirokaiti.

Antaro itakotaantsi kaari inthotyiti iyotakoitiro

¹⁴ Irootaki opoñaantari notyirowa-sitari Asitariri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari,

¹⁵ tima iriitaki Pawa asiyitaariri maaroni, ikimita-kaanta-yitai arokayitaji ishininka. Okantawita aroka-rika inkiti-wiri, aroka-rika osaawi-satzi.

¹⁶ Nokowa-kota-piintakiri Asitairi, otzimi-motziri owaniinkantan-tyaari, antaro intasonka-winta-yitimi, yaawyaa-sirita-kaayitaimi Itasorinka.

¹⁷ Nokowa-kota-piintakiri aajatzi Saipatzii-totaari inampi-siritan-tyaami, tima pawintaa-yitana-jyaari awirokaiti. Pinkimita-kotyaaro pankirintsi parithata-tsiri kamiitha, irootaki paapaikan-tanakyaa itakonka.

¹⁸ Irootakira ikimatha-pirotan-tajjaarori ikaratzi yasiyitaari Saipatzii-totaari, okimiwaitakaro antaro onatyimi itakonka, santha onkaratimi, jinoki onkanyaami, inthompoi onatyimi.

¹⁹ Irootaki namana-kotanta-piintamiri pinkimatha-pirotairo antaro itakotai Saipatzii-totaari, anairo maaroni iyotako-witaitari, irootaki piñaanta-jjaarori ithotyimi Pawa isaika-siri-pirotan-taami.

²⁰ Thami antharowinta-jyaari Pawa, tzimatsiri isintsinka, iriitaki ñaakaayitaironi oshiki anaanakiro okaratzi akamiyitziriri. Airo athotyiro ankinkisiryaa-kotajiro isintsinka aririka añaayitairo okaratzi yantzimo-siri-yitairi.

²¹ Thami ankimosiriwinta-jyaaro okaratzi yantakaa-kiriri Jesús Saipatzii-totaari, aajatzi okaratzi yantzi-motairiri awintaa-yitaariri. Ari inkimita-jyaari inkarati ancharini-yitajyaari, irasi iwiro aajatzi intharowinta-jyaari irirori. ¡Omapirowi!

4

Owichaa ikantakaa-yitajai Tasorinkantsi

¹ Aritakira okantayitakari, tima yasita-kotai-takina nokinkitha-kotajiri Awinkathariti. Irootaki nonkantan-tyaamiri: Panta-piintajiniri ikowakaa-yitajimiri, tima ikaima-siritani pinayitatzii.

² Tsinampa pinkantajyaa, amatsinka pinkantajyaa, kisasiwaini pinkantajyaa pintakota-wakai-yitajyaa.

³ Piñaasintsi-yitajyaaro pijata-kayiro pisaiki kamiitha, tima iriitaki Tasorinkantsi owichaa-wakai-yitaamiri.

⁴ Okimiwaitakaro aparoni akantanaja awathaki, tima aparoni ikanta Tasorinkantsi. Ari okimitari aajatzi aparoni okanta ikasiya-kaayitajimiri Pawa piyaako-niintajiri.

⁵ Aparoni ikanta Awinkathariti, aparoni ikanta akimisantajiri, aparoni ikanta akiwaawintaari.

⁶ Aparoni ikanta Pawa, iriitaki Asiyitairi maaroni. Iriitaki pinkathari-winta-yitajiri maaroni, ithotyiro inampi-siri-yitanta maaroni.

⁷ Iro kantacha, onasiyitaka imatakaa-yitairi Saipatzii-totaari itasonka-winta-yitakaira. Okimiwaitakaro ompaityaami impasiyitakairimi.

⁸ Irootaki isankinata-koitakiri pairani ikantaitzi:

Owajinokaja, ijiwayitairi yiitsinampaakiri owayiri-witakariri.

Tima okaratzi yaapithatan-takiri, ipasiyitaari iwayiriti.

⁹ ¿Paitama ikantan-taitari: “Owajinokaja?” Irootakira ikantan-taitari, tima yitapaintaro ipoka-paintzi aka osaawiki kipatsiki.

¹⁰ Tima ikaratzi oshaawiinkain-chari kipatsiki, irijatzi owajinokaa-chari yanaa-pirotajiro ojinokitzi inkiti, irootaki ithotyaan-tarori isaikan-taaro maaroni tsika-rika-payi.

¹¹ Iriitakira tasonka-wintan-tayitaa-tsiri okanta Atyaankaa-ritan-taari aroka-payi. Tzimatsi Kamantan-tzinkari-tatsiri. Tzimatsi pasini kinkithata-kaanta-najirori ñaantsi yawisako-siritan-taitari. Tzimayitatsi pasini jiyayita-najiriri kimisantzinkari, tzimayitatsi aajatzi yomitaan-taniriiti.

¹² Ari ikantayitaari maaroni yokaiti, iriyyitakira yotakaa-yitajirini inkarati yasiyitaari Saipatzii-totaari tsika inkantyya yantawaitainiri, inkini iwitsika-sirita-kaayita-jyaari, inkimitan-tajyaarori iwathami Saipatzii-totaari inatzii.

¹³ Irojatzi añaanta-jyaarori ayotako-pirotajiri Itomi Pawa, onkimita-jyaaromi awichaa-wakai-yitajyaami akimisanta-yitajira. Irootaki amatantyaarori ajata-kayiro asiya-kota-jyaari Saipatzii-totaari, antaiki-siri ankantajyaa.

¹⁴ Aritapaaki akimitakari ikantaranki iintsi, oshiki ipasini-yitzi aikiro ijatatyii inkimotati. Tima ari ikantayitari kaari sintatsini yamataw-itaitiri, iyotaiti-rika kaari tampatzikata-tsini. Iriyyitaki kimitakarori arapana-yitakairi tampyaa, okinayitzi tsika-rika-payi.

¹⁵ Irootaki añaawinta-yitajai iroopiro-pirota-tsiri onkanta-kaakai atakoyitantaja. Ontzimatyii antaiki-siri-yitaji, ankimita-jyaari tsika ikanta Saipatzii-totaari. Tima iriitaki Saipatzii-totaari kimitana-jyaaronimi aito.

¹⁶ Irooma maaroni arokaiti akimitaro iroorikami iwatha. Tima aparoni atziri kimotatatzi iwathaki kamiitha owichaa-wakaiyita tsika iwawitonkiyita, tima kamiitha ikanta itikatsitzi iwathaki. Ari ankanta-yitajyaari arokaiti iwathayitaira Saipatzii-totaari, antawaitajiniri kamiitha, amitakota-wakaai-yitanajyaa, antakota-wakaa-najyaa aajatzi.

Owakirari añaantari ikantakaa-yitaaro Saipatzii-totaari

¹⁷ Pinkimi nonkantimiro okaratzi iyotakaa-kinari Awinkathariti: Aritapaaki pikimita-koyitakari osaawi-satziiti, tima aminaasi-yitaka yantayitziro irirori okaratzi ikinkishiryaayitari,

¹⁸ osiyawaitakaro ikinkisiryaaani tsika okanta tsitinikiri. Kisosiri ikantayitaka, ti inintajiti iyota-kotairi Pawa, ti iñiuro yanintai-yaaro inintakaa-witakariri.

¹⁹ Ti impasiki-wintajyaa, iro ayimatakiri imayimpinka, iyaari-pirosirinka yamita-piintakari.

²⁰ Irooma awirokaiti, piyota-kotajiri Saipatzii-totaari, ti onkamiithati pantayitairo iroka-payi.

²¹ Tima omapiro-rika pikimisantairi, piyotanajiro iroopirori onatzii okaratzi iyomitaanta-paintziri irirori.

²² Tsika-rika pikanta-witaka pikaaripirozzi pairani, ontzimatyii piwashaanta-yitairo, tima amatawitakimi okarazzi piniwivai-yitari awiroka.

²³ ontzimatyii pinkimita-kaantairo owakirataa-tyiimi pikinkisiryaaani.

²⁴ Ontzimatyii piwakira-siri-yitai, irootaki iwitsikan-takamiri pairani Pawa pinkimita-jyaari irirori, tampatzika-siri-piro pinatyii, kitisiriri pinkantajyaa.

²⁵ Tira onkamiithati pamatawita-najiri pishininka-payi, iro kamiithatatsi piñaa-nita-jyaaro iroopirota-tsiri. Tima onkimita-naatyii-yaaro owichaa-wakai-yityaami.

²⁶ Ari okantari aajatzi, aririka pinkisyaa, piriipirozi pikaaripiro-siritzi-kari. Ontzimatyii piñaa-sintsityaaro piwawisaan-tyaarori sintziini pimasirinka, airo pima-kotziro irojazzi pasini kitaitiri,

²⁷ pisinitajiri = kari Kamaari yanta-kayimiro kaari-pirori.

²⁸ Kosintzi-rika pinatzii, piwashaantairo, ontzimatyii pantawaitaji. Pinkimaatsi-winta-jyaaro pantawai-wintiro pininta-yitziri, onkantyyaa piñaantyyaarori ontzimi-moyitaimi, ari onkantyyaa pimpasi-yitan-tyaariri asinonkaa-yitachari.

²⁹ Ari okimitari aajatzi, tira onkamiithati piñaawaita-sityaaro kaari-pirori ñaantsi. Iro piñaawaita-piinti kamiithari ñaantsi, ari onkantyyaa piwitsika-sirita-kaanta-jyaariri kimayitimini.

³⁰ Airorika pantayita-najiro kamiithata-tsiri, aritaki iwasirita-kotakyaami Tasorinkantsi poñaachari Pawaki. Tima iriitaki aamaakowinta-piinta-kamiri irojazzi apaata pawisako-siritan-tajyaari.

³¹ Piwashaantiro iroñaaka pikisa-siritaka, aritapaaki pikisa-piintaka, piñaa-katsimatantzi, piñaana-minthatan-tayitzi, pikisi-matantzi. Ontzimatyii piwashaantairo pantayitakiro kaaripiro-yitatsiri.

³² ontzimatyii pinkamiitha-siritai, pinisironkata-wakai-yitajyaa. Ontzimatyii pimpyaako-yitairi ikarazzi owaaripiro-sirita-kimiri, ikimitaa-jimira Pawa ipyaakotaimi irirori ikami-motaimira Saipatzii-totaari.

5

Tsika inkantajyaa yasitaari kitainkari

¹ Tima itakotani pinatzii Pawa itomiyitaamira, ontzimatyii pinkimita-kota-jyaari ikimitara irirori.

² Itako-siri pinkantanti, pinkimita-kotyyaari Saipatzii-totaari itakoy-itakai, yatsipi-wintakai ipaikakoitakiri. Irootakira kimitakarori okasankai-nkati ipomitai-tziniriri Pawa, oshiki ookimotakari.

³ Tima yasitajyaami Pawa awirokaiti, tira onkamiithati pimayimpi-waiti, omapiro okowiinkatzi. Ti onkamiithataa-jati pinkinkitha-waitakoyitairo. Ari okimitari pasini kaaripiro-yitatsiri, aajatzi okimita aririka piniwiyityaaro awaararontsi. *

⁴ Ti onkamiithati piñaawai-yitairo kaari-pirori, pintsinampaantayiti, tikatsi apantyyaaroni iroka-payi. Iro kamiithatatsi pimpaasoonkitairi Pawa.

⁵ Tima piyojiiti awiroka airora yaitajiri ikarazzi mayimpi-waiyitatsiri tsika ipinkathari-wintantaji Saipatzii-totaari itsipataari Pawa. Ari

* 5:3 yasitaami = kitisiriri

inkimityaari aajatzi ikaratzi kaaripiro-siri-waita-tsiri, ikaratzi niwiytarori owaararontsi ikimita-kaantaro iwawanimi onatyii.

⁶ Paamawintyaa yamatawitai-tzimi = kari. Tima tzimatsi yomitaa-yitimini ininti yamatawitimi, ari onkanyaa yoitzipinaa-siritantyaamiri. Aritakira iwasankitaa-yitairi Pawa inkarati piyathata-chani.

⁷ Ti onkamiithati aajatzi pintsipa-winthatyaari yokaiti.

⁸ Tima pairani tikira pinkimisantiriita Awinkathariti, kimiwaitaka pisaika-tyiimi otsitini-kitzi, pantayita-piintakiro kaari-pirori. Iro kantacha yasiyitaami Pawa, kimiwaitaka pisaikaa-tyiimi okitainkatzi. Irootaki pisaikan-tajyaari kamiitha pinkimita-kaanta-nakiro isaikaitzi okitainkatzi.

⁹ Tima inampi-siritan-tajyaami Tasorinkantsi, aritaki piñaayitairo pinkaminthaantaji, pintampatzika-siritai, piñaawaita-piintajiro iroopirori.

¹⁰ Ontzimatyii panta-piinta-yitanajiro ookimotyaarini Awinkathariti.

¹¹ Airo pitsipa-winthatari kimitakariri saikayita-tsiri otsitini-kitzi. Piyomithathatiri, tima ti onkamiithati yantayitziri, aminaawaitantsi onatzi.

¹² Tima oshiki owaañaantzi aririka ankinkithata-kotiro okaratzi yantaitziri amanani-kiini.

¹³ Iro kantacha aririka piyomithathatakiri, kimiwaitaka piitatyii-nirimi iyaari-pironka. Aritaki inkinkisiryaa-yitanaiyaa, inintanajiro irirori inkamiitha-siri-yitai, tima onkimita-jyaaro isaikanaa-tyiimi okitainkatzi.

¹⁴ Irootaki ikantai-tantakari:
Aritaki pimaaki, pisaakiti,
Pintzinaaji pintsipa-yitakari kaminkari,
Iriitaki ootajimini Saipatzii-totaari.

¹⁵ Aamawinta pinkanta-winta-jyaaro onkarati pantayitiri, airo pisiyako-yitari masontzi-siriri, pinkimita-kotyaari ikantayita yotaniri.

¹⁶ Airo pisaika-waita-sita, tima tzimatsi oshiki kaari-piro-siririiti iroñaaka.

¹⁷ Airo pimasontzi-siri-waitzi, pamina-minatiro pinkima-thatairo ininta-kayimiri Awinkathariti.

¹⁸ Airo pisinki-waita, tima oshiki okowiinkatzi. Okowa-pirotatyaa isaika-siritan-tajyaami Tasorinkantsi.

¹⁹ Pinkinkitha-waita-najiro awirokaiti Panthaantsi, pimpanthaa-yitiro onkarati iyosirita-kayimiri Tasorinkantsi, owisiryaa-winta pinkanta-winta-jyaari Awinkathariti.

²⁰ Paasoonki piwapiintajiri Asitairi Pawa piñaayitziro maaroni tsikarika opaiyita, tima pinkatha piwayitairi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. †

Pimpinkathata-wakai-yitajyaa

²¹ Ontzimatyii pimpinkathata-wakai-yitajyaa, tima pinkatha piwayitairi Pawa.

²² Iinantaitari, pimpinkathatairi piimi-payi, pinkimita-kaantiri pipinkathatzi Awinkathariti.

²³ Tima inkarati iimintaitari ijiwatziro iina, ikimitakari Saipatzii-totaari ijiwatziro kimisantzin-kariiti. Tima yoka Saipatzii-totaari

† 5:20 pinkatha piwayitairi = wairontsi

ikimita-kaantari kimisantzin-kariiti iriimi iwatha, iriimi Saipatzii-totaari iitotana-jyaami kimisantzin-kariiti. Iriitaki wawisaako-siri-yitairini.

²⁴ Tima maaroni kimisantzin-kariiti pinkatha iwairi Saipatzii-totaari, ari onkimityaari kooya-payi ompinkathata-piintairi oimiiti.

²⁵ Iimintaitari, pintako-yityaaro piinaiti, pinkimita-kotyaari Saipatzii-totaari itakoyitakari kimisantzin-kariiti, iriita-jaantaki atsipiwintakari inkama-winta-yitairi.

²⁶ Irootaki yantanta-karori iroka onkantyaa inkiti-sirita-kaantairi. Arira omatanaari aririka inkiwaatan-taiti, ikanta-piintaitzi: "Nokimisantajiro Iñaani."

²⁷ Tima inintatzii Saipatzii-totaari kitisiri inkanta-yitajyaa ikaratzi kimisantairiri, kimita-jaantakami ti inkaaripiro-siritimi kapichiini. Tima isiya-kotaari Saipatzii-totaari ikanta aatsini iina, ti ininti iñiiri iinantyaari ampithatyaa, opitsi-poroki-waiti, owaniinka onkantyaa.

²⁸ Irootaki yantayitairi iimintaitari, intakotyaaro iinaiti. Inkimita-kaantiro itakotaro iwatha irirori, ari inkimita-najirori aajatzi iinaiti intakotyaaro.

²⁹ Tima ti iñiiti atziri kimaatsita-kaawaityaaroni iwatha, otakotzi-ita ikanta. Aritakira ikimitaa-jiriri aajatzi Saipatzii-totaari ikaratzi kimisanta-yitairiri.

³⁰ Ikimita-kaanta-yitaari iriirikami imisina, iriirikami itonki, iri-irikami maaroni iwathaki.

³¹ Tima inkantaitzi:
Irootaki airo isaikantaja mainari-payi asitaririki aririka yaawakaa-najyaa, tima aaroni inkanta-najyaa iwathaki osiyawaityaaro iwichaa-wakaa-jyaami.

³² Oshiki okompiwitaka pairani inkimathataitiro iroka. Iriiuitaka Saipatzii-totaari siyakaa-wintacha aajatzi kimisanta-yitairiri.

³³ Ari okantari, ontzimatyii pintako-yitajyaaro piinaiti, pikimitaara pitakota awiroka. Ari onkanta-yitana-jyaari aajatzi iinantaitari, ontzimatyii pimpinkatha-yitairi piimi.

6

¹ Iintsiiti, pinkimisantairi asitamiri, tima irootaki kamiithata-tsiri ikowakaimiri Awinkathariti.

² Tima oshiki ikantakaan-takiri pairani Pawa. Iro kantacha ari osatikakari aaroni Ikantakaan-tsiri otzimi itanakarori oñaakan-tziro ikasiya-kaakairi Pawa, ikantaitaki:

Pimpinkathatairi piri aajatzi piniro.

³ Aritaki pisaikaji kamiitha, osamani pinkantyaa paminawaiti kipatsiki.

⁴ Irooma awirokaiti asitaaniri, ti onkamiithati pinkisa-kaawaitasityaari piwaiyani, iro kamiithatatsi pintampatzika-yitiri, piyomitaa-najiri tsika okanta inintziro Awinkathariti.

⁵ Ompirataari, pinkimisantiri awirokaiti onkarati impiratyamiri ompiratamiri. Airo pamatawi-waitziri. Pinkatha piwiri, pinkimita-kaantiri pipinkathatziri Saipatzii-totaari.

⁶ Airo piwakowinta-siwaita pantawaitiniri aririka yaminimi, iro pinimota-kaantyaariri. Pasi piwiro pantawaita-piintiniri, tima impi-ratani iwanajimi Saipatzii-totaari, pantiro inintziri Pawa.

7 Siritha pinkanta-wintyaaro impira-yitamiri, pinkimita-kaantiro iriitakimi Awinkathariti pantawaitini, kaarira atziri.

8 Tima ayojiitaki, iriitaki Awinkathariti pinayitaini okaratzi antay-itakiro kamiithari, onkanta-witakyaa aroka-rika ompirataari, tirika impirataitajai.

9 Ari pinkimityaari ompiratantaniiriiti, ontzimatyii paakamiitha-yitiri pimpiratani, airo pasaryii-mawaitari. Tima impirataari Inkiti-satzi pimpiratani, ari ikimitzi-tamiri aajatzi awiroka, impiratami. Tikatsi atziri siyakotyaarini Pawa iriipirori inatzi.

Ipiya-winta-siritantari kimisanta-naatsiri

10 Iyikiiti, tonta-siri pinkantyya, tima iriitaki Awinkathariti otapi-siritan-tyaamironi isintsinka.

11 Pinkimita-kaantiro pinkithaata-kota-tyiiaaromi yasitari Pawa ikisako-wintan-taitari. Irootaki piñaantyaarori pimpiyatyaari Kamaari.

12 Tima kaari atziri maimani-yitajaini, iriitakira maimani-winthatairi kaari koñaayitatsini. Iriiyitaki pinkathari-wintan-taintsiri, tzimawita-chari isintsinka, tsitini-wiri inayitzi, iriitaki ompira-winthatariri osaawi-satzi, irijatzi antzita-karori kaari-pirori inkitiki.

13 Tima yawintaaro aparoni owayiri iithaari asirota-tsiri, ari pinkimita-najyaari awiroka pawintaa-yitana-jyaari Pawa aritaki piñaakiro pinkisako-wintyya. Tima aririka piñaasintsi-pirotanakyaa, tikatsira shiwa-siritimini.

14 Piriipiro-yitaji, pinkimita-kotyaari tsika ikanta iwitsikaanta owayiriiti. Tima irootaki yitapiinta yooso-thaki-tziro iithaari airo yapakoorowaitanta. Ari pinkimita-piinta-najyaari awirokaiti, pinkinkisiryaa-koyita-najiro iroopirori, ari onkantyya airo papakoorosiri-waitanta. Tima inkithaata-piintaaro owayiriiti asiro-taki iniiki, inkini ontzikaa-wintiri. Ari pinkimita-najyaari awirokaiti tampsatikasiri pinkanta-yitanajyaa, tima irootaki tzikaa-winta-siri-yitimini.

15 Ikyaaanta-piintari owayiriiti iwiri iitziki, inkini ijayiti tsika-rikapayi. Ari pinkimi-yitana-jyaari awirokaiti aamawinta pinkanta-piintajyaa inkini pijayiti tsika-rikapayi pinkinkithata-kotairo Kamiithari Naantsi isaikan-taitari kamiitha.

16 Yawintaa-piintaro owayiriiti itzikaa-winta-minto yairika-yitziri airo okintantari paamakiiyitain-tsiri chakopi. Ari pinkimi-yitanajyaari awirokaiti pawintaa-pirotanajyaari Pawa inkini pintzikaa-winta-sirita-najyaa pimpiyatan-tyaariri Kamaari.

17 Yawintaa-piintaro owayiriiti asiro-naki yamathaitari. Ari pinkimi-yitana-jyaari awirokaiti pawintaa-yitanajyaa iwawisaako-siritaimi Pawa. Ikisako-wintanta-piintaro ithatzinka-minto owayiriiti. Ari pinkimi-yitana-jyaari awirokaiti pinkisako-wintan-tyaaro Iñaani Pawa inkinkithasirita-kayimiri Tasorinkantsi.

18 Pamana-piinta-yitaji, tima Itasorinka Pawa kinki-siryaa-kaiyaitaimini opaitarika pinkowa-kotiriri. Iriipiro pinkanta-yitanajyaa inkini pamanakoyita-piinta-najiri maaroni yasiyitaari Pawa. *

* 6:18 yasiyitaari = kitisiriri

¹⁹ Impoña pamana-koyitakina naaka, iñaapirota-kaantyaanari Pawa noyotan-tyaari nonkinkithata-najiro Kamiithari Ñaantsi kaari iyotako-witaita pairani.

²⁰ Tima iro kamiithatatsi noña-piro-wintyaaro nonkinkithata-kaanti. Irootaki iminkyaa-wintai-takinari. Iro kantacha aikiro nojatakaa-tyiuro nonkinkithata-kaanti irojatzi nomatan-takyaarori nantayitajiro okaratzi ityaantan-taita-kanari.

owiraantarori withataantsi

²¹ Aririka yariita-paakyaa Tíquico anta pisaika-jiitzi, iriitakira kamanta-paakimini tsika-rika nokantaka, tsika-rika opaita nantayitakiri aka. Tima yoka Tíquico iyiki inatzi, notako-pirotakari. Iriitaki iriipirotaintsi yamitakotakina nokinkithata-kaantaki.

²² Iro nontyaantan-tyaariri, onkanyaa piyotan-tyaari tsika nokanta nosaika-jiitzi aka. Ari onkanyaa pintharowinta-siritan-tyaari awirokaiti.

²³ Ari okanta-tzimaita iyikiiti. Onkamintha isaikakaa-yitajimi kamiitha Asitairi Pawa, ari inkimitaimiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Ari onkanyaa pintakota-wakaan-tanajyaari, awintaa-siri piwanajiri.

²⁴ ¡Onkamintha inisironkataimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, pikarajiitzira pitako-piro-yitaari! ¡Omapirowi!

ISANKINARI PABLO ITYAANTZINIRI FILIPOS-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka osankinaritsi, iri notsipatakari Timoteo nosankinatzi-miro. Tima impiratani Jesús Saipatzii-totaari nonayitzi. Awiroka nosankina-yitzimi pikarajitzi anta nampitsiki Filipos, pikaratzi yasiyitaami Saipatzii-totaari Jesús. Irijatzi nosankinatziini ikaratzi jwayitzimiri pinkimisanta-yitaji aajatzi ikaratzi amitako-yitziriri.

² Okawintha inisironkataimi Asitairi Pawa, kamiitha isaikakaa-yitaimi. Ari inkimitaimiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

Yamanakoyitziri Pablo kimisanta-niriiti

³ Aririka nosirita-kota-piintyaami, oshiki nopaasoonkitziri Pawa.

⁴ Kimosiri nokanta-piintaka aririka namanako-yitimi,

⁵ tima ari akarajitaki akinkithata-kotziro Kamiithari Ñaantsi. Pasi piwanakiro pairani owakira pikimawakina nokaman-tapaa-kimiro ñaantsi, ti piwashaanta-nakiro irojatzi iroñaaka.

⁶ Noyota-kotzimi naaka oshiki okamiitha-taiki yitanakaro Pawa yantzi-mota-jimiro kamiithari, tima iriitaki thotyaa-kaimironi apaata impiyapaaki-rika Jesús Saipatzii-totaari.

⁷ Tima kamiitha okanta nosirita-kota-piinta-jyaami, notakoyitani pinatzi. Okantawitaka iminkyii-takina naaka, ari akaratzi ikawinthaayitajai Pawa. Ari okantari aajatzi yaitanakina pinkatharin-tsiki, tima nokinkithatakiro anta Kamiithari Ñaantsi.

⁸ Iriitaki yotatsi Pawa oshiki nokowityaa-taikimi noñaayitimi. Iroora itakonka Jesús Saipatzii-totaari kantakaarori.

⁹ Namana-kota-piintakimi pintako-pirotan-tantyaariri, oyotani pinkantya, pinkima-thatairo maaroni,

¹⁰ omatantyaari panta-piinta-yitairo kamiithari. Ari onkantya pinkiti-siritan-tyaari, airo otzimanta inkanta-kotai-timiri apaata impiyaki-rika Saipatzii-totaari.

¹¹ Ikamintha itampatzika-siritaimi Jesús Saipatzii-totaari okanta pantayitan-taarori kamiithari. Irootakira iwisiryaawintan-tyaariri Pawa, inkimosiriwinta-piintan-taityaariri.

Nañaantaari Saipatzii-totaari

¹² Iyikiiti, nonintzi piyota-kotiro okaratzi awishi-mota-kinari. Tira athataa-siwaityaa awishi-motina iroka-payi, irootaki oiwaran-tyaari Kamiithari Ñaantsi yawisakota-jiitantyaari.

¹³ Aritaki matzimaaitaka, tima inkarati saika-wankotziriri pinkathari, owayiriiti kimpoyaa-wintanari, iyojiitaki maaroni iminkyaa-wintasitai-tanari Saipatzii-totaari.

¹⁴ Ikanta iñaayitakina iyikiiti iminkyiitana, ti intharowa-jiitanaki, aikiro ikinkitha-yitana-kitzii, yawintaa-piro-yitanakari Awinkathariti.

¹⁵ Tzimayita-tsira aka kashaawaita-tsiri ikinkithata-kotziri Saipatzii-totaari, oshiki inintaki yanaina impinkathataitiri onkantya

inkisaniintan-taityaanari naaka. Iro kantacha tzymayitatsi pasini otako-pirotanari, kamiitha ikinkitha-yitanaki irirori.

¹⁶ Yokaiti ikaratzi kisaniinta-kinari, ti isinitiri atziri-payi inkimisantina, apaniro inintzi inkimisantaitiri onkanyaa yanaantyaanari naaka, irootaki ikashaa-waitantari ikinkithata-kotziri Saipatzii-totaari. Inintatzii yokaiti inkimaatsitakaa-pirotai-tyaana iminkyaaitakina. *

¹⁷ Iriima ikaratzi itakota-jaanta-kanari, iyojiitzi irirori Pawa kantaarori iminkyii-tanta-kanari onkanyaa nonkinkithatan-tyaarori Kamiithari Ñaantsi.

¹⁸ Tikatsi ompai-tzimaityaa itzimawitaa kisaniintanari, iro kowapirotacha irijatzi Saipatzii-totaari ikinkithata-kotaitzi. Irootaki oimosirinka-kinari. Ari omapirotyaa nonkimo-siriti,

¹⁹ tima noyotzi irootzi-mataki imisitowai-tajina. Okantakaan-tziro pamana-koyita-piintakina, inisironkata-piintakina Itasorinka Jesús Saipatzii-totaari.

²⁰ Iro noninta-pirotziri iroñaaka nonkinkithata-kotajiri Jesús Saipatzii-totaari, tikatsi nontharowan-tajyaa. Ti noninti iwaañaaitaina apaata. Aririka iwamaitakina, irooma airorika, nasi nowiro nantayitiro kamiithari, irootaki impinkathata-piintan-taityaariri Saipatzii-totaari.

²¹ Tima iriitaki Saipatzii-totaari nañaantaari naaka. Irooma aririka iwamaitakina, irijatzi nonkama-wintiri.

²² Irojatzii-rika nañai aikiro nojatakaa-tyiuro nantiniri Awinkathariti inintakaa-yitanari. Ti noyotzi-maityaa iroñaaka ontzimi nonintiri.

²³ Tima apitiro nonintziro. Kamiitha-waitaki iwamaitina nojatajiita nontsipata-pajyaari Saipatzii-totaari, irootakira kamiitha-pirotzii-motakinari.

²⁴ Iro kantacha oninta-pirottyaa aajatzi nañai, ari onkanyaa nosaiki-motan-tyaamiri awirokaiti.

²⁵ Noyotaki airo nokamita, osamani nosaiki-moyita-najimi awirokaiti, ari onkanyaa nonkimosiriwinta-kaantyaamiri pawintaa-najyaari Saipatzii-totaari.

²⁶ Tima aririka nariita-kyaami awirokaiti, oshiki pinkimosiriwintawajyaari Jesús Saipatzii-totaari, ari ankarati antharowintyaa.

²⁷ Iroka pinkanta-yitana-jyaari: Panta-piinta-najiro kamiithari ookimotariri Saipatzii-totaari. Irootaki panta-piinta-najiri, tima aririka nojataki nariityaami, kamiitha noñaapaakimi pisaika-jiiti. Irooma airorika nomatziro nariityaami, nonintzi nonkima-kotimi kamiitha paapatyaa-wakaiyitya, piñaasintsi-winta-najyaaro Kamiithari Ñaantsi akimisantana-najiri.

²⁸ Airo pinkimosiriwin-tawaita-sitari kisaniintzimiri. Tima Pawa kinkisiryaa-kaajirini yokaiti yapirotai-tatyiiri. Irooma awirokaiti pikimisantairi, iyotakaa-yitajimi omapiro pawisako-siri-yitaji.

²⁹ Tima ti apatziro isinita-kimiro pinkimisantairi, ontzi-matyti patsipiwinta-jyaari Saipatzii-totaari, piñaayitzirora pantziri kaari iñaayitzi pasini-payi.

³⁰ Ari akarajiitaki iroñaaka atsipiko-wintakari. Tima piñaajiitakina pairani oshiki nokimaatsi-wintakari anta. Irojatzii nokantziro

* 1:16 onasiyita ñaantsi-payi

iroñaaka pikimako-wintana oshiki nokimaatsi-wintakari aka.

2

Itsinampa-sirinka aajatzi iririipironka Saipatzii-totaari

¹ Tima yoimosirinkaana Saipatzii-totaari, itakotakami, isaika-siritantakami Itasorinka, tima piyotajiro pinisironkata-wakaa-jiita,

² ontzimatyii paapatyaa-wakai-yitajyaa, pintakota-wakai-yitajyaa, onkimiwaityaaro aparonimi onkantajyaa pikinkithasiritani. Irootaki oimosirinkanari.

³ Aririka ontzimi ompaityaa pantayitiri, airo pikisa-wakaa-wintaro, tsinampa-siri pinkantyaa, airo pinkimosiriwinta-waitaro. Ti ampantyaaro pinkantanti: “Naaka kamiitha-pirotatsi, ti apantyaarii yonta.” Irootaki kamiithatatsi pinkanti: “Iri kamiitha-pirotatsi yonta, yanaako-waitana naaka.”

⁴ Ti apatziro okamiithatzi pinkaminthaa-tziityaa awiroka, ontzimatyii pinkaminthaa-yitairi aajatzi pasini-payi.

⁵ Pisiya-kotyaari tsika ikanta-painta Jesús Saipatzii-totaari.

⁶ Pawapirori inaki irirori, titzimaita isintsi-sintsiti itarowintyaaro ikimitari Pawa.

⁷ iwashaanta-nakiro ipinkatha-ritzi, isiya-kota-nakari ompirataari, itzimaki, ikimita-kota-paakari ikantayita atziri-payi.

⁸ Ikanta ikimita-paakarira atziri-payi, ti impinkatha-ritanaji ikantawitara owakiraini.

Siritha ikanta-painta irojatzi ikamantakari ipaikakoi-takiri.

⁹ Irootaki opoñaantari yiriipiro-tziita-kayiri Pawa yoka Saipatzii-totaari,

ipinkathari-winta-pirotzi, yanaanakiri ikaratzi iwtsikakai-takiri.

¹⁰ Inintzi Pawa intyiirowa-sitai-tyaari Jesús, impinkathataitiri, Onkanta-wityaa tsika-rika-payi inampitai-tyaaro, inkitiki, kipatsiki, aajatzi otapinaki kipatsi. *

¹¹ Maaroni inkanta-yitai:

Pinkathari-pirori inatzi Jesús Saipatzii-totaari.

Aripaitira intharowintai-tajyaari Pawa Asitairi.

Ikimitari ootamintotsi kimisantzin-kariiti

¹² Ari onkan-tzimaityaari notakotani iyikiiti. Tima pairani nosaikimotan-takamiri anta, oshiki pikimisanta-piintakina. Ari pinkimita-najirori aajatzi nosaikira intaina, panta-piintairo okaratzi nonkantimiri. Pakowinta-najyaari Pawa iwawisaako-siri-yitaimi, pinkatha pantiniri okaratzi inintakaa-yitakimiri.

¹³ Tima Pawa iriitaki ninta-sirita-kaanta-tsiri, okanta panta-piintantarori kamiithari. Irijatzira Pawa antakaa-yitimironi.

¹⁴ Pantainiri Pawa maaroni kamiithari, airo pikisa-wakaa-wintaro,

¹⁵ ari onkantyyaa airo itzimanta impaityaa mishakowintimini. Tima itomi Pawa pinayitatzii, piwashaantiro kaari-pirori, kamiitha pisaikimoyitairi kinasiwaitain-chari. Pinkimita-kotyaari kitainkata-kairori tsitiniri.

¹⁶ poisokiro piwiro pikima-kotakiro ñaantsi, iro pañaasiritantajyaari. Aririka piriipiro-wintakiro, antaro nonkimosiriwintyaami

* 2:10 intyiirowa-sitai-tyaari Jesús = wairontsi

impiyaki-rika Saipatzii-totaari, tima ti natsipita-siwaitaaro nokinkithata-kimiro iñaani Pawa.

¹⁷ Onkanta-wityaa iwamaawintai-tinaro nokimisanta-kaayitakimi, oshiki nonkimo-siriti, ari pinkimi-yitana-kyaari awirokaiti, pinkimo-siri-winta-jiitina naaka. Aririka iwamaitakina, osiyakaro nañaantari yaparatai-tziro irayiitzi isaitai-tziri yatsipita-kayi-taniriri Pawa.

¹⁸ Irootaki pinkimo-siri-wintan-tyaanari aajatzi awirokaiti iroñaaka.

Timoteo aajatzi Epafrodito

¹⁹ Iriirika nintain-tsini Awinkathariti Jesús, ari piñaakiro sintsiini nontyaankimiri Timoteo. Tima aririka impiyaki, inkaman-tapajina tsika pikanta pisaika-jiitzi anta, ari onkantayaa nonkimo-siritan-tyaari.

²⁰ Tima ti intzimi siyaanani naaka ikimitakara Timoteo, oshiki inintaki inisironka-jiityaami.

²¹ Tzimawitacha pasini, apatziro isiriyitaro irirori opaiyita-rika inintziri, ti isirita-kotyaaro inintakaan-tziri Saipatzii-totaari Jesús.

²² Iro kantacha piyojiitzi awiroka kamiitha ikanta isaiki-motakina Timoteo, iriitaki iriipirotaintsi itsipatakana nokinkithata-kotziro Kamiithari Ñaantsi. Oshiki yamita-kotakina, kimiwaitaka iriimi notomi.

²³ Iriitakira nonintakiri nontyaantimiri anta, aririka noyotaki tsika inkantaitina.

²⁴ Aama sintsiinira Awinkathariti inkanta-kaiyaaro, naaka jatasita-jaantimini anta.

²⁵ Iriitakira nitawakyaa notyaanta-jimiri iyiki Epafrodito, tsika itzimi pintyaanka-kinari pairani. Oshiki inisironkata-paakina. Isiyakari irirori owayiri, iriitaki tsipata-piinta-kanari nokinkithata-kaantzi.

²⁶ Yoka Epafrodito, oshiki isirita-kotakami, antaroiti inintaki iñaapajimi, tima iyotaki pikima-kota-jiitakiri imantsiya-waitaki.

²⁷ Ari ikantawitaka imantsiyatzi, iroowitaincha inkamimi. Iro kantacha inisironkatakari Pawa, yisita-kota-kaajiri. Tira apaniro inisironkatakari irirori, imatzitaikana naaka, ti ininta-kayinaro nomapirotyaa nowasirita-kotyaari aririka inkami-motakina.

²⁸ Irootaki notyaankan-taamiriri sintsiini anta, ari onkantayaa pinkimo-siri-pirotan-tyaari aririka piñaawajiri, ari onkantayaa airo nowasiri-tziitanta naaka aajatzi.

²⁹ Kimosirira pinkanta-winta-wajyaari, tima pirintzita-wakaa-naakityiyaa pikimisantanairi Awinkathariti. Piñaapinkathata-piinta-yitairi ikaratzi osiyariri irirori.

³⁰ Tima ikamawi-taka irirori yakowintanakaro yantziro inintakairiri Saipatzii-totaari. Isinita-kowinta-nakaro yamitakotakina, ti intakoi-waityaa irirori, okimiwaitakaro awirokami amitakotinami aka.

3

Kowapirota-jaanta-chari

¹ Ari okan-tzimaitari iyikiiti, kimosiriwinta pinkanta-winta-jyaari Awinkathariti. Tima airo nosamaro naaka napii-napiitimiro okaratzi nosankinata-kimiri pairani. Irootaki kamiithatatsi piyopirotan-tyaari.

² Ontzimatyyii paamaiyaari maninta-niriiti kimitakariri otsitzi, kaari-pirot-siririiti, nintatsiri intomisitaa-nita-kaiyaami.

³ Tima totamisitaani-pirori onkanthaa-yitai arokaiti, inampisiri-yitan-tajaira Tasorinkantsi, iyotakaa-yitajairo tsika ankantayaa

apinkatha-yitajiri Pawa. Airo awintaa-siri-waita-sitaro añaayitziri awathaki, iro ankimosiriwintyaari yasiyitaira Saipatzii-totaari Jesús.

⁴ Ari onkantaami owawisaako-siritajai añaayitziri awathaki, nomawaita-kiromi naaka nanaa-kotantimi.

⁵ Tima pairani owakira notzima-paaki, okaratzi 8 kitaitiri nomaa-kota-paaki, ari itomisitaa-nitai-takinari. Naakataki Israel-iiti, icharinita-nakari nowaisatzitini Benjamín, noñaawaitziro kamiitha iñaani noshinkaiti Heber-iiti, nomonkaratziro Ikantakaan-taitsiri, tima Nasitantaniri nonawita.

⁶ Noñaajaantzi nokimisanta-pirota-tziiri Pawa, irootaki nokisaniintan-takariri kimisanta-najiriri Jesús Saipatzii-totaari. Tima nothotyaa-witatyii-yaaro nomonkaratziro Ikantakaan-taitsiri, ti yokawintanaki aparoni.

⁷ Iro kantacha maaroni iroka, okaratzi notharowinta-waitakari pairani, tikatsi apantyaaroni noyota-kota-jirira iroñaaka Saipatzii-totaari.

⁸ Omapiro, tima noyopirotajiri Saipatzii-totaari, ti apantaa-jyaaro nokantawita pairani. Nowashaanta-najiro maaroni, nokimita-kaanta-nakiro yooka-piintai-tziro kaarasi. Iro nokowa-jaanta-najiri noyopirotajiri Awinkathariti Saipatzii-totaari Jesús tima irootaki kamiitha-pirota-tsiri.

⁹ Iriitakira tsipa-siritaanari iroñaaka. Ti nosintsiwinta-najyaaro nomonkara-yitajiro Ikantakaan-taitsiri, tima ti ontampatzika-siritina. Irooma nawintaa-naarira iroñaaka Saipatzii-totaari, iriita-jaantakira Pawa otampatzika-siritaanari.

¹⁰ Irootaki noninta-pirota-najiri noyopirotajiri Saipatzii-totaari, tima iriitaki asitarori isintsinka yañaajira ikamawitaka irirori. Ari onkantaami nonkimita-kotan-tyaariri tsika ikanta yatsipita-kowintantaka, tsika ikanta aajatzi ikami-motantaki,

¹¹ irootaki yañaakaan-tajyaanari naaka aririka nonkama-witakyaa.

¹² Tikiraatara nothotyaa-taitiro nokanta-yitakimiri, tikira-wintha noñiuro nonkamiitha-siri-piroti. Iro kantacha aikiro nojatatyii namina-minatiro irojatzi nothotyaa-pirotan-takyaarori, tima noyotzi iriitaki itapaintarori Saipatzii-totaari Jesús iwawisaako-siritaana.

¹³ Iyikiiti, tira nonkantatyii naaka: “Nomatataikiro nothotyaaikiro nonkamiitha-siri-piroti.” Iroka nokantanaja: “Maisanta nowanairo nantayitakiri pairani ti nosirita-kota-jyaaro, apatziro nokinkisiryaa-kotaro onkarati noñaayitajiri apaata,

¹⁴ ari onkantaami nanakotan-tyaari, irojatzi noñaanta-jyaarori apaata impinata-jinari Pawa ikaima-siri-yitaira intsipa-siritai Saipatzii-totaari Jesús.” *

¹⁵ Iroka-payi nokanta-yitakimiri, ontzimatyii asirita-kotyaaro akaratzi antaiki-siri-yitaira. Tirika pisirita-kotyaaro, Pawa ñaakaimironi pinkimita-kotan-tajyaanari.

¹⁶ Iro kantacha, ontzimatyii aripiro-wintajiro antayitan-tyaarori okaratzi ayota-kota-nairi. †

¹⁷ Iyikiiti, ontzimatyii pinkimita-jyaana naaka. Ontzimatyii paminayitairi pasini aririka isiya-kotaanaro naaka tsika nokanta

* **3:14** Kanta-kota-chari aka “nanakotan-tyaari,” ikantaranki aparoni atziri anakotan-tatsiri isiya tsika ipiyota amina-minthatziriri, ipaitziri owinaro yanakotantaki. † **3:16** onasiyita ñaantsi-payi

piñaayitakina.

¹⁸ Tima napii-napiita-kimiro nokinkithatzimiro pairani, irojatzi napi-itimiri iroñaaka nirayiman-kakiini nonkantimi: Tzimatsi oshiki saiki-mota-kimiri anta itzimi kisaniiintziriri ikaratzi kinkithata-kotzirori tsika okanta ipaikakoi-takiri Saipatzii-totaari.

¹⁹ Irootantsi iñaayitiro yapiroi-tairi. Ikimosiriwinta-siwaitakaro okaratzi iwayitari ikimita-kaantakiro iroomi iwawanityaami. Oshiki ikantakaa-piro-wintakaro okaratzi yantayitakiri, ti impasiki-wintiro. Iro ikinkithasirita-kota-piintaka osaawi-sato.

²⁰ Irooma arokaiti, akowa-pirota-najiro anampita-jyaaro inkitiki. Oyaaniinta akanta impiyaa Owawisaa-kotan-taniri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

²¹ Iriitaki pasinita-kaapajaini awathaki akaamani-waitzi, ari ankimita-kota-jyaari tsika ikanta irirori otzimi iwaniinkaro. Aritaki imatapajiro, otzimi-motziri isintsinka ipinkathari-wintan-tarori maaroni opaiyita-rika.

4

Pinkimo-siri-winta-piintairi Awinkathariti

¹ Iyikiiti, noninta-taiki naaka poisokirota-najyaari awirokaiti Awinkathariti. Tima notakotani pinayitatzii, oshiki nonintaki noñaapajimi. Awirokatakai oimosirinkanari, awirokatakai kantakaan-tironi impinatan-taiyaanari apaata, onkimiwaita-jyaaro namathairi pinatyiimi.

² Nonkantimiro Evodia aajatzi Síntiqui: Ontzimatyii paripirota-wakaajyaa pawintaa-siritaarira Awinkathariti.

³ Nonkantimi aajatzi awiroka notsipa-winthari, piyomitaa-najiro iroka apiti kooya aripirota-wakaan-tajyaari. Tima ari nokarataki pairani natsipi-wintaro Kamiithari Ñaantsi nokinkithata-kotziro, ari otsipatakari Clemente ipoña pasini-payi ikaratzi tsipayita-kanari pairani. Tima maaroni yokaiti, osankinata-koyitaka yaña-siri-yitaji apaata.

⁴ Kimosirira pinkanta-winta-piinta-jyaari Awinkathariti. Napiita-wakimiro: ¡Pinkimo-sirita-piinta-jiiti!

⁵ Ontzimatyii iyotajimi maaroni tsinampa-siri piinayitaji. Tima aritaki piyimataka Awinkathariti.

⁶ Airo okantzimo-siri-waitami, pamana-piintajiri Pawa pinkowa-koyitairi kowityii-motamiri. Pimpaasonkita-piintajiri aajatzi.

⁷ Ari onkanyaa piñaantyaarori isaikakaa-yitajimi kamiitha Pawa, oshikira okamiithataki, anairo okaratzi akinkithasiri-yitari arokaiti. Tima iroka isaikan-taitari kamiitha, irootaki onimo-sirita-kayimini, airo okantzimo-siri-waitami tima intsipa-sirita-tiyyaami Saipatzii-totaari Jesús.

Pisirita-piinta-jyaaro kamiithari

⁸ Iroka nonkantimiri iyikiiti. Pisirita-piinta-jyaaro iroopirori, pinkathan-tantsi, tampatzika-sirin-tantsi, kitisirin-tantsi, onimotantantsi, ookimotan-tantsi, kamiitha-sirin-tantsi, owisirya-wintantsi.

⁹ Pantanajiro okaratzi piyoyitakiri, okaratzi nokaman-takimiri. Piñaanta-yityaaro okaratzi noyomitaa-yitakimiri, okaratzi kamiithari

piñaakota-kinari naaka nantayitakiri. Aririka pantayita-najiro iroka, aritaki onimowaitajimi isaikakaimi Pawa.

Ipasitantari Nampitarori Filipos irasi Pablo

¹⁰ Antaroiti ikimo-sirita-kaakina Awinkathariti, noñaakiro papiita-jiro pinisironkataana. Noyotzi naaka ti pimaisantina, iro kantakaan-tzirori ti ontzimi tsika pinkina-kayiro pinisironkatan-tyaanari.

¹¹ Ti iro nonkantan-tyaari noñaatziiro nokowityaa-niinta-waitzi. Namitakaro nokimo-siri-waitzi onkanta-witakyaa tikatsi tzimi-motinani.

¹² Noyotakiro tsika okantawaita aririka ankwityaa-niinta-waiti, aririka ontzimi-moyitajai oshiki. Nothotyaakiro namitakaro maaroni, aririka nowatziityaa, aririka nontashaa-niinta-waiti. Namitakaro aririka ontzimi-motina oshiki, namitaro aajatzi noñaasi-waitaro tikatsi-rika tzimi-motinani.

¹³ Ari onkantaki nomatiro noitsinampairi maaroni opaiyitaka-rika, tima iri Saipatzii-totaari aawyaa-sirita-kayi-narori iroñaaka.

¹⁴ Iro kantacha, oshiki okamiithataki okaratzi pipasita-kanari, tima piyojiitaki tzimatsi oshiki pomirintsitzi-mota-kanari.

¹⁵ Pairani nositowan-tanajyaari Macedonia-ki, nitanta-nakarori noñaawintziro Kamiithari Ñaantsi, tikatsira nisironkatyaanani, apatziro awirokaiti nampitarori Filipos, pipakaan-takinari pipasitanari.

¹⁶ Ari pikimitaakiro aajatzi nosaikan-takari Tesalónica-ki, papii-papiitakiro pipakaan-takina pipasitanari, iriitaki naantakari okaratzi kowityii-mota-piintanari.

¹⁷ Ti apatziro nosirityaaro naaka pimpasita-piintyaanaro kowityii-motanari, noninta-tziira pantayita-najiro awirokaiti kamiithari, inkini impasii-tajyaami apaata awiroka.

¹⁸ Tima naakiro maaroni pipakaan-takinari, ipapaakinaro Epafrodito, oshikitzi-mota-paakina, tikatsi kowityii-motinani. Okaratzi pantakiri oshiki ookimotakiri Pawa, okimitzi-mowaitakari kasankainkari, okimiwaitakaro ookimotari yatsipita-kaitanari.

¹⁹ Iriitaki Pawa opayitimini onkarati kowityii-moyityaamini awiroka, tima ontzimi-mopirotziri iwaniinkaro Saipatzii-totaari Jesús.

²⁰ ¡Ari ankanta-jityaani awisiryaa-wintairi Asitairi Pawa! ¡Omapirowí!

Owiraantarori withataantsi

²¹ Iwithayitami iyikiiti ikaratzi tsipata-kanari naaka aka. Piwith-atayanari anta yasiyitaari Saipatzii-totaari Jesús. *

²² Iwithayitami aajatzi yasiyitaari aka, iriitaki owithata-jaantamiri ikaratzi saika-pankotziriri Pinkathari César.

²³ Onkawintha inisironka-piro-tajyaami Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. ¡Omapirowí!

* 4:21 yasiyitaari = kitisiriri

ISANKINARI PABLO ITYAANTZINIRI COLOSAS-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka sankinarintsi. Tima Intyaantaa-riti Jesús Saipatzii-totaari nonatzi, irootaki inintakiri Pawa. Iri notsipatari iyiki Timoteo nosankinatzi-miro.

² Awiroka nosankina-yitzini pikaratzi yasitaami Saipatzii-totaari nampitarori anta Colosas, tima awirokaiti iyikiiti pikimisanta-najiri. Okawintha inisironkataimi Asitairi Pawa, kamiitha isaikakaajimi, ari inkimitzi-tyaamiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. *

Yamani Pablo onkantyaa iyota-nitan-tyaari kimisantzin-kariiti

³ Ari nokanta-piintatyaa namana-kotzimi nokowatziiri Pawa Asitariri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, nopaasonkita-piintziri.

⁴ Tima nokimako-wintakimi tsika pikanta pawintaa-sirita-naari Jesús Saipatzii-totaari, otakotani pikanta-najiri yasiyitaari,

⁵ okantakaakami pikimisanta-najiro iroopirori Kamiithari Ñaantsi, piyotanajiro tzimatsi piyaako-niintari inkitikinta.

⁶ Okaratzi pikimakiri awirokaiti, jatakotaki maaroni nampitsiki-payi. Ikimisanta-yitanaji aajatzi pasini-satzi atziri-payi. Ikimitakami awirokaiti owakira pikimawakiro ñaantsi, pikimathata-nakiro omapiro ikawintha-yitaimi Pawa.

⁷ Tima iriitaki iyiki Epafras yomitaa-kimirori pairani anta. Notakotani inatzi Epafras, iri oisokirota-kariri Saipatzii-totaari yantawaitziniri.

⁸ Irijatzi kamanta-paakinari oshiki pitakoyitantaka ikantakaakami Tasorinkantsi.

⁹ Tima owakira nokimako-winta-wakimi tsika pikantanaja, ari nokanta-piinta-nakityaa namanako-yitzimi onkantyaa pinkimathatan-tyaarori inintziri Pawa. Yotani-siri pinkanta-yitajyaa.

¹⁰ Namana-kotzimi aajatzi panta-piintan-tyaarori ookimotariri Awinkathariti, tima irootaki inintziri pantainiri kamiithata-tsiri, iro pijatakaan-tyaarori piyopirola-najiri Pawa.

¹¹ Namana-kotzimi onkantyaa aawyaa-siritan-tyaamiri isintsinka. Irootaki iriipirola-kayimini iwaniinkaro, inkisasi-wainita-kaajyaami aajatzi.

¹² Ari onkantyaa pinkimosiriwintan-tyaari pimpaasonki-yitairi Asitairi. Tima iriitaki kantakaarori okanta añaantaarori yasiyitai, anintaa-piinta-jyaaro okaratzi ikasiya-kaayita-kairi ikitainkata-kotairi yasiyitari.

¹³ Tima pairani kimiwaitaka asaikatyiimi otsitini-kitzi. Iro kantacha iwawisaako-siritajai Pawa, ipinkathari-winta-yitajai iroñaaka itakotani Itomi,

¹⁴ kapathain-kawinta-kayiri. Okimiwaitakaro impinako-wintatyaimi itsiparyaakowinta-yitajai, ari okanta ipyaakotan-tairori ayaaripironka.

* 1:2 yasiyitaari = kitisiriri

Ikamawintaira Saipatzii-totaari ari yaripiro-yitairi Pawa

¹⁵ Tira inkoñaaniti Pawa, iro kantacha iñaakanta-painta itanakorori Itomi, tzimitain-chari tikira-wintha iwitsikaitiro tzimayita-tsiri iroñaaka.

¹⁶ Iriitaki Itomi owitsika-jaanta-kirori tzimayita-tsiri inkitiki aajatzi kipatsiki. Iwitsikaki okaratzi okiyitari, aajatzi kaari koñaayita-tsini. Iwitsika-yitakiri maaroni pinkathari-witachari, jiwawita-chari, tzimawita-chari isintsinka, ompiratan-tachari, maaroni tsikarika ipaiyitari. Iriitakira Saipatzii-totaari iwitsika-kaitaki maaroni onkantayaa yasitan-tyaarori irirori.

¹⁷ Iriitaki itajaanta-nakarori Saipatzii-totaari pairani. Iriitaki kantakaarori iroñaaka ijatakaan-tarori otzimayitzi okaratzi iwitsika-yitakiri.

¹⁸ Irijatzi Saipatzii-totaari akimita-kaanta iriimi aitotyaaami akimisanzin-karitajira. Irooma arokaiti iwatha anayitaimi. Iriitaki itakaan-taarori yañaaji ikamawitaka. Irootaki yitapiintan-taityaarori impinka-thaitairi iroñaaka.

¹⁹ Tima iriitaki Asitairi ikowakaakiri Itomi isaika-siri-pirotan-tajyaari ipawatzira irirori.

²⁰ Iriitaki kamawinta-yitajairi, kapathainka ikanta-painta ipaikakotai-takiri. Aripaitira yaripiro-yitai, onkanta-wityaa tsikarika-payi asaiki kipatsiki, aajatzi inkitiki.

²¹ Pairani kisaniinta piwiri Pawa, ti pisirita-kotyaaro inintakaawitamiri, iro panta-piinta-sitaka kaari-pirori. Iro kantacha yaripiro-yitaimi Pawa.

²² Tima atziri-pirori inapaintzi Saipatzii-totaari, irootaki omatantakari ikama-winta-yitakai maaroni. Iriitaki aayitajaini apaata Pawakinta, inkanta-pajiri: "Yokataki, nokiti-siritani, tikatsi kantako-waitajirini."

²³ Ari onkanta-jyaari aririka poisokirota-nakyaari pawintaa-sirityaari. Tima pairani owakira pikimawakiro Kamiithari Ñaantsi, piyotanaki tzimatsi piyaako-niintari. Ithonka ikima-kotai-tanakiri maaroni nampitsiki-payi. Irijatzi naaka Pablo, ikinkithata-kaitakiri aajatzi.

Iyomitaa-yitziri Pablo pasini-satzi atziri

²⁴ Oshiki nokimo-siritzi iroñaaka noñiuro nokimaatsita-kowintami. Tima nomonkarata-tyiuro ikimaatsita-kaitakari Saipatzii-totaari. Iriitaki nokimaatsita-kowinta kimisantzin-kariiti, kimitanaarori iroorikami iwatha Saipatzii-totaari.

²⁵ Iro nantawairi naaka nomonkara-yitajiro, tima iriitaki Pawa kantakinari: "Pinkinkithata-kaajiri atziri-payi noñaani, ontzimatyii pinthotyuro maaroni."

²⁶ Tikatsi yotaa-jata-tsini pairani opaita yantiri Pawa, irojatzi okantatzimaita iroñaaka. Iro kantacha arokaiti yasiyitaari, iyotakaa-yitairo.

²⁷ Tima irootaki inintakiri Pawa ayoyitajiro. Iroka iyotakairi: Inisironka-yitaimi awirokaiti ti noshininka-wityaami, itsipa-siritaami Saipatzii-totaari. Iro piyaako-niintan-tarori piñiuro iwaniinkaro.

²⁸ Irootaki nokinkithata-kotan-taariri naaka Saipatzii-totaari. Nokanta-yitziri atziri-payi: "Aritapaaki pikaaripiro-siri-waitaki." Noyomitaa-yitajiri kamiitha-piro, okimiwaitakaro naayitaa-tyiirimi

Pawakinta, nonkantajiri Pawa: “Yoka kimisanta-jiriri Saipatzii-totaari, iriyyitaki antaiki-siritain-tsiri.”

²⁹ Irootaki noñaasintsi-wintan-tamiri iroñaaka. Tima isintsinka Saipatzii-totaari aawyaa-sirita-kaaki-narori nantayitan-takarori maaroni.

2

¹ Tima nonkowatzii piyoyitaji oshiki noñaasintsi-wintakami, aajatzi Laodicea-satzi ikaratzi kimisanta-jiriri Saipatzii-totaari, noñaasintsi-wintakari. Ari nokimitaakiri maaroni kaari ñaaporotaa-jantinani.

² Irootaki noñaasintsi-wintan-tamiri onkantyyaa pinkimosiriwintan-siritan-tyaari, pintakota-wakaan-tyaari, piyotani-pirotan-tyaari, pinkima-thatan-tyarori yantayitairi Asitairi Pawa, tima ti iyotakowitai-tyaari pairani Saipatzii-totaari.

³ Tima iriitaki Saipatzii-totaari kantakaarori inkimathata-kaantajiro kaari iyotakowitaitari, okimiwaitakaro aparoni awaararontsi imanawitai-takari.

⁴ Nitzita-tyaaro nokaman-tzitamiro iroñaaka, airo piñaantaro yamatawitaitimi.

⁵ Okantawita ti nosaiki-motimi pinampiki, iro kantacha aririka nonkinkisiryaa-kota-piintimi kimiwaitaka ari ankaratimi asaiki anta pinampiki. Irootaki nokimo-siri-pirotan-takari nokima-kotakimi aripiro pikanta-wakaanaja, oisokiro piwanajiri Saipatzii-totaari pawintaa-naari.

⁶ Tima tsika pikanta pikimisanta-nakiri pairani Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, aikiro pijatatyii pintsipa-sirityaari.

⁷ Oisokiro piwanakiri pitanakari pikimisantziri, pinkimita-kotyaari parithata-tsiri kamiithaini, pinkimita-kotyaaro iwitsikai-tziro pankotsi, tima irootaki iyotakai-takimiri. Pimpaasoonkita-piintajiri Pawa.

Isaika-piro-siritan-taami Saipatzii-totaari

⁸ Paamawintyyaa, tzimatsira nintatsiri yamatawitimi. Imonkaratakaa-sitamiro = kari okaratzi iyoyitziri, iyomitaa-yitziriri pairani iwaisatzitini, irootaki yamitaita-piintari aka osaawiki. Tima kaari irasi Saipatzii-totaari.

⁹ Tima Pawa iriitaki othotyaa-pirotzirori inampi-wathatantari Jesús Saipatzii-totaari.

¹⁰ Irijatzi othotyaa-pirotzirori inampi-siritan-takami awirokaiti, tima pawintaa-sirita-najyaari Pawa. Pinkathari-pirori inatzi irirori, yanairi ikaratzi pinkathari-yiwita-chari.

¹¹ Tima pawintaa-sirita-najyaari Pawa, kimiwaitanaja pinto-misitaa-nita-tyiiaami. Tira koñaaro pinto-misitaa-nityaa, irootaki siyakaawintacha iwashaanta-kaayita-jimiro Jesús Saipatzii-totaari piyaari-piro-sirinka, yañaakaa-siri-yitaimi aajatzi.

¹² Tima pinkiwaa-yitaka pairani, pikimita-naatyaari Saipatzii-totaari tsika ikanta ikamawita-painta irirori. Iroowaitanaki arimi pinkaratakiri pinkitata-kyaami ikitawitakari irirori. Ipoña pañaaji, yañaajira irirori. Tima pawintaa-najyaari iroñaaka Pawa asitaro isintsinka owañaajimiri.

¹³ Pairani kimiwaitaka pinkama-yitatyiimi awirokaiti okantakaantziro piyaari-pironka. Ti yasiyita-jyaami Pawa ti inisironkata-jyaami,

tima ti pinto-misitaa-niyityaa. Iro kan-tzimaitacha iwañaajiri Saipatzii-totaari, ari ikimiyita-jimiri awiroka iwañaasiritajimi ipyaako-yitajimiro piyaari-pironka.

¹⁴ Tima pairani oshiki inintawita noshininka-payi imonkara-yitiromi Ikantakaan-taitsiri, titzimaita imonkara-yitiro. Irootaki iwasankitaan-tawityaaririmi Pawa. Tima kimiwaitaka isankinata-kota-tyiromi Pawa ayaaripironka. Ikanta ipaikakoitakirira Jesús Saipatzii-totaari, ari asiryaakari isankinata-kowitakai Pawa, kimiwaitaka ari intsipata-kyaaromi ipaikakoi-takirira Saipatzii-totaari.

¹⁵ Aripaiti yiitsinampaa-yitakiri pinkathari-winta-siwita-chari, tira ontzimi-mota-najiri isintsinka irirori. Ti yantiro imananikiini irokaya, payi, iñaakanta-pirotakiro onkantyya iyotakoi-tantyaarori.

¹⁶ Ti onkamiithati pinkanta-kota-wakai-yaaro owaritintsi, aajatzi iraitsiri. Ti onkamiithati aajatzi pinkanta-kota-wakai-yaaro yoimosirinka-yitari noshininka, okimitatyaa osarintsi, owakira-chiiri kasiri, kitaitiri imakoryaan-taitari.

¹⁷ Tima okaratzi imonkara-yitziri pairani noshininka-payi, iroowaitaki aamparintsi. Iriitakira Saipatzii-totaari siyaka-winta-chari. *

¹⁸ Paamawintyaari nintayita-tsini inkisathatimi, inintatzii pisiyako-yitajyaari tsika ikantayita iriroriiti. Irootaki ikantan-tayitamiri: "Thami antsinama-siri-yitaji, ari onkantyya ampinkatha-yitanyaariri Maninkariiti." Iro kantacha ti iñaaporotiri Maninkariiti, intaini yaakowintaro ikinkisiryaa-kowaitaro iniwita-siyitari irirori, kantakaa-piro ikanta-winta-yitaro.

¹⁹ Ti iwichaaajatyaari yokaiti itzimi aitotanaari arokaiti. Yoka aitotaari iriitaki kimosiriwinta-kaarori okimota-yitzi awatha, irojatzii owichaa-wakaan-tayitari. Tima Pawa kantakaa-karori. †

²⁰ Aparoni kaminkari tikatsi yanti, airo okantzi imonkara-yitiro itzitaitari. Ari pikimiyita-naari awirokaiti pitsipa-siritanaari Saipatzii-totaari, kimita-jaantaka pinkama-tyiimi. Ti onkowa-jaantyya pimonkara-yitairo okaratzi itzitaitari. ¿Opaitama paminaasiwaitantari pantayitziro ikantayitziri atziri-payi?

²¹ Ikantzimi: "Airo piwayitaro iroka, airo pantayitziro iroka, airo pairika-yitziro iroka."

²² iyomitaa-siwaitai-takamiro Ikantakaan-taitani. Tima aririka ayaaro tsika-rika ompaityya, airora añiuro tsika onkantai, ari othonkari.

²³ Tima aririka antzi-winta-waityya, añaajaantzi asinonkaa-wintatyaari Pawa akimisanta-najiri. Tira ari onkantyya, aminaasi-waita iroka, tima ti awashaanta-kaantiro aniwita-siwaita-piintari.

* **2:17** Aparoni aamparintsi ti onkoña-waita-sityaa. Aririka añiuro aamparintsi ayotzi tzi-matsi asitarori yaampari. Ari okimitari aajatzi okaratzi imonkaratai-takiri pairani, aamparira onayitaki okaratzi yantzimo-yitairi Saipatzii-totaari. † **2:19** Iroka siyaka-winta-chari aka: Ti iyotaa-jati iriitaki Saipatzii-totaari jiwayitairi aroka, ikimiwaitakaro iriimi aito. Irooma arokaiti akimitakaro iroorikami iwatha. Tima aririka antharowintyya ankimotati awathaki, maaroni awatha otharowinta okimota-yitzi, kamiitha okanta owichaa-wakaiyita, irojatzii antari-watha-yitan-takyaari. Irootaki aito jiwatakaan-tatsiri okanta okimosiriwintantari okimota-yitzi kamiitha awatha. Ari ikimitzitari aajatzi Saipatzii-totaari, iriitaki jiwayita-najiriri kimisantzin-kariiti, irojatzii yantari-siri-pirotan-takyaari kamiithaini.

3

¹ Aritaki añaaji Saipatzii-totaari, isaiki-mota-pajiri Pawa irako-piroriki, ari ikaratapairi ipinkathari-wintantzi. Ari pikanta-yitanaari awirokaiti pitsipa-siritaari Saipatzii-totaari, awisako-siri-yitajimi. Pinkowa-piintairo yasitari irirori.

² Airo pikinkisiryaa-koyitaaro osaawi-sato, iro pinkinkisiryaa-koyiti inkiti-sato.

³ Kimiwaitaka iroñaaka pinkama-yitayiiimi, tima pisaikimo-siritajiri Pawa pitsipa-siritaari Saipatzii-totaari, okantawitaka iroka kaari koñaaroini.

⁴ Iro kantacha, aririka impiyaki Saipatzii-totaari, aripaiti iwañaayitajai maaroni, owaniinkaki ankantajyaa antsipata-pajyaari.

Ti apantyaaro apiiyitairo antawitakari pairani

⁵ Ti apantyaaro papiiyitajiro pantawitakari pairani. Pinkimita-jyaari kaminkari, ti yantayitajiro kaari-pirori. Ti onkamiithati pimayimpi-tanaji, pinkaaripiro-siriyiti, pinkamaari-siriyiti, piniwi-siri-waityaa, ayimatimi pishikyiro pirawaararo. Tima aririka piniwiwaitakyaa, aritaki piwawanita-nakyaari.

⁶ Irootaki yanta-piinta-yitakiri atziri-payi, irootaki iwasankitaa-wintairiri apaata Pawa.

⁷ Ari pikanta-yiwitakari aajatzi pairani awirokaiti, pamipirow-itakaro.

⁸ Iro kantacha, ontzimatyii piwashaanta-yitairo aajatzi iroka-payi: Pikisa-wakaa-waita, piñaakatsimata-wakaa-waita, pikimaatsita-wakaa-waita, pikantzi-mata-wakaa-waita, pikawiya-wakaa-waita,

⁹ pamatawi-waitantzi aajatzi. Tima piwashaanta-yitajiro tsika pikanta-yiwita pairani.

¹⁰ Kamiitha-siri pikanta-yitaja iroñaaka, tima iriitaki Pawa owamiitha-sirita-jimiri, pinkimita-jyaari ikanta irirori, tima iriitaki owitsika-kimiri pairani. Irootaki piyopirotan-tajyaariri iroñaaka.

¹¹ Ithonka inampi-siritantai Saipatzii-totaari maaroni, ti yokawintanaki Judá-iti, kaari Judá-iti, totamisitaari, kaari-rika totamisitaari, kaari yowaitaniri, pasini-satzi, ompirataari, ompirataniri, maaroni. *

¹² Inisironkatani Pawa pinayitzi, irootaki iyosiitan-tayitaamiri omatantyaari yasipirota-jyaami. Inintzi iroñaaka pinisironkayitanyaa, pinithaan-taniti, tsinampa-siri pinkantyyaa, amatsinka pinkantyyaa, kisasiwaini pinkantyyaa.

¹³ Amawi pinkanta-wakaa-najyaa, pimpyaakotiri oyaaripiro-siri-waitzimiri. Tima aritaki ipyaakota-jimiro awiroka Saipatzii-totaari piyaari-pironka. Irootaki pimatanaajiri aajatzi awiroka.

¹⁴ Irootaki kowajaanta-chari iroñaaka pintakota-wakai-yitanajyaa, omatantyaari paripirota-wakaa-najyaa.

¹⁵ Tima aparoni akantanaja akimiyitaaro arokami iwatha Saipatzii-totaari, iro añaantyaarori kamiitha asaikayitanaji, aripirota-wakaa-najyaa. Ontzimatyii ampaasoonki-yitajiri Pawa.

¹⁶ Pisirita-piinta-najyaaro pikimako-yitakiriri Saipatzii-totaari. Iroka piyota-nitan-tyaari onkantyyaa piyomitaa-wakaanta-pirotayari: Ontzimatyii pimpanthaa-winta-najyaaro onkarati iyotakaa-yitimiri

* 3:11 kaari Judá-iti = griego

Tasorinkantsi, pimpanthaa-yitajiro Panthaantsi, pimpaasonkitairi Pawa. Ari onkantyyaa pinkimosiriwinta-sirita-wakaan-tyaari.

¹⁷ Ari pinkantyyaari ontzimi-rika pantayitiri, ompaityaa piñaawaitiri, pinkimita-kaantiro irootaki ityaankan-takamiri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, pantainiri inintziri irirori. Pimpaasonkitairi aajatzi Asitairi Pawa okaratzi yantzimo-yitakimiri.

Antayitairi akimisanta-yitaji

¹⁸ Iinantaitari, pimpinkathatairi piimiiti, irootaki pantayita-najiri pikimisantairi Awinkathariti.

¹⁹ Iimintaitari, pintako-yitajyaaro piinaiti, airo piña-katsima-waitaro.

²⁰ Itomiitari, pinkimisantairi asitamiri, tima irootaki ookimotariri Awinkathariti.

²¹ Asitaaniri, ti onkamiithati pinkisa-kaawaita-sityaari piitomi, ari onkantyyaa airo okantzimo-niinta-waitantari.

²² Ompirataari, pinkimisantari okaratzi inkantimiri ompiratamiri osaawi-satzi. Airo piwakowinta-siwaita pantawaiti aririka yaminimi onkantyyaa pinimota-kaantyaariri, kamiitha pantawaita-piintainiri, tima pimpinkathataa-tyiiri awiroka Pawa.

²³ Ari pinkimitairori maaroni pantayita-najiri kamiitha pisirithawintyaaro. Pinkimita-kaanta-nakiro iriimi ompiratyaa mini Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, kaarira atziri ompiratyaa mini.

²⁴ Aritaki piyojiitaki awirokaiti, Awinkathariti pinayita-jimini apaata. Tima iriitaki Saipatzii-totaari ompirata-piinta-yitaamiri iroñaaka.

²⁵ Iriima ikaratzi antapiinta-najirori kaari-pirori, iwasankitaaitairi irirori. Tima Pawa ti inkimita-kaanta-siwaityyaa iriipirori inatzi, airo okantzi iwasankitaitiri irirori.

4

¹ Ompiratan-taniriiti, paakamiithatiri pimpiratani-payi, tampsatzika-siri pinkanta-wintyyaari. Pinkinkithasiritiro, tzimatsira inkitiki Ompiratamiri awiroka.

² Pamana-piintayiti, aamawinta-siri pinkantyyaa pamani pimpaasonkitiri.

³ Pamana-kotzi-tyaana naaka, onkantyyaa isinitan-tyaanarori Pawa noñaawinta-kota-najiro kaari iyotako-witaitari Saipatzii-totaari pairani. Tima irootaki iminkyaa-wintai-takinari.

⁴ Pamana-kotina onkantyyaa nomatan-tyaarori noñaawintiro kamiitha-ini, irootaki inkimathatan-taityaarori.

⁵ Ontzimatyii pisaika-yitaji kamiitha pisaiki-moyitzirira kaari kimisanta-tsini. Airo pintzipa-waita-sitari.

⁶ Kamiitha ookimotyyaari onkarati pinkantiriri, posini onkantzi-motyyaari. Ontzimatyii piyotayiti tsika pinkanti pakayitiri aririka isampiyitimi.

Owiraantarori withataantsi

⁷ Aririka yariitakyaa iyiki Tíquico pinampiki, iriitaki kamantapaakimini tsika nokanta nosaika-jiitzi aka. Tima yoka iyiki notakotani, iriitaki amitako-pirota-kinari aka nantawaitziniri Awinkathariti.

⁸ Irootaki nontyaankan-tyaariri iñiimi tsika pikanta-jiita awirokaiti anta, ari inkaman-timiro tsika nokanta-jiita aka. Ari onkanyaa piñaantyaarori pinkimosiriwinta-siri-jiityaa.

⁹ Ari nontyaankimiri aajatzi iyiki Onésimo intsipata-nakyaari Tíquico. Tima yoka Onésimo iriitaki poñainchari pairani pinampiki. Iriipiro yawintaa-nakari irirori Awinkathariti, notakotani inatzii. Apiti inkarati kamanta-paakimini okaratzi nantayitakiri aka.

¹⁰ Arira itsipatakana Aristarco yasita-kotaitana aka. Iwithatzitami aajatzi irirori. Iwithatami aajatzi Marcos itomin-thori Bernabé. Tima yoka Marcos, iriitaki noñaawinta-kimiri pairani nokantakimi: Aririka yariitakyaa pinampiki, paakamiithata-wakiri.

¹¹ Iwithatzitami Jesús, ipaitai-tziri aajatzi Justo. Iriijiitaki tsipatakanari nokinkithata-kotziro tsika okanta ipinkathari-wintantai Pawa. Oshiki yoimosirinkana yokaiti, tima tikatsi pasini noshininka kimityaarini itsipatakana yokaiti. *

¹² Iwithatami aajatzi Epafras, iriitaki pasini poñainchari pairani pinampiki. Irijatzi impiratani Saipatzii-totaari. Oshiki yamana-kota-piintakimi, ari onkanyaa piriipiro-siri-yitan-tyaari, piyota-kotan-tyaarori pantanajiro iroopirori inintziri Awinkathariti.

¹³ Naaka-tajaantaki ñaakiri Epafras oshiki ikinkisiryaa-kotakami. Ari ikimitzi-takariri nampitarori Laodicea aajatzi Hierápolis.

¹⁴ Iwithatami aajatzi Lucas aawintan-taniri. Irijatzi itakotani. Iwithatzitami aajatzi Demas.

¹⁵ Nonintzi naaka piwithatyaanari maaroni iyikiiti anta Laodicea-ki. Piwithatyaanaro Ninfas, aajatzi pinkimitaakiri maaroni kimisantzin-kariiti ikaratzi apatoyita-piinta-chari owankoki.

¹⁶ Piñaanatiniri nosankinari kimisantzin-kariiti anta pisaikinta. Impoña pintyaankiniri Laodicea-satzi iñaanatiniri kimisanta-yitatsiri anta. Ari pinkimityaari aajatzi awirokaiti, piñaanatiro nosankinata-kiniriri iriroriiti.

¹⁷ Irokara ñaantsi pinkantiriri Arquipo: Pantawaitainiri Awinkathariti tsika okanta-jaanta ikantakimiri, pimonkaratiniri.

¹⁸ Naaka Pablo, iroka nosankinata-jaantzimiri nakoki nowithatami. Airo pipyaakotana iminkyii-takina, pamana-kota-piintajina. Onkamintha inisironka-yitajyaami Pawa. Omapirowí.

* 4:11 noshininka = totamisitaari = Judá-iti.

YITAKARI ISANKINATZINIRI PABLO TESALÓNICA-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo osankinatzi-mirori iroka notsipatari Silvano aajatzi Timoteo. Notyaankimiro anta Tesalónica-ki pasiiti pikarajitzi yasiyi-taami Pawa aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Onkawintha inisironkataimi, isaikakaa-yitaimi kamiitha aajatzi.

Ikimita-koitari Tesalónica-satzi

² Aririka namanako-yitimi, antaroiti nopaasoonkitziri Pawa.

³ Oshiki nokinkithasirita-kota-piintakiro okaratzi pantayita-najiri pawintaa-naarira Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, paako-wintanaaro piyaawintaari, iñiitziimi pitakoyitan-tanaja.

⁴ Iyikiiti, noyojiitzi naaka itakoyitaami Pawa iriitaki oyosiyita-jimiri.

⁵ Piyojiitzi awirokaiti tira nonkinkithata-kowaita-sityaamiro Kamiithari Ñaantsi nosaiki-motan-takamiri, Tasorinkantsi sintsita-kainari, noyotantari iroopirori onatzi okaratzi nokaman-tayitzimiri. Piñaajitakina aajatzi tsika nokanta nosaiki-moyitakimi, oshiki noninta-piintaki nonkaminthaa-yitimi.

⁶ Okantawita oshiki pikimaatsi-waitaka, iro kantacha pikimisanta-yitanaji, tima Tasorinkantsi oimosirinka-kimiri. Irojatzii pimatantanaarori okaratzi nantakiri naaka aajatzi okaratzi yantakiri Awinkathariti.

⁷ Ari okanta ikimitan-tanaamiri ikaratzi kimisanta-yitanaa-tsiri nampiyitarori maaroni nampitsiki anta Macedonia-ki aajatzi anta Acaya-ki.

⁸ Tira iri aparoni kimakowinta-jimini tsika pikantana pikimisantairi Pawa, ithonka ikimakoi-takimi aajatzi tsika-rika-payi. Tima nonintawitaka nonkaman-tirimi tsika pikanta pikimisanta-yitaji awiroka,

⁹ iriitaki itataikaro ikamanta-wakina naaka tsika pikanta-yitaka paakamiithatakina, tsika pikanta piwashaanta-yitanajiri piwawani-witari, iro pininta-pirotanaki pantayita-najiro inintziri Añaanita-tsiri Pawa, Iroopirori.

¹⁰ Ikamanta-kinaro aajatzi tsika pikanta awirokaiti piyaawintari Jesús impiyi inkinapajiro inkitiki, tima iriitaki Pawa asitari iwañaajiri ikamawitaka. Iriitaki matironi iwawisaako-siritai arokaiti aririka omonkara-paititajyaa iwasankitaan-tayitaira.

2

Yantayitakiri Pablo Tesalónica-ki

¹ Iyikiiti, piyojiitzi awiroka ti aminaa-sityaa okaratzi nojataki nari-itami.

² Piyojiitzi aajatzi, pairani tikira nojatiita pisaika-jiitzi awiroka, oshiki ikisaniintai-takina nampitsiki Filipos, iwasankitaa-waitai-takina. Iro kantacha isintsi-sirita-kaana Pawa nokinkithata-kaanta-kamirori Kamiithari Naantsi, okantawitaka imaimanitaitakina.

³ Tima ti nonkinakaa-sityaaro okaratzi noñaani-yitakari, ti nonkaaripiro-siriti noñaawintan-tamirori, ti noninti namatawitanti.

⁴ nonkinkithatakimi Kamiithari Ñaantsi tsika okanta inintakaa-kinari Pawa. Iriitaki ñaanta-sirita-kanari naaka, iri otyaanka-kinari. Irootaki kaari noñaawintan-tapaa-kamiro ookimoyitariri atziri, apatziro nokinkithatziro ookimotariri Pawa, tima iriitaki yotasiritan-tatsiri.

⁵ Tima piyojiiti awiroka ti iro nonintaa-kotantamiro okaratzi nokinkithata-kimiri, iro noñaantyaarori ayimatina noshikiyiro nowaararo. Iriitakira yotatsi Pawa.

⁶ Ti iro nonintaa-jati pimpinkathata-sityaana. Okantawitaka naakataki Intyaankaa-riti Saipatzii-totaari, ontzima-tyiimi impinkathaitajina.

⁷ Iro kantacha noyawinthaani nowajimi, nosiyakaro aparoni iniroitari aririka aamaako-wintyaari iinchaanikiti.

⁸ Tira apatziro nonkinkithatimiro Kamiithari Ñaantsi, antaroiti notakoyitakami kantacha nosiniwintyaamimi.

⁹ Tima pinkinkithasiritairo nitanta-nakarori nokinkithatziro iñaani Pawa, oshiki nantawaitaki namanantan-tyaari nowariti, kitaitiri aajatzi tsitiniri nantawaitaki. Irootaki kaari pipasitan-tanaro awirokaiti.

¹⁰ Piyojiitzi awiroka tsika nokanta nosaiki-motakimi aajatzi ikantzi-takari Pawa iyotzi irirori, tima kamiitha-siri nokantaka, kitisiri nokantaka ti intzimi impaityaa kantako-waitinari.

¹¹ Piyotzi aajatzi oshiki nokawintha-yitajimi, nosiya-kotari asitaa-nita-chari iyomitaa-najiri iitomi, yoimosirinkari.

¹² Ari nokimi-tzita-kamiri awirokaiti, nosintsi-thatzimi inkini pantayitainiri ikowakaa-yitzimiri Pawa, tima iriitaki oyosiiyitaimi, ari piñiiri pisaikai tsika ipinkathari-wintantaji, tsika otzimi iwaniinkaro.

¹³ Irootaki nojatakaan-tarori nopaasoonkita-najiri Pawa. Tima pairani owakira pikimawakina nokaman-tapaa-kimiro ñaantsi, piyotanaki kaari iñaani atziri, irootaki iroopirori iñaani Pawa. Pikimisanta-nakiro, antakaa-yitaimiro okaratzi ikowa-kayimiri pantayitainiri.

¹⁴ Ari pisiyanaari awirokaiti ikaratzi kimisanta-najiriri Jesús Saipatzii-totaari anta iipatsitiki Judá-iti, tima antaroiti iwasankitaakiri Judá-iti ishininka-payi. Ari ikimi-tzita-kamiri pishininka awiroka iwasankitaa-yitakimi.

¹⁵ Tima iriitaki Judá-iti owamaakiriri pairani Awinkathariti Jesús, irijatzi owamaayita-kiriri pairani Kamantan-tzinkari. Irijatzi omisitowayitakinari naaka-payi. Antaroiti ikisaniintakiri atziri-payi. Irootaki kaari onimotziriri Pawa.

¹⁶ Tima ti inintajiiti nonkinkithata-jiniri ñaantsi kaari Judá-iti onkantayaa yawisako-siri-yitan-tajyaari iriroriiti. Ari okantari ishikita-tziro iyaari-pironka yokaiti Judá-iti, ari iñaamai-tajyaaro iwasankitaajiri Pawa apaata.

Isaikan-takari Pablo intaina

¹⁷ Iyikiiti, osamani okantawitaka asaiki-mota-wakaa intaina, oshiki nokinkisiryaa-kota-piinta-jiitakimi. Iro kantacha oshiki nonintawitaka apiitairo añaawakai-yitajyaa.

18 Ari noninta-witaka nariityaami, iro kantacha oshiki itzika-tzikatakina Kamaari. *

19 Iro kantacha apaata aririka impiyi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, awirokatakai kantakai-yaaroni noñaanta-jyaarori noyaako-niintani, nonkimo-siritaji. Tima awirokaiti kantakai-yaaroni impinatai-tantyaanari osiyaromi yamathaitaatyinami.

20 Awiroka-jiitaki kantakai-yaaroni noñaantyaarori nontharowinta-jyaa apaata nonkimo-siritaji.

3

1 Irootaki nopampi-thasiryaaakari pairani nosaiki naaka nampitsiki Atenas,

2 iri nontyaantimiri Timoteo pisaika-jiitzira awiroka. Tima yoka Timoteo iyiki inatzi, oshiki yantayita-kiniriri Pawa. Ari notsi-patakari noña-sintsitakaro nokinkithatziro Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Saipatzii-totaari. Tima aririka yariitakyaa pisaika-jiitzi awiroka, iriitakira aawyaa-sirita-paakimini, inkimosiriwinta-pajyaami pijatakaan-tyaarori pinkimisanti.

3 Tira noninti onkantzi-moniintyaami aririka inkimaantsitakaayitimi, tima ari onkantyaari irootaki awishimo-yitainiri.

4 Irootaki nokanta-yitzi-takamiri pairani nosaiki-motan-tamiri anta, irojatzi piñaayitakiri okaratzi awishimo-yitakimiri.

5 Iro kantacha ti onkanti namawita-pajiro naaka, nonintzi noyoti aikiro-rika pikimisanta-jiitzi. Aamaa-sityaa inintha-sirita-kaimi Kamaari piwashaantiro pikimisantzi, arira aminaasi-waityaami okaratzi nokaman-tawita-kamiri pairani. *

6 Iro kantacha ijata-kitzi Timoteo yariitami, piyaja nosaiki naaka. Ari ikamanta-paana aikiro pijatatzii pikimisanta-jiitzi, otakotani pikantawakaa-jiitaka. Ikamantakina aajatzi oshiki pikinkisiryaa-piinta-jiitana, pinintzi piñiina, ari nokimi-tzitakari naaka nonintzi noñiimi awirokaiti.

7 Iyikiiti, okantawitaka oshiki noñiuro aka ikimaatsitaka-waitaitakaana, iro kantacha kimosiriwinta-siri nokanta, tima noyotzi aikiro pijatakaa-tziuro pikimisanta-jiitatzii awiroka.

8 Tima noyotaki aikiro pijatatzii piriipiro-winta-najiri Awinkathariti, irootaki onimotan-tanari nosaiki.

9 Antaroiti nopaasonkitakiri Pawa, tima awiroka-jiitaki matakirori pikimo-siri-pirota-kaana.

10 Aikiro nakowinta-tyiiaaro namani kitaitiri aajatzi tsitiniri, onkantya nomatan-tyaarori napiitiro nariityaami, arira nontampatzikati-mirori tzimatsi-rika pikinakaa-sitakari pikimisantanaji.

11 Iriira nokowa-kotzi Asitairi Pawa aajatzi Awinkathariti Jesús, tampatzika nowanakiro nojati pisaika-jiitzi awiroka.

12 Nokowa-kotziri aajatzi iriitaki kantakai-yaaroni piñaantyaarori pintakota-wakaiyaa, ari pinkimita-najiriri pasini-satzi atziri. Iro nonintziri pisiya-kota-jyaanaro naaka tsika nokanta notakotaami awiroka.

* 2:18 Kamaari = Mishatantaniri * 3:5 Kamaari = Mishatantaniri

¹³ Onkawintha yaawyaa-sirita-kayimi Asitairi Pawa, kitisiri pikantayitanaja, airo itzimi impaityaa kantako-waitimini apaata aririka impiyi Awinkathariti Jesús, intsipata-yaari ikaratzi yasiyitaari. †

4

Okaratzi onimotziriri Pawa

¹ Ari okantari iyikiiti. Iriitaki kankakai-yaaroni Awinkathariti Jesús nonkantimiro iroka ñaantsi, sintsitha nonkantimi. Pairani noyomitaa-kimiro pantayitairo okaratzi onimotziriri Pawa. Ari pimatzimaitakaro. Iro kantacha nonintzi aikiro pijatakaa-tyiuro irojatzu pinthotyaanta-pirota-kyaarori.

² Aritaki piyojiitaki awiroka, iriitaki Awinkathariti Jesús matakakinarori naaka okaratzi noyomitaa-yitakimiri.

³ Iroka okaratzi inintziri Pawa iwamiitha-siritan-tyaamiri: airo pimayimpi-waitzi.

⁴ Ontzima-tyiura piinata-jyaaro pitsipatari, irootaki impinkathataitantaamiri pinkiti-siritanaji-rika.

⁵ Airo ayimawaitzimi pimayimpi-waiti. Irootaki imata-piintziri kaari kimisantairini Pawa.

⁶ Paamawintyaa piwari-siritziri = kari iyiki kimisanta-naatsiri. Tima nokaman-takimiro aritaki iwasankitaakiri Pawa antakironi iroka.

⁷ Ti ininti Pawa ankimita-kotyaari mayimpiri, apatziro inintzi ankisiri-yitaji.

⁸ Tirika pinkimisanti ti naaka pithainkaki, Pawa pithainkaki. Tima iriitaki Pawa otyaanka-kimiriri Tasorinkantsi.

⁹ Thami nonkinkithata-kayimiro iroñaaka tsika okanta-kota itakotaantsi. Okantawitaka ti onintawityaa napiita-jimiro awirokaiti. Tima pimatakiro pitakota-wakaiyita.

¹⁰ Aritaki pimatankiri pitakoyitakari iyikiiti ikaratzi nampiyitarori maaroni pipatsitiki Macedonia. Iro kantacha ontzima-tyiura pijatakiyuro irojatzu pithotyaa-pirotan-takyaarori.

¹¹ Ontzima-tyiura pamina-minatiro pisaikan-taiyari kamiitha. Ti onkamiithati pimaimanitanti, apatziro pantiro okaratzi pantawairiyitari awiroka. Tima irootaki noyomitaa-yitakimiri pairani.

¹² Irootaki iñaantyaamiri kaari kimisanta-yitatsini, tampatzika-sirikantayita, tikatsi kowityii-motyaaamini.

Impiyaji-rika Awinkathariti

¹³ Iyikiiti, nonintzi nonkinkithata-kotimiri tsika inkantajyaa apaata kamayitain-tsiri kimisantankari, irootaki piyotan-tyaari awiroka. Airo pisiya-kotantari kaari kimisanta-tsini, kaari yotatsini aririka yawisakotaimi, antaroiti yiraaniinta iwasiri-waita.

¹⁴ Tima ayojiitzi aroka ikamawitaka Jesús, iro kantacha añaaji aajatzi. Ari inkimitaa-jiriri apaata Pawa ikaratzi kimisantain-tsiri, aritaki iwañaayitairi aririka impiyaki Jesús.

¹⁵ Iroka iyota-kayiri Awinkathariti: Apaata aririka impiyi, iriitaki itawajyaaroni iñaawajiri ikaratzi kamayitain-tsiri. Irooma arokaiti akaratzi añaayitzira iroñaaka, arokaiti ampoiwaita-tsini.

† 3:13 yasiyitaari = kitisiriri

16 Ari inkimai-tawajiro inkaima-paaki ijiwari Maninkariiti, intyoota-kaantapaji Pawa. Inkantyya ikaratzi kamayiwitain-chari, iriitaki itanakyaaaroni intzinaanaki.

17 Imoña arokaiti ikaratzi kaari kamayita-tsini, aritaki antsipata-najyaari awajinoka-sita-wajyaari Awinkathariti, amonthaa-wajyaari minkoriki. Asira owairo antsipata-jyaari Awinkathariti.

18 Irootaki iroka ñaantsi poimosirinkanta-wakaan-tajyaari.

5

1 Iro kantacha iyikiiti, ti onkowa-jaantyya nonkaman-timiro tsika-paiti awisayiti iroka-payi.

2 Aritaki piyojiitaki awiroka, ti iyotaitiro tsika-paiti, omapoka-sitajyaa, osiyawaityaaaro aririka imapokaiti inkositaiti tsitiniriki.

3 Ari intzima-wityaa kantatsini: “Asaiki kamiitha, tikatsi maimanitaini.” Iro kantacha ari imapokai-tairi yapiroi-tajiri maaroni. Isiyakota-jyaaro okimaatsi-waita kooya aririka ontzimaa-niti, tikatsi inkinkayitiro awisa-sitan-tajyaari onkarati pokayita-tsini.

4 Irooma awiroka iyikiiti airo okompitzi-mowaitami iroka, imapokaitzimi = kari apaata ikimitaantzi aparoni kosintzi.

5 Tima piyota-kotairo awiroka, ti pisiyaari aniiwaita-sita-chari tsitiniri airo ñiitantari. Iriitakira pisiyaari aniitatsiri kitaitiri, okoñaatzi-moyitairi.

6 Aritaki okimitari aajatzi, ti onkamiithati asiyaari maapirota-tsiri, amawinta ankanta-yityaa, asiyaari sakiwintanta-tsiri.

7 Tima tsitiniri imaapiintaitzi, ari isinkitaitari aajatzi.

8 Irooma arokaiti yotanari ankanta-jiityaa, osiyaari ikaratzi aniita-piinta-tsiri kitaitiri. Owitsikaanta ankanta-yitajyaa, ankimisanta-yitaji, antakotan-tajyaa. Osiyaari iwitsikaanta owayiri, ikithaataro asirota-tsiri iithaari. Yawintaaro asiro-nakita-tsiri yamathaitari. Irootaki amatairi aroka awintaa-najyaaro awisako-siri-yitaji.

9 Tima ti ininti Pawa iwasankitaa-yitajai, apatziro inintzi awisakoyitai akimisantajiri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

10 Iriitaki kamawinta-kairi arokaiti. Tikatsi ompaityaa ankamawityaa, tikatsi ompaitzi-tajyaa añaayitaji, aritaki antsipata-jyaari apaata aririka impiyaji. *

11 Ontzima-tyiira pinkimosiriwinta-sirita-wakaan-tajyaaro iroka, tima irootaki pimajiitakiri.

Isintsi-thatziri Pablo maaroni iyikiiti

12 ¡Iyikiiti! Pimpinkatha-yitairi ikaratzi oyomitaa-yitajimiri, ari pinkimitairiri ikaratzi jwayitzimiri pikimisantairi Awinkathariti. Tima oshiki ñaasintsitako-winta-yitakami.

13 Pintako-yitajyaari piñiuro okaratzi yantzimo-yitakimiri. Ontzima-tyiira pisaika-kaayita-wakaa-najyaa kamiitha.

14 Pisintsi-thayitairi awiroka pirantziiti. Ari pinkimitairiri aajatzi ikaratzi parisiri-yitain-tsiri, poimosirinka-itairi, pitzi-siri-yitairi kaari aawyaa-siri-waita-tsini ikimisantaira. Airo pisamawaitari yokapayi.

15 Ti onkamiithati pimpiyatantyya, pinkowa-piinti awiroka paakamiithata-wakaiyaa, pimatzi-tyaari ikaratzi kaari pishininkata.

* 5:10 ankamawityaa = amaawityaa; añaayitaji = asaakiti

¹⁶ Kimosiri pinkanta-piinta-jiityaa.

¹⁷ Pasi piwairo pamana-piinta-yitaji.

¹⁸ Tzimatsi-rika awishimo-yitimini, pimpaasoonkitiri Pawa. Tima irootaki inintziri irirori antayitairi akimisanta-jirira Jesús Saipatzii-totaari.

¹⁹ Airo pimanonka-waitziro yanta-kayimiri Tasorinkantsi.

²⁰ Ti onkamiithati pimaninta-waitiro okaratzi ikamantantai-tziri.

²¹ Iro kantacha ontzima-tyiira paminawakiro kamiithaini okaratzi ikamantantai-tziri. Impoña piriipiro-winta-najiro onkarati kamiithasirita-kayimini.

²² Piwashaantiro awirokaiti maaroni kaaripiro-yitatsiri.

²³ Tima nonkowa-kotiri Pawa aikiro ijatakaa-tyiuro yoiti-siritajimi, iriitaki kantakaarori asaikan-tayityaari kamiitha. Nokowa-kotziri yaamaako-wintyaami maaroni, piwathaki aajatzi pisiriki. Irootaki airo otzimanta inkanta-koita-jimiri apaata aririka impiyi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

²⁴ Tima iriipiro-siri-pirori inatzi irirori, aritaki imatakaajairo.

Owiraantarori withataantsi

²⁵ ¡Iyikiiti! Pamana-kota-piintajina naakaiti.

²⁶ Piwithatyaanari ikaratzi kimisanta-naatsiri anta. †

²⁷ Nonintzi piñaanatiniri aajatzi iroka nosankinari, tima irootaki inintziri Awinkathariti.

²⁸ Onkamintha inisironka-yitajyaami Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Omapirowí.

† 5:26 piwithatyaanari = thoporotaantsi; kimisanta-naatsiri = iyiki

APITI ISANKINATZINIRI PABLO TESALÓNICA-SATZI

Withataantsi

¹ Naaka Pablo sankinatzi-mirori iroka notsipatari Silvano aajatzi Timoteo. Notyaankimiro anta Tesalónica-ki pasiiti pikarajitzi yasiyitaami Pawa Asitairi, aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

² Onkawintha inisironkataimi Asitairi Pawa, isaikakaa-yitaimi kamiitha. Ari inkimita-jimiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

Yamina-kotairi apaata Pawa kaari-piro-siriri impiyaji-rika Saipatzii-totaari

³ Iyikiiti, okowa-pirotatyaa nompasoonkita-kota-piintajimi Asitairiki Pawa, tima aikiro pijatakaa-nakitziro pikimisanta-yitanaki. Aikiro pijatakaa-nakitziro aajatzi pitakoyita-wakaanaka.

⁴ Irootaki nosirita-piintan-tamiri aririka napatojiityaa notsipa-yitari pasini iyikiiti, nokanta-jiitzi: “Aikiro ijatakaa-tziro ikimisanta-jiitzi Tesalónica-satzi, okantawitaka antaroiti ikimaatsita-kaitakari.”

⁵ Ari okoña-pirotziri tampatzika inatzii Pawa yamina-kotantzi. Osiyawaitakaro iwitsika-rontyaami Pawa inkini impinkathari-wintimi. Irootaki pikimaatsi-wintan-tayita-karori iroñaaka.

⁶ Iro tampatzikata-tsiri aajatzi inkimaatsi-yitakai-yaari Pawa ikaratzi kimaatsi-yitakaa-waitamiri awiroka.

⁷ Irooma maaroni arokaiti, akaratzi akimaatsi-waiyitaka, otampatzikatzi iwatsinaryaa-kotaitajai aririka impiyi Awinkathariti Jesús, inkinapaji inkitiki intsipa-yitajyaari Maninkariiti tzimatsiri isintsinka,

⁸ inkinan-tapajyaari ipaama-porinthataki paamari. Ari iwasankitaa-jiriri kaari yotajirini Pawa, kaari kimisantaironi Kamiithari Ñaantsi ikinkithata-koitziri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

⁹ Iriitaki atsipita-jyaaroni yapiro-tairi, irasi iwiro impyaa-sitajyaa, airo iñaajiro iwaniinkaro Awinkathariti tzimi-motziriri isintsinka.

¹⁰ Tima apaata aririka impiyi Awinkathariti, impinkathata-wairi yasiyitaari, okiryaantzi inkanta-winta-wajyaari. Ari pinkanta-yitajyaari aajatzi awirokaiti, tima pinkimisantajiro okaratzi nokaman-takimiri. *

¹¹ Irootaki namanakoyita-piintan-tamiri awirokaiti. Nokowa-kotziri Pawa pinkimitan-tajyaariri tsika ikantayitaja ikaratzi ikaima-siritakiri. Nokowa-kotziri yaawyaa-sirita-kaayitajimi pantanta-yityaarori kamiitha-yitatsiri piwiro pantiro pikimisantaira.

¹² Ari onkantayaa pimpinkathatan-tyaariri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, impoña impinkathata-kaanta-najimi irirori. Iriitakira Pawa nisironka-yitaini aroka aajatzi inkimitajai Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. †

2

Iñaayitairi owaaripiro-siritan-tsiriri

* 1:10 yasiyitaari = kitisiriri † 1:12 pimpinkathatan-tyaariri = wairontsi

¹ Iyikiiti, nonkinkithatimiro tsika okanta-kota antsipata-jyaari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari aririka impiyi apaata.

² Ti noninti pinkinkisiryaa-siwaityaa aritakira piyaja Awinkathariti. Kimitaka tharowa-siri pikanta pikimakiri anta iñaakakari Tasorinkantsi, ikantzi: "Piyaka Awinkathariti." Aamaa-sityaa ari inkantai-takimi: "Irojatzii iroka ikantakinari Pablo. Tima ari okanta isankinata-kinari." *

³ ti ari onkanyaa, paamaiyaa yamatawitai-tzimi = kari. Tima aririka impiyi-matai apaata Awinkathariti, itanakyaaro imaimanitaitiri Pawa, imoña iñiiti owaaripiro-siritan-tatsiri. Iriitaki ipaitai-tziri "Otomi pyaasiwaitaantsi," tima impyaasi-waitajyaa irirori.

⁴ Kisaniiintan-taniri inatyii, inintzi yanaanta-paaki inkimita-kaityaari ipinkathai-tziri Pawa tasorintsi-pankoki. Inkanti: "Pawa nonatzii naaka."

⁵ Tima nokaman-tayita-kimiro iroka nosaiki-motanta-paintamiri pairani.

⁶ Piyojiitzi awiroka ipaita otzikakiriri kaari ikoñaatzi-tanta owaaripiro-siritan-taniri, apatziro inkoñaati apaata aririka omonkara-paitita-paakyaa-rika.

⁷ Tima antawaitaki imananiikiini owaaripiro-siritan-tatsiri. Iro kantacha tzmatsira otzika-piinta-kiriri, irojatzii apaata iñaakan-tantakyaariri,

⁸ aripaiti iñiitiri owaaripiro-siritan-tatsiri. Tima aririka impiyi Awinkathariti, isintsinka yapirotan-tajyaariri iwamaapajiri, apatziro intasonkakiri.

⁹ Yoka koñaata-tsini apaata, isintsitakani Kamaari inatzii. Ari ontzimaki isintsinka, oshiki yamatawitanti aririka intasonka-wintan-tayita-paaki. †

¹⁰ Tzimatsi maninta-yitakirori inkimisantairomi iroopirori ñaantsi, iroowitaka yawisako-siritan-tajyaarimi. Iriiyitakira pyaasitaa-chani yamatawitakiri-rika owaaripiro-siritan-taniri.

¹¹ Iriitaki kantakai-yaaroni apaata Pawa inkimisantantaityaariri owaaripiro-siritan-taniri.

¹² Irootaki iwasankitai-tantyaariri inkarati thainka-waita-tsini, tima oshiki inkimosiriwintakaro yantaitziro kaari-pirori.

Iyosiitai-takiri awisako-sirtaa-tsini

¹³ Iyikiiti itakotani Awinkathariti, aikiro nakowinta-tyiyyaaro naaka namanako-wintajimi nopaasoonkitziri Pawa. Tima pairani tikira iwitsiki-miita iyosiitzi-takamira pawisako-sirtai, irootaki pikimisantantaa-rori iroopirori, irootaki yasitan-tamiri Tasorinkantsi.

¹⁴ Iriitaki otyaanta-kinari naaka nokinkithatan-tamirori Kamiithari Ñaantsi, ari onkanyaa piñaanta-jyaarori apaata impinka-thaitaimi inkimitai-tirira irirori Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, otzimi-motziri iwaniinkaro.

¹⁵ Ari okanta iyikiiti, ontzimatyii piriipiro-wintairo okaratzi noyomitaa-kimiri nosaiki-motanta-paintamiri pairani. Ari pinkimaitairori aajatzi okaratzi nosankinatzimiri.

* 2:2 Ipiyaka Awinkathariti = Iitaitiriti Pinkathari † 2:9 Kamaari = Mishatan-taniri

16 Tima itakoyitai Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, aajatzi Asitairi Pawa. Iriitaki owatsinaryaa-koyita-piintairi, irijatzi kaminthaa-yitajairi ikasiya-kaayitairo okaratzi oyaakoniintajiri.

17 Onkawintha inkimosiriwinta-siritakaa-piintyaami, iriitaki aawyaa-sirita-kayimini aajatzi, ari onkanyaa pijatakaan-tyaarori pinkinkitha-yitanajiro kamiithari, irojatzi pantayita-najiri awiroka.

3

Iñaapinkathaitiro iñaani Pawa

1 Iyikiiti, pamana-kota-piintajina naaka nojatakaan-tyaarori nonkinkithata-kotajiri Awinkathariti, ari onkanyaa impinkathatan-tajyaariri pasini-satzi atziri-payi, inkimita-jyaami awirokaiti.

2 Pamana-kota-piintaina inintatzi inkimaatsita-kaawaityaana kaari-piro-siriri, tima ti maaroni inkimiyitajai aroka akimisanta-yitzi.

3 Iro kantacha iriipirori inatzii Awinkathariti, aritaki yaawyaa-sirita-kaayitaimi, iriitaki aamaako-wintyaamini ikaaripirota-kaitzimi = kari.

4 Iriitaki Awinkathariti yotakaa-kinari aikiro pijatakaa-tyiuro pantayita-najiro okaratzi noyomitaa-yitakimiri, tima pininta-jiitaki pantiro.

5 Nokowa-kotziri Awinkathariti inkinkisiryaa-pirota-kayimiro tsika okanta itakotami Pawa. Yirii-piro-sirita-kaimi pisiya-kotan-tyaariri Saipatzii-totaari.

Ontzimatyii antawai-yitaji

6 Iyikiiti, tzimatsi inintziri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari nonkantimiri: Ti onkamiithati paapatyii-yaari kimisantzinkari pirawaita-piinta-chari, ikaratziri kaari antironi noyomitaa-kimiri pairani. *

7 ontzimatyii pisiya-kota-jyaanaro naaka, tima ti nonpira-waityaa nosaiki-motanta-paintamiri.

8 Tikatsi nonkampitimiri pimpasityaana noyaari, nopinatzi-miro okaratzi pipayitanari. Sintsiini nantawaitaki kitaitiri aajatzi tsitiniri. Ari nokinakairo kaari piñaantaro awirokaiti pimpina noyaari.

9 kamiitha-witaka pimpayitinami nowariti, apatziro nantawaitaki sintsiini onkanyaa paminayitan-tyaanari, iro pisiya-kotan-tyaanarori tsika nokantaka naaka.

10 Irootaki nokanta-piinta-kimiri nosaiki-motanta-paintamiri pairani pinampiki, nokantami: "Kaari antawaita-tsini, airo iwa."

11 Tima nokimaki ikantaitzi tzimatsi pikarajitzi anta pirawaita-chari, ti ininti yantawaiti, apatziro imaimanitan-tayitzi.

12 Tzimatsi inintziri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari nonkanta-yitiriri yokaiti: "Airo pimaimanitantzi, santzikoi-tiini pantawintiro piwayityaari."

13 Iyikiiti, airo pisamajiitaaro panta-piinta-najiro awirokaiti kamiitha-yitatsiri.

14 Tzimatsi-rika kaari kimisantironi iroka nosankinata-kimiri, airo paapatyaa-naari, irootaki iñaantyaarori impasiki-winta-yityaa.

15 Iro kantacha airo pikisaniintziri, piyomitayitairi pinkimita-kaantyaari iriimi pirintzi.

* 3:6 inintziri = wairontsi

Owiraantarori tasonka-wintaantsi

¹⁶ Tima iriitaki Pawa kantakaarori asaikan-tayityaari kamiitha, nokowa-kotziri iriitaki onimota-kayi-mironi pisaika-jiiti okantawitaka piñaayitiro onkarati awishimo-yitimiri. Nokowa-kotziri intsipatyaami.

¹⁷ Iroka nosankinata-jaantzimiri naaka nakoki. Tima naaka Pablo owithatamiri. Irootaki namita-piintari aririka nontyaanki nosankinari.

¹⁸ Onkamintha inisironka-yitaimi maaroni Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Omapirowí.

YITAKARI PABLO ISANKINATZINIRI TIMOTEO

Withataantsi

¹ Naakatakira Pablo osankinatzi-mirori iroka. Intyaankaa-riti Jesús Saipatzii-totaari nonatzi, tima irootaki ikantakaan-tziri owawisaa-kotairi Pawa aajatzi Jesús Saipatzii-totaari ayaakoniintani.

² Awiroka nosankinatzi Timoteo, nokimita-kaantaami notomi now-imi akimisanta-naira. Onkamintha inisironkataimi Asitairi Pawa aajatzi Awinkathariti Saipatzii-totaari Jesús, onkawintha intakotyaami, piñiuro pisaiki kamiitha.

Ikinakaa-sitaitari iyomitaan-taitzi

³ Pairani nojatan-takari Macedonia-ki, nosintsi-thata-nakimi pisaiki Efeso-ki, ari onkantayaa piyomitaan-tyaariri saikayita-tsiri pinampiki, iwashaantajiro ikinakaa-siyitakaro iyomitaantzi.

⁴ Ikinkithata-siyitaro kinkitharintsi, iñaawinta-siyitaro tsika ipaiyita iwaisatzitini. Ti oiñaarontiro iroka-payi okaratzi yantakiri Pawa onkantayaa ankimisantan-tajyaariri, iro kantakaan-tzirori iñaana-winthata-wakaantari atziri-payi.

⁵ Aryaajaini aroka aririka ayomitaanti, akamantantziro tsika ikantaita itakota-wakaita. Tima aririka ankiti-siritanaji, aririka ankinkisiryaa-najiro tampatzikata-tsiri, aririka ankimisanta-pirotanaji, ari amatzirori atakoyitanta.

⁶ Ari itzipina-yitakari yokapayi, aminaasi-waitaka okaratzi iñaawinta-yitziri.

⁷ Inintasi-waitaka iyomitaantiro Ikantakaan-taitani. Okantawitaka isintsi-thatantzi iyomitaan-tayitzi, iro kantacha tira inkimathatzi-tyaaro irirori okaratzi ikamantanta-witari.

⁸ Irooma arokaiti ayotzi omapiro okamiithataki Ikantakaan-taitsiri, iro kantacha ontzimatyii ankimathatiro opaita otzimantari ikantakaan-taitsiri.

⁹ Tira kari isankinai-tiniri ikaratzi kamiitha-siritain-tsiri, iro iwasankitai-tantyaariri maimanitzin-kariiti, piyathariiti, kaari-piro-siririiti, tsimai-nkata-niriiti, thainkan-taniriiti, maninta-siritan-taniriiti, owamaayitziriri asitariri, owantzin-kariiti,

¹⁰ mayimpiriiti, antaminthata-wakaa-chari isiramparin-kakiini, nosikan-taniriiti, thayawariiti, kamatawiriiti, ikaratzi tzika-tzika-yitzirori ayomitaan-tziro kamiithari.

¹¹ Tima onasityaa iroka Kamiithari Ñaantsi iwisiriyaa-wintai-takari, irootaki ikantakinari Pawa Tasorin-tsita-tsiri nokamantantajiro.

Yantawairi Pablo

¹² Iriitakira Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari sintsitakainari. Irootaki nopaasoonkitan-tariri, tima iyotzi aawyaa-siri-waitaana, ityaantakina nantawaitiniri.

¹³ Okantawitaka pairani oshiki nothain-kasiwaitakari, noisaniintani nowiri, nowasankitaa-piintakiri yasiyitaari, iro kantacha itakotaana irirori. Tima ti noyowityaaro okaratzi nantakiri tikira nonkimisanta-nakiita.

¹⁴ Iro kantacha yoka Awinkathariti antaroiti itako-pirotakana, ari nitanakari nokimisanta-najiri Jesús Saipatzii-totaari, oshiki notakotanaari, iriitaki kantakaa-kanarori.

¹⁵ Iroka nonkaman-timiri iroopirori onatzii, ontzimatyii inkimisan-taitiro: Ipokaki Jesús Saipatzii-totaari aka kipatsiki iwawisaa-koyitairi kaari-piro-siririiti.

Tima naaka anaayiwita-kariri maaroni nokaaripiro-siri-witaka.

¹⁶ Iro opoñaantari inisironkataana Jesús Saipatzii-totaari, ti isamantiyaana okantawitaka naaka mapirowita-karori nokaaripirodzi. Tima tsika ikantaana naaka, ari inkanta-yitajyaari pasini inkarati kimisanta-yitairini, irasi iwiro yañaayitaji.

¹⁷ Onkamintha irasi iwiro impinkatha-piroi-tairi Aparonita-tsiri Pawa, Yotaniri, Añaanita-tsiri, Tisorintsi. Omapirowí.

¹⁸ Notomí, Timoteo, tzimatsi nonintziri nonkamantimiri. Onkimityaaro okaratzi ikinkithata-koita-kimiri pairani. Irootaki nokamantanta-mirori pintharowinta-siritan-tyaari pijatakaero piñaasintsi-pirotayaa kamiitha,

¹⁹ aikiro pakowinta-nakityii-yaaro pinkimisananaki, aikiro pisirita-nakityii-yaaro tampatzikata-tsiri. Tima tzimayitatsi owashaantakirori. Okantawita ikimisanta-yiwita, kimiwaitaka impitamonka-kotakityii-yaami.

²⁰ Ari ikantakari Himeneo aajatzi Alejandro. Iriitaki nosinitakiri iwasinonkaa-yitairi Kamaari, ari onkantayaa iyotantyaari airo ithainkatasorintsi-waitziri Pawa. *

2

Iñaawinta-koitziro amanaantsi

¹ Iroka nitawakyaari nosintsi-thatimiri: Ontzimatyii pamanaji, pinkowa-kowintanti, pinkanta-kowintanti, pimpaasoonki-wintairi maaroni.

² Pamana-kotairi pinkathariiti. Pamana-kotairi aajatzi jiwari-payi, ari onkantayaa pisaika-yitan-tyaari kamiitha, pinkatha-tasorintsi pinkantayaa, tampatzika-siri pinkantayaa aajatzi.

³ Irootaki kamiithata-tsiri maaroni iroka. Irootaki onimotziriri Pawa owawisaako-siritairi.

⁴ Tima inintatzii Pawa maaroni yawisako-siritaiti, inintzi aajatzi maaroni iyotakoi-tajiro iroopirori ñaantsi.

⁵ Iroka iroopirori ñaantsi: Aparoni ikanta Pawa. Aparoni ikanta kantako-wintziriri atziri-payi anta Pawaki. Iriitakira yoka Saipatzii-totaari Jesús atziriwitain-chari irirori.

⁶ Iriitaki pinakowinta-kayiri maaroni ikamawintaira, yookakaakowinta-yitajai ininta-paitita-pakira Pawa.

⁷ Irootaki iyosiitan-takanari naaka Nontyaankaa-riti, iriitaki otyaanka-kinari nonkinkithata-kaayitajiri atziri kaari ashininkayita, noyomitaa-yitajiri inkimisanta-yitairo iroopirori ñaantsi. Tima omapiro onatzii iroori.

⁸ Tsika-rika yapatota-jita-piintyaa, nonintzi yamana-piinta-yitaji atziri, tzinaa-wako inkantayaa ikimita-piintara. Iro kantacha kitisiri

* 1:20 Kamaari = Mishatantaniri

inkanta-yityaa, airo ikisa-wakaa-waita, airo ifnaana-winthata-wakaa-waita.

⁹ Ari onkimita-najyaari kooya-payi, airo onintasi-waita onkithaatyaa waniinkata-chari, aparaawaitiri kiriiki amananta-yitiri othatani poriryaa-yitatsiri, onintasi-waityaa owaniinkatiro oisi.*

¹⁰ ontzimatyii irokaiti amitajyaa okaratzi kamiithata-tsiri. Ari okantari kooya-payi otakotariri Pawa, pinkathatziriri aajatzi.

¹¹ Aririka iyomitaan-taiti, awakimpitya onkanta-yityaa kooya onkimisanti.

¹² Ti nosinika-kaantiro oyomitaanti kooya, ti nosinika-kaantiro ojiwatiri sirampari-payi aajatzi. Apatziro owakimpitya-yityaa onkimisanti.

¹³ Tima iriitaki Adán yitaitaka pairani iwitsikai-takiri, iro ampoita-paintsiri Eva.

¹⁴ Kaari Adán yamatawaitaitaki pairani, irootaki kooya yamatawaita-jaantaitaki irojatzzi antanta-karori kaari-pirori.

¹⁵ Iro kantacha iroka kooya-payi tsimanta-yitatsiri, aritaki onkantaki awisako-siri-yitai aikiro-rika ajatakaa-nakityiio onkimisanta-yitai, itakotan-tayitajyaa, onkiti-siri-yitaji, airo ookaasintyakiyitziro oithaari oniwitakantantyaari.

3

Tsika inkanta-yityaa jiwari-payi

¹ Iroopirora nonkantimiri: Tzimatsi-rika nintatsini ijiwatiri kimisantzin-kariiti, ari okamiithatzi okaratzi inintziri yantiri.

² Ikaratzi jiyawita-tsiri ontzimatyii inkamiitha-siriti, airo itzimayitzi impaityaa ifnaawinta-waitirini, inapiroyityaaro iina, yotzinkari inkantyyaa, yanta-piintiro kamiithari, impinkathata-kaantyyaa, yoimaayitan-taniti iwankoki, yomitaan-taniri inkanta-yityaa.

³ Airo isinkita-piinta, airo ikisa-piinta, itakotaniri inkantyyaa, tsinampa-siri inatyii, airo ayimawaitziri ishikyiiro iwaararo.

⁴ Iyoti ijiwayitairi ikaratzi saika-pankotziriri, pinkatha inkantanti iwaiyani, airo ipiyatha-waita.

⁵ Tima aparoni atziri kaari yotironi ijiwata-kaanti iwankoki, ¿kantatsima ijiwawintiri ikaratzi kimisanta-najiriri Pawa?

⁶ Ari ikantari aajatzi owakirata-tsiri ikimisantzi, airo okantzi ijiwata-kaanti. Tima aririka imatiro ijiwati, ari inkantakaa-piro-waita-nakyyaa, ari inkimika-kota-kyaari okaratzi awishi-mota-kiriri pairani Kamaari.

⁷ Aririka piyosiiti jiwatziriri kimisantzinkari, pamini ipinkathatzi atziri-payi kaari kimisanta-tsini. Iriirika piwaki ikantako-waitai-tziri, iriitakira kaari kisasityaaroni yamatawaitiri Kamaari.

Tsika inkanta-yityaa amitakotziriri jiwari-payi

⁸ Ikaratzi amitakotziriri jiwatziriri kimisantzin-kariiti, ontzimatyii impinkathata-kaantyyaa, awiintaari inatyii, airo isinkita-piintayita, airo ayimawaitziri ishikyiiro iwaararo.

⁹ Okowa-pirotatyaa iyotako-yitairo okaratzi akimisantajiri kaari iyotako-witaita pairani, kinkisiryaa iwapiintairo tampatzikata-tsiri.

* 2:9 poriryaa-yitatsiri = ooro, perla

¹⁰ Omatantyaari yamitakotiri jiwari-payi, ontzimatyii iñaantaitawakyaari kantatsi-rika imatiro.

¹¹ Ari onkimiyityaari aajatzi kooya ontzimatyii oñaapinkathata-kaantyya, airo oñaawinta-kotan-tasiwaita, kimpoyaa-waini onkantyya, oripirowintayitanairo maaroni.

¹² Inkarati amitakotairini jiwari-payi iinayityaaro iina, ijiwatairi kamiitha iitomi aajatzi saika-pankotziriri.

¹³ Aririka imatanajiro, pinkatha iwaitiri, ari iyotanajiro yawintaa-sirityaa ikamantantairo tsika okanta ikimisantan-taariri Saipatzii-totaari Jesús.

Omapiro okamiithataki akimisantziri

¹⁴ Nokowataiki nojatimi sintziini noñiimi. Iro kantacha nitawakyaaro nosankinatimiro iroka,

¹⁵ aamaa-sityaa airorika nojatzi, nonkaman-tzityaamiro tsika ikantajiita isaikaitzi yasiyitaira Pawa. Tima ankarati yasiyitai Añaanita-tsiri Pawa, akimita-naaro okanta tzinkamitsi-pirori, arokaiti otzinkamitanaja ikinkithai-tziro iroopirori ñaantsi.

¹⁶ Omapiro aripirootzi okaratzi akimisantajiri, tira iyotako-witaityaaro pairani tsika ikantajiita ipinkatha-tasorintsitaitzi. Iroka akimisantziri:

Yatziritzi-motantaki Pawa,

Iriitaki oñaakan-takiriri Tasorinkantsi iriipirori inatzii.

Iriitaki Maninkariiti okiyita-kariri,

Iriitaki ikinkithata-koitakiri pasini-satziki atziri.

Iriitaki ikimisantaitziri maaroni kipatsiki,

Iriitaki owajinokaa-chari iwaniinkaroki.

4

Iñaawintaitziri oowashantzirori ikimisantawita

¹ Iro kantacha iroka ikantajiri Tasorinkantsi. Apaata, ari iñiitaki oowashantironi ikimisanta-witari, iro inintanaki inkimisanta-yitiro iñaani kamaari-payi, yamatawitan-tzira.

² Iyomitaa-waita-sitan-tyaaro amatawiri kaari iroopirota-tsiri, airo ikimajiro iwasiri-niinta-kotyaaro yantakayitziri, jimpa-siri ikantaka. Isiyawaitakaro opirota-kaantzi itayiita, tima ojimpa-wathata-kaanti airo akimajiro katsiri.

³ Airo isinita-kaantziro yaawakaityya, intzita-kaantiro okaratzi iwaitari. Tira onkamiithati iroka. Tima arokaiti akaratzi akimisanta-yitajiri Pawa, ayotajiro omaapiro iwitsikayita-kayiro owaritintsi. Isinita-kaairo awayita-jyaaro iroka-payi, ampaasoonki-yitajiri.

⁴ Tima okaratzi iwitsika-yitakiri Pawa, kamiitha onayitatzii. Tikatsi ompaityya aparawaitan-tyaarori, ontzimatyii ampaasoonki-yitajiri añaayitziro okaratzi ipayita-kairi.

⁵ Tima aririka amatakiro okantziri iñaani Pawa amanako-yitairo okaratzi ipayitairi, aritaki intasonka-wintakiro.

Antawaitai-niriri kamiitha Jesús Saipatzii-totaari

⁶ Iroorika piyomitaan-takiri iroka, pimatanaa-tziro pantawaitainiri kamiitha Jesús Saipatzii-totaari. Pimonkarata-naatziro okaratzi

pikimisanta-najiri, pimatanaa-tziiro kamiithari okaratzi iyomitaa-takimiri.

⁷ Piwashaanta-yitairo kinkitharintsi-payi kaari iroopirota-tsini, irootaki amita-piinta-sitakari masonto okinkitha-yitziro iroka. Ontzimatyii piñaa-sintsi-sirita-najyaa pimatanaa-tyaarori pimpinkathatasorintsitai.*

⁸ Tima okamiithatzi-mowitai añaayitziro añaasintsi-waita koñaaroini awathaki, iro kamiitha-piro-taita-tsiri añaasintsi-sirita-najyaa añaantyaarori ampinkatha-tasorintsitai. Tira iroo antantayitarori onkantyyaa anintaa-waitana-tyaari iroñaaka ainiro añaayitzi, añaajiro apaata anintaa-waitajyaa aririka añaaji.

⁹ Iroopirori onatzi iroka ñaantsi, ontzimatyii ankimisantaji maaroni.

¹⁰ Irootaki añaanta-yitarori añaasintsiyita, sintsiini antawai-yitzi, tima oyaakoniintani owairi Pawa tsika itzimi añaanita-tsiri. Kantatsi iwawisaako-siritairi maaroni atziri-payi, iriitakira iwawisaako-siri-yitaji inkarati kimisantairini.

¹¹ Irootaki piyomitaan-tayitairi iroka, pisintsi-thatan-tairo.

¹² Ti noninti inthainkima-waitaitimi pimainaritzira. Ontzimatyii piñaakantiro tsika pikantanaja pikimisantaji, ari onkantyyaa inkimita-kotan-taityaamiri. Ontzimatyii paamaako-wintyaaro okaratzi piñaawai-yitziro, aajatzi okaratzi pantayitiri. Otakotani pinkantanti, iriipiro-siri pinatyii, kitisiri pinkanta-najyaa.

¹³ Sintsiitha pinkanta-piintainiri piñaana-yitainiri atziri-payi sankinarintsi-pirori, pinkinkithata-piintairo, piyomitaanta-piintairo, irojatzi piñaanta-kyaarori nariityaami anta.

¹⁴ Pinkinkisiryaa-kotiro iñaawinta-kimiri pairani jiwari-payi, ari okanta itasonka-wintan-takamiri iwasi-patzii-toyitan-tamiro irako. Paamaiya paparatziro = kari itasonka-wintaimi Pawa pimatanaa-tyaarori iroka.

¹⁵ Naasintsi pinkanta-winta-najyaaro, onkantyyaa iñaantai-tyaamiri aikiro pijatakaa-nakitziro pimatanaakiro.

¹⁶ Paamawintajyaa awiroka tsika pikantanaja, pinkinkisiryaa-kotyaro kamiitha onkarati piyomitaan-tayitairi, onkarati pantayitiri aajatzi. Aririka pimatakiro piriipiro-wintairo, aritaki piñajiro pawisako-siritaji, aajatzi inkimiyita-jyaari ikaratzi piyomitaapiintakiri.

5

Antainiriri pasini-payi

¹ Ti onkamiithati pinkisa-thayitiri antari-kona, kamiitha piñaana-yitiri. Iro kamithatatsi paakamiitha-yitiri pinkimita-kaantiri iriirikami piri. Ari pinkimitairi mainariiti, paakamiithatiri pinkimita-kaantiri iriirikami pirintzi.

² Ontzimatyii paakamiitha-yitiro antaro-kona-yitatsiri, pinkimita-kaantiro iroorikami piniro awiroka. Ari pinkimitairori mainaropayi, paakamiitha-yitiro, airo pisiritaro pimaimani-waitiro pinkimita-kaantiro iroorikami pitsiro.

³ Paakamiitha-yitiro kinankaro tsika otzimi mapirotzirori okowityaawaitzi.

* 4:7 masonto = antaro-konaiti

⁴ Irooma aparoni kinankaro tzimayita-tsiri otomi-payi, osari-payi, iriitaki itanakaaroni yaminiro yamitako-yitiro, ontzimatyii impiyata-jyaaro yaamaako-winta-jyaaro okimitaa-kirira pairani iroori yantaritan-takari irirori. Irootakira onimotziriri Pawa.

⁵ Irooma aparoni kinankaro matzirori osaikawaitzi apaniroini, awintyaari iroori Pawa, asi owiro aakowintyaaro amani onkowa-kotairi kitaitiri aajatzi tsitiniri.

⁶ Irooma onkimosiriwinta-waityaa onintakaa-nikiini kinankaropayi, tira osaiki kamiitha, kimiwaitaka onkamaki-tyiimi.

⁷ Pisintsi-thatiro omatanta-jyaarori nokantakiri, ari onkanyaa airo otzimanta ifaaawinta-kotai-tirori.

⁸ Tzimayitatsi kaari aminironi ishininkaiti. Aririka onkinankaroti irira owatsi-pirotacha kaari aminaironi iriniro. Okimiwaitakaro iwashaanta-kityiromi ikimisantzi. Iriitaki mapirota-jaanta-kirori yanaanakiri ikanta kaari kimisanta-tsini.

⁹ Iroka kowachari isankinata-kotai-tantyaarori kinankaropayi antawaitainiri Saipatzii-totaari: Antaro-kona onayitatyii, oimitapintawitariri pairani oimi, *

¹⁰ kamiitha-siri okanta ikima-kotai-tziro, aamaako-winta okantziri intsitipaye, oimaantzi owankoki, aakamiithata-piintakiri kimisantzinkari, kaminthaani owapiintziri asinonkainkari, omata-piintairo okaratzi kamiitha-yitatsiri. †

¹¹ Irooma kinankaro kaari antaro-konata-tsini, airo isankinata-koitziro. Airo okanta-pirota antawaitainiri Saipatzii-totaari, tima aiinro onintzi ayi oimi.

¹² Tima aririka aaji pasini oimi, aritaki inkanta-kowaitai-takiro, tima airo omonkaratziro okaratzi okantawitakari antirimi.

¹³ Aritakimi ompirata-nakyaaro, onkinayiti pankotsi-payi, onkinkitha-waita-kotan-tayiti, akakawaita-sitani onkanyaa.

¹⁴ Irootaki nokowantari aayitaji otsipatari aparoni kinankaro kaari antaro-konata-tsini, ontsimani-yiiti, osaikiita owankoki antawaiti. Ari onkanyaa airo itzimanta impaityaa kisimawaitironi.

¹⁵ Tima tzimayitatsi matakirori, antawaita-sitakaro inintziri Kamaari. ‡

¹⁶ Kinankaro tzimatsiri oshininkaiiti, iriitaki amitako-yitironi. Irooma kinankaro kaari tzimatsi oshininka-iiti, saikatsiri apaniroini tikatsi amita-kotironi, kowityaa-waitaniri onatzii-rika. Irootaki kowajaanta-chari yamitakotiro pasini kimisantzinkari-payi.

¹⁷ Ontzima-tyiira impinai-tairi jiwatakaan-tatsiri ipinkathai-tziri. Iriitaki impapirotaiti kinkithata-kaanta-piinta-tsiri, aajatzi ikaratzi yomitaanta-piinta-tsiri. §

¹⁸ Tima irootaki ikantakoi-tziri sankinaritsi-piroriki: Aririka pantawaita-kairi pipira, tima ti pintashi-niinta-kaawaitiri. Iroka ikantaitzi aajatzi: Ontzimatyii impinaitiri antawaita-tsiri.

¹⁹ Ikaratzi-rika aparoni atziri kanta-kotziriri aparoni jiwari, airo pikimisantziri. Irooma inkarati-rika apiti, airorika inkarati mawa

* 5:9 Antaro-kona = onkarati 60 osarintsiti † 5:10 aakamiithata-piintakiri = okiwa-kitzita-pi-intakiri; kimisantzinkari = kitisiriri ‡ 5:15 Kamaari = Mishatantaniri § 5:17 impapirotaiti = osiyarori apiti yapiitaitiro impinaitiro

ñaakota-kirini yantakiro kaari-pirori, ari okamiithatzi inkimisan-taitiri.

²⁰ Aikiro-rika ijataitatyii yantaitiro kaari-pirori, payiri tsika ipiyota-jiita pinkisa-thatiri, ari onkantyaa intharowan-taityaari, airo imatantaro yantiro pasini-payi.

²¹ Nosintsi-thatzimi pantiro iroka. Tima aririka pimatanaairo, airo piñiuro yokawintanaki. Airo pikanta-waitzi “Airo nokisathatzi, tima iriipirori inatzi.” Iyotzi Pawa nokantan-tamirori. Iyotzitaro aajatzi Jesús Saipatzii-totaari, iyotzitaka aajatzi Maninkariiti ikaratzi iyosiitakiri.

²² Ti onkamiithati pathawai-yaaro piwasi-patzii-totan-tyaaro pako ijiwatan-taityaari. Tima aririka iyomitai-takiri yantakiro kaari-pirori, kimiwaitakara awirokami kantakaa-sityaaroni. Ontzimatyii pinkiti-siritai awiroka.

²³ Tira apatziro pirapiintiro nijaa, iro kamiithatatsi piriro kapichiini kachori, ari piñaakiro pisita-koti pimantsiya-waiwita.

²⁴ Tzimatsira atziri, tikira iñiuro imishakowintaitiri yantakiro kaari-pirori, ikima-kotai-takiri maaroni. Tzimatsi pasini aajatzi kaari iyotakoitzi yantatziro kaari-pirori, apatziro inkimakoitiri apaata.

²⁵ Ari okimitari aajatzi, tira imanakota-piintiro atziri yantayitiro kamiithari. Irooma aririka yantiro kaari-pirori, ari inkowa-piinta-wityaa imanakotyaa, iro kantacha aritaki inkimakoi-takiri.

6

¹ Maaroni ompirataari, ontzimatyii impinkathatairi ompiratariri. Iro nokantantari, ari onkantyaa airo itzimanta pairyaa-siwaityaarini Pawa, airo itzimanta kantako-waitaini ayomitaan-tayitzirira.

² Ompirataari kimisanta-tsiri, aririka impiratyaami pasini kimisantzinkari, ti onkamiithati pinkanta-waiti: “Airo pisiya-kayinari pimpiratani, tima iyiki nowimi.” Okowa-pirotatyaa yantawaitiniri iroopirori yoka ompirataari, itakotani iwiri, tima kimisantzinkari inatzii. Ontzimatyii piyomitaan-tairo iroka, pisintsi-thatan-tairo.

Kitisirita-kaanta-tsiri ipoñaa onimotaantsi

³ Aririka impoki nasityaaroni inkinkithata-kaanti, kaari kimityaaroni okaratzi iñaaniyitakari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, inasita-paakyaaro aajatzi iñaawintiro pinkatha-tasorintsitan-tatsiri.

⁴ Kantakaa-piro-wainiri inatziira, tikatsira iyoti. Apatziro inintzi irirori añaanaminta-wakaa-waityaaro ñaantsi. Iro ompoñaan-tyaari asama-wakaa-waityaa, amaimanita-wakaa-waityaa, ankawiya-wakaa-waityaa, ankanta-kota-wakaa-waityaa,

⁵ ankisaniinta-wakaapirotyaa. Irootaki imata-piintakiri kaari-pirosiriri kaari yotakotaa-jatironi iroopirori ñaantsi. Ikinkisiryaayita yaantyaaro kiriiki yamaminataro aririka impinkatha-tasorintsitanaki. Ti onkamiithati paapatyaari awiroka. *

⁶ Aritaki okanta-tzimaita, kimota impinai-tairo apaata apinkatha-tasorintsitzi. Iro kantacha añaantyaarori impinaitai, ontzimatyii onimoyitajai añiiri okaratzi tzimimo-yitairi.

⁷ Tima pairani owakira atzimapaaki ti amapaaki tzimi-motairi. Ari okantari aajatzi aririka ankamaji, onkarati tzimi-motairi airo aanajiro.

* 6:5 Ti onkamiithati paapatyaari awiroka. = onasiyita ñaantsi-payi

⁸ Tima ontzima-piintzirika ayaari, otzima-piintzi-rika akithaatari, ari onkarati tikatsi anintiri.

⁹ Iriima inkarati kowayitironi yashaarantyyaa, okaima-siritziri inkaaripiro-siriti. Ikimita-kowaitakari sitsikachari ikintsiki, aririka yantayita-nakiro inintakaa-siyitari owaaripirotantatsiri, irootaki pyaakaa-sita-jyaarini.

¹⁰ Aririka iniwitaita-piintyyaa yashaarantaityaa, okimiwaitakaro iroomi oparithatari kaaripiro-yitatsiri. Tzimatsi matakirori iniwiyyitaro yashaarantyyaa, iwashaanta-nakiro ikimisantzi, okimiwaitakaro iriimi kimaatsita-kaawaita-chanimi apaniroini.

Pinkimita-kaantiro piwayiri-winta-jyaaromi pikimisantanaaji

¹¹ Irooma awiroka, yasitaami Pawa, airo panta-nitziro iroka-payi, pinkimita-kaantiro pisiya-pithatairomi. Iro pamina-minata-piintanaaji pintampatzika-siriti, pinkatha-tasorintsi pinkantyyaa, pinkimisantairi Pawa, pintakotyaa pinkantyyaa, kisasiwaini pinkantyyaa, amatsinka pinkantyyaa aajatzi.

¹² Aikiro pinkimisanta-naatyii, pinkimita-kaantiro piwayiri-winta-najyaaromi kamiitha-yitatsiri. Pinkimita-kaantiro aajatzi piñaasintsi-winta-jyaaromi irojatzii paantakyaarori kanta-jitaa-chani añaakaajimi. Irootaki ikaima-siritai-tantamiri, ari okanta ikimantaamiri atziri-payi, pikantzi: "Nokimisantaji."

¹³ Tzimatsi nosintsi-thatimiri. Tima yoka Pawa añaakaa-yitzirori okaratzi tzimayita-tsiri, iyotzi nokantzimiri. Iyotzita aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, ñaawaita-piinta-kirori iroopirota-tsiri, irojatzii iñaawaita-paakiri yaitanakiri isaikira Poncio Pilato. Iroka onkarati nosintsi-thatimiri:

¹⁴ Airo pipiyathataro nokanta-kaanta-kimiri. Kitisiri pinkantyyaa itzimi-kari ñaawinta-kowaita-sityaamini. Pijata-kayiro awiroka irojatzii impiyan-tajyaari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

¹⁵ Tima impokai irirori aririka imonkara-paitita-kaiyaaro Pawa, ankimosiriwintantai. Tima apaniro Pawa ijiwata-kaantairo maaroni tzimayita-tsiri, apaniro ipinkathari-wintziri ikaratzi pinkathari-wintawitachari, ari ijiwatziri ikaratzi jiwawita-chari iroñaaka.

¹⁶ Iriitaki asitarori kantaitaa-chari añaantarintsi, yasi iwiro isaiki tsika osiparyaa-pirotzi, irootaki kaari yariitan-taitari. Tikatsi atziri matakironi iñiiri, airo imataitajiro aajatzi. Omapiro ipinkathari-tziri. Irasi iwiro impinkathari-wintantai. Omapirowi.

¹⁷ Ontzimatyii piyomitaa-yitajiri ikaratzi ashaaranta-chari iroñaaka, airo ishamiwaitanta. Airo yawintaa-siwaitaro iwaararo, tima airo asi owiro onkisotzi-motiri. Ontzimatyii yawintaa-yitajyaari Pawa, iriitaki matzirori inkimosiriwinta-pirota-kaantanta.

¹⁸ Piyomitaan-tairo yantaitajiro kamiithari. Ikimita aparoni ashaarantaniri otzimimo-pirotziri iwaararo, ari inkimita-najyaari yokaiti otzimimo-pirotziri yantari, iro inkimita-kaanta-najimi iroorika iwaararo. Piyomitaan-tairo inisironkai-tantyyaa, ayimatiri impasitan-tayitajyaa.

¹⁹ Iroorika imatanajiri, osiyawaitakaro iwapithaan-tyaaromi iwaararo inkasiya-kaiyaari apaata. Irasi iwiro iñiiri isaikaji kamiitha.

Owiraanta-paakarori ikantziriri Pablo yoka Timoteo

²⁰ Timoteo, piriipiro-wintairo piyomitaan-tairo okaratzi inisironkai-takami. Airo pimatzitaro awiroka tsika iñaawinta-sitaitaro kaari-pirori. Airo pimatzitaro awiroka tsika iñaawintasitaitaro karipirori ikimita-kaanta-witari iroopirori onatzi iyota-nitari.

²¹ Tima tzimatsi matayitakirori, ikinasi-waiyitaka, kimiwaitaka intzipina-winta-tyiromi onkarati inkimisantiri. Onkamintha inisironkai-tyaami. Omapirowí.

YAPIITAJIRO PABLO ISANKINATZINIRI TIMOTEO

Withataantsi

¹ Naaka Pablo osankinatziro iroka. Intyaankaa-riti Jesús Saipatzii-totaari nonatzi, tima iriitaki Pawa nintakaa-kinarori noñaawintajiro ikasiya-kaakairi yañaakaa-yitajai Saipatzii-totaari Jesús.

² Awiroka nosankinatziro Timoteo, awiroka nokimita-kaanta no-takotani notomi. Onkamintha inisironkataimi Asitairi Pawa aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, onkawintha intakotyaaami, piñiuro pisaikaji kamiitha.

Piñaawintairi Saipatzii-totaari

³ Ari nokanta-piintatyaa tsitiniri aajatzi kitaitiri namanako-yitzimi, nopaasoonkitziri Pawa, nantawaita-jiniri. Nomata-kotairi ikimiyitaka nowaisatzitini tampaatika-siriri-payi.

⁴ Aririka nosirityaaro piraawaitaka pairani, oshiki noninta-taiki napiitajiro noñiimi, ari onkantyyaa nonkimo-siritan-tyaari.

⁵ Oshiki nokinkisiryaa-kotakimi tsika okanta pikimisanta-pirotan-tanakari. Tima irootaki itanakaro pisaro Loida, ipoña piniro Eunice. Noyotzi aajatzi ari pikimita-nakari awiroka.

⁶ Irootaki napiitan-tamiri nonkantimi: Piwakiratairo itasonkawintakimi Pawa nowasi-patzii-totan-takamiro pairani nako, pinkimita-kaantairo yoisaitziro paamari intsiwaki-mati.

⁷ Tima ti intharowa-sirita-kaanti Pawa. Apatziro yaawyaa-sirita-kaantzi, itako-sirita-kaanta, iñaako-sirita-kaanta.

⁸ Irootaki airo pipasiki-winta-kaantaro piñaawintiri Awinkathariti, ari pinkimitainari naaka, airo pipasiki-wintana yasitako-wintaitanari Pawa. Iriitaki aawyaa-sirita-kayimini, pinkimita-kotan-tyaanari naaka, nokimaatsita-kowintaro Kamiithari Ñaantsi.

⁹ Irijatzi owawisaako-siri-yitairi Pawa, iriitaki kaima-siri-yitairi akiti-siritan-taari. Tira aroka matasityaaroni, iriitaki nintaintsi yantiro. Yasi iwiro pairani Pawa ininta-piintaki inkaminthaa-yitai Saipatzii-totaari Jesús.

¹⁰ Irootaki imatakiri iroñaaka, ikoñaataki pairani Owawisaa-kotan-taniri, Saipatzii-totaari Jesús. Iriitaki matakirori yiitsinampairo kaamanitaantsi, yamayita-kairo Kamiithari Ñaantsi, iro ayotantaari yasi owairo yañaakaa-yitajai.

¹¹ Irootaki iyosiitan-takanari naaka Tyaantaariiti, iriitaki otyaantakina nonkinkithata-kaantajiro Kamiithari Ñaantsi, ipoña noyomitaayitajiri aajatzi kaari noshininkata.

¹² Irootaki noñaasi-waitan-tarori iroñaaka, iro kantacha tizimaita nompasiki-wintyyaa. Tima noyotzi naaka ipaita nawintaari, noyopirotzi otzimi-motziri isintsinka, ari onkantyyaa airo iwashaanta-kaantanaro inintakaa-kinari nantajiniri irojatzi aririka omonkaratajyaa kitaitiri impiyan-tajyaari.

¹³ Ari pinkimita-najyaari awiroka, pimatako-tinero tsika okanta pikimaina noyomitaantaki, pijatakairo pawintyaari Saipatzii-totaari Jesús, otakoyitairi, asiyitairi aajatzi.

¹⁴ Ari inampi-siritan-takami Tasorinkantsi, iriitaki iriipro-sirita-kayimini airo piwashaantantaro iroopirori otzimi inintakaa-kimiri piyomitaan-tairo.

¹⁵ Pikima-kotakina awiroka yookawaitaikina nampiyitarori Asia-ki. Yokataki Figelo ipoñaa Hermógenes.

¹⁶ Iro kantacha yoka Onesíforo, oshiki yoimosirinka-piintakana irirori, ti impasiki-winta-kotyaana yoosowitai-takana. Oshiki noninta-taiki inkaminthaajiri Pawa ikaratzi saika-pankotziriri.

¹⁷ Tima iriitaki amina-minata-paakinari yariitaka Roma-ki, irojatzi iñaanta-paakanari.

¹⁸ Iriira Awinkathariti nisironkata-jyaarini apaata owiraantyaaroni kitaitiri impiyaji-rika. Tima piyoti awiroka, oshiki yamitakotakina Onesíforo nosaikan-takari Efeso-ki.

2

Pinkimita-kaantyyaa awirokami iwayiriti Jesús Saipatzii-totaari

¹ Notomí, tima iriitaki kawinthaajamiri Saipatzii-totaari Jesús, onkawintha yaawyyaa-sirita-kayimi.

² Tima pikimakina tsika okanta noyomitaantaki atziri-payiki. Ontzimatyii piyosiyiti iroñaaka awiintaari iriitaki matanajironi iyomitaa-najiri aajatzi pasini-payi.

³ Aamawinta pinkantyyaa piñaa-sintsita-kowinta-najyaari Jesús Saipatzii-totaari. Pinkimita-kaantyyaa awirokami iwayiriti.

⁴ Tima aparoni owayirita-chari ti iñiitiri yantanajiro antawairinti yantayita-piintai-tziri. Ontzimatyii yitapaintyaaro ikantakiriri ijiwariti.

⁵ Kantatsi aajatzi pinkimita-kotyaari ipinatai-tziri anaakotantaintsiri isiyajiita. Tima antaroiti iñaasintsitakaro. Iro kantacha imatantyaaroni yanaakotanti ontzimatyii yitanakyyaaro iñaanta-piintyaaro. Irooma yamataa-siwaityaa-rika ininti yanaakotantimi, airoa ipinatai-tziri.

⁶ Kantatsi aajatzi pinkimita-kotyaari ikanta aparoni pankiwai-rintzi. Tima iriitaki itapiintaro iwayitaro okitho iwankiri.

⁷ Ontzimatyii pimpampitha-sirita-kotiro nokanta-yitakimiri. Tima iriitaki Awinkathariti kimathatakaa-piroti-mironi maaroni.

⁸ Pinkinkisiryaa-kotiri Jesús Saipatzii-totaari icharinitakari pinkatharini David. Añaaji irirori ikamawitaka. Irootakira iroka Kamiithari Ñaantsi nokinkithata-kotajiri.

⁹ Irootaki natsipita-kowintari noñaantarori iroñaaka yoosowaitaitana, yasitako-waitaitana, ikimita-kaantai-takina naakami owantzinkari. Irooma iñaani Pawa airo imataitziro yoosotaitiro iroori.

¹⁰ Iro nokisa-sitan-tarori iroñaaka maaroni nokimaatsi-waitakari, okantakaan-tziro notakotari ikaratzi iyosiitairi Saipatzii-totaari Jesús iwawisaako-siri-yitairi. Ari onkantyyaa irasi iwantajyaaroni yañaayitaji.

¹¹ Iroka omapiro ikantai-tziri: Aririka ankama-kotajiri Saipatzii-totaari, aritaki antsipata-jyaari yañaakaa-yitajai.

¹² Aririka ankisasi-wainitaki, ari antsipata-jyaari ampinkathari-wintantaji.

Irooma aririka ankanti: “Ti noñiiri.” Aritaki imatai aajatzi aroka.

¹³ Okantawitaka ti añaawityaaro ako-wintyaari, iriima irirori yakowinta-yitai.

Tima yasi iwatziiro irirori, ti inthaña-pithatan-tyaaro okaratzi ikasiya-kaantziri.

Pinkimityaari antawai-ryaantzi yaakamiithai-tziri

¹⁴ Piyomitaan-tairo iroka. Pisintsi-thatantiro inintakaanta-pirotziri Pawa: Airo iñaanata-wakaa-winta-sitaitaro ñaantsi-payi kaari iroopirota-tsini. Kantatsi owari-siritiri inkarati kimironi.

¹⁵ Ontzimatyii piñaasintsitajyaa pitampatzikatairo ñaantsi iroopirori, ari onkanyaa yaakamiitha-wintan-tajyaa-mirori Pawa. Pinkimita-kotyaari antawai-ryaantzi kaari tzimatsini ompaityaa impasiki-winta-kotyaari.

¹⁶ Airo pikimisanta-waitziro awiroka iñaawaitai-tziro ñaantsi kaaripiro-yitatsiri. Arira opoñaari ithainka-tasorintsitan-taitzi.

¹⁷ Osiyawaitakaro owawathatanta apathaa-waitirika. Irootaki awishi-mota-kiriri Himeneo aajatzi Fileto.

¹⁸ Ikinakaa-siwaitakaro irirori iyomitaan-tziro iroopirori, ikantaki: “Tira iroopiro añaayitaji aririka ankamayitaki, añaayitairo isiyakaa-wintai-takiri ‘añaantsi.’ ” Iroka okaratzi iyomitaan-tawitakari iwari-siritan-takari ikarajitzi ikimisanta-witanaja.

¹⁹ Iro kantacha, osiyawaitakaro iwatzika-tyiimi Pawa iroopirori itzinkami, ari iwitsikakimi iwanko. Ipoña intzirika-kotaki apiti sankinarintsi ikantaitzi: “Iyotziri Awinkathariti ikaratzi yasitari.” Impoña: “Inkarati awintaa-jyaarini Saipatzii-totaari, ontzimatyii iwashaantairo kaaripirota-tsiri.” *

²⁰ Thami asiyakaan-tawakiro okaratzi tzimatsiri iwankoki aparoni ashaarantzinkari. Tima tzimatsi waniinka-yitachari kowitzi-payi, siparyaa okantayita, omapiro ikaminthayiro. Iro kantacha tzimayitatsi incha-naki aajatzi kowitzi, ti inkaminthaa-piro-yitiro iroka-payi.

²¹ Aririka ankiti-siri-yitanaji, ari ankimiyita-jyaaro kowitzi ikawinthayiro asitarori, ikowa-piintzi iwantayityaaro. Kitisiri inkanta-kaanajai Asitairi, aamawinta ankantyyaa antayitainiri kamiitha-yitatsiri.

²² Intaina piwayitairo iniwita-siwaitari mainariiti, pinkimita-kaantiro pisiya-pithata-tyiromi. Iro piniwita-piinta-nakyyaa pinkamiitha-siri-yitai, iriipiro-winta pinkantyyaa, otakotani piwanti, kamiitha pisaika-kaantayiti, pintsipa-yitajyaari kitisiriri ikaratzi awintaa-yitaariri Awinkathariti.

²³ Airo piñaawai-yitziro ñaantsi kaari apantyaaroni, tima irootaki opoñaantari ikisa-wakaan-taitari.

²⁴ Irooma arokaiti impira-yitaira Pawa, ti onkamiithati añaanaminthata-wakaiyaa arokaiti. Ontzimatyii anisironkata-wakaajyaa, yotaniri ankantyya ayomitaantaji, tsinampa-siri ankantyyaa,

²⁵ amatsinka ankantyyaa ayomitaa-yitiri kisaniantairi, aama aritaki impiya-sirita-kayiri Pawa, aritaki iyota-kotairo iroopirori.

* 2:19 awintaa-jyaarini = wairontsi

²⁶ Ari onkanyaa iyotanta-jyaari isitsika-kityaa iriwiriki Kamaari, tima iriitaki ompirawaita-piinta-kariri, isintsiwintziri yantayitiniri inintasi-yitari irirori Kamari.

3

Tsika inkantaityaa isaikaitai apaata owiraanta-paakyaaroni kitaitiri

¹ Ontzimatyii piyoti, apaata owiraanta-paakyaaroni kitaitiri antaroiti ompomirintsitzi-moyitai.

² Iroka inkanta-yityaa atziri-payi: Apaniro inkaminthaa-pirowaityaa, ayimawaitairi ishikyiro iwaararo, intharowinta-waityaa, airo ipinkathatantzi, inthainka-tasorintsi-waiti, impiyatha-waityaa asitariri, airo iyotairo impaasoonkitanti, inkawiyan-tawaiti,

³ airo itakotantaja, airo ininta-piintaji impyaakotanti, inthaiya-kotantawaityaa, airo imaanta-kaaro iniwita-siwaitari, oshiki iwatsinaan-tawaitai, kisaniinta iwiro kamiitha-yitatsiri,

⁴ pithoka-sitan-taniri inayiti, airo ifaakonita, oshiki inkantakaa-pirowaityaa, oshiki iniwiwaityaaro inintasi-yitari anaanakiro inintakaa-witariri Pawa,

⁵ ari isiyako-waita-kyaarimi pinkatha-tasorintsi-waitaniri, iro kantacha oshiki ithainki otzimi-motziri Pawa isintsinka. Airora pitsipayitari awiroka.

⁶ Tima imatakiro yokaiti isaika-pankotantaki, yamatawi-yitakiro kooya-payi sipita-siriri, antaro ikinkisiryaa-kaayitaro okaaripiro-siriri, ontzimatyii awintyaari yokaiti, irojatzii ompoñaan-tyaari ayimawaitanakiro oniwi-siri-waitari iroori.

⁷ Irootaki amina-minata-piintan-tyaariri oyopirotiro, iro kantacha ti ayopiroto-tzimaityaaro okaratzi iroopirotatsiri.

⁸ Irootaki imatakiri pairani antyawiyari Janes aajatzi Jambres, imaimanitakiri Moisés, ari ikimitaari yoka atziri-payi amatawitan-taniri, ti ookimo-sirityaari okaratzi iroopirotatsiri. Kaari-pirowaitari inayitzi, yaminaa-siwaitaka okaratzi ikimisanta-yiwitakari. *

⁹ Airotzimaita imatziro, aritaki iyoitanakiri ampinaasi-waita okaratzi yantziri, aritaki inkimita-kota-jyaari antyawiyari akinkithatakotakiri.

¹⁰ Irooma awiroka, pinkimityaana naaka, okaratzi noyomitaan-tziri, tsika nokina-kayiro, opaita nonintziri, niriipiro-wintanta, namatsinkawintanta, otakotani nowantzi, kisasiwaini nokanta,

¹¹ owatsinaari ikantai-takina, ikimaatsita-kaawaitai-takana, okimita okaratzi awishi-mota-kinari Antioquía-ki, Iconio-ki, aajatzi Listra-ki. Tima oshiki yatsipita-kaita-kanari. Iro kantacha yookakaa-wintapiintakina Awinkathariti.

¹² Ari onkanyaaari, aritaki iwatsinaa-ryaakoi-tajiri ikaratzi yasiyitaari Saipatzii-totaari Jesús nintanaa-tsiri impinkatha-tasorintsita-niti.

¹³ Iriima kaari-pirori atziri-payi, amatawitan-taniri aikiro imapirotatyiyaa, yasiwinthatyaaro yamatawitanta-piinti, imataitzi-tyaari irirori yamatawaititiri.

* **3:8** Ikinkithasirita-koitziri Janes aajatzi Jambres antyawiyari inajitzi, Apitantoni-satzi inatzi. Tima pairani yookakaa-wintan-taariri Moisés ishininkaiti Israel-iiti, yoka shiripiyari-payi ikimita-kowitakari Moisés, yiraa-ntsita-kawitakaro nijaa, ikoñata-kaayitaki aajatzi oshiki mashiro.

¹⁴ Irooma awiroka, oisokiro piwiro okaratzi piyotakiri, okaratzi pawintaa-naari. Tima piyotzi ipaita oyomitaa-kimirori.

¹⁵ Ari pitanakaro ainiro pintsitanaki piyota-kotairo Tasorin-tsita-tsiri Sankinarintsi. Ari opoñaari piyotai aritaki pawisako-siritai aririka pawintaa-jyaari Saipatzii-totaari Jesús.

¹⁶ Tima maaroni Osankinaritsi-pirori, iriitakira Pawa tasonka-siryaan-takirori isankinai-tanta-karori. Iro iyomitaan-taitari, iro isintsi-thaitantari iyomitaa-ntaiti, iro itampatzikai-tantari, iro iñaantai-tantari onkantyyaa inkamiitha-siritan-taityaari.

¹⁷ Ari iñiirori ikaratzi yasitaari Pawa iyopiro-siritairo yantayitajiro okaratzi kamiithata-tsiri.

4

Pinkinkithatairo ñaantsi

¹ Iroka okaratzi nosintsi-thatimiri pantiro. Iyotzi Pawa nokantzimiri, iyotzitaro aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, intzimi amina-kotairini yantayitakiri maaroni añaayita-tsiri, aajatzi ikaratzi kamayitain-tsiri. Tima irootzi-mataki inkoñaataji impinkatha-ritapaji.

² Pinkimi nonkantimi: Okowa-pirotatyaa piwitsikyaa onkini pinkinkithatairo iñaani, tira apatziro pinkinkithatairo aririka onkamiithatzi-motimi, ontzimatyii pimatiro aajatzi aririka pinkowiinkata-koti. Aririka piyomitaanti, ontzimatyii pintampatzikatanti, sintsiñaani piyomitaanti, piñaasintsi-thatanti, iro kantacha paamaiyaa pitharo-kyaawinta-piintziro = kari aririka pimayita-najiro.

³ Tima apaata, airo inintaitaji inkimisantaitiro tampatzikari piyomitaan-tayitziri iroñaaka, impiyota-paakyaa pasini inkarati yotairini, ari yaminaa-siwaityaari iyomitaantiro iniwita-siyitari irirori.

⁴ Irootaki ompoñaan-tyaari impiya-sitai-tyaaro inkimisantaitiro ikinkithata-sitaitari, iwashaantai-tanakiro ikimisantai-tziro iroopirotatsiri.

⁵ Irooma awiroka, yotzinkari pinkantyyaa, pinkisa-siyita-jyaaro awishi-motimini poiwaraa-yitziro Kamiithari Ñaantsi, ontzima-tyiira pimontkarayiro onkarati pantainiriri Awinkathariti.

⁶ Tima naaka kimitaka irootaintsi nompyaakotyaa, nosiya-kotyaa isakoita-piintziro iraitsiri yatsipita-kaitaniki Pawa, aritaki sakotzi-matakara iraitsiri.

⁷ Iriipiro-siri nokanta-piintaka, kimiwaitaka nomatakiro antaroiti noñaasintsi-piintakyaa. Okimiwaitakaro aajatzi aritaki nomatakiro nanaakotantzi ariitakana tsika owiraa nosiyi.

⁸ Okimiwaita-karori iriitakimi Awinkathariti owayitakironi amathairintsi impaita-jiriri tampatzika-siririiti. Tima Tampatzika-siri inatzii irirori Awinkathariti, iriitaki yotanta-paatsini omapiro-rika ikamiitha-siritaitzi, aripaitira impapajinaro nasitari naaka. Tira apaniro naaka, ari inkimitaa-yitairi inkarati kaari samaniinta-chani iyaakoniintari impiyi.

Apaniro ikantai-tziri Timoteo

⁹ Nokowa-piro-taiki pamina-minatiro tsika pinkantyyaa pimpokantyaari sintziini nosaikira naaka.

¹⁰ Tima yooka-nakina Demas, okaima-siritairi irirori osaawi-sato. Jataji Tesalónica-ki. Iriima Crescente ikinanakiro irirori Galacia-ki. Ari ikimitakari Tito ikinanaki irirori Dalmacia-ki.

¹¹ Apatziro ikantakaaro Lucas iriitaki saikanaintsi apaniroini itsipatana aka. Irootaki nonintantari pimpoki awiroka pintsipata-kyaari Marcos, aritaki imatakiro irirori yamitakotina.

¹² Tima nontyaantajiri Tíquico anta Efeso-ki.

¹³ Aririka pimpokanaki awiroka, pamainaro nowiwiryakoro nookanakiri pairani nampitsiki Troas osaiki iwankoki Carpo. Nonintzi pamainaro nosankina-yitani saikatsiri anta. Iriira noninta-pirotzi piyosiitiri pamajinari nomisina-tsiti nosankina-yitziri.

¹⁴ Iriima Alejandro, asiro-pakori itzimi oñaasirinka-piinta-kinari, iwasankitaa-jatyirira Awinkathariti.

¹⁵ Irijatzira paamawintyaari awiroka, tima imapirotakiro itzika-tzikatakiro okaratzi noñaawinta-yitakiri, oshiki ikisawinta-kinaro.

¹⁶ Tima owakira yaitakina pairani naaka isaiki pinkatharitsi nonkamanta-kotiro okaratzi ikantakoi-takinari, tikatsira aparoni tsipata-nakyaanani, ithonka isiya-pithata-nakana. Iro kantacha, ti nonintiro naaka iwasankitaa-wintaitiri iroka.

¹⁷ itsipa-siritakana Nowinkathariti, iriitaki ñaapiro-sirita-kaakinari. Irootaki nomatan-takarori nokinkithata-kayiri maaroni, ari okanta ikimathatan-takanari kaari ashininkata. Irootakira iwawisaa-kotan-tanari Nowinkathariti yasiryii-yaanami, osiyawaityaaro yookaitziri aparoni atziri kashikari-moroki iyaari kashikari-payi.

¹⁸ Iriitaki Awinkathariti kimpoyaa-winta-kinari kaari iwasinonkai-tantana, aikiro ijatakaa-tyiuro irojatzi nariitan-tajyaari ipinkathari-wintantzi Inkiti-satzi. Irasi iwatyuro irirori inkimosiriwintai-tajyaari. Omapirowi.

Owiraanta-paakarori itasonka-wintan-taitzi aajatzi withataantsi

¹⁹ Nonintzi piwithatyaanari Prisca aajatzi Aquila, ari pinkimitaakiri Onesíforo, aajatzi ikaratzi saika-pankotziriri.

²⁰ Iriima Erasto, ari isaikapaaki irirori Corinto-ki. Iriima Trófimo, naaka ookanakiriri Mileto-ki, imantsiya-waita-paakitzi.

²¹ Ontzima-tyiura pisintziti pariitan-tyaari nosaiki naaka tikira okyaaronsita-najiita. Tima inkarati akantayitairi aka “iyikiiti,” iwih-ajitami. Yoka ikaratzi owithatamiri: Eubulo, Pudente, Lino aajatzi Claudia.

²² Onkawintha inampi-siritan-tyaami Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, kawinthaaw iwayitaimi. Omapirowi.

ISANKINARI PABLO ITYAANTZINIRI TITO

Withataantsi

¹ Naaka Pablo otyaankimiro iroka, impiratani Pawa nonatzii. Naaka Intyaankaa-riti Jesús Saipatzii-totaari, ari onkanyaa inkimisantan-tajjaari ikaratzi iyosiyitairi Pawa, iyotajiro iroopirotatsiri impinkatha-tasorintsitairo.

² Iyaakotairi iriroriiti irasi iwiro yañaayitaji. Irootaki ikasiyakaantakiri pairani Pawa tikira-winthawitsikiro kipatsi. Tira yamatawitantani Pawa.

³ Okanta ininta-paititakira, iñaakantaka Pawa Owawisaa-kotanani. Iriitakira kantakaan-takirori inkinkithatan-taityaarori iñaani. Imatakina naaka ityaankakina nonkinkithata-kaanti.

⁴ Awiroka Tito notyaantzini iroka nosankinari. Nokimitakaantakami omapiromi notomin-taami, ari atsipata-wakaa akimisantaji. Onkawintha inisironkataimi Asitairi Pawa aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, Owawisaa-kotanani, onkawintha intakotyaaami, piñaajiro pisaiki kamiitha.

Yantayitiri antari-konaiti aajatzi jiwari-payi

⁵ Irootaki nookanta-nakamiri Creta-ki pintampatzika-siri-yitanti, piyosiiti antari-kona-payi jiwatirini kimisantzin-kariiti, irootaki noninta-kaakimiri.

⁶ Inkarati jiwayita-tsini ontzimatyii inkamiitha-siriti, airo itzimawaitzi ñaawinta-kowaita-sityaarini, iinatani iwiro iina, kimisantzinkari inkanyaa iwaiyani-payi itzimi-kari kantako-waitirini piyathari inatzii, ñaathatan-tasiwaitaniri.

⁷ Tima iriitaki Pawa yantawaitainiri jiwatziriri kimisantzin-kariiti, ontzimatyii yamawintyaa itzimi-kari kantako-waitirini inkanti, kimosiriwintasi-waitaniri inatzii, kishinkari inatzii, sinki-ryaantzi inatzii, antantzinkari inatzii, ayimawaitziri ishikiyiuro iwaararo.

⁸ ontzimatyii yoimaan-taniti iwankoki, yanta-piintairo kamiithari, yootzinkari inkanyaa, tampatzika-siri inkanyaa, kitisiriri, iñaakotanityaa,

⁹ iriipiro-siri inkanyaa isirityaaro ñaantsi iyomitaai-takiriri, ari onkanyaa imatanajiro irirori iyomitaantiro iroopiro-pirori, ari onkanyaa aajatzi imonkaratan-tyaariri kaari yotakotironi tampatzikari.

¹⁰ Tima oshiki nintatsini iñaanawinta-sita-wakai-tyaaro, iñaawaita-siwaityaa, yamatawitantzi. Iriitaki antayita-kirori yoka paitasi-waita-chari "Totamisitaari."

¹¹ Ontzima-tyiira pishikairi awiroka iyomitaan-tayitzi, tima oshiki ikompita-kaaka atziri-payi ikaratzi isaika-panko-jiitzi. Iyomitaantitaro yokaiti kaari iroopirotatsiri, apatziro inintasi-jiita yaantyaaro kiriiki.

¹² Tima tzimatsi pairani aparani Creta-satzi kamantan-tzinkaritatsiri, ikantaki: "Maaroni Creta-satzi, thayinkari nonayitzi, kaari-pirori, pirantzi nonajiitzi, niyawai-rintzi nokanta."

¹³ Omapiro iroka ikantakiri. Irootaki pinkisa-thatan-tyaarori awiroka, ari onkanyaa inkimisantaitan-tyaarori tampatzikari,

¹⁴ ari onkanyaa iwashaantan-tyaarori ikimisanta-piintziro ikinkithata-siyitari Judá-iti, tima isintsi-thatantaki iwashaantaitiro iroopirori.

¹⁵ Irootaki akanta-piintziri aroka-payi: Aparoni kitisiritain-tsiri, tikatsira impaityaa owaaripirosiritirini onkanta-witakyaa aiorrika ipinkawaitzi. Iriima aparoni thainka-siriri, kaaripiro-sirita-tsiri, tikatsira impaityaa kitisirifa-kairini onkanta-witakyaa impinka-waiwityaa. Tima owaari-piro-siri-waitaka.

¹⁶ Isiyakaantzi iyota-kotairi Pawa. Titzimaita, tima okaratzi yantayitzi ari iñaakan-tzirori ti iyota-kotairi, Pawa oshiki ipinkimataikiri yoka. Tima ipiyathata-piintakari yoka, tikachaa-jaini aparoni kamiithari yantiniri.

2

Iyomitaan-taitziro Kamiithari Ñaantsi

¹ Irooma awiroka, okowatyaa piyomitaan-tairo okaratzi tampatzikata-tsiri, iroka okanta-kota:

² Yotzinkari inkantajyaa antari-kona-payi, ñaakoni inkantajyaa, impampitha-sirita-kotiro kamiithaini yantayitiri, ithotyairo inkimisan-taji, intakotan-tajyaa, inkisasi-wainitajyaa.

³ Ari onkimiyityaari aajatzi kooya antaro-kona-payi, ompinkathatasorintsitantai, airo oñaawinta-kotan-tasiwaita, airo osinkita-piintayita. Ontzimatyii oyomitaan-tayitairo okaratzi kamiitha-yitatsiri,

⁴ ari onkanyaa owintha-sirita-kaantyaarori pasini kooya-payi aakamiitha-yitiri oimi, aajatzi onkimitairi iintsiti-payi.

⁵ Ompampitha-sirita-kotyaaro kamiithaini antayitiri, kitisiri onkanyaa, antawai-ryaanto, pinkatha owiri oimiiti. Aririka omayitanajiro iroka, airo ithainka-waitai-tzirora iñaani Pawa.

⁶ Ari inkimiyita-najyaari aajatzi mainariiti, ontzimatyii inkinkisiryaa-koyitairo kamiithaini yantayitiri.

⁷ Irooma awiroka, pinkinkithasirityaa piyomitaan-tairo tampatzikari, kitisiri pinkanyaa, ari onkanyaa impinkatha-wintantaityaa-mirori pantayitakiri, aritaki imatakoi-tanajimiro.

⁸ Ari onkanyaa airo itzimanta kisimaminti-mironi pikanta-yitziri, pasikiwinta inkanyaa ikaratzi kinkisiryaa-witachari inkanta-kowaitasityaamimi.

⁹ Ontzimatyii pisintsi-thayitairi ompirataari airo ipiyatha-waitari ompiratariri, yamina-minati yaakamiitha-pirotairi, airo iñaanaminthatzi aririka impiratyaaari,

¹⁰ airo ikosiwaitziri kapichiini, ontzimatyii iñaakantiro kamiithatatsi yawiintai-tyaari. Irootaki iñiitan-tyaarori oshiki okamiitha-piro-taitzi iyomitaan-taitziro iñaani Owawisaa-kotairi Pawa.

¹¹ Tima Pawa iñaakayitairo oshiki ikaminthaa-yitai, iriitaki matironi iwawisaako-siri-yitairi maaroni atziri-payi.

¹² Iriitaki oyotakaa-yitairori awashaantan-taarori athainkatasorintsitanti, aajatzi okaratzi aniwita-siyitari. Yotzinkari ankanyaa iroñaaka, tampatzika-siri anaatyii, ampinkatha-tasorintsitantaji,

¹³ amina-wootsiki awairi oyaakoniintani. Tima irootaa-iintsi inkoñaatai Jesús Saipatzii-totaari, iriitaki amajironi iwaniinkaro Owawisaa-kotajairi, Pawa.

¹⁴ Iriitakira Jesús Saipatzii-totaari sinita-sitain-chari apaniro iwamaitiri. Tima inintatzii impinawintairo okaratzi akaaripiro-siri-yitaki. Iro ikowa-jaantairi inkiti-sirita-kaayitai, omatantyaari yasiyitajai irirori, ayimaniinta ankantyya antayitairo kamiithari.

¹⁵ Irootaki piyomitaan-tayitairi awiroka. Pisintsi-thatantiro. Irootakira pinkisa-thatan-tyaari. Awirokatakai iwaitaki pimonkarata-kaantiro iroka, ontzimatyii yantatai-tajiro, tima ari pinkina-kayiro airo imaninta-siritai-tantami awiroka.

3

Inisironkatani owamiitha-siritairi

¹ Ontzimatyii pinkinkithasiritakaa-piintairi kimisantzin-kariiti impinkatha-yitairi pinkathari-wintan-tatsiri pinampiki, aajatzi inkimitaitiri jiwari-payi. Airo ipiyatha-waitanta. Ayimaniinta inkantayiyaa yantayita-najiro kamiithari.

² Airo ikisi-matairi pasini, airo iñaana-winthatan-tasiwaita. Otakotantani inkantyya, tsinampa-siri inatyii.

³ Pairani tzimatsi akantayiwita arokaiti, amasantzi-siri-waitzi, apiyatha-waiyita, tzinpina-siri akantawitaka, antayitziro aniwita-piinta-sitari, aajatzi okaratzi anintakaa-siyitari, awaaripirotapiintakiri pasini ashininka, asama-kota-wakaa-waitaro opaiyita-rika, amaninta-siritantzi, akisaniinta-wakaiyita.

⁴ Iro kantacha omata-paititakara inisironka-yitai Owawisaa-kotairi Pawa, itakoyitaari maaroni atziri-payi,

⁵ arira iwawisaako-siri-yitairi. Iro kantacha tzimatsira opaita yantanta-karori, tira aroka antasita-jyaaroni apaniroini akamiitha-siri-yitaji. Inisironka-matsitai Pawa. Ikimita-kaantakiro iriitaki kiwayitainimi, kimiwaitaka owakira intzima-kaayitaimi Tasorinkantsi.

⁶ Tima okaratzi yantzimo-yitairi Iwawisaa-kotairi Jesús Saipatzii-totaari, iriitakira Pawa kantakaarori, ityaanta-kayiri Tasorinkantsi intsipa-siri-yitai okimiwaitakaro isako-piro-tziita-kairimi.

⁷ Irootaki yantanta-karori iroka onkini añaayitiro ikasiya-kaayitakayiri, iro ayaakoyitajiri iroñaaka asi awairo añaayitaji. Aritaki okanta, irootaki ikimita-kaantairi iroñaaka kamiitha-siri anayitzi, tima kawinthaan-taniri inatzi irirori.

⁸ Omapiro iroka okaratzi nokanta-kimiri. Irootaki nokowan-tari piyomitaa-yitairi ikaratzi awintaa-naariri Pawa, inkini yantapiinta-najiro kamiitha-yitatsiri. Omapiro okamiithataki iroka, oshiki yanintaa-yitajyaaro.

⁹ Irooma aririka iñaana-winthata-wakaa-sityaaro tsika ikanta-kota itziman-tayitakariri pairani itakaan-tarori, airo pimatzitaro awiroka pisasatika-waiyaa, tikatsi ompaityaa, aminaantsi onatzi. Ari pinkimityaari aajatzi aririka iñaanawinta-wakai-tyaaro tsika okanta-kota Ikantakaan-taitsiri.

¹⁰ Intzimi-rika ñaanaminta-wakaarori, piyomithaa-thatiri. Aikiro-rika ijatakaa-tyiuro, papiitiri piyomitaa-najiri. Aikiro-rika ijatakaa-tyiuro, pimisitowiri pikarawitarira.

¹¹ Tima piyotakiri yoka ipari-siritaatyaa, ikaaripro-siri-waitaatzii. Apaniro imishakowinta-waita.

Apaniro ikantai-tziri Tito

¹² Nontyaanka-tyimiri Artemas. Airorika notyaankimiri irirori, aamaaka iri nontyaankimi Tíquico. Aririka yariitakyaa pisaiki awiroka, nonintzira pimpoki awiroka pimonthai-yaana nampitsiki Nicópolis. Ari nonintziri naaka nonkyaarontsita-kotiri anta.

¹³ Iriima Zenas yotako-pirotzirori ikantakaan-taitsiri, aajatzi Apolos, aririka impoki-matanaki irirori, pimpawakiri paawyiiri awiroka, inkasiya-kaiyaari impokanaki-rika.

¹⁴ Tima maaroni arokaiti, airo asaikasi-waitanta ontzimatyii aakamiitha-yitairi kowityaa-waiyita-tsiri.

Owiraantarori withataantsi aajatzi tasonka-wintaantsi

¹⁵ Maaroni iwihatami tsipayita-kanari aka. Nonintzi aajatzi naaka piwihatyaanari kimisantzin-kariiti anta ikaratzi itakotanari. ¡Onkawintha inisironka-yitajyaami Pawa maaroni awirokaiti! Omapirowí.

ISANKINARI PABLO ITYAANTZINIRI FILEMÓN

Withataantsi

¹ Naaka Pablo sankinatzi-miro iroka. Tima yasitako-wintai-takinari naaka Jesús Saipatzii-totaari aka. Iriitaki notsipatakari iyiki Timoteo nosankinatzi-miro iroka. Awiroka notyaankimi, Filemón, notakotani nowimi awiroka amitakota-piintanari.

² Irojatzii nosankinatzi-ni Apia nokimita-kaantari “chooki,” nosankinatzi-niri aajatzi Arquipo tsipayita-kairi añaasintsiyita. Irijatzii nosankinatzi-niri kimisantzi-kariiti ikaratzii apatota-piinta-chari piwankoki.

³ Onkawintha inisironka-yitaimi Asitairi Pawa, aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, kamiitha isaikakaa-yitaimi.

Itakonka aajatzi isirinka Filemón

⁴ Aririka namanako-yitimi, antaroiti nopaasoonkitziri Pawa.

⁵ Tima nokima-kotakimi itakotani pikantantzi, iinatani piwiri Awinkathariti Jesús, ari pikimitajiri aajatzi ikaratzii yasiyitaari irirori.
*

⁶ Irootaki namana-kotan-tamiri awirokaiti pikaratzi paapatyaa-wakai-yitanaja pikimisanta-yitai, tima nonkowatzii pinkimatha-pirotanajiro kamiitha okaratzi yantakaa-sirita-kayimiri Saipatzii-totaari Jesús.

⁷ Iyiki, itakora piwapiintairi awiroka kimisantzi-kariiti, irootaki iñaanta-karori iriroriiti itharowinta-siri-pirotanai. Irojatzira oimosirinkanari naaka, tharowinta nokanta. †

Pablo ikantako-wintziri Onésimo

⁸ Noyotzi iroñaaka, naaka iyosiitaki Saipatzii-totaari nomonkarata-kayi-miromi onkarati pantajiri. ‡

⁹ Iro kantacha, apatziro nonkowa-kota-sityaami kapichiini, tima noyotaki tsika pikanta pitakotanta. Pablo nonatzii naaka, antari-konatakina, yasitako-wintai-takinari Jesús Saipatzii-totaari.

¹⁰ Yoka Onésimo owaitakaantzi “Apantari”, nonintzi paakami-ithatairi. Iriitaki nokimita-kaantakiri naaka iriimi notomi yasitako-wintzirira Saipatzii-totaari.

¹¹ Tima pairani pimpiratan-takariri awiroka, ti yapantzi-mowityaami yoka. Irooma iroñaaka ari yapantzi-mota-jyaami awiroka, ari inkimitzi-motyaanari naaka aajatzi.

¹² Nontyaanka-jimiri Onésimo, notako-pirotari.

¹³ Oshikira nokowawitaka intsiapatyaanami naaka. Ari onkantakimi impoyiityaami awiroka yamitako-yitina aka yasita-kotai-takina okantakaan-tziro nokinkithata-kotziro Kamiithari Nnaantsi.

¹⁴ Tima iro kamiithatatsi, tikira nonkimi pinkantina awiroka opaita pinintziri, ti noninti naaka nosintsiwintimi pantiro iroka, iro nonintaki awirokatakani kantatsini opaita pinintziri pantiri.

* 1:5 yasiyitaari = kitisiriri † 1:7 yasiyitaari = kitisiriri ‡ 1:8 iyosiitaki = wairontsi

¹⁵ Aamaa-sityaa iroota-jaantaki omatantakari isinitai-tziri yoka Onésimo isiya-pithatan-takamiri pairani, ari onkantayaa inkimisantan-tyaariri Saipatzii-totaari, irojatzi impiyan-tajyaari anta intsipatan-tapajyaamiri.

¹⁶ Iro kantacha, tira apatziro pinkimita-kaantairi pimpiratani pikimi-witarira pairani, pinkimita-kaantairi iriimi pirintzi pitako-pirotani. Ari nokimita-kaanta-kariri aajatzi naaka. Awirokara mapirotaitironi pintako-pirotajyaari pimpiratari koñaaroini, irijatzi impirataari aajatzi Awinkathariti.

¹⁷ Tima pinkimita-kaantina awiroka naaka pitsipatani, ari pinkimitairiri aajatzi irirori paakamiithatiri, pinkimita-kaantiri naakami paakamiithatzi.

¹⁸ Tzimatsi-rika opaita kaari inimota-kayimi, tzimatsi-rika opaita iriiwitzimiri, pinkimita-kaantiro naakami iriiwitimini.

¹⁹ Naaka, Pablo sankinata-jaantzirori iroka. Omapiro, aritaki nompinata-jimiro iriiwitzimiri. Osiyakaantaki awiroka-witaka iriiwipirotana naaka nowawisaako-sirita-jimirira

²⁰ Ari okanta, iyikí. Noninta-taiki papatyimota-jyaana awiroka, inkanta-kaana-jyaami Awinkathariti paakamiithatairi Onésimo, tima irootaki otsika-siritaanari.

²¹ Irootaki nosankinatan-tamirori iroka noyotzi aritaki pimatakinaro, tima pimatakiro panaakaa-nakiro okaratzi nokowa-kota-kimiri.

²² Nonintzi aajatzi, paamawintyaa nojata-sitimi pisaiki awiroka, ari nomayimo-waita-paakimi. Iroorika pinkowa-kotan-takiri pamana-kotina, ari isinitakiro Pawa omatyaa.

Owiraan-tarori iwithatan-taitzi aajatzi itasonka-wintan-taitzi

²³ Iwithatami Epafra, notsipatakari aka yasitako-wintai-tanari Saipatzii-totaari Jesús.

²⁴ Iwithatami Marcos, Aristarco, Demas aajatzi Lucas, notsipata-piintakari aka.

²⁵ ¡Onkawintha inisironkataimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari! Omapirowí.

ISANKINATZINIRI HEBER-IITI

Pawa ityaantakiri Itomi inkinkithata-kotairi

¹ Pairani, ininti-rika Pawa iyota-kayiri awaisatzitini ompaityaa-rika, iriitaki Kamantan-tzinkari amironi ñaantsi. Oshiki yapii-yapiitakiro Pawa, tzimatsi imatakaa-yitakiriri Kamantan-tzinkari-payi.

² Iro kantacha owakira ityaanta-kayiri Itomi irirori inkinkithata-kotairi. Tima iriitaki Itomi iwitsika-kaaki pairani iroka kipatsi, iriitaki yasitakaaka okaratzi iwitsika-yitakiri.

³ Iriitaki Itomi ikimita-kaantakari iriimi iwaniinkatani, siparyaa ikanta. Ari ikimiwaitari tsika ikanta Asitariri. Tima sintsin-kantsi onatzi iñaanitari, irootaki asi owantarori tsika okanta-jaanta owakira iwitsika-itakiro. Tima imonkarata-paintziro pairani omatantakari ikiti-sirita-kaantai, ijatai inkitiki, saikapaji irako-piroriki Asitariri itsipata-paari ipinkathari-wintantzi.

⁴ Ari opoñaanakari yanaako-yitziri Imaninkariti Pawa, antaroiti yiriipirota-kaitairi.

Iriitaki Itomi anaakoyitairiri Maninkariiti

⁵ Tima Pawa kantawairi:
Notomi nowimi awiroka.
Naakataki pirintana iroñaaka.
Ikantawajiri aajatzi:
Naaka tomitajyaarini,
iriritajyaana irirori.

Tima tikatsira aparoni Maninkari inkantiri Pawa kimityaaroni iroka ñaantsi.

⁶ Apaata aririka yapiitajiro intyaantajiri aka kipatsiki itarori itomi, inkantaiti:

Intharowinta-jyaari maaroni Imaninkariti Pawa.

⁷ Tzimatsi aajatzi ikinkithata-koitziri Maninkariiti, iroka ikantaitzi:

Iriitaki matakairi Imaninkariti inkimita-kotyaaro tampyaanka.

Iriitaki matakairi ityaankani-payi inkimita-kotyaarimi paamari.

⁸ Irooma aririka inkinkithata-kotiri Itomi irirori, iroka ikantzi:

Pawa, pasi piwairo awiroka pimpinkathari-wintantai.

Ari pinkimita-kota-jyaari pinkathari-payi otzimi-motziri iyariwati imatantari ipinkathari-wintantzi.

Iro kantacha awiroka mataironi pintampatzika-siritai aririka pimpinkathari-wintantai.

⁹ Awiroka kowirori kamiithari, irooma kaari-pirori oshiki owatsimaimi.

Irootaki isaipatzii-totan-taamiri Pawa, pimpinkatha-ritan-tajyaari. Iriitaki piwawani matakimirori.

Isaitan-taamiro yiinkantsi ari okanta pikimo-siritan-taari, panaa-kotairi pitsipata-piinta-witari.

¹⁰ Iroka pasini ikinkithata-kotai-tziri Itomi, ikantaitaki:

Pinkathari, owakira itantanakari pairani awirokataki owitsikakiro kipatsi.

Awirokataki owitsika-jaantakiro inkiti.

11 Iroka okaratzi piwitsikakiri, aritaki apirotajyaa apaata, irooma awiroka pasi piwairo.

Ari onkimita-jyaaro okaratzi piwitsikani aparoni paisato-masiri kithaarintsi.

12 Tima aririka ompai-sato-masitaki piithaari, pankowii-maitziro, pam-inaji pasini owakirari pinkithaata-jyaari.

Ari pinkimitaa-jirori apaata piwitsikani kipatsi aajatzi inkiti.

Irooma awiroka pasi piwairo airo pipasini-waitaji.

Airo papirotaatsi.

13 Ikinkithata-koitairi aajatzi, ikantaitzi:

Pisaikapaji nakopiroki, ampinkathari-wintanti,

Irojatzi noitsinampaan-tajjaariri kisaniintzimiri,

Aripaiti intyiirowa-sita-jyaami, pimakoryaa-kitzitan-tajyaari.

Tima tikatsi Maninkari inkimita-kaantiri Pawa inkamantiri iroka. *

14 Tima maaroni Maninkariiti, apatziro ityaantai-tziri yamitako-yitairi atziri-payi awisako-siri-yitaa-tsiri.

2

Antaro wawisaako-siritaantsi

1 Ontzimatyii ankimisantiro okaratzi iyomitaaita-kairi, onkanytaa airo awashaantantaro.

2 Tikatsi matironi iwasiñaajiro ikamantantakiri pairani Maninkariiti, ityaantan-taita-kariri. Tima maaroni kaari owakimpitayaaaroni inkimisantairo, iwasankitaaitakiri ipiyathatakaro.

3 Aroka imapiroiti iwasankitaaitai airorika owakimpita-yitaaro ikinkithata-koitziro antaro awisako-siritaantsi, okaratzi yitapaintari Awinkathariti Jesús ikinkithata-paintziro. Tima irootaki ikamantayitakayiri arokaiti akaratzi akima-jaanta-yitakiro.

4 Iriita-jaantaki Pawa oyotakaayita-kayirori omapirotatyaa okaratzi ikamantaitakairi, tima imatakaan-takiro itasonka-wintan-taitzi, iñaakakaan-takiro kaari iñiita-piintzi, Tasorinkantsi antakaan-takiro iroka, ari omata-jaantakari inintziri Pawa.

Ikaratzi matakirori iwawisaako-siritantzi

5 Okaratzira nokinkithata-kota-kimiri, kaarira Maninkariiti imatakairi Pawa impinkathari-wintairo tsika asaikayitaji apaata.

6 atziri-payi inatyii mataironi impinkathari-wintantai. Tima iroka ikantaitaki pairani:

¿Iriipiroma inatzii atziri-payi pikinkisiryaa-kotan-tariri?

¿Paitama pinintantari pinisironka-yitairi yokaiti?

7 kapichini iñiuro iroñaaka atziri-payi ti yanaa-kotanti, iriitaki Maninkariiti anaakoniinta-kiriri.

Iro kantacha, irootaintsi pamathaitairi impinkathari-tsitan-tyaari, ontzimi-motairi iwaniinkaro.

Iriitaki anaayita-jirini maaroni piwitsikani.

8 Pinkimita-kaajyaari ikantaranki makoryaa-kitzitan-tariri iisaniintani, impira-yitajyaari maaroni.

Arira inkanta-kaayita-jyaari Pawa atziri-payi, tima airo itzimaji aparoni kaari anaakotan-taatsini. Iro kantacha, tikiraata iñiurota iroñaaka atziri-payi impinkathari-wintanti.

* 1:13 makoryaa-kitzitaantsi

⁹ Iro kantacha tzimatsi aparoni atziri ityaankai-takiri, irijatzi ñaapaintzirori kapichiini ti yanaa-kotanti, imatzita-taikaro Maninkariiti yanaakiri irirori. Iriitakira nokanta-kotziri Jesús. Tima iriitaki ñaakirori ikimaatsitaka irojatzi ikamantakari, ipoña yamathaitaitairi ari okanta ipinkathari-wintan-taari, otzimi-motairi iwaniinkaro. Irootakira ikamawintan-takairi maaroni, tima antaroiti ikawinthaa-yitaji Pawa.

¹⁰ Oshiki otampatzika-taiki tsika ikinakaakiro Pawa isinitakiri Jesús yatsipita-kowintai, ari ithotyaa-kirori Jesús onkarati yantiri. Tima Yoka, asiyitariri maaroni, kantakaan-tzirori itzimayitan-takari maaroni, iriijatzi-jaantaki atsipita-kowintaari, iwawisaako-siri-yitairi, ari onkanyaa intsipatan-tajjaariri, maaroni itomiitari anta iwaniinkaroki.

¹¹ Iroka okanta-kota-jaanta, ikimita-kaantai Jesús iririntzi, tima ari akaratziri arintari Pawa. Iririntari irirori ikiti-sirita-kaantzi, aririntari aajatzi arokaiti ikiti-sirita-kaayitaira Jesús.

¹² Irootaki ikantan-takari pairani:
Nonkinkithata-kotaimi awiroka isaikayitzi nirintzi-yitairi,
Tsika-rika yapatota-piintayita, ari nowisiryaa-winta-jyaamiri
nompanthaa-wiintaimi.

¹³ Ikantaki aajatzi:
Nawintaani nowajiri Pawa.
Ipoña ikantzi aajatzi:

Yoka Naaka, notsipa-yitaari itomiiti Pawa ikaratzi aamaako-wintakaanari.

¹⁴ Akanta-jaanta-yitaka arokaiti atziritzi, otzimi awatha, otzimi iraani, ari ikanta-paintari aajatzi Jesús, irootaki omatantakari ikami. Aripaiti yiitsinampaa-kiriri Kamaari. Tima ontzimi-mowitaari irirori Kamaari isintsinka imaimanitan-tayitariri ikaratzi kamayita-tsiri.

¹⁵ Ari ikinakaa-kirori Saipatzii-totaari yookakaa-wintan-tairi atharowan-tayitaro kaamanitaantsi, kimiwaita-nakami atziritanakitiiimi kaamanitaantsi irootakimi ompirayita-nakaimi.

¹⁶ Omapiro, kaarira Maninkariiti impoka-sitaki Saipatzii-totaari inisironka-yitairi. Arokara ipoka-sitaki, ícharini-yitaira awaisatzitini Abraham.

¹⁷ Irootaki yatzirita-jaantan-takari ikimita-paakai aroka yirintzi-yitaira, ari okanta ithotyaa-taarori irirori ininta-piinta-witakari ithotyiiromi Ompira-tasorintsi-pirori. Tima yasitakaakari Pawa yatsipitakaani ipyaakotan-taarori ikaaripiro-siri-witaka atziri-payi. Oshiki inisironkatan-tataiki irirori, yiriipirotaki imatantaarori ithotyaa-jairo irirori.

¹⁸ Tima yatzirita-paintzi irirori Jesús ikimaatsita-kaitakari, iniwisiryaa-kaawitai-takari. Irootaki imatantarori iroñaaka inisironka-yitai akaratzi iniwi-sirita-kaawitai-tairo kaari-pirori-payi.

3

Iriitaki Jesús anaakotziriri Moisés

¹ Iyikiiti oitisiritaari, nonkanta-jiitimi pikaratzi ikaima-siritaimi Inkiti-satzi: Pinkinkisiryaa-kotairi Saipatzii-totaari Jesús, apaitziri "Awintaani". Iriitaki kimitakariri aparoni Tyaankaari, irijatzi kimitaririri aparoni Ompira-tasorintsi-pirori.

² Ikantaranki aparoni Tyaankaari yiriipiro-wintziro okaratzi ikantziriri otyaantziriri. Ari ikantakari aajatzi Jesús. Ikimita-kotakari awaisatzitini Moisés, yiriipiro-winta-kiniri ishininka-payi yasiyitari Pawa, ipaitai-takiri “Inampi-panko Pawa.”

³ Iro kantacha iriitakira Jesús matzirori yiriipirotsi, yanaa-kotziri awaisatzitini Moisés, tima iriitaki owitsika-kiriri pairani. Osiyawaitaro ikantaita-piintzi: “Piñaapinkathatiro nowanko.” Tima kaari pankotsi impinka-thaitiri, iri impinka-thaiti asitarori iwanko. Tima tsika itzimi owitsika-kirori pankotsi, iriitaki iriipirota-tsiri.

⁴ Iriitaki asitaro pankotsi tsika itzimi owitsika-kirori, ari ikimitaakiro pairani Pawa iwitsikan-tayita-karori maaroni.

⁵ Ikantaitzi: Moisés iriipiro-winta-kiriri ishininka-payi ipaitai-tziri “Inampi-panko Pawa.”

Iro kantacha apatziro ikimi-matsitakari irirori aparoni ompirataari, inkinkitha-yitairo onkarati awisatsini.

⁶ Iriima Saipatzii-totaari, iriita-jaantaki tomintariri asitarori pankotsi, iriitaki jiwatairi ikaratzi ikimita-kaantai-taari pankotsi. Aritakira ankaaratairi arokaiti yokaiti ipaitai-takiri “Inampi-panko Pawa” aririka ariipiro-wintajiri, aminawotsiki ankantajiri ayaakoniintani irojatzii owiraanta-paakyaaroni kitaitiri.

Makoryaa-mintotsi yasitari Pawa

⁷ Iroka ikantakiri Tasorinkantsi: Pinkimairi iroñaaka Pawa iñaawaitzi, ikantzi:

⁸ Airo pikiso-siri-waitzi.

Pikimitari = kari pithoka-sita-kanari pairani iñaanta-siri-waitakana otzisi-masiki

⁹ Arira inintakaa-witakana piwaisatzitini nowasankitaa-yitirimi, iñaanta-siri-waitakana, Iñaawijiitakaro nonisironkatakari okaratzi 40 osarintsi.

¹⁰ Irootaki nokisan-tanakari, Nokantaki: Irasi iwiro intzipina-siri-waiti, Ti yanta-piintajiro nokowakairiri.

¹¹ Noyatsima-nikiini nokantanaki: Airoa nariita-kaayitaari nomakoryaa-mintoki.

¹² Iyikiiti, paamaiyaa piwashaantziri = kari Pawa, Añaanita-tsiri. Airo pikaaripiro-siri-waitzi, airo pithainka-siri-waitzi.

¹³ Iro kamiithatatsi piwintha-sirita-wakaa-piintajyaa pisiriyitaiyaa. Pitaa-nakyaa-roota iroñaaka ari onkantayaa airo yamatawitai-tantami pantayitairo kaari-pirori, iro kisosirita-kaawaitimini.

¹⁴ Irooma aririka oisokiro-pirota-najyaari Saipatzii-totaari, irojatzii owiraanta-paakyaaroni kitaitiri, aritaki añaajiro intsipa-wintha-yitai.

¹⁵ Irootaki ikantan-taitari: Pinkimairi iñaawaitzi Pawa, ikantzi: Airo pikiso-siri-waitzi.

Pikimitari = kari pithoka-sita-kanari pairani.

¹⁶ ¿Itzimikama pithoka-sita-kariri ikimataa-witakaro iñaani Pawa? ¿Kaarima yokaiti ijiwatakiri pairani Moisés ipoñaakaakari Apitan-toniki?

¹⁷ ¿Itzimikama ikisa-piintakiri Pawa okaratzi 40 osarintsi? ¿Kaarima antapiinta-kirori kaari-pirori, apirotain-chari otzisi-masiki?

18 ¿Tzimikama ikinkithata-koitaki inkantaitaki:
Airora nariita-kaayitaari nomakoryaa-mintoki?
¿Kaarima ipaitai-takiri piyathariiti?

19 Ari añiirori opaita kantakaan-tzirori kaari yariita-kaantai-taari, tima iro kantakaan-takirori ti inkimisanta-jiiti.

4

1 Ainirora otzimi ikasiya-kaakairi arokaiti okimiwaitakaro yariita-kaayitaimi imakoryaa-mintoki. Irootaki pimpinkathatan-tajyaariri, otzimi-kari otzikawa-kimini airo pariitantaja.*

2 Tima ankimayitajiro arokaiti Kamiithari Ñaantsi, ari akimiy-itaari ikanta awaisatzitini pairani. Iro kantacha ti yanintaa-tzimaityaaro yokaiti ikimako-yiwita-wakari, tima ti yawintaa-sirita-nakyaaro ikimayi-witakari.

3 Irooma arokaiti awintaa-yitakari, aritaki yariita-kaayitai imakoryaa-mintoki. Iroka ikinkithata-kotakiro imakoryaa-minto, ikantaki:

Noyatsima-nikiini nokantanaki:

Airora nariita-kaayitaari nomakoryaa-mintoki.

Iro ikanta-kotziri Pawa ithonka-kirora pairani yantawaitani owakira iwitsikan-takarori kipatsi.

4 Tima tzimatsi tsika oñaawinta-kota 7-tatsiri kitaitiri, ikantaitzi:

Iroka 7-tatsiri kitaitiri ari ikarata-paakiro yantawairi Pawa, imakoryaaki.

5 Iroka makoryaantsi irojatzira ikantakoi-tziri, ikantai-tziri:

Airora nariita-kaayitaari nomakoryaa-mintoki.

6 Ari okantari. Irootaki intziman-tayita-jyaari makoryaa-siri-yitaa-tsini. Iriima pasini-payi itayiwita-karori, ti yariiyitajyaa, tima ti inkimisanti ikinkitha-witai-takaniri Kamiithari Ñaantsi.

7 Okanta awisaki pairani oshiki osarintsi, yapiitajiro Pawa ikinkithata-kotairo pasini imakoryaa-minto, ipaitajiro “iroñaaka.” Irootakira isankinata-kotairi awaisatzitini David, ikantaki:

Pinkimairi “iroñaaka” Pawa iñaawaitzi, ikantzi:

Airo pikiso-siri-waitzi.

8 Ari imatakiromi pairani Josué imakoryaa-pirota-kaayitairimi awaisatzitini, airotyaa yapiitairomi Pawa iñaawintairomi pasini imakoryaa-minto.

9 Arira ayotziri tzimatsi siyakaa-winta-chari imakoryaa-minto-pirota-jyaari yasiyitaari Pawa.

10 Irootaki isiyakaa-wintakiri pairani Pawa imakoryaa-wintakiro yantawairi ithonka-kirora. Ari inkanta-jyaari inkarati makoryaa-siri-yitaa-tsini aririka onthonka-jyaari yantawairi.

* 4:1 Iroka imakoryaa-minto, tzimatsi siyakaa-winta-chari aka. Pairani imakoryaan-takari Pawa iwitsikakiro kipatsi, ikimita-kaantakiro “imakoryaa-minto” iroka 7-tatsiri kitaitiri imakoryaan-takari. Okanta osamanitaki pairani, isitowaji Judá-iti anta Apitantoniki, 40 osarintsi ikina-kina-waiyitaki, irojatziri yariitan-takari kipatsiki ikasiya-kaakiriri Pawa. Irojatzira iroka kipatsi ipaitai-takiri “imakoryaa-minto.” Iroka siyakaa-winta-chari “Imakoryaa-minto” iriitaki kimisantzin-kariiti, tima tzimatsi kantatsiri: “Iro inkiti imakoryaa-minto kimisantzin-kariiti.” Tzimatsi pasini kantatsiri: “Iro ‘imakoryaa-minto’ iroka awintaa-siritani iwawisaako-siritanti Pawa, tima ti onkowa-jaantyya iñaasintsi-waitaityaa yawisako-siritantajyaari.”

11 Ontzima-tyiira añaasiko-winta-jyaaro ariitan-tajyaari tsika amakoryaa-siri-yitai, asiyayitaari = kari piyatha-yitain-chari pairani.

12 Tima owañaantani okatantzi iñaani Pawa, sintsiñaani okanta. Okimitaro osataa-minto-tsi thoimpi-pirota-tsiri apiminitiki, ti oshintakantatyaa ontoshino-tonki-yitanti irojatzit inthompoi iipathan-tsiki. Iro mapirotzirori iñaani Pawa kimiwaitaka ontosirita-tyiimi, ari okanta oyotakaan-tantarori ipampitha-siritaitari, ikowa-siritai-tziri aajatzi.

13 Tima inkarati iwitsika-yitakiri Pawa, tikatsira matironi imanapithatyaari airo iñaantari. Pawa iyota-kotairo maaroni antayitakiri, iriitaki aminako-yitaironi aajatzi.

Iriitaki Jesús anaakotziri Ompira-tasorintsi-pirori

14 Yoka Jesús Itomi Pawa, iriitaki anaapirota-kirori inkiti. Iriitaki ankimita-kaantyya Impira-tasorintsi-pirori. Irootaki oisokirotan-tyaariri awintaa-siri awayitairi, ikimaitakai akantaki: “Nokimisantajiri Jesús.”

15 Tima yoka Jesús ikimitari Impira-tasorintsi-pirori, irootaki inisironka-yitan-tairi ontzimi-rika pomirintsitzi-moyitaini. Tima pairani tzimawitaka irirori ikowa-siri-witakari, ari ikimita-kotajai arokaiti añaayitzirora awishimo-yitairi. Iro kantacha tira inkaaripirotaa-jata-painti kapichiini irirori.

16 Irootaki awintaan-tyaariri amamana-tairi Jesús, asiyakaan-tajiro ajatasitaa-tyiirimi tsika impinkatha-ritaji. Aritaki inisironka-yitai, ari inkawinthaayitai ankowityaa-siri-waiti-rika.

5

1 Tima Pawa owakiriri pairani Impira-tasorintsi-pirori. Iriitaki kantako-winta-yitairini atziri-payi kaaripiro-siri-yitatsiri. Iriitaki pomiyitaironi yatsipita-kaani yasitakai-tariri Pawa.

2 Tima atziri inaki yoka Impira-tasorintsitaari, otmizi-motziri irirori pomirintsitzi-moyitairi. Irootaki iyotantarori yamatsinka-wintari tzipina-siri-waiyita-tsiri atziri-payi ikaratzi pokasitziriri, ikaratzi masontzi-siri-yitatsiri aajatzi.

3 Imatzitaro irirori ipomiwinta yatsipita-kaani inkini impyaakoi-tiniri ikaaripiro-siri-waitzi, yantziro irirori ikimita-piintziniri atziri-payi.

4 Tikatsi-tzimaita Impira-tasorintsitaari owasiwaita-chani apaniroini impira-tasorintsiti, Pawa owayitziriri, ikimitaakiri iwakiri pairani awaisatzitini Aarón.

5 Ari ikantakari aajatzi Saipatzii-totaari, ti iriira owasiwaita-chani apaniroini ikimita-kotaari Impira-tasorintsitaari inkimosiriwintawaitan-tyaari. Iriitaki Asitariri Pawa matakirori, ikantziri:

Notomi pinatzi awiroka,
Naakataki pirintanaja iroñaaka.

6 Ipoñaaka ikantaki aajatzi:

Awiroka asi owaironi pimpira-tasorintsitai,
Ari pinkimityaari ikanta pairani Melquisedec.

7 Tima pairani yatzirita-paintzi Saipatzii-totaari, iraanintaka yamana-mana-tziiri Pawa, ikaaimatzi sintsiini yamaniri. Tzimataawitacha Pawa isintsinka, ari onkantakimi yookakaa-wintiri airo

iwamaan-taitari. Tima pinkatha-tasorintsitaniri inaki Saipatzii-totaari, ikimakiri Pawa ikowa-kota-kiriri.

⁸ Okantawitaka yoka Saipatzii-totaari iriiwitaka Itomi Pawa, ikimaatsita-painta. Arira ifiirori tsika okanta ikimisantaitzi.

⁹ Ikanta ithotyaa-kaitakiri yantiri, arira omatakari iwawisaako-siri-yitairi inkarati kimisantairini, irasi iwiro yawisakotai.

¹⁰ Ari okantakari, Pawa impira-tasorintsita-kaariri Saipatzii-totaari, ari okimitakaro tsika okanta impira-tasorintsita-kaakari pairani Melquisedec.

Ikinkithata-koitziro aririka awashaantiro awintaa-siritari

¹¹ Tzimatsi oshiki nokowawitari noyomitaimiri tsika ikanta-kota yoka. Iro kantacha oshiki opomirintsitaka nomatimiro, tima kisosiri pikanta-yitaka, osamani onkantyya pinkima-thatan-tyaarori.

¹² Tima aritaki osamanitakira, nosiyakaantaki awirokatakai yomitaan-tayita-naatsinimi. Iro kantacha ainiro pinintziro impaityaa yomitaa-yitimini awirokaiti, irojatzii yapiitaitimi itayitarori iyomitaantaitziro ifaani Pawa. Okimiwaitakaro tsika ikantai-tziri aparoni ithotaai-tziri, tikira onkanti impaitiri kisoori owaritintsi.

¹³ Ari pikantakari awirokaiti, iriiwai-yitaki iinchaa-niki ithotai-tziri, tima tikira piñaanta-piinta-yityaaro piyotan-tyaarori kamiitha-sirita-kaanta-tsiri.

¹⁴ Iriima kimitakariri owayita-karori kisoori owaritintsi, iriiyitakira ikaratzi ñaanta-piinta-karori, ti ompomirintsitzi-motyaari iyotajiro kamiithata-tsiri aajatzi kaaripirota-tsiri.

6

¹ Ontzimatyii nojata-kairo noyomitaa-pirotimiro pasini tsika ikanta-kota Saipatzii-totaari. Tira onkamiithati napii-napiitimiro okaratzi piyotzi-yitakari awirokaiti. Tima iyomitaai-takimiro iwashaantai-tziro kaari-pirori kaamani-sirita-kaanta-tsiri. Iyomitaai-takimiro aajatzi yawintaa-siritai-tanaari Pawa.

² Iyomitaai-takimiro aajatzi kiwaataantsi, aajatzi wasipatzii-totaantsi, aajatzi yañaakai-tairi kamayita-tsiri, impoña iwasankitaaitairi kaari-piro-siriri.

³ Irootakira ajatakaan-tyaarori pasiniyita-tsiri noyomitaimiri, inkamintha iriitaki Pawa sinitajaironi.

⁴ Onkamintha airo aminaasi-waita pikimatha-yiwita-wakari, itasonka-winta-witai-takami, inampi-siri-witan-takami Tasorinkantsi,

⁵ piñaayi-witakaro okamiithatzi-motzimi ifaani Pawa, piñaayi-witakaro aajatzi isintsinka yoiñaaronta-yitairi apaata.

⁶ Tima inkarati ñaayiwita-karori isintsinka, ipoña iwashaantairo ikimisanta-witakari, airora imataa-jatajiro impiya-siritai iwashaantantajyaarori iyaari-pironka. Okimiwaitakaro ijatakimi apiitaironi ipaika-kota-kaantairimi Itomi Pawa, okimiwaitakaro iriimi apiitaironi ithainkima-waitairimi tsika ipiyojiitaka atziri-payi.

⁷ Pisiyako-waitakaro okantaranki aparoni owaantsi otsinka-pathatziri inkani, aririka impankitan-taityaaro, iroorika shookayitaintsini pankirintsi pinaron-tsita-chari, iriira Pawa tasonka-winta-kiriri pankita-kirori.

⁸ Irooma iroorika yosiita-chani oshookaki kitoochii, ipoñaá towarisi, tikatsira apantyaaroni, katsima-siri inkantyya pankita-kirori, intaayii-tairo apaata.

⁹ Irooma awirokaiti, notakoyitani, noyota-jaantzi airo pikimita-kotaro okaratzi nosiyakaa-wintakiri, tima noyojiitzi naaka pantanajiro kamiithari owakira iwawisaako-siritai-takimi.

¹⁰ Tima tampaatika-siri Pawa inatzi, airo yokawintaimiro pantay-itakiri awirokaiti, pitakoyita-naari ikaratzi yasiyitaari Irirori, aikiro pijatakaa-tziro pitakoyitari. *

¹¹ Irootakira nokowako-yitajimiri, ari pinkanta-piinta-tyiiyaa piñaakan-tairo piriipiro-siri-yitai, irojatzii omonkara-yitan-tajyaari okaratzi piyaako-winta-jiitari.

¹² Irootaki airo pipira-siritan-tawaita awirokaiti, irootaki kami-ithatatsi pinkimita-koyityaari ikaratzi oisokirotarori ikimisantanaji, ikaratzi akowinta-naarori. Tima iriitaki aayitaironi ikasiya-kaita-kiriri.

¹³ Tima pairani owakira Pawa ikasiya-kaanta-kariri awaisatzitini Abraham, tikatsira aparoni matironi impairyaa-jiniri iwairo Pawa iyotantyaari omapiroatyaa imonkara-wainiti. Apaniro ipairyaa iwairo Pawa,

¹⁴ ikantakiri Abraham:
Omapiro nontasonka-wintimi Naaka.
Naaka shikyaa-jirini pincharinita-jyaari.

¹⁵ Tira itharokyaawaitzi awaisatzitini Abraham, amatsinka iyaawintaka, ari okanta iñaanta-karori ikasiya-kaita-kiriri.

¹⁶ Tima aririka ininta-piinti atziri-payi iyoti omapiro-rika omatyaa ikasiya-kaantziri, ipairyiiro iwairo itzimi-rika anajiriri irirori, ari iyotaiti omapiro imonkara-wainitzi.

¹⁷ Ari okimiwai-witakaro okaratzi yantakiri Pawa, ipairyaa Irirori iyotantai-tyaari omapiro omatyaa ikasiya-kaantakiri. Tikatsi kantironi impasinita-kairo okaratzi ikinkithasiritakari yantiri.

¹⁸ Ari okanta otziman-tanakari apiti kaari ikantaitzi impasinita-kaitajiro. Iro omatantari ayotaji ti inthaiya-nityaa Pawa, irootaki oimosirinka-siri-pirotairi arokaiti awintaa-siri-yitaari Irirori, ayotzi ari omonkaratajyaa ayaakoniintari. †

¹⁹ Iro ayaako-niintanka isiyakaa-wintai-tziri aka okimitaro aparoni tinari ayiintaatzirori antaroiti pitotsi airo amaata. Ari okimitari ayaako-niintanka, ayiinta-siri-piro owayitai. Irootaki kantakaarori ankimita-kotan-tyaariri kyaatsiri itantotai-tantaro tonta-masita-tsiri.

²⁰ Ari añaamampyaa-yitarori arokaiti kantatsi ankyaaayitaji anta okimitakaro tonta-masita-tsiri, aririka ayaampoirita-najiri Jesús isiyakaa-wintai-takiri kyaintsiri anta okimitakaro tonta-masita-tsiri. Tima iriitaki Jesús isiyakaa-wintakari pairani Melquisedec. Iriitaki Jesús Impira-tasorintsi-pirori iroñaaka, yasi iwairo irirori.

7

Impira-tasorintsinka Melquisedec

* **6:10** yasiyitaari = kitisiriri † **6:18** Tima tzimatsi apiti kanta-kota-chari aka kaari ikantaitzi impasinita-kaitairo. Iroka itarori: "Pawa ti inthaiya-nityaa, aritaki omatakyaa okaratzi ikasiya-kaantakiri." Iroka apitita-tsiri: "Tikatsi pasininta-kaajironi ipairyaa apaniroini iwairo Pawa, tima tikatsi anaakotirini irirori."

¹ Tima yoka Melquisedec, iriitaki pinkathari-wintan-taintsi pairani Aapatyaawiniki, impira-tasorintsiti inatzi Jinoki-satzi Pawa. Iriitaki omonthaa-waariri pairani awaisatzitini Abraham ipiyantaari yapirotakiri iwayiritari pasini pinkathariiti, iyomitaa-wajiri intasonka-wintai-tantyaariri.

² Irijatzi ipaki pairani awaisatzitini Abraham owaararontsi okaratzi yaapithatan-takiri iwayirita. Tima yoka Melquisedec, tzimatsi siyakaa-winta-chari iwairo. Iroka itarori osiyakaa-wintari: "Pinkathari kamiitha-siriri." Iroka apitita-tsiri osiyakaa-wintari iwairo ipinkathari-wintan-tzira Aapatyaawiniki: "Pinkathari saikakaan-tatsiri kamiitha." *

³ Ti iyotaitiro iwairo asitariri, ti iyotaiti aajatzi itzimi iwaisatzititanakari. Kimiwaitaka ti ontzimimi tsika ipoñaanaka tsika ithonkaka, ikimita-kotakari Itomi Pawa, yasi iwiro irirori Impira-tasorintsitaa-ritzi.

⁴ Ari añiirori iriipirori inatzi Melquisedec. Tima yoka Abraham awaisatzitini arokaiti, iriitaki ipaki pairani okaratzi yaapithatziriri pinkathariiti iwayiri-yitakari.

⁵ Irootaki kimitakarori okaratzi yanta-piinta-yitakiri pairani ashininkani Leví-iti. Ipaiziri aparoni ikaratzi tzimi-motziriri ashininka ontzimi-rika onkarati 10, tima irootaki iyota-kotziriri Ikantakaan-taitaniki onkarati yantayitiri Impira-tasorintsitaari. Irootaki yamijiitari tima irimirinkaiti icharinita-nakari aajatzi Abraham.

⁶ Iriima Melquisedec kaari ishininka Leví-iti, ti ayotaa-jati ipaita charinitariri. Iro kantacha yoka awaisatzitini Abraham, ikasiyakaa-piroi-takiri pairani, iriita-jaantaki opakiriri Melquisedec aparoni karatatsiri 10 yaapithatan-takiri iwayirita. Ipoñaa yoka Melquisedec iyomitaa-naakiri intasonka-wintai-tantyaariri awaisatzitini Abraham.

⁷ Omapiro ikanta-piintaitzi: "Itzimi-rika tasonka-wintan-tatsiri, yanairira itasonka-wintziri."

⁸ Itzimi-rika ipaitziri aparoni karatatsiri 10 aka kipatsiki, atziri inayitzi, kaamaniri. Iriima Melquisedec, kimiwaitaka añaanita-tsiri inakimi irirori.

⁹ Irojatzi yantakiri Leví-iti, ipasita-piintaitari. Tima kimiwaitaka iriitakimi pinakowintan-tatsinimi, irootaki yantakiri awaisatzitini Abraham,

¹⁰ yitanakaro ipinako-wintantaki pairani ipasitakari Melquisedec imonthaa-tawaariri ipiyaaro iwayirita. Tikira-mintha intzimaa-jati ashininkani Leví, aritaki ipinako-wintan-tzitaka awaisatzitini Abraham.

¹¹ Pairani ikaratzi Impira-tasorintsitaa-rita-tsiri, icharini-payi ashininkani Aarón inatzii, iriitaki ipaitziri "Leví-iti." Ari okanta Ikantakaan-taitakiri. Iro kantacha yokaiti Impira-tasorintsitaari, ti imatiro iwamiitha-siritanti. Ari imatakiromi, airotayaa isankinata-koitaimi pasini Impira-tasorintsitaari kimitaariri yoka Melquisedec, kaari icharinitari Aarón.

* 7:2 Iroka okanta-kota ipakiriri pairani awaisatzitini Abraham yoka pinkathari Melquisedec. Aririka yaapithatiri iwayiritani Abraham onkarati 10, aparoni yasitakai-yaari Melquisedec. Ari ikantakirori maaroni yaapithatan-takiri, ontzimi-rika 10, aparoni yasitakai-yaari Melquisedec.

12 Omapiro itzimaji pasini Impira-tasorintsitaari kaari icharinitari ashininkani Aarón. Irootaki ompasinitan-tajyaari Ikantakaan-taitsiri, omatantyaari intzimaji pasini Impira-tasorintsitaari.

13 Tima yoka ifaawintai-takiri kimitaariri Melquisedec, kaarira icharini-payi ashininkani Leví, pasini-mirinkaiti inatzii, ti intzimaajati aparoni ishininka impira-tasorintsitai-tyaari. †

14 Yoka kimitakariri Melquisedec, iriitaki Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, icharinitakari ashininkani Judá. Tima isankinariki pairani ashininkani Moisés, ti osinitaa-ntsiti impira-tasorintsitaa-riti icharini-yitari Judá.

15 Ari ayotako-pirotziro ontzimatyii impoki pasini Impira-tasorintsitaari kimityaarini Melquisedec.

16 Yoka pasini pokatsini, iinasityaa, ontzimi-motiri isintsinka, airo ikaamanitaji. Iriitaki anajiriri pasini-payi Impira-tasorintsitaari ikinkithata-koitakiri pairani Inintakaan-taitaniki, icharini-yitari Leví.

17 Tima iriitaki ikinkithata-kotai-tziri, ikantaitzi: Awiroka asi owaironi pimpira-tasorintsitai, Ari pinkimityaari ikanta pairani Melquisedec.

18 Ari okantari, tima okaratzi Ikantakaan-tawitai-takari, otzimi iwashaantaitiri, ti amatiro awamiitha-siritanti, tzimatsi kowityaa-chari.

19 Tima tikatsi aparoni owamiitha-siriti Ikantakaan-taitani. Iro kantacha otzimaira pasini impoyiitaarori, irootaki matakaa-yitaironi okaaki-sirita-jyaari Pawa, tima irootaki ayaakoniintiri.

20 Irootaki ikasiya-kaita-kairi Pawa, iriitaki pairyaincha iwairo iyotantai-tyaari omapiro omonkaratyaa.

21 Iriima pasini Impira-tasorintsitain-tsiri, tira impairyaa-wintyaari Pawa iwantai-takariri yokaiti. Pasini pairyaa-wintakiri, ikantakiri: Iriitaki Pawa pairyii-wintzimiri, ti yoipithoka-nitiro ifaani.

Awiroka asi owaironi pimpira-tasorintsitai, Ari pinkimityaari ikanta pairani Melquisedec.

22 Ari okanta, iriitaki Jesús oyotakaa-yitairori iroñaaka omapiro omonkaratajyaa okaratzi ikasiyakaan-taitari, irootaki anaakirori pasini itawita-nakarori pairani ikasiyakaan-taitziri.

23 Tima oshiki ikarawitaka pairani Ompira-tasorintsitaari. Tima ikama-piinta-yitaki yokaiti, ti onkanti ijatakauro yantayitirimi, ontzimatyii intzimi pasini impoyiita-jyaarini.

24 Iriima Jesús, añaanita-tsiri inatzi irirori, irasi iwiro Impira-tasorintsiti.

25 Ari okanta, iriitakira Jesús wawisaako-siritairini inkarati okaaki-sirita-jyaarini Pawa, inkanta-kowinta-piintairi.

26 Iriitakira Impira-tasorintsitaari akowityaa-witakari. Iroka ikanta irirori: Itasorintsi-siritzi, ikamiitha-siritzi, ikiti-siritzi, ti isaikimoyitajiri kaari-piro-siriri, yanaa-pirotauro inkiti.

27 Yoka Jesús ti inkimityaari Impira-tasorintsi-piro-witain-chari pairani. Tima aririka impomitiniri atziri-payi yatsipita-kaani, yitapi-intaro irirori ikowa-kotziri Pawa impyaakota-wakiri ikaaripiro-siritzi. Iriima Jesús ithotyakiro maaroni, imonkaratakiro isinitaka pairani irirori inkimita-kotyaari yatsipita-kaitani.

† 7:13 impira-tasorintsitai-tyaari = ikaratzi antawaita-tsiri anta pomitai-rontsiki

²⁸ Ikaratzi Impira-tasorintsita-kaayitziri Ikantakaan-taitani, atziri in-ayitzi, sipita-siriri, ikaamani-yitzi. Iriima Itomi-pirori Pawa pokaintsiri awisakira pairani oshiki osarinti, iriitakira Impira-tasorintsita-kaani Pawa ipairyaa-wintakari pairani iwairo irirori. Iriitaki monkarata-jaanta-kirori kamiithaini, asi awajitaa-tyiuro.

8

Iriitaki Jesús kantako-wintan-taatsi owakiratan-taari antzi-motaantsi

¹ Iroka otzinkami-pirota-jaantari nokantakiri: Iriita-jaantakira Saipatzii-totaari impira-tasorintsi-wintairi, iriitaki saikaatsiri irako-piroriki Pinkathari-pirori, itsipataari ipinkathari-wintantai inkitiki.

² Okimiwaitaaro ari yantawaitimi tasorintsi-thaantiki, iro kantacha tira yantawaiti tasorintsi-thaantiki iwitsikakiri pairani atziri-payi, inkitiki yantawaitzi osaikira iwitsika-kaantajiri Pawa.

³ Tima inkarati Impira-tasorintsitain-tsiri pairani, tzimatsi ya-sitakaariri Pawa, ipomitziniri yatsipita-kaani. Ari ikimitakari aajatzi Jesús Saipatzii-totaari, tzimatsi opaita yasitakaariri Pawa.

⁴ Iro kantacha, ti onkanta-wityaa Impira-tasorintsitimi Jesús Saipatzii-totaari, isaikan-tawita-paintari kipatsiki, ti osinita-kaantiro Ikantakaan-taitani, tima ti ishininkai-tityaari irirori Leví.

⁵ Tima okaratzi yantziri yokaiti Impira-tasorintsitaari osiyakaarontsi onayitaki, tzimatsi iñaakasiritaitakiri tsika onkantajyaa iroopirori anta inkitiki. Irootaki ikantai-takiriri pairani Moisés, tsika inkantyyaa iwitsikiro tasorintsi-thaanti, ikantai-takiri:

Pinkimita-kaantiro piwitsikiro, tsika okanta iña-kasiritakaita-kimiro otzisiki.

⁶ Ari ikantaari Jesús Impira-tasorintsitaari inatzi, yanaa-kotairi Impira-tasorintsitaitari atziri. Tima Pawa iwakirataji pasini ikasiya-kaantaitani, iriitaki kasiyakaajaini Saipatzii-totaari inkantako-wintayitai, irootaki anaatai-kirori okaratzi ikasiya-kaanta-witai-takari pairani, irootaki anaajirori itakarori ikasiya-kaantai-takiri.

⁷ Tima tzimatsi kowityain-chari itakarori ikasiya-kaantziri kaari imonkarataitzi, irootaki okowantakari ontzimi pasini owakirari, impoyiita-jyaaroni.

⁸ Iroka kowityain-chari, tima ikantaitaki:

Ikantzi Awinkathariti:

Paminiro onkarati awisatsini apaata,

Tzimatsi owakira nonkasiya-kaajiriri Judá-iti,

aritaki nomatajiro nasitakaa-jyaari maaroni Israel-iiti.

⁹ Airo okimitaaro nokasiya-kaakiri iwaisatzitini.

Tima pairani nokimita-kaantaari nakathata-tyiirimi,

Naaka jiwatairiri nomisitowan-taariri Apitantoniki.

Ti imonkara-tzimaityaaro nokasiya-kaariri,

Irootaki nowashaantan-tarori naamaako-wintari.

Ari ikantaki iñaawaitaki Pinkathari.

¹⁰ Yapiitakiro iñaawaitaki, ikantzi:

Iroka owakirari nokasiya-kaakiriri apaata incharinita-jyaari Israel:

Ari noyosirita-kaayitajiri kamiithari onkarati yantayitairi.

Onkimiwaityaaro nosankina-siritaa-tyiinirimi Nokanta-kaantani,

Naaka inkimita-kaantai Iwawani,

Iriiyitaki nasitajyaari Naaka.

¹¹ Ti onkowa-jaantajyaa iyomitaa-wakaa-waitajyaa, Apatziro ikantayitairi ishininka: Piyosiri-pirotairi Awinkathariti. Tima maaroni iyotaitajina.

Ari iyoyitajina iriipiroriiti aajatzi asinonkain-kariiti, maaroni.

¹² Oshiki naripirotajiri ikaaripiro-siri-yiwitaka,

Ari nompyaakota-jiniri.

¹³ Tima ipaitai-takiro “Owakirari Ikasiya-kaantaitani,” ari iyotakoi-tzirori iroka itawita-karori, kimiwaitaka paisatorimi onatzi. Tima okaratzii paisatotain-tsiri, irootaintsi ompiyaa.

9

¹ Okanta iroka itakarori ikasiya-kaantaitani, irootaki ikantakaan-takiri Pawa iyomitai-tantyaari tsika inkantaityaa impinka-thaitairi. Ari oñaawintari Tasorintsi-taantzi tsika ipinkathai-tairi.

² Iroka Tasorintsi-thaanti, apinati okanta itantotai-takiro. Anta antaro-nakitzi tsika ikyaa-piintaitzi, ari iwaitakiri ootamintotsi, minkonchaa-niki, aajatzi tasorin-tsita-tsiri owaritintsi. Ari ipaitai-tzirori “Tasorintsi-naki.”

³ Irooma inthompoina, tsika ithata-sitai-takiro tonta-masiri, kiripinaki okanta. Ari ipaitai-tzirori “Tasorintsi-naki-pirori”

⁴ Ari osaikiri itaanta-piintai-tarori kasankainkari, ari osaikiri aajatzi Tasorintsi-moko. Iriira ooro yaitzi iwitsikai-tziro iroka. Ari owakotari inthompoina kapichiini ikantai-tziri “Ipaitama” iwitsika-nakita-sitai-takiro ooro. Ari iwaitakirori ikotzikiiri Aarón shooken-tsiri pairani, ari osaikitari aajatzi mapikota tsika osankinataka ikasiya-kaantaitani.

*

⁵ Okanta jiñokiini otataroki Tasorintsi-moko, ari iwaitakiri iwitsikai-tziri isiyakaaro Maninkari, iri otsimankan-takaro isiwanki otatari Tasorintsi-moko. Irootaki ipaitai-tziri “Nisironka-mintotsi.” Iro kantacha airora nojata-kayiro noñaawintimiro tsika okantayita aporopayi.

⁶ Aritaki iwitsikai-takiro maaroni iroka-payi. Oshiki yanta-piintakiri Impira-tasorintsitaari anta Tasorintsi-naki, ari yantayitzirori ipinkatha-tasorintsitanti.

⁷ Irooma inthompoina Tasorintsi-naki-piroriki, apatziro isinitaitziri inkyii Impira-tasorintsi-pirori. Aparo-satzira ikyaa-piintzi osarintsiki. Aririka inkyaaiki anta, yaanaki irirani ipiraitari intsikiryaantyaaro Nisironka-mintotsi. Ari onkantyya inisironkatan-tyaariri Pawa, airo iwasankitaa-wintantari iyaari-pironka. Ari ikimitaa-yitziriri aajatzi atziri-payi kaaripiro-siri-yitatsiri okantaaro ti iyowai-matsitayii irirori.

⁸ Ari okanta, tzimatsi iyotakaa-yitairi Tasorinkantsi, iroka okanta: Pairani otziman-tawitari Tasorintsi-taantzi, ti onkanti inkyaaayiti atziri-payi anta Tasorintsi-naki-piroriki.

⁹ Iroka okanta-kota: Aparoni atziri amamatsitziriri yatsipita-kaani yasitakai-yaariri Pawa, tira iro kankakai-yaarini impinkatha-siri-pirotan-tyaariri Pawa.

¹⁰ Apatziro intziyita-jyaaro owaritintsi, iraitsiri, inkiwaayita-piintajyaa. Iro imonkarataiti ikantakaan-taitakiri koñaayita-tsiri,

* 9:4 Ipaitama = maná

irootaki imonkarataiti irojatzi iwakirata-kaanta-jyaarori Pawa ikasiya-kaantaitani.

¹¹ Ikanta ipokaki Saipatzii-totaari, iriitaki osiyawitariri Impira-tasorintsitaari. Titzimaita inkyii Tasorintsi-piro-nakiki, iwitsikani atziri-payi. Apatziro ikyiiri irirori inkitiki, tsika anintaajyaa apaata. Irootaki osiyakaa-pajiri Tasorintsi-naki-pirori, kaarira atziri witsikironi.

¹² Tima yoka Saipatzii-totaari ti inkimityaari Impira-tasorintsitaari atzirita-tsiri kyaamatsita-piinta-tsiri Tasorintsi-naki-piroriki yaanaki iriraani piratsi. Iriita-jaantaki sinitaincha iwamaitiri isakota-paintiro iriraani, inkini iñiitajiro maaroni irasi iwiro yawisako-siri-yitai. †

¹³ Osiyakaa-wintziro aririka ookimotyaari Pawa iriraani piratsi, aajatzi isamampoti, kimiwaitaka iro kitiwathata-kairini atziri antakirori ipinkai-tziri.

¹⁴ Irooma iriraani Saipatzii-totaari, irootaki othotyaa-kirori pikiti-siritan-tayitaari. Tima inkimitara irirori tikatsi ompaityaa inkinakaa-sityaari, irijatzi sinitain-iwaitiri, ikantakaakari Tasorinkantsi. Iriitaki ashipithata-jimirori pipampitha-siritani kaari-pirori, tichari ma pantayitakiro kaamanita-kaanta-tsiri. Ontzimatyii pantayitairo okaratzi ininta-kayimiri Pawa, Añaanita-tsiri.

¹⁵ Iriitakira Saipatzii-totaari ityaankakiri Pawa inkanta-kowintairi atziri-payi, ari okanta iwakirata-kaantaarori ikasiya-kaantaitani. Iroka okanta-kota owakirari ikasiya-kaantaitani, ontzimatyii inkami aparoni, ari onkanyaa yawisakotan-tajyaari piyathata-karori itarori ikasiya-kaantaitani. Aritaki iñiitairo ikasiya-kaakairo pairani añaanitaji. Iroka ikasiya-kaantaitani, iroowaitaki aparoni sankinarintsi tsika oñaawintayita okaratzi yasitaitari, oñaawinta-yitziri aajatzi asiyita-jyaaroni aririka inkama-minthataki asitaaniri.

¹⁶ Iro kaari iyopirotai-tanta intzimi aayitironi okaratzi yasitakaitantakari, intaini iyotaitzi aririka inkamaki asitaaniri.

¹⁷ Ainiro yañai asitaaniri, airo ipitaitziri ikasiya-kayi-tziniriri yasitajyaaro. Intani impaitairi aririka inkamaki.

¹⁸ Ari okantari, yitantai-tanakarori itarori ikasiya-kaantaitani, tzi-matsi ipaita kamaintsiri, iriraani yitantai-tanakari.

¹⁹ Pairani ithonka-kiro Moisés iñaanata-kiniri atziri-payi Ikan-takaanani, yaaki iriraani piratsi, intitaakiro nijaa, yaaki inchasin-poki, yankowiitaki kityonka-masita-tsiri, itsikiryaan-takaro sankinainchari, ari ikimitaa-kiriri aajatzi atziri-payi. ‡

²⁰ Ikantakiri:

Iroka irantsi irootaki ñaakanta-pirotironi ikasiya-kaantakiri Pawa, irootaki ikantakaan-takiri.

²¹ Itsikiryaan-takaro aajatzi irantsi anta Tasorintsi-thaantiki, ari ikimitaa-kirori okaratzi saikatsiri inthomponta.

²² Ari okanta, tima kimiwaitaka aririkami intsikiryaan-taityaaro iriraani piratsi, imonkarata-najiro Ikantakaan-taitziri, kimiwaitaka iroomi oitiwathatan-tatsini. Tima airorika otzimi irantsi, airo ipyaakotan-tairo Pawa kaari-pirori.

Iriitaki Saipatzii-totaari matakirori iwawisaako-siritantzi

† 9:12 piratsi = cabra, vaca   ‡ 9:19 inchasin-poki = isopo

²³ Irootaki yatsipi-wintantari ipiraitari ipomitai-tziniri Pawa kimi-waitaka inkitiwa-thata-kaanta-tyaimi. Irootaki kimitakarori okaratzi awisain-tsiri inkitiki, ityaantakiri Pawa yatsipi-wintan-tyaa Saipatzii-totaari, inkiti-sirita-kaanta-yitairi. Irootaki anaakota-kirori yatsipi-wintan-tawitaka ipiraitari.

²⁴ Tima ti inkyii Saipatzii-totaari Tasorintsi-naki-piroriki iwitsikamatsitani atziri-payi. Irootaiki siyaka-wintacha inkitiki tsika ikinaji Saipatzii-totaari, inkantako-winta-yitai isaikira Pawa.

²⁵ Tima ti yapii-yapiita-paintiro Saipatzii-totaari ikami-motantzi. Ari opasintziri yantziri Impira-tasorintsitaari kyaawita-piinta-chari aparo-satzi osarintsiki Tasorintsi-naki-piroriki. Ti iri asitaa-jaityaaroni irirani isakotaitziri.

²⁶ Arimi isiya-matsityaarimi Saipatzii-totaari ikaratzi Impira-tasorintsitaari, oshiki yapii-yapiitiro mi inkamawintanti. Arimi yitanakyaaro inkimaatsi-wintan-tyaami owakira owitsikan-takari kipatsi. Apara-satzi ikamawintanta-paintzi yatsipi-wintantyyaa. Yasi iwanajiro yiitsinampaajiro kaari-pirori.

²⁷ Iroowaitaki ikantai-tziri: Maaroni atziri aparo-satzi okanta ikami, impoña yamina-kotairi Pawa.

²⁸ Irootaki yantakiri Saipatzii-totaari, aparo-satzi ikamaki ikimaatsi-winta-kari oshiki kaari-piro-siriri. Iro kantacha aajatzi inkoñaatapaji apaata irirori, airo ikimaatsita-kayi-tawaari, iwawisaa-kotairi ikaratzi oyaakoniinta-kiriri.

10

¹ Irootaki Ikantakaan-taitani osiyakarori aamparintsi. Tima okanta aparoni aamparintsi ti ontzima-niti iwatha, intaini iyotaitzi tzimatsira ipaita asitaro yaampari. Ari okantari aajatzi Ikantakaan-taitani, oyomitaakai tzimatsi apaata kamiithataa-tsini. Tima ikantakaantani onatzii Pawa impomita-piintai-tiniri yatsipita-kaitani maaroni osarintsiki, iro kantacha tira owamiitha-piro-siritiri atziri-payi antayitakirori.

² Arimi omapirotyaa owamiitha-siri-pirotanti, ikaratzi matayitakirori arimi iwashaanta-kiromi ikaaripiro-waitzi, tima aritaki oitisirita-kirimi, airo ajata-kayiro mi okatsitzimo-siri-waitari yantayitakiro kaari-pirori.

³ Tira ari onkantyyaa, iroora yanta-piinta-witakari awisayitzira osarintsi-payi, ipomita-piinta-yitziniri Pawa yatsipita-kaani, ipampitha-sirita-kotaro iyaari-piro-sirinka.

⁴ Tima iwamaawita-piintari ipira-payi ikapathain-kata-kairi, ti an-thotyaaajiro ampyaako-pirotiro iyaari-pironka atziri. *

⁵ Irooma ipokaki-ranki Saipatzii-totaari aka kipatsiki, ikantakiri Pawa:

Ti pinintairo awiroka yamai-matsitaimi yatsipita-kaitani aajatzi yasitakai-tamiri.

Iro pikowa-pirotairi nonkimisantajimi, pikanta-kakaaro ontzimi-motajina nowatha.

⁶ Tira apatziro onimotimi ipomitai-tzimiri ipiraitani, yasitakai-tamiri okantakaan-tziro iyaari-piro-sirinka yokaiti.

⁷ Nonkanti Naaka:

* **10:4** ipira-payi = toros, cabríos

Pawá, nopokaki naaka nantairo okaratzi pininta-kaakinari awiroka, Tima isankinata-koitakina pairani.

⁸ Pinkinkithasiritiro ikantaitaki aka:

Ti pininta-matsitairo yamaitajimi yatsipita-kaitani aajatzi yasitakai-tamiri.

Ti onimotimi ipomitai-tzimiri ipiraitani, yasitakai-tamiri okantakaan-tziro iyaari-piro-sirinka.

Iro kantacha, ¿kaarima ikantakaan-taitziri iroka?

⁹ Intsityaa pinkinkithasiritiro pasini ikantai-takiri:

Nopokaki naaka nantajiro okaratzi pininta-kaakinari awiroka, Iroka apiitain-chari ikantai-takiri, impoyiitaro itanakarori pairani.

¹⁰ Tima inintaki Pawa yoiti-siri-yitai arokaiti. Aritaki imatakiro ityaankan-takariri Saipatzii-totaari Jesús isinitakiro iwatha yatsipita-kowintan-tajyaa, inkamawinta-paintiri maaroni atziri-payi.

¹¹ Pairani, maaroni Impira-tasorintsitaari yaminiri Pawa yasitakaariri, yapii-yapiitziro kitaitiriki ipomitziniri yatsipita-kaani. Titz-imaita imatiro iwashaanta-pirota-kaantiro kaari-pirori.

¹² Irooma Saipatzii-totaari, aparo-satzi isinitaka yatsipityaaro iyaari-pironka atziri-payi, ipoñaa isaikai irako-piroriki Pawa itsipataari ipinkathari-wintantzi,

¹³ ari isaiki iyaawinta irojatzii yitsinampaan-tajyaariri iroopirori iikisaniintani ikimita-kaantari imakoryaa-kitzi-minto. †

¹⁴ Irootakira yantanta-karori aparo-satzi ikamawintan-takiro iyaari-pironka atziri-payi, yasi iwairo yoiti-siri-piro-yitairi.

¹⁵ Ari ikantakari Tasorinkantsi iyotakaakai omapiroatyyaa. Tima iriitaki itakaro isankinata-kaantaki:

¹⁶ Tima iñaawaitaki Pinkathari, ikantzi:

Iroka owakirari nokasiya-kaakiriri apaata:

Ari noyosirita-kaayitajiri kamiithari onkarati yantayitairi

Onkimiwaityaaro nosankina-siritaa-tyiinirimi Nokanta-kaantani.

Nokinkithasirita-kaakiri.

¹⁷ Aikiro ikantatzii:

Ari nompyaakota-jiniri ipiyathataka, yantayitakiro kaari-pirori.

¹⁸ Tima impyaakotan-tajiro Pawa ikaaripiro-siritaitzi, ti onkowa-jaantajyaa yasita-kayi-tyaari Pawa ikaaripiroitaki.

¹⁹ Irootaki iyikiiti, tima kapathainka ikantaka Jesús Saipatzii-totaari iwamaan-taita-kariri, awintaa-siri antsipa-sirita-jyaari Pawa, onkimiwaityaaro ankyaatyimi Tasorintsi-naki-piroriki.

²⁰ Tima yatziritakira Saipatzii-totaari, irootaki okantan-taari ankyaayitaji inkitiki, siyakaawinta-chari ankyaatyimi ithatai-takiro tonta-masita-tsiri Tasorintsi-naki-piroriki. Aroka omapoka-yitaarori iroka kaari imataitzi pairani, irootaki añaanita-kaantaa-tsiri.

²¹ Ikimitaari iroñaaka Saipatzii-totaari iriimi Impira-tasorintsi-piro-wintainiri akaratzii yasiyitaira Pawa.

²² Ari okanta. Iriipirori ankantajyaa antsipa-sirita-jyaari Pawa, omapiro ankantyyaa awintyyaari. Kitisiri ikantakaa-yitai, airo akinkisiryaa-koyitaaro kaari-pirori. Ankimita-kaantyyaa inkiwan-tatyaiiromi nijaa kitijaari.

† 10:13 makoryaa-kitzitaantsi

²³ Kiso iwanakiro awintaa-siritaari, ikimaitakai akantaki: “Noyaako-niintani inatzi Saipatzii-totaari.” Tima yoka kasiyakaa-kairori, kiso iwakai irirori.

²⁴ Ontzimatyii ankinkisiryaa-kotajiro tsika onkantyyaa awintha-sirita-kaantyaariri pasini intakotantyyaa, yantayitairo kamiithari.

²⁵ Airo awashaantziro apatota-piintyyaa, tima tzimayitatsi owashaanta-yitakirori. Ontzimatyii awintha-sirita-kaiyaari akarajiitzi. Aikiro ajatatyii antanajiro ayotajira aritaki impiyi Saipatzii-totaari. †

Ikamantai-tziriri antzirori inintakaa-nikiini kaari-pirori

²⁶ Aritaki ayotajiro iroopirota-tsiri, aririka akantaka-nakyaaro awashaanta-nakiro, impoña ajata-kayiro antayitiro kaari-pirori, tikatsi pasini atsipita-kowinta-jaini akaaripiro-yitaki.

²⁷ ikamantai-tatyai antharowa-siriti iwasankitaitajai, tima yapiro-tairi Pawa intaayitairi ikaratzi kisaniiinta-kiriri.

²⁸ Pairani, intzimi-rika piyathata-kyaaroni Ikantakaantani Moisés, ti inisironkai-tyaari, iwamaitziri ikaratzi-rika mawa kanta-kotirini. Ari iwamaitakiri aajatzi inkarati-rika apiti kanta-kotirini.

²⁹ ¿Tima omapirota-tyiyyaa iwasankitaitiri maninta-kirori yantzi-mota-kairi Itomi Pawa? Tima okimiwaitakaro yaatzika-siwaitaitaro kaari apantaro, imaninta-siwaitakaro ikapathai-nkataki ikamawintantaki. Ari ithainka-sirita-kirori yantzi-motan-tziriri Pawa ikasiya-kaawitari yoiti-siritairi. Ikawiya-waitakiri Tasorinkantsi kaminthaaniri.

³⁰ Irooma arokaiti ayotziri kantain-tsiri:

Naakataki wasankitaan-tatsini,

Naaka kisakowintan-tachari.

Irootaki ikantakiri Pawa. Ikantaitzi aajatzi:

Iwasankitaa-yitziri Pawa ikaratzi yasitaari irirori.

³¹ ¡Kimitaka oshikimi intharowa-siritai-takimi iyomitaitajai iriita-jaantaki owasankitaan-taatsini Añaanita-tsiri Pawa!

³² Pinkinkisiryaa-kotyaa. Tima awiroka-yitaki pairani kimisanta-naintsiri, kimiwaitaka pinkitainkata-kotaa-tyiimi. Piñaawitakaro ikimaatsita-kaitakami, iro kantacha tikatsi shiwatimini.

³³ Piñaayitakiro aajatzi ikisaitzimi, iwatsinaai-tzimi tsika ipiyota-jiita. Poimosirinka-yitakari awishimo-yitziri okaratzi piñaakiri awiroka.

³⁴ Poimosirinka-yitakari ikaratzi yasitako-yiitakiri, piñaayitakiro aajatzi yaapithai-takimiro tzimimo-yitzimiri. Iro kantacha aikiro pijatatzii piwintha-siritanaka, tima piyojiiti onkarati piñiiri apaata, oshiki okamiitha-pirotzi, asi owairo.

³⁵ Irootaki airo piwashaantantaro okaratzi pawintaa-naari, tima antaroiti impinai-taimi apaata.

³⁶ Amawi pinkantyyaa pantayita-najiro inintakaa-yitzimiri Pawa, ari onkantyyaa piñaanta-jyaarori ikasiya-kaakimiri.

³⁷ Ikantzi Pawa:

Airo osamanitzi yariitan-tyaari okaakitzi-matain-tsiri,

Airo osamani inkantyyaa.

³⁸ Tampatzika-siri inatzii awintaa-siritaari, aritaki iñaajiro yañaanta-jyaaro.

Irooma aririka impiya-siritai, airo inimota-kaanaro.

† 10:25 impiyi = Iitaitiriti Pinkathari

³⁹ Irooma arokaiti, ti ankimityaari ikaratzi piyasirita-chari, iriitaki yapirotajiri. Awintyaari arokaiti, aritaki añaakiro añaasiri-yitai.

11

Awintaa-sirin-kantsi

¹ Iroka okanta-kota awintaa-sirin-kantsi. Okimityyaa aririka inkanta-siritaiti: “Aritaki omatakyaa noyaako-niintani.” Iyosiryaaiki aritaki omatakyaa inintziri, onkanta-witakyaa tikira iñiuro.

² Iro yawintaa-sirinka awaisatzitini onimota-kaajiriri Pawa.

³ Iro yawintaa-sirinka kantakaarori amatantarori akimathatajiro tsika okantaka iwitsikan-takarori Pawa kipatsi. Tima apatziro iñaawaitaki, matanaka owitsika. Ari opoñaanakari owitsikanaka iñiitajiri iroñaaka kaari koñaata-tsini pairani.

⁴ Iro yawintaa-sirinka Abel kantakaari yasitakaakari Pawa yatsipitakaani, anaanakiro irasi Caín yasitakaa-witakariri Pawa. Iro ookimotakari yasitakariri Abel. Ari ikantanaki Pawa: “Kamiitha-siri inatzi Abel.” Okantawitaka ikamaki Abel, ainiro akima-kota-piintziri kimiwaita-jaantaka irojatzí yañaimi irirori, irootaki kantakaarori ikimisantaki.

⁵ Iro yawintaa-sirinka Enoc kantakaari yaantai-taariri, ti iñaajiro inkami. Ti iñiitairi, tima inkitiki yaajiri Pawa. Pairani ainiro isaiki kipatsiki, ikantakiri Pawa: “Awirokara onimotakaa-pirota-kinari.”

⁶ Tima kaari tzimatsini yawintaa-sirinka, tira onimotiri Pawa. Aririka inintaiti iyopiroi-tairi Pawa, ontzimatyii inkimisantai, inkanti: “Omapirotyyaa itzimi Pawa.” Inkanti aajatzí: “Ari imatakaa-yitajiri Pawa kowapirota-tsini iyotajiri.”

⁷ Iro yawintaa-sirinka Noé kantakaari iwitsikan-takarori antaroiti amaatako-mintotsi iwawisaa-kotan-taariri ishininkaiti irirori. Iripiro impinkatha-tasorintsita-niti irirori. Tima Pawa kamantakiri onkarati awisatsini kaari iñiitzi pairani. Iro kowapirota-chari iwasankitaaitairi osaawi-satziiti. Tima yawintaa-nakari Noé yoka Pawa, irootaki ikantan-takariri Pawa: “Tampatzika-siriri ikanta Noé.”

⁸ Iro yawintaa-sirinka Abraham kantakaarori ikimisantantakariri Pawa ikantakiri pairani isitowi inampiki ijatiro pasini nampitsi ikasiya-kaakiriri. Irootaki imatakiri Abraham, jataki, okantawitaka ti iñiuro tsika ijatinta.

⁹ Iro yawintaa-sirinka Abraham kantakaarori imatanta-karori inampitaro kipatsiki ti intzimapaji ishininka anta. Ari isaikakiri iwankoshitatarí misinantsi. Ari ikimitaakari Isaac, Jacob, tima irijatzi ikasiyaka-kaita-kiriri.

¹⁰ Iro imatanta-karori Abraham inampitaro, tima iyotzi ari yañaanitaji inkitiki. Kimiwaitaka iriitaki ñaasiritakirori nampitsi ikinkithasiritakari Pawa, irootaki iwitsikairi-ranki.

¹¹ omatzita-taikaro iroori Sara, otzimanitaji okantakaaro awintaa-sirinka. Aritaki antaro-kona-witaka, karawita-paaka otzimanintantyaari. Iro kantacha, omatajiro otzimanitaji, tima awintaa-siritanakari Pawa aritaki imatakiniro ikasiya-kaakirori.

¹² Ari ikantakari oimi Sara, ayimawitakari yantari-konataki, itzima-kaajiro ina, ari okanta ishikitan-taari icharini-yitari, ikimitaari ishik-itzi impokiro, ikimitaaro impaniki oshikitzí nijaa-thapyaaiki. Omapiro ishiki-pirotai, tikatsi matironi iyotajiri ikaratzi ishikitzí.

13 Maaroni yokaiti akinkithata-kotziri, ikamako-yitakiro yawintaa-sirinka, ti iñiiri okaratzí ikasiya-kaita-kiriri. Intaini iñaasiri-yitanakiro. Intaina okantaka inkiti ikowa-siritakiri inampita-jyaaro. Irootaki ikantai-tantari: “Asaika-winthata-sita kipatsiki, kaari anampi, akimita-kowaitakari kaari tzimatsini ishininkaiti.”

14 Tima ikinkitha-waita-kotakiro awisain-tsiri, ari ayopirotziri omapiro yamina-minaitzi pasini nampitsi tsika inampi-pirota-jyaaro kamiitha.

15 Iroomi inkinkithata-koti impiyayitaimi inampiitiki tsika ipoñaayitakaro pairani, aritaki imatakiro impiyayitaimi.

16 Tima tzimatsi pasini ininta-pirotakiri, anaapirotzirori iroka, anta inkitiki inintziro. Irootaki iwitsika-kiniriri Pawa yasiiti yokaiti, tima ti impasiki-takowintiri ikanta-piintakiri “Nowawani.”

17 Iro yawintaa-sirinka Abraham kantakaarori yasitakaan-tyaariri Pawa yapintziti itomi, yoka Isaac. Tima iñaanta-tyaaro Pawa yawintaa-sirinka Abraham. Iroowitain-chami yapintzi-ryiirimi itomi,

18 okantawitaka ikantakiri Pawa:
Yoka Isaac iriitaki piñaanta-jyaari intzimaji oshiki pincharinityaari.

19 Tima yawintaa-siritakari Abraham yoka Pawa, iyotzi aritaki iwañaajiri kamatsiri. Irootaki yoipyaan-taariri Pawa itomi Isaac, tima iriitaki osiyakaa-wintakiro yañaaitai.

20 Iro yawintaa-sirinka Isaac kantakaarori iyomitaanta-kariri intasonka-wintanti Jacob aajatzi Esaú, iro siyakaa-wintacha onkarati awisayita-tsini apaata.

21 Iro yawintaa-sirinka Jacob kantakaarori iyomitaanta-kariri intasonka-wintaitiri apitiranki itomi José, tima iwisiriyaa-winta-jyaari irirori Pawa ikotzi-poro-kitan-takari ikami-mataki.

22 Iro yawintaa-sirinka José kantakaari ikantan-tanakari ikami-mataki, ikantzi: “Aririka isitowa-yitaji Apitantoniki ashininka-payi Israel-iiti, yaminaji tsika inampita-jyaaro.” Ikantaki aajatzi: “Ontzimatyii yaitanajiro apaata notonki-poroki.”

23 Iro yawintaa-sirinka asitariri Moisés kantakaari imananta-kariri yiinchaa-niti owakira itzimapaaki, irojatzi itzima-kotan-takari mawa kasiri. Tima kamiithaa-niki ikantaka iinchaa-niki. Ti intharowan-tyaari impiyathatyaaro okaratzí ikantakaan-takiri pinkathari.

24 Iro yawintaa-sirinka Moisés kantakaari kaari inintanta in-charinityaari pinkathari Faraón, okantawitaka iro irisinto pinkathari oimotan-takiri.

25 iro inintaki intsipatyaari atziri-payi yasitari Pawa, ari itsipatakari ishininka-payi iwasankitaa-waitai-tziri, ti inintaa-jatiro yanintaa-waityaaro kapichiini iniwita-siyitari irirori.

26 Tima iyotaki Moisés iro kowapirotacha inkimaatsi-waityaa irirori inkimita-jyaara apaata Saipatzii-totaari, iro anairori oshikitzi-motziri iwaararo Apitantoni-satzi. Iro iñaasiritakiri impinai-tairiri apaata.

27 Iro yawintaa-sirinka Moisés kantakaari isiyantakari Apitantoniki. Tira iro isiyantakari itharowan-tatyaari pinkathari iwasankitairi, yiriipiro-winta-tziiro onkarati yantakairiri Pawa, okimiwaitakaro iñaaporota-tyiirimi Pawa kaari koñaanta-tsini.

28 Iro yawintaa-sirinka Moisés kantakaarori imonkaratziro ikantakaan-taitakiro Anankoryaantsi, itsikiryaan-takaro iraantsi airo iwamaantari Maninkari apirotaniri itarori ishininka-payi Israel-iiti.

²⁹ Iro awintaa-sirin-kantsi kantakaarori imontyii-tanta-karori Inkaari Kityonkaari, yaniijiitaki opiryaa-pathatanaki. Irooma imawitapaakaro Apitantonisatzi, piinkajjiitaki.

³⁰ Iro awintaa-sirin-kantsi kantakaarori imatanta-karori iishonkashokanwintaro Kasiryaaari okaratzi 7 kitaitiri, irojatzi iñaantaitakarori oporoka-thapitaki nampitsi.

³¹ Iro awintaa-sirinka Rahab kantakaarori aakamiithatan-takariri owayiriiti amina-ronta-chari, ari okanta ti ontsipatan-tyaari piyathariti yapiroi-takiri. Okantawitaka iroka Rahab mayimpiro onawitaka.

³² ¿Nonkinkithata-kotirima pasini-payi? Airo nothotyaa-kotziri. Yoka ikarajjiitzi: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, aajatzi Kamantan-tzinkariiti.

³³ Iro yawintaa-sirinka yokaiti kantakaa-yitaari okanta: Itzimantari iitsinampaa-yitairiri pinkathariiti, pasini tampatzikatan-tatsiri, pasini ñaayitairori ikasiya-kaita-kiriri, pasini yookawitai-takari imoroki kashikari, ti yatsikiri,

³⁴ pasini yookawitaitaka paamariki ti intaaiyaa, pasini yamath-aataitaka iwathai-tirimi, pasini isintsita-kayitai, pasini ñaapirotaacha iwayirita, pasini imisiya-yitaki owayiriiti poñaachari pasini nampitsi.

³⁵ Tzimatsi kooya ñaayitairiri oshininkaiti yañaayitaji ikamawita. Iro kantacha tzimatsi pasini kamimayitain-tsiri iposawaitai-takiri, ti iwashaanta-nakiro yawintaa-sirinka yapakaan-taityaarimi. Oyaani-inta ikanta yaña-piro-yitaji apaata, airo okimitaaro añaawitara iroñaaka.

³⁶ Tzimatsi itzimi ithainka-waitai-tziri ipoña ipasawaitai-takiri, pasini yoosotai-takiri ipoña yasita-kotai-takiri.

³⁷ Tzimatsi ipichii-takiri, pasini itankai-takiri, pasini isataitakiri. Tzimatsi pasini aniinii-waita-tsiri apatziro ikithaa-matsitakari misinantsimasi, pasini kowityaa-piro-waini ikantaka, pasini oshiki yaminaminai-takiri, pasini ikimaatsita-kaitakari. *

³⁸ Pasini ikinawai-yitaki otzisi-masiki, otsisiki, pasini inampiyitakaro omoro-naki. Tima iriyyitaki apanta-pirotariri yokaiti yanaanakiri pasini-payi osaawi-satziiti, airo okantaa-jatzi amonkaratan-tyaari yokaiti.

³⁹ Iro yawintaa-sirinka yokaiti kantakaarori okanta Pawa iwisiryaawintan-taariri, okantawita tikira iñaayitairo ikasiya-kaayita-kiriri.

⁴⁰ Tima iñaasiritakiro Pawa anairori: Inintakairo arokaiti antsipayitajyaari yokaiti, inkawiitha-sirita-kaayitai maaroni.

12

Kimpoyaa awanajiri Jesús

¹ Irootakira añaasintsi-yitan-tyaari arokaiti, onkimiwaityaaro anakotan-tatyiimi, ankimita-kaantiro aajatzi yaminako-yitaimi tsika ipiyojiita matakirori yawintaa-siritaka amatako-yitairi arokaiti. Tima amatantyaarori asiyi sintsiini, ookanajiro aithaari amatsinka-kairi asiyi. Iro siyakaawinta-chari ookiro aithaari aririka ooka-najiro akaaripiro-siri-waitzi. Ari añaarori aakowintyaaro asiya-piintaji.

² Ikimita siyachari ikamaitaro yaminiro tsika yariityaa, ari ankimita-najyaari arokaiti, kamaini awanairi Jesús awintaa-siritakaa-kayiri.

* 11:37 misinantsi-masi = imisina oisha aajatzi cabra.

Tima iriitaki thotyaa-kaironi awintaa-siritani. Iriitaki ankimita-kotajyaa, tima iñaasiritakiro pairani irirori yanintaajyaa. Irootaki yamawitakiri ipaikako-witai-takari, ti onkantzi-motyaari impasiki-wintyaa ikamawita-painta. Tima saikaji iroñaaka irako-piroriki Pawa ipinkathari-wintantai.

³ Aririka ankinkithasirita-kotiri Jesús tsika ikanta ikisa-sitan-takarori irirori ikisa-niinta-waitakiri kaari-piro-siriri, irootaki kimosiriwinta-sirita-kaini arokaiti ankisa-sitan-tyaarori, airo okantzi-moniinta-siwaitai.

⁴ Piñaasintsita-piintakaro awirokaiti kaari-pirori piwashaantairomi, iro kantacha tikira piñiiri intsitokaitimi.

⁵ Aamaa pipyaakotakiro isintsi-thatantamiro Pawa sankinarintsi, ikimita-kaantami awirokami itomiiti, ikantzimi:

¡Notomí! Airo pimanintziro aririka iwasankitaimi Piwinkathariti.

Airo okantzimo-niinta-waitami aririka isintsi-thatimi.

⁶ Tima iriitaki itakotani Pinkathari iñaanta-piintakari,

Maaroni ikimita-kaantaari itomi, iwasankitairi.

⁷ Onkarati awishimo-yitimiri iroñaaka pinkimita-kaantiro Awinkathariti ñaanta-siritamiri. Tima inkimita-kaanta-jyaami Pawa awiroka itomi. ¿Tima iwasankitaa-piintziri itomi asitaa-nita-chari?

⁸ Ontzimatyii iwasankitai maaroni Pawa. Tirika piñaajiro awiroka, kimitaka tikira itomi-pirotami Pawa, otomi mayimpro pinatzii.

⁹ Okimitara itzimi koñaaroini asitairi, iwasankitai, apinkathatziri irirori. ¿Airo ma apinkatha-pirotajiri Asitairi kaari koñaatatsi omatantyaari añaasiri-yitai?

¹⁰ Tima inkarati asitairi koñaaroini kapichiini iwasankitaa-yiyitai tsika okantzi-motari irirori. Iriima Pawa iwasankitaa-yitaji irirori ari onkantyya inkamiitha-sirita-kaantairi, inkiti-siritakai aajatzi ikimitara irirori.

¹¹ Tima ti onimo-siri-yitai iwasankitaa-minthaitai-rika, oshiki onkantzimo-niinta-siri-waitai. Iro kantacha apaata, ikaratzi kaari manitironi iwasankitaaiziri, aririka inkamiitha-siri-yitai, aritaki iñaajiro isaikaji kamiitha.

Aparaata-kirori inisironka Pawa

¹² Irootakira piñaasintsitan-tyaari pinkimityaari ñaanta-piintakarori isiya, iñaasintsita okantawitaka isipita-shimpa-witaka, ari ikimitairori aajatzi isipita-yirito-witaka, iñaasintsita.

¹³ Pinkimi-yitajyaari awirokaiti siyapiinta-chari okamiithawokitzi kaari ñiironi inkithoki isipita-kitzitaki. Ontzimatyii intikatsi-kitziti.

¹⁴ Tima aakamiitha pinkanta-wakaa-najyaa, piñaasintsityaa pinkiti-siriti. Tima aioririka pimayitairo, airora piñiiri Awinkathariti.

¹⁵ Paamawintyaari inkarati aparata-kirori ikaminthaa-witaari Pawa. Paamawintyaari oitzinampa-siritan-taniri, yoitzipinairi = kari ikaratzi kimisanta-yitatsiri, inkimita-kota-kyaaro kipisita-tsiri inchasi piyanta-tsiri.

¹⁶ Paamawintyaari ñaathawaita-sitaniri. Paamawintyaari thainkatasorintsitaniri kimityaarini pairani Esaú. Tima antaro ayimatakiri itashi, ininta-pirotaki iyaa, ari iyomparitakaro iwariti iririntzi, ipakiri ikasiya-kaawitai-takariri irirori itawitakarora itzimi.

¹⁷ Tima piyotzi awirokaiti yantakiro Esaú kantachari, oshiki inintaw-itaja iñiromi intasonka-wintaitiri, antaroiti iraa-kotakaro. Iro kantacha ti iñaatzimaita-jyaaro tsika inkinakaajiro iwasiñaan-tajyaarori ikinakaa-sitakari.

¹⁸ Tima ti pinkimityaari awirokaiti aakirori pairani Ikantakaan-taitani. Ijajiitaki irirori otzisiki otzimi koñaata-tsiri. Tima oshiki otaantzi, tsitiniki okantaka, ooriinkataki, antaroiti otampyaataki.

¹⁹ Ikimakiro ityootaitzi. Ikimaki aajatzi antaroiti iñaawaitaitzi, ari itharowa-jiitanaki, oshiki yamanajii-witaka airo ikimantari ñaawaitain-tsiri.

²⁰ Tima oshiki itharowan-takaro okaratzi ikantakaan-taitakiri, ikan-taitzi:

Airo pikinawaitzi aka otzisiki. Airo onkanta-jatzi pinkina-kaayitiri kapichiini pipirayitari anta. Aririka inkinaitaki kapichiini anta, ontzima-tyiira ishimiyyi-tanta-kyaaari mapi, ontzima-tyiira inkintaitiri.

²¹ Omapiro okowiinkatzi ikantzi Moisés:

Antaroiti notharowan-takaro, piyonkawaitakana.

²² Tira pinkimityaari awirokaiti ikaratzi ñaakirori, awirokaiti osiyakariri ikaratzi jataintsi otzisiki Kisakowintoniki, saikatsiri Aapatyaawiniki. Iro siyakaa-winta-chari pijayitaji inkitiki tsika isaiki Pawa Añaanita-tsiri. Tima aritaki pintsipata-jyaari awirokaiti ipiyotapaja Maninkariiti.

²³ Pinkaratairi ikaratzi piyotain-chari anta itsipataari itarori I-omi Pawa, tima iriiyitaki sankinata-kotain-chari isaikayitai inkitiki. Pintsipata-jyaari Pawa aminako-yitairini yantayitakiri maaroni atziripayi. Pintsipata-jyaari isiri-payi kimisantzin-kariiti ithotyaa-kaitakiri ikamiitha-sirita-kaitziri.

²⁴ Pintsipata-jyaari awirokaiti Jesús, kantako-wintairi otzimajira owakirari kasiyakaantsi, kaphathain-kawitairi ikama-winta-yitakai. Tima iroka iriraani Jesús kimiwaitakami oñaawaita-tyiimi, anaanakiro oñaawaitaki pairani iriraani Abel. *

²⁵ Paamaiyaa paparatziri = kari Pawa aririka iñaana-siritimi. Tima pairani ikaratzi kimawita-kariri Pawa iñaawaitzi aka kipatsiki, iwasankitaakiri imanintakiro okaratzi ikantziriri. Aroka imapirotaiti iwasankitaitai, aririka ampiya-siritaki akimayi-witakari iñaana-siritakai inkiti-satzi.

²⁶ Pairani aririka iñaawaiti Pawa, intziña-kaaro kipatsi. Irooma iroñaaka, tzimatsi okaratzi ikasiya-kaakairi, ikantzi: Ari napiitajiro nonikakaajiro, tira apatziro kipatsi, omatzitajyaa inkiti aajatzi.

²⁷ Tzimatsi opaita siyakaa-winta-chari ikantziri: “Ari napiitajiro.” Iroora siyakaa-wintacha aririka intikairo okaratzi iwitsika-yitakiri, yapirotairo iwitsikani kaari initsi, apatziro osaikayitai initsisiri.

²⁸ Irooma arokaiti, impinkathari-winta-yitai tsika initapai. Irootaki ampaasoonkitan-tyaariri Pawa, pinkatha awairi, antawaitainiri.

²⁹ Tima yoka Pawa iriitaki kimitakariri paamari thonkan-tatsiri ipomitantzi.

* **12:24** Pairani iwan-takariri Caín iririntzi, Abel, ikantaki Pawa: “Kimiwaitaka onkaima-tyiimi iriraani Abel yamina-minatzi inkisawintai-tyaari Abel.” Ari opoñaari ikantaitzi kimiwaitaka oñaawaita-tyiimi iraantsi. Irooma oñaawaitzi irani irirori Saipatzii-totaari, tira ininti inkisawintai-tyaari, inintzi ompyaakotan-tajiro kaari-pirori.

13

Yantanajiri kimisanta-tsiri

¹ Ontzimatyii pintakota-piinta-wakaiyaa.

² Airo piwashaantziro poimaanti piwankoki. Tima tzimatsi an-takirori, tikatsi kamantirini iriira Maninkariiti yoimaaki iwankoki.

³ Airo pipyaakotziro pinisironkatyaari pikaratzi pikimisanta-yitai yasitakoi-tziri. Pinkimita-kaantiro aririkami pinkaratiri yasita-kotaitimi. Ari pinkimitairiri ikaratzi iwatsinaa-waitaitzi, paamaako-winta-jyaari, pinkinkithasirityaa tsika pinkantyya awirokami yasitakoitimi.

⁴ Pinkinata-jyaari pitsipatari, airo pimanakaa-waita-sitanta. Tima iwasankitairi Pawa mayimpita-tsiri.

⁵ Airo ayimawaitzimi pishikiyiro piwaararo. Onimotimi piñiuro tzimi-motzimiri. Tima iriitaki Pawa opayitimironi kowityii-motamiri, iroka ikantaki:

Airo nookimi.

Airo nowapintaimi.

⁶ Irootaki awintaa-siritan-tyaariri arokaiti, ankanta-yitaji:

Iriitaki Pawa kaminthainani.

Tikatsi nontharowantyya.

¿Tzikama inkantajina atziri?

⁷ Pinkinkithasirita-kotiri jiwata-kayimiri pikimisanta-yitai, kamanta-paaki-mirori iñaani Pawa. Pinkinkithasirita-kotiri tsika ikantayita isaiki, opaita imonkara-yitakiri iriroriiti. Pinkimita-kota-jyaari tsika ikantakiro yawintaa-siritaari Pawa.

⁸ Irojatzii ikanta iroñaaka Jesús Saipatzii-totaari tsika ikanta-painta, ari ikanta-itatyaani irirori.

⁹ Airo pisinitairi yamatawi-yitimi oyomitaan-tzirori kaari tampatzikata-tsini, kaari ikima-piintaitzi. Tima iriitaki Pawa tampatzika-sirita-kaayitairi, ikaminthaa-yitaira. Aririka ampinkawaiwityaaro iwaitari, airo otampatzika-sirita-kaayitai. Tzimatsi matayiwita-karori iroka, titzimaita owamiitha-siritiri.

¹⁰ Okimiwaitakaro ontzimi-moyitaimi owakirari pomitai-rontsi, iri-ira nokanta-kotzi Yoka atsipiwinta-kairi arokaiti. Iriima ikaratzi jatakairori ipomiyitairi yatsipita-kaani ipomitairontsitiki isiya-kota-jyaari matakirori pairani anta Tasorintsi-thaantiki, airora okantaji inkarayitaji arokaiti. *

¹¹ Tima tsika ikanta yayiro pairani Ompira-tasorintsi-pirori iriraani ipiraitari inthompoi Tasorintsi-thaantiki onkantyya impyaa-kotai-tantyaariri iyaari-pironka, yaayitziro iwatha ipiraitani othapitapaja nampitsi ari impomiyitirori.

¹² Ari okimitakari aajatzi, iwamaitakiri Jesús othapiki nampitsi, ari ikimaatsita-kowintan-takari, ikapathai-nkatakai iwamiitha-siri-yitan-tairi.

¹³ Ontzimatyii ankimita-kaantiro arokaiti asitowa-tyiimi nampit-siki ajatatyii tsika isaiki Jesús, manintaari inkantaitai ikimitai-takiri pairani Jesús.

¹⁴ Tima aka tsika asaikayitzi iroñaaka airo okanta-jita-tyaani. Irootaki añaasiritan-tarori tsika anampita-jyaaro apaata.

* 13:10 airora okantaji inkarayitaji arokaiti = ti isinitaantsiti iwaityaari

¹⁵ Irootaki nokantan-tamirori: Ontzimatyii awisiryaawinta-piinta-yyaari Pawa, tima irootaki osiyarori atsipita-kaani, okantakaan-tziro yantzi-mota-kairi Saipatzii-totaari. Ankaaima-piroti, ankanti: “Iriitaki Nowinkathariti.” †

¹⁶ Ari okimitari aajatzi, airo piwashaantziro kamiithata-tsiri, pimpa-wakaiyaa tzimi-motzimiri. Irootaki kimitakarori ookimota-kariri pairani Pawa yasitakai-taniri yatsipita-kaitani.

¹⁷ Pimonkaratiro ikantzimiri jwayitziriri kimisanta-naatsiri, iriitaki aamaako-wintamiri. Iriitaki kamantairini apaata Pawa opaata awishimo-yitimiri yaamaako-winta-yitakami. Pamina-minatiro airo itzimanta pimaimanitiri, irootaki onimotan-tantyaari yantawairi okaratzi yantayitziri irirori, awiroka amitako-yitana-jirini.

¹⁸ Pamana-kota-piintajina ari onkantyyaa iñaantai-tyaanari tampatzika-siri nonatzii. Kimitaka irootaki nomatakiri.

¹⁹ Pamana-kota-piintajina aajatzi nojata-sitan-tyaamiri sintzini awirokaiti.

Owiraantarori withataantsi aajatzi tasonka-wintaantsi

²⁰ Namana-manatziri naaka Pawa, tima iriitaki kamiitha saikakaa-yitimini, iriitaki owañaajiriri pairani Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari ikamawitaka. Iriitaki Pawa kimitakaan-takari iriipirori aamaako-wintariri ipira. Oshiki ikapathai-nkatakimi monkaratantaarori owakirari ikasiya-kaantaitani kantaitaa-chani iroñaaka. ‡

²¹ Namanako-wintakimi iwitsika-siritan-tyaamiri pimayitairo kamiithari ininta-kayimiri. Pamaniri aajatzi awiroka pimatantyaarori okaratzi onimotziriri, tima ayotzi iriita-jaantaki Jesús Saipatzii-totaari matakaironi. Irasi iwiro impinka-thaitairi irirori. Omapirowí.

²² Iyikiiti, airo pisamaro piñaanatiro okaratzi nosankinata-kimiri, tima ti oshiki-piroti.

²³ Nonintzi piyoti aajatzi imisitowai-tairi yasitako-witai-takari iyiki Timoteo. Aririka yariita-pajyaa aka, iriitaki nontsipata-nakyaari nojata-sitimi noñiimi.

²⁴ Piwithatyaanari ikaratzi jiwatzimiri anta, aajatzi pasini kimisantzin-kariiti. Ari ikimitari Italia-satzi-iti iwithayitami. §

²⁵ ¡Onkamintha inisironkai-taimi maaroni awirokaiti anta! Omapirowí.

† 13:15 Iriitaki Nowinkathariti = wairontsi   ‡ 13:20 ipira = oisha   § 13:24 kimisantzin-kariiti = kitisiriri

ISANKINARI SANTIAGO

Withataantsi

¹ Naaka Santiago osankinatzirori iroka, impiratani iwana Pawa aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Nowithatari ikaratzi yasiyitaari Pawa oiwaraa-yitain-chari pasiniki nampitsi. *

Pawaki opoñaari yotanitaantsi

² Iyikiiti, kimosiri pinkantyya aririka piñaayitiro awishimo-yitimini.

³ Ontzimatyii piyoyiti iñaantai-tatyaami iroopiro-rika pikimisantzi. Irootakira piñaantyaarori pamawiwaitanaji.

⁴ Pijatakaairo pamawita-najiro opaiyita-rika, aritaki piñaayitakiro pantaiki-siriyiti irojatzi pinthotyaan-takyaarori, tikatsi kowityii-motyamini.

⁵ Tikatsi-rika piyotani pamawiwaitan-tyaari, pinkowa-kotiri Pawa, iriitaki yotakayi-mironi tsika pinkantyya. Tima ti inkisatha-nitiri ikaratzi kamiyitziriri. Ari iyotakaa-piro-yitakiri, ti iyoti irirori inthaña-wainityaa.

⁶ Aririka pinkamitiri Pawa, airo pikanta-siri-waita-sita: “¿Ari inkimaa-jatakina Pawa okaratzi nokamitziriri?” Tima inkarati kisosiri-waita-tsiri ikimitaro okantaranki inkaari kaari mairyaata-tsini aririka ontasonkaatiro tampyaa.

⁷ Paamawintyya pikimita-kotari = kari kisosiriri, tima ti iñaayitiro irirori ikamiwitariri Awinkathariti.

⁸ Tima tzimatsi ikinkisiryaa-witari yantirimi, impoña onkitaitita-manai tzimatsi pasini inintziri yantiri, ti aparoni onkantyya ikinkisiryaaari.

⁹ Ontzimatyii inkimo-siri-yitai asinonkain-kariiti kimisanta-naatsiri, kimosiriwinta inkantajyaa Pawa iriipirota-jairi.

¹⁰ Ari inkimityaari aajatzi ashaarantzin-kariiti, ontzimatyii inkimo-siriyiti onthonkajyaa okaratzi tzimimo-witariri. Tima inkimita-kotajyaro incha-tyaaki oparyaa-tyaakitzi.

¹¹ Aririka yooryii sintsiini ooryaatsiri okama-tyaakitzi incha-tyaaki, airo iñiitairo owaniinka-tyaata. Ari inkimita-jyaaari aajatzi ashaarantzin-kariiti, airo iñaakoi-tairi iwaniinkatan-tajyaro oshiki-takira yantawairi-payi.

kimosiri-winta-siri ankantyya iñaanta-siritai-rika

¹² Aririka añaawityaaro onkarati awishimo-yitainiri, aikiro-rika ajatakaa-nakityiuro aripiro-siritanaki, ankimo-siriti, tima tzimatsi yantzi-motairi Pawa amawita-kirora, ikantaki-ranki: “Maaroni otakotaanari naaka, irasi iwiro nañaakaa-yitajiri apaata, inkimita-kaantairo namathaitaa-tyiirimi.” †

¹³ Aririka ompoki-motajai aninta-siritiro kaari-pirori, kaarira Pawa kantakai-yaaroni. Tima Pawa, ti iniwityaaro irirori. ¿Kantatsima yantakajairo aroka? Tima airo.

¹⁴ arokataki niwita-piintarori kaari-pirori, irootaki akinkisiryaa-kotanta-piintarori.

* 1:1 yasiyitaari Pawa = kimiyitariri 12 nasiyita-chari icharini-payi Israel. † 1:12 amathairinti

¹⁵ Tima ompoki-motaira aninta-siritziro antiro, aakowinta-nakaro ankinkisiryaa-kotiro, irojatzí añaanta-kyaarori amatiro kaari-pirori. Irootakira ankimaatsitan-tajyaari apaata ankamaji-rika.

¹⁶ Iyikiiti notakotani, paamaiyaa otzimi-kari pikinakaa-sitani.

¹⁷ Tima okaratzí yantzimo-yitairi Pawa kamiitha okanta, irootaki yanta-piinta-tyiiri. Tima ti impasininiti irirori, ti inkimityaari iwit-sikani siparyaa-yitatsiri, añiiri isitowa-manai impoña añiiri inkyaanaji tsitinii-tiini.

¹⁸ Tima inintaki irirori iyotakaa-yitairo iroopiro-pirota-tsiri iñaani, irootaki itantyaarori aroka ankimisantiri, ari inkimita-najyaari pasini inkarati kimisantairini apaata.

Tsika inkanta-najyaa kimisanta-najirini Pawa

¹⁹ Irootaki nokantantari iyikiiti: Owakimpita pinkanta-yityaa, pamina-piro-waantityaa, airo ayimawaita-sitami pimasirinka.

²⁰ Aririka ayimawaitai amasirinka, airo amatziniri ikowakaa-yitairi Pawa.

²¹ Okowa-pirotatyaa ookayitairo okaratzí awaaripiro-sirita-kayiri, tsinampa-siri ankantyyaa ankimisanta-najiro ñaantsi, irootaki mataironi owawisaako-siri-yitai.

²² Iro kantacha ontzimatyii amonkara-yitajiro iñaani Pawa, airorika amonkaratziro ankimisantiro, apaniro amatawi-waitaka.

²³ Itzimi-rika kimawitarori iro kantacha ti imatiro inkimisantiro okaratzí ikimawitakari, ikimitakari amina-porota-chari aminaaron-tsiki.

²⁴ Intaini iñaaporota-painta, iro osamaniitaki ipyaa-kota-naaro tsika ikanta iñaawitaka ipitsitaki iporoki.

²⁵ Tzimatsi pasini amina-porota-chari, kaari pyaakotyaaroni iworo tsika okanta iñaakiro. Ari ankimita-najyaari aroka, pampitha-siri awanairo ñaantsi, airo apyaa-kotaro. Tima irootaki ookakaa-wintaini. Kimosiri ankanta-winta-jyaaro onkarati antayitairi.

²⁶ Tzimatsi ñaawitarori imatakiro ikimisantanjai. Iro kantacha ti yamina-piro-waantityaa, yaminaa-siwaitakara ikimisantzi, apaniro yamatawi-waita.

²⁷ Iroka iroopirori ookimotariri Asitairi Pawa aririka ankimisan-tanjai: Antakoyita-jyaari miritziiti, ari ankimitaa-najirori kinankaroiiti. Ontzimatyii ankiti-siri-yitaji, airo akimita-kotari ikantayitara saikasi-waita-chari aka osaawiki.

2

Ikinkithata-kotai-tziro manintaantsi

¹ Iyikiiti, tima pinkimisantajiri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari ipinkatha-piroi-tziri, airo pimaninta-sirita-wakaa-waita.

² Thami asiyakaan-tawakiro: Aririka piñii papatota-piinta waniinkata-chari ikithaata, mariryaa ikanta iwayitziri irakoki, impoña piñii inkyaapaaki pasini owapatanka-poroki ikantaka.

³ Iri paakamiithataki waniinkatain-chari pisatikakiri niyaanki papatojiita, iriima owapatanka-porokita-chari, pinkantakiri: “Ari pinkatziyawaki awiroka, tikatsi pisaiki, pinintzi-rika pisaiki osaawiki.”

⁴ Tima aparoni paakamiithataki, pimanintakiri pasini. Pikimita-kotakari yanta-piintziri piwinkathariti kaari tampatzika-siriri yamina-kotiro opaita-rika yantaitziri.

⁵ Pinkimi nonkanti iyikiiti. Iyosiiyitairira Pawa asinonkain-kariiti, ikimisantakaa-piro-yitairi. Tima yoka itakota-kariri, iriitaki kasiyakaa-kariri intsipata-jyaari tsika impinkathariti irirori.

⁶ Iro kantacha awirokaiti, pimaninta-siri-waitakiri asinonkainkari. Pipyaakotakari ikisaniinta-piintzimiri ashaaranta-yitachari inintzi iwasankitaa-kaanta-waitimi.

⁷ Iri iriipirota-piintatsi ithainka-siritziri Awinkathariti, ipairyaa-siwaitari.

⁸ Omapirota-tyaarika pikimisanta-najiro Otzinkami Inintakaan-taitani, pantakiro kamiithari. Iroka ikantai-tziri otzinkami:

Pintakota-jyaari pishininka pinkimita-kaantiri pitakota awiroka.

⁹ Irooma, ainiro-rika pimaninta-siritawaka, tzimakira pikinakaa-sitani, ari iwasankitaa-wintai-takimiro Ikantakaan-taitani.

¹⁰ Intzimi-rika kantatsini: "Nokimisantziro naaka maaroni ikantakaan-taitziri." Iro kantacha tzimatsi-rika kowityaa-painchani aparoni kaari inkimisantaki, tzimakira ikinakaa-sitani.

¹¹ Tima inkantaitzi pairani:

Airo pimayimpitzi.

Airo piwamaantzi.

Ti imayimpi-witaityaa, iro kantacha ainiro-rika iwamaan-taitzi, tzi-matsi ikinakaa-sitai-takari.

¹² Iro kamiithatatsi antayitairo Otzinkami Inintakaan-taitani, antayitairo añaawai-yitziri aajatzi okaratzi antayitziri. Ari onkantyyaa airo iwasankitai-tanta apaata, tima iroka Otzinkami Inintakaan-taitani, irootaki saikakaa-siwaitaini.

¹³ Tima airorika intakoyitanta, aritaki iwasankitaa-piroitai. Irootaki kowapirotacha intakoyitanyaa airo iwasankitai-tantai.

Airorika antziro kamiitha-yitatsiri, ampinaasi-waita awintaa-witanaari Pawa

¹⁴ Iyikiiti, airorika amatanajiro kamiitha-yitatsiri, ampinaasi-waita akantzi: "Nawintaari Pawa." Iroka awintaa-siwaitaantsi, ti owawisaako-siritanti.

¹⁵ Thami asiyakaa-winta-wakiro: Tzimatsi iyiki okowityii-motari iithaari, tashaaniinta ikantaka,

¹⁶ ompoña pinkantiri: "Pawisanaki anta iyiki, aamaastyaa ari impaitakimi pinkithaayari, piwapaakyaa kamiitha." Tima ti pipawakiri kowityii-motariri, ¿Pitakota-karima? Ti.

¹⁷ Ari okimitari aajatzi awintaa-witaari Pawa. Tirika antayitiro kamiithari, ampinaasi-waitaka.

¹⁸ Arira okimita intzimi-rika kantatsini: "Nawintaari Pawa." Pasini, ikantzi: "Nantziro kamiitha-yitatsiri." Airorika pantanajiro awiroka kamiithari, ¿kantatsima piñaakantiro pawintaa-naari? Naaka-rika, ari noñaaka-kimiro nawintaa-naari, nantanajiro kamiitha-yitatsiri.

¹⁹ Pikantawita-piinta awiroka: "Noyotziri naaka Pawa apaniro ikanta." Omapiro-witatyaa. Iro kantacha imayitziro piyariiti iyotziro iroka, itharowakari Pawa, ipiyonkawaita.

²⁰ Kaari imasontzitaizti, ontzimatyii ayoyitaji aroka: tirika antayitajiro kamiitha-yitatsiri, aminaasi-waita awintaa-witaari Pawa.

²¹ Ankinkisiryaa-kotiri pairani Abraham. Isinitakiri itomi Isaac yasitakai-yari Pawa ipomi-pirini-mintoki. Irootaki yantakiri Abraham ikimita-kaanta-jitan-takariri tampatzika-siri.

²² Ari añiirori, tira aparoni ikantaki: “Nawintaari Pawa.” Tima yantakiniri okaratzi ikantziriri. Ari okanta yoiñaarontan-takarori omapiro yawintaa-pirotakari Pawa.

²³ Ari omonkarataka isankinai-takiri pairani, okantzi: Yawintaa-nakari Pawa yoka Abraham, irootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-siritani.

Irootaki ikantan-taita-kariri aajatzi pairani Abraham:

Yaapatyaani inatzi Pawa yoka.

²⁴ Naakiro. Tira apaniro otampatzika-sirita-kaantzi akantzi: “Nawintaa-naari Pawa.” Ontzimatyii antiniri ikantairi aajatzi.

²⁵ Ari okimitakari aajatzi pairani Rahab, mayimpi-witachari. Ikimita-kaantaro Pawa tampatzika-siriri, omanakiri owankoki owayiri, opoñaa ontyaan-kajiri inkinan-tanajyaaro pasini awotsi airo iwamaan-taita-wakari. Tima irootaki ikimita-kaantaarori Pawa tampatzika-siri iroori, tima tzimatsi antakiri.

²⁶ Airorika otzimanaji asiri, pyaakota-nakai. Ari okimitzitari aajatzi, airorika antayitziro kamiitha-yitatsiri, aminaasi-waita awintaa-witanaari Pawa.

3

Aminapirowaantitaniri

¹ Iyikiiti, airo akowasi-waita ayomitaan-tayiti. Tima apaata aritaki yaminakoi-tairi yantayitai-takiri, iriijitaki yomitaan-taniri imapirotaiti iwasankitaitiri airorika imonkaratanta.

² Otzimi-motai maaroni akinakaa-siyitari. Irooma tzimatsi-rika amina-piro-waantitaniri kaari kantzimo-niinta-kaiyaarini ishininka, iriitaki kamiitha-siritain-tsiri, ari onkantaki yaamaako-winta-najyaa airo yantanta-naaro kaari-pirori.

³ Yooso-ponthotai-tziri ikyaakoitani, ari itzimpata-koitziriri, irootaki inkinan-tayityaari tsika inintakai-tziri. Yanini onawitaka itzimpata-koitan-tariri, iro kantacha omatziri okimakairi, okantawitaka antari inatzi ikyaakoitani. *

⁴ Pimpampitha-sirita-kotiro antaro pitotsi. Aririka ontampyaata-koti niyankyaaki inkaari, ayiro tampyaa tsika-rika onintakaaro. Tzima-maitacha oyomaro matzirori oitsinampairo okinakairo tsika-rika inintziro komatzirori, okantawitaka ti antaroti komarontsi.

⁵ Ari okimitakari aajatzi paantintsi, ti antarowityaa, iro añaaawaitan-tayita-piintari. Okimitakari paamari, yanini inawita owakira imorikanaki, iro kantacha aritaki ompaamata-kairo antaroiti antami.

†

⁶ Ari okantari aajatzi paantintsi okimita-kotari paamari. Aririka añaaawaitaki kapichiini, antaro awaaripiro-siri-waitaka, kantatsi aajatzi añiuro asi owiro awaaripiro-siritanti. Tima sarinkawiniri oyomita-irori añaaawai-yitan-tyaarori okaaripirosiritantatsiri.

⁷ Pinkimi nosiyakaantiro. Kantatsi impirai-tyaari antami-wiri-yitatsiri, tsimiri-yitatsiri, maranki-payi, nijaa-wiri-payi, maaroni. Amiyitacha yokapayi impirai-takyaari-rika.

* 3:3 ikyaakoitani = mora † 3:5 paantintsi = ninintsi

⁸ Iro kantacha tikatsi atziri kantironi yamina-piro-waantityaa, inkimita-kaantiro ipiraitari. Okimitaro ipaanti ompiyantatyiimi, owamaantaniro onatzi.

⁹ Irootaki apaanti akantanta-piintariri Pawa: "Asitanarí, kamiitha pinatzi." Irojatzi apaanti amishatantari ashininka, ikaratzi kimisiri-yitairiri Pawa.

¹⁰ Aparoni onawita apaanti, iro kantacha ari añaawaitantaro kamiithari aajatzi kaari-pirori. Iyikiiti ti onkamiithati ankonowa-yitiro añaaniyitari.

¹¹ Pinkimi nosiyakaa-wintimiro. Tsika-rika ositowaatzi nijaa, kiti-jaarika okanta, airo añaairo onkipachaati.

¹² Iyikiiti, ¿Kantatsima pankirintsi pochata-tsiri okitho-kitzi añaairo onkitho-kitiro kipisita-tsiri? ¿Kantatsima añaapiintziri pankirintsi onkitho-kitan-tyaaro siwitha-maisi? Ari okantzitari nijaa aririka onkipachaati, airo añaairo onkitijaati. ‡

Inkitiki opoñaaro yotanitaantsi

¹³ Ayota-nita-naakyrika, akinkithasirita-naakyrika, antakotantyyaa, tsinampa-siri ankantyyaa onkanta-kaakai ayota-nita-naaji.

¹⁴ Irooma añaairo-rika ankisa-niinta-siri-waitanti, asama-wakaa-waityyaa, ti onkamiithati ashamiwaityyaa. Athaiya akantzi: "Yotaniri nonatzi."

¹⁵ Aririka amayitakiro iroka, tira iri Pawa yotakaironi. Irootaki ikinkithasirita-piintziri osaawi-satzi, ikinkisiryaa-kaapintziri Kamaari.

¹⁶ Ari okanta aririka ankisa-niinta-siri-waitanti, asama-wakaa-waityyaa-rika, añaairo aajatzi ampomirintsita-wakaiyaa, kaari-piro-siri ankanta-piinta-yityaa.

¹⁷ Iro kantacha iriirika Pawa nintakaironi ayotanjyaa, aritaki añaajiro ankiti-siritanaji, amina-minatiro asaikan-tyaari kamiitha, otakotan-taniri anatyii, airo akisa-siri-waitanaja, nisironka ankantanti, awamiithatiro antawai-yitiri, iriipiro ankanta-wintan-tanajyaa, airo owapyii-motan-tanaja aajatzi.

¹⁸ Aririka ankanta-piinta-nakyaa aapatyyaa-wakaa-najyaa, aritaki añaakiro apaata iwamiitha-siri-piroitai. Onkimityaaro ipankiwaitaitzi, ari añaairo apaata awiikiyitajiro okithoki.

4

Aapatyyarori osaawi-sato

¹ ¿paitama opoñaantari pimaimanita-wakaantari awirokaiti? ¿paitama pikisaniinta-wakaantari? ¿Kaarima kantakaan-tzirori iniwi-siritaitaro ikowityaa-waitai-tziri?

² Piniwikitakaro tsika-rika opaiyita, titzimaita ontzimi-motimi. Pisamako-niintakari yasitari pasini, ti ontzimi-motimi awiroka. Pimaimanitantzi, piwanta-yiwitaka. Ti piña-tzimaityaaro ontzimi-motimi pininta-yiwitari, tira pinkamita-tyiiri Pawa.

³ Iroorika pikamitziriri Pawa pikowayitziri, ti impimaityaami. Pikamita-kowinta-sita pantayitan-tyaarori ookimoyitamiri awiroka.

‡ 3:12 pochata-tsiri = higo; kipisita-tsiri = aceituna; pankirintsi = higo; siwitha-maisi = uva

⁴ Pikimita-sitakaro kaari oimityaarini oimi, oñaaki pasini, iro okisaniintan-tanakariri oimi. Ari ikimitakari maaroni nintayitzirori yaapatyii-yaaro osaawi-sato, ikisaniinta-natziirira Pawa.

⁵ ¿Ampinaa-sitama isankinai-takiri pairani, kantatsiri: “Ityaankakiri Pawa Tasorinkantsi nisironka-yitaini, iriitaki aamaako-wintaini airo antanta-yitaro kaari-pirori?”

⁶ Ikawinthaajai Pawa, iro ikantan-taitari sankinarin-tsiki:

Ti yapatyiiyaari Pawa ñaapiro-waitachari,
Iriima tsinampa-siriri oshiki inkaminthaa-jiiri irirori.

⁷ Irootaki nokantantari naaka: Patsipita-kowinta-jyaaro inintakayimiri Pawa. Pimpiyatyaari Kamaari, aritaki piñaakiro iwashaantimi.

⁸ Kinkisiryaa piwanajiri awiroka Pawa, airo yookani iwanakimi Irirori. Kaari-piro-siriri pinawita, piwashaanta-yitairo. Tirika piriipiro-wintairi, pinkiti-siri-wintairi.

⁹ Pinkinkisiryaa-kotairo pantayi-witakari, pikimo-siri-winta-sitakaro kaari-pirori. Ontzimatyii piwasirita-kota-jyaaro okaratzi pikimo-siri-winta-sitakari pairani.

¹⁰ Tsinampa-siri pinkanta-winta-najyaari Awinkathariti, tima iriitaki pinkathata-kaanta-jimini apaata.

Kanta-kota-wakaantsi

¹¹ Iyikiiti, ti onkamiithati ankanta-kota-wakaa-waityaa. Aririka pinkanta-kotiri pasini, pithainka-tziirora Ikantakaan-taitani. Iroka pantajiri, ontzimatyii pinkimisantairo Ikantakaan-taitsiri, airo piñaawinta-waitairo.

¹² Apaniro ikanta osankinata-kaanta-kirori pairani Ikantakaantani, apaniro ikanta aajatzi iriitaki matzirori yamina-kotiri yantaitziri apaata. Iriitaki matzirori iwawisaako-siriantzi, iriitaki matzirori aajatzi iwasankitaantzi. Tikatsi ampaityaa aroka okantantyaari ankantakoyitiri pasini.

Ti inkantakaa-piro-wintai-tyaaro antairi apaata

¹³ Tzimayitatsi kantasi-waita-chari: “Aritaki nojataki onkitaititamanai nampitsiki, aponi osarintsi nosaika-waiti anta, niyomparitya, nayi oshiki kiriiki.”

¹⁴ Iro kantacha ti piyomai-tyaa ompaitaa awishi-motimini onkitaititamanai. Okimitaro añaantari minkoryainka. Ti oshintaniti, kapichi onkanta-paintyaa, ompoña ompyaanajyaa, airo añaawajiro.

¹⁵ Iroka pinkanta-yitimi: “Iriirika Pawa opinaroni nañaantari, ari nantakiro isinitaanari irirori.”

¹⁶ Iro kantacha pawintaa-siwaitakaro piñaapiro-waitaka apaniroini. Aminaantsi onatzi, ti onkamiithati.

¹⁷ Aririka ayowityaaro owamiitha-siritan-tatsiri, iro kantacha ti amatiro, tzimanaki akinakaa-sitani, kaaripiro-siritakai.

5

Ikinkithata-koitziri ashaarantaniri owasinonkaan-tatsiri

¹ Pinkimi ashaaranta-niriiti. Piraako-niintajyaa awirokaiti, tima irootaintsi piñiuro pasinonkaa-waitajyaa.

² Ari opathaa-yitaji maaroni piwaararo. Opiriki-masi-yitai pithaari-payi.

³ Inthonkyaa impowayitai piiriikiti, mariryaa-wiyita-chari, maa-roni. Ari iyotaitimiri pipiyota-sitakari, iriitaki taakaajyaamini apaata. ¿Irootakima pipiyotan-takariri?

⁴ Ti pimpina-yitiri patziriti, pipiyota-sitakaro piwaararo. Ikisi-matakimira pipanki-waita-kaani-payi aajatzi pawiiikita-kaani-payi, tima ikimakiri Pawa Sintsi-pirori.

⁵ Apaniro panintaa-waitaka, ti pinkinkisiryaa-kotiri pasini, apatziro pikimo-siri-wintakiro piwaararo. Pikimitakari ipiraitari wathatan-tziri, aririka iwathataki kamiitha, ikantaki asitariri: “Thami awamairi nopira, wathataki kamiitha.” Ari inkimitaa-jimiri Pawa.

⁶ Piwasinonkaa-yitakiri kamiitha-siriri, irojatzzi ikamanta-yitakari, ti piñaawityaari inkisako-wintyyaa.

Amawiwaini pinkantyyaa, pamana-yitaji

⁷ Iyikiiti, kisasiwaini pinkantyyaa piyaawintyyaari impiyi Awinkathar-iti. Pinkimityaari pankiwai-rintzi, kisasiwaini ikanta iyaawintaro inkani omparyaa-koti iwankiri iñaantyyaarori onkithoti.

⁸ Ari pinkimityaari awiroka, amawiwaini pinkantyyaa piyaawintyyaa. Oisokiro piwanakiri, tima airo osamani onkantyyaa impokan-tajyaari Awinkathariti.

⁹ Iyikiiti, irootaki airo pikanta-kowaitantari pasini-payi. Tima pokimataji amina-kota-jimini pantakiri awiroka.

¹⁰ Pinkinkisiryaa-kotiri Kamantan-tzinkari pairani. Pawa otyaanka-kiriri inkinkithata-koyitairi. Iro kantacha oshiki iñaasiwai-yitakaro irirori kisasiwaini ikantaka. Ari pinkimi-yitajyaari aajatzi awiroka. *

¹¹ Tima ampaiyitajiri “kimosiriri” yokaiti atsipita-karori ikimaatsi-waita. Piyota-kotziri awaisatzitini Job, kisasiwaini ikantaka. Piyotzi-tajiita tsika ikantairi itakotaari Pawa. Tima Pawa, iriitaki nisironkatan-taniri, kawinthaan-taniri.

¹² Iyikiiti, iroka kowapirota-chari: Ontzimi-rika pinkinkithata-kotiri, airo pipairyaa-siwaitari Inkiti-satzi aajatzi osaawi-sato. Omapiro-rika pantiro pikantziri, pinkanti: “¡Ari!” Irooma airorika pantziro, pinkanti: “¡Airo!” Pamaiya iwasankitai-tzimi = kari.

¹³ Piña-rika onkantzimo-siri-waityyaami, pamaniri Pawa. Irooma pinkimo-siri-waiti-rika, pimpanthaa-wintiri Pawa.

¹⁴ Pimantsiya-waitzi-rika, pinkaima-kaantiri ijiwariti-payi kimisantzinkari impoki yamana-kotimi, impoña intziritan-tyaamiri yiinkantsi inkowa-kotiri Pawa. †

¹⁵ Tima aririka yamana-kotantaki awintaa-pirotariri Pawa, aritaki yisita-kota-kaajimi. Iroorika kantakaan-tzirori pikaaripiro-siri-waitzi pimantsiyatan-takari, ari impyaakoi-taimi aajatzi.

¹⁶ Piwari-siritziri-rika pishininka, pinkantairi: “Pimpyaakota-jina.” Pamanairi Pawa, pinkantiri: “Asitanari, pisita-kota-kaayitajiri mantsiya-yitatsiri.” Tima aririka yamana-kotanti kamiithasiriri, yan-tayitziniri ikowako-yitziriri.

¹⁷ Tima atziri inatzi pairani Elías, ikimiyitai akantayita aroka awathaki. Iro kantacha ikimisantakiri kamiitha Pawa. Ikowa-kotakiri airo oparyaaanta inkani. Mataka, awisaniintanaki mawa osarintsi ti omparyaaaji.

* 5:10 otyaanta-kiriri = wairontsi † 5:14 inkowa-kotiri = wairontsi

¹⁸ Opoñaa yapiitajiro ikowa-kotairi, irojatzi oparyaan-taari inkani. Shookayitanaji pankirintsi.

¹⁹ Iyikiiti, aririka pinkimisanta-kaajiri ikaratzi owashaanta-witarori iroopirota-tsiri,

²⁰ piwawisaa-kotajiri ikaaripiro-siri-witaka. Jatawitaja sarinkawiniki aririka inkamaimi. Omapiro ikaaripiro-siri-witaka, iro kantacha ikimisantaji, impyaakotainiri Pawa maaroni, airo ikinkisiryaa-kotaaro.

YITAKARI ISANKINARI PEDRO

Withataantsi

¹ Naaka Pedro osankinatzi-mirori iroka. Intyaankaa-riti Jesús Saipatzii-totaari nonatzii. Awirokaiti nosankinatziini pikaratzi pisaikimoyitziriri osaawi-satziiti kaari yasitaari Pawa, tima oiwaraiyaa pikanta-yitaka pinampi-yitaro maaroni nampitsiki-payi anta Ponto-ki, Galacia-ki, Capadocia-ki, Asia-ki aajatzi Bitinia-ki.

² Iyotzitaka pairani Pawa Asitairi ari iyosiiyitaimi yoiti-siritan-tajyaamiri Tasorinkantsi. Ari okanta pikimisantantaa-riti Jesús Saipatzii-totaari itzimi kapathai-nkataan-tsiri ikamamintakimi. ¡Onkawintha inisironka-pirotaimi, isaikakaajimi kamiitha!

Añaasirita-kaantzi oyaakoniintari

³ Thami antharowinta-jyaari Pawa, iriitaki iririntari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, tima inisironka-piro-yitai okimiwaitaaro owakirami antzima-yitaimi. Añaasirita-kaayitai oyaakoniintari, tima añaaji Jesús Saipatzii-totaari ikamawitaka.

⁴ Iro akowajiri ikasiya-kayi-takairi, asi owiro añiuro, ti amasinityaa, airo othonkaaro. Irojatzii ikasiya-kaita-kimiri awirokaiti inkitiki.

⁵ Iro isintsinka Pawa yaamaako-wintan-taamiri awirokaiti. Iriitaki kantakaarori pinkimisantantajyaariri ari onkantayaa iwawisaako-siritan-tajyaamiri apaata owiraanta-paakyaaroni kitaitiri.

⁶ Irootaki pikimo-siritan-takari, okantawitaka piñaawitakaro pikimaatsiwita-painta, iñaanta-siritaitami.

⁷ Ikimita-kaantai-takimiri tsika ikantai-tziri ooro, itayiitzi iñaantaityaariri kamiitha-rika ikanta. Okantawitaka yoka ooro ti irasi iwiro iñiitiri, aritaki inthonkajyaa. Iro kantacha aririka impiyapaaki Jesús Saipatzii-totaari, ari iñiitajimiri iriipiro-rika pikimisantakiri. Arira iwisiryaawintaityaamiri awirokaiti, pinkatha iwaitajimi, oshiki inkinkithata-koitaimi.

⁸ Pitako-pirotani piwairi Saipatzii-totaari okantawitaka ti piñaajiri. Pikimisantajiri, oshiki pikimo-siri-winta-pirotairi, okantawita ti piñaawityaari iroñaaka.

⁹ Tima pinkimisanta-yitairira awirokaiti, aritaki piñaayitajiro iwawisaako-siritaimi.

¹⁰ Ikamanta-koyitakiro pairani Kamantan-tzinkariiti tsika okantakota inkawinthaantaitapaata Pawa. Irootaki kaminthaantsi piñaakiri awirokaiti. Iro kantacha yokaiti Kamantan-tzinkari, ti ikimathapirotiro, yamatsinka-wintakaro, oshiki isampita-kowintakiro tsika onkantayaa iwawisaa-koitan-tyaari.

¹¹ Inintaki iyoti ipaita wawisaa-kotan-tatsini, tsika-paiti inkoñaati. Tima iriitaki Itasorinka Saipatzii-totaari thiyawaita-kaayita-kiriri, oshikira inkimaatsita-kaawaityaari Saipatzii-totaari impoña iñaajiro iwaniinkaro.

¹² Tzimatsi oyotakaa-kiriri Kamantan-tzinkariiti, tira iri osiyakaan-tironi, awirokaiti. Tima pinkima-yitajiro iroñaaka Kamiithari Naantsi. Iyaankai-takiri Tasorinkantsi ipoñaakaro inkitiki inkinkithata-kaantakamirori. Irojatzira iroka inintajii-witakari Maninkariiti iñiuro.

Tasorintsi-siri ankanta-winta-jyaari Pawa

¹³ Aamawinta onkantayaa pikinkisiryaaani, pinkimityaari owathakitzirori iithaari. Yotzinkari pinkantayaa. Oyaawinta pinkantayaa inkawinthaanta-pajyaami Jesús Saipatzii-totaari aririka impiyapaaki.

¹⁴ Pinkimityaari sirithari iintsi. Airo pantasi-waitaro piniwitasiyitari pairani, okantakaami ti piyowaiti.

¹⁵ Iri pinkimita-kotajyaa kaima-sirita-kimiri. Iriitaki kitisiriri. Pinkimita-kota-jyaari, pinkiti-siriti otzimayitzira pantziri.

¹⁶ Tima osankina-taka ikantaitzi:
Kitisiri pinkantajyaa awiroka-payi, tima kitisiri nokanta naaka.

¹⁷ Tima pinkanta-piintziri “Apaá” aminako-yitaironi tampatzikaini okaratzi yantayitakiri atziri-payi, ontzima-tyiira pinkimisanta-piintiri ainiro pisaiki aka kipatsiki.

¹⁸ Tima piyotzi kaari kiriiki, kaarira ooro ipinako-wintan-taita-kamiri, pawisako-siritan-taari pitzimaityaa-siwitaka pikimita-kotari piwaisatzitini. Tima tikatsi apanta-pirotyaarini ooro aajatzi kiriiki, aritaki inthonkajyaa.

¹⁹ Irootaki iriraani Saipatzii-totaari ipinako-wintan-taita-kamiri, tima inkama-paintzi irirori, ikimita-kotakari ipiraitari, ti yamasiwaityaa, tikatsi inkanta-waityaa iwathaki.

²⁰ Tima pairani tikira iwitsikiro Pawa kipatsi iyotzitaka opaita yantiri Saipatzii-totaari. Iro kantacha owakira piñiuro iroñaaka, ipokaki, iwawisaako-siritaimi.

²¹ Okaratzi yantzi-mota-kimiri Saipatzii-totaari, irootaki opoñaantari pawintaa-siritaari Pawa. Tima iriitaki Pawa owañaajiriri, iñaakan-tairo iwaniinkaro. Oyaakoniinta piwairi iroñaaka Pawa pawintaa-siritaarira.

²² Tima siritha pikanta-wintaaro iroopirori, kitisiri pikantayita. Pakowintyaaro pintako-yitanyaa, pinkimita-kaantiro pintakotyaarimi pirintzi okaakiini.

²³ Tima okimiwaitakaro papiitaa-tyiromi pintzima-yitajimi. Iro kantacha tzimatsi pirintaari, kaari atziri kaamaniri, añaanita-tsiri inatzi irirori. Okanta apiitan-taari itzimakaa-yitaimi, iro iñaani añaanitaka-jimiri aajatzi.

²⁴ Tima:
Ikimitaro atziri-payi towarisi.
Tzimawitacha owaniinkaro, ikimiwaitaro towari otzimi otyaaki.
Okama-sitzi towari ipoñaaw oparyaa-tyaakitzi.

²⁵ Irooma iñaani Pawa, asi owairo.
Irootaki iroka Kamiithari Ñaantsi ikamantai-takimiri awiroka.

2

¹ Irootakira piwashaantan-tyaarori pikaariprotzi, airo pithaiya, airo pikamatawi-ritzi, airo pisama-wakaa-waita, airo pikisi-mata-kaawaita.

² Pinkimityaari iintsi owakira tzimatsiri inintzi inthoti. Ari pinkantayitana-jyaari awirokaiti, pinintajiro tasorin-tsita-tsiri antaripiro-sirita-kayimini, ari onkantayaa pawisako-siritan-tajyaari,

³ tima piñaakiro ikaminthaa-yitaimi Awinkathariti.

Mapitatsiri añaanita-tsiri

⁴ Pinkimisantiri awirokaiti kimitakarori kipayi, iro kantacha añaanita-tsiri onatzi irirori. Oshiki atziri-payi maninta-kirori kipayi,

iro kantacha Pawa ikimita-kaantaro ikowa-piroitani kipayi, oshiki owinaro. *

⁵ Ari pikantzi-taari aajatzi awirokaiti pikimitaaro kipayi, tsika otzimi yaitakiri iwitsikan-taityaaroni pankotsi, okantawitaka ti pinkimi-wityaaro kipayi, tima awiroka. Pinkimita-jyaari aajatzi Impiratasorintsitaari asitakaariri Pawa yatsipita-kaani. Iriima pasitakaariri awiroka Pawa, ti inkoñaa-niwityaa, iriitaki ookimota-kariri, okantakaaro okaratzi yantayitairi Jesús Saipatzii-totaari.

⁶ Tima iro okantziri sankinaritsi-pirori:

Pamini, nowatzika-tziiro otzinkami ikowa-piroitani Kisakowintoniki. Irootaki otzitironi pankotsi-nampi.

Oshiki owinaro iroka.

Inkarati awintaa-sirita-jyaarini otzinkamitakari, airora yaminaa-siwaita apaata. †

⁷ Awirokaiti pikaratzi pikimisantani, panintaa-yitaaro otzinkami tzimat-siri oshiki owinaro. Iriima kaari kimisanta-tsini, ti ifiuro iriroriiti, iriitaki ikinkithata-koitakiri sankinaritsi-pirori, ikantaitzi:

Imaninta-witakaro kipayi owitsikirori pankotsi,

Iro kantacha irojatzi yaitairi iroka otzinkami-pirori.

⁸ Ikantaitaki aajatzi:

Kisotatsiri yantziwataitari,

shoompikintsi onatzi owaryaan-tatsiri.

Tima inkimiwaityaaro imparyaan-tatyii-yaaromi ikaratzi piyathayitakarori ñaantsi. Iriijitakira iyosiyitakiri Pawa iwasankitaa-yitairi.

‡

Ishininka-yitaari Pawa

⁹ Irooma awirokaiti, iroka pikanta-yitaari:

Iyosiyitaki Pawa pishininkaiti,

Impira-tasorintsitaami Pinkathari,

Yoiti-sirita-tziimi inasiyitaari pasini-satziiti.

Pikaratairi atziri-payi yasiyitaari Pawa.

Ari pikanta-yitaari omatantyaari piñaawintairo kamiitha tsika okanta ikaima-siri-yitaimi pisaika-witaka otsitini-kitzi, kimiwaitaja iroñaaka pisaikaa-tyiimi ikitainkata-kairo irirori.

¹⁰ Pairani awirokaiti ti pishininkata-wakaa-wityaa, irooma iroñaaka pimatajiro tima ishininkata-jaami Pawa. Pairani awirokaiti ti pintsipawityaari inisironkatani Pawa, irooma iroñaaka piñaaji ro inisironkayitaimi awiroka.

Impiratani inayitajai Pawa

¹¹ Notakotayitani, pinkimita-kaantiro awirokaiti airomi pishininkata-naari osaawi-satzi. Irootaki nosintsi-thatan-tyaamiri airo piniwitantaro osaawi-sato. Tima iro kimitakarori iroka-payi iroomi maimani-siri-kaymini.

¹² Onkarati pantayitiri, kamiitha onimoyitairi atziri-payi. Aamastyaa tzimatsi kisimawai-witamiri iroñaaka, iro kantacha aririka iñaanaji ro pantanaji ro kamiithari, ari inkinkisiryaa-najyaa, impinkathata-najiri Pawa aririka yaminakoi-tairi maaroni yantayitakiri. §

* 2:4 kipayi = mapi † 2:6 otzinkami = mapi ‡ 2:8 kisotatsiri, shoompikintsi: mapi § 2:12 aririka yaminakoi-tairi yantayitakiri = Iitaitiriti Pinkathari

¹³ Inintzi Pawa airo pipiyatha-yitari atziri-payi ikaratzi pinkathari-wintzimiri pinampiki. Pimatzi-tyaari itzinkamitari pinkathari-wintantatsiri pinampiitiki.

¹⁴ Airo pipiyathatari aajatzi ityaankani owasankitaa-yitirini kaari-pirori, tima iriitaki iwisiryaawintyaari atziri-payi antayitzirori kamiithari.

¹⁵ Irootaki ikowakaimiri Pawa. Aririka pantanajiro iroka tampatzikata-tsiri, aritaki yoimairintakiri masontzi-siriri inkowimi inkanta-kotimi.

¹⁶ Saikasi-waiyitaami iroñaaka awirokaiti. Iro kantacha airo pantanajiro kaari-pirori, pinkimita-kotyaari impiratani Pawa.

¹⁷ Pimpinkathatari maaroni. Pintakotyaari iyikiiti. Naapinkatha piwiri Pawa. Piñaapinkathatairi pinkathari-wintzimiri pinampiki.

¹⁸ Awirokaiti ompirataari, siritha pinkantyya impiratai-tyaami. Ti apatziro pimpinkathatari aakamiithatzimiri, pimatzi-tyaari aajatzi kisaka-waitamiri.

¹⁹ Tzimatsi-rika antakirori inintziri Pawa, ipoña inkisa-sita-kyaaro imaninta-waitai-takiri, iriitaki inkimosiriwintyaari atziri-payi iñaakiri imatakiro kamiithari.

²⁰ Tzimatsi-rika kisasita-kyaaroni iwasankitaa-wintai-tziri yantakiro kaari-pirori, tikatsira kimosiriwintyaarini. Irooma awirokaiti, aririka pinkisa-sita-kyaaro pinkimaatsita-kowintyaaro tampatzikari, irootakira onimotziriri Pawa.

²¹ Irootaki ikaima-siritai-tanta-kamiri, tima iriitaki Saipatzii-totaari kimaatsita-kowintaami awiroka. Ari okanta iñaakanta-painta-mirori onkarati pantajiri awiroka.

²² Tikatsi kaari-pirori yanta-painti irirori, Tikatsi aparoni yamatawita-painti.

²³ Ikawiya-waitai-takiri pairani irirori, ti impiyatantyya. Ikanta iwasankitaa-waitai-takiri ti yasaryii-matantyya impiyatantyya, iriitaki yawintaa-piro-taika oyotzirori yamina-kotanti tampatzika-piromi.

²⁴ Ari okanta ipaikakoi-tanta-kariri, okantakaaro ayaaripironka. Irootaki añaanta-jyaarori awashaanta-yitajiro kaari-pirori, kamiithasiri ankanta-yitajyaa, ankimita-kaanta-najiromi ankamayita-tyiimi impoña añaayitaimi. Tima inkantaitzi:

Oshiki iwatsinaa-waitai-takiri, irootaki añaantaarori aroka-payi atikatsitaji.

²⁵ Pairani awirokaiti pikimitakari ipiraitari timpaawaita-sita-chari. Iro kantacha kimiwaitaka pimpiyaa-tyiimi isaikira aamaako-wintariri ipiraitari, iriitaki aamaako-winta-siri-yitaamiri awirokaiti. *

3

Yantayitairi tsipata-chari

¹ Iroka pinkanta-yityaari awirokaiti iinantaaitari, siritha pinkantzi-motyaari piimiiti. Onkanta-wityaa tzimayitatsi-rika inkarati kaari kimisantironi iñaani Pawa. Aamaa-sityaa ari onkantaki pinkimisanta-kairi aririka iñaakimi tsika pikantanaja,

² kitisiriri pinanaatzi, pinkatha pikantantzi.

³ Airo apinaasi-waita iñiitimi owaniinka pikanta, pampita-yitiro piisi, pimporiryaa-tziiyiti, owaniinka pinkithaa-yityaa.

* 2:25 ipiraitari = oisha

4 Iro kamiithatatsi pimatanaajiro kaari koñaanita-tsini, pikamiithasiritai. Tima aririka antsinampa-siri-waiti airo atharo-wako-waita, asi owiro iroori ti onthonka-nityaa, irootaki ininta-pirotziri Pawa.

5 Arira okantayitakari pairani kitisiriri kooya awintaa-sirita-kariri Pawa, pinkatha owayitziri oimiiti.

6 Okimitara pairani Sara siritha okantzi-motari Abraham, opaitziri oimi: "Nowinka-thatani." Awirokaitira kimitaarori osaroyitaami aririka pimatanaajiro tampatzikari. Ari onkanyaa airo otzimanta ompaityaa pintharowan-tawaityaari inkisawintai-timiri.

7 Ari pikimitari aajatzi awirokaiti iimintaitari, piñaanta-piintyaaro paripirotyaaro piinaiti. Pinkawinthayiro, kooya onatzi iroori. Pinkimita-kaantiro ikaminthai-tziro sataa-nita-tsiri owamintotsi. Naapinkatha piwiro tima inisironkai-tajyaaro iroori añaasiri-yitai ikimitai-takimira awiroka, ti ompasiniti okaratzi ikasiya-kaita-kimiri. Irootaki pantanaajiri ari onkanyaa airo omanonkan-tawaita pamana-manatani.

Sintsiwintarori yantayita-najiro kamiithari

8 Ari okantari, aapatyaa pinkanta-wakaiyaa, kaminthaa pinkantanti, pintakota-wakaiyaa tima onkimita-naatyii-yaaro pirintzita-wakai-yaami. Nisironka piwanajiri pitsipa-yitari. Tsinampa-siri pinkantyyaa.

9 Airo pikimaatsita-kaari kimaatsita-kaamiri awiroka, airo pikawiyiri kawiyimiri awiroka. Paakamiithatiri pintasonka-winta-kaayitiri. Tima irootaki ikaima-siritan-takamiri Pawa intasonka-winta-yitaimi awiroka.

10 Tima ikantaitaki:
Ikaratzi niwitarori yanintaa-waityaa kamiitha yañai,
Iwashaantairo ikawiya-waitantzi, ikamatawiri-waantitzi aajatzi.

11 Ontzimatyii iwashaantairo kaari-pirori. Yantajiro kamiithari.
Iro yamina-minata-piintairi isaikayitaji kamiitha.

12 Tima iyotziri Awinkathariti ikaratzi kamiitha-siriri.
Owakimpitya iwiri ikaratzi amana-mana-tairiri.

Iriima kaari-piro-siririiti, katsimara yaminiri Awinkathariti.

13 Amatsinka pantayita-najiro kamiithari, ¿zimatsima kimaatsita-kaiyaamini?

14 Tzimatsi-rika wasankitaa-kimini pantziro kamiithari, ari intasonka-wintakimi Pawa. Tima ikantaitaki:

Airo pitharowan-tasiwaitari, airo okantzimo-siri-waita-sitami aajatzi.
15 iro kamiithatatsi pisirita-jyaari Saipatzii-totaari, tima iriitaki pimpinkatha-pirotairi. Owitsika pinkanta-piintyaa pikamantantiro tsika okanta-kota piyaako-niintairi, aririka intzimi sampitimini. Iro kantacha amatsinkara pinkantanti pikamantantiro, pinkatha pinkantanti aajatzi.

16 Aikiro pijatatyii pinkinkithasiritiro tampatzikata-tsiri, pantayitairo kamiithari pawintaa-najyaarira Saipatzii-totaari. Aamaa-sityaa ari impasiki-wintajyaa inkarati thaiyako-wityaamini.

17 Iroorika inintziri Pawa, iro kamiithatatsi piñaana-sita-kowintyaaro pantayitziro kamiithari. Iroora mapirotzirori okaaripirotzi piñiuro iwasankitaa-wintai-timiro pantakiro kaari-pirori.

¹⁸ Ari ikantzitaka aajatzi Saipatzii-totaari, tampatzika-siri inatzi irirori, ikamamintakiri karipiroripayi. tzipina-siri-waita-chari. Irootaki yantantakaro onkantyyaa yaantajjaariri intsipata-jyaari Pawa. Oshiki iwatsina-watha-witai-takari iwamaan-taita-kariri, iro kantacha iwaña-a-siritai-tairi.

¹⁹ Iriitaki jatasirin-katain-tsiri ikinkithata-kaayitairi isiri itayita-karori pairani yasitako-siritai-takiri.

²⁰ Tima oshiki ipiyatha-yitaka iriroriiti iwitsikan-takarori pairani Noé antaroiti amaako-mintotsi, oyaawinta-witacha Pawa ti isintzi-waiti. Iro kantacha kapichiini atziri awisakotaatsi impiinkimi, ikara-matsitzi 8.

²¹ Iriitaki pikimita-kotaari awirokaiti tsika pikanta pawisako-siri-yitai pikiwaa-yitaja. Iroka kiwaataantsi tira onkimityaaro iki-waitziro ikipatsi-wathaitzi. Amanaantsi onatzi ikowakoi-tziri Pawa inkinkisiryaa-kaantiro tampatzika-sirita-tsiri. Tima pawisakotaji okantakaan-tziro yañaajira Jesús Saipatzii-totaari.

²² Isaikaji inkitiki iroñaaka irako-piroki Pawa ipinkathari-wintairi Maninkariiti, ipinkathari-wintairi inkiti-wiri pinkatha-ritatsiri anta, ipinkathari-wintairi tzi mayita-tsiri isintsinka.

4

Antawaitaniri kamiitha Pawa tima tzi matsi imatakaa-yitairi

¹ Ari okanta, ikimaatsita-kowintai Saipatzii-totaari isaikantapaintari-ranki aka osaawiki. Irootaki pisirita-kota-piinta-jyaari awirokaiti. Tima inkarati ñiirori ikimaatsita-kayitari, tira inintairo yantajiro kaari-pirori.

² Ari pinkimityaari awirokaiti ainiro pisaika-yitzi iroñaaka aka osaawiki, iro panta-piintaji inintziri Pawa. Airo pantasi-yitaro pini-wiyitari, tima irootaki yanta-piintakiri osaawi-satziiti.

³ Irootaki panta-piinta-witakarori pairani, pikimitakarori pasini atziripayi niwiwaita-sita-chari. Tima yamita-piintakaro imayimpiryiitzi, iñatha-tawakaita, isinkiwaita, iniwitaro yoimosirinka-waita yantantyaarori kaari-pirori, niyawaitaniri inayitaki, yamana-manata-piintakiri pawaniro.

⁴ Oshiki okompitzi-motari osaawi-satzi pitsipa-witari pairani, ti onimotiri piwashaanta-nakiro pintzipatari yantayitziro kaari-pirori. Iro opoñaantari ikisima-waita-nakimi.

⁵ Iro kantacha aritaki yaminakoi-tairi yokaiti apaata okaratzi yantayitzi. Tima Pawa, iriitaki yotzirori maaroni yantayitakiri ikaratzi añaayita-tsiri iroñaaka, okaratzi yantayitakiri ikaratzi kamayitain-tsiri.

⁶ Irootakira ikamantantai-tarori Kamiithari Ñaantsi, imataitakiri aajatzi ikaratzi kamayitain-tsiri. Ari iwasankitaa-wathatai-takiri ikamayitakira, irootaki omatantaari iwaña-a-siri-yitairi Pawa.

⁷ Irootantsi onthonkajyaa okaratzi añaari kipatsiki. Yotasiri pinkantyyaa, aakowinta pinkantyyaa pamana-manatai.

⁸ Iro kowapirotacha pijatakaa-najiro pintakota-wakaa-najyaa. Tima inkantaiti:
Tzimatsi-rika antakoyita-jyaari, airo amiraawinta-waitziro iwaariprotai.

⁹ Piimaa-nitanta-piinti piwankoki, airo pikiñaani-wintziro.

10 Tima inkawinthaajimi Pawa, itasonka-wintakimi onkantyyaa pantanta-yityaarori imatakaa-yitajimiri. Okaratzi imatakaa-yitajimiri awiroka, pamitakotairi pasini, pantajiro kamiithari.

11 Ikaratzi imataakai-takiri inkinkithati, iyotzi Pawa ikinkithata-kotzi. Iriima ikaratzi imataakai-takiri inkaminthaan-tayiti, yantawaitantyaaro tsika okanta yaawyaa-kaakiriri Pawa. Ari onkantyyaa impinkathatai-tantyaariri Pawa, inkanta-kaakyaaro Jesús Saipatzii-totaari otzimi-motairi iwaniinkaro, irasi iwiro impinkathari-wintantai. Omapirowi.

Kimisantzinkari anatzhi oshiki ankimaatsityaari

12 Notakotani, pamaiya omapokimi = kari aririka piñaanakiro pomirintsitzi-motyaamini. Tira awishimo-waita-sityaami iroka, iñaantai-tatyaami.

13 Irootaki ikimaatsita-paintari pairani Saipatzii-totaari. Aririka piñiuro awiroka inkimaatsitakaa-pirotai-tyaami ikimitai-takiri irirori, kantatsi pinkimo-siri-wintiro. Tima ari pinkimosiriwinta-pirotajyaari impiyaji-rika irirori yamajiro iwaniinkaro.

14 Aririka inkisimaitimi awiroka okantakaan-tziro pawintaari Saipatzii-totaari, tasonka-wintaari pinatzii. Tima irootaki oiñaarontzirori isaikan-takami Itasorinka Pawa otzimimo-pirotzirori iwaniinkaro.*

15 Tira onkamiithati piwamaanti, pinkositanti, pantiro kaari-pirori, pimaimanitanti, ari piñaakiro iwasankitaa-wintai-timiro awiroka.

16 Iro kantacha iroorika iwasankitaa-wintai-timiri yasitaamira Saipatzii-totaari, airo pipasiki-winta-waita. Iro kamiithatatsi pinkimosiriwinta-jyaari Pawa ipaitai-tajimira "Saipatzii-totaari-wiri."

17 Tima monkarata-paaka yamina-kotan-tajyaarori Pawa okaratzi yantaitakiri. Arokaiti akaratzi yasiyitaira, itayitakai ikimaatsitakaayitai. Iriira mapirotaironi inkimaatsitajyaa ikaratzi thainka-kirori Kamiithari Ñaantsi ityaanta-kairi Pawa.

18 Tima inkantaiti:
Otzimimo-yitzi pomirintsitzi-motariri kamiithasiririiti onkantyyaa yawisako-siritan-tajyaari,

¿Tsikama opaita awishi-motairini kaari-piro-siriri thainka-tasorintsita-tsiri?

19 Tima inkarati kimaatsi-waita-chari iroñaaka, iriira Pawa sinitajiriri inkimaatsi-waityaa. Ontzimatyii yawintaa-sirita-jyaari owitsika-kiriri, yantayitajiro okaratzi tampatzika-yitatsiri.

5

Iyomitaatziri kimisantzin-kariiti

1 ¡Jiwari! Iroka nonkaman-timiri pikaratzi pijiyaitairi kimisantzin-kariiti. Aajatzi naaka nojiwatziri kimisantzin-kariiti, ari akarajitzi. Naaka ñajantakiri Saipatzii-totaari tsika ikanta ikimaatsitakaitakari, ari nokaratzi-takari naaka inkarati ñaayitaironi owaniinkataka.

2 Iroka noyomitaa-najimiri: Paamaako-winta-jyaari kamiitha kimisantzin-kariiti pinkimita-kaantiri paamaako-wintari pipira. Airo pantasi-waitaro aririka isintsiwintaitimi pantiro, pantanajiro

* 4:14 pawintaari = wairontsi

awirokara kowasita-nainchari. Airo pantziro pininta-sityaa paantyaaro kiriiki, pantiro awiroka-rika ninta-sita-nakarori.

³ Airo pininta-siwaita pimpiratantya, ontzimatyii piñaakiri ikaratzi paamaako-wintaari pantanajiri awiroka inkini imatanajiro iriroriiti.

⁴ Onkini apaata aririka inkoñaatapaji Jiwari-pirori paamaako-wintakaniri ipira, ari impinata-pajimirori waniinkata-chari, osiyawaityaaromi yamathaitan-tajyaamiro kanta-ittaa-chani osiparyaani. *

⁵ Awirokaiti mainariiti pimpinkathatiri jiwari-payi. Ontzimatyii pimpinkathata-wakai-yitajyaa maaroni, tsinampa-siri pinkantyya. Tima inkantaiti:

Ti yaripirotyaari Pawa ñaapiro-waitachari,

Iriima tsinampa-siriri oshiki inkawinthaajyaari irirori.

⁶ Tsinampa pinkanta-wintyaaro okaratzi imatakaa-yitajimiri Pawa. Irojatzi apaata aririka ininta-paitita-paaki, iriitaki kantakai-yaaroni onkantyya impinkathatai-tantyaamiri.

⁷ Aririka piñaayitiro onkantzimo-siri-waiyityaami, pawintyaari Pawa. Tima iriitaki nisironkantaamini. †

⁸ Yotasiri pinkantyya, aamawinta-siri pinkantyya. Tima yoka Kamaari kisaniiintairi, ikimitakari kashikari kinakina-waita-tsiri, yasootzi yamina-minatzi impaityya yatsikiri.

⁹ Iro kantacha ontzimatyii pimpiyatyaari, piriipiro-winta-najiri pawintaa-siritaari Pawa. Tima piyotzi ari pikimitakari maaroni iyikiiti pikimaatsi-jiita tsika-rika isaikayitzi aka kipatsiki.

¹⁰ Iro kantacha aririka onkarata-paaki pikimaatsi-waitaka kapichiini, aritaki iwawisaa-kotaimi Pawa, yoisokirotaimi, yaawyaa-sirita-kaajimi, iriipiro-winta inkanta-kaiyaami. Tima kawinthaan-taniri inatzi, iriitaki kaima-sirita-jimiri piñaanta-jyaarori kanta-jitaa-chani iwaniinkaro Saipatzii-totaari.

¹¹ Thami awisiryawinta-jyaari Pawa. Irasi iwiro impinkathari-wintantai. Omapirowi.

owiraantarori withataantsi

¹² Iriira Silvano nosankinata-kaakiri iroka. Awiintaari iyiki inatzi. Irootaki nosankinan-tamirori kapichiini noyomitaa-najimi, nokaman-tzimiro tsika ikanta Pawa ikaminthaantai. Ontzima-tyiira piriipiro-winta-yitairi.

¹³ Iwithayitami kimisantzin-kariiti apatota-piinta-chari Kompijaariki ikaratzi kimiyitaamiri awirokaiti iyosiitai-taimi. Iwithatami aajatzi Marcos nokimita-kaantari iriimi notomi. ‡

¹⁴ Itakora pinkantyya piwithata-wakaa-najyaa. ¡Onkamintha pisaika-yitai kamiitha pikaratzi yasiyitaami Jesús Saipatzii-totaari! Omapirowi. §

* 5:4 amathairintsi † 5:7 kipayi = mapi ‡ 5:13 Ikanta-kotziri Pedro aka "Kompijaari" irootakira ikanta-kotziri nampitsi Roma. Tima yamaminatai-tatyii-yaaro Roma ikinkithata-koitziro, irootaki iñaawinta-piintan-tarori Kompijaari. Ari onkantyya airo iyantantai-tantari tsika isaiki Pedro, airo iwawinkitai-tantari. § 5:14 piwithata-wakaa-najyaa = thoporotaantsi

APITTA-NAINTSIRI ISANKINARI PEDRO

Withataantsi

¹ Naaka Simón Pedro osankinatzi-mirori iroka. Naaka impi-ratani Jesús Saipatzii-totaari, Intyaankaa-riti nonatzi. Awirokaiti nosankinatziini pikaratzi pikimisantanaaji, pikimiyitaana naakaiti, iro kantakaan-takirori itampatzika-sirinka Pawa, ari ikimitaari aajatzi Jesús Saipatzii-totaari owawisaako-siritairi.

² ¡Onkamintha inisironka-pirotaimi, isaikakaa-pirotaimi kamiitha! Aikiro piyotanaa-tyiiri Pawa aajatzi Awinkathariti Jesús.

Tsika onkanyaa pintasorintsi-siritan-tajyaari awirokaiti

³ Tima antaroiti itasorinka Pawa, iriitaki kantakaarori otzimi-motan-tairi maaroni kowityiimo-siritairi ampinkatha-tasorintsitan-tyaariri. Ari okanta, omapiro ayopirotajiri. Tima owaniinka ikantataika irirori, oshiki ikamiitha-piro-taiki, iro omatantaari ikaima-siri-yitai.

⁴ Iro ikasiya-kaantairori pinarontsi-pirota-chari, kamiitha-pirota-jaanta-tsiri, ari onkanyaa pinkimita-kotan-tajyaariri awirokaiti Pawa. Piwashaanta-najiro pikaaripiro-siritaki, pikimiyitari osaawi-satzi antapiinta-kirori inintasiri-yitziri.

⁵ Irootaki piñaasintsitantyaari pintampatzika-siri-yitai onkanyaa poisokirotan-tyaarori okaratzi pawintaari Pawa. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki piñaayitakiro piyotanyaa.

⁶ Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki piñaako-nitajyaa. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki pinkamaita-piinta-nitajyaa. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki pimpinkatha-tasorintsi-waitai.

⁷ Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki pinkawintha-piintantayitaji. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki pintakota-piintantajyaa.

⁸ Iroorika pimata-piintanaki awiroka, ari iñiitakimi omapiro piyotajiri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, airo pipirawai-nitaja, airo piñiiri paminasi-waityaa.

⁹ Irooma intzimi-rika kaari matanajironi ñaawintain-chari, ikimitakari mawityaakiri kaari okichaata-tsini. Imaisanta-kitziro yantayitakiri Saipatzii-totaari ikiti-siri-yitakaan-taariri, tima kaari-piro-siriri inawitaka pairani.

¹⁰ Ari okantari iyikiiti, ontzimatyii pinkinkithasirita-piintajyaa, airo piñaantaro pinkiso-siri-winta-waitiro iyosiitai-taimi, kaima-siritaari pinatzi. Tima iroorika pimata-piintanaki inintakai-takimiri tsika pinkanta-najyaa, airo piñiiri pitzipina-siri-waiyitai.*

¹¹ Ari onkanyaa piñaanta-jyaarori oshiki okamiitha-piro-taiki inkyaakai-taimi ipinkathari-wintan-tapaji owawisaako-siritairi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

¹² Irootaki airo nowashaantantaro nonkinkisiryaaakaa-piintimiro okaratzi añaawintakiri, okantawitaka aritaki piyoyiwitakaro, poisokirotarro iroopirori iyomitaai-takimiri.

* 1:10 tzipina-siri = antziwa-siri

¹³ Iro kamiithata-tsiri nokinkithasiritakaa-piinta-jimiro ainiro nañai naaka,

¹⁴ tima kapichita-paaki noñaantyaarori nonkami. Ari okanta iyotakaakina Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

¹⁵ Noninta-taiki naaka iro pinka-masityaa pinkinkithasirita-piintairo awirokaiti iroka-payi aririka nookajimi nonkamaki.

Ñaajaantakirori iwaniinkaro Saipatzii-totaari

¹⁶ Tima pairani, owakira noñaawinta-paakimiri Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari, nokanta-paakimi: “Otzimi-motziri isintsinka, aritaki yapiitajiro impiyaji.” Tira noyota-sityaaro naakaiti, ti namatawi-waitan-tapaa-kamiro. Naaka-jaantaki okitaikari Saipatzii-totaari, oshiki ipinkathari-piro-taiki irirori.

¹⁷ Iriitaki Asitairi Pawa kantakaarori impinka-thaitajiri, iñaakan-takiro iwaniinkaro, iroka ikantaki iñaawaitaki pairani: Notomi inatzii yoka nitakokitari, oshiki nokimo-siri-wintakiri.

¹⁸ Naakayitakira kimajaanta-kirori iñaawaitaki inkitiki notsipatan-tariri Jesús anta Tasorintsitoki.

¹⁹ Irootakira oyotakaa-pirotainiri omapiro onatzii ikantakiri pairani Kamantan-tzinkariiti. Ontzimatyii pinkimisanta-yitairo, tima onkimita-kowaita-kyaari ootamintotsi ikoñiin-katzi otsitini-kitzi. Iro pantayita-najiri awiroka irojatzii impiyan-tajyaari Jesús Saipatzii-totaari inkimosiriwinta-sirita-kaapa-jyaami, inkimita-paakyaari impokiro parya.

²⁰ Ontzimatyii ankimathatiro iroka: Tikatsira aparoni okaratzi sankinatain-chari Sankinaritsi-pirori ikamanta-waita-sitan-takyaari Kamantan-tzinkariiti.

²¹ Tira iri iyotasawaityaaroni atziri-payi, Tasorinkantsi Iyosirita-kaantakiro okaratzi inintakiri Pawa.

2

Kamantanta-nirori aajatzi yomitaan-tanirori

(Jud. 3-13)

¹ Iro kantacha, tzimatsira pairani kamantanta-nirori. Irojatzii okantari iroñaaka pisaika-yitzira awirokaiti. Ari piñaaki kanti-mini, “Naaka yomitaan-taniri.” Imananikiini inintzi iwaaripirotan-tyaamiro iyomitaa-yitimiri. Imaninta-tziirira Awinkathariti, pinakowinta-witaariri iwawisaako-siri-yitairimi. Irootakira airo oshintanta iñaayitiro yokaiti yapirotajyaa.

² Iro kantacha tikira yapirotyaata, tzimatsira oshiki kimita-kotyaarini okaratzi iñaakan-takiri, imayimpi-waitzi. Iriitaki kisimawaita-kaantirini aniitan-tanaariri “Awotsi-pirori.”

³ Tima ayimawaitiri ishikiyiro iwaararo, ininta-piintaki pimpinatiriri okaratzi iyomitaa-siwaitamiri. Iro kantacha Pawa airo ishinta yaminako-yitainiri yantayitakiri, ari yapirotairi.

⁴ Tima pairani ikaaripirotan-takari Maninkariiti, imatakiro Pawa iwasankitaakiri, yookakiri sarinka-winiki, tsitiniki ikanta-kotaka iyaawinta iwasankitaa-piroi-tairi.

⁵ Ari ikimitaakiri Pawa kaari-piro-siririiti atziri itayita-nakarori pairani inampitaro kipatsiki, apirotaka ipiinkaki oonkaro-paitiki. Iro kantacha Pawa iwawisaa-kotakiri Noé, kinkithata-kota-kirori pairani

tsika inkantayaa kamiithasiriri. Tima iriitaki Pawa owawisaa-kotakiri pairani ishininkaiti Noé ikarajiiiti 7.

⁶ Ari ikimitaakiri aajatzi nampiyatarori Paamaa-riniki aajatzi Katsimaariniki, yapirotakiri ipomitakiri. Arira ifiitziro ompaityaa awishimo-yitairini thainka-tasorintsitaniri.

⁷ Iro kantacha Pawa iwawisaa-kotairi Lot, tima kamiitha-siriri inatzi. Yoka Lot antaroiti oñaasirin-kakiri kaari-pirori okaratzi yantayitziri piyathariiti.

⁸ Tima inkanta-itani maaroni kitaitiri yoka tampatzika-siriri Lot tsipata-kariri kaari-piro-siriri, ifiiri, ikimiri yantayitziro kaari-pirori. Antaroiti okantzimo-siritakiri.

⁹ Arira okantari, iyotzi Awinkathariti iwawisaa-kotiri pinkathatasorintsitaniri ñaapiinta-kirori ñaanta-siritaantsi. Tima yitzitakaro iwasankitaa-yitziri kaari-piro-siriri, irojatzi apaata yamina-kotantajyaariri yantayitziri maaroni.

¹⁰ Imapirotairi Pawa iwasankitairi antayitzirori karipi-rota-tsiri iniwita-sitari, ipiyathataro ikantawitai-tariri. Ti ifñaakonityaa, kantakaa-pirori ikantayita. Ti intharowan-tyaari ikisima-waitziri Maninkariiti otzimi-motziri isintsinka.

¹¹ Iriima Maninkariiti okantawitaka otzimimo-pirotziri isintsinka, ti inkisi-matiri kaari-piro-siririiti ijata-sita-piintzirira Pawa inkamantakotziri.

¹² Yokaiti kaari-piro-siriri ikimiwaitakari antami-wiri, ti iyoti inkinkisiryiyaa. Itzimaityaa-siwaitaka impoña ifñaajiro inkimaatsita-kaityaari irojatzi yapiroi-tanta-jyaariri. Ari inkanta-jyaari yapirotajyaa kisimayita-kiriri Maninkariiti kaari iyota-kotzi tsika ikantayita irirori-iti.

¹³ Iro inkimaatsi-waitan-tyaari okantakaan-tziro ikimaatsita-kaantaka irirori, iro kimityaaroni impinataa-tyiromi iyaari-pironka. Tima yokaiti kaari-piro-siririiti, ti impasikita-niti yantayitziro kariproyitatsiri kitaipaiti. Okimiwaitakaro iritakimi oipatsi-yitakimini yakyoo-yitakimi inintayitzira yamatawitimi.

¹⁴ Iro yaakowinta imayimpi-ryiiwaitaki, iwathakitakaro kaari-pirori. Ikaima-siritziri sipita-siriri inkaaripirota-kairi. Ayima-pirotziri ontzimi-motiri iwaararo. Iro iwasankitaan-taityaariri.

¹⁵ Ikinasi-waiyitaka, imanintakiro tampatzikari. Yantakiro okaratzi yantakiri Balaam, itomi Beor, yamina-minataki impinaitiri yantantyaarori kaari-pirori.

¹⁶ Iro kantacha yoka Balaam, yantakiro kantachari, iriira kisathatakiriri ipiraitari ikyaakoitari. Okantawita ti iyoti ifñaawaita-niti ikyaakoitari, ikimita-nakari atziri ifñaawaitanaki, ari iwashaanta-kaakiri inkinkisiryaa-witakari isinki-wintanikiini inintzi inkoshikawaityaami Balaam.*

¹⁷ Yokaiti kaari-piro-siriri irasi iwiro iwasankitaaitairi otsitiniki-pirotziri. Tima ikimitakaro okantaka-ranki opiryaatzi omotyaa nijaa, ikimitakaro aajatzi okantaranki okisaani-kitzi minkori aainkatziro tampyaa, impoña añiuro airo oparyii inkani.

¹⁸ Ari okanta isiyakaa-wintai-tziri kaari-piro-siriri, tima iwapyaa-sityaa tsika ikanta ifñaawaitaitari. Tima kantakaa-piro ikanta ifñaawaitiziti, aritaki yamatawitakiri owakira kimisanta-tsiri, siyapitha-

* 2:16 ikyaakoitari = burro

witarori kaari-pirori, inkantiri: “Kamiitharini apiitairo antiro aniwita-siyitari, kamiitha amayimpiti.”

¹⁹ Yamatawitanta-sita yokaiti iyomitaantzi, ikantayitzi: “Osini-taantsitzi pantayitiro piniwita-siyitari.” Iro kantacha yokaiti yomitaantanirori, ti isaikasi-waitajyaa irirori, ikimita-kotari ompirataari, irootaki kaari-pirori kimitakarori ompirawaityaarini.

²⁰ Pairani yokaiti kaari-pirori owakira ikimisanta-witaari Awinkathariti, Owawisaa-kotan-taniri, iwashaanta-witanakaro yantayitziro karipi-rotatsiri. Okanta osamanitanaki ikisakotaaro yantayita-najiro, irojatzi imapirotan-takari iroñaaka tira inkimityaa ikantawita pairani.

²¹ Ari okamiithawita airomi iñiiri “Awotsi-pirori” tampsatika-sirita-kaanta-tsiri. Tima mapirotaka okowiinkatzi okaratzi yantayita-najiri, ikimisanta-witanaaro ikantakaan-tawitari tasorin-tsita-tsiri, ipoña iwashaanta-nakiro osamaniitaki.

²² Ikimiwaitakaro ikanta-piintai-tziri:

Aparoni otsitzi, aririka inkamarankaki, ipiya-sitaro iwajyaaro.

Ipoña ikantaitzi aajatzi:

Aparoni chancho, aririkami inkiwaitiri yoipatsitaka, ipiyanaja aajatzi yoipatsi-waityaa.

3

Impiyan-tajyaari Awinkathariti

¹ Notakotani, iro apitita-tsiri iroka sankinarintsi notyaan-tzimiri, nopintha-sirita-kaatyaami,

² pinkinkisiryaa-kotan-tyaarori ikantayitakiri Kamantan-tzinkariiti tasorintsi-siriri, ikantakiri aajatzi Awinkathariti Owawisaa-kotan-taniri, otyaanta-yitakinari nonkaman-tajimiro awirokaiti.

³ Ontzimatyii ankimathatiro iroka: Tikira impiya-winthataita Saipatzii-totaari, intzimi oshiki thainka-waitaniri. Iriiyitaki antasiwaityaaroni okaratzi niwita-siyitari.

⁴ Oshiki inthain-kawaiti inkanti: “¿Tsika-paitima iñiitiro ikantaitzi ari impiyi Saipatzii-totaari? Airo ipiyaja. Kaari añiuro ompasiniti kipatsi, irojatzi okantataita owakira iwitsikai-takiro. Ari kamayitaki asiyita-nakairi, ti añaajiro ompasiniti.”

⁵ Ikinasi-waitakara ikaratzi kantatsiri. Ti iyoti iri Pawa owitsikakiro inkiti, iro iñaani iwitsikantaka. Iwitsikakiro aajatzi kipatsi, yapatotakiro nijaa-payi okoñaatan-tanakari opiryaa-pathatzi.

⁶ Irojatzi nijaa yapirotan-takari Pawa pairani, onkantakari kipatsi.

⁷ Iro kantacha, onapainta-tziira ti impasinita-kayiro Pawa inkiti aajatzi kipatsi. Iro iñaani aajatzi ikantan-takari airo opasini-waitzi iwitsikani irojatzi apaata aririka yaminako-yitairo okaratzi yantaitziri maaroni, impoña yapirotairi kaari-pirori thainka-tasorintsitaniri aririka intaajiro kipatsi.

⁸ Notakotani, iroka piyotiri: Tima inkimita-kaantaaro Awinkathariti aparoni kitaitiri iroowaitakimi oshiki osarintsi. Aririka onkaratimi oshiki osarintsi, iroowaitakimi aparoni kitaitiri. *

* 3:8 oshiki = 1,000

⁹ Tira yosamanin-kasityaaro Awinkathariti imonkaratairo okaratzi ikasiya-kaantakiri, tima tzimatsi kinkisiryaa-chari yosamanin-kasiwaitaro. Amatsinka ikanta Awinkathariti, inintzi impiyasiritaitimi maaroni, tikatsi aparoni pyaasiwaitaa-chanimi.

¹⁰ Irooma apaata impiyaki-rika, inkimita-paakyaari imapokantzi kosintzi. Ari inkimai-tajiro antaroiti poimataa-tsini, aripaiti apirota-jyaari inkiti. Ari onkimitaa-jyaari aajatzi kipatsi apirotajyaa. Inthonkyaa ontaajyaa siparyaa-yitatsiri inkitiki. Ari onkimitaa-jyaari maaroni iwitsikani atziri-payi, ontaajyaa maaroni. †

¹¹ Ari onkanyaa yapiro-tairo maaroni, ¿Tsikama pinkanta-jyaaka pisaikaji awirokaiti airo otzimanta pikinakaa-sitani? ¿Tima ontzimatyii pinkiti-siritai? ¿Tima ontzimatyii pimpinkatha-tasorintsitanitai?

¹² Aamawintara pinkanta-yitajyaa, piñaa-sintsi-yitajyaa, tima irootaintsi impiyi Awinkathariti, aripaiti intaayitairo Pawa inkiti, imporoka-yitairi siparyaa-yitatsiri inkitiki.

¹³ Irooma arokaiti, aritaki añaasiritakiro owakirari inkiti, aajatzi owakirari kipatsi, tsika inampita-jyaaro kamiitha-siriri. Tima irootaki ikasiya-kaakairi Pawa.

¹⁴ Ari okantari notakotani. Aritaki piyaako-wintakaro awirokaiti maaroni iroka, pintha-siri pinkanyaa, inkini iñaapajimi Pawa kitisiri pinkanyaa, airo ikantako-waitai-tzimi pantakiro kaari-pirori.

¹⁵ Pinkinkisiryaa-kotiro, amatsinka ikanta Awinkathariti, isamaninka-tziro impiyan-tajyaari ari onkanyaa yawisako-siritantajyaari atziri-payi. Tira ompasiniti iroka, ari osiyaro isankinata-kimiri itakotani iyiki Pablo. Tima iriitaki Pawa oyotakaakiri Pablo maaroni iroka,

¹⁶ ari okimitakari aajatzi pasini isankina-yitakiri. Kompitaa onawitaka inkimathai-tantyaarori okaratzi isankina-yitakiri Pablo. Irootaki itziman-tayitari atziri kaari yotako-pirotironi, tima ti yaawyaa-siritaniti, ikinakaa-siwaitakaro iyotanta-witanaaro isankinari Pablo. Ari ikimitaa-yitakiro aajatzi maaroni Sankinaritsi-pirori. Aritzimaitaka yapiro-tairi ikaratzi kinakaa-siwaita-karori.

¹⁷ Irooma awirokaiti notakotani, aritaki nokaman-tzita-kamiro, aamawinta pinkanta-yityaa airo ikinakaa-siwaitantami yokaiti piyathariti. Paamawintyaa iwashaanta-kayimiro = kari pikamainita.

¹⁸ iro kamiithatatsi pijatakairo awirokaiti pantaiki-siri-yitaji, pijatakaa-najiro piyopirota-koyita-najiri Awinkathariti, Owawisaa-kotan-taniri Jesús Saipatzii-totaari, tsika ikantakiro irirori ikawinthaan-taamiri. Irasi iwatyiiro irirori impinka-thaitairi. Omapirowi.

† 3:10 impiyaki-rika = Iitaitiriti Pinkathari

YITAKARI ISANKINARI JUAN

Ñaantsi okanta-kota Añaantarintsi

¹ Yoka kanta-kota-chari aka nosankinatzimiri: Iriira ipaitai-tziri “Ñaantsi Añaakaan-taniri.” Itzimitaika pairani owakira itantana-karori iwitsikan-taitzi. Naaka kimataikiri, naaka ñaataikiri, nantantaari nako.

² Iñaakantaka irirori, inampita-paintaro kipatsiki, naakayitaki ñaakiri. Irootaki nokinkithata-kotan-takamiriri asi owaironi añaantarintsi, tima yañaitzitataaika pairani irirori itsipatakari Asitariri. Iriitaki ñaakaanari naakaiti.

³ Irootaki nokinkithata-kotan-tamiriri nokitakari, nokimakiri aajatzi, thami aapatyaa-wakai-yitajyaa arokaiti. Iriita-jaantakira Asitairi aapatyaari, ari ankanta-najiriri aajatzi Itomi.

⁴ Iro opoñaantari nosankinatzimiro awirokaiti, ari onkanyaa panintaa-piroiwaitan-tyaari.

Ipaitai-tziri Pawa Kitainkari

⁵ Iroka ñaantsi iyota-kayinari, irootaki nowawisayimiri awirokaiti: Ipaitai-tziri Pawa “Kitainkari.” ¡Tikachaa-jaini inkimitzi-motyaaari tsitinikiri!

⁶ Aririka ankanti “Naapatyaari Pawa,” aikiro-rika antapiinta-tyiuro kaari-pirori, athaiyaka. Okimiwaitakaro aniitatyiimi otsitini-kitzi, apiyathatakaro iroopirori.

⁷ Irooma aririka aniiti okitainkatzi, akimita-kotaari Pawa isaiki irirori okitainkatzi, aritaki amatakiro aapatyaa-wakaa-najyaa. Ari onkanyaa impyaakotan-tairori antawitakaro kaari-pirori, irootaki ikapathai-nkatan-takari pairani Jesús Saipatzii-totaari, Itomi, ikamawinta-kaira.

⁸ Aririka ankanti “Ti nanta-nitiro kaari-pirori,” apaniro amatawi-waitaka, ti ayota-kotiro iroopirori.

⁹ Irooma aririka ankaman-tajiri Pawa antakiro kaari-pirori, aritaki imatakiro impyaakotairo. Timu iriipiro-winta-yitaji irirori, tampatzika-siriri inatzii, iriitaki kitisiri-pirota-kairi.

¹⁰ Aririka ankanta-waiti “Ti nonkaaripiroti,” okimiwaitakaro ankanta-tyiimi “Thayinkari inatzi Pawa.” Tira ayota-kotajiro iñaani.

2

Iri Saipatzii-totaari ookakaa-winta-yitairi

¹ Notomiiti, opoñaantari nosankinatzimiro iroka ari onkanyaa airo pantantaro kaari-pirori. Irooma aririka antakiro kaari-pirori, tzimatsira ookaako-wintaini Asitairiki. Iriitaki Jesús Saipatzii-totaari, kamiithasiriri.

² Iriitaki atsiwinta-kairi akaaripiro-witaka. Ti apatziro yatsipi-winta-kai arokaiti, maaroni atziri ikaratzi nampitarori kipatsiki.

³ Iroka ayotantyaari iriipiro-rika ayotajiri Saipatzii-totaari: Aririka amonkarata-piinta-najiro ikantakaan-tairi.

⁴ Tzimatsi-rika kantawita-chani, “Noyotziri naaka,” iro kantacha ainiro ipiyathataro ikantakaantani, ithaiyakara yoka. Ti iyota-kotiri iriipirori.

⁵ Tzimatsi-rika monkarata-najirori ikantakaantani, iriitakira ninta-pirotana-najirori Pawa. Irootaki iyotantyaari iroopirora yaapatyaa-naari.

⁶ Tzimatsi-rika kantatsini, “Naapatyii-yaari naaka,” ontzima-tyiira isiya-kota-jyaari tsika ikanta-painta irirori Saipatzii-totaari.

Owakirari ikantakaan-taitziri

⁷ Iyikiiti, tira nomapokimi nokaman-tzimi iroka nosankinatakimiri. Iro piyotzi-taikari pairani. Irootaki ñaantsi pikimayitakiri pairani awirokaiti.

⁸ Irootaki kimitakarori owakirari ikantakaan-taitani, okantakaaro yanta-paintziri Saipatzii-totaari. Okantakaaro pantayita-najiri awirokaiti. Kimiwaitaka awisai-nkatanaki tsitiniinkari, kitainkata-paaki iriipirori kitainkari.

⁹ Tzimatsi-rika kantatsini, “Yasitaana kitainkari,” titzimaita iwashaantiro ikisaniinta-wakaa ikaratzi ikimisantzín-karitzí, tikiraata imatiro, okimiwaitakaro irojatzí isaikakimi otsitini-kitzi.

¹⁰ Iriima ikaratzi itakota-naariri kimisantzín-kariiti, iriitakira kimitanaariri aniitanaa-tsiri okitainkatzi, ti intzipinatyaa. *

¹¹ Ikaratzi kisaníinta-wakaa-chari ikimisantzín-karitzí, ikimitakari aniitan-tarori tsitinikiri. Ti iyoti tsika ikini, ti yokichaati otsitini-kitakira.

¹² Notomiiti, awiroka nosankinatzi iroka pawintaarira Saipatzii-totaari,

Irootaki ipyaakotan-taamirori piyaari-piro-sirinka. †

¹³ Asitaaniri, awiroka nosankinatzi,

tima piyotajiri Saipatzii-totaari itakarori yañaaki pairani itantana-karori iwitsikan-taitzi.

Mainariiti, awiroka nosankinatzi,

tima piitsinampaajiri Kamaari.

Notomiiti, awiroka nosankinatzi

tima piyotajiri Asitaamiri.

¹⁴ Asitaaniri, awirokaiti nosankinatzi

tima piyotajiri itakarori yañaaki pairani itantana-karori iwitsikan-taitzi.

Mainariiti, awiroka nosankinatzi

tima aawyaasiri pikanta-yitaja, piyotajiro iñaani Pawa,

piitsinampaajiri Kamaari.

¹⁵ Airo pitakosiwaitaro osaawi-sato. Tzimatsi-rika itasiwaita-kyaaroni osaawi-sato, tira ininta-pirotajiri Asitairi Pawa.

¹⁶ Tima maaroni osaawi-sato tira iri Pawa poñaakaan-tyaaroni, osaawi-sato onatzi. Iroka okanta osaawi-sato, aniwita-siwaitaro karipirota-tsiri, ayimatai otzimi-motajai awaararo, anintawaiti ashami-winta-waityaa.

¹⁷ Maaroni osaawi-sato iniwiyitari atziri-payi, ari apirotajyaa. Iriima antanajironi inintziri Pawa, iriitaki asi owaironi yañaaji.

Kisaniintziriri Saipatzii-totaari

* 2:10 tzipina = antziwa † 2:12 pawintaari = wairontsi

¹⁸ Notomiiti, irootaintsi onthonki-matajyaa kipatsi. Pikimayitaki awiroka ari inkoñaataki kisaniiintirini Saipatzii-totaari aririka onthonki-matajyaa. Tzimataiki iroñaaka aka kisaniiinta-yitakiriri Saipatzii-totaari. Irootaki ayotantari irootzi-mataki onthonki-matajyaa kipatsi.

¹⁹ Yokaiti kisaniiinta-kiriri Saipatzii-totaari, iriyyitaki akarawita-piintakari akimisantzi, yookawaitanakai. Omapirotyaami intsipatajaimi, airo yookaa-winta-yitaimi. Ari ayoyitzi tira omapirota-jaantyyaa inkara-siri-yitaji arokaiti.

²⁰ Iro kantacha awirokaiti ityaankai-takiri Tasorinkantsi inampisiritan-tyaamiri, kimiwaitaka isaipatzii-toitan-takamiri. Tima piyoyitajiro awirokaiti iroka.

²¹ Irootaki nosankinatan-tamirori, tima piyotajiro awiroka iroopirori. Piyoyitajiro pinasitaaro iroorika thaiyaantsi.

²² ¿Tzimatsima thaiyachari? Tima tzimatsira, iriitakira kantatsiri “Yoka Jesús kaari Saipatzii-totaari.” Iriitaki apaitziri “Ikisaniiintani Saipatzii-totaari.” Irijatzi maninta-kiriri Pawa aajatzi Itomi.

²³ Itzimi-rika maninta-waita-kirini Itomi Pawa, iriitaki imaninta-jaantaki Pawa. Iriima kantanaa-tsiri: “Nawintaajari naaka Itomi Pawa,” omapiro yasitaari Asitariri.

²⁴ Irooma awirokaiti, oisokiro pinkanta-nakiro pitakari pikimakiro pairani. Iroorika pimatana-kiriri, ari poisokirota-kyaaari Itomi, ari pinkimitaa-nakiriri aajatzi Asitariri.

²⁵ Iroka ikasiya-kaakairi irirori: Asi owairo añasiri-yitai.

²⁶ Irootaki nosankinatzimiri tsika ikanta-kota nintayita-tsiri yamatawi-yitimi.

²⁷ Iro kantacha oisokiro pikanta-wintakaro awirokaiti isaipatzii-toitakimi. Irootaki airo okowityaanta pasini yomitaa-jimini. Yoka Tasorinkantsi ikimita-kaantai-takari isaipatzii-toitan-takyaarimi, iriitaki oyomitaa-jimiri kamiitha. Iyomitaimiro iroopirori, kaari thaiyaantsi iyomitaimiri. Ontzimatyii pantayitajiro tsika okanta iyomitaimi irirori, paapatyii-yaari.

²⁸ Ari okanta notomiiti, ontzimatyii aapatyii-yaari Saipatzii-totaari, ari onkantyyaa airo apasiki-winta-waitanta aririka impiyaki, awintaa-siri akantyyaa amonthaa-wajyaari.

²⁹ Tima piyoyitajiri kamiithasiriri inatzi Saipatzii-totaari, piyotajiri aajatzi ikaratzi asiminthata-naarori yantanajiro kamiithari itomintanaarira Pawa.

3

Itomiiti Pawa

¹ Pinkinkithasiritiro iroka: Antaro itakotai Pawa, itomiyitai. Omapiro. Tira ikimathatiro osaawi-satzi tsika ipaita Saipatzii-totaa-rita-tsiri, ari ikimiyitairi aajatzi arokaiti ti ikimatha-yitai.

² Ari okanta notakoyitanii. Itomi Pawa anayitaji. Tikira ayotajaantiro tsika ankanta-yitajyaa apaata. Apatziro ayotzi ari ankimitajyaari ikantara Saipatzii-totaari aririka impiyapaaki, tima ari onkantaki añiiri tsika ikantara irirori.

³ Maaroni atziri oyaakoniintariri, yanta-piintairo onkarati kitisirita-kairini. Tima Saipatzii-totaari kitisiri ikanta irirori.

⁴ Iriima kaari washaantironi yantayitziro kaari-pirori, ipiyathata-tyaaro ikantakaan-tziri Pawa. Tima piyathataantsi onatzii kaari-pirori.

⁵ Piyojiitzi awiroka opaita ipokantakari Saipatzii-totaari kipatsiki, tima iro ipokantakari yapirotajiro kaari-pirori. Tira yanta-paintiro irirori kaari-pirori.

⁶ Ikaratzi oisokirota-naariri Saipatzii-totaari, ti onkamiithati yantanjiro kaari-pirori. Tima inkarati oisokirotarori kaari-pirori, tira iyotajiri Saipatzii-totaari.

⁷ Notomiiti, airo pamatawitaa-ritzi. Inkarati antapiinta-najironi kamiithari, iriitakira kamiithasiriri, ikimita-kota-naari Saipatzii-totaari ikamiithasiritzi Irirori.

⁸ Iro kantacha itzimi-rika antapiinta-kirori kaari-pirori, irasi Kamaari yoka. Tima iri Kamaari itakaan-takarori yantakiro kaari-pirori. Irootaki ipokantakari Itomi Pawa kipatsiki, yapirotajiro kaari-pirori yanta-piintziri Kamaari.

⁹ Iriima ikaratzi iwamiitha-siritairi Pawa kimitanaa-chari owakirami intzima-yitaimi, tira yanta-piinta-najiro kaari-pirori. Tima Pawa tominta-naari.

¹⁰ Irootaki kaari okompitanta ayotiri itzimi yasiyitari Pawa, itzimi yasiyitari Kamaari. Maaroni kaari antapiintaironi kamiithari, tira intsipatyaari Pawa. Ari ikimitari aajatzi kaari itakota-wakaa-chani ikimisantzinz-karitzi, ti intzipatajyari Pawa.

¹¹ Iroka ñaantsi pikimayita-wakiri pairani owakira pikimisantantanakari, ikantaitzi: Ontzimatyii antakota-wakai-yitajyaa.

¹² Airo asiya-kotari ikanta Caín, yasitari Kaari-piro-siriri, iwakiri iririntzi. ¿Paitama iwan-takariri? Iro iwan-takariri okantakaari ikaaripiro-siritzi Caín, iriima iririntzi kamiithasiri inatzii irirori.

¹³ Iyikiiti, airo okompitzi-motami ikisa-niinta-waitzimi osaawi-satzi.

¹⁴ Ayojiitzi aroka, kimiwaitaka kamasiri akantayi-witaka pairani. Iro kantacha iroñaaka, kimiwaitaka añaasiri-yitai. Iro ayotantari, tima antakoyita-wakaa-piintyaa akimisanta-yitajira. Itzimi kaari itakotantachani, ikimitakari kamasiriri.

¹⁵ Itzimi-rika kisaniintan-tatsiri, ikimitakari owan-tsinkari. Ayotakojiitzi aparoni owan-tsinkari airo iñaajiro yañaasiri-yitai.

¹⁶ Yoka oñaakanta-pirotzirori tsika ikantaita itakotan-taita: Ika-mawintakai Saipatzii-totaari arokaiti. Iro amatanajiri arokaiti, wintha ankantayaa ankamawintan-tayiti.

¹⁷ Tzimatsi-rika otzimi-motziri owaararonsi, impoña iñaaji aparoni iyiki kowityaa-waita-tsiri, iriitaki imasitha-waitaki yoka iyiki, tikira imapirotziro intakota-jyaari Pawa.

¹⁸ Notomiiti, ti onkamiithati ankanta-sita-piintyaa, "Notakotanta." Ontzimatyii amatairo oiñaarontzirori itakotanta.

¹⁹ Irootaki ayotantari omapiro yasiyitai Iriipirori Pawa. Tima ayotaji yasiyitai Pawa, irootaki awintaa-siritan-tariri amana-mana-tairi,

²⁰ onkanta-witakyaa ontzima-yitimi ompaityaa katsitzimo-siritaini. Tima Pawa iyotziro maaroni, iyotzitaro akinkitha-siritani okaratzi katsitzimo-sirita-kairi akaariprotaki.

²¹ Notakotani, aririka awashaanta-najiro ayaaripironka okaratzi owari-siryaa-yitairi, airora atharowan-tanaari Pawa amana-manatairi.

²² Iro ayotantyaarori aritaki imatakairo onkarati ankowako-yitiriri. Tima amonkara-yitajiro ikantakaantsiri, antapiintainiri inintziri irirori.

²³ Iroka ikantakaantatsiri: Ontzimatyii awintyaari Jesús Saipatzii-totaari, Itomi Pawa. Ontzimatyii antakota-wakai-yitajyaa aajatzi. Irootaki ikantakaantatsiri amatairi.

²⁴ Inkarati monkarataironi ikantakaantatsiri, iriitakira oisokiro-taariri Pawa. Irijatzi Saipatzii-totaari yoisokirotzitari irirori. Iriitaki Tasorinkantsi ityaanka-kairi oyotakaa-yitajiri omapiro yoisokiro-tari.

4

Itasorinka Pawa ipoñaa iisaniinta-siritani Saipatzii-totaari

¹ Notakoyitaní, tzimatsira oshiki kantawita-chari: “Naaka Kamantan-tzinkari.” Iro kantacha kamaari ñaawaita-kairiri. Irootaki airo pikimisantantari okaratzi inkanta-yitiri, ontzimatyii piñaantyaari iriita-jaantaki-rika Pawa ñaawaita-kairiri yoka Kamantan-tzinkari.

² Iroka ayotantyaari iriirika Itasorinka Pawa ñaawaita-kairiri, aririka inkanti: “Yatziritzi-motajai Jesús Saipatzii-totaari.”

³ Iriima thainka-ñaanitzirori ikantai-takiri, kaarira yasitari Pawa, iriira iñaawaita-kairi Iisaniintani Saipatzii-totaari. Pikimako-jiitakiri awirokaiti, ari intzimaki aka kipatsiki ñaawaitironi iroka. Aritakira tzimaki.

⁴ Iro kantacha awirokaiti, notomiiti, yasitami Pawa, awiroka anaakoyitairiri. Tima antaroiti isintsinka Saipatzii-totaari, itzimi aapatyaamiri awirokaiti. Yanaa-kotajiri aapatyaa-yitariri osaawi-satzi.

⁵ Yokaiti kamantanta-nirori osaawi-satzi inatzi. Irootaki ikimisanta-wakaantari ikaratzi isaawi-satziyini.

⁶ Irooma arokaiti yasiyitai Pawa. Irootaki pikimisantantani pikaratzi yasipirotaami Pawa. Titzimaita inkimisanta-yitina kaari yotajirini Pawa. Ari okanta, ti onkompitaa ayoyitajiri iñaawaita-kaayitairi Tasorinkantsi, ari okanta imatantaarori iyomitaan-tairo iroopirori. Ari ayotziriri yasitari Kamaari itzimi oyomitaan-tzirori kinasiwaitaantsi.

Pawa iriitaki ipaitaitziri “Itakotantsi”

⁷ Notakoyitaní, ontzimatyii pintakota-wakai-yitajyaa. Tima iriitaki Pawa kantakaaro opoñaantari itakotantsi. Itzimi-rika matanajirori iroka, itominta-naatyaari Pawa. Iriiyitaki oyoyitairiri.

⁸ Itzimi-rika kaari itakotan-tachani, ti iyotajiri Pawa. Tima iriitaki Pawa ipaitaitzi “Itakotantsi.”

⁹ Iroka ikanta Pawa iñaakajairo omapiro itakotai: Ityaanta-kairi yapintziti Itomi aka kipatsiki, ari okanta yañaa-sirita-kaantairi arokaiti.

¹⁰ Iroka okanta-kota iroopirori itakonkantsi: Tira arokaiti poñaakaan-tyaaroni anintajiri Pawa, iriitaki Pawa poñaakaan-taarori itakoyitai. Tima antaroiti itakoyitai, ityaanta-kairi Itomi. Iriitakira yatsipita-kaitari ari okanta yaripirotan-taitairi akaaripiro-wijiitaka arokaiti.

¹¹ Notakoyitaní, oshiki itakotaira Pawa, ari ankimiyita-jyaari arokaiti antakota-wakai-yitajyaa.

¹² Tikatsira aparoni atziri matironi iñiiri Pawa. Iro kantacha arokaiti kantatsi aapatyii-yaari aririka antakota-wakai-yitajyaa. Iriitakira Pawa matakaironi ajatakaan-tyaarori antakotanta-piintajyaa.

¹³ Tima Pawa ityaanka-kairi Tasorinkantsi inampi-siritantai, irootaki ayotantaari omapiro aapatyaari.

¹⁴ Tima naakayita-jaantaki ñaakiriri Itomi Pawa, itzimi ityaankakiri iwawisaa-kotairi osaawi-satziiti. Iriitakira nokinkithata-koyitajiri.

¹⁵ Itzimi-rika kantatsiri, “Jesús Itomi inatzi Pawa,” iriitakira mapirotzirori yaapatyaari Pawa.

¹⁶ Ayotajira arokaiti tsika ikanta itakoyitakai Pawa, akimisanta-yitajiri. Tima iriitaki Pawa ipaitaitzi “Itakonkantsi.” Inkarati itakotanta-piintaa-chani, yaapatyaa-piintaari Pawa.

¹⁷ Tima iroopiro-rika antakota-wakaiyaa, akimita-kota-naari tsika ikanta-painta isaika-paintzi aka kipatsiki yoka Saipatzii-totaari, tikatsi ompaityaa antharowan-tantyaariri aririka impiyaki yaminako-yitairi ikaratzi nampitarori aka kipatsiki. *

¹⁸ Aririka antakotantyyaa tikatsi antharowantyyaa. Tima iroka itakonkantsi okimitari owayiri imisitowiri iisaniintani iroka tharowan-kantsi. Aririka antharowan-tyaari Pawa iwasankitaaji, tikiraatara ayotiro antakotantyyaa.

¹⁹ Irootaki anintan-taariri arokaiti Pawa, apiyata-tyaari yitakarora itakoyitakai arokaiti.

²⁰ Intzimi-rika kantatsini, “Nonintani inatzii Pawa,” iro kantacha ikisasiritziri iyiki, ithaiyaka yoka. Tima kaari itakotyaarini ishininka, yokitari irirori, ¿Tsikama inkini inintiri Pawa, kaari koñaanita-tsini?

²¹ Iroka ikantan-taitari pairani: Ikaratzi nintairiri Pawa, ontzimatyii intakota-wakai-yitajyaa.

5

Awintaa-sirinka aiitsinampaan-tyaari osaawi-sato

¹ Maaroni awintaa-siritaniri kantatsiri, “Yoka Jesús, Saipatzii-totaari inatzii,” Pawa tominta-naari. Ikaratzi itakotaariri Asitairi, itakotaarira aajatzi ikaratzi itomitaari irirori.

² Aririka anintajiri Pawa, aririka amonkarata-jiniri ikantakaantani, irootaki ayotantaari omapiro itakoyitari ikaratzi itomitaari irirori.

³ Aririka aninta-pirota-najiri Pawa, osiyawaitakaro amonkarata-jinirimi ikantakaantani. Airo opomirintsita amonkara-yitajiro ikan-takaantsiri.

⁴ Ikaratzi itomintaari Pawa, ari yiitsinampaa-yitairo osaawi-sato. Tima awintaa-sirinka iitsinampaan-tayityaa.

⁵ ¿Tzimatsima matironi yiitsinampairo osaawi-sato? Iriitakira mataironi awintaa-siritaniri, kantatsiri: “Itomira Pawa inatzii yoka Jesús.”

Ikinkithata-kaantziri Tasorinkantsi

⁶ Tima ipokaki Saipatzii-totaari aka kipatsiki. Iro kantacha, tira apatziro ipokaki inkiwaatan-tyaaro nijaa, ontzimatyii onkaphathainkati aajatzi iriraani, iwamaitiri. Iriitaki Tasorinkantsi kinkithata-kaanta-kirori tsika okanta-kota iroka. Okaratzi ikinkithata-kaantziri irirori, iroopirori onatzi.

* 4:17 aririka impiyaki: Iitaitiriri Pinkathari

7 Tima mawa yapiitai-takiro ikantaitzi Itomi Pawa inatzii. *

8 Itanakarori iriitaki Tasorinkantsi kinkithata-kaanta-tsiri. Apitita-tsiri, iriitaki Pawa ñaawaitaintsi ikiwaa-paitita-karanki Jesús. Mawatatsiri, iriitaki Pawa ñaawaitaintsi ikinkithata-kotzi-roranki Jesús tsika inkantyyaa iwamaitiri. Ti ompasiniti ikantai-tziri, siyakaa-wintantsi onatzii. †

9 Tima ankimisantiri atziri-payi okaratzii ikantayitziri, iri oowatsipiro ankimisantajiri ikantairi Pawa. Iroka ikantaki ikinkithata-kotziri Jesús Saipatzii-totaari, ikantzi: "Iriitaki Notomi yoka."

10 Itzimi-rika kimisantairiri Itomi Pawa, iriitaki kimathatairori omapiro okaratzii ikantakiri Pawa. Iriima kaari kimsanta-tsini ipaitakiri taiyawari Pawa, tima ithainka-ñaanitakiri ikantaki "Notomi inatzii Jesús."

11 Iroka ikantai-takiri: Iriitaki Pawa kankakai-yaaroni añaasiritantajyaari, tima awintaari Itomi.

12 Ikaratzi aapatyiaarini Itomi aritaki yañaasiritai. Iriima kaari aapatyiaarini Itomi Pawa, airo yañaasiritai.

Ayoyitaji asi owairo añaasiri-yitai

13 Tima pawintaari awirokai Itomi Pawa, pikimisantairi. Irootaki nosankinatan-tamirori iroka ari onkantyyaa piyopirotan-tyaari pasi piwairo pañaayitaji apaata. ‡

14 Awintaa-sirira ankantajiri Pawa, tima ayoyitzi ikimayitai aririka amana-manata-kotairo tsika okanta inintakaajairi irirori.

15 Ayoyitajira ikimai Pawa aririka amaniri, ayotzita aajatzi ari imatakairo okaratzii akowa-kota-kiriri.

16 Aririka piñiiri awiroka aparoni iyiki tzimatsiri ikinakaa-sitani, pamana-kotairi, aritaki yañaasirita-kaajiri Pawa. Iriitaki nokantakotzi aka tzimatsiri ikinakaa-sitani kaari mapirota-chani onkaaripiroti. Tima tzimatsi kaari-pirori kowiinkata-tsiri. Tira iro noñaawinti. Tima ti onkamiithati amana-kotairi antakirori mapirotzirori okaaripirotsi.

17 Noñaawintakiro "kaari-pirori kaari mapirota-chani," tira nonkantatyii kamiithatatsi iroka. Maaroni kaari kamiithatatsi, ti onkamiithati antayitiro. Iro kantacha tzimatsi kaari-pirori kaari kowiinkata-tsiri.

18 Ayojiitzi ti yanta-piintajiro kaari-pirori ikaratzi itomintaari Pawa. Iriitaki Saipatzii-totaari aamaako-wintaari, airo ikimaatsita-kaantaari Kamaari.

19 Tima ayoyitaji aroka yasiyitai Pawa. Iriima osaawi-satzi, iriira asitaari Kamaari, ipinkathari-wintziri maaroni.

20 Tima ayoyitaji ipokaki Itomi Pawa, iriitaki kimathata-kaayitairori iroopirori. Irootaki amatantaarori ayotajiri ipaitai-tziri "Iriipirori."

* 5:7 Tzimatsi sankinarintsii ikantaitzi: Mawa ikaratzi ñaawaita-tsiri inkitiki: Asitairi, Ñaantsi, Tasorinkantsi. Yoka karatatsiri mawa, aparonira ikanta. Pamiroro: onasiyita ñaantsi-payi † 5:8 Okaratzii kanta-kota-chari aka, iriira ikinkithata-koitzi: "Tasorinkantsi, Nijaa, Iraantsi. Ikaratakira mawa, ti ompasiniti siyakaa-winta-chari." Inintatzii aka Juan, iyotako-piroitiri Jesús omapiro Itomitari Pawa. Tima mawa okaratzii yapiitai-takiro ikinkithata-koitzi, ikantaitaki: "Itomi Pawa inatzii yoka Jesús." Itanakarori, iriita-jaantaki Tasorinkantsi oyotakaa-yitairiri Intyaantaa-riti Saipatzii-totaari iyomitaan-tayiti. Apitita-tsiri, irootakira "Nijaa" siyakaa-winta-chari ikiwaa-karanki Jesús. Irootaki ikinkithata-jaantakiri Pawa, sankinain-chari Mt. 3.16-17. Mawatatsiri, irootaki "Iraantsi" siyakaa-wintacha ikapathai-nkatakaitakirira Jesús iwamaitan-takariri. Irootaki ikinkithata-jaantakiri Pawa isaikan-takari-ranki Jesús otzisiki ikinkitha-waita-kairi Moisés aajatzi Elias tsika onkantyyaa iwamaitiri. Iro sankinain-chari Lc. 9.31-35; Jn. 12.27-33. ‡ 5:13 pawintaari: wairontsi

Aapatyii-yaari Iriipirori, tima aapatyaakari Itomi, iriitaki Jesús Saipatzii-totaari. Iriitaki Pawa ipaitaitzi “Iriipirori,” ipaitai-tziri aajatzi “Añaanita-tsiri.”

²¹ Notomiiti, paamaiyaari pipinkathatziri = kari pawaniro-payi. Omapirowí.

APITTA-TSIRI ISANKINARI JUAN

Withataantsi

¹ Ijiiwariti kimisantzin-kariiti nonatzii naaka osankinatzi-mirori iroka. Awiroka nosankinatziini owaitakaantziri “Oyosiitaaro kooya aajatzi otomiiti.” Notako-pirotani pinayitatzii, tima ari akaratzii akimisantajiro iroopirori. Tira apaniro naaka notakotami, itakotzi-taami aajatzi maaroni yojiitaironi iroopirori. *

² Ari okantari, oisokiro ankantajiro iroopirori, asi owairo.

³ Onkawintha inisironka-yitaimi Asitairi Pawa, inkawintha-yitaimi, kamiitha pisaika-yitai. Ari inkimita-jimiri aajatzi Itomi Jesús Saipatzii-totaari, piyotako-yitairo iroopirori pintakota-wakaan-tayita-jyaari.

Oisokiro piwiro iyomitaimiri Saipatzii-totaari

⁴ Oshiki nokimo-siritanaki noñaayitakiri pitomiiti imata-piinta-nakiro iroopirori, imatanakiro ikantakaan-takiri Asitairi.

⁵ Kooya, (tima ari nowaitakaantzimi awirokaiti pikimisantzin-karitzii anta), tira nomapokimi nokaman-tzimiro iroka nosankinata-kimiri. Iro nonkinkithasirita-kayimi okaratzii nokaman-tayita-kimiri owakira pikimisantan-tanakari. Iroka okanta: Ontzimatyii antakota-wakaiyaa.

⁶ Aririka antapiinta-najiro ikantakaantsiri Asitairi, aritaki amatanajiro antakota-wakaa-piintajyaa. Irootaki nokanta-kaanta-kimiri panta-piinta-yitairo okaratzii pantayita-nakiri owakira pikimisantan-tanakari.

⁷ Tima tzimayitatsi iroñaaka oshiki amatawitaniri. Ikantayitzi: “Ti yatzirita-painti Jesús Saipatzii-totaari.” Thayinkari inatzii ñaawaitzirori iroka, ikisaniintani inatzii Saipatzii-totaari.

⁸ Paamawintyaa, piwashaantziro = kari okaratzii noyomitaa-yitakimiri. Ti noninti paminaa-siwaitajyaa, airo piñaajiro panintaa-jyaa apaata impinai-tajimiri.

⁹ Inkarati tzipinata-chani, kaari oisokirotyaaroni iyomitaanta-paintziri Saipatzii-totaari, tira yaapatyii-yaari Pawa. Iriima ikaratzii oisokirota-karori iyomitaanta-paintziri Saipatzii-totaari, iriitaki matakirori yaapatyaari Asitairi, ari ikimitzi-takari aajatzi Itomi.

¹⁰ Intzimi-rika ariityaamini anta, ipoña ininti iyomitaimiro kinasiwaita-chari kinkitharintsi, airo pisinitziri isaika-wankotimi. Airo okantaa-jatzi piwithatyaari aajatzi.

¹¹ Tima aririka piwithatyaari, kimiwaitaka pakakota-tyiirimi iyaari-pironka okaratzii yantziri irirori.

¹² Tzimatsi oshiki nosankinatimiri, iro kantacha tira apatziro noninti nosankinatimiro, nonintatzii nojata-sitimi noñiimi, nonkinkitha-waita-kayimi, ankimo-siritan-tyaari.

* **1:1** “Oyosiitaaro kooya aajatzi otomiiti,” iriira siyakaa-winta-chari kimisantzin-kariiti ikaratzii apatota-chari nampitsiki. Ti isankinaitiro koñaaroini iwairo, omanaan-tsikiini okanta-kotaka, airo iñaantaitaro iroka sankinarintsi, tima aritaki ijaitanaki tsika anta isaikajitzi iwaskanitaaitiri kimisantzin-kariiti ikaratzii nampitarori anta.

¹³ Iwithajitami owaitakaantani “otomiiti pitsiro oyosiitaro.”
Omapirowí. †

---

† **1:13** “Otomiiti pitsiro oyosiitaro,” iriiyitaki siyaka-winta-chari kimisantzin-kariiti ikaratzi apatoyita-chari anta tsika inampitaro Juan osankinatzirori iroka.

MAWATATSIRI ISANKINARI JUAN

Withataantsi

¹ Ijiiwariti kimisantzin-kariiti nonatzii naaka osankinatzi-mirori iroka. Awiroka nosankinatzi Gayo, notako-pirotani pinatzi.

² Notakotani, namana-kotzimi piñaantyaarori ontzimi-motimi kowityii-motamiri koñaaroini. Namana-kotzimi aajatzi piñaantyaarori pintikatsiti kamiitha. Tima noyotzi kamiitha pikanta pisiritanaa.

³ Ari nokimo-siri-pirotaki noñaakiri yariiitaka iyikiiti ikamanta-paakina irojatzi pikanta-jiita awiroka poisokiro taro iroopirori.

⁴ Tikatsira pasini anaironi nokimo-siritanaki, nokimakira oisokiro iwanakiro iroopirori ikaratzi nokimisanta-kaayitajiri naaka.

Ikimo-siri-wintairi Gayo yoimaanta-piintaki iwankoki

⁵ Notakotani, pimatakiro awiroka tampatzikata-tsiri pamitakoyitakiri iyikiiti ikaratzi awisayita-tsiri anta pisaikinta, okantawitaka ti piñaayitiri pairani.

⁶ Ikinkithata-koyitakimi iriroriiti aka yapatojiita iyikiiti tsika okanta pitakoyitakari. Tima yantawaita-kaani inayatatzii Pawa yokaiti, ari otampatzikatzi pimpayitiri kowityii-motariri aririka piñaayitiri.

⁷ Tima ijayitatzii yokaiti ikinkithata-kotairi Saipatzii-totaari, ti yaawakotiri ipasiyi-witakariri kaari kimisanta-yitatsini.

⁸ Irootaki ampayitan-tyaariri arokaiti okaratzi kowityii-motariri. Ari onkantayaa antzipatan-tyaariri oiwarairo iroopirori, inkimakoi-tantyaarori.

Ithainka-ñaanitan-tziri Diótrefes

⁹ Nosankina-witakaniri pairani apatoyita-chari pinampiki. Iro kantacha Diótrefes ithainka-kiro nosankinari. Ikimita-kaanta-siwaitaka irirori iriipirorimi inatyii.

¹⁰ Irootaki nonkamantan-tapaakiri anta okaratzi yantakiri yoka. Ikantako-waita-sitakana. Tira apatziro iroka, oshiki imaninta-siri-waitakiri iyikiiti, ti isinitanti yaakamiithata-wakai-yityaa. Imisitowayitakiri aajatzi yapatota-piinta kimisantzin-kariiti.

Kamiitha ikinkithata-koitakiri Demetrio

¹¹ Notakotani, airo pimatziro awiroka kimitarori iroka kaari-pirori. Iro pimata-piintaji kamiithata-tsiri. Ikaratzi antajironi kamiithari, iriitaki yasitaari Pawa. Ikaratzi antzirori kaari-pirori tira iyotajiri Pawa.

¹² Iriima yoka Demetrio, maaroni iñaawintai-tziri kamiitha. Tima okaratzi yanta-piintziri, iñaakanta iroopirori onatzii ikanta-kotaitziriri. Ari nomatzi-takaro aajatzi naaka, notharowintari. Piyojiitzi awirokaiti okaratzi nokantziri iroopirori onatzii.

Owiraan-tarori withataantsi

¹³ Tzimawitacha oshiki nosankinatimiri, iro kantacha tira apatziro noninti nosankinatimiro,

¹⁴ nonintatzii nojati noñiimi, onkini ankinkitha-waijiiti. Onkawintha pisaikayiti kamiitha. Iwithajiitami aka akarayitziri. Piwitha-yityaanari aajatzi ikaratzi saikatsiri anta.

ISANKINARI JUDAS

Withataantsi

¹ Naaka Judas osankinatzi-mirori iroka. Impiratani Jesús Saipatzii-totaari nonatzi. Naaka iririntzi Jacobo. Awirokaiti nosankina-yitzini yasiyitaari Asitairi Pawa, pikaratzi ikaima-siri-yitaimi. Awiroka-yitaki ikimpoyaa-wintairi Jesús Saipatzii-totaari. *

² ¡Onkawintha inisironka-piroi-tajyaami, isaikakaa-piroi-taimi kamiitha, intako-pirota-jyaami!

Yomitaan-tasiwaita-chari (2 P. 2.1-17)

³ Notakoyitani, noninta-witaka nosankinata-kotimiro tsika okanta awisako-siri-yitan-taari arokaiti. Iro kantacha oninta-pirotatyaa iroñaaka nosankinata-kotimiro tsika okanta-kota pisintsi-thatan-tyaariri kimisantzin-kariiti, ari onkantyyaa yoisokirotan-tyaarori okaratzi iyomitaai-tajiriri. Irasi iwairo inkimisantairo ikaratzi yasitaari Pawa. †

⁴ Tima tzimayitatsi atziri imananiikiini isatikan-tayitaka. Thainka-tasorintsitaniri inayitaki, ikinkithata-kaanta-siwaitaka, ikantayitzi: "Iyawinthaani anayitzi Pawa, kantatsi antayitiro anintayitzi, kantatsi aajatzi amayimpi-waiti." Yokaiti ñaawaita-kirori iroka ñaantsi, imanintakiri Pawa, apanirota-tsiri impiratanta. Ari ikimitaakiri aajatzi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Irootaki ikinkisiryaa-takari pairani Pawa iwasankitairi yokaiti.

⁵ Nonintzi nosirita-kaiyaamiro okaratzi piyopiro-juutziri. Itasonka-winta-pirowitakari Pawa ikaratzi yasitari irirori, yokaiti yoimisitowajiri Apitantoniki, iro kantacha yapatha-kiro-ryaakiri ikaratzi thainka-tasorintsitain-tsiri.

⁶ Ari ikimitakari Maninkariiti maninta-kirori inampi, kaari jatakaironi impinkathari-wintanti kamiitha. Kimiwaitaka yoosotakota-tyiirimi Pawa tsika otsitini-kitzi, ari iyaawintari iwasankitaaitairi apaata omonkarata-paakyaa-rika kitaitiri kowiinkata-tsiri. ‡

⁷ Ari ikimitakari pairani Paamaarini-satzi, Katsimaarini-satzi aajatzi ikaratzi saika-nampitziriri. Kaaripiro-siri-yitatsiri, mayimpi-waitatsiri, ñaathata-wakaa-waita-chari. Iwasankitaan-taitakari paamari. Arira iniitziirori ompaityaa awishimo-yitairini kimityaarini yokaiti iwasankitai-tanta-jyaari paamari kaari tsiwaka-nita-tsini.

⁸ Ari ikimiyitari yokaiti kinkithata-kaanta-siwaitaniri, kinkithasirita-kaanta-siwaita-chari, niwitasi-waita-karori karipiro-yitatsiri, thainka-waitaniri. Ti intharowan-tajyaari ikisi-matziri Maninkariiti otzimi-motziri isintsinka.

⁹ Iro kaari imataa-jati Miguel, ijiwariti Maninkariiti, ti imishatiri irirori iñaana-winthatziri Kamaari ikinkitha-waita-kotziri Moisés ikamanta-paintari. Apatziro ikantaki Miguel: "Triitaki Nowinkathariti kishimini."

* 1:1 Jacobo = Santiago † 1:3 kimisantzin-kariiti = kitisiriri ‡ 1:6 kitaitiriki kowiinkata-tsiri = iitaitiriki Pinkathari

10 Iriima yokaiti atziri imishatakiro kaari iyotaa-jatzi. Tima okaratzi iyotasi-witari iriroriiti okimitaro iyota-nitari ipiraitari. Iriitaki apirowaitatsi apaniroini.

11 ¡Ikanta-machiitzi! Tima yantakiro osiyarori yantakiri pairani Caín. Ikinasi-waitaka ikimitakari Balaam, apatziro inintasiitaka yaantyaaro kiriiki. Ikimita-kotakari ikaratzi kamayitain-tsiri imaimanitan-takari pairani Coré.

12 Okimiwaitakaro iriimi pitsita-yitakimini yakyoo-yitakimi. Tima intsipayita-sityaami inthainka-tasorintsi-waitanti, intaini inintzi yantayitiro onimotziriri irirori. Ikimitakaro okisaani-kitzi minkori otasonkai-nkatzi tampyaa, ipoñaa añajiro airo oparyii inkani. Ikimitakaro pankirintsi ti onkithoti omonkara-paitiwita onkithotantyaari, kamapirotaki, tima iponkitziyiyii-takiro.

13 Ikimitakaro okanta otamakaani inkaari osimoryaata-kaasi-waitaro nijaa, irootaki imayitakiri yokaiti iñaakan-tasiwaitakaro iyaari-pironka. Ikimita-kotakari parinari ikimakaanta yapirotanti, ari inkimiyita-jyaari iriroriiti yapirotajyaa otsitini-kitzi.

14 Iriiyitakira ikinkithata-kotzi-takari pairani Enoc 7-tatsiri icharinita-nakari Adán, ikantaki-ranki:

Pamini, ipokaki Pinkathari itsipatari oshiki-pirori Imaninkariti. §

15 Ipokaki yamina-kotairo okaratzi yantayitakiri maaroni.

Ipokaki iwasankitairi thainka-tasorintsitaniri okantakaan-tziro maaroni okaratzi yantakiri.

Ipokaki iwasankitairi kaari-piro-siriri ikaratzi ikisi-matakiri.

16 Yokaiti kinkithata-kaanta-siwaitaniri, kisimatan-taniri inayitatzii. Oshiki ithaiya-kowaitantaka. Yantayitziro iniwita-siyitari irirori. Kantakaa-piro-waitaniri inayitzi. Inintakaakimiro iyomitaan-tziri inintzi yaantasi-waityaaro kiriiki.

Iyomitaaitziriri kimisantzinkari

17 Irooma awirokaiti, notakoyitaní, pisirityaaro iyomitaa-yitakimiri pairani Intyaantaa-riti Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari.

18 Tima ikantayitaki irirori: “Apaata owiraanta-paakyaaroni intzi-mayiti thainkan-taniriiti, iriitaki antasiwaityaaroni iniwita-siyitari.”

19 Iriiyitakira kantakaarori inkisa-wakaan-taiyaari, apatziro ikinkisiryaa-kotaro osaawi-sato. Ti inampi-siritan-tyaari Tasorinkantsi.

20 Irooma awirokaiti, notakotani, piwitsika-sirita-wakai-yitajyaa poisokirotan-tyaarori pinkimisanta-piinta-najiro Ñaantsi. Pamamanati tsika okanta iyota-kayimiri Tasorinkantsi.

21 Oisokiro piwiro itakonka, oyaako piwiro inisironka Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari asi owairo yañaakaa-yitai.

22 Nisironka piyotajiri inkarati kisosiri-niinta-tsini.

23 Pasini, pinkimita-kaantiro kapichi okantaka piwawisaa-kotantaariri intaajyaami. Pasini, ontzimatyii pinisironka-yitajiri. Irooma iyaari-pironka, kisaniiinta piwiro. Ari pinkantairori ikithaatari ikaaripiro-siritan-takari, pinkimita-kaantiro pinkisa-niinta-tyiromi. Piwinkani piwiro iroka pimatziro = kari awiroka.

§ 1:14 oshiki-pirori = 10,000; Imaninkariti = kitisiriri. Iroka okaratzi iñaanitakari Enoc, ti ompoñii-yaaro Sankinaritsi-piroriki, pasiniki sankinarintsi opoñaakaro, ipaitai-tziro “Isankinari Enoc.”

Owisiryaa-wintaantsi

²⁴ Awisiryaa-winta-jyaari yoka matzirori yaamaako-winta-yitai airo atzipina-siri-waitanta, tima inkimita-kaantai ti amasiwaityaa, irootaki omatantari ankimosiriwinta-waitajyaa atsipataari tzimatsiri iwani-inkaro. *

²⁵ Ankimosiriwinta-jyaari Pawa apanirota-tsiri, yotaniri, owawisaa-kotairi. Iriitaki yoka Pawa tzimatsiri iwaniinkaro, itkimosiriwintait-siri, omapiro otzimi isintsinka, pinkathari-pirori inatzi, iriitaki itakaro itzimaki tikira-mintha ontzimayiti maaroni, irojatzi ikanta iroñaaka, irasi iwajita-tyiironi. Omapirowi.

---

* **1:24** tzipina = antziwa

IÑAAKAI-TAKIRIRI JUAN

Iñaakan-takiri Jesús Saipatzii-totaari

¹ Iroka okaratzi iñaakan-takiri Pawa tsika ikanta-kota Jesús Saipatzii-totaari, iriira Pawa kantakaarori iyotantyaarori impiratani-payi tsika onkanta-kotyaa okaakitzi-matain-tsiri iñiitajiro. Irootaki ityaantan-takariri Pawa Imaninkariti inkamantiri Juan, impiratani Pawa.

² Iriitaki Juan kinkithata-kirori okaratzi iñaakiri. Iroka okaratzi ikinkithatakiri iñaani Pawa, irootaki inintakaan-takiri Jesús Saipatzii-totaari inkamantiro.

³ Kimosirira inkantajyaa inkarati ñaanataironi iroka kamantaantsi, ari inkimiyityaari aajatzi inkarati kimisantironi. Kimosirira inkantajyaa inkarati monkara-yitaironi okaratzi sankinatain-chari. Tima okaakitzi-mataki iñaantai-tyaarori.

Iwithaitari kimisantzin-kariiti karatatsiri 7 yapatoyitaka

⁴ Naaka Juan osankinatziroori iroka. Awiroka nosankinatziini kimisantzin-kariiti karatatsiri 7 papatoyitaka anta nasiyita-chari nampitsi saikatsiri Asia-ki. Tima añaatzi Pawa iroñaaka, iri itakaro pairani itzimaki, irootzi-mataki impiyi. Kaminthaa inkanta-yitaimi irirori, kamiitha isaikakaa-yitaimi anta. Ari inkimitaimiri aajatzi ipaitai-tziri “7 tasorintsi” itsipatakari inkitiki iwinkathari-mintoki.

⁵ Ari inkimita-jimiri aajatzi Jesús Saipatzii-totaari, tima iroopirori onatzi okaratzi iñaawaitziri. Iriitakira itanaarori yañaaji ikamawitaka, iriira pinkathari-wintairiri maaroni ikaratzi pinkathari-witachari aka kipatsiki. Iriitaki itakoyitairi arokaiti, ipyaako-yitairo ayaaripironka ikapathai-nkata-kiranki ikamawinta-yitai.

⁶ Iriitaki pinkatha-ritakaa-yitakairi. Iriitaki impira-tasorintsitakaayitairi antawaitan-taaniriri Pawa Asitariri. Iriitaki otzimi-motairi iwaniinkaro, iriitaki pinkathari-pirota-tsiri. Irasi iwiro irirori. Omapirowí.

⁷ ¡Pamini! Yoka Saipatzii-totaari, inkinapaji minkoriki, maaroni iñiitawajiri.

Imatzityaaro iñiiri pathanka-mirikita-kiriri.

Yiraakoi-tajyaari maaroni aka kipatsiki, imatzityaaro kaari shininkata-wakaa-chani.

Ari onkantyaari. Omapirowí.

⁸ Iroka ikantzi Awinkathariti Pawa:

Naakataki osiyarori itarori sankinarintsi, Naaka osiyarori aajatzi owiraantarori.

Irirori, yitakaro pairani itzimaki, iriitaki piyaatsini apaata. Iriitaki Sintsipirori.

Iñaakantaka Itomi Atziri

⁹ Naaka Juan, pirintzi piwayitana pikimisantzin-karitaji, ari akara-jitaki amawitakiro akimaatsi-waitaka, ari atsipata-wakaa ipinkathari-winta-yitai Pawa. Ainiro nosaki-ranki othampisiki ipaitai-tziri Patmos nokinkithatziro iñaani Pawa, nokamantantziro ikantakinari Jesús.

¹⁰ Okanta aparoni kitaitiri yapatowinta-piintaitari Awinkathariti, tzimatsi iŋaakakinari Tazorinkantsi. Nokimakiri notaapiiki ipaita kantanari, ikimitakaro tyootaantsi iŋaawaitzi,

¹¹ ikantakina: “Pisankinatiro onkarati noŋaakakimiri. Iro pintyaantiniriri kimisantzin-kariiti karatatsiri 7 yapatoyitaka anta onasiyitarori nampitsi saikatsiri Asia-ki. Tima iroka 7 nampitsi: Efeso, Esmirna, Pėrgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea.”

¹² Ari nopithokanaka notaapiiki naminiri ipaita ŋaanatanari. Noŋaatziiri ootamintotsi-payi iwitsikai-tziri ooro. Ikaratzi 7.

¹³ Iro kantacha anta niyaankiniki ari isatikaka aparoni kimitakariri Itomi Atziri. Anaakiri iitziki iithaari. Ithaanotakari ichampyaari iwitsika-masii-tziri ooro.

¹⁴ Kitamaaro-powainka ikantaka iitoki, kimiwaitaka iroomi iwitzi ipiraitari, kitamaraa-niki okantaka iroowaitaki sharaka. Irooma irooki okimiyitakari paamari.

¹⁵ Poriryaa ikantayitaka iitzi, iriwaitaki iporiryaatzi kiriiki itayitzi. Okimiwaitakaro iŋaani opoimaatzi nijaa.

¹⁶ Yairikaki impokiro-payi irako-piroki, ikaratzi 7. Yoimisitowatzimaitaro ipaantiki kimitakarori sataa-mintotsi, apiminiti othoyimpitaki. Ikimitakari iporoki ikantaranki ooryaatsiri isiparyaa-pirotzi tampatzika-paiti.

¹⁷ Ikanta noŋaakiri, tyaanakina nokamanaki. Iro kantacha yantanta-kanaro irako-pirori, ikantana: “Airo pitharowakaana, Naaka itarori, Naaka owiraantyaaroni.

¹⁸ Naakataki aŋaanita-tsiri. Nokamawitaka iro kantacha nasi nowajiro naŋaaji. Naaka matzirori otzimi-motana nosintsinka nasitaryaantyaaroni ikyaa-piintai-tziro sarinka-winiki, aritaki onkantaki aajatzi nasitanajiro.

¹⁹ Pisankinatiro okaratzi piŋaakiri, iro pitanakyaa okaratzi piŋaakiri awisatsiri iroŋaaka, ipoŋaa onkarati piŋiiri awisatsini apaata.

²⁰ Ikaratzi ootamintotsi piŋaakiri karatatsiri 7, iriira osiyakaa-wintariri kimisantzin-kariiti karatatsiri 7 yapatoyitaka anta onasiyitarori nampitsi. Ikaratzi piŋaakiri impokiro nairikakiri nakopiroki, karatatsiri 7, iri osiyakaa-wintariri Maninkariiti tsipayitaariri kimisantzin-kariiti karatatsiri 7 yapatoyitaka.” *

2

Kamantaantsi ityaantai-takiniriri 7 yapatoyitaja kimisantzin-kariiti: Kamantaantsi ityaankai-takiri Efeso-ki

¹ “Iroka pisankinati-niriri Imaninkariti kimisantzin-kariiti apatotachari Efeso-ki. Iriira ŋaanatziri airikakiriri 7 impokiro irako-piroriki, satikain-chari niyaanki ipaamatakira 7 ootamintotsi. Ikantziri:

² ‘Noyotziro okaratzi pantayitzi, tsika pikanta pantawaitaki, okaratzi pamawitakiri. Pisamayitakari kaari-piro-siririiti. Piŋaantayitaari paitasi-waita-chari, “Tyaanta-piroriiti” yomitaan-tasiwaita-chari. Piyotajiri awiroka thayinkari inayitatzii.

* 1:20 Tzimatsi kantatsiri yokaiti “Maninkariiti” ikinkithata-koitziri aka, iriitaki atziri-payi ikaratzi jiyawitairiri kimisantzin-kariiti. Tzimayitatsi pasini kantatsiri, iriitaki iriipirori Maninkariiti.

³ inatan-taniri pinatzi, amawiwaini pikantaka, oshiki pikimaatsi-waitaka iwasankitaa-wintai-tzimiro pawintaana naaka. Titzimaita pisamawaityaa.*

⁴ Iro kantacha, tzimatsi yotapain-chari, iro kaari kamiithata-tsini. Iroka okanta: Piwashaanta-nakiro awirokaiti pitakotanta, ti pantajiro pikimiwita-nakaro pairani.

⁵ Pinkinkithasiritiro tsika pikanta pairani owakira pikimisananaki. Piwashaantiro tsika pikanta iroñaaka, pimpyakotairo pantajiro tsika pikantanaka owakiraini pikimisananaki. Tima airorika piwashaantairo, ari nojata-sitakimi, naapithata-jimiri ootamintotsi saiki-motakimiri anta.

⁶ Iro kamiithatatsi pikisaniintakiro awirokaiti yantayitakiri ikaratzi kimisanta-najiriri iyomitaan-tziri pairani Nicolás. Nomatzi-taikari naaka.

⁷ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorinkantsi iñaanatziri kimisantzin-kariiti. Tzimatsi-rika matakironi oitsinampaironi, ari nosinitairi iyaaro chochoki owañaan-tatsiri pankitain-chari itasorintsi-pathatiki Pawa.' "

Kamantaantsi ityaankai-takiri Esmirna-ki

⁸ "Iroka pisankinati-niriri Imaninkariti kimisantzin-kariiti apatota-chari Esmirna-ki. Iriira ñaanatziriri itakarori, owiraantyaroni aajatzi. Iriira ñaanatziri kamawitaincha iro kantacha añaaji aajatzi. Ikantziri:

⁹ 'Noyotziro okaratzi pantayitakiri, aajatzi pikimaatsi-waijiitari, noyotzitaro pikowityaa-waijiitziri, okantawitaka awiroka ashaarantahiriri. Noyotzi aajatzi tzimatsi Judá-iti anta thaiyako-waita-kamiri. Ipaitasi-waitaka Judá-iti, Kamaari asiyita-kariri.

¹⁰ Airo pitharowanta-sitaro onkarati pinkimaatsityaari. Tima irootaintsi piñiuro tzimayitatsiri anta tsika inkarati yasita-kota-kaantiri Kamaari. Ari pisaikiri onkarati 10 kitaitiri pinkimaatsi-waiityaa, iñaanta-sirita-tyaamira Kamaari. Iro kantacha ontzimatyii piriipirosiriti awirokaiti pijatakairo onkanta-witakyaa iwaitimi, tima apaata aritaki nañaakaajimi, onkimiwaita-jyaaro namathai-yitaa-tyiimimi. †

¹¹ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorinkantsi iñaanatziri kimisantzin-kariiti. Tzimatsi-rika matakironi itsinampairi iroka, airora iñaajiro inkimaatsi-waitajyaa yapiitajiro inkamaji.' "

Kamantaantsi ityaankai-takiri Pérgamo-ki

¹² "Iroka pisankinati-niriri Imaninkariti kimisantzin-kariiti apatota-chari Pérgamo-ki. Iriira ñaanatziriri otzimi-motziri isataa-minto apiminitatsiri othoyimpitzi. Ikantziri:

¹³ 'Noyotziro pantayitziri, noyotzi pisaiki-motakiri ikaratzi ipinkathari-wintziri Kamaari. Iro kantacha noyotzimi aajatzi oisokiro piwakina pawintaana, ti piwashaantiro. Ti piwashaanta-nakiro awirokaiti okantawitaka iwamaawitai-takari Antipas noyimisantakaa-pirotani kinkithata-kota-kinari anta tsika isaiki Kamaari. ‡

¹⁴ Iro kantacha, tzimatsi yotapain-chari, iro kaari kamiithata-tsini. Iroka okanta: Tzimayitatsi pikarajiitzi kimitakariri Balaam iyomitaantzi. Tima pairani Balaam, iyomitaa-piintakiri Balac

* 2:3 pawintaana = wairontsi † 2:10 amathairintsi ‡ 2:13 Kamaari = Mishatantanirri

onkantyyaa inkaima-siryaa-tyaariri Israel-iiti iwakaiyaari yatsipita-kayitani yasita-kayi-tariri pawaniro. Imayimpi-waita-kaakiri aajatzi.

¹⁵ Ari okimitakari tzimayitatsi aajatzi kimisanta-yitakirori iyomitaan-tziri pairani Nicolás.

¹⁶ ¡Piwashaantajiro! Airorika piwashaantziro, ari nojata-sitakimi nowayiritiri, iro nowayiritan-tyaariri sataa-mintotsi sitowatsiri nopaantiki.

¹⁷ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorinkantsi iñaanatziri kimisantzin-kariiti. Tzimatsi-rika matakironi itsinampairi iroka, ari nonpakiri iyaaro omana-ntsita-tsiri ipaitai-tziri pairani “paitama”. Ari nonpakiri aajatzi aparoni kitamaarori mapi tsika osankinataka owakirari wairontsi kaari iyotaitzi, apatziro iyotajiro aakironi iroka mapi.’ ” §

Kamantaantsi ityaankai-takiri Tiatira-ki

¹⁸ “Iroka pisankinati-niriri Imaninkariti kimisantzin-kariiti apatota-chari Tiatira-ki: Iriira ñaanatziri Itomi Pawa, kimitakariri irooki paamari, poriryaatain-tsiri iitziki. Ikantziri:

¹⁹ ‘Noyotziro pantayitziri, pitakoyitanka, pinkimisantaki, pantawaitaki, kamaitaniri pinaki. Aikiro pakowinta-tyaaro iroñaaka panaakaa-nakiro pikantawita pairani.

²⁰ Iro kantacha, tzimatsi yotapain-chari, iro kaari kamiithata-tsini. Iroka okanta: Paapatyaakaro awirokaiti kooya paitachari Jezabel. Okantzi iroori kamantantaniro onatzii, iro kantacha okaratzi oyomitaan-takiri iroori, oshiki oitzinampa-siritakiri nompiratani. Iro opoñaantari owakaayitakari yatsipita-kaitani yasita-kayitariri pawaniro. Omayimpita-kaawai-yitakiri aajatzi.

²¹ Osamani noyaako-witakaro owashaantairomi antayitakiri, iiro kantacha ti oninti owashaantiro omayimpi-waitzi.

²² Airorika owashaanta-sitaaro, ari nomantsiyaa-kiniro tsika omayimpitanta-piintaki, ari onkimaatsi-waityaari. Ari nonkimitaakiriri inkarati mayimpita-kironi.

²³ Ari napiroyitajiri ikaratzi oyomita-yitakiri. Iro ompoñaan-tyaari iyotaji maaroni kimisantzin-kariiti naakataki oyosiritziri maaroni, noyotzi opaita ikinkisiryaa-yitari, noyotzi opaita ikima-siri-yitziri. Ari onkantyyaa noipyaan-tyaamirori okaratzi pantayitakiri awirokaiti.

²⁴ Irooma awirokaiti, yotapain-chari anta Tiatira-ki kaari kimisanta-kironi okaratzi oyomitaan-tasiwitakari, airo nokisathatzimi. Tima ti pisintsiwinta-waityaaro okaratzi oyomitaan-tasiwitakari ipaitai-tziri “imanakaapirotani Kamaari.”

²⁵ Iro kantacha awirokaiti ontzima-tyiira poisokirotyaana irojatzii nompian-takyaari.

²⁶ Tzimatsi-rika matakironi itsinampairi imonkaratiro noñaani irojatzii owiraanta-paakyaaroni, aritaki nomatakaakiri impinkathari-wintairi apaata atziri-payi.

²⁷ Ari osiyakyaaro ikimitaakina Asitanari naaka, imatakaakinaro ipinkatha-ritakaakina, ari inkimitaa-jyaari aajatzi iriroriiti impinkatha-ritakai-tairi. Ari ijiwatan-tajyaari irasiro-kotziti.

Irijatzi apirotairini ikisaniintani, inkimita-kaantajiri iporokai-tziro kowitzi.

²⁸ Aritaki nopajiri naaka osiyakariri impokiro parya koñaata-paintsiri.

²⁹ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorinkantsi iñaanatziri kimisantzin-kariiti.' "

3

Kamantaantsi ityaankai-takiri nampitsiki Sardis

¹ "Iroka pisankinati-niriri Imaninkariti kimisantzin-kariiti apatotachari nampitsiki Sardis. Iriira ñaanatziri ipaitai-tziri '7 tasorintsi,' itzimi airikiriri 7 impokiro. Ikantziri: 'Noyotzimiro pantayitakiri, iwaitaita-kaantai-tziri "añaasiriri," tima ti ari pinkantyya, kamasiriri pinayitzi.

² Pisakii-siritai. Piñaa-sintsityaa airo pikama-siritanta. Tima Pawa iñiuro okaratzi pantziri ti pimonkaratiro ininta-kayimiri.

³ Pinkinkithasiritiro ikamantai-takimiri pairani, pimonkaratiro. Piwashaantiro panta-piintakiri. Airorika pisakisiriitai, ari nomapokapajimi nompjayi-rika, nonkimityaari imapokantzi aparoni kosintzi.

⁴ Iro kantacha tzimatsi kapichiini anta pinampiki Sardis matakirori ikiti-siritzi. Iriiyitaki kimitakariri kaari oipatsitironi iithaari, irootaki ikamitan-taariri yokaiti onkantyya intsipatan-tajyaanari nokithaataro kitamaarori.

⁵ Intzimi-rika matakironi itsinampairo, aritaki nonkithaatajiri kitamaarori. Airo noshitziro iwairo itsipataari isankinata-kotaka inkarati añaaniyitaa-tsini. Ari nonkantajiri Asitanari, aajatzi Maninkariiti: "Ikimisantaana yoka."

⁶ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorinkantsi ikantziriri kimisantzin-kariiti.' "

Kamantaantsi ityaantai-takiri Filadelfia-ki

⁷ "Iroka pisankinati-niriri Imaninkariti kimisantzin-kariiti apatotachari Filadelfia-ki:

Iriira ñaanatziri Tasorin-tsita-tsiri, Iroopirori.

Iri iñaanatziri iwaitakiri iminkyaa-yitairi atziri-payi, irijatzi tzikayitairini kaari isinitaiti inkyaayiti.

Ari inkimita-jyaari piwaisatzitini David.

Tikatsira sintsithatirini minkyaan-taatsiri, tzikayitan-taatsiri aajatzi.

Iroka ikantziri:

⁸ 'Noyotziro pantayitziri. Pamini. Nosinitakimi pinkyii, tikatsi tzikawa-kimini. Iro nomatakimiri tira paawyaa-siri-waijiiti, iro kantacha pimonkarata-kinaro noñaani, ti inkimaitimi pinkanti: "Ti yasilyana Pawa."

⁹ Iriima yokaiti kantasi-waita-chari: "Naaka Judá-iti." Kaari-tzimaita Judá-iti, tima iriitaki yasiyitari Kamaari. Irootaki nontyiirowakaanta-jyaariri apaata impinkatha-yitaimi. Ari iyotajiri omatyya notakotakami.*

¹⁰ Pimonkaratakiro nokaman-takimiri, nokantaki: "Pinkisa-siwainityaa." Irootaki naamaako-wintan-tyaamiri airo iñaanta-siritantaitami. Tima kapichita-paaki iñaantai-tantyyaariri ikaratzi nampiyitarori kipatsiki.

* 3:9 Kamaari = Mishatantaniri

¹¹ Irootzi-mataki nompinyaki. Oisokiro piwiro pikimisantakiri, airo pampinaa-siwaitanta panintaa-jyaaro impinai-tajimiri, onkimi-waaityaaro yamathaitaa-tyiimimi. †

¹² Intzimi-rika matakironi itsinampairo iroka, ari nonkimita-kaantajiri tzinkamitsi otzinampitzirori itasorintsi-wankoti Pawa. Irasi iwiro isaikaji. Ari nonkinta-kota-jiniri iwathaki iwairo Pawa, ari iyoitajiri Pawa asitaari. Ari nonkinta-kota-jiniri iwathaki owairo owakirari Aapatyaawini, ari iyoitajiri isaikaji yoka inampiki Pawa, otzimi ariitaa-chani osaawiki ompoñaa-jyaaro inkitiki. Ari nonkinta-kota-jiniri aajatzi iwathaki owakirari nowairo.

¹³ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorinkantsi ikantziriri kimisantzin-kariiti.' "

Kamantaantsi ityaankai-takiri Laodicea-ki

¹⁴ "Iroka pisankinati-niriri Imaninkariti kimisantzin-kariiti apatota-chari Laodicea-ki. Iri ñaanatziri ipaitai-tziri 'Omapiwó,' iri itaki yawintaa-sirita-piintaitari iñaawaitzirora iroopirori. Iriira ñaanatziriri iwitsika-kaitakiri pairani iroka kipatsi. Iroka ikantziri:

¹⁵ 'Noyotziro pantayitziri. Pikitakaro kaari saawaata-tsini, kaari katsinkaata-tsini. Nonintziri naaka saawaari. Airorika osaawatzi, katsinkaari nonintzi.

¹⁶ Irooma pikimitaro iimpaari nijaa, ari nookamaran-kakami.

¹⁷ Pikanta-piinta-jiitzi awirokaiti: "Ashaarantakana, tikatsi nonkow-ityaaji." Iro kantacha tira ari pinkantyya, owasiri-waitaniri pinatzii, manintaari, asinonkainkari, mawityaakiri, sapoka-mirikiri.

¹⁸ ontzimatyii pinkimita-kaantairo pamanantaa-tyiirimi nooroti itzimi itayitakiri imporiryaa-pirotan-tyaari. Aritaki pimatajiro pashaarantyya. Pinkimita-kaantairo pamanantaa-tyiromi kita-maarori noithaari, airo pisapoka-miriki-waitanta, pipasiki-wintawaitakari. Pinkimita-kaantiro pamanantaa-tyiromi naawintaro pisita-kotan-tajyaari pimawityaaki-waitaki.

¹⁹ Iro namitari naaka nokisathatziri notakotani, nowasankitairi. Ontzima-tyiira piriipirotai awirokaiti, pimpiya-siri-yitai.

²⁰ Pamini, kimiwaitaka nonkatziya-tyiimi intakiroki nokaimi nonkyaan-tyaari. Tzimatsi-rika kimakinari inthomponta, isinitanarika nonkyii, aritaki antsipata-wakai-yaari akyoota-wakaiyaa.

²¹ Intzimi-rika matakironi itsinampairo iroka, aritaki intsipata-jyaana nompinkathari-wintanti. Tima nomatakiro naaka nomatakiro noitsinampairo, notsipataari isaika-mintoki Asitanari nopinkathari-wintantaji.

²² Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorinkantsi ikantziriri kimisantzin-kariiti.' "

4

Kimosiriwintaantsi inkitiki

¹ Okanta okarata-paaki iroka, noñaatzii asitaryaanaka inkiti. Irijatzi apiitapajiro iñaanata-paana noñaakiri inkaaranki poimata-paintsiri ikimitari tyoorintsi. Ikantana: "Thami jinoki ari noñaakai-mirori onkarati awisatsini apaata."

† 3:11 amathairintsi

² Ikanta nojasirin-katanaki jinoki, noñaakiro saika-mintotsi, osiyawaitakaro isaikanta-piintari pinkathari-pirori, owaniinka okantaka. Tzimatsi aparoni saikanta-karori.

³ Tima yoka saikain-tsiri siparyaa ikantaka, isiyakaro potsitakiri mapi karinikita-tsiri. Itapotakari oyi isaika-mintoki, ikimiwaitakaro oyi natsiryaakiri mapi karinikita-tsiri. *

⁴ Tzimatsi aajatzi okaratzi 24 saika-mintotsi anta, irootaki osatika-kiriri niyaankiniki saikain-tsiri. Ari isaikayitakiri antari-konaiti, kitamaaro okantayitaka iithaari, ooro inayitaki yamathairi.

⁵ Nokimakiro ookatha-rontsi otzimi morikanain-tsiri opoñaanakaro saika-minto-tsiki. Tima tzimatsi anta 7 ootamintotsi waamatain-chari, iriitaki omontitakari saika-mintotsi. Iriitaki osiyakaa-wintariri Itasorintsiti Pawa, karatatsiri 7.

⁶ Tzimatsi inkaari omontitakari saika-mintotsi, kitijaa-niki okantaka. Tzimatsi 4 inkiti-wiri katziyain-chari, iriitaki tapotakirori iroka saika-mintotsi. Iro kantacha yoka inkiti-wiri otzimi oshiki irooki, irootaki yaminantari tsika-rika-payi, yaminantaro aajatzi itaapiiki. †

⁷ Aparoni inkiti-wiri isiyakari kashikari. Pasini isiyakari antari ipiraitari. Pasini atziri-poro inatzi. Iriima pasini isiyakari itzironka-waita pakitha. ‡

⁸ Ipoñaasitaka otzimayitanaki isiwanki yoka inkiti-wiri, 6 isiwanki tzimayita-naintsiri. Otzimi oshiki irooki iwathaki, otzimitanaka irooki inthomponta iwathaki. Iriitaki aakowinta-nakarori ipanthesa-piintaki, kitaitiri aajatzi tsitiniri, ikantzi:

Tasorintsi, Tasorintsi, Tasorintsi inatzii Pawa, Sintsi-pirori.

Iriitaki añatzi iroñaaka, iri itakaro pairani itzimaki, irootzi-mataki impiyi.

⁹ Ari ikanta-piintatyaa yokapayi inkiti-wiri iwisiryaawintari saikain-tsiri, añaanita-tsiri, ikantajiitzi: “otzimi-motzimi awiroka piwaniinkaro.” Ikanta iñaakan-takiro yokaiti ipinkathata-piintakiri, ipaasonkita-piintakiri,

¹⁰ imatanakiro aajatzi 24 antari-konaiti ityiroowa-sita-nakari saikain-tsiri, añaanita-tsiri. Iwisiryaawinta-nakari, yamathairyii-mota-nakari ipanakiri yamathairi pinkathari isaikakira. Ari iñiitzirompiro ipinkatha-ritzi yoka saikain-tsiri, tima imatawitaro antari-konaiti ipinkathari-wintantzi irirori. Ikantajiita-nakiri:

¹¹ ¡Nowinkathariti! ¡Pawá!

Irootaki kamiithatatsi otzimi-motzimi awiroka piwaniinkaro, pinkatha iwaitzimi, otzimi-motzimi pisintsinka.

Awiroka owitsika-yitakiro maaroni, tima awiroka ninta-sitain-chari ontzimayiti piwitsikani.

5

Sankinarintsi aajatzi Ipiraitari

¹ Noñaatziiri yoka saikaintziri saika-minto-tsiki, yairikaki irakopiroki aparoni sankinarintsi. Kamiitha apinaitaka, 7 okaratzi yapiitaitakiro intsirikai-takiro airo yapinai-ryaan-taitaro.

* **4:3** potsitakiri karinikita-tsiri = jaspe, cornalina; natsiryaakiri karinikita-tsiri = esmeralda

† **4:6** kitijaa-niki = cristal ‡ **4:7** antari ipiraitari = becerro, toro, sirampari vaca

² Noŋaatzii aparoni Maninkari tzimatsiri isintsinka, sinchiinka ikanta iŋaawaitzi, ikantzi isampitantzi: “¿Paitama isinitai-takiri insirika-ryiuro iroka sankinarintsi, impoŋa impinai-ryiuro?”

³ Tikatsi yaminaitiri isinitaitiri impinai-ryiuro iŋaanatiuro. Ti intzimi inkitiki, tikatsi aajatzi kipatsiki, ari okimitakari sarinka-winiki, ti intzimi ampina-ryiuro iŋaanatiuro.

⁴ Antaroiti niraanaka, tima tikatsi matironi impinai-ryiuro iŋaanatiuro.

⁵ Ari ikantana aparoni antari-kona: “Aritaki piraaka. Pamini. Tzimatsi matzironi otzimi-motziri itasorinka, iriitaki matironi intsirika-ryiuro, impinai-ryiuro. Iriitaki aparoni charinita-kariri Judá, ipaitaitziri ‘Kashikari.’ Irijatzi charinita-kariri David. Iriitaki isinitaitaki imatiuro.”

⁶ Opoŋaa-sitaka noŋaaki aparoni ipiraitari. Ikatziyaka niyaankiniki osaikaki saika-mintotsi, isatikakari inkiti-wiriiti, aajatzi antari-konaiti. Kimiwaitaka yoka Ipiraitari aritaki iwamaawitai-takari pairani. Tzimatsi okaratzi 7 ichii. Tzimatsi aajatzi 7 irooki. Iriira siyaka-wintachari 7 Tasorintsi, ikaratzi iŋiitairi maaroni kipatsiki. *

⁷ Ikanta Ipiraitari ijata-sita-nakiri saikain-tsiri iwinkathari-mintoki, yaapaakiro sankinarintsi yairikakiro irako-piroki.

⁸ Tima maaroni yoka 4 inkiti-wiri aajatzi antari-konaiti, ityiro-wasita-nakari Ipiraitari, ipinkathata-nakiri. Tzimayitatsi iwiyompiminto-payi. Tzimayitatsi ikasankai-nkariti itaayitakiri iwitsika-nakitasitakiro ooro, iwayitakiro anta. Tima iroka kasankainkari irootaki siyaka-wintachari yamana-manatani ikaratzi yasiyitaari Pawa. †

⁹ Ari ipanthai-tanakiro owakirari panthaantsi, ipanthea-kotziri ipiraitari, ikantzi:

Awiroka iriipirori, isinitai-tzimi pairikiro sankinarintsi, awiroka ontsirika-ryaironi,

Awiroka kapathai-nkaintsi yatsipita-kaitakami, pipinako-wintajiri atziri-payi yasitan-taariri Pawa.

Aripaiti yasiyitaari Pawa ikaratzi shininkata-wakai-yitachari tsikarika-payi, ikaratzi kimathata-wakaarori iŋaani tsika-rika-payi, ikaratzi nampiyitarori tsika-rika anta, ikaratzi ipinkathari-wintai-tziri tsika-rika-payi.

¹⁰ Awiroka kantakaarori ikimitan-taariri Ompira-tasorintsitaari, ipinkathari-wintziri Pawa.

Iriiyitakira pinkathari-wintairini osaawi-satziiti.

¹¹ Opoŋaa-sitaka noŋaaki oshiki Maninkariiti piyotzi-Winta-paakarori saika-mintotsi, tsika isaikaki inkiti-wiriiti aajatzi antari-konaiti. Ari ipiyo-piro-jiita-paaka oshiki, oshikini Maninkariiti.

¹² Ikantajiitzi:

Yoka ipira yatsipita-kaawitai-takari, iriira iriipirota-tsini ontzimi-motan-tyaariri itasorinka, iwaararo, iyotani, isintsinka, ipinkathanka, iwaniinkaro, aajatzi iwisiryaawintanka. ‡

¹³ Nokimatzi ipanthea-jiitanaki maaroni saikantarori inkiti, kipatsi, inkaari, sarinka-wini. Ikantajiitzi:

Yoka saikaintsiri saika-minto-tsiki, itsipatakari ipiraitari,

* 5:6 Ipiraitari = cordero † 5:8 yasiyitaari Pawa = kitisiriri ‡ 5:12 ipira = Cordero

wisiryaawintaari inatzi, pinkathataari inatzi, otzimi-motziri iwani-inkaro,

ipinkathari-wintantzi, irasi iwiro.

¹⁴ Iriira inkiti-wiriiti apiiyapiitzirori ikantzi, “Omapiwí.” Iriima antari-konaiti otyirowa ikantajiitaka ipinkatha-jiitari yoka kanta-jitaa-chani.

6

Intsirika-yiitakiro

¹ Opoña noñaakiri Ipiraitari intsirika-ryaanakiro itanakarori intsirikai-takiro. Ari isinchiin-katanaki iñaawaitanaki aparoni inkiti-wiri karatatsiri 4, okimiwaitakaro ookatha-rontsi, ikantzi: “¡Pimpoki!” *

² Naminaki, noñaatziiri isiyapaaka aparoni kitamaarori ikyaakoitari, tzimatsi kyaakota-kariri yairikakiro iwyaamini. Yamathaitai-tawakiri, jataki iwayirityaa, yapirotanti. †

³ Ipoña Ipiraitari intsirika-ryaanakiro pasini, apitita-tsiri. Ari iñaawaitanaki pasini inkiti-wiri karatatsiri 4, ikantzi: “¡Pimpoki!”

⁴ Ari isiyapaaka pasini ikyaakoitari kityonkari, ipaitawakiri antaroiti wisa-mintotsi kyaakota-kariri. Iri iwaitaki iwashaanta-kairi atziri-payi isaiki kamiitha kipatsiki. Irojatzí opoñaan-tanakari iwamaa-wakaiyita.

⁵ Ipoña Ipiraitari intsirika-ryaakiro pasini, mawatatsiri. Ari iñaawaitanaki pasini inkiti-wiri, ikantzi: “¡Pimpoki!” Naminaki, noñaatziiri isiyapaaka pasini ikyaakoitari potsitari, yairikaki imonkara-minto kyaakota-kariri.

⁶ Nokimatzi iñaawaita-naintsiri ikatziya-jiitaka inkiti-wiri, ikantaitzi: “Pimpimantayiti kapichiini piwankiri, pimpinatakaapirotyaaro, tima ti ontzima-piroti. Aritaki paaki oshiki kiriiki aparoni kitaitiri, irojatzí iñiitan-takyaarori antaroiti tashitsi. Iro kantacha airo piwaaripirotzitaro pankirintsi tsika yaayitai-tziro iraitsiri, tsika yaayitai-tziro aajatzí yiinkantsi.” ‡

⁷ Ipoña Ipiraitari intsirika-ryaakiro pasini. Ari iñaawaitanaki pasini inkiti-wiri, ikantzi: “¡Pimpoki!”

⁸ Naminaki, noñaatziiri isiyatai-paaka pasini ikyaakoitari kitiriri, ipaitai-tziri “Kaamanitaantsi” kyaakota-kariri. Ari itsipatakari ipaitai-tziri “Sarinka-wini.” Yoka ipaitai-tziri “Kaamanitaantsi” isinitai-takiri iwamaayiti oshiki osaawi-satziiti. Tzimayitatsi iwamaakaan-takiri iwisantant-taityaari sataa-mintotsi, tzimayitatsi aayitiri itashi, pasini aayitakiri mantsiyarintsi, pasini yatsika-yitiri katsimari piratsi. §

⁹ Ipoña Ipiraitari intsirika-ryaakiro pasini. Noñaatziiri oponkitziki taamintotsi isiri-payi ikaratzi iwamaawintai-takiri yiriipirotzí ikinkithata-kotairo iñaani Pawa.

¹⁰ Iriitaki kaimayita-naintsi sintsiini, ikantajiitzi: “Nowinkathari-pirotí, Tasorintsi, Iriipirorí. ¿Tsika-paitima onkarati piyaawintyaa onkantayaa pinkisako-wintan-tyaanari, piwasankitaa-yitajiri osaawisatziiti?”

* **6:1** Ipiraitari = Cordero † **6:2** ikyaakoitari = caballo, mora ‡ **6:6** Iro ikantai-takiri aka: “Pimpimanti apapona-roini opani trigo onkarati ompinatyaa aparoni kiriiki denario. Pimpimanti mawapona-roini opani cebada onkarati ompinatyaa aparoni kiriiki denario.”

§ **6:8** tzimayitatsi = 1/4

¹¹ Ipoŋaa ipaitakiri kitamaarori kithaarintsi inkithaatyaa, ikantziri: “Pijatakairo pimakoryaawaki irojatzu yariitan-takyaari pirintziiti pikaratziri pantawaitaki. Tima ontzimatyii iwamaitiri iriroriiti inkimita-kotyaamiro awirokaiti.”

¹² Noŋaatziiiri Ipiraitari intsirika-ryaakiro pasini, oyotapaaka aparoni inthonkan-tyaarori. Ari omapoka-nakari antaroiti onikaro. Tsiwaki-matanaki ooryaatsiri, tsitiniki okantanaka. Kityonka ikan-tanaka kasiri ikimita-nakaro iraanstsi. *

¹³ Ari ithopiryaa-yitanaki impokiro, ikimiwaita-nakaro oparyiikitzi irakakiri chochoki otika-kitziro antaroiti tampyaa. †

¹⁴ Ti onkoŋaatanaji inkiti, okimiwaita-nakaro apinaita-ranki antaroiti tsipana. Ti iŋiitajiro otzisi-payi ithonka otaranka-yitanaki aajatzi othampisi-payi.

¹⁵ Omanajiitanaka atziri-payi impirita-moroki. Ari ikaratzu imana-jiitanaka maaroni, pinkathariiti, iriipiroriiti, ijiwari-payi owayiriiti, ashaaranta-niriiti, sintsiiriiti, ompirataariiti, saikasi-waita-niriiti, maaroni.

¹⁶ Yokaiti manayita-nainchari ikaima-kaimata-nakiro otzisi, mapipayi, ikantziri: “Patsinaka-jiitina. Pimanina airo noŋaantari saikainstsi iwinkathari-mintoki. Pimanina airo noŋaantaro iyatsimanka Ipiraitari.

¹⁷ Tima monkara-paitita-paakaa iyatsimanka. ¿Tzimatsima amawitaironi?”

7

144,000 ikaratzu ikintako-tamakoi-takiri

¹ Okanta okarata-paaki iroka, noŋaaki ikatziyayita 4 Maninkariiti tsika-rika owachintitapaja kipatsi. Iriitaki otamakatakairori antaroiti tampyaa. Iro kaari iŋaitantaro otamakata-kairo inkaari, ti iŋiitiro aajatzi owaraa-pana-yitiro osi inchato.

² Ipoŋaa noŋaaki aajatzi pasini Maninkari itonkaa-paaki isitowakirotziro ooryaatsiri. Iriitaki amakirori ikintako-minto Pawa, Aŋaanita-tsiri. Sinchiinka iŋaanata-paakiri 4 Maninkariiti. Tima yokaiti 4 Maninkariiti, otzimi-motziri isintsinka, isinitai-takiri iyaaripirotziro kipatsi aajatzi inkaari.

³ Ikantapaakiri: “Apaata pikaaripirotziro kipatsi, inkaari, inchatopayi, nopohtota-wakiriita nonkintako-tamakotan-tyaariri impirayitaari Pawa.”

⁴ Nokimatzii aparoni kinkitha-waita-kota-nakiriri ikaratzu ikintako-tamakoi-takiri. Ikarajiiitzi 144,000. Iriiyitaki karatatsiri 12 inasiyitaja icharini-yitari Israel.

⁵ Ikintako-tamakoitaki 12,000 icharini-payi Judá, 12,000 icharini-payi Rubén, 12,000 icharini-payi Gad,

⁶ 12,000 icharini-payi Aser, 12,000 icharini-payi Neftalí, 12,000 icharini-payi Manasés,

⁷ 12,000 icharini-payi Simeón, 12,000 icharini-payi Leví, 12,000 icharini-payi Isacar,

⁸ 12,000 icharini-payi Zabulón, 12,000 icharini-payi José, 12,000 icharini-payi Benjamín.

* 6:12 tsitiniki okantanaka = okimitaka mirimasita-tsiri kithaarintsi † 6:13 chochoki = higuera, higo

Kitamaaro-yitain-tsiri ikithaa-yitaka

⁹ Okanta okarata-paaki iroka, noñaatzii ipiyojiitaka atziri-payi. Tima oshiki-piro ikantaka, tikachaa-jaini matironi iyotiri tsika-rika ikarajiitzi. Iriiyitakira poñaayitain-chari tsika ipinkathari-wintzi-taikari tsika-rika-payi, shininkata-wakaa-chari tsika-rika-payi, nampitzi-yiwitarori tsika-rika-payi, kimathata-wakaarori iñaani tsika-rika-payi. Yoka atziri-payi, iriitaki katziyi-mota-kariri saikain-tsiri iwinkathari-mintoki aajatzi Ipiraitari, kitamaaro ikantayitaka ikithaa-yitaka. Yairika-yitaki kompirosi-pina. *

¹⁰ Tharowinta ikantajiitaka, ikaimajiitzi ikantzi:

Iriira Pawa wawisaa-kotan-tatsiri, iriitakira saikain-tsiri iwinkathari-mintoki, itsipatakari Ipiraitari.

¹¹ Ipoña ityirowa-jiitanaka tapothaita-kirori pinkathari-mintotsi. Yoka ikarajiitaki: Maninkariiti, antari-konaiti aajatzi inkiti-wiri-payi karatatsiri 4. Iwisiryaawinta-nakari Pawa,

¹² ikantajiitzi:

“¡Omapirowí! Tharowintaari inatzi irirori, otzimi-motziri iwani-inkaro, yotaniri inatzi, paasoonkitaari inatzi, pinkathataari inatzi, tzimatsi itasorinka aajatzi isintsinka.

Asi owairo awisiryaawinta-jyaari Pawa. Omapirowí.”

¹³ Ipoña iñaanata-nakina aparoni antari-kona, ikantzi isampitana: “¿Paitama yokaiti kitamaaro-thaitain-tsiri ikithaataka? ¿Tsikama ikinapaakika?”

¹⁴ Ari nokanta-nakiri naaka: “Taanitya, piyotziro awiroka nowinkathariti.” Ipoña ikantanakina irirori: “Iriiyitakira ñaayitakirori ‘Antaroiiti Kimaatsi-waitaantsi.’ Okimiwaitakaro inkiwayitan-takyaaromi iithaari iriraani Ipiraitari, irootaki kitamaaro-piro-masitakairori.

¹⁵ Irootaki imatantaarori yoitsinampairi yokaiti ikatziyi-motaari Pawa isaika-mintoki. Irasi iwiro kitaitiri aajatzi tsitiniri yantawaitainiri itasorintsi-pankotiki. Yoka saikain-tsiri iwinkathari-mintoki, ikimitaaro iriimi katziya-thaantitain-chani, yaimpiyaari yokaiti.

¹⁶ Airo itasha-niinta-waitaji, airo imiri-niinta-waitaji, airo ikimaatsi-waitaari ooryaatsiri, airo yatsipi-waitaaro amasawirintsi.

¹⁷ tima yoka Ipiraitari, tsipata-kariri saikain-tsiri iwinkathari-mintoki, iriitakira aamaako-winta-jyaarini, inkimita-kaantairi yaamaako-wintaitari ipiraitari, iriitaki aayitairini yirakajiri nijaa añaakaan-tatsiri. Tima Pawa oshipirotairini, yiraawai-yitaka.”

8

Karatapain-tsiri 7 intsirikai-takiro

¹ Ikanta Ipiraitari, intsirika-ryaakiro pasini karatapain-tsiri 7 intsirikai-takiro. Osamani kapichiini imairitaita-paintzi inkitikiki, tikachaa-jaini aparoni ñaawaita-tsini. *

² Ipoña noñaakiri 7 Maninkari itsipata-piintakari Pawa. Ipaitakiri tyoomintotsi.

* 7:9 Ipiraitari = Cordero * 8:1 Ipiraitari = Cordero; osamani kapichiini = 1/2 hora.

³ Ipoŋaa ipokapaaki pasini Maninkari, ikatziyi-mota-paakaro taam-intotsi, yairika-nakitakiro iwitsikai-tziri ooro. Yoka Maninkari, ipaitawakiri oshiki kasankainkari intaantyaaro yairika-nakitakiri. Ari okonowakaro yamanani atziri-payi yasiyitaari Pawa, kimiwaitaka ompiyota-kyaami taaminto-tsiki. †

⁴ Okanta otaanaka kasankainkari anta yairika-nakitakiri Maninkari, katziyai-nkatanaka oyachaari okonowai-nkata-nakaro yamanani yasiyitaari Pawa, oshiki onimotakiri.

⁵ Ipoŋaa yoka Maninkari airika-nakitakiro itaaminto, yaaki owaamari-minkiti taamintotsi, ititakiri yairika-nakitakiri. Yookakiri kipatsiki. Ari omapoka-nakari kampinii-nkata-naintsiri, antaroiti ookathatanaka, antaroiti onikanaka aajatzi.

Tyoomintotsi-payi

⁶ Owitsika-jiitanaka ⁷ Maninkari intyoojiiti.

⁷ Ari yitanakaro aparoni Maninkari ityootanaki, omapoka-sita-paaka ookathatanaka, oparyaa-paaki kipatsiki sharaka okonowanakaro iraantsi. Otaapaakiro kipatsi. Iro apirotyaami kashitani kipatsi ontayaa inchato-payi, aajatzi inchasi-payi. ‡§

⁸ Ipoŋaa ityootanaki pasini Maninkari, omapoka-sitanaka otonkanaki kimitakarori antaroiti otzisi, sitowanaki paamari ookapaaka inkaariki. Iro apirotyaami kashitani kipatsi tsika otzimayitzi nijaa aajatzi inkaari-payi okimita-nakaro iraantsi.

⁹ Iro yapirotyaami inkamayitimi kashitani ikaratzi saikayitan-tarori inkaari, iro apirotyaami kashitani antaroiti amaatako-mintotsi-payi.

¹⁰ Ipoŋaa ityootanaki pasini Maninkari, omapoka-sitanaka ithopiryaanaki impokiro, paama ikantanaka irojatzzi tsika otzimayitzi nijaa, iro apirotyaami kashitani antaraani, aajatzi tsika ikaapiintaitzi nijaa.

¹¹ Yoka impokiro paryaanain-tsiri kipatsiki ipaitai-tziri “Kipisiri.” Tima kipishaa ikantapaakaro maaroni nijaa tsika oparyaa-yitaki ipomiki. Iro apirotyaami kashitani kipatsi inkamayitimi atziri opiyakiri irakirora nijaa.

¹² Ipoŋaa ityootanaki pasini Maninkari, omapoka-sitanaka itsitini-kitanaki ooryaatsiri, iro apirotyaami kashitani ti ooryaaji kitaitiri. Ari ikimita-nakari kasiri aajatzi impokiro, ti yoorintajyaa tsitiniriki.

¹³ Nokimatzi poimata-paintsiri yarapaaki inkitiki, noŋaatziiri pakitha inatzi, ikantapaaki ikawinthaatzzi: “iŊaamisa, ŋaamisa, ŋaamisa, inkanta-machiitiri inkarati nampita-jyaaroni kipatsiki, iritaki atsipityaaroni yotapain-chari intyootawaji mawa Maninkari-payi!”

9

¹ Ipoŋaa ityootanaki pasini Maninkari. Noŋaatzi ithatyaanaki osiyakariri impokiro irojatzzi kipatsiki. Iriira isinitaitaki yasitaryairo omorona inthopointa-pirota-tsiri.

² Ikanta yasitaryaakiro, ari ositowain-katanaki kachaari, iroowaitaki okantaranki antaroiti ootaantsi. Anaanakiri ooryaatsiri aajatzi tampyainka.

† 8:3 yasiyitaari Pawa = kitisiririiti   ‡ 8:7 ookathatanaka = oparyaa-paaki paamari   § 8:7 iro apirotyaami kashitani = 1/3

³ Ari isitowa-nakiri kachaariki oshiki tsinaro-niro, ikimita-paakari ikintantzi kitoniro.

⁴ Ti isinitaitiri iwaaripirotiri pankirintsi, inchasi-payi, inchatopayi. Apatziro ikintayita-paakiri atziri-payi kaari ikintako-tamako-yitzi Pawa.

⁵ Yokapayi tsinaro-niro, ti isinitaitiri iwamairi atziri-payi ikintayitakiri. Intaini ikimaatsita-kaayita-sitakari ikaratzi 5 kasiri. Antaroiti ikatsitzi-motakiri, iroowaitaki iyatsinka kitoniro.

⁶ Oshikira inkimaatsi-waityaa atziri-payi, inintawityaa inkamapithatiri, airo okanta-tzimaita.

⁷ Yokapayi tsinaro-niro ikimita-kotakari ikyaakoitari iñaanta-kaitari iwayirytaa, yamathai-yitakari ooro. Atziri-poro-waitaki ikantayitaka.

⁸ Santha-pitaisi okanta iisi, iroowaitaki oisi kooya. Antaro-payi iraiiki iroowaitaki iraiiki kashikari.

⁹ Kimiwaitaka ikithaata-karomi asiro-taki iniiki. Antaroiti impoimatanaki yarajūitanaki, iroowaitaki opoimatzi isiya-kotan-taitari inosika-yitzi iri kyaakoitari aririka ijataiti iwayirita-wakaityaa.

¹⁰ Ikimitakari kitoniro-payi otzimayitzi ithoyini ipatzisi-thaki. Ikaratzi 5 kasiri osamanitzi awisantyaari iyatsinka.

¹¹ Yoka ijiwaritakari tsinaro-niro, Maninkari inawitaka, iriitakira pinkathari-wintan-tatsiri anta inthopointa-pirotzii omorona. Ipaizatzi "Apirotan-taniri." Iñaaniki Heber-iiti, ipaitai-tziri "Abadón." Iñaaniki wirakocha, ipaitai-tziri "Apolión." †

¹² Arira owiraari itanakarori ikaminthaataitzi "jñaamisa!" Iro kantacha ainirora oyota omonkaratyaa apiti inkantaiti "jñaamisa!"

¹³ Ipoña a ityootanaki pasini Maninkari, ainiro oyotapaaka intyootawaji aparoni Maninkari irojatzii imonkaratan-tyaari 7 Maninkari-iti. Nokimatzi iñaawaita-naintsiri osorinachii-nampiki taamintotsi montita-kariri Pawa.

¹⁴ Iñaanata-paakiri Maninkari tyootanain-tsiri, ikantziri: "Poosoryaa-kotiri 4 Maninkari kimitakarori oosotatyirimi nijaa Antaraani."

¹⁵ Yoosoryaa-koitakiri Maninkari ayimatakiri iwanti. Iro yapirotirimi iwamairi atziri nampiyitarori kashitani kipatsi. Irootaki yoosoryaa-koitan-takariri yapirotanti. ‡

¹⁶ Tzimatsi oshiki owayiriiti kyaakota-kariri ipiraitari. Ikantaitakina, ikarajitzi 200,000,000 owayiriiti.

¹⁷ Ipoña noñaakiri ikoña-pirotanaki yoka owayiriiti noñaawyatakari, ikithaa-yitakaro asiro-taki iniiki. Tzimatsi poriryaa-thaitain-tsiri ikimitakari paamari, pasini kityonkai-ronka-thaitain-tsiri, pasini kitirithaitain-tsiri. Yokapayi ikyaakoitari, iriwaitaki iito kashikari. Ositowanaki ipaantiki paamari, kachaari, kitiri-moito okantanaka kachaari, oshiki ositzinka.

¹⁸ Iroka okaratzi sitowanain-tsiri ipaantiki, iro apirotirimi owamairi atziri nampiyitarori kashitani kipatsi.

¹⁹ Tima ipaantiki ikyaakoitari otzimayitzi isintsinka. Kantatsi yatsikan-tantyaaro aajatzi ipatzisitha, ikimiwaitakari maranki.

* 9:7 ikyaakoitari = caballo † 9:11 iñaani wirakocha = griego ‡ 9:15 Iro yapirotirini iwamairi atziri nampiyitarori kashitani kipatsi = 1/3 atziri-payi tzimatsiri kipatsi

²⁰ Iro kantacha, tira iwashaantiro ikaaripiro-yitzi atziri-payi kaari iwamaiti. Aikiro ijatakaa-tziro ipinkatha-yitanakiri piyari-payi, ipinkathatziri osiyakaarontsi iwitsikai-tziri ooro, kiriiki, asiro, mapi, incha-kota, iriyyitaki iwawa-niroti, tizimaita iŋaanta-niti, ti inkima-niti, ti yaniita-niti. §

²¹ Tira iwashaantiro iwan-tayitzi, ikisa-minthatantzi, imayimpitzi, ikosiyitzi.

10

Maninkari airika-kirori yanini sankinarintsi

¹ Ipoŋaa noŋaaki isaawii-nkata-paaki pasini Maninkari, ikinanta-paakaro minkori, kimiwaitaka yoka iro inkithaata-kyaami minkori. Kimiwaitaka iriimi oyi yamathaitakyaa iitoki. Siparyaa ikantaka iporoki, iriiwaitaki ooryaatsiri. Kimitaka omorika-tyiimi ipori-payi.

² Yairikaki yanini sankinarintsi panaryain-chari. Ikanta yayiitzi-mata-paakira, yaatzikan-tapaakaro iitzi-pirori inkaariki, irooma yampati yaatzikan-tapaakaro kipatsiki.

³ Ikaimapaaki sintsiini, iriiwaitaki ikaimi kashikari. Omapokasitanaka ookathatanaka, 7 okaratzi apiitanakiro ookathata.

⁴ Okanta okarata-paaki 7 ookathataka, ari nonintawita nosank-inatiromi nokimakiri iŋaawaitakiri ookatha-rontsiki. Nokimatzi iŋaanata-nakina aparoni inkiti-satzi, ikantana: "Airo pisankinatziro pikimakiri ookatha-rontsiki."

⁵ Ipoŋaa iŋaawaitanaki noŋaakiri Maninkari yaatzika-paakiro inkaari aajatzi kipatsi. Itzinaa-wakota-nakiro irako-pirori,

⁶ iro iyoitantyaari ti inthaiyaa. Ikantanaki: "Iriitaki Pawa oyotzirori omapiro nonkamantimi, iriitaki Aŋaanita-tsiri, witsika-kirori inkiti, kipatsi, inkaari, maaroni ikaratzi tzimantarori. Tira osamanitapaji,

⁷ irootaintsi intyooti owiraantarori Maninkari, arira omonkara-paitityaari okaratzi ikantakiriri Pawa Kamantan-tzinkariiti ikamantantiro kaari iyotako-witaita pairani."

⁸ Nokimatzi yapiita-nakiro iŋaanatana inkiti-satzi, ikantana: "Pijata-sitiri Maninkari katziyain-chari inkaariki aajatzi kipatsiki, payiro awiroka sankinarintsi panaryain-chari yairikakiri."

⁹ Ari nokantakiro. Nojata-sita-nakiri Maninkari, nokampita-paakiri, nokantziri: "Pimpinaro sankinarintsi." Ipoŋaa ikantanakina irirori: "Iroka, piyaaro. Oshiki owochanka, iriiwaitaki pitsi aririka piwakyaaaro, irooma aririka piniyakiro, oshiki okipisikimi pimotyaaiki."

¹⁰ Ari nokantakiro, naakiro, nowakaro. Ari okantaka, pochakitaki iriiwaitaki pitsi, iro kantacha oshiki okipisika-nakina nomotyaaiki.

¹¹ Ipoŋaa ikantanakina Maninkari: "Pikamantantajiro onkarati awishimo-yitirini ikaratzi nampiyitarori tsika-rika-payi anta, ikaratzi ipinkathari-wintai-tziri tsika-rika-payi, kimathata-wakaarori iŋaani tsika-rika-payi. Pinkaman-tayitairi aajatzi pinkathariiti."

11

Apiti kinkithata-kowintan-taniri

¹ Ipoŋaa ipaitakina kotzikiri, nomonkara-minto onatyii. Ikantaitana: “Pijati pimonkaratiro tasorintsi-panko, aajatzi taamintotsi. Piyotiri aajatzi tsika ikaratzi piyotain-chari anta ipinkathatantzi.

² Airo pimonkaratiro intakiroki tasorintsi-panko. Iro isinitai-takiniriri pasini-satzi atziri-payi, arira impiyojiiyaa maimanitan-taniri anta tasorintsi nampitsi. Ari yawishiri inkarati 42 kasiri osamaniti.

*

³ Aripaitira, nontyaanti apiti kinkithata-kotinari, iriitakira kinkithata-paakironi awisayita-tsini, onkarati 1260 kitaitiri inkinkithata-kotina. Inkimita-kotyaari ikanta ikithaayita owasirita-kotariri kaminkari.” †

⁴ Yoka apiti kinkithata-kowintan-taniri, iriitaki isiyakaa-wintai-takiri pairani apiti inchatu, irijatzi isiyakaa-wintai-takiri apiti yoota-minto Pawa pinkathari-wintziriri kipatsi-satziiti. ‡

⁵ Intzimi-rika nintatsini imaimanitiri yoka apiti kinkithata-kowintaniri, ari isitowanaki ipaantiki paamari, yapirotakiri kisaniiintziriri. Ari inkantyaari maaroni nintawita-chani imaimanitiri, ari inkamaki.

⁶ Yoka kinkithata-kowintaniri ontzimi-motiri isintsinka. Ari inkanta-kaakyaaro irirori airo oparyaaaji inkani irojatzi imonkaratan-takyaarori ikinkithata-kaantzi. Ari onkantaki impiiro iraantsi nijaa-payi. Ari onkantaki ontzimi ompaityaa pomirintsitzi-mowaityaarini oosaawi-satzi. Ari yapii-yapiitiro okaratzi inintziri irirori.

⁷ Aririka onkarata-paaki ikinkithataki, ari isitowa-nakiri kowi-inkari owantaniri impoŋaa-kyaaro omoroki inthopointa-pirota-tsiri, imaimanita-paakiri apiti kinkithata-kowintaniri, irojatzi iwamaan-takyaariri.

⁸ Yookanakiri iwamaani awotsiki antaroitiki nampitsi, tsika ipaika-kotai-takiri pairani Iwinkathariti. Iro siyakaa-winta-chari “Paamaarini” aajatzi “Apitantoni.”

⁹ Airo isinitai-tziri inkitaitiri iwamaani, aririka awisaniintanaki mawa kitaitiri onkarati osamaniti yamina-minthaitiri. Ithonka iŋiiri nampiyitarori tsika-rika-payi, shininkata-wakaa-chari tsika-rika-payi, kimathata-wakaarori iŋaani tsika-rika-payi, ikaratzi ipinkathari-wintai-tziri tsika-rika-payi.

¹⁰ Antaroiti yoimosirinkyaa kipatsi-satziiti, impasita-wakai-yityaa opaiyita-rika. Kimosiri inkanta-yityaa iwamaita-kirira apitiroiti kinkithata-kotaniri kimaatsita-kaayita-kariri kipatsi-satziiti.

¹¹ Iro kantacha, awisaniintanaki pasini mawa kitaitiri, itasonkairi Pawa yokaiti, aŋaayitaji. Ipoŋaa ipiriintaja. Oshiki itharowai-tanaki iŋiitakiri ipiriintaja.

¹² Ikimaitaki sintsiri ŋaantsi inkitiki, ikantaitaki: “Patiiti aka jinoki.” Imapoka-sitanaka iwajinokan-tanaaro minkori. Tima iŋaawajiri maaroni kisaniiinta-waita-kiriri.

¹³ Ari onikanakari antaroiti kipatsi, iro apirotiromi nampitsi, ikamayitaki ikaratzi 7000 atziri. Iriima kaari kamatsini, ikantayitanaki: “Omapiro otzimi isintsinka Pawa saikatsiri inkitiki.” §

* 11:2 42 kasiri = 1260 kitaitiri = awisaniintanaki mawa osarintsi osamaniti † 11:3 ikithaayita owasirita-kotariri kaminkari = mirimasita-tsiri kithaarintsi ‡ 11:4 inchatu = olivo § 11:13 iro apirotiromi nampitsi = tsika-rika otzimi 10 pankotsi, oporokanaki aparoni, ari okantakari maaroni nampitsi.

¹⁴ Ari awisawitaka apiti ikantaitaki “iñāamisa!” Iro kantacha, irootaintsira iñiitiro mawatatsini.

Owiraantarori tyootaantsi

¹⁵ Ipoñaa ityootanaki owiraantarori Maninkari, ari ikaimai-tanaki sintsii inkitiki, ikantaitzi:

Iroñaaaka impinkathari-wintantai Awinkathariti kipatsi-kinta.

Ari impinkathari-wintantai Saipatzii-totaari, ityaantakiri Pawa, irasi iwiro impinkathari-wintantaji.

¹⁶ Ari ityiirowa-jiitanaka 24 antari-konaiti, iwisiryaawinta-nakari Pawa,

¹⁷ ikantajiiitzi:

¡Pawá! ¡Pinkatharí! ¡Sintsii-pirorí!

Awirokatakiri iroñaaaka, pitzimita pairani, irootzi-matakiri pimpiyi.

Oshiki nompaasoonkitimi, tima pimatakiro piñaaakan-tziro pisintsinka, pipinkathari-wintantzi.

¹⁸ Pairani oshiki ikisaniintakimi atziri-payi,

irooma iroñaaaka, monkarata-paaka piñaaakan-tajjaariri piyatsi-manka,

piwasankitaajiri kamayitain-tsiri,

papirotairi wamaanta-yitain-tsiri.

Aripaiti pimpina-yitairi Kamantan-tzinkariiti pimpiratani awiroka,

ari pinkimifaaajiri maaroni kitisiriri pasiyitari, ikaratzi pinkatha-yitajimiri.

Maaroni pimpina-yitairi, pitanakyaari antari-payi aajatzi yanini-payi, maaroni.” *

¹⁹ Ipoñaa asitaryaanaka itasorintsi-pankoti Pawa anta inkitiki, koñaaawaitanaki tasorintsi-moko tsika ititakoi-tziro sankinata-kotachari ikasiya-kaitani. Antaro ookathanaka, onikanaka kipatsi, paryaapaaki antaroiti jiriniki.

12

Kooya aajatzi kyaatsi

¹ Opoñaa okoñaatanaki inkitiki aamparintsi. Noñaatzii aparoni kooya, iriiwaitaki ooryaatsiri okithaatakari, iriira kasiri okatziyantaka. Amathaita-kotakari ikaratzi 12 impokiro.

² Tima omotyaatatzi iroka kooya. Oshiki okaima-kaima-waitaki okimaatsita ontzima-niti.

³ Ari okoñaatanaki inkitiki pasini aamparintsi. Noñaatzii aparoni kyaatsi, kityonka ikantaka. Tzimatsi 7 iito, aajatzi 10 ichii. Yamathai-yitakiro iito.

⁴ Oshiki impokiro itatsikan-takari ipatsisita, iro imatirimi kashitani itzimayitzi impokiro, itziryaakiri kipatsiki. Ikanta ipokaki kyaatsi osaiki kooya, inintaki iwityaaro iincha-nikiti aririka intzima-paaki.

*

⁵ Okanta otzima-nitaki kooya, siramparyaa-niki inatzi. Iriitaki jiwatan-tajjaarini atziri-payi irasiro-kotziti. Omapoka-sitaka yai-tanakiri isaikaki Pawa iwinkathari-mintoki.

⁶ Irooma kooya, siyanaka iroori otzisi-masiki. Ari iwitsika-kiniro Pawa tsika onampityaaro, onkarati 1260 kitaitiri inpaitiro owariti anta.

* 11:18 pinkatha-yitajimiri: wairontsi * 12:4 iro imatirimi kashitani = 1/3

7 Aripaiti otzimaki owayiritaantsi inkitiki. Iriitaki Miguel maimanitan-taintsiri itsipatakaru Imaninkariti. Iriitaki imaimanitaki Kyaatsi itsipayitakariri irirori Imaninkariti.

8 Titzimaita ontzima-piroti isintsinka yoka Kyaatzi aajatzi Imaninkariti. Ti isinitaitiri isaikawaiti inkitiki.

9 Ari itziriyai-takiri Kyaatzi itsipatai-takiri Imaninkariti. Yoka Kyaatsi itziriyai-takiri, iriitaki ipaitai-tziri “Kamaari,” ipaita aajatzi “Mishatan-taniri.” Iriitaki nintatsiri yamatawitiri maaroni atziri ikaratzi nampitarori kipatsiki.

10 Nokimataitatzii űaawaita-naintsiri sintsiini inkitiki, ikantzi:

Yitaita-nakaro ipinkathari-wintantzi Pawa,

yitaita-nakaro iűaakan-tziro isintsinka, iwawisaa-kotantai.

Yitaita-nakaro aajatzi Saipatzii-totaari ityaankakiri.

Tima itziryaakiri kamanta-kota-piinta-kiriri apaitziri “iyikiiti.”

Kitaitiri aajatzi tsitiniri kamanta-kota-piintziri Awawani.

11 Tima yokaiti ipaitai-tziri “iyiki” yoitsinampaaajiri irirori Kamaari,

tima ikamawintajiri Ipiraitari, kapathainka ikantaka ikamaki.

Irootaki imatantaarori aajatzi irirori ikinkithatairo űaantsi,

iwinthataaro irirori inkamawintairi Saipatzii-totaari.

12 Irootaki pintharowintan-tyaari awirokaiti inkiti-satzi.

Inkanta-machiitimi awirokaiti kipatsi-satzi, aajatzi nijaa-wiri,

Tima katsima ikantanaka Kamaari itziriyai-takiri tsika pisaiki,

Iro ikatsimatan-takari, tima iyotzi oyotapaaka kapichiini.”

13 Ikanta iűaakiro Kyaatsi itziriyii-takiri kipatsiki, yitanakaro ikimaatsita-kaawaitakaro kooya owaiyan-takiriri siramparyaa-niki.

14 Iro kantacha, tzimanaki apiti osiwanki, iroowaitaki isiwanki pakitha. Iro arantanakari ojatiro otzisi-masiki, osaika-pithatiri intaina maranki. Ari awisaniintanaki mawa osarintsi osaikawaiti anta. †

15 Ikanta iririiti maranki yoimisitowanaki nijaa ipaantiki, iroowait-anaki antaraani nijaa. Inintawita iwiinkiro aririka oonka-kota-nakyyaa.

16 Iro kantacha, tankanaki kipatsi, oniyaita-wakiro nijaa, ari okanta awisakotan-takari kooyara.

17 Ari opoűaa ikatsima-pirotanaki kyaatsi. Jataki iwayirityaari pasini otomiiti iroka kooya. Iriiyitaki isiyakaa-wintaitzi kimisanta-kirori ikantakaantani Pawa, akowinta-naarori űaantsi ikinkithata-koitziri Jesuű Saipatzii-totaari.

13

Apiti kowiinkari owantaniri antami-wiri

1 Ikanta nokatziya-paaka inkaari-thapyaaki. Noűaatzii isitowanaki nijaaki aparoni kowiinkari owantaniri antami-wiri. Tzimatsi okaratzi 10 ichii, aajatzi 7 iito. Yamathai-yitakiro ichii-payi. Tzimatsi isankinaitakiri iitoki, ithainka-tasorintsi-waitaitzi.

2 Yoka owantaniri iriwaitaki ikaninatzi kashikari. Irooma iitzi-payi iriwaitaki maini. Iroowaitaki ipaanti kashikari. Iriitaki opakiriri isintsika kyaatsi, iriipiro ipinkathari-wintan-tanaki yoka owantaniri.

3 Okanta aparoni iito yoka owantaniri kimiwaitaka iwamaita-kiromi, iro kantacha aajatzi aűaaji. Oshiki ipampoyaa-winthata-nakiri oűaawisatziiti, ikimisanta-nakiri.

† 12:14 Ari awisaniintanaki mawa osarintsi = aparoni osarintsi, osarintsi-payi ipoűaa kashitani osarintsi

⁴ Oshiki impinkathata-nakiri, iriitaki itharowinta-nakari, ikantaji-itzi: “¿Tzimatsima monkaratyaarini yoka owantaniri? ¿Tzimatsima oitsinampairini?” Ari ikimitai-takiriri aajatzi kyaatsi, itharowintaitanakarori, tima iriitaki opakiriri isintsika yoka owantaniri.

⁵ Isinitai-takiri iñaawaita-piinti yoka owantaniri, ithainka-tasorintsi-waitanaki. Iriitaki yaminaitaki impinkathariti, ikaratzi 42 kasiri ipinkathari-wintantaki.

⁶ Oshiki ithainka-tasorintsi-waitaki ipairyaa-waita-sitakarori Pawa, ipairyaa-waita-sitakarori tasorintsi-thaanti, ipairyaa-waita-sitakarori inkiti-satzi.

⁷ Iriitaki owayirityaarini yasiyitari Pawa, inintzi yoitsinampairi. Iriitaki yaminaitaki impinkathari-wintairi ikaratzi shininkata-wakaa-chari tsika-rika-payi, nampiyitarori tsika-rika-payi, kimathata-wakaarori iñaani tsika-rika-payi, ikaratzi ipinkathari-wintai-tziri tsika-rika-payi. *

⁸ Oshiki ipinkathata-nakiri osaawiki-satziiti kaari sankinata-kotachani tsika isankinata-koyitaka iyosiitai-takiri pairani iwitsikan-taitakarori kipatsi, inkarati yañaakai-tairi, ikaratzi ikamawintairi Ipiraitari. †

⁹ Kowirori inkimathatiro iroka, inkimisanti:

¹⁰ Inkarati iminkyaa-waitaiti, ¡Matiroota!

Inkarati wamaantyaaroni sataa-mintotsi, ari inkimitai-tairi apaata irirori iwamaan-taityaari sataa-mintotsi.

Irootaki yoisokirotan-tyaarori inkimisantairi yasiyitari Pawa.

¹¹ Ipoñaana noñaaki pasini kowiinkari antami-wiri isitowanaki kipatsiki. Tzimatsi apiti ichii, iroowaitaki otapo-tirimpita ichii ipiraitari. Iriitaki iñaawaita-paintsiri, isiyapaakarori kyaatzi.

¹² Yoka antami-wiri otzimi-motziri isintsinka. Ipasankyaa-wakarori itakarori owantaniri iwamaiwitai-takarori iito, aajatzi añaaji. Isintsitakiri atziri-payi impinkathatairi itakarori owantaniri.

¹³ Tim a iñaakan-tapaaki kaari iñaapiintaitzi. Ithonka iñaayitakiri maaroni atziri iwayiitaki ookatha-rontsi. ‡

¹⁴ Oshiki osaawi-satziiti yamatawitan-takarori isintsinka ipasankyaa-kirira itakarori owantaniri iwamaiwitai-takarori iitoki. Isintsita-nakiri atziri-payi iwitsiki isiyakaaro itakarori owantaniri.

¹⁵ Ikanta yoka antami-wiri, itasonkakiri osiyakaarontsi, añaanaki. Ari iñaawaitanaki. Yapirotakiri iwamaakiri kaari pinkathatirini.

¹⁶ Ikintako-tamakota-kaantakiri atziri-payi, imatakiri pasini-payi irako-piroki. Ithonka ikinta-kota-kaantakiri atziri-payi, antari-payi, iinchii-riki-payi, asinonkainkari-payi, ashaarantaniri-payi, ompirataniri-payi, otzikataari-payi, maaroni.

¹⁷ Iriima kaari ikintako-tamakoitzi, ti isinitaitiri yamananta-waiti, aajatzi impimanta-waiti. Irootaki onkowa-pirotan-tyaari inkintakoitniri iwairo owantaniri maaroni atziri-payi. Intzimayiti pasini inkinta-koita-kiniri osiyawitarori iwairo.

¹⁸ Aparoni yotaniri, ari onkantaki inkimathatiro iroka osiyakarori iwairo owantaniri. Tim a iroka osiyakarori iwairo, irootaki isankinaitziri “666.”

* 13:7 yasiyitari Pawa = kitisiriri † 13:8 Ipiraitari = cordero ‡ 13:13 iwayiitaki ookatha-rontsi = paamari iwayiitakiri inkitiki

14

Iwanthaani karatatsiri 144,000

¹ IpoŃaa napiitakiro naminanaji, noŃaatziiri Ipiraitari ikatziya otzisiki Kisakowintoniki. Ari itsipayitakari karatatsiri 144,000 kintako-tamako-yitakarori iwairo irirori, aajatzi irasi Asitariri. *

² Nokimatzi poimata-naintsiri inkitiki iroowaitaki owaryiinkaati njaa, iroowaitaki sintsiri ookatha-rontsi, iroowaitaki ipiyompi-waitaitzi.

³ Irootakira owakirari panthaantsi nokimakiri. Iriira panthaa-jiitatsi karatain-tsiri 144,000 ipinako-wintairi Ipiraitari. Itapothai-takari ipanthaa-wintziri saikaintsiri saika-minto-tsiki, ari ikatziyi-kari aajatzi 4 inkiti-wiri, ipoŃaa antari-kona-payi. Iriira yosiitacha ipanthaa-jiitaki yokaiti, tikatsira pasini matironi impanthairo.

⁴ Yokaiti karatain-tsiri 144,000, kitisiriri inayitatzii, ti yantayitiro karipiro-yitatsiri imayimpi-yitiro kooya. Iriiyitaki oyaata-piinta-kiriri Ipiraitari tsika-rika-rikinayitzi. Iriiyitakira yitakari yasitaari Pawa, irijatzi yasiyitakari Ipiraitari.

⁵ Ti inthayi-waantiniti, ti ontzima-waiti iyaari-piro-sirinka ompaityaa inthaiya-koitiriri isaikira Pawa.

Ikamantantakiri mawa Maninkari

⁶ IpoŃaa noŃaaki yarapaaki inkitiki pasini Maninkari, ikinkithata-kaapaakiri osaawi-satzi ikaratzi ipinkathari-wintai-tziri tsika-rika-payi, shininkata-wakaa-chari tsika-rika-payi, kimathata-wakaarori iŃaani tsika-rika-payi, nampiyitarori tsika-rika-payi. Ikinkithata-kota-paakiniri kanta-ita-chani Kamiithari Ńaantsi.

⁷ Ikaimaa-pirotatzii, ikantzi: "Pimpinkathatiri Pawa. Pintharowintajyaari. Tima irootzi-mataki yaminakoi-tairo okaratzi yantaitakiri. Irootaki piwisiryawintan-tyaariri owitsika-kirori inkiti, kipatsi, inkaari, aajatzi nijaa-payi."

⁸ IpoŃaa ipokapaaki pasini Maninkari, sintsiini ikaimapaaki, ikantzi: "Yapatha-kiro-ryiitakiro antaroiti nampitsi Kompijaari. Yapiroi-takiri atziri-payi nampitan-tarori, aakowintarori imayimpi-waitaki. Tima ikaima-siritakiri pasini-satzi atziri-payi imatakotiri okaratzi yantayitakiri irirori. Okimiwaitakaro isinkita-tyiirimi okanta imayimpita-kaanta-kariri."

⁹ IpoŃaa ipokapaaki pasini Maninkari, mawatatsiri, ikaimapaaki sintsiini ikantzi: "Itzimi-rika pinkathata-kiriri owantaniri, pinkathata-kirori aajatzi isiyakaaro, itzimi-rika kintako-tamako-yitakarori iwairo, irakoki,

¹⁰ irijatzitakira inkisa-niinta-yitiri Pawa. Onkimiwaita-jyaaro yoitaatyiirimi piyanta-tsiri. Antaroiti inkimaatsita-kaayita-jyaari intaajiri, yatsipita-jyaaro kachaari, kitiri-moito onkantajyaa, oshiki ositzinka. Ari iŃaayitajiri maaroni Maninkariiti tasoritsitain-tsiri, ari iŃiiri aajatzi Ipiraitari.

¹¹ Irasi iwiro inkimaatsita-jyaaro kachaari, kitaitiri aajatzi tsitiniri, airo otsiwaka-paintzi kapichiini. Ari inkimitaa-jyaari ikaratzi pinkathata-kiriri owantaniri, pinkathata-kirori isiyakaaro, kinta-kotakarori aajatzi iwairo."

* 14:1 Ipiraitari = Cordero

¹² Irootaki inkamai-tantyaarori yamawiwainiti yasiyitari Pawa, imonkarata-piintairo ikantakaan-taitziri ikimisantairira Jesús. †

¹³ Ipoña nokimatzi iñaawaitanaki aparoni inkiti-satzi, ikantzi: “Pisankinatiro iroka: Aririka inkamayiti ikaratzi yasitaari Awinkathariti, kimosirira inkantajyaa.” Irojatzi ikantanakiri Tasorinkantsi, ikantzi: “Omatyaata, tima ti onkowa-jaantyya iroñaaka iñaasintsi-siri-waitajyaa, kamiitha imakoryaa-waitzi, yanintaa-waita-paaro okaratzi yantawintakiri.”

Yawiikitai-tajiri kipatsiki

¹⁴ Ipoña okoñaata-paaki kitamaarori minkori, noñaatziiri isaikaki kimitakariri Itomi Atziri. Yamathaitakari ooro, yairikaki thoyimpiyaa-nikiri kotsiro.

¹⁵ Ipoña isitowanaki tasorintsi-pankoki pasini Maninkari, ikaimakota-paakiri sintsiini thointain-chari minkoriki, ikantziri: “Sampainkatakira pankirintsi, pawiikitan-tyaaro piyotsiroti.”

¹⁶ Ikanta yoka saikaintsiri minkoriki, itotantakaro iyotsiroti, yawiikitantaki kipatsiki.

¹⁷ Ikanta pasini Maninkari saikantarori tasorintsi-panko anta inkitiki, sitowanaki irirori, irojatzi yairikaki thoyimpiyaa-nikiri kotsiro.

¹⁸ Ari isitowanaki pasini Maninkari ipoñaanakaro taaminto-tsiki. Ijata-sita-nakiri isinitai-takiri inkimpoyiro paamari. Ikaimakotanakiri sintsiini pasini airika-kirori kotsiro, ikantziri: “Pinchika-yitiro kithoyitain-tsiri kipatsiki, tima irakayitaki.” ‡

¹⁹ Tima imatakiro Maninkari, ichikakiro kithotain-tsiri kipatsiki, ipiyotakiro inchato-naaki, inkawirinkaitiro. Iro siyakaawintacha iroka tsika inkantyya Pawa iwasankitaajiri kaari-piro-siririiti.

²⁰ Imaitaikiro maaroni chochoki ikawirinkai-takiri othapiki nampitsi, sitowanaki iraantsi anta inchato-naki. kimiwaitaka ari anaanakiro nampitsi. Owiraakari ipaantiki ikyaakoitari osaankanaanaki iraantsi. Jataki intaina oonkaatyaa. §

15

Maninkari-payi amironi apaata 7 owasankitaantsi

¹ Ipoña noñaaki pasini aamparintsi inkitiki. Iroopiro okantaka, okiryaantzi ikantawintai-tanakaro. Tzimatsi ikaratzi 7 Maninkari. Iriiyitaki onasiyita-karori iwasankitaan-tayitaki. Tima okaratzi yantayitakiri Maninkari, ari omonkaratari iñiitziro iyatsimanka Pawa.

² Ari noñaaki aajatzi aparoni inkaari, okimiwaitakari aminaarontsi. Iro kantacha morikathaitaki iroka inkaari. Ari ikatziya-yitakari oitsinampaa-kiriri kowiinkari owantaniri aajatzi isiyakaaro. Yairikayitakiro iwiyompi-minto ipawajiriri Pawa. Iriiyitaki kaari kintakoyityaaroni iwairo kowinkari.

³ Irootaki ipanthesi-jiitziro yokaiti ipanthesi-kiri pairani iwaisatzitini Moisés. Ipaitai-tziro “Iwanthesi Ipiraitari,” okantzi:

Nowinkathariti Pawá, Sintsi-pirori,

Iroopiro okanta pantakiri, okiryaantzi ikantawintai-tanakaro.

Panta-piintakiro awiroka tampatzikari aajatzi iroopirori.

† 14:12 yasiyitari Pawa = kitisiriri   ‡ 14:18 kithoyitain-tsiri = uva   § 14:20 intaina = 1600 estadio, 300 kilómetro, iro kimitakarori aririka aniiti onkarati 7 kitaitiri

Awiroka pinkathari-wintairiri atziri-payi.

⁴ ¿Tzimatsima kaari pinkathata-jimini, kaari tharowintyaamini?
Apaniro awiroka pitasorintsizi.

Ari impokasi-yitimi maaroni pasini-satzi, tima awiroka
impinkathatairi.

Tima piñaakan-takiro oshiki okamiithataki pantayitakiri. *

⁵ Ipoña a noñaaki inkitiki tasorintsi-panko, asitaryanaaka tasorintsi-naki-pirori.

⁶ Ari isitowa-nakiri 7 Maninkari-payi owasankitaan-tatsini. Kitamaaro okantayitaka iithaari, siparyaa-piro-waitaki owaniinkataka. Ithaanakari ityaampyaari iwitsika-masi-tziri ooro

⁷ Ikanta aparoni inkiti-wiri karatatsiri 4, ipayita-wakiri Maninkari-payi aparoni pajo. Kimiwaitaka anta pajoki, ari ojaikita-kyaami iyatsimanka Pawa, asi owirori yañaanitaji.

⁸ Kachaaryainka onkanta-nakya a tasorintsi-panko, okantakaakaro iwaniinkaro Pawa aajatzi itasorinka. Tikatsi kantironi inkyii tasorintsi-pankoki irojatzi onkaran-tapaa-kyaari iwasankitaantaki Maninkariiti.

16

Pajonaki-payi ojaikitaka katsiman-kantsi

¹ Nokimatzi tasorintsi-pankoki, ñaanata-nakiriri 7 Maninkari-payi, ikantziri: “Pijati pisakotiro kipatsiki okaratzi jaikitain-chari 7 pajonakiki kimitakarori iyatsimanka Pawa.”

² Arira yitanakaro aparoni Maninkari isakotakiro kipatsiki jaikitain-chari iwajoniki. Ari omapoka-sita-nakari antaro ipathaa-waitanaki ikaratzi kinta-kota-karori iwairo kowiinkari owantaniri, ikaratzi pinkathata-kirori isiyakaaro.

³ Ikanta pasini Maninkari isakotakiro inkaari-masiki jaikitain-chari iwajoniki. Okimita-nakaro iraantsi inkaari, yapirotaka ikamaki saikantarori.

⁴ Ikanta pasini Maninkari isakotakiro nijaa-masiki, oyaapiiki nijaatinka-masi jaikitain-chari iwajoniki. Opyaanakaro iraantsi nijaa-payi.

⁵ Nokimatzi iñaawaitanaki Maninkari iwaitakiri yaamaakowintyaari nijaa-wiri, ikantanaki:

Tasorintsi, añaanita-tsiri, yañaitaka pairani, tampatzika-siriri pinatzi awiroka,

tima awiroka amina-kotaironi kamiitha iroka-payi.

⁶ Tima inkaratzi owamaayita-kiriri pasiyitari, ikaratzi kapathai-nkata-kaakiriri Kamantan-tzinkari-payi iwamaayitakiri,

iriyitaki iroñaaka iirironi iroka iraantsi.

Tima irootaki inintatziiri.

⁷ Ipoña nokimaki iñaawaitanaki yokaiti saikatsiri taaminto-tsiki, ikantajiitanaki:

¡Ariwí! Nowinkathariti Pawá, okaratzi pinintakiri pantiro tampatzika okantayitaka. Iroopirori onatzi.

* 15:4 tharowintyaamini: wairontsi

⁸ Ikanta pasini Maninkari, isakotakiro ooryaatsiriki jaikitain-chari iwajoniki. Imapoka-sitanaka ooryaatsiri itsiyanakiri atziri-payi.

⁹ Tima antaro itsiyakiri atziri-payi ooryaatsiri, iro opoñaan-tanakari ithainka-tasorintsi-waitanaki, ipairyaa-siwaita-nakari Pawa, asitarori isintsinka, owasankitaan-tatsiri. Ti onkantzi-mowaityaari impiya-siriyitai impinkathatairi Pawa.

¹⁰ Ikanta pasini Maninkari, isakotakiro tsika ipinkathari-wintantzi owantaniri jaikitain-chari iwajoniki. Antaroiti otsitini-kitanaki. Antaro yasinonkaa-yitaka atziri-payi anta, yatsika-waitakiro inini ikimaatsi-waitaka.

¹¹ Ari ithainka-tasorintsi-waitanaki, ikisima-waita-nakiri Inkiti-satzi Pawa, tima oshiki ikimaatsi-waitaka, oshiki ipathaa-waitaki. Iro kantacha ti iwashaanta-tzimaityaaro iyaari-pironka.

¹² Ikanta pasini Maninkari, isakotakiro Antaraa-niki nijaa jaikitain-chari iwajoniki. Omapoka-sitanaka opiryataanaki. Kantatsi imontyaa-yitapaaki pinkathari-yitatsiri tsika isitowa-kirotzi ooryaatsiri, iwaiyirityaa.

¹³ Ipoña isitowanaki piyari ipaantiki kyaatsi. Isitowanaki aajatzi piyari ipaantiki owantaniri, ari okimitakari ipaantiki thayinkari kamantan-tzinkari, isitowanaki piyari. Ikaratzi piyari sitowayitapaintsiri, iriwaitaki mashiro,

¹⁴ kantatsi yantayitiro kaari iñiita-piintzi. Ithonka ijatasi-yitakiri ikaratzi pinkathari-yitatsiri kipatsiki. Iñaanta-kaayitakari iwaiyirita-kaiyaari, impiya-paititaki-rika Pawa Sintsi-pirori.

¹⁵ (Pamini, nonkimita-pajyaari kosintzi aririka nompiyakiri. Kimosiri inkantyyaa aamawinta-jyaanani, kimitakariri owirori okaakiini iithaari inkini inkithaata-nakyaaro, airo isiyantanaka isapoka-mirikiti, iwaañai-tairira.)

¹⁶ Ipoña yokaiti piyari, yapatoyitakiri pinkathariiti Owayirii-toniki. Iñaani Heber-iiti, ikantai-tziro "Armagedón."

¹⁷ Ikanta owiraanta-paakarori Maninkari, isakotakiro tampyainkaki jaikitain-chari iwajoniki. Ikimaitatzii kaimanain-tsiri tasorintsi-pankoki, osaikira saika-mintotsi, ikantaitzi: "¡Ari othonka-paaka!"

¹⁸ Ari iñiitakiro omorikanaki ookatha-rontsi, antaro okaminitaki, ikimaitakiro aajatzi antaro onikanaka kipatsi. Ti iñiita-piintiro kimitarori iroka onikaro, irojatzii pairani owakira itzimayitan-tanakari atziri-payi kipatsiki.

¹⁹ Okanta antaroiti nampitsi Kompijaari, mawakota okantanaka otankanaki. Ari apirotakari aajatzi oporokanaki nampitsiiti tzimayitatsiri kipatsiki. Iro kantacha ti imaisanta-tzimaityaari Pawa Kompijaari-satzi, imapiro-waitakiri iwasankitaan-takari iyatsimanka.

²⁰ Ari apirotakari maaroni othampisi, ti iñiitairo. Ari okimitakari aajatzi otzisi-payi.

²¹ Tima paryapaaki tinayita-tsiri jiriniki, anawyaa-yitapaakiri atziri-payi. Iro kantacha aikiro ijatakaa-nakitziro ithainka-tasorintsi-waitanaki, ikisima-waita-nakiri Pawa, tima imapirotakiro ikowiinkapirotakakiro Pawa. *

* 16:21 tinayita-tsiri = aparoni talento, 40 kilo

17

Iwasankitaitiro kimitakarori antaro mayimpiro

¹ Ipoŋaa ipoka-sita-paakina aparoni Maninkari karatatsiri 7 airika-yitakirori iwajoni, ikantapaakina: "Pimpoki, piŋiuro tsika inkantaitiri iwasankitaitiri atziri-payi, tima ikimiyitakaro aparoni mayimpiro saika-thapyaatan-takarori oponkityaa-yita nijaa."

² Iroka osiyakarori mayimpiro, kimiwaitaka iroomi imayimpi-yitakimi ikaratzi pinkathari-wintan-tatsiri nampitsiitiki. Okimiwaitakaro aajatzi, apirota-kirimi osinkiyita-kirimi kipatsi-satziiti.

³ Ipoŋaa jatasirin-katanakina otzisi-masiki. Ari noŋaakiro aparoni kooya okyaa-kotakari kityonkari owantaniri, okaratzi 7 iito, 10 ichii. Tzimatsi wairontsi-payi sankinatain-chari iwathaki, ithainkatasorintsi-waitaitzi.

⁴ Okithaataro iroka kooya, okityonka-masitatzii, ipoŋaa ojonkiromasitzi aajatzi. Kamiitha iwaniinkai-tantakaro ooro, aajatzi poriryaari mapikii. Airika-nakitaki iwitsikai-tziri ooro. Kimiwaitaka ari ojaikita-kyaaami oyaaripironka, aajatzi omayimpinka.

⁵ Tzimatsi sankinatain-chari otamakoki, kaari ikimatha-witaita pairani, okantzi: "Antaro Kompijaari, Antaroiti Mayimpiro, Kisaniinta-pirotaaro Kipatsiki."

⁶ Namina-pirota-nakiro iroka kooya, osinkita-tyaaro iriraani yasiyitaari Pawa ikaratzi iwamaitakiri, iriraani aajatzi ikaratzi iwamaitakiri ikinkithata-kotairi Jesús. Ikanta noŋaakiro iroka, oshiki nokiryaa-winta-nakiro. *

⁷ Ipoŋaa ikantana Maninkari: "¿Paitama pokiryaa-wintan-tarori iroka? Aritaki nonkantakimi opaita siyakaa-winta-chari, tira iyotakowitai-tyaaro pairani iroka kooya, aajatzi yoka owantaniri okyaa-kotakari, oshikita-tsiri iito, aajatzi ichii.

⁸ Itzimitaka pairani isiyakaa-wintai-tziri owantaniri, ti iŋiitiri iroŋaaka, iro kantacha irootaintsi isitowi impoŋaa-kyaaaro omoro-naki inthopointa-pirota-tsiri, aritaki iwamaitajiri. Iriima kipatsi-satziiti, kaari sankinata-kota-chani pairani iwitsikan-taita-karori kipatsi, oshiki yokiryaa-winthata-nakiri yoka owantaniri. Tima airo ikimathatziro opaita kanta-kota-chari: 'Itzimitaka pairani, ti iŋiitairi iroŋaaka, irootaintsi impiyaki.'

⁹ Omatantyaari inkimathaitiro iroka, okowa-pirotatyaa ontzimi yotanitaantsi. Karatain-tsiri 7 iitontsi okyaa-kotakari kooya, iro siyakaa-wintacha 7 otzisi.

¹⁰ Tzimaki pairani ikaratzi 7 pinkathari-winta-kirori anta. Aritaki yiitsinampaitaki ikaratzi 5 pinkathari. Tzimatsi aparoni pinkatha-ritatsiri iroŋaaka. Iriima pasini, iriitaki pinkatha-ritatsini apaata, tikira-mintha intzimi. Yoka owiraantyaaroni kapichiini impinkathariwita-paintyaa, airo osamani-pirotzii.

¹¹ Yoka owantaniri tzimita-chari pairani, kaari iŋiitzi iroŋaaka, pasini inatzi, iriitaki karatapain-tsini 8. Iro kantacha ari isiyawitapaakyaari pasini karatain-tsiri 7 pinkathariiti. Ari yapiro-tzimitaitakyaari.

¹² Irooma karatain-tsiri 10 chiitsi, osiyakaa-wintari pinkathariiti, karatatsiri 10. Tikiraata impinkathari-wintan-tayiti irirori. Tima

* 17:6 yasiyitaari Pawa = kitisiriri

aririka impinkathari-wintan-tanaki owantaniri, iriiyitaki intsipayityaari impinkathari-wintanti. Airo osamani-piro-tzimaita, apatziro isirinka-paintyaa kapichiini ooryaatsiri.

¹³ Yokaiti pinkathariiti yaapatyaa-kota-wakai-yaaro yantiri. Ñaapinkatha inkantiri owantaniri, airo ipiyatha-waitari.

¹⁴ Oshiki iwayiri-winthatyaari Ipiraitari. Iro kantacha Yoka ipiraitari, iriitaki oitsinampaan-tatsini. Tima iriitaki ompirayitari ompirayitan-tachari. Iriitaki pinkathari-wintziri pinkathari-wintan-tatsiri. Intsipa-yitajyaari irirori ikaratzi ikaima-siri-yitairi, ikaratzi iyosiitai-takiri, ikaratzi iriipiro-winta-kiriri.” †

¹⁵ Ipoñaa ikantakina aajatzi Maninkari: “Iroka oponkityaa-yitari nijaa osaika-thapyataan-takari kooya, iriira siyakaa-winta-chari atziri-payi nampiyitarori tsika-rika-payi, piyoyitain-chari tsika-rika-payi, ikaratzi ipinkathari-wintai-tziri tsika-rika-payi, kimathata-wakaarori iñaani tsika-rika-payi.

¹⁶ Yokaiti atziri-payi saikantarori 10 nampitsi, osiyakaa-wintakari 10 chiitsi, ari inkisaniinta-nakiri saikantarori nampitsi osiyakaa-wintakari kooya. Ari inkimitaa-kirori aajatzi owantaniri oshiki inkisaniinta-nakiro. Onkimiwaityaaromi isapoka-tyiromi kooya, iwawatha-waita-kyaaromi, intaawaita-kiromi. Tima yapirotakiro nampitsi osiyakaa-wintakari kooya.

¹⁷ Iriitaki Pawa kantakaarori aapatyaa-wakaan-takarori antayitziro iroka-payi. Irijatzi kantakaarori ikimisantantakariri owantaniri. Irootaki yantaitiri, irojatzi omonkaratan-takyaari ikantakiri Pawa.

¹⁸ Ari okantakari, tima iroka kooya irootaki siyakaa-wintacha antaro nampitsi. Tima inkarati saikantarori iroka nampitsi, ipinkathari-winta-witakari nampiyitarori pasiniki nampitsiiti.”

18

Yapatha-kiro-ryiitakiro Kompijaari

¹ Okanta okarata-paaki iroka-payi, noñaatzii ishaawiinka-paaki pasini Maninkari. Otzimi-motziri irirori oshiki isintsinka, oshiki iwaniinkaro. Yoorinta-paakiro kipatsi.

² Ikaimapaaki, ikantzi:

Yapatha-kiro-ryiita-kirora antaro nampitsi Kompijaari.

Apatziro inampitaaro anta nasiyita-chari piyari-payi, isaikayitaji anta maaroni kamaari-yitatsiri.

Ari inampitaarori aajatzi nasiyita-chari tsimiri ipinkai-tziri owapiintariri kaminkari.

³ Tima atziri-payi ikaratzi saikawita-chari nampitsiki osiyakaa-wintakari kooya, ashaaranta-piro-yiwitaka, Iyompari-waita-piinta-witakari atziri-payi saikayita-tsiri pasiniki nampitsi.

Ikaima-siri-yitakiri atziri-payi isiya-kota-jyaari tsika ikantayi-witaka iriroriiti apatziro ininta-piro-yitziro awaararontsi, aajatzi iniwita-siwai-winthatari.

Irootaki kaari iñaantaro inkinatyaari Pawa, ikimita-kotakaro kooya mayimpiro.

† 17:14 ipiraitari = oisha = cordero

Osiyawaitakaro isinkita-tyiiaaromi awaararontsi, irootaki yantayitan-takarori kimitakarori mayimpitaantsi.

⁴ Ipoña nokimaki yapiita-nakiro iñaawaitzi inkiti-satzi, ikantzi: Ashininkaiti, airo pitsipataro saikantarori nampitsi osiyakaa-wintakari kooya,

Airo pitsipataari pinkaaripiro-siri-waiti,

Pitsipataro = kari iwasankitaitairi.

⁵ Tima inkinkithasiritiro Pawa iyaari-pironka, kimiwaitaka owajinoka-kyaami iyaari-pironka inkitiki, ari opiyotakari.

⁶ Pinkisa-kowinta-jyaari, papii-piitiri piwasankitairi.

Tima iroka kaari-pirori siyakaa-winta-chari omirita-kaakarori kooya sinkitan-tatsiri,

Poipyiiniro iroori, tontaaki pinkantakiro.

⁷ Ampinaasi-waitaka okanta-piintzi iroori: 'Naaka pinkatharo, airo iñiitana nasinonkaa-waityaa nonkimita-kotyaaro kinankaro.'

Tima oshiki okimosiriwinta-piro-waitakaro owaniinkatani, aakowintakaro omayimpi-pirowaitaki.

Irootakira oñaantyaarori iroñaaka onkimaatsi-piro-waitajyaa.

⁸ Irootaki omapokan-tajyaari iwasankitaajiro aparoni kitaitiri, Aritaki omantsiyataki, onkimaatsi-waitajyaa, ayimatajira otashi, impoña intayii-tajiro.

Iriitaki mataironi Awinkathariti Pawa iwasankitaajiro.

Tima ontzimi-motziri irirori isintsinka.

⁹ Aririka iñiitakiro oyacharinka ontaajyaa nampitsi osiyakaa-wintakari kooya, oshiki iwasirita-kotai-tyaaro, yiraako-waityaaro pinkathariiti, tima iriitaki tsipata-kariri ikaratzi saikanta-karori yantayitziro osiyayitarori mayimpitaantsi.

¹⁰ Intaina inkatziya-yitaki yokaiti intharowan-tajyaaro iwasankitaitakiri, inkanta-jiiti:

¡Ikanta-machiitziri nampitarori Kompijaariki!

Iroopiro-waiwitaka nampitsi.

¿Okatzimatakama iwasankitai-takimi? Tikira isirinka-pirotaa-jaiti ooryaatsiri.

¹¹ Ari inkimita-kyaari ikaratzi iyomparita-piintakari, oshiki iwasirita-kotyaari, yiraako-waityaari, tima tikatsi iyomparitajyaa.

¹² Tima iyompariwita-piintakari yooroti, iiriikiti, poriryaari imapini kisoro kitamaarotaa-nikiri pinapirota-chari, nasiwai-yitachari kithaarinti, kitamaaro-masiri, jonkiro-masiri, kityonka-masi-pirori, karini-masiri. Tzimayi-witacha osiyarori santari. Tzimayi-witacha iwitsikani ipothoyitakiri kamiithaini, chiitsi, incha-kota pinayita-chari, asiroyitatsiri, mapipayi. *

¹³ Tzimayi-witacha mitaki, tzimayi-witacha nasiwaita-chari kasankari, tzimayi-witacha iraitsiri, tzimayi-witacha owaaki inchato kimitariri yiinkantsi, tzimayi-witacha opani iwaitari, tzimayi-witacha ipira-payi, ikyaakoitari, isiyako-minto, tzimayi-witacha aajatzi impiratani-payi. †

¹⁴ Inkanta-jiitzi:

Ari othonka-paakari chochoki-payi piniwita-piintakari.

* **18:12** kisokiri kitamaarotaa-nikiri pinapirota-chari = perla † **18:13** ipira-payi = ganado, oisha; ikyaakoitari = caballo

Ti ontzima-yitaji awaararo pininta-piintakiri, ari okarata-paaki owani-inkata.

¹⁵ Intaina yaminako-yitairo iyomparita-piintari, tharowa inkantyyaa airo itsipatai-tantari iwasankitai-takiri. Antaroiti yiraa-kotyaaaro iwasirita-kota-nakyaaro.

¹⁶ Inkanta-jiitzi:

!Ikanta-machiitziri nampitarori anta! Iroopiro-waiwitaka nampitsi. Tzimayi-witacha oshiki iroopirori kitamaaro-masiri imanthaki, jonkiro-masita-tsiri, aajatzi kityonka-piro-masita-tsiri. Tzimayi-witacha oshiki yooroti, kisokiri kitamaarotaa-nikiri pinapirota-chari.

¹⁷ Apatziro isirinka-niintanaka kapichiini ooryaatsiri, ari yapirotai-takiro antaro owaararo.

Ari ikimitakari saikayitain-tsiri yamaatako-mintoki, intaina ikatziya-yitaka yamina-kotziri tsika ikanta yapirotai-takiri. Ari ipiyojiitaka ikaratzi antakoyitzirori yamaatako-minto, itsipayitakari ikaratzi otitantarori.

¹⁸ Ikanta iŋaakiro oyacharinka nampitsi otaaka, oshiki yiraa-kotakaro, ikantayitzi:

Tikatsi pasini nampitsi kimitai-yaaroni iroka iroopirowita.

¹⁹ Antaroiti iwasiri-waitaka, ikantajiitaki:

Ikanta-machiitziri ikaratzi nampita-karori anta.

Tima ashaaranta-yiwitakai arokaiti ajaikita-piintakiro owaararonsi amaatako-mintoki.

Tima apatziro isirinka-painta kapichiini ooryaatsiri, ari yapirotai-takirori.

²⁰ Irooma awirokaiti inkiti-satzi, kitisiriri, Tyaantaariiti, Kamantan-tzinkariiti,

Ontzimatyii pinkimo-siriyiti, tima ikamanta-yitzi-takai Pawa iro iwasankitaan-takariri saikantarori antaro nampitsi, ikisakowinta-yitaa-tyaami awirokaiti.

²¹ Ikanta aaroni Maninkari tzimatsiri isintsinka, yaaki antaro mapi tononka-mintosi, yapishoonkakiro inkaariki, ikantzi:

Nokimitaakiro napishoonkakiro antaro mapi,

Ari nonkimitairori aajatzi antaro nampitsi Kompijaari.

Ari ompyiyaaari, airo iŋiitairo.

²² Airo ikimaitairo owanthaani, onkamininkati owiyompi-minto, onkari aajatzi otyoori.

Airo iŋiitairo okaratzi owitsika-yitziro tsika-rika opaiyitari.

Airo ikimaitairo ompoimati otononka-minto.

²³ Airo iŋiitairi imorikaji ootaminto.

Airo iŋiitairo aawakaiyaa.

Ari okarata-paaki maaroni iroka, tima oshiki oitzinampa-siri-yitakiri pasini-satzi atziri-payi, kimiwaitaka onkisa-minthata-tyiirimi.

Tima antaroiti isintsi-yiwitaka ikaratzi iyompariwita-piintakari.

²⁴ Irootaki owatsinaa-waita-kiriri pasini-satziiti, okapathai-nkata-kaawaitakiri Kamantan-tzinkariiti. Ari okantakiriri maaroni kitisiriri-iti.

¹ Okanta okarata-paaki iroka, nokimatzi kaminin-kata-naintsiri ikaimajüiti oshiki inkiti-satzi, ikantzi:

¡Ñaamisa! Iriitaki Pawa owawisaa-koyitairi. Otzimi-motziri iwani-inkaro, aajatzi isintsinka.

² Okaratzí inintziri yantiri irirori, tampatzika okantayitaka. Iriipirori inatzi.

Tima iwasankitaakiro mayimpiro owaaripiro-yitakiriri kipatsi-satziiti. Iksako-wintaari ikaratzí iwamaitakiri impiratani.

³ Irojatzí yapii-yapii-jiütziri, ikantzi:

¡Ñaamisa! Onkatziyain-kataiti oyacharinka. Asi owatyiiro.

⁴ Ikanta 24 antari-kona-payi, itsipatakari 4 inkiti-wiri-payi, ityürowa-jiitanaka, tima impinkathata-nakitziiri Pawa isaikaki irirori iwinkathari-mintoki, ikantajüiti:

¡Omapirowí! ¡Ñaamisa!

⁵ Tzimatsi ñaawaita-naintsiri saika-minto-tsiki, ikantaitzi:

Maaroni impira-yitaari Pawa, piwisiryaawinta-jyaari.

Piñaapinkathatairi maaroni, yitanakyaaro yanini-payi aajatzi antari-payi, maaroni.

⁶ Ipoña nokimaki kamiinkata-paintsiri, iriwaitaki yapatöjüita atziri-payi, iroowaitaki oparyai-nkatzi nijaa, iroowaitaki ookatha-rontsi. Ikantaitzi:

¡Ñaamisa! Aritaki pinkathari-wintantai Pawa, iriitaki Awinkathari-titajyaari Sintsi-pirori.

⁷ Thami ankimo-siri-wintiri,

Thami antharowinta-jyaari,

Tima irootzi-mataki yoimosirinkiri yaawakaiyaa Ipiraitari.

Aritaki owitsikaka iinantaari.

⁸ Isinitai-takiro onkitamaaroti oithaari, ti onkipatsi-waiti, poriryaa okantaka.

Siyakaa-winta-chari kitamaarori oithaari, irootaki kamiithari yanta-piintziri kimisantzin-kariiti kitisiriri.

Yakyootaitiri yaawakaiyaa kimitakariri ipiraitari

⁹ Ipoña ikantapaakina inkiti-satzi: "Pisankinatiro iroka: Oshiki inkimo-siritaji ikaratzí ikaimai-takiri yakyootairi yaawakaiyaa Ipiraitari." Ipoña ikantakina aajatzi: "Iroka, irootaki iñaani-piro Pawa."

¹⁰ Ari notyürowanaka nopinkathata-nakiri Maninkari, ikantana: "¡Airo pipinkathatana naaka! Ari akarajüiti impiratai Pawa, ari nosiyami awiroka, ari nosiyakari ikaratzí oisokiro-yitakarori ikinkithata-paintziri Jesús. Iriitaki pimpinkathati Pawa. Tima okaratzí ikinkithata-paintziri Jesús, irootaki oyosirita-kaayita-kiriri Kamantan-tzinkariiti."

Kitamaarori ikyaakoitari

¹¹ Ipoña noñaaki asitaryanaana inkiti. Tzimatsi anta aparoni kitamaarori ikyaa-kotari. Iriima kyaakota-kariri, iriitaki ipaitai-tziri "Oisokirotaniri," ipaitai-tziri aajatzi "Iriipirori." Aririka iwasankitaanti, tampatzika okanta. Ari okimitari aajatzi aririka iwayeritanti.

*

* 19:11 ikyaa-koitari = caballo, mora

¹² Osiyawaitakari paamari irooki. Amathai-tziitaka. Isankinatakaru wairontsi kaari iyotakoitzi, apatziro iyotziro irirori.

¹³ Iriitaki kithaata-karori kithaarintsi othakakiri iraantsi. Ipataitziri aajatzi “Iñaani Pawa.”

¹⁴ Tzimatsi oshiki iwayiriti inkitiki. Kitamaaro-thaitaki okantaka iithaari, ti onkipatsi-waiti. Iriitaki oyaatakiriri kyaakoyita-kariri kitamaarori ikyaakoitari.

¹⁵ Ari ositowa-nakiri ipaantiki osiyakarori othoyimpiyaa-nikitzi sataa-mintotsi, irootaki imosan-tajjaariri iisaniintani. Iriitaki ompiratan-tajjaarini irasiro-kotziti. Irijatzi kawirinkironi chochoki osiyakarori iraitsiri ipaitai-tziri “Imasirinka Pawa Sintsi-pirori.”

¹⁶ Iriitaki sankinata-karori iroka wairontsi iithaari, aajatzi iporiki. Iroka wairontsi: “Pinkathari-wintziriri pinkathariiti. Ompiratariri ompiratan-taniriiti.”

¹⁷ Ipoña noñaaki pasini Maninkari ikatziyan-takari ooryaatsiri, ikaimapaakiri maaroni tsimiriiti arayita-tsiri, ikantziri: “Pimpoki papatotajityani, pakyootairi awirokaiti Pawa yoimosirinka.

¹⁸ Tima piwayita-jyaari atziri-watha: iwatha pinkathariiti, iwatha ijiwari owayiriiti, iwatha iriipiroriiti, iwatha ikyaakoitari aajatzi kyaakota-piintariri. Ti apatziro piwajjaari yokapayi, piwayita-jyaari aajatzi iwatha maaroni: ompirataari, ompirataniri, antari-konaiti, yanini-payi, maaroni.”

¹⁹ Ipoña noñaakiri kowiinkari owantaniri, noñaakiri aajatzi pinkathari kipatsi-satzi itsipayitakari iwayiriti. Ari ipiyojitaka inintzi iwayiritiri kyaakota-kariri kitamaarori ikyaakoitani itsipayitakari aajatzi iwayiriti.

²⁰ Tzimatsi ipaita airikawa-kiriri owantaniri. Ari ikimitai-takiri thayinkari kamantan-tzinkari itsipata-piintakari itasonka-wintantzi. Irootaki yamatawitan-takariri ikaratzi kintako-yitakarori iwairo owantaniri, aajatzi ikaratzi pinkathata-kirori isiyakaaro. Yoka owantaniri aajatzi thayinkari kamantan-tzinkari, yookaitakiri opaama-porinthataki paamari, okitiri-moitotaki sitziwaro okachaarinka.

²¹ Iwamaitakiri maaroni kimisanta-nakiriri, ithatzinki-tantakari sitowapain-tsiri ipaantiki kyaakota-kariri kitamaarori ikyaakoitari. Kimatzii-piro-jitaka tsimiri-payi.

20

Oshiki osarintsi onkarati 1000

¹ Ipoña noñaaki yayiita-paaki pasini Maninkari. Yairikakiro yasitaryaan-tyaarori omorona inthopointa-pirota-tsiri. Yairikaki aajatzi antaroiti asirotha.

² Yaakiri kyaatsi, maranki tzimitain-chari pairani. Iriitaki Kamaari, Mishatantaniri. Yoosotakiri onkarati 1000 osarintsi isaiki.

³ Ari itziriyaa-kiriri omoroki inthopointa-pirota-tsiri. Ishipita-kotakiri, yowitsiñika-kotakiri airo yamatawitan-taari atziri-payi, irojatzi omonkaratan-takyaari onkarati 1000 osarintsi. Aririka onkarata-paaki iroka, ari yoosoryaa-kota-paintiri kapichiini.

⁴ Ipoña noñaaki oshiki saika-mintotsi tsika isaikayitaji inkarati pinkathari-wintan-tatsini. Ari noñaakiro isiri-payi ikaratzi ithatzinkaitakiri ikimisantairo iñaani Pawa, ikinkithata-paintziri pairani Jesús.

Tima yokaiti, ti impinkathatiri irirori owantaniri, ti impinkathatiro isiyakaaro aajatzi. Ti inkintako-tamakotyaaero iwairo owantaniri, aajatzi irakoki. Iriiyitaki añaayitaa-tsiri, ipinkathari-wintan-tayitai irirori itsipataari Saipatzii-totaari, okaratzi 1000 osarintsi.

⁵ Iriima pasini ikaratzi kamayitain-tsiri, ti yañaayitaji irirori, irojatzi omonkaratan-tapaakari 1000 osarintsi. Irootaki ipaitai-tziri “Itarori Añaantsi.”

⁶ Kimosiri inkantajyaa apaata inkarati piriintaa-chani ipaitai-takiri “Itarori Añaantsi.” Tima kitisiriri inayitaji. Airo yapiitajiro inkamayitaji. Irasi iwiro yañaayitaji, iriitaki kimitajyaarini Impiratasorintsitaari yantawaitainiri Pawa, yantawaitainiri aajatzi Saipatzii-totaari. Ari itsipataari ipinkathari-wintantai okaratzi 1000 osarintsi.

⁷ Aririka omonkaratakyaa 1000 osarintsi, aritaki imisitowaita-paintiri Kamaari yasitakoi-takiri. *

⁸ Aririka isitowapaji, yitapajyaaero yamatawita-pajiri maaroni atziri tsika-rika inampiyitaro. Iroka nampitsi-payi ipaitai-takiro “Gog,” pasini “Magog.” Yapatotajiri maaroni anta inintzi iwayirita-kaiyaari. Intzima-piroti oshiki atziri, iroowaitaki oshikitzi impaniki nijaa-thapyaaiki.

⁹ Ijajitaki tsika owintini-pathatzi, intapotakiri kitisiririiti tsika ipiy-ojiitaka iriroriiti. Ari okaratzi intapotakiro aajatzi ipaitai-tziri “Otako-pirotaaero Nampitsi.” Ari omapoka-sitajyaa omparyaa-paaki paamari, yapirotakiri maaroni.

¹⁰ Iriima Kamaari amatawitan-taniri, yookaitakiri opaama-porinthataki paamari, kitiryiinka okantaka ositzinka okachaarinka. Ari yookitai-takariri kowiinkari owantaniri, itsipatai-takiri thayinkari kamantaniri. Irasi iwiro inkimaatsi-waitajyaa anta.

Yaminakoi-tantaji kitamaaroriki saika-mintotsi

¹¹ Ipoña noñaaki antaroiti kitamaarori saika-mintotsi. Tzimatsi saikanta-karori, iriitaki apirota-jirori inkiti aajatzi kipatsi.

¹² Ari ikatziya-jiitaka kamayitain-tsiri anta kitamaaroriki saika-mintotsi, itsipayitaari antari-payi aajatzi yanini-payi, maaroni. Ari yampinai-ryaanakiro sankinarintsi, yampinai-ryaanakiro aajatzi pasini tsika isankinata-kotaka añaayitaa-tsini. Ari yaminakoi-tairo tsika isankinata-koitziri atziri-payi okaratzi yantayitakiri.

¹³ Ari ikimi-tzitakari ikaratzi piinkayitain-tsiri nijaaki, ipiyotaka iriroriiti. Ikaratzi kamayitain-tsiri, ari isaikita-jiitaka aajatzi anta osiyawaitakaro atziri onatyimi “Kaamanitaantsi,” apakaajirimi ompirawai-witakari. Ari ikaratzi yaminakoi-tairi iriroriiti okaratzi yantayitakiri.

¹⁴ Ipoña yookaita-kirori “Kaamanitaantsi” opaama-porinthataki paamari ontaajyaa. Iroka paamari paama-porinthatain-tsiri, iro ipaitai-takiri “Apitita-tsiri Kaamanitaantsi.”

¹⁵ Ari ithonka yookaitakiri opaama-porinthatakira paamari ikaratzi kaari sankinata-kota-chani yañaayitaji.

21

Owakirari inkiti aajatzi owakirari kipatsi

* 20:7 Kamaari = Mishatantaniri

¹ Ipoŋaa noŋaaki owakirari inkiti, aajatzi owakirari kipatsi. Tima apirotaka paisatori inkiti, aajatzi owakirari kipatsi. Ti iŋiitairo inkaari.

² Ipoŋaa noŋaaki okinapaaki inkitikiki nampitsi tasorin-tsita-tsiri, ipaitai-tziri "Owakirari Aapatyaawini." Iriitaki Pawa owayiita-kaantakirori. Owaniinka okantaka, iroowaitaki kooya owaniinkata-sitari oimintyaari.

³ Ari iŋaawaitai-tanaki sintsiini saika-minto-tsiki, ikantaitzi: ¡Pamini! Osaiki-motajiri kipatsi-satziiti tasorintsi-thaanti tsika inampitaro Pawa.

Tima intsipataari Pawa tsika isaikayitzi yasiyitaari.

⁴ Tima iriitaki Pawa shipirotairini, yoimosirinka-yitajyaari.

Airo ikaamani-yitaji,

tikatsi kasiwaitaa-tsini, tikatsi iraaajachani, tikatsi kimaatsi-waitaachani.

Tima ari okarata-paaki iroka-payi.

⁵ Ipoŋaa iŋaawaitanaki saikain-tsiri iwinkathari-mintoki, ikantzi: "Nowakirata-kaajiro maaroni." Ikantanaki aajatzi: "Pisankinatiro iroka, tima iroopirori ŋaantsi onatzi, ari onkanta-jita-tyiyyaani."

⁶ Ari ikantana: "¡Ari owiraapaaka! Naaka osiyarori itarori sankinaritsi, aajatzi owiraantarori. Naakataki itakaan-tanakarori. Naakataki thonkaironi. Tzimatsi-rika miritatsiri, ari nomirita-kaajyaari nijaa owaŋaan-tatsiri. Impasii-tajyaari, ti ompinatyaa.

⁷ Irootaki nosinita-kiniriri oitsinampaanta-niriiti. Tima naaka Pawa impinkatha-yitai. Nonkimita-kaantajiri irirori notomiiti.

⁸ Iro kantacha airora notomitaari tharowan-taniri, kisosiriri, kisaniintaniri, owantaniri, mayimpiri, matsi, pinkathata-kiriri siyakaarontsi, thayinkariiti. Iriiyitaki taayitaa-chani opaama-pirothaataki, kitiryainkatain-tsiri oyachaarinka. Irootaki apitita-tsini inkamayitaji."

Owakirari Aapatyaawini

⁹ Okanta okarata-paaki iroka-payi, ipoka-sita-paakina aparoni Maninkari owasankitaan-taniri airika-kirori iwajoni. Ikantapaakina: "Pimpoki noŋaakaimiro osiyakaa-wintari kooyaka iinantyaari Ipiraitari."

¹⁰ Yaasirin-katanakina tonkaariki otzisiki. Iŋaakakinaro antaroiti nampitsi tasorin-tsita-tsiri ipaitai-tziri Aapatyaawini, irootaki iwayiitajiri Pawa opoŋaajaro inkitikiki.

¹¹ Anta nampitsiki, ari iŋiitairori iwaniinkaro Pawa, siparyaa-waitaki, iroowaitaki okanta mapiki poriryaata-tsiri, pinapirota-chari.

*

¹² Antaroiti okantaka otanto-nampiro. Okaratzi 12 tsika ikyaa-piintaitzi. Tzimatsi ikaratzi 12 Maninkari aamaako-winta-yitarori tsika ikyaa-piintaitzi. Ari isankinai-takiro iwairo itomi-payi Israel.

¹³ Okaratzi mawa anta ikyaa-piintaitzi montita-kariri isitowa-pintzi ooryaatsiri. Aajatzi tsika ikyaa-pintzi ooryaatsiri okaratzi mawa. Katonko okaratzi mawa. Kiriinka okaratzi mawa.

¹⁴ Tzimatsi okaratzi 12 antaroiti mapi otzitakirori otanto-nampi. Ari osankina-yitakari 12 iwairo-payi Intyaantaariiti Ipiraitari.

¹⁵ Yoka ŋaanata-kinari, yairikaki imonkara-minto-sithaki iwitsikaitziri ooro, irootaki imonkaratan-tyaarori otanto-nampi, aajatzi tsika ikyaa-piintaitzi.

* 21:11 poriryaata-tsiri = jaspe

16 Ari omonkarata-wakaa osanthatzi onampi-naki iroka nampitsi, ti anaawakaiyaa. Ikanta yitanakaro Maninkari imonkaratziro tsika owiraa osanthatzi onampina, ojinokitzi aajatzi otontatzi, okaratzi 12000 siyasiyawai-mintotsi omonkarataka. †

17 Ipoñaa imonkaratakiro aajatzi otanto-nampi, okaratzi otontatzi 144 ikonaki. Iro imonkaratan-takari Maninkari kimitarori ikonaki atziri imonkaratanta-piintari irirori.

18 Iroka otanto-nampi, osiyawaitakaro mapi poriryaataki okantaka. Iyosiita ooro iwitsikai-tanta-karori nampitsi, poriryaataki okantaka. ‡

19 Iroka otzinkamitakari otanto-nampi, iro yaitaki pinapiro-yitachari mapiki nasiyita-chari oporiryaata-kiyitzi: nashonkaaniri, natsiryaari, kityaa-nikiri, §

20 kitiriri, kityonkari, kitiryainkari, anasiriki, potsitari aajatzi kitamaaroiniki.

21 Okaratakira 12 ikyaa-piintaitzi, iro yaitaki antaro-pirori mapi, kisokiri kitamaarokiri pinapirota-chari, imokayitakiro iwitsikan-takarori. Maaroni owaankiiri-tsiti nampitsi, iyosiita ooro iwitsikai-tanta-karori, poriryaataki okantaka. *

22 Ti ontzimapaji anta tasorintsi-panko. Tima iriitaki inampitantaitaari Awinkathariti Pawa Sintsi-pirori itsipataari Ipiraitari. Iriitaki impoyiita-jyaaroni tasorintsi-panko anta.

23 Ti inintai-tapajiri ooryaatsiri, aajatzi kasiri. Tima iwaniinkaro Pawa kitainkata-kaaironi. Iriitaki Ipiraitari kimitajyaarini ootam-intotsi.

24 Iriitaki kitainkata-kotaironi yaniiytajira atziri-payi anta. Pinkathariiti tzimayi-witachari iwaniinkaro kipatsiki, kamiithaini isaikayitaji anta impinkathatairi Pawa.

25 Airo otsitinitapaji, asi owairo onkitaititapaji. Airo asita-nitaja nampitsi anta.

26 Ikaratzi tzimayi-witachari iwaniinkaro kipatsiki ipinkathaitaitari, kamiitha isaikayitaji anta impinkathatairi Pawa.

27 Airo itzimaji anta kaaripirota-paatsini, airo iñiitairi antayitajironi ipinkai-tziri, airo itzimapaji aajatzi thaiyapaa-chani. Intaini inampiyita-jyaaro ikaratzi isankinata-kotakiri Ipiraitari yañaayitaji anta.

22

1 Ipoñaa iñaaakinaro nijaa añaanita-kaanta-tsiri. Kitijaa-niki okantaka. Iro sitowaata-tsiri isaika-mintoki Pawa itsipatakari Ipiraitari, *

2 irootaki siyaatain-chari niyaankiniki owaankiirin-tsiki. Omontitha-mashaataka oshooka-thapyataan-takaro chochoki añaanita-kaanta-tsiri. Okanta-tya maaroni kasiri okithotapaji osarintsiki. Otikatsita-kaantapaji osi.

3 Airo otzimapaji mishataantsi anta. Ari osaikapajiri iwinkathariminto Pawa, aajatzi irasi Ipiraitari. Irasi iwiro impiratani-payi impinkathatairi anta.

† 21:16 12000 siyasiyawai-mintotsi = 2200 kilómetro. ‡ 21:18 poriryaataki = vidrio § 21:19 pinapiro-yitachari mapiki nasiyita-chari oporiryaata-kiyitzi = jaspe, zafiro, ágata, esmeralda, ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista. * 21:21 kisokiri kitamaarokiri pinapirota-chari = perla * 22:1 kitijaa-niki = cristal

⁴ Aritaki iŋaaporotai-tajiri Pawa. Inkintako-tamakota-jyaaro atziri-payi iwairo Pawa.

⁵ Airo otsitinitapaji anta. Airo itzimapaji ooryaatsiri. Tima iriitaki kitainkataa-tsini Pawa, Awinkathari-titaari. Irasi iwiro impinkathari-wintan-tapaji atziri-payi anta.

Irootaintsi impiyi Saipatzii-totaari

⁶ Ipoŋaa ikantanakina Maninkari: “Iroopirora iroka ŋaantsi, kantatsi ankimisantiro.” Tima pairani iyotakaa-yitakiri Pawa Awinkathariti Kamantan-tzinkari-payi, ari ikimitaakiri iroŋaaka impi-ratani, ityaanta-kiniri Imaninkariti iŋaakayitakiri iroka-payi, irootaki iyotanta-jyaari irootaintsira omayityaa tsika-rika ompaiyityaari.

⁷ Iroka ikantzi Jesús: “¡Pamini! Irootaintsi nompiyi. Kimosiri inkantajyaa inkarati kimisanta-kironi ikamantantai-takiri aka sankinarintsiki.”

⁸ Naakataki Juan osankinatzirori iroka. Naaka ŋaakirori maaroni, naaka kimakirori aajatzi. Ari notyirowa-witanaka nompinkathariti Maninkari ŋaakaki-narori maaroni iroka.

⁹ Ikantanakina irirori: “¡Airo pipinkathatana naaka! Ari akarajitzi impiratai Pawa, ari nosiyami awiroka, ari nosiyakari Kamantan-tzinkari-payi pipaiyitziri ‘iyikiiti,’ nosiyari aajatzi inkarati kimisanta-ironi sankina-yitain-chari aka. Iriira pimpinkathatairi Pawa.”

¹⁰ Ipoŋaa ikantanakina aajatzi: “Okaratzi pisankinata-kotakiri awisayita-tsini apaata, airo pimana-kotziro okaratzi ikamantaitakimiri, tima irootzi-mataki iŋiitiro awisatsini.

¹¹ Inkaaripiro-siri-taiti itzimi-rika kaaripiro-sirita-tsiri iroŋaaka. Inkamaari-piro-siri-taiti itzimi-rika kamaari-siritain-tsiri iroŋaaka. Yanta-piro-taitiro kamiithari itzimi-rika antakirori iroŋaaka. Intasorintsi-piro-siri-taiti itzimi-rika tasorintsi-siritain-tsiri iroŋaaka.

¹² ¡Irootaintsira nompiyi! Irootaintsira nompina-yitajiri atziri-payi okaratzi yantawintakiri aparoni-payi.

¹³ Naaka osiyarori itarori sankinarintsi, Naaka osiyarori aajatzi owiraantarori. Naakataki itarori, Naakataki owiraantyaaroni. Naakataki itakaan-takarori, Naakataki thonkajironi.”

¹⁴ Kimosirira inkantajyaa inkarati kiwayitaironi iithaari, onkini isinitaitiri iroka chochoki aŋaakaan-tatsiri, onkini inkyaayitaji ikyaapiintaitzi nampitsiki.

¹⁵ Airora ikyaayitaji anta kimitako-yitariri otsitzi, matsikan-taniri, antapiintakiro karipiro-yitatsiri, owantsinkari, ikaratzi pinkathatakiriri pawaniro, ikaratzi amita-piinta-karori ithaiya.

¹⁶ “Naaka Jesús otyaanka-kiriri Maninkari inkaman-timiro iroka-payi, piwawisayiniri awiroka ikaratzi apatowinta-piinta-kariri Pawa tsika-rika-payi. Naaka charinitariri pinkatharini David, ikasiyakaitani. Naakataki ipaitaitzi ‘Impokiro Parya.’ ”

¹⁷ Ikantzi Tasorinkantsi: “Pimpokiita.” Ari okantziri aajatzi kimi-takarori kooya iinantai-tyaari.

Inkarati kimayitaironi aajatzi iroka, inkanta-yitai: “Pimpokiita.” Impokayiti itzimi-rika miriyita-tsiri. ¡Itzimi-rika nintanain-tsiri iiroo nijaa aŋaakaan-taniri, irawaiti, ti ompinatyaa!

¹⁸ Tzimatsi nonkaman-tiriri inkarati kimaironi tsika osankinata-koyitaka awisayita-tsini apaata: Tzimatsi-rika owanaa-sita-kyaaroni sankinatain-chari, aritaki imapirotajiri Pawa iwasankitaan-tajyaari okaratzi kinkithata-koyitain-chari aka sankinarin-tsiki.

¹⁹ Tzimatsi-rika thañaa-pithatan-tyaaroni okaratzi sankinatain-chari aka, ari inthañaa-pithata-jyaari apaata Pawa irirori airo isinitainiri chochoki añaakaan-tatsiri. Airo ikyaaji nampitsiki ikinkithata-koitakiri aka.

²⁰ Iroka ikantzi kinkithatzirori iroka-payi: “Irootaintsi nompiyi.” Ari nokantzi naaka: “Omapirowí, sintsiini pimpiyí.”

²¹ Onkamintha irasi iwatyiro inisironka-yitaimi Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. Omapirowí.

PANTHAANTSI

5

Airo yaapatyaari Pawa kaaripirotsatsiri

Iwaamthaani David

⁴ ¡Pawá! Ti piniwityaaro awiroka kowiinka-tatsiri,

Airo okantzi yaapatyaa-jimi kaaripiro-tatsiri.

⁵ Airo okantzi intsipa-tyaami kanta-pirowairitsi-payi.

Tima kisaniinta piwiri awiroka ikaratzi antzirori kaari-pirori.

22

¡Pawá! pawá! Paitama pookantanakanari

Iwanthaani David Ikinkithasirita Isiya-pithatiri Nintatsiri Iwamairi

¹ ¡Pawá! ¡Pawá! ¿Paitama pookantanakanari?

¿Paita kaari pipokanta piwawisaa-kotajina?

¿Paita kaari pikimantana nasinonkaa-waita?

² ¡Pawá! Nokaima-witami kitaitiri, titzimaita pakina.

Nomawitakaro tsitini-paiti, titzimaita nisitakoti,

³ Iro kantacha, tasorintsi pinatzii awiroka,

Tima pisaiki awiroka tsika ipanthes-jitzi Israel-iiti.

⁴ Awiroka yawintaaka pairani nowaisatziti-payi.

Yawintaa-yitakami, pookakaa-winta-yitakiri awiroka.

⁵ Ikowako-takimi pinkisa-wintyaari, pimatakiro pookakaa-winta-yitakiri awiroka.

Yawintaa-yitakami awiroka, tikatsi owasiwintaa-waitairini.

⁶ Tima atziri nonawitaka naaka, iro kantacha ikimita-kaita-kanari kinitsi.

Oshiki imaninta-waitakina atziri-payi, ithainka-siri-waitakina.

⁷ Isironta-winta-waitakana ikaratzi ñaayitanari,

Ithainka-mawai-taitakina, itikaina-waita, ikanta-wakaa-jiitaka:

⁸ “Piñaa-matsitiri awintaariri Pawa. Añaawakiri aririka yamitakotairi.

Tima inkanta-wakaa-jiitajaa oshiki inisironkatari, añaawakiri aririka iwawisaa-kotairi.”

⁹ Tima awiroka kantakaakaro notziman-takari imotyaa-taitakina.

Awiroka kantakaakaro nawintaan-tamiri ainiro nothotziro owaaki othomi asitanari.

¹⁰ Awiroka asitakanari tikira-mintha nontzimiita.

Ainiro nosaiki omotyaaiki asitanari, awiroka Nowawani.

¹¹ Airo pisaika-pithatana intaina, tima okaakitaki nonkimaatsi-waityaa.

Tikatsi kisakowintyaanani.

¹² Tima ithonka itzikakina kisaniintanari, ikimitakari ipiyojiita ipi-raitari,

Isiyakari iyatsimanka poñaachari Kithoki-jaariki, ithonka ishonkasijii-takina.*

13 Paraanka ikantajitaka ikaratzi kisaniintanari, Ikimitakari kashikari iwari iwathatsiti, iraikithanthaiki.

14 Tima nokimitakaro naaka nijaa isakoitziri, Tima ithonka okithoryaa-yitaki notonki. Okimiwai-takaro nasankani owoyaata-tyiiyaa, tima ithonka owoyaataka inthomponta.

15 Tima piryaa-kintsi nokantaka, osiyawai-takaro opiryaa-pitokitzi kowitzi.

Otsirikaka nonini nopanti-waantiki.

Tima pookakina tsika opiryaa-panitzi kipatsi nonkami.

16 Tima ikimitakari otsitzi ipiyo-winta-jiitakana kaari-pirori, ithonka ishonka-paakina.

Imorontawai-takina nakoki aajatzi noitziki.

17 Oyosiita-sitaka nomisina, koña-porokitaki notonki.

Oshiki yamina-mintha-takina kisaniintanari.

18 Ipawakaakaro nomanthaki.

Iñaariwintakaro noithaari.

19 ¡Irooma awiroka Pawa, airo pookana!

Awiroka sintsi-takaa-janari. Pimpoki sintziini pinkisa-winta-jyaana.

51

¡Pawa! ¡Poitisiritaina!

Isankinari David, tima ikaratakiro Kamantan-tzinkari Natán ikisatha-tziri imayimpi-takiro Betsabé

1 ¡Pawá! Awiroka nisironka-taniri, pinkaminthaajina.

Kaminthaan-taniri pinatzii, pimpyaako-tajinaro nokinakaasitani.

2 Piwashaanta-kainaro nantakiro kaari kamiitha-tatsiri.

Pinkimi-takairo pishita-jinaromi nokaaripirotaki.

3 Noyotzi oshiki nopiyatha-waitakami.

Ti onkanti nomaisantiro nokaaripirotaki.

4 Apatziro nokaaripiro-tzimo-takimi awiroka.

Nantasi-takaro okaratzi pipinka-kaanari.

Tima onkarati pinkantajiri awiroka, tampatzika onkantyyaa,

Kitisiriri pinatzii awiroka pimatán-tarori pikisawintanta.

5 Kaari-pirori nokantaka, nasi nowiro owakira notzimaki.

Tima omotyaa-takina asitanari tsika yantayi-taitziro kaari kami-ithatatsini.

6 Pinisironkatari awiroka kaari amatawi-tanta-tsini kapichiini.

Pikanta-kaakaro awiroka noyotani-siri-tajyaa.

7 Pinkimi-takajyaana pinkaatan-tajyaa-naromi kaasi-rontsi, airo noipatsi-siri-waitanta.

Pisiyakairo pinkiwa-jinaromi naña-minto, kitii onkantajyaa osiyaaro sharaka.*

* 22:12 ipiraitari = toro * 51:7 kaasi-rontsi = hisopo

⁸ Pinkanta-kaiyaaro nonkimajiro tsika inkimo-siri-taiti, aajatzi tsika intharowintaityaa.

Piwiriinta-poroki-tajina piwatsi-naawai-takina.

⁹ Pinkimi-takaan-tairo pintzika-pitha-jiityaaromi noyaaripironka airo piñaantaaro,

Pinkimi-takaantiro pishi-pitha-tajinaromi okaratzi owaaripiro-takinari.

¹⁰ ¡Pawá! Piiti-siri-tajina.

Pisiyakaantiro piwakira-tajinaromi nosiri, tampatzika-siri nonkanta-jyaa.

¹¹ Airo pookana.

Airo paapitha-tanaro kitikiri pitasorinka.

¹² Papiitajiro panintaa-kaiyaana pikimitajiro owakira piwawisaa-kotaana.

Piwasi-tapii-tanta-jyaanaro iroopirori pitasorinka.

¹³ Irootaki noyomitaan-tajjaariri ikaratzi kisimawai-tzimiri ikimisan-tajimi,

Impiyasi-tajimi ikaratzi kaaripiro-witain-chari.

¹⁴ ¡Naamisa Pawá, owawisaa-kotaanari! Pimpyaako-tajinaro nowakantaki.

Kamini-waanti nompanthaa-wintajimi awiroka pitampatzika-siri-tzira.

¹⁵ ¡Pawá! Piwinthachiratakaina.

Pinkatha-waanti nonkantajyaa nompanthaa-wintajimi.

¹⁶ Tima ti onimotajimi namasi-waityaamiri nompomitiri natsipi-takaani.

Ti pinintajiri okatziyainkati iyachaaryiinka nopomita-siwai-tamiri.

¹⁷ Iro pininta-piro-tajiri awiroka Pawa piñiina onkatsi-tzimo-siri-tajina okaratzi nantzimo-tzimiri.

Tima inkarati ikimita-kaantaitari iriipirori yatsipi-takaitani ipomitai-tziniriri Pawa, iriitaki atziri okatsitzimo-siri-tziri iyaari-pironka.

¹⁸ Pinkimi-takaantiro paakamiitha-tairimi Kisakowintoni-satzi, pinisironka-tairi.

Pisiyakaantiro papiita-jiromi pimpiriintairo otanto-payi Aapatyaawini.

¹⁹ Ari inimota-jimiri ipomitai-tziri yatsipi-takaitani kamiitha-piro-tatsiri,

Iriitaki mapirotaironi onkatziyainkati iyachaaryiinka impomitai-timiri, maaroni ikaratzi yasitakai-tamiri ipomitai-tziri.

Aritaki impomitai-tajimiri ipiraitari pomitai-rontsiki. †

89

Irasi iwairo picharini impinkatharitaji

Isankinai-takiro ipanthaa-wintai-tziro ikasiya-kaakiriri Pawa pinkathari David

¹ Ari nasi nowajiro nompanthai, nompanthaa-wintajiro inisironka-taana Pawa.

Panthaa-waanti nonkanta-winta-jyaami, nonkantajiri inkarati incharini-tajjaari: "Ti yookantaniti Pawa."

² Nonkantaji aajatzi: "Pasi piwatziiro pitakotanta.

Ti pimpasini-taniti, pikimitakaro inkiti asi owiro tsika okanta iroori."

† 51:19 ipiraitari = becerro

3 Ikantzi Pawa: “Tzimatsi nokasiyakairiri ikaratzi noyosii-tajiri naaka. Nokanta-piro-tajiri nompiratani David, nokantziri:

4 ‘Airo nookanajiri inkarati pincharini-tajyaari, Naaka kantakai-yaaroni irasi iwiro impinkathari-wintantaji.’ ”

(Pishowiri-jiiti, pimpiyompi-jiiti kapichiini.) *

5 ¡Pawá! Oshiki ikimo-siri-wintakiro inkiti-satzi okaratzi pitasonka-wintantzi.

Oshiki ikinkitha-takotakimi kitisiririiti pasi piwiro awiroka ti pookan-tanti.

6 ¿Tzimatsima inkiti-satzi monkara-tyaarini Pawa?

¿Tzimatsima siyaarini Pawa? Tima yanairi iriipirori jinoki-satzi.’

7 Tima yapatojiityaa tesorintsi-payi ipinkatha-tziri Pawa.

Omapiro yiriipirodzi irirori yanaanakiri ikaratzi piyowintariri.

8 ¡Pawá Naapirorí! ¿Tzimatsima kimityaamini awiroka?

Sintsi-pirori pinatzii. Pasi piwatziiro piriipiro-wintantzi.

9 Otzimimo-tzimi awiroka pisintsinka pimairyan-tarori otamakaani inkaari.

Pimatziaro aajatzi osinkyaa-takaani tampyyaa.

10 Piitsinampaakiri Tharowintaa-rini, pikimita-kaantakari kaminkari.

Sintsi-shimpa pikantaka, pimisiyakiri pimaimanitani. †

11 Tima awiroka asitaro maaroni inkiti aajatzi kipatsi.

Awiroka owitsikakiro kipatsi, aajatzi maaroni tzimatsiri.

12 Awiroka owitsikakiro okaratzi tzimatsiri tsika okatonkotzi aajatzi tsika okirinkantzi.

Kimiwaitaka ompantha-tyiimi otzisi Piyopathaitoni aajatzi Pinkaitoni, opairyiuro piwairo.

13 Tima sintsi-shimpa pikantaka, aajatzi okimitaka pako.

Tima oshiki oitsinampaantaki pakopiro.

14 Kamiitha-siri pikanta pipinkathari-wintantzi, tampatsika-siri pinatzii.

Oshiki pitakotanta, osiyawaitaro iroomi jiwata-piinta-jimini piri-ipirotani.

15 ¡Pawá! Tima kimosiri ikanta atziri tharowinta-chari ipantha-wintzimi,

Osiyawai-takaro yaniitajimi tsika pikoñiin-katako-tairi awiroka.

16 Ari yasi iwairo ikimo-siritzi ipairyiuro piwairo.

Tharowinta iwajimi, tima awiroka tampatzika-siriri.

17 Omapiro, tsika pikanta awiroka, ari okanta pisintsinka, aajatzi piwaniinkaro.

Tima apatziro pikanta-kaaro awiroka, aririka pininti, pimatziro pisintsita-kayina.

18 Ikimitaro Pawa iriimi tzikaako-mintotsi.

Iriitaki Itasorintsiti Israel, Awinkathariti.

19 Pairani pikinkitha-waita-kaakiri piitisiririti, ikimakimi isiriki.

Pikantziri: “Nonisironka-takari ñaapirori.

Nopinkathari-takaakiri ikaratzi noyosii-takiri nasitari naaka.”

20 Noñaakiri nompiratani David.

Nosai-patzii-totan-takari notasorintsijaati.

21 Nasi nowiro notapi-wako-tanta-jyaari nako.

* 89:4 Pishowiri-jiiti, pimpiyompi-jiiti kapichiini = Selah † 89:10 Tharowintaa-rini = Rahab = Egipto

Sintsi-shimpa onkanta-kaiyaari noshimpa.

²² Airo imatziri yitsinampairi ikaratzi maimani-tziriri.

Ari inkimita-jyaari kaari-pirori, airo yiitsinampairi.

²³ Naaka apirotirini inkarati owayiri-tyaarini.

Nonthonkajiri inkarati kisaniintirini.

²⁴ Tima kisokiro nonkantajyaa nonisironka-tajiri,

Okantakaaro ipairyaa-piintajiro nowairo ontzimi-motan-tajyaariri isintsinka.

²⁵ Ari nonkanta-kaakyaaro impinkathari-wintantaji isaiki inkaariki.

Imatiro aajatzi impinkathariti isaiki nijaaki-payi. ‡

²⁶ Ari inkantai-tajina: “¡Pawá! Awiroka asitanari,

Awiroka Nowawani, pisiyaro mapi nopitakaminto omatantari naw-isakotaji.”

²⁷ Nonkimi-takaan-tajiri naaka nantariti notomi.

Iriitaki anairini inkarati pinkatha-wintaironi kipatsi.

²⁸ Irasi iwiro nonisironka-tajiri irirori.

Airo ampinaasita okaratzi nokasiya-kaakiriri.

²⁹ Tima irasi iwiro impinkathari-yitaji inkarati incharini-tajyaari.

Ari inkanta-jitatyiro ainiro ifiitzi ooryaatsiri inkitiki.

³⁰ Aririka iwashaantakiro itomi noñaani,

Airorika ijatakauro inthotyiro noyomitaa-kiriri,

³¹ Aririka impiyatha-takyaaro nowinka-kaantani,

Airorika ikimisantziro nokanta-kaantani,

³² Ari nowasankitaakiri ipiyatha-takana,

Nompasa-wintajiri ikaariprotaki.

³³ Airozimaita nowashaantziro nontako-tajyaari.

Noisokiro nowajiri, nasi nowiro nontsipa-tajyaari.

³⁴ Airo nomaisantziro okaratzi nokasiya-kaakiriri.

Airo noshiki nonkantiri okaratzi nokaman-takiriri.

³⁵ Tima Naaka Tasorintsi kasiyakaa-kiriri,

Airo namatawi-tziri David, nokantakiriri:

³⁶ “Irasi iwiro picharini impinkatharitaji pinampiki,

Ari inkanta-jitatyiro impinkatharitaji ainiro ifiitzi ooryaatsiri aajatzi kasiri.

³⁷ Ari inkantai-tatyiro isaiki, isiyaari kasiri,

Irasi iwiro isaiki inkitiki.

(Pishowiri-jiiti, pimpiyompi-jiiti kapichiini.)

91

Ityaantimiri Pawa Imaninkariti yaamaakowintyaami

Panthaantsi

⁹ Tima pisiyakaakari Pawa iriimi itikatsi-tantaitari, iro pawisakotantaari.

Pisiyakaakari Pawa Jinoki-satzi iriimi pinampiki.

¹⁰ Airo othonkaimi kaari-pirori,

Airo omataimi imantsiyari ikaratzi saika-nampitzimiri.

¹¹ Ari intyaan-takimiri Pawa Imaninkariti, yaamaako-wintyaami tsikarika pinkinayiti.

‡ **89:25** Kantako-tachari aka, iriitaki Pawa kantakai-yaarini pinkathari David impinkathariti impoña-kyaaro Antaroiti Inkaari, irijatzi pinkathari-tatsini poñaachani nijaaki Antaraani.

12 Tima iriitaki thomaimini airo pantziwa-tantaro mapi piitziki.

95

Airo pikisosiriwaitzi

Panthaantsi

⁶ Thami antyiirowa-sityaari Pawa.

Thami ampinkathatiri owitsika-kairi.

⁷ Tima iriitaki Awawani, iriitaki asitairi aroka-payi.

Aroka osiyariri ipirataru, yaaji iwakaayitai.

Pinkimairi iroñaaka Pawa iñaawaitzi, ikantzi: *

⁸ Airo pikiso-siri-waitzi.

Pikimitari = kari pithoka-sita-kanari pairani Kisimajaariniki, iñaanta-siri-waitakana otzisi-masiki Tainkariniki.

⁹ Arira ithainka-siritakina piwaisatzitini,

iñaanta-siri-waitakana, iñaawijiitakaro nonisironkatakari.

¹⁰ Okaratzi 40 osarintsi nokisakiri piwaisatziti,

Nokantaki: Irasi iwiro intzipina-siri-waiti,

Ti yanta-piintajiro nokowakairiri.

¹¹ Noyatsima-nikiini nokantanaki:

Airora nariita-kaayitaari nomakoryaa-mintoki.

103

Iri Maninkariiti antapiintziniriri Pawa inintziri

Iwanthaani David

²⁰ jManinkariiti, tzimatsiri isintsinka, pintharowinta-jyaari Pawa!

Tima awirokaiti antzirori okaratzi ikantzimiri.

Aamawinta pikanta, ti pimpiyatha-tyaari impira-tamiri.

²¹ jAwirokaiti maaroni iwayiriti, pinkimo-siri-wintairi Pawa!

jAwirokaiti impiratani, panta-piintainiri inintziri irirori!

²² jAwirokaiti maaroni iwitsikani Pawa,

Pintharowinta-jyaari maaroni tsika-rika-payi ipinkathari-wintantzi!

jTima nontharowintyaari naaka Pawa nosirik!

110

pisaikapaji nakopiroki ampinkathariwintanti

Iwanthaani David

¹ Iñaawaitanaki Pawa, ikantawajiri Nowinkathariti:

Pisaikapaji nakopiroki ampinkathari-wintanti,

Irojatzu noitsinampaan-tajjaariri kisaniintzimiri,

Aripaiti intyiirowa-sita-jyaami, pimakoryaa-kitzitan-tajjaari.

² Iriitaki Pawa kantakai-yaaroni piitsinampaan-tajjaariri kisaniintz-
imiri.

Pisitowa-najiro Kisakowintoniki pairikakiro owaniinkari pikotzikiiri
iyotantai-tyaamiri pinkathari pinatzii.

³ Inkimisantaimi piwayiriti,

Aririka pijiwatajiri piwayirita-kaiyaari.

Sintsiri pinkantajyaa irirowaitaki ikanta aparoni awankari,

Osiyawaitajyaa pisintsinka amapoka-sita-jyaami, okantaranki iñiitziro
itsini impokiro aririka isitowa-manaji ooryaatsiri.

* 95:7 ipirataru = oisha, [oveja]

⁴ Iriitaki Pawa pairyii-wintzimiri, ti yoipithoka-nitiro iñaani.

Awiroka asi owaironi pimpira-tasorintsitai,
Ari pinkimityaari ikanta pairani Melquisedec.

⁵ Isaikaki Pawa pakopiroki.

Aririka inkisanakyyaa, aritaki yapirotajiri pinkathari-payi.

118

Imanintawitakaro kipayi owitsikirori pankotsi, irootaki yaitajiri itzinkamipiroitaaro

Panthaantsi

¹⁹ Pasitaryiinaro Tasorintsi-panko,

Nonkyaan-tyaari nompaasoonkitiri Pawa.

²⁰ Irootaki omoro iroka tsika ikyaa-piintaitzi impinka-thaitiri Pawa.

Ari inkyaa yaitajiri tampatzika-siriri.

²¹ ¡Pawá! Oshiki nopaasoonkitakimi, pakakina nokowa-kotakimi.

Awiroka owawisaa-kotanari.

²² Imaninta-witakaro kipayi witsikirori pankotsi,

Iro kantacha irojatzí yaitairi iroka otzinkami-pirori. *

²³ Iriitaki Awinkathariti Pawa matajirori,

Irootaki okiryaa-wintan-tariri.

²⁴ Irootaki iroka kitaitiri iwitsikakiri Pawa,

Thami awisiryaa-winta-jyaari, ankimo-siri-wintajiri iroñaaka iroka kitaitiri.

²⁵ ¡Pawá! ¡Piwawisaa-kotajina!

Pinkaminthayina Pawa, ari onkantyyaa ojatantyyaari kamiitha onkarati nantayitiri!

²⁶ ¡Tasonka-wintaari ikantaja, tima Pinkathari inatzii otyaanka-kiriri!

Ari nosaika-jiitaki Tasorintsi-pankoki namanako-wintzimi intasonka-wintaitimi. †

²⁷ Pinkathari inatzii Pawa, iriitaki oorinta-kota-kairi.

Ajati antspata-jyaari airikayita-kirori kompiro-pina-payi.

Thami ajajüiti irojatzí pomitai-rontsiki tzimatsiri ochii onampi-naki.

148

Apatziro iñaawaitaki Pawa, owitsikayitanaka maninkariiti

Panthawintaantsi

¹ ¡Pinpathawintajiri Pawa inkitiki!

¡Pintharowinta-jyaari jinokinta!

² ¡Pimatajiro awirokaiti maninkariiti, pintharowinta-jyaari!

¡Awirokaiti iwayiriti inkiti-satzi, pintharowintyyaari!

³ ¡Aajatzi awiroka ooryaatsiri, kasiri, pintharowintyyaari Pawa!

¡Pimatajiro awiroka ikaratzi oorinta-chari, pintharowintyyaari!

⁴ ¡Pintharowinta-jyaari awiroka, Jinoki-piro-satzi,

Pimatajiro awiroka, nijaa saikatsiri inkitiki!

⁵ Pintharowinta-jyaaro iwairo Pawa,

Tima apatziro iñaawaitaki irirori, owitsika-yitanakami awiroka-payi.

* 118:22 kipayi, otzinkami = mapi † 118:26 otyaanta: wairontsi